

Bundel met OAT'n

De antwoordindicaties in deze bundel van de OAT'n kunnen zijn bewerkt. Op de site van het AC-Scholenoverleg staan de casus en opgaven van de OAT'n vanaf 2012. Ook staan op de site de antwoordindicaties van de OAT'n die meer dan 2 jaar geleden zijn afgenomen. Na twee jaar worden de antwoordindicaties door het ACS vrijgegeven.

Inhoud

Datum	Naam
2008-01	Advitelcom BV
2008-06	Druivers Media NV
2009-01	Mercator Holding NV
2009-06	HT (Holland Techniek)
2010-01	BDG (Best Dressed Group)
2010-06	FC Juno
2011-01	Autoland Group
2011-05	Woodhouse
2012-01	Pet Bobby / Handel
2012-06	REC (Real Estate Care Groep) / Schoonmaakbedrijf
2013-01	IPEM
2013-06	AFCH (Audit Franchise Company Holland)
2014-01	BTG (Bouw Totaal Groep)
2014-06	GSG (Goed Schoon Groep)
2015-01	RIG (Retail Investment Group)
2015-06	HBG (Hercules Bouw Groep)
2016-01	CEG (Congres en evenementengroep)
2016-06	Lectus BV
2017-01	Rekkol Niet opgenomen in deze bundel
2017-06	Topwerk
2018-01	HCG
2018-06	Bootjes
De vraagstukken na 2018 zijn niet opgenomen in deze bundel, maar kunnen gevonden worden op de site van het AC-Scholenoverleg.	
2019-01	PMH (Pro Medical Holding)
2019-06	TwoFlix
2020-01	Carexel Groep
2020-06	Top Transport
2021-01	Top Diel
2021-05	Kiroum
2022-01	De Agro Groep
2022-05	T-Squared

Vragen op OAT'n over bestuurlijke informatieverzorging en interne controle					
O = Ochtendzitting- of eerste zitting / M = Middagzitting of tweede zitting					
OAT'n	Analyse-informatie-behoefte vanuit de strategie¹ (BBSC/ KSF)	Interne beheersing / Beschrijving van de AO/IB	Automatisering	Analyse informatie-behoefte vanuit een functie² (BBSC)	COSO-ICF
Advitelcom				M-5	
Mercator	O-3	M-1		O-4b	
HT	O-3 met BBSC				
BDG		O-6 en M-1a		M-5	
Juno		O-4 en M-4		O-3c	
Pet Bobby	O-4	M-1			
REC	M-1	O-4	O-5 / ERP		
AFCH	O-3	M-1			
BTG		M-2	O-4a	O-4b	
GSG	O-4	O-3 en M-2a	M-2a (onderdeel b)		
RIG		O-3.2	M-1a	M-1b en c	
HBG		O-5	M-5		
CEG	O-7	O-4 en M-3			
Lectus BV		O-5 en M-2		O-5	
Rekkol		O-5 en M-2			
Topwerk	O-4	M-2	M-1		
HCG		M-2			O-4
Bootjes		O-4 en M-4			O-6
PMH	O-7	M-2			O-4
TwoFlix	O-7	O-4	M-3		M-6
Carexel		M-2c, 2d en 2f		M-5	O-5
Top Transport	O-7	M-3	O-6		M-2c en 2d
Top Deal		O-4b	M-2	O-6	M-6
Kiroum	O-4a een M-7	O-4b, c en d	M-4		M-6
De Agro Groep		M-3	O-4	M6	O-5
T-Squared		O-4a, 4b en 4d	M-4	O-4c en M-7a	M-7b, 7c en 7d

¹ Er worden drie besturingsniveaus onderscheiden:

- De besturing op strategisch niveau is gericht op de keuze: beginnen, doorgaan, stoppen of wijzigen van activiteiten.
- Besturing op tactisch niveau is gericht op het beschikbaar stellen van productiemiddelen aan operationele activiteiten.
- De besturing op operationeel niveau is gericht op de directe inzet van beschikbare productiemiddelen bij het uitvoeren van operationele activiteiten.

² Vanuit de trits: Functie – taken – informatie nodig om de taken te kunnen uitvoeren.

OAT 2008-01-15 ADVITELCOM BV

DEEL 1 BEDRIJFSBESCHRIJVING ADVITELCOM BV

1 De organisatie

1.1 Algemeen

Het bedrijf Advitelcom BV (hierna te noemen: Advitelcom) is ongeveer zeven jaar geleden opgericht door de huidige directeur, de heer De Keizer. Het bedrijf richt zich op de ontwikkeling, verkoop en serviceverlening met betrekking tot telecommunicatie. Twee jaar geleden heeft een participatiemaatschappij een belang genomen in Advitelcom. Deze participatiemaatschappij heeft tevens een achtergestelde lening verstrekt.

Op initiatief van de participatiemaatschappij is een Raad van Commissarissen geïnstalleerd, die uit vijf leden bestaat. Het managementteam van Advitelcom bestaat, naast de heer De Keizer als statutair directeur, uit de directeuren van de vier werkmaatschappijen en de controller. De Raad van Commissarissen dringt al enige tijd aan op professionalisering van de organisatie. Mede door de snelle groei in de zeven jaar van het bestaan van Advitelcom is tot op heden sprake van een vrij informele organisatie. Veel aandacht van het management gaat uit naar “incidenten”.

In 2006 heeft een transactie plaatsgevonden die moet leiden tot een herpositionering op de markt. Dit betreft de aankoop van 100% van de aandelen van Air Signal BV, een bedrijf dat zich toelegt op draadloze communicatie.

Air Signal BV bezit 96,5% van de aandelen van Maxi Min Solutions AS. Maxi Min Solutions AS is gevestigd in het buiten de Eurozone vallende land Noorwegen en heeft een sterke marktpositie in Scandinavië. Met deze aankoop hoopt Advitelcom een brug te slaan naar de zich snel ontwikkelende en sterk innovatieve Scandinavische markt.

1.2 De juridische structuur

De Nederlandse ondernemingsactiviteiten van Advitelcom zijn als volgt verdeeld. Onder de moedermaatschappij Advitelcom opereren vier werkmaatschappijen:

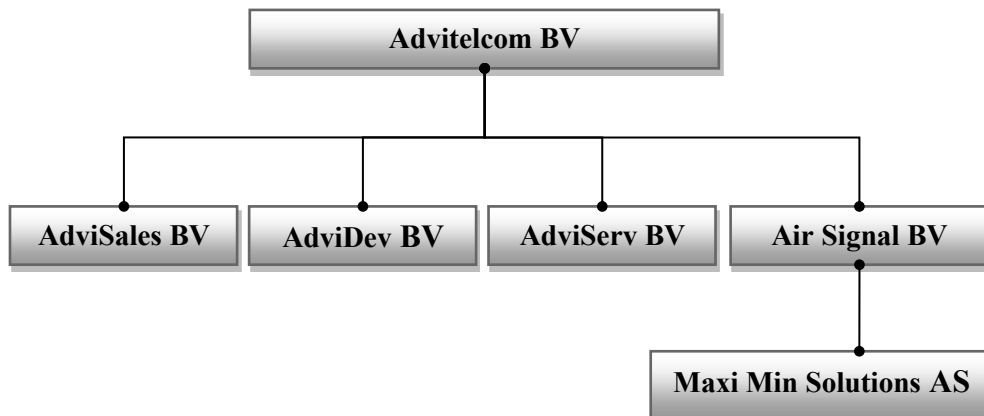
- AdviSales BV: Handel in standaard van derden ingekochte artikelen (elektronische communicatieapparatuur, bijvoorbeeld telefoons, antwoordapparaten etc.).
- AdviDev BV: Ontwikkelaar/producent van maatwerk communicatieoplossingen.
- AdviServ BV: Verricht service en reparaties aan geleverde installaties.
- Air Signal BV: Legt zich toe op draadloze communicatie.

Advitelcom had gedurende 2006 gemiddeld 321 werknemers in dienst:

Activiteiten	Aantal werknemers
Directie	4
Stafdiensten	15
Ontwikkeling	30
Sales	94
Services	178

De meeste medewerkers zijn sterk “technology-driven” en kunnen daardoor als “echte techneuten” worden gekwalificeerd.

Schematisch weergegeven

2 De activiteiten

2.1 Groepsactiviteiten

Advitelcom richt zich met haar Nederlandse activiteiten op de telefooncommunicatie via vaste lijnen die op de bedrijfstelecomunicatiemarkt wordt aangeboden. Producten die Advitelcom aanbiedt zijn bijvoorbeeld telefoondoorkiezers, deurtelefooninstallaties en zogenaamde meerlijnenwisselaars. De producten hebben een hardware- en een softwarecomponent. Afnemers zijn professionele gebruikers die de producten niet uitsluitend voor onderlinge communicatie gebruiken. Het Ministerie van Justitie gebruikt de apparatuur voor de bewaking in gevangenissen evenals voor elektronisch huisarrest. In toenemende mate nemen ook beveiligingsbedrijven producten af. De kracht van Advitelcom is in het bijzonder de deskundigheid op het gebied van maatwerkontwikkeling van telecommunicatieproducten. Advitelcom is sterk innoverend op haar terrein en richt zich op dat deel van de telecommunicatiemarkt, waarin grote telecommunicatieondernemingen vanwege het te leveren maatwerk, voor zichzelf geen lonende afzetmogelijkheden zien. De onderneming verkoopt een deel van haar producten via een landelijk verspreid dealernetwerk. Maatwerkproducten worden rechtstreeks aan de eindgebruikers geleverd.

Een belangrijke inkomstenbron evenals een belangrijk “unique selling point” van de onderneming is de service in de vorm van het verzorgen van opleidingen en het verhelpen van storingen.

2.2 Activiteiten van de Nederlandse groepsmaatschappijen

2.2.1 Advitelcom BV

In de moedermaatschappij zijn de centrale stafdiensten waaronder de financiële administratie opgenomen. De financiële administratie staat onder leiding van de controller.

2.2.2 AdviSales BV

Inkopen

De inkoopfunctionaris bepaalt de minimumvoorraad op basis van ervaring en de door de verkoopfunctionaris en het hoofd R&D van AdviDev opgestelde prognoses. Na het bereiken van de minimumvoorraad wordt automatisch een besteladvieslijst vervaardigd. Na beoordeling van de besteladvieslijst door de inkoopfunctionaris kunnen de inkooporders worden geplaatst.

De Advi-organisatie als geheel kent geen vaste leveranciers. De inkoopfunctionaris stelt zelf vast welke leverancier de benodigde componenten kan leveren, op basis van prijzen en levertijden. De inkoopfunctionaris onderzoekt dit met behulp van Internet en leveranciersmappen. Vervolgens wordt contact opgenomen met de leveranciers en worden meerdere offertes gevraagd. Na beoordeling van de offerte(s) wordt de inkooporder geplaatst. Het is in het bijzonder relevant dat tijdig wordt geleverd.

Indien de componenten bij de leverancier niet aanwezig zijn, wordt een leverdatum afgesproken en wordt deze datum vastgelegd in het gebruikte boekhoudprogramma Precies.

Voorraadbeheer

Producten op voorraad bestaan uit ingekochte componenten en niet-complete producten die samen met door de onderneming zelf ontwikkelde en daaraan toegevoegde software tot een nieuw product worden geassembleerd.

Om te bepalen waar alle goederen in het magazijn liggen wordt geautomatiseerd een locatielijst opgesteld. Deze lijst dient frequent door de magazijnfunctionaris te worden bijgewerkt en kan tevens via beeldschermen worden geraadpleegd.

Inventarisatie:

1. Maandelijks worden de goederen in het magazijn geïnteriseerd samen met een functionaris van de administratie. De aantallen worden vastgelegd op de zogenaamde locatielijst.
2. De in Precies geregistreerde voorraad wordt gecontroleerd met de lijst van geïnteriseerde goederen.
3. De gecontroleerde voorraadjijst wordt op de administratie gearchiveerd in de map "inventarisatie".
4. Afwijkingen tussen de inventarisatielijst en de registratie in Precies worden aan de controller gerapporteerd en na autorisatie verwerkt in Precies.

Verkopen

De verkoopafdeling bestaat uit medewerkers binnendienst en medewerkers buitendienst. De orders voor standaardartikelen worden ontvangen bij de subafdeling verkoop binnendienst, waarbij gebruik wordt gemaakt van standaardprijslijsten. Deze worden door de directie geautoriseerd.

Indien sprake is van behoefte aan maatwerk treedt de medewerker buitendienst in overleg met de afnemer teneinde de bijzondere wensen vast te stellen. De buitendienstmedewerkers zijn te kwalificeren als accountmanagers die ieder een afnemerscategorie en/of regio bedienen. Op basis van de wensen van de afnemer wordt, in overleg met de afdeling R&D van AdviDev, een offerte door AdviSales uitgebracht voor de levering van een "special".

Prijzen van specials:

Het bepalen van prijzen van maatwerk vindt plaats in overleg met de afdeling R&D van AdviDev.

Voor de levering van de complete operationele apparatuur komt Advitelcom met zijn afnemers overeen dat na installatie van het systeem, in samenwerking met de afnemer, op locatie van de afnemer een test- en inregelfase van doorgaans één maand wordt doorlopen. Bij een gebleken goede werking van de apparatuur vindt acceptatie door de klant plaats. Gezien de complexiteit van de systemen komt het regelmatig voor dat met name maatsoftware aanpassing heeft.

2.2.3 AdviDev BV

Maatwerkontwikkeling

Maatwerk wordt ontwikkeld naar aanleiding van een opdracht van een afnemer of voor uitbreiding van het uit voorraad te leveren assortiment. De ontwikkeling van beide categorieën producten geschiedt door de afdeling R&D. De wijze waarop het product dient te worden ontwikkeld is in een protocol opgenomen. Op basis daarvan wordt bepaald welke componenten voor de ontwikkeling nodig zijn. Componenten bestaan uit hardware en software.

Indien maatwerk wordt ontwikkeld naar aanleiding van een opdracht van een afnemer dan richt het ontwikkelproces zich op het aanpassen van de in de hardware opgenomen software. Maatwerk wordt getest door de afdeling R&D.

2.2.4 AdviServ BV

Binnen afdeling AdviServe zijn specialisten in dienst, die worden ingezet voor het verzorgen van opleidingen of voor verlening van het verhelpen van storingen.

Opleiding

Per opleiding wordt een overeenkomst opgesteld. Lessen worden per lesuur gefactureerd aan de klant. De uren worden berekend tegen verschillende tarieven die gebaseerd zijn op deskundigheid en ervaring van de specialist die de opleiding verzorgt.

Storingen

Het is voor afnemers van wezenlijk belang dat bij onverhoopte storingen de servicedienst snel ter plaatse is en de storing snel en adequaat verhelpt. Hiertoe sluiten afnemers servicecontracten af voor een periode van één jaar of drie jaren. De in het servicecontract opgenomen servicevergoeding wordt bij afsluiten van het contract in een keer voldaan. De onderneming biedt 365 dagen per jaar, 24 uur per dag deze service door heel Nederland. Contractueel is overeengekomen dat bij storingsmelding binnen 15 minuten door een after-sales-functionaris telefonisch contact wordt opgenomen waarbij de medewerker, ook vanuit huis, kan inbellen op het systeem van de afnemer teneinde mogelijk op afstand de diagnose en het reparatieplan vast te stellen. Daarvoor beschikken de betreffende after-sales-medewerkers thuis over door de onderneming ter beschikking gestelde geavanceerde computerapparatuur en speciale software. Eveneens biedt dit hen de mogelijkheid in te bellen op de technische database (expertsysteem) van de onderneming. Indien buiten kantooruren een beroep op de after-sales-medewerkers wordt gedaan, geeft dit recht op uitbetaling van de (over)uren met toeslag.

Indien de storing niet op afstand kan worden verholpen, garandeert de onderneming dat een after-sales-medewerker binnen 2 uur bij de klant aanwezig is. Indien de storing niet direct kan worden verholpen, wordt tijdelijk vervangende apparatuur geplaatst die soms (tijdelijk) minder gebruiksmogelijkheden levert, maar waarmee de afnemer wel de basishandelingen kan verrichten.

3 Overname Air Signal BV

Advitelcom heeft in 2006 één overname gerealiseerd. **Per 31 december 2006** heeft Advitelcom 100% van de aandelen verworven van Air Signal BV. In het kader van de acquisitie zijn twee transacties uitgevoerd:

1. Betaling van de overnameprijs deels door de uitgifte van nieuwe aandelen Advitelcom en deels in contanten. In de overnameprijs is mede een bedrag voor goodwill begrepen;
 2. Het verstrekken van een lening van € 2,0 mln. aan de verkopende aandeelhouders ter verkrijging van een extra pakket nieuw uitgegeven aandelen Advitelcom. Deze zogenaamde aandelenlening moet vóór 1 juli 2007 worden afgelost naar keuze van de aandeelhouders:
 - in contanten voor de nominale waarde van het leningsbedrag, dan wel
 - door retournering van het aantal verkregen aandelen Advitelcom.
- Door deze overname is Air Signal BV per 31 december 2006 opgenomen in de consolidatiekring van Advitelcom.
 - Op grond van enkele juridische kenmerken van de aandelenlening hoeft Advitelcom hiervoor geen wettelijke reserve te vormen.
 - De eventueel per 1 juli 2007 geretournerde aandelen worden door Advitelcom niet ingetrokken.

4 Overige informatie

4.1 Automatisering

De financiële en voorraadadministratie worden gevoerd in het eerder genoemd pakket Precies. Daarnaast zijn veel activiteiten (bijvoorbeeld prijscalculatie) binnen zelf vervaardigde systemen ontwikkeld op basis van een veelgebruikt spreadsheet- en databaseprogramma.

Op aandringen van de Raad van Commissarissen gaat de onderneming een ERP-systeem implementeren om efficiënter werken en integratie van systemen te bewerkstelligen. Een gedeelte van de interne beheersingsmaatregelen wordt gerealiseerd met behulp van de geautomatiseerde systemen. Daarbij vervullen de toepassingen een grote rol. In deze toepassingen worden de gegevens geregistreerd, geordend en tot informatie verwerkt. Teneinde de betrouwbaarheid en de kwaliteit van de informatie te waarborgen, dient, mede door de sterke groei van de onderneming, op korte termijn opnieuw aandacht aan de 'application controls' te worden besteed.

4.2 Aanwijzing voor fraude

Een leverancier heeft “per abuis” een terugbetaling gedaan aan Advitelcom voor een door AdviDev ontwikkeld product. Deze terugbetaling was volgens de boeken van Advitelcom niet verschuldigd maar werd door de leverancier gekenmerkt als conform afspraak met het hoofd R&D. Hiervoor kon geen logische verklaring worden gegeven door het hoofd R&D van AdviDev.

4.3 Bedrijfsbureau

Teneinde meer grip te krijgen op alle facetten van het ontwikkel- en assemblageproces, wordt binnen AdviDev, een afdeling bedrijfsbureau ingericht.

4.4 Diamanten

Een aantal componenten is op lasertechnologie gebaseerd. Dit impliceert dat kleine hoeveelheden hoogwaardige diamanten daar een onderdeel van zijn. Inkoop vindt plaats op basis van dagelijks schommelende marktprijzen.

4.5 Rechtszaak

Advitelcom vormt met zijn Nederlandse dochterbedrijven een fiscale eenheid. Per balansdatum loopt een rechtszaak die Advitelcom heeft aangespannen tegen de Inspectie Vennootschapsbelasting. Het reeds jarenlang slepende dispuut betreft een verlies van € 4.200.000 dat door de Inspectie hoe dan ook niet als een compensabel verlies wordt erkend, terwijl Advitelcom eist dat deze € 4.200.000 als compensabel verlies in mindering kan worden gebracht op de fiscale winst van 2006 en volgende jaren. Omdat de fiscaal adviseur van Advitelcom meent dat deze rechtszaak waarschijnlijk niet -direct- gewonnen zal worden, is geen actieve latentie ter zake in de bijgaande concept-balans per 31 december 2006 opgenomen.

De uitspraak in deze rechtszaak wordt gedaan op 22 februari 2007, nog tijdens de periode van het opmaken van de jaarrekening 2006.

DEEL 2

Gedeeltelijke concept-jaarrekening 2006

van

Advitelcom BV

Advitelcom BV stelt de geconsolideerde jaarrekening 2006 op in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Voor de bepaling van de waarderingsgrondslagen toegepast in de vennootschappelijke jaarrekening maakt Advitelcom BV gebruik van de optie die wordt geboden in artikel 2:362 lid 8 BW. Als gevolg hiervan worden de deelnemingen in groepsmaatschappijen vennootschappelijk gewaardeerd op basis van dezelfde waarderingsgrondslag als toegepast in de geconsolideerde jaarrekening, t.w. de equity-methode (*netto-vermogenswaarde methode*) met separate presentatie van de goodwill.

De hierna verstrekte gegevens zijn ontleend aan deze jaarrekening, zoals deze in concept is opgemaakt door de leiding van Advitelcom BV.

Geconsolideerde balans per 31 december voor winstbestemming
(bedragen x € 1.000)

Activa

	2006	2005
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Ontwikkelingskosten	2.662	937
Goodwill	<u>32.420</u>	<u>5.681</u>
	35.082	6.618
Materiële vaste activa	1.955	895
Financiële vaste activa		
Latente belastingvorderingen	7.687	2.986
Overige investeringen	<u>9.646</u>	<u>12</u>
	17.333	2.998
Handelsvorderingen		
Handelsdebiteuren	22.252	9.033
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>6.325</u>	<u>295</u>
	28.577	9.328
Liquide middelen	<u>4.820</u>	<u>2.407</u>
	<u>87.767</u>	<u>22.246</u>

Passiva

Eigen vermogen	33.483	11.348
Belang derden	<u>-9</u>	<u>0</u>
Groepsvermogen	33.474	11.348
Voorzieningen	2.428	0
Langlopende schulden	10.000	813
Kortlopende schulden		
Bankkrediet	14.764	1.151
Crediteuren	10.665	2.550
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.111	1.727
Overige schulden en overlopende passiva	<u>12.325</u>	<u>4.657</u>
	<u>41.865</u>	<u>10.085</u>
	<u>87.767</u>	<u>22.246</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening

(bedragen x € 1.000)

	2006	2005
Netto-omzet	41.859	33.855
Inkoopwaarde omzet	<u>-12.962</u>	<u>-8.270</u>
Toegevoegde waarde	28.897	25.585
Salarissen	14.266	13.393
Sociale lasten	2.168	1.854
Overige bedrijfskosten	<u>6.737</u>	<u>6.104</u>
Bedrijfskosten	-23.171	-21.351
Bedrijfsresultaat voor afschrijvingen vaste activa	5.726	4.234
Afschrijvingen vaste activa	<u>-1.051</u>	<u>-1.529</u>
Bedrijfsresultaat	4.675	2.705
Financiële baten en lasten	<u>-233</u>	<u>-199</u>
Resultaat voor belastingen	4.442	2.506
Belastingen	<u>-1.241</u>	<u>-786</u>
Resultaat na belastingen	<u>3.201</u>	<u>1.720</u>

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)

	2006	2005
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	3.201	1.720
Afschrijvingen vaste activa	<u>1.051</u>	<u>1.529</u>
Bruto kasstroom	4.252	3.249
<i>Aanpassingen voor veranderingen in werkkapitaal</i>		
Mutaties handelsdebiteuren	-3.601	-2.007
Mutaties latente belastingvorderingen	512	666
Mutaties overige vorderingen	-610	552
Mutaties kortlopende schulden	<u>2.252</u>	<u>-220</u>
	-1.447	-1.009
	<u>2.805</u>	<u>2.240</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in immateriële vaste activa	-562	-536
Investerings in materiële vaste activa	-416	-508
Investerings in geconsolideerde deelneming(-en)	-31.750	-2.678
Desinvesteringen in deelnemingen	<u>578</u>	<u>0</u>
	-32.150	-3.722
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Emissie als gevolg van acquisitie(s)	15.968	1.440
Emissie in verband met aandelenlening in het kader van de acquisitie Air Signal	2.000	0
Toename agio a.g.v. herplaatsing en earn-out	966	1.567
Aflossing lening	-5.894	-500
Opgenomen lening	20.781	0
Verstreckte aandelenlening	-2.000	0
Overig	<u>-63</u>	<u>66</u>
	<u>31.758</u>	<u>2.573</u>
Netto kasstroom	<u>2.413</u>	<u>1.091</u>
<i>Presentatie in de balans</i>		
Mutatie liquide middelen	2.413	1.315
Mutatie bankkrediet	<u>0</u>	<u>-224</u>
	<u>2.413</u>	<u>1.091</u>

Grondslagen voor de financiële verslaglegging

(bedragen x € 1.000)

IFRS

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) en de interpretaties daarvan zoals vastgesteld door de International Accounting Standards Board (IASB) en aanvaard binnen de Europese Unie.

Algemene grondslagen

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva tegen nominale waarde in de jaarrekening opgenomen.

Consolidatie

Groepsbedrijven

Advitelcoms groepsbedrijven zijn de ondernemingen waarin Advitelcom direct of indirect beslissende zeggenschap heeft. Beslissende zeggenschap houdt in dat Advitelcom direct of indirect de financiële en operationele bedrijfsvoering van een onderneming beheerst met als doel voordelen te behalen uit de activiteiten van die onderneming. De jaarrekeningen van deze dochterondernemingen zijn in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf de datum dat beslissende zeggenschap verworven wordt tot het moment dat Advitelcom de beslissende zeggenschap verliest.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn volgens de methode van integrale consolidatie de financiële gegevens van ondermeer de volgende ondernemingen opgenomen:

	Gevestigd	Belang
Advitelcom BV	Nederland	100%
AdviDev BV	Nederland	100%
AdviSales BV	Nederland	100%
AdviServ BV	Nederland	100%
Air Signal BV (vanaf 31 december 2006)	Nederland	100%
Maxi Min Solutions A.S. (vanaf 31 december 2006: is dochtermaatschappij van Air Signal BV)	Noorwegen	96.5%

De balansen van Air Signal en Maxi Min Solutions zijn per de overnamedatum 31 december 2006 in de geconsolideerde balans opgenomen, de resultaten van Air Signal en Maxi Min Solutions zullen vanaf 1 januari 2007 worden meegeconsolideerd.

Immateriële vaste activa

Goodwill

Alle acquisities zijn opgenomen onder toepassing van de 'purchase accounting method' (*overnamemethode*). Goodwill vloeit voort uit de acquisitie van groepsbedrijven, geassocieerde deelnemingen en joint ventures. Voor verwervingen na 1 januari 2004 vertegenwoordigt goodwill het verschil tussen de aankoopprijs met bijkomende kosten van de acquisitie en de netto reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van overname. Soms bestaat een deel van de overnamesom uit een nabetaling die afhankelijk is gesteld van toekomstige gebeurtenissen: een zogenaamde earn-out-overeenkomst. De aankoopprijs bij acquisities met earn-out-overeenkomsten wordt bepaald rekening houdend met het behalen van de verwachte earn-out. Over goodwill wordt niet afgeschreven, maar op balansdatum systematisch getest op bijzondere waardevermindering, waarna zonodig afwaardering plaatsvindt.

Ontwikkelingskosten

Advitelcom ontwikkelt branchespecifieke software. Indien de ontwikkeling van een 'add-on' (toegevoegd software-onderdeel) commercieel haalbaar is, worden de uitgaven hiervoor geactiveerd. De geactiveerde uitgaven bestaan uit de kosten van toerekenbare manuren en externe kosten. Geactiveerde ontwikkelingskosten zijn opgenomen tegen aanschafprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en impairment (*bijzondere waardevermindering*). De economische levensduur bij Advitelcom van zelf ontwikkelde software is gesteld op drie jaar.

Financiële vaste activa

Overige investeringen

Overige investeringen betreffen die ondernemingen waar Advitelcom een minderheidsbelang in de activiteiten heeft en waarop Advitelcom geen beslissende zeggenschap of invloed van betekenis kan uitoefenen. Dergelijke investeringen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Dividenden worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening op het moment dat ze opeisbaar zijn.

Latente belastingvorderingen

Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde en worden opgenomen voor voorwaarts te compenseren fiscale verliezen, alsmede voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en vreemd vermogen volgens de jaarrekening en de fiscale boekwaarde, waarbij uitgegaan wordt van belastingtarieven die naar verwachting zullen gelden in de periode waarin de latente belastingvorderingen worden gerealiseerd. Latente belastingvorderingen voor fiscale verliezen worden alleen opgenomen indien verwacht wordt dat in de nabije toekomst fiscale winsten zullen worden gerealiseerd ter compensatie van deze verliezen. Latente belastingvorderingen worden gerapporteerd na aftrek van compensabele latente belastingschulden.

Opbrengsten

De opbrengsten van Advitelcom bestaan uit vergoedingen voor geleverde diensten, licenties en goederen. De opbrengsten worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht indien de prestatie op balansdatum geleverd is. Voor contracten met een vaste prijs worden de opbrengsten verantwoord wanneer:

- (i) de opbrengsten betrouwbaar aan een periode toegewezen kunnen worden;
- (ii) het waarschijnlijk is dat uit het contract voortvloeiende toekomstige economische opbrengsten aan Advitelcom toekomen.

Belastingen

Belastingen over de winst of het verlies van het boekjaar omvatten de over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belastingen en latente belastingen. Belastingen worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord, behalve voorzover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden verwerkt. In dat laatste geval wordt de samenhangende belasting ook in het eigen vermogen verwerkt. De over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belasting bestaat uit de winstbelasting over het belastbare resultaat, die wordt berekend aan de hand van de wettelijk vastgestelde belastingtarieven, en uit correcties op belasting over eerdere boekjaren.

Een latente belastingvordering wordt opgenomen voorzover het waarschijnlijk is dat er toekomstige belastbare winsten beschikbaar zullen zijn waarmee de actiefpost kan worden verrekend. Hierbij wordt de toekomst gemaximeerd op een tijdhorizon van vijf jaar. Het bedrag van de latente belastingvorderingen wordt verlaagd voor het gedeelte waarvoor het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Ontvangsten en uitgaven voor winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Kasstromen als gevolg van de verwerving van financiële belangen (dochterbedrijven en deelnemingen) zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, waarbij rekening wordt gehouden met aanwezige liquide middelen in deze belangen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa

De mutaties in de immateriële vaste activa kunnen als volgt worden weergegeven:

	Ontwikkelings- kosten	Goodwill	Totaal
31 december 2005			
Aanschafwaarde	3.403	5.681	9.084
Cumulatieve afschrijvingen	<u>-2.466</u>	<u>0</u>	<u>-2.466</u>
Boekwaarde	937	5.681	6.618
Mutaties in 2006			
Aanpassingen als gevolg van acquisities	1.768	0	1.768
Investerings	562	26.739	27.301
Desinvesteringen	0	0	0
Afschrijvingen	<u>-605</u>	<u>0</u>	<u>-605</u>
Totale mutaties	1.725	26.739	28.464

31 december 2006

Aanschafwaarde	5.733	32.420	38.153
Cumulatieve afschrijvingen	<u>3.071</u>	<u>0</u>	<u>3.071</u>
Boekwaarde	2.662	32.420	35.082

De ontwikkelingskosten betreffen ondermeer investeringen in branchespecifieke software. Daarvan is 420 (2005: 396) ontstaan door activering van eigen uren.

De goodwill is als volgt toewijsbaar:

	2006		2005		
AdviDev	1.861	-	1.655	=	206
AdviSales	3.090	-	2.984	=	106
AdviServ	1.260	-	1.042	=	218
Air Signal	<u>26.209</u>	-	<u>0</u>	=	<u>26.209</u>
	32.420	-	5.681	=	26.739

De toename in 2006 van de goodwill die wordt toegerekend aan AdviDev, AdviSales en AdviServ is het gevolg van (latere) aanpassingen van de oorspronkelijk vastgestelde verkrijgingsprijs en/of netto-vermogenswaarde bij de acquisitie van deze belangen.

Financiële vaste activa

De mutaties in de latente belastingvorderingen kunnen als volgt worden weergegeven:

	2006	2005
1 januari	2.986	3.068
Ten laste van het resultaat	-512	-346
Aanpassingen als gevolg van acquisities	5.213	0
Overige, inclusief tariefaanpassingen	<u>0</u>	<u>264</u>
31 december	7.687	2.986

In de balans is voor een verrekenbaar verlies van 8.669 (2005: 9.791) geen belastingvordering opgenomen. De onderneming verwacht dat dit verrekenbare verlies niet gerealiseerd zal kunnen worden binnen een periode van vijf jaar. In het verrekenbaar verlies van 8.669 is begrepen een bedrag van 4.200 waarover de vennootschap in de loop van 2006 een rechtszaak heeft aangespannen tegen de Inspectie Vennootschapsbelasting.

Handelsvorderingen

De vordering ad 2.000 uit hoofde van de aandelenlening in het kader van de acquisitie van Air Signal is opgenomen onder de Overige vorderingen.

Voorzieningen

De in de geconsolideerde balans verantwoorde voorziening bestaat uitsluitend uit de verplichtingen die voortvloeien uit zogenaamde toegezegde pensioenregelingen.

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening

(bedragen x € 1.000)

Belastingen

De relatie tussen de effectieve belastingdruk en de nominale belastingdruk is als volgt:

	2006	2005
Nominale belastingdruk	-1.315	-789
Effect van belastingfaciliteiten	74	3
Effectieve belastingdruk	-1.241	-786

De effectieve belastingdruk van 1.241 (2005: 786) bestaat voor een bedrag van 729 (2005: 440) uit een acute verplichting en voor een bedrag van 512 (2005: 346) uit een mutatie in de latente belastingvordering. Advitelcom vormt met zijn Nederlandse dochterbedrijven een fiscale eenheid.

Informatie uit de vennootschappelijke jaarrekening 2006

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Als gevolg van het gebruik maken van de optie die artikel 2:362 lid 8 BW biedt, worden de deelnemingen in groepsmaatschappijen gewaardeerd op basis van dezelfde grondslag als toegepast in de geconsolideerde jaarrekening, d.w.z. de equity-methode (*netto-vermogenswaarde methode*) met separate presentatie van de goodwill.

Eigen vermogen

	2006	2005
Gestort en opgevraagd kapitaal	8.962	6.490
Agio	35.243	18.781
Wettelijke reserve	2.662	937
Overige reserve	- 16.585	- 16.580
Resultaat boekjaar	3.201	1.720
	33.483	11.348

Verloopoverzichten:

Gestort en opgevraagd kapitaal

	2006	2005
1 januari	6.490	6.130
Emissie als gevolg van acquisitie	2.232	360
Emissie als gevolg van aandelenlening	240	0
31 december	8.962	6.490

Agio

	<i>2006</i>	<i>2005</i>
1 januari	18.781	16.134
Emissie als gevolg van acquisitie	13.736	1.080
Emissie als gevolg van aandelenlening	1.760	0
Overige mutaties	966	1.567
31 december	35.243	18.781

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

	<i>2006</i>	<i>2005</i>
1 januari	2.899	7.489
Resultaat deelnemingen	3.177	1.639
Investerings	6.850	337
Ontvangen dividenden	- 1.100	- 6.500
Overige mutaties	0	- 66
31 december	11.826	2.899

Vraag 1 (Advitelcom BV) 15 punten

Initiële cijferanalyse

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de jaarrekening van Advitelcom BV:

- Goodwill
- Latente belastingvorderingen
- Salarissen en sociale lasten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormt voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- Grootte van de post
- Kenmerken van de post
- Controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie vraag 1

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerk: 2 punten en Controleaspect: 2 punten)

Goodwill

Grootte:	Deze post bedraagt 33,9 % ($32.420/87.767$) van het balanstotaal en 96,8 % ($32.420/33.483$) van het eigen vermogen en is dus een wezenlijke post in de jaarrekening.
Kenmerk:	De post goodwill is sterk toegenomen als gevolg van de acquisitie van Air Signal. De hoogte is berekend als het verschil tussen de aankoopprijs met bijkomende kosten van de acquisitie en de netto reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van overname van Air Signal op 31 december 2006. De netto reële waarde is mede berekend op basis van schattingen.
Controleaspect:	De accountant zal de post goodwill controleren op juistheid van de geactiveerde bedragen, waardering en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting).

Latente belastingvorderingen

Grootte:	Deze post bedraagt 8,8 % ($7.687/87.767$) van het balanstotaal en 23,0 % ($7.687/33.483$) van het eigen vermogen en is dus een wezenlijke post in de jaarrekening.
Kenmerk:	De post is sterk toegenomen als gevolg van de acquisitie van Air Signal per 31 december 2006. De latente belastingvordering wordt opgenomen voorzover het waarschijnlijk is dat er toekomstige belastbare winsten beschikbaar zullen zijn waarmee de actiefpost kan worden verrekend. De inschattingen van toekomstige winstontwikkeling van Air Signal is mede afhankelijk van het realiteitsgehalte van de door Advitelcom gemaakte strategische keuze.
Controleaspect:	De accountant zal de post latente belastingvorderingen controleren op juistheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting).

Salarissen en sociale lasten

Grootte:	Deze post bedraagt 70,9% ($((14.266+2.168)/23.171)$) van de bedrijfslasten en is van wezenlijk belang in de jaarrekening.
Kenmerk:	Advitelcom realiseert een belangrijk deel van de inkomsten uit met afnemers afgesloten servicecontracten. Als servicemedewerkers buiten kantooruren service verlenen geeft dit recht op uitbetaling van overuren. Uren besteed aan ontwikkelingskosten worden geactiveerd onder immateriële vaste activa.

In de sociale lasten zijn begrepen de pensioenlasten uit hoofde van een toegezegde pensioenregeling. De berekening van de hieruit voortvloeiende verplichtingen per balansdatum is ingewikkeld.

Controleaspect: De accountant controleert deze post op juistheid (verantwoorde kosten) en volledigheid (te betalen overuren) en naleving eisen externe verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de juistheid van de uitbetaalde overuren het onderscheid tussen kosten en investeringen en de juiste toepassing van wet- en regelgeving.

Vraag 2 (23 punten)

Initiële risicoanalyse

- Welke typologieën zijn te onderkennen binnen Advitelcom?
- Beschrijf de aanknopingspunten van deze typologieën voor de accountantscontrole op de opbrengstverantwoording van de jaarrekening.
- Noem drie belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan van **AdviServ BV** gelet op de in de casus deel 1 onder **2.2.4 verstrekte informatie**. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van dit risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- Geef voor ieder bij vraag 2C genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoordindicatie vraag 2a en 2b

Antwoorden 2a en 2b in samenhang met elkaar beoordelen. Antwoorden 2c en 2d in samenhang met elkaar beoordelen.

Antwoordindicatie vraag 2a

Normering: 3 punten: 1 punt per typologie

Typologieën

- AdviSales Handel** in standaard van derden ingekochte artikelen (elektronische communicatieapparatuur, bijvoorbeeld telefoons, antwoordapparaten etc.).
- AdviDev Stukproductie** (of overige dienstverlening met kenmerken van stukproductie) d.m.v. assemblage van communicatieproducten op basis van op maat gemaakte specificaties.
- AdviServ Overige dienstverlening** ondermeer door het geven van opleidingen en het verhelpen van storingen (de opgeofferde zaken bestaan uit uren) .

Antwoordindicatie vraag 2b

Normering: 6 punten (=van 2 punten opgewaardeerd met 4 bonuspunten): 1 punt per aanknopingspunt, maximaal 2 punten per typologie

AdviSales: Handel biedt aanknopingspunten door harde verbanden in de geld- en goederenbeweging, brutowinst en debiteurenbeheer.

AdviDev: Stukproductie (maatwerk) biedt aanknopingspunten in een adequate voorcalculatie, productieregistratie en de door de administratie vervaardigde nacalculaties.

AdviServ: Overige dienstverlening (door het geven van opleidingen en het verhelpen van storingen) biedt aanknopingspunten in de (geautoriseerde) beschikbaarheid en benutting van capaciteit aan mensen en de daaraan verbonden tarieven per dienstverlener.

Contractadministratie is een belangrijk steunpunt met betrekking tot de gemaakte afspraken over maatwerk (AdviDev) en serviceverlening (AdviServ).

	Antwoordindicatie vraag 2c Inherente risico's (AdviServ) (9 punten; 3 punten per juist IR: 1,5 punt voor het risico; 1,5 voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening) Algemeen automatiseringsrisico levert maximaal 1 punt op. (Andere case specifieke risico's, mits goed gemotiveerd kunnen ook maximaal 3 punten opleveren)	Antwoordindicatie vraag 2d Maatregelen van interne beheersing (9 punten; 1,5 punt per juiste, onder procedures, beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico) Functiescheiding kan ook als 1 van de 2 maatregelen worden genoemd. Indien automatisering als algemeen risico genoemd, dan kan bij de maatregelen ook maximaal 1 punt worden toegekend
1.	Casus: Lessen worden per lesuur gefactureerd aan de klant. De uren worden berekend tegen verschillende tarieven die gebaseerd zijn op deskundigheid en ervaring van de specialist die de opleiding verzorgt. Risico: Verschuivingsgevaar van hoge naar lage tarieven (1,5 punt). Hierdoor is de opbrengstverantwoording onvolledig (1,5 punt)	Functiescheiding tussen: Vaststellen van de tarieven, urenregistratie en facturering. Procedures: 1. In de administratie wordt een koppeling gemaakt tussen het personeelsnummer van de werknemers en de geautoriseerde tarieven. 2. Werknemers houden een sluitende urenregistratie bij waarbij de uren worden toegerekend aan de contracten.
2.	Casus: Het is voor afnemers van wezenlijk belang dat bij onverhoopte storingen de servicedienst snel ter plaatse is en de storing snel en adequaat verhelpt. Hiertoe sluiten afnemers servicecontracten af voor een periode van 1 jaar of 3 jaren waarbij de vergoeding voor de serviceverlening voor de gehele periode vooraf wordt voldaan Risico: De toelichting met betrekking tot de per balansdatum openstaande verplichtingen onder niet in de balans opgenomen verplichtingen is onjuist of onvolledig (1,5 punt) De toerekening van de opbrengsten van meerjarige servicecontracten aan de onderscheiden boekjaren is onjuist (1,5 punt)	Functiescheiding tussen: Afsluiten contracten, contractregistratie en facturering. Procedures: 1. Er is een doorlopend genummerde contractregistratie. 2. In deze registratie is de contractueel overeengekomen vergoeding vermeld per servicejaar. 3. Vooruitgefactureerde bedragen worden als vooruitontvangen geadmistreerd en op basis van de in het contractenregister opgenomen onderverdeling toegerekend aan de onderscheiden jaren.
3.	Casus: Indien buiten kantooruren een beroep op de after-sales-medewerkers wordt gedaan, geeft dit recht op uitbetaling van de (over)uren met toeslag. Risico: De in de V&W verantwoorde toeslagen zijn onjuist (1,5 punt). Per balansdatum zijn de verplichtingen uit hoofde van te betalen toeslagen onvolledig als schuld in de balans opgenomen (1,5 punt)	Functiescheiding tussen: Urenregistratie, toezicht en salarisadministratie Procedures: 1. Service calls worden geregistreerd met tijdsvermelding 2. Boeking in de salarisadministratie worden vooraf gefiatteerd door de afdelingschef na controle met de registratie van de service calls.
4.	Casus: Indien de storing niet op afstand kan worden verholpen, garandeert de onderneming dat de after-sales-medewerker binnen 2 uur bij de klant aanwezig is. Indien de storing niet direct kan worden verholpen, wordt tijdelijk vervangende apparatuur geplaatst. Risico: Het bestaan per balansdatum van bij klanten geplaatste apparatuur (1,5 punt) Apparatuur die verantwoord is als bij de klant geplaatst is verkocht (opbrengstverantwoording onvolledig: 1,5 punt)	Functiescheiding tussen: Servicemedewerkers, voorraadbeheer en administratie. Procedures: 1. In de kantoorvoorraadadministratie wordt de locatie van de voorraden bijgehouden (extern met vermelding contractnummer). 2. Afgifte tijdelijk geplaatste apparatuur vindt plaats na kwijting door de klant. 3. De administratie ziet toe op de afloop van tijdelijk geplaatste apparatuur
5.	Casus: Afnemers sluiten servicecontracten af voor een periode van één jaar of drie jaren. Risico: Servicecontracten van drie jaar worden verantwoord als contracten van één jaar waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.	Functiescheiding tussen: Afsluiten contracten, facturering en incasso Procedures: 1. Invoercontrole op contractgegevens. 2. verbandscontrole contractgegevens en opboeking bank (via debiteuren)
6.	Casus: After-sales-medewerkers beschikken thuis over, door de onderneming ter beschikking gestelde, geavanceerde computerapparatuur en speciale software. Risico: Juistheid (bestaan) van de balanspost apparatuur)	Functiescheiding tussen: Autorisatie afgifte, magazijn en kantoorvoorraadadministratie. 1. Afgifte apparatuur en software tegen kwijting door after-sales-medewerkers. 2. In de kantoorvoorraadadministratie wordt bijgehouden aan welke after-sales-medewerkers de apparatuur en software ter beschikking is gesteld. 3. In een overeenkomst waarin het ter beschikking stellen van apparatuur en software is vastgelegd is opgenomen dat de apparatuur en software eigendom van AdviServe blijft.

Vraag 3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht (10 punten)

NB: voor de beantwoording van de vragen 3a t/m 3c kunt u uitgaan van de veronderstelling dat IFRS en de RJ-Richtlijnen ten aanzien van dit onderwerp overeenkomstige regelgeving kennen.

In het door Advitelcom opgestelde kasstroomoverzicht komen de kasstromen uit hoofde van de betaalde rente ad 233 en de betaalde winstbelasting ad 1.241 niet als afzonderlijk herkenbare kasstromen voor.

Gevraagd:

- a. Beschrijf beargumenteerd welke wijziging in de opstelling van het kasstroomoverzicht Advitelcom zou moeten doorvoeren om de genoemde kasstromen wél afzonderlijk tot uitdrukking te brengen.

Antwoordindicatie vraag 3a (Opgewaardeerd met 2 bonuspunten tot maximaal 5 punten)

Advitelcom moet dan bij de opstelling als uitgangspunt het bedrijfsresultaat hanteren i.p.v. het resultaat na belastingen. Nadat dan vervolgens de kasstroom uit bedrijfsoperaties bepaald is, moeten de kasstromen uit hoofde van betaalde rente en winstbelasting hierop in mindering gebracht worden om de kasstroom uit operationele activiteiten te verkrijgen.

- b. Beredeneer waarom de veranderingen in het werkkapitaal volgens het kasstroomoverzicht, per saldo 1.447 negatief, niet aansluiten bij de toe- of afnemingen van de overeenkomstige posten in de geconsolideerde balans.

Antwoordindicatie vraag 3b (3 punten)

(2 punten)

Onder de Kasstroom uit investeringsactiviteiten komt de post Investerings in geconsolideerde deelneming(-en) ad 31.750 voor (2 punten).

(rest 1 punt)

Activa en verplichtingen van deze deelneming(en) waren per 31 december 2005 nog niet in de geconsolideerde balans opgenomen, per 31 december 2006 is opname voor het eerst gebeurd. In het verschil tussen de balanswaarden eind 2006 en 2005 zijn derhalve de via acquisities verkregen activa en verplichtingen wél begrepen, terwijl in het kasstroomoverzicht deze activa en verplichtingen deel uitmaken van de post Investerings in geconsolideerde deelneming(-en) ad 31.750.

Volgens IFRS (*als ook de RJ-Richtlijnen*) dient een transactie waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt (zogenaamde *non-cash transactions*) niet naar zijn samenstellende bestanddelen in het kasstroomoverzicht te worden opgenomen.

Gevraagd:

- c. In het kasstroomoverzicht van Advitelcom zijn twee (deel-)transacties opgenomen in strijd met het bovengenoemde voorschrift.
Beschrijf welke twee (deel-)transacties het hier betreft.

Antwoordindicatie vraag 3c (Opgewaardeerd met 2*1 bonuspunt tot maximaal 6 punten)

(3 punten)

Transactie 1: de acquisitie van de dochtermaatschappij Air Signal voor zover voldaan met de aandelenemissie (15.968) is een non-cash transactie. Slechts het contant betaalde deel van de overnamesom dient in het kasstroomoverzicht te worden verwerkt.

(3 punten)

Transactie 2: de aandelenlening-transactie ad 2.000 is volledig een non-cash transactie: zowel de emissieopbrengst als de verstrekte aandelenlening dient niet te worden opgenomen in het kasstroomoverzicht.

Verwerking via earn out regeling is ook goed te rekenen als alternatief.

Vraag 4 Overname Air Signal BV (22 punten)

NB: voor de beantwoording van de vragen 4a t/m 4c.2 kunt u uitgaan van de veronderstelling dat IFRS en Titel 9 Boek 2 BW in combinatie met de RJ-Richtlijnen ten aanzien van de aangesneden thematiek overeenkomstige regelgeving kennen.

Gevraagd:

- a. Stel voor Advitelcom op basis van alle beschikbare gegevens de journaalposten (met bedragen) samen van de twee transacties die in het kader van de overname van Air Signal BV per 31 december 2006 aangegaan zijn:
1. de verkrijging van het kapitaalbelang en
 2. de aandelenlening.

Antwoordindicatie vraag 4a.1 (5 punten, de juiste journaalpost met foute bedragen levert maximaal 2 punten op)

overname

- deelnemingen + € 6.850.000
toel. venn. jaarrek. → verloopoverzicht deeln. groepsmaatsch.: investering € 6.850.000 tegen netto-vermogenswaarde. Er is slechts één overname in 2006 geweest, Air Signal kwalificeert als groepsmaatschappij.
- goodwill + € 26.209.000
toel. gecons. jaarr. → specificatie goodwill: Air Signal € 26.209.000
- gestort en opgevraagd kapitaal + € 2.232.000
toel. venn. jaarr. → verloopoverzicht gestort en opgevraagd kapitaal
- agio + € 13.736.000
toel. venn. jaarr. → verloopoverzicht agio

deelnemingen groepsbij.	€ 6.850.000	1p.
goodwill	€ 26.209.000	1p
aan gestort en opgevr. kap.	€ 2.232.000	1p
aan agio	€ 13.736.000	1p
aan liq. midd.	€ 17.091.000	1p (33.059.000 - 15.968.000)

Antwoordindicatie vraag 4a.2 (3 punten, de juiste journaalpost met foute bedragen levert maximaal 2 punten op)

aandelenlening

- overige vorderingen + € 2.000.000
toel. gecons. jaarrek.
- gestort en opgevraagd kapitaal + € 240.000
toel. venn. jaarr. → verloopoverzicht gestort en opgevraagd kapitaal
- agio + € 1.760.000
toel. venn. jaarr. → verloopoverzicht agio

overige vorderingen	€ 2.000.000	1p	lening ug is een goed alternatief voor de omschrijving 'overige orderingen'
aan gestort en opgevr. kap.	€ 240.000	1p	
aan agio	€ 1.760.000	1p	

Zowel Advitelcom als Air Signal heeft de euro als functionele valuta.

Door de overname van Air Signal is Advitelcom tevens groepshoofd geworden van Maxi Min Solutions A.S. Deze (klein-)dochter is gevestigd in Noorwegen en heeft als functionele valuta de Noorse kroon.

Alle genoemde rechtspersonen rapporteren in hun functionele valuta.

Doordat wisselkoersen fluctueren én de functionele valuta van de Noorse (klein-)dochter afwijkt van de presentatievaluta van Advitelcom en Air Signal ontstaan vanaf boekjaar 2007 omrekeningsverschillen.

Gevraagd:

- b. Bepaal gemotiveerd bij welke rechtspersoon of rechtspersonen de omrekeningsverschillen in de vennootschappelijke jaarrekening moeten worden verwerkt als gevolg van het translatierisico: Maxi Min Solutions en/of Air Signal en/of Advitelcom?

Let op: uw motivering dient -mede- expliciet gebaseerd te zijn op de wijze waarop het omrekeningsverschil verwerkt moet worden.

Antwoordindicatie vraag 4b (5 punten)

1 punt

Bij Maxi Min Solutions zelf is geen sprake van omrekeningsverschillen uit hoofde van het translatierisico.

3 punten (1 punt voor de conclusie en 2 punten voor de motivering/wijze van verwerken)

Air Signal zal de omrekeningsverschillen dienen te verantwoorden aangezien de netto-vermogenswaarde van het belang in Maxi Min Solutions van Noorse kronen naar euro's omgerekend moet worden tegen in de tijd wisselende slotkoersen. Bij de omrekening van de netto-investering in buitenlandse bedrijfsuitoefening dient het omrekeningsverschil verwerkt te worden in het vermogen (reserve omrekeningsverschillen).

2 punten (1 punt voor de conclusie en 1 punt voor de motivering/wijze van verwerken)

Advitelcom waardeert het belang in Air Signal eveneens tegen netto-vermogenswaarde en één van de vermogensmutaties bestaat uit het door Air Signal verantwoorde omrekeningsverschil. Voor Advitelcom betekent dit eveneens een rechtstreekse vermogensmutatie (reserve omrekeningsverschillen).

Veronderstel dat tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in mei 2007 door een activistische aandeelhouder vragen worden gesteld over de omvang van de goodwillbetaling voor Air Signal. De directie van Advitelcom noemt als argument dat een belangrijk deel daarvan betrekking had op bestaande, na de overname doorlopende, winstgevende klantcontracten met een gemiddelde resterende looptijd van 3 jaar.

Gevraagd:

- c.1. Bespreek de enig mogelijke reden -op basis van regelgeving- voor het niet in aanmerking nemen van de klantcontracten bij de bepaling van de netto-vermogenswaarde van Air Signal per 31 december 2006.

Antwoordindicatie vraag 4c.1 (2 punten, indien alleen op de activeringscriteria wordt ingegaan, dan mag 1 punt worden toegekend)

De reden hiervoor moet liggen in de omstandigheid dat Advitelcom op dat moment (nog) niet in staat is aan deze klantcontracten een betrouwbare, reële waarde toe te kennen. Aan andere activeringscriteria wordt immers voldaan: waarschijnlijke economische voordelen, beschikkingsmacht en identificeerbaarheid.

- c.2. Geef beargumenteerd de journaalpost (zonder bedragen) voor de vennootschappelijke jaarrekening van Advitelcom indien medio 2007 vastgesteld wordt dat de meegekochte klantcontracten inmiddels wél voldoen aan de toepasselijke activeringscriteria. Uw argumentatie dient betrekking te hebben op het tijdstip van de beschreven constatering (medio 2007)

Antwoordindicatie vraag 4c.2 (5 punten)

1 punt

Aanpassing van de netto-vermogenswaarde met correctie van de goodwill kan binnen twaalf maanden na de overnamedatum (IFRS) of binnen eerste boekjaar na de overname (RJ).

In beide gevallen:

4 punten. Per omschrijving 2 punten. De omschrijvingen 'klantcontacten' of 'immateriële vaste activa' als alternatief voor 'deelneming' leveren maximaal 1 punt op'

Deelneming **2p**

Aan Goodwill **2p**

c.3. Welk effect -op basis van IFRS- heeft de afzonderlijke activering van de klantcontracten op het geconsolideerd resultaat 2007 in vergelijking met het geconsolideerd resultaat 2007 zónder deze activering?

Antwoordindicatie vraag 4c.3 (maximaal 2 punten, 1 van beide alternatieven is goed voor 2 punten)

Dit resultaat komt lager uit omdat:

- op goodwill wordt niet en op klantcontracten als immaterieel vast actief met bepaalde levensduur wordt (terugwerkend vanaf 1 januari 2007) wel afgeschreven
- en/of
- de klantcontracten zijn tegen reële waarde opgenomen: daardoor zijn de economische Voordelen van deze contracten (grotendeels) al tegen contante waarde gewaardeerd (in aanmerking genomen)

Vraag 5: Serviceverlening (30 punten)

Beschrijf voor AdviServ BV de administratieve organisatie en interne beheersingsmaatregelen betreffende de opbrengstverantwoording uit de servicecontracten voor het verhelpen van **storingen**.

In uw uitwerking dienen uitsluitend de volgende punten te worden betrokken:

1. Functiescheiding; (er hoeft dus geen aandacht te worden besteed aan de overige randvoorwaarden)
2. Procesbeschrijving inclusief interne beheersingsmaatregelen gericht op:
 - het afsluiten van het contract;
 - de facturering;
 - de uitvoering;
 - de administratieve controles.

Antwoordindicatie vraag 5 (het standenregister hoeft niet genoemd te worden)

Antwoordindicatie vraag 5.1

Functiescheiding (maximaal 6 punten, 1,5 per goede functie, geen administratie maximaal 2 punten)

Er dient functiescheiding aanwezig te zijn tussen:

- Directie: Het vaststellen van contractvoorwaarden (door de heer Keijzer) en autorisatie servicecontracten (directeur AdviServ BV)
- Verkoop: Afsluiten servicecontracten en verzorgen facturering
- Helpdesk, verstrekken opdrachten tot verlenen hulp.
- Specialisten voor het verhelpen van storingen
- Magazijn apparatuur: Ontvangst en uitgifte vervangende apparatuur
- Administratie van de Holding: Bijhouden standenregister en verrichten controlewerkzaamheden.

Verkoop en helpdesk mogen ook 1 functie zijn. In de beschrijving hierna, wordt daarvan uitgegaan.

Antwoordindicatie vraag 5.2 (maximaal 24 punten)

Directeur holding

3 punten - Vaststellen/autoriseren voorwaarden servicecontracten

Vaststellen/autoriseren contractvoorwaarden door directeur holding (de heer Keijzer) en verstrekken aan verkoop en de administratie.

Verkoop/Helpdesk

6 punten - Afsluiten servicecontracten

Afsluiten servicecontracten door verkoop (eventueel na autorisatie directeur AdviServ) met inachtneming van de door de directie geautoriseerde contractvoorwaarden, bijhouden contractadministratie en verstrekken contractgegevens aan de administratie.

3 punten - Verzorgen facturering

Verzorgen facturering obv contractadministratie en verstrekken factureringsgegevens aan administratie.

Verkoop/Helpdesk

3 punten – Ontvangst hulpvraag en verstrekken opdracht tot verlenen van hulp

Op basis van hulpvragen na afstemming met servicecontract verlenen opdracht tot verlenen van hulp verstrekken aan specialist/hulpverlener. Verstrekken opdrachtgegevens aan specialist/hulpverlener. Opdrachtgegevens verstrekken aan de administratie.

Specialisten/hulpverleners

3 punten – Uitvoeren hulpwerkzaamheden

Op basis van opdrachten van verkoop verrichten hulpwerkzaamheden. Indien nodig geacht door specialist/hulpverlener verstrekken aanvraag voor hulpapparatuur cq melden dat hulpapparatuur niet langer nodig is aan verkoop, magazijn en administratie. Opstellen werkverantwoording en verstrekken aan de administratie en de afdeling verkoop/helpdesk.

Magazijn

1 punt – Ontvangen en afgeven vervangende apparatuur

Naar aanleiding van opdrachten specialist/hulpverlener uitleveren/ontvangen van vervangende apparatuur. Verstrekken afgifte- en ontvangstgegevens aan administratie.

Administratie (maximaal 9 punten)

Binnen de administratieve functie worden de volgende werkzaamheden verricht:

- 1p Toetsen of de door verkoop afgesloten contracten zijn opgesteld conform de door de directie vastgestelde contractvoorwaarden, waaronder de prijzen
- 3p **Te verantwoorden servicevergoedingen volgens de servicecontracten (op de administratie) = Verantwoorde servicevergoedingen volgens verkoop (= toename debiteuren)**
- 3p **Toetsen of de opdrachten tot het verlenen van hulp volgens verkoop (welke hulp wordt aan wie verleent) worden gedekt door de voorwaarden in de servicecontracten**
- 1p Verband tussen opdrachten tot het verlenen van hulp volgens verkoop en de verleende hulp volgens de specialisten (welke hulp wordt aan wie verleent)
- 1p Verband tussen de volgens de specialisten benodigde vervangende apparatuur en de ontvangst en afgifte gegevens van het magazijn
- 1p Het leggen van verbanden tussen het opboeken van de debiteuren en de inning van gelden
- 1p Analyse van de resultaten per hulpverlener/specialist, per contract en per klantcategorie aan de hand van de contracten en de werkverantwoordingen van de hulpverleners

Vraag 1: Geautomatiseerde omgeving (20 punten)

Zoals aangegeven zal de huidige eilandautomatisering, de min of meer stand-alone systemen, worden vervangen door een geïntegreerd maatwerkpakket.

De directie vraagt de accountant aan te geven welke 'application controls' kunnen worden ingebouwd. De directie wil de uitkomsten hiervan overleggen aan softwareleveranciers, zodat die de betreffende controls' in hun aanbieding kunnen verwerken. Het gaat hierbij om de processen inkoop, productontwikkeling en service.

Gevraagd:

- a. Leg uit of de accountant, gelet op de in de Verordening gedragscode (VGC) opgenomen fundamentele beginselen en gelet op de nadere voorschriften onafhankelijkheid van de openbaar accountant (NVO), de opdracht kan aanvaarden om de directie te adviseren over de benodigde 'application controls' in het geïntegreerd maatwerkpakket.
- b. De klant gaat er vanuit dat na acceptatie er geen interne controle op de gegevensverwerking meer hoeft plaats te vinden en de declaratie van de accountant hiermee wordt beperkt. Geef gemotiveerd uw reactie op deze stelling van de klant.
- c. Beschrijf vier 'application controls' voor het inkoopproces.

Antwoordindicatie vraag 1a (10 punten + 4 bonuspunten: maximaal 14 punten)

Maximaal 8 punten, mits goed gemotiveerd

In de Verordening gedragscode (VGC) zijn vijf fundamentele beginselen genoemd die voldoende gewaarborgd en onbedreigd moeten zijn. In dit verband dient met name het beginsel "**deskundigheid en zorgvuldigheid**" goed gewaarborgd zijn.

Maximaal 7 punten, mits goed gemotiveerd. Geen zelftoetsing genoemd, dan maximaal 3 punten. De term collisiegevaar is ook toegestaan.

Als de accountant deze opdracht aanvaardt dan kan bij de controle van de jaarrekening een **bedreiging voor de onafhankelijkheid** als gevolg van **zelftoetsing** ontstaan.

Maximaal 3 punten

Deze bedreiging kan worden opgeheven door de in paragraaf 5.3 van de nadere voorschriften onafhankelijkheid van de openbaar accountant (NVO) genoemde onderstaande maatregelen:

- het management van Advitelcom bevestigt schriftelijk dat het de verantwoordelijkheid voor de ingebouwde application controls op zich neemt;
- de accountant vergewist zich ervan dat het management van Advitelcom niet voornamelijk op de adviezen van de accountant vertrouwt om de degelijkheid van de application controls te beoordelen;
- het management van Advitelcom de specificaties van de ingebouwde application controls accepteert;

Antwoordindicatie vraag 1b (6 punten). Voor het verkrijgen van de 6 punten is een uitgebreide uitwerking zoals in het SVU niet noodzakelijk. Een meer gegevensgerichte benadering, mits goed gemotiveerd, mag worden goedgekeurd.

Essentie: Toetsen bestaan AO/IC (3p) en op basis van bevindingen (vaststellen ICR) eventueel minder (of meer) dan voorheen gegevensgerichte werkzaamheden (3p).

De accountant zal aangeven dat hij de cliënt kan adviseren in het ontwerp van de opzet van de interne beheersing van het geïntegreerde financiële systeem, maar dat dit niet inhoudt dat daarmee geen controle hoeft plaats te vinden. In het kader van interne beheersing zal (functionarissen van) de klant zelf moeten blijven vaststellen dat het ontworpen systeem intact blijft en werkt. Tijdens de accountantscontrole zal door de accountant moeten worden vastgesteld dat het systeem ook in de te controleren periode heeft **bestaan**, tijdig en adequaat op veranderingen is aangepast en dat deze

aanpassingen zijn gedocumenteerd en dat het ontworpen systeem werkt en “in control” is dmv interne beheersing van de klant. ICT-systemen zijn geen statische omgevingen en de verantwoordelijkheid voor de **betrouwbare werking** van het systeem als geheel ligt altijd bij de gebruikende organisatie zelf.

Verwacht mag worden dat de declaratie van de accountant, bij een adequate interne beheersing van het ICT-systeem, inderdaad wordt beperkt. Het zal immers efficiënter zijn voor de controle gebruik te maken van het systeem en dus (op termijn) de te besteden tijd kunnen beperken.

Ook mag de kandidaat wijzen op het feit dat tevens maatregelen dienen te worden getroffen gericht op beveiliging en blijvende beschikbaarheid van de fysieke geautomatiseerde omgeving, dus fysieke toegangsbeveiliging, back-up en recovery, de betrouwbaarheid en integriteit van de systeemsoftware en software van de applicatie, documentatie en de in het geïntegreerde systeem vastgelegde functietabellen en autorisatie- en bevoegdheidsmatrixen waaruit blijkt wie in de organisatie van personen die ermee werken, raadplegen, wijzigen, verwijderen.

Antwoordindicatie vraag 1c (4 punten)

Application controls

I. Algemeen

1. Per applicatie bevoegdheidsafbakening per medewerker.
2. Medewerkers worden gedwongen periodiek hun passwords te wijzigen.

II. Inkopen

1. Per product voorkeurs- en uitwijkleverancier ingeven. Alleen bij die leveranciers te bestellen.
2. Minimumvoorraden in systeem opnemen en inkooporders daarvan laten afhangen (zowel initiëren als tegenhouden).
3. Per component standaardprijzen invoeren waar, binnen bepaalde marges, bij inkoop niet van mag worden afgeweken.
4. Via het geautomatiseerde systeem het schema voor de partieel roulerende inventarisatie opstellen.
5. Toegangsbeveiliging bestellen van specials
6. Matching goederenontvangst met ingevoerde bestelling artikelen, aantallen, kwaliteit en prijs op de factuur

Vraag 2: Opleiding en service (15 punten)

- a. Noem vier registraties die in de interne beheersing rond de opbrengstverantwoording van **de opleidingen** moeten zijn opgenomen voor het vaststellen van de volledigheid van de opbrengstverantwoording.
- b. Hoe controleert de accountant de volledigheid van de opbrengstverantwoording van **de opleidingen**?

Besteed hierbij uitsluitend aandacht aan:

- cijferbeoordeling
- verbandscontroles
- detailcontroles.

Let op: geen aandacht hoeft te worden besteed aan de opbrengst uit de service-contracten voor het verhelpen van **storingen** (reeds aan de orde geweest bij de ochtendvragen).

Antwoordindicatie vraag 2a (maximaal 4 punten). 1 punt per registratie.

- een vastlegging van **beschikbare docenten** (geautoriseerd door de directie);
- een registratie van de verschillende **tarieven per docent (deskundigheids/ervaringsniveau)** (geautoriseerd door de directie);
- de registratie van de aanvragen en de **factureringsgegevens**;
- de registratie van aanvragen voor en de **voorcalculatie en planning van de opleiding** (een aparte functionaris voor de voorcalculatie);
- registratie **gewerkte uren** (dient te worden bijgehouden door de ingezette functionarissen);
- een separaat contractenregister met voor- en **nacalculatie per contract** en vastlegging per contract van het aantal overeengekomen lesuren (resultatenanalyse binnen de administratieve functie);
- de registratie van de **ontvangen bedragen**.

Antwoordindicatie vraag 2b (11 punten)

Cijferbeoordeling (maximaal 3 punten)

Bij de cijferbeoordeling maakt de accountant gebruik van de intern opgestelde financiële overzichten nadat is vastgesteld dat deze overzichten aansluiten met de financiële administratie.

De accountant verricht een diepgaande cijferbeoordeling uitgevoerd op de opbrengstverantwoording, waaronder een vergelijking van de verantwoorde realisatie gemaakt met de prognose en voorliggende perioden. Afwijkingen leiden tot extra aandacht in de controle (1p).

Meer specifiek beoordeelt de accountant:

- productiviteit van de docenten (productieve uren gerelateerd aan uitbetaalde uren) (1p);
- opbrengst per docent gerelateerd aan de loonkosten per docent (1p);
- resultaat per overeenkomst (opbrengst minus loonkosten en overige kosten), tevens gerelateerd aan de voorcalculatie (1p).

Verbandscontroles (4 punten). De specifiek genormeerde VBC's dienen genoemd te zijn wil het volle aantal punten kunnen worden toegekend. Indien geen van de specifiek genormeerde VBC's wordt genoemd, dan maximaal 1 punt.

Shoptime = jobtime + indirecte uren **(1p)**

Shoptime = paytime

De accountant stelt de verbanden vast tussen de beschikbare capaciteit, de geplande inzet van docenten per cursus.

- aantal verstuurdte offertes = geaccepteerde offertes + afgewezen offertes;
- aantal geaccepteerde orders = contracten volgens contractenbestand;
- opbrengst per periode volgens contractenbestand = facturering per periode = opboeking debiteuren; **(1p)**
- afboeking debiteuren = opboeking geldmiddelen; **(1p)**
- aansluiting tussen overige kosten per overeenkomst en het totaal van de verantwoorde kosten.
- **(overige: maximaal 1p)**

Detailcontroles (4 punten)

Van enige contracten gaat hij na dat deze zijn geautoriseerd door de verantwoordelijke afdelingschef of directeur, welke capaciteit daarop is ingezet en legt een relatie naar door functionarissen verantwoorde urenbriefjes en geautoriseerde tarieven per functionaris en facturering daarvan.

Tevens wordt de nacalculatie, vervaardigd door de administratie, en de verschillenanalyse hierin betrokken en beoordeeld op aanvaardbaarheid. De accountant gaat na of er voor grote verschillen gedocumenteerde verklaringen aanwezig zijn welke, zijn geautoriseerd door de afdelingschef of directeur.

Hierbij kan het volgende door kandidaten aan de orde worden gesteld:

- doorlopende nummering van offertes;
- toepassing van het door de directie geautoriseerde tarief per docent; **(1p)**
- is het contract ondertekend door de klant en door een bevoegde functionaris (directie of hoofd verkoop)?;
- voorcalculatie per contract door een functioneel gescheiden persoon (planningsfunctionaris);
- facturering in overeenstemming met contract; **(1p)**
- betaling door klant is ontvangen; zoniet dan nog openstaande debiteur;
- afboeking debiteur na ontvangst van de betaling;
- geboekte uren en overige kosten per contract in overeenstemming met intern gecontroleerde en gefiatteerde bescheiden; **(1p)**
- rekenkundige juistheid van factuur en van het berekende resultaat per contract, absoluut en ten opzichte van de voorcalculatie.
- **(overige: maximaal 1p)**

Vraag 3: Aanwijzing voor fraude (15 punten)

In het boekjaar 2006, dat door de accountant wordt gecontroleerd, is de aanwijzing voor fraude (zie casus deel 1 paragraaf 4.2) nader onderzocht. De accountant heeft een materiële fraude geconstateerd beginnend in 2005 en doorlopend tot de controledatum van de accountant in 2007, gepleegd door een werknemer van AdviDev. Deze fraude is ontdekt in 2007 toen de jaarstukken 2006 al waren opgemaakt, tijdens de afronding van de controle.

Gevraagd:

- a. Op welke wijzen houdt de accountant bij de opzet van zijn controleplan op voorhand rekening met het bestaan van frauderisico's?
- b. Wat betekent in het kader van de controle en de verantwoordelijkheid van de accountant het begrip redres?
- c. Als dit redres in 2007 plaatsvindt, onder welke voorwaarden kan de accountant de jaarrekening van 2006 dan nog goedkeuren? Licht uw antwoord nader toe.
- d. Hoe werkt dit door in de controle van de jaarrekening 2007?

De bedrijfsleiding is na lange discussies bereid de benodigde maatregelen te nemen.

Gevraagd:

- e. Wie neemt de maatregelen tot redres en wie bepaalt of het redres voldoende is voor de controle van de jaarrekening?
- f. Mag Advitelcom B.V. de financiële gevolgen volledig verwerken in de jaarrekening 2006?

Antwoordindicatie vraag 3a (3 punten)

2 punten – inschatting frauderisico's

De accountant heeft een verantwoordelijkheid voor het ontdekken van fraude van materieel belang voor de jaarrekening. Hij dient rekening te houden met het risico van een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude in de financiële overzichten. Een verplicht onderdeel van de controle is de inschatting van de frauderisico's bij de cliënt, met name die ten aanzien van de opbrengstverantwoording en het doorbreken van de interne beheersing door de leiding.

Kandidaten mogen verwijzen naar de NV COS 240 en de toepassing van de zogenaamde fraudedriehoek (*druk*, *gelegenheid* en *rechtvaardiging*); wat wil zeggen de inschatting door de accountant of er door grote *druk* vanuit de leiding op het personeel, het bestaan van *gelegenheid* tot fraude door zwakten in de interne beheersing of door een sfeer van *rechtvaardiging* van frauduleuze handelingen, verhoogde risico's bestaan.

1 punt – bespreken met controleteam en leiding

De accountant bespreekt een en ander met zijn gehele controleteam en met de leiding van de gecontroleerde onderneming en vraagt naar de interne maatregelen die ter beperking van frauderisico's zijn getroffen.

Antwoordindicatie vraag 3b (3 punten). Ongedaan maken en voorkoming van fraude: 1 aspect is 2 punten. Beide aspecten is 3 punten

Redres betekent in dit verband dat de accountant de bedrijfsleiding vraagt de **fraude ongedaan te maken in financiële zin**. Daarnaast moeten maatregelen worden getroffen in de organisatie **ter voorkoming van fraude in de toekomst**. Beide acties moeten plaatsvinden!

Antwoordindicatie vraag 3c (2 punten)

Ja, de jaarrekening 2006 kan worden goedgekeurd mits **het financiële effect van de fraude over 2005 en 2006 van de acties verbonden aan het redres, zijn verwerkt in de jaarrekening 2006**. (tijdigheid en gebeurtenis na balansdatum). De correctie heeft betrekking op 2005 en 2006 en moet dus in de cijfers van 2006 worden verwerkt. Het is zelfs mogelijk als de fraude ook materieel effect heeft gehad op 2005 dat een nagekomen last of bate verwerkt wordt in de jaarrekening 2006 en de toelichting aanpassing behoeft. Het bedrag over 2005 en 2006 dat verhaald kan worden op de dader(s) moet per balansdatum worden verwerkt als vordering.

Antwoordindicatie vraag 3d (maximaal 2 punten)

1 punt

De **organisatorische maatregelen getroffen naar aanleiding van de fraude moeten worden gecontroleerd op opzet, bestaan en werking**.

1 punt

Tevens vormt de accountant zich een **mening over kwaliteit van de getroffen organisatorische maatregelen** ter voorkoming van fraude in de toekomst. Vindt de accountant die adequaat? Anders zou een vertrouwensbreuk kunnen gaan bestaan en het werk van de accountant in de toekomst worden belemmerd. Er kan een subjectieve verhindering ontstaan.

1 punt

De **afloop van de financiële mutaties, geboekt naar aanleiding van het redres** moet worden gecontroleerd door een afloopcontrole waarin de concrete terugbetalingen worden gecheckt op juistheid en volledigheid.

Antwoordindicatie vraag 3e (3 punten)

Het **bestuur van de onderneming neemt de maatregelen tot redres**. Deze is immers verantwoordelijk voor het herstellen van de gevolgen van de fraude.

Indien het fraude betreft van hogere leiding zal deze actie mogelijk onder verantwoordelijkheid van het toezichthoudend orgaan plaatsvinden. Het is nooit de accountant die deze maatregelen treft. Die verantwoordelijkheid ligt bij zijn cliënt. De **accountant bepaalt alleen of het redres voldoende** is om door te kunnen gaan met de hem verstrekte opdracht.

Antwoordindicatie vraag 3f (2 punten)

Nee. Het deel van de **fraude dat betrekking heeft op 2007 moet in 2007 worden verwerkt** in de cijfers. De correctie in 2006 betreft het deel van de fraude dat betrekking heeft op 2005 en 2006.

NB: er bestaat een mogelijkheid dat de kandidaat het antwoord al heeft gegeven bij antwoord c en hiernaar verwijst. De 2 punten kunnen dan worden toegekend.

Vraag 4 Eigen vermogen (12 punten)

In de gedeeltelijke toelichting op het eigen vermogen van de vennootschappelijke jaarrekening 2006 is wel de begin- en eindstand van de post Overige reserve gegeven, maar ontbreekt het bijbehorende verloopoverzicht.

Gevraagd:

- a. Stel voor Advitelcom het verloopoverzicht 2006 samen van de post Overige reserve.

Geef bij iedere mutatie een inhoudelijke toelichting of verklaring.

NB: Neem onderstaand antwoordmodel over op uw uitwerkingenblad.

Overige reserve (x € 1.000)

	2006
1 januari	- 16.580
Winstbestemming 2005	
.....	
.....	
31 december	- 16.585

Antwoordindicatie 4a (6 punten)

Overige reserve (x € 1.000)

	2006	
1 januari	- 16.580	
Winstbestemming 2005	1.720	(2 p.)
Naar Wettelijke reserve	- 1.725	(2 p.)
.....		
31 december	- 16.585	

Verklaring/toelichting:

- winstbestemming 2005 1.720 → volledige resultaat boekjaar wordt gereserveerd, immers geen dividend betaling in kasstroomoverzicht **(1 p.)**
- wettelijke reserve - 1.725 → af te leiden is dat deze reserve wordt aangehouden wegens geactiveerde ontwikkelingsuitgaven; deze post is per saldo toegenomen met 1.725 **(1 p.)**

- b. Geef de berekening van het vrij -contant- uitkeerbaar deel van het eigen vermogen per 31 december 2006.

Antwoordindicatie vraag 4b (3 punten)

Agio	35.243	1 p
Overige reserve	-16.585	1 p
Resultaat boekjaar	3.201	1 p
Vrij uitkeerbaar	21.859	

Stel dat op 1 juli 2007 blijkt dat alle betrokken aandeelhouders de aandelenlening hebben afgelost door retournering van de eerder verkregen aandelen.

- c. Geef de journaalpost van de volledige aflossing van de aandelenlening per 1 juli 2007.

Antwoordindicatie vraag 4c (3 punten). ‘agio’ ipv ‘overige reserve’ en ‘lening UG’ ipv ‘overige vorderingen’ zijn ook goed.

overige reserve € 2.000.000 2 p
aan overige vorderingen € 2.000.000 1 p

Vraag 5: Overige informatie (20 punten)

Bedrijfsbureau

Zoals aangegeven in de casus onder 4.3 zal een bedrijfsbureau worden ingericht, teneinde meer grip te krijgen op alle facetten van het ontwikkel- en assemblageproces.

Gevraagd:

- a. Noem vijf taken die aan dit bedrijfsbureau moeten worden opgedragen en geef per taak daarvoor benodigde essentiële informatie.

Diamanten

Zoals aangegeven in de casus onder 4.4 is een aantal componenten op lasertechnologie gebaseerd. Dit impliceert dat kleine hoeveelheden hoogwaardige diamanten daar een onderdeel van zijn.

Gevraagd:

- b. Beschrijf tien maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing welke terzake van “diamant” moeten worden getroffen met betrekking tot inkoop, voorraadregistratie, opslag en afgifte.

Antwoordindicatie vraag 5a (10 punten). ‘Technische nacalculatie’ en ‘Kwaliteitscontrole’ zijn ook goed te rekenen taken

Taak (5 x 1 punt)	Informatie (5 x1 punt)
Vaststellen productspecificatie	Uitgebreide productomschrijving
Vaststellen normatieve tijden	Machine- en menshandelingen
Kostprijs berekenen componenten en assemblage	Stuklijsten en bewerkingslijsten Tarieven onderdelen en mens- en machine-uurtarieven
Maken productieplanning	Voorraad componenten alsmede orderportefeuille Beschikbaarheid onderdelen en personeel
Waar nodig bijstellen productie	Voortgangsinformatie
Werkvoorbereiding	Vanuit planning de werkopdrachten gereed maken
Bewaking bezetting machines en personeel	Beschikbare capaciteit en reeds ingeplande capaciteit t.o.v. de begroting

Antwoordindicatie vraag 5b (10 x 1 punt). Een niet casusspecifieke opsomming levert maximaal 5 punten op.

Aangezien het hier gaat om zeer dure en ook gemakkelijk ontvreembare artikelen dient een permanente bewaking plaats te vinden van hetgeen aanwezig is, zowel in grondstofvorm als in de gerede componenten. De maatregelen moeten dus niet alleen betrekking hebben op de diamant als zodanig maar ook op de componenten waarin diamant is verwerkt. In ieder geval moet naar voren komen:

- a. Richtlijnen omtrent de minimale en maximale technische en economische voorraad aan diamanten
- b. Richtlijn dat inkoop geschiedt tegen marktprijs (externe marktnotering);
- c. Inkoop van diamant gescheiden van ontvangst en bewaring.
- d. Van elke geplaatste order dient een afschrift naar de administratie te gaan onder vermelding van
 - . hoeveelheid
 - . kwaliteit
 - . prijs
 - . te verwachten afleverdatum
- e. Administratie houdt voortgangscntrole op ontvangst.
- f. Onbewerkte diamanten worden door functioneel (van inkoop en bedrijfsbureau) gescheiden bewaarders (magazijnchef onbewerkte componenten + andere functionaris) in ontvangst genomen, op kwaliteit beoordeeld en in een fysiek goed beveiligde ruimte (kluis) bewaard, waartoe uitsluitend de bewaarders van het magazijn onbewerkte diamanten samen toegang hebben.
- f. Afgifte aan productie uitsluitend op basis van werkopdracht bedrijfsbureau (onder vermelding van te produceren componenten).
- g. Geproduceerde componenten die diamant bevatten worden bewaard in een fysiek goed beveiligde ruimte (kluis) waartoe uitsluitend de bewaarders (magazijnchef + andere functionaris) van het componentenmagazijn samen toegang hebben.
- h. Frequente (wekelijkse) inventarisatie door administratief medewerker die los staat van voorraadadministratie(s). Inventarisatie uitsluitend in bijzijn van de 2 bewaarders van de kluisleutels resp. de 2 personen die toegang hebben tot componentenmagazijn.
- i. Controle inkoopfactuur op bestelling, ontvangst en juistheid (markt)prijs. Waardering van de voorraad tegen marktprijzen.

Ook genoemd kunnen worden:

- I Transport van de diamanten alleen via waardetransport. De transportmelding door de leverancier voorafgaand aan aflevering, aan administratie laten maken.
- II Werkopdracht tevens aan administratie die de voorraad diamant bijwerkt alsmede de voorraad componenten.

Vraag 6 Belastingen en overige onderwerpen 18 punten

NB: voor de beantwoording van onderstaande vragen kunt u uitgaan van de veronderstelling dat IFRS en Titel 9 Boek 2 BW in combinatie met de RJ-Richtlijnen ten aanzien van de aangesneden thematiek overeenkomstige regelgeving kennen.

In de casusbeschrijving is opgenomen een toelichting op de rechtszaak die Advitelcom heeft aangespannen tegen de Inspectie Vennootschapsbelasting.

Neem aan dat Advitelcom door de rechterlijke uitspraak op 22 februari 2007 volledig in het gelijk wordt gesteld en de eis krijgt toegewezen. De Inspectie Vennootschapsbelasting legt zich neer bij deze uitspraak en stelt geen hoger beroep in.

Gevraagd:

- a. Beargumenteer waarom Advitelcom naar aanleiding van deze gebeurtenis in 2007 de concept-jaarrekening 2006 dient aan te passen.

Antwoordindicatie vraag 6a (Opgewaardeerd met 3 bonuspunten tot maximaal 5 punten)

Het betreft een gebeurtenis in de periode tussen balans- en opmaakdatum die nadere informatie verschaft over de feitelijke situatie op balansdatum.

- b.1 Leidt uit de concept-jaarrekening 2006 de journaalpost af die Advitelcom eerder heeft gemaakt van de belastinglast ad € 1.241.000.

Antwoordindicatie vraag 6b.1 (3 punten). Een goede JP zonder de goede getallen levert maximaal 1 punt op.

Advitelcom heeft geboekt:

belastingen	€ 1.241.000	
aan te betalen belastingen		€ 729.000
aan latente belastingvordering		€ 512.000

- b.2 Geef de journaalpost van de aanpassing -dus in aanvulling op uw antwoord op vraag b.1- die Advitelcom maakt naar aanleiding van de rechterlijke uitspraak op 22 februari 2007.

NB:

- hanteer voor het belastingtarief het nominale tarief, zoals dit blijkt uit het aansluitingsoverzicht van de nominale en effectieve belastingdruk;
- indien u voor het maken van de journaalpost een extra veronderstelling moet maken, vermeld deze dan expliciet.

Antwoordindicatie vraag 6b.2 (8 punten). Een goede JP zonder de goede getallen levert maximaal 2 punten op.

Berekening tarief: $1.315 / 1\% \text{ v. } 4.442 = 29,6\%$ **1 p**

te betalen belastingen	€ 729.000	(hiermee gecompenseerd: $729.000 / .296 = 2.462.838$)
2 p		
latente belastingvordering aan belastingen	€ 514.200	($29,6\% \times (4.200.000 - 2.462.838)$) 2 p
	€ 1.243.200	($29,6\% \times 4.200.000$) 2 p

Veronderstelling: voldoende waarschijnlijkheid op toekomstige fiscale winst om de compensatiemogelijkheid van het nog niet verrekende verlies op te nemen in een actieve latentie. Indien deze veronderstelling expliciet niet wordt gehanteerd, luidt de journaalpost:

1 p

te betalen belastingen	€ 729.000	3 p
aan belastingen		€ 729.000 3 p

c. Bereken het geconsolideerd resultaat na belastingen 2006 inclusief de aanpassing zoals bedoeld in vraag 6b

Antwoordindicatie vraag 6c (2 punten)

Resultaat voor belastingen		4.442
Belastingen - 1.241 + 1243	+	<u>2</u>
Resultaat na belastingen		4.444

of:

Resultaat voor belastingen		4.442
Belastingen - 1.241 + 729	-	<u>512</u>
Resultaat na belastingen		3.930

In de jaarrekening wordt toegelicht dat Advitelcom voor het opstellen van de vennootschappelijke jaarrekening Titel 9 Boek 2 BW toepast met de IFRS-waarderingsgrondslagen van de geconsolideerde jaarrekening.

d.1 Bespreek de reden voor Advitelcom om gebruik te maken van deze wettelijke optie.

Antwoordindicatie vraag 6d.1 (1 punt)

Advitelcom zal hiermee in het algemeen gelijkheid bereiken van eigen vermogen en resultaat volgens de vennootschappelijke en geconsolideerde jaarrekening.

d.2 Welke andere mogelijkheden voor de in de vennootschappelijke jaarrekening toe te passen grondslagen had Advitelcom ook kunnen kiezen?

Antwoordindicatie vraag 6d.2 (2 punten)

1. IFRS (integraal)
2. Titel 9 Boek 2 BW (integraal)

OAT 2008-06-03 DRUIVERS MEDIA NV

DEEL 1 BEDRIJFSBESCHRIJVING DRUIVERS MEDIA NV

Recente geschiedenis

Druivers Media NV is in 2005 ontstaan door bundeling van krachten van uitgeverij annex drukkerij Druivers BV en uitgeverij Media BV. Deze zelfstandig opererende uitgeverijen willen zo de mogelijkheden benutten van kruisbestuiving en optimalisatie van uitgeef- en productieprocessen. In deze samenwerking ontstaan ook kansen om multimedialiteit en interactiviteit van media toe te voegen aan bestaande uitgaven.

De Raad van Bestuur heeft onlangs besloten een beursnotering bij de Amsterdamse effectenbeurs aan te vragen.

Profiel

Druivers Media NV is een toonaangevende uitgeverij en drukkerij in het Nederlandse taalgebied. De uitgaven komen tot stand op basis van onafhankelijke redactie. Het behalen van een gezond bedrijfsrendement ter borging van continuïteit en zelfstandigheid is daarbij een voorwaarde.

Strategie

De strategie van Druivers Media NV is erop gericht om binnen het Nederlandse taalgebied voldoende marktaandeel te behouden en te verkrijgen voor de zelfstandige exploitatie van haar uitgavenportfolio van kranten, tijdschriften en boeken. De exploitatie van overige media dient aan dit doel bij te dragen.

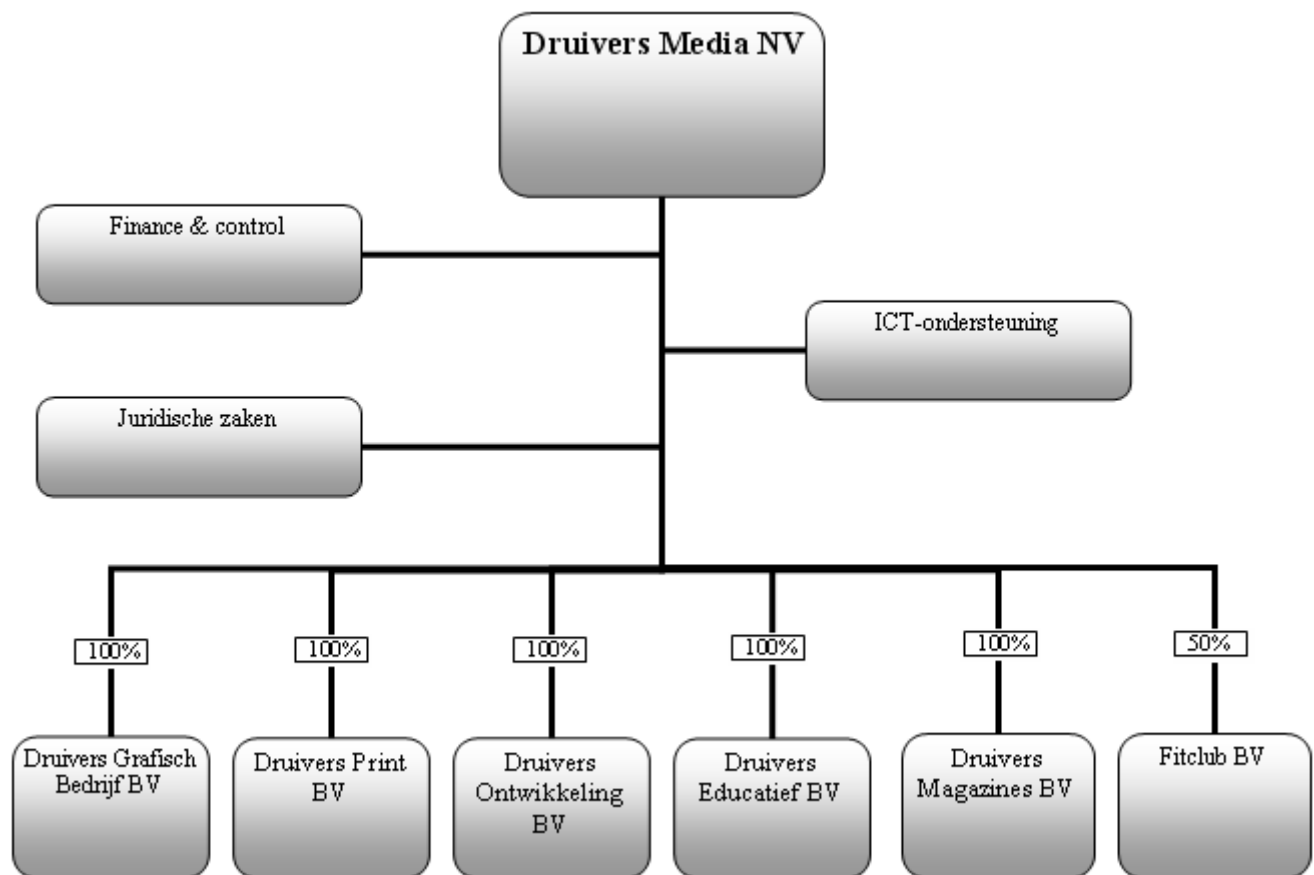
Uit kostenoverwegingen heeft de Raad van Bestuur recentelijk besloten één nieuwe drukfabriek te bouwen in Leeuwarden die de twee bestaande fabrieken in Leeuwarden en Groningen gaat vervangen. De fabriek moet in 2010 operationeel zijn. De investering bedraagt ongeveer 20 miljoen euro.

De markt

Het gemiddelde rendement in de branche stijgt door een hogere omzet en door kostenreducties. Er is echter nog geen sprake van een groot optimisme. De omzetstijging is vooral te danken aan de goede gang van zaken bij afnemers.

De (prijs)concurrentie in de branche neemt toe door een aantal zaken:

- toetreding van branchevreemde aanbieders;
- buitenlandse drukkerijen die op de Nederlandse markt actief zijn (bijvoorbeeld het uitbesteden van drukwerk naar China, Oost-Europa en India);
- door de komst van drukwerkmakelaars, die afzonderlijke drukwerkopdrachten van hun opdrachtgevers bundelen tot gecombineerde orders.

Druivers Media NV

De Raad van Bestuur opereert vanuit het hoofdkantoor te Leeuwarden. Onder de Raad van Bestuur ressorteren de centrale afdelingen:

- Finance & Control (inclusief risk management)
- ICT-ondersteuning
- Juridische zaken

De Raad van Commissarissen bestaat uit zes leden en heeft tot primaire taak toezicht te houden op het beleid van de Raad van Bestuur en de algemene gang van zaken. De Raad van Commissarissen kent twee commissies: de auditcommissie en de gecombineerde belonings-, selectie- en benoemingscommissie.

Interne beheerssystemen

De interne beheerssystemen zijn gericht op het beheersen van risico's die met de bedrijfsactiviteiten samenhangen en op bewaking van de effectiviteit en efficiency van bedrijfsprocessen, waaronder de administratieve processen. Daarnaast zijn de interne beheersingssystemen gericht op het naleven van wet- en regelgeving en beveiliging van activa.

De eerste verantwoordelijkheid voor de beheerssystemen ligt bij de werkmaatschappijen zelf. De concernverantwoordelijkheid is ingevuld door het volgende raamwerk:

- Alle bedrijfsonderdelen stellen operationele plannen op voor een driejaarsperiode. Deze vormen de basis voor de toetsing van de werkelijke maand- en kwartaalresultaten. Deze plannen worden op concernniveau maandelijks besproken.
- Elk jaar worden op concernniveau de belangrijkste risico's en actieplannen specifiek geïdentificeerd en gerapporteerd.
- Het financieel management van de bedrijfsonderdelen rapporteert functioneel aan de directie finance & control.
- Druivers Media NV hanteert een finance & controlhandboek waarin o.a. richtlijnen voor financiële rapportage en administratieve organisatie in detail zijn beschreven en waarvan een risicobeheersingssectie deel van uitmaakt.

Promotiecampagne

Als onderdeel van een omvangrijke eenmalige promotiecampagne voor de uitgaven van het concern heeft Druivers Media NV in de tweede helft van 2006 een contingent radio- en televisiezendtijd ingekocht bij regionale omroeporganisaties Omrop Fryslân, RTV Noord, RTV Drenthe en RTV Oost. 40% van de zendtijd valt in 2006 en de resterende 60% in 2007. In ruil hiervoor ontvangen de regionale omroeporganisaties advertentieruimte in verschillende regionale dagbladen en huis-aan-huisbladen van Druivers Media NV. Afgesproken is dat deze advertenties alle gedurende 2006 zullen worden geplaatst. Omdat de waarden van de zendtijd en van de advertenties, in onderling overleg bepaald op ieder € 5.000.000, overeenkomen, worden de transacties financieel met gesloten beurzen voldaan.

Druivers Media NV verantwoordt in verband met deze transacties de opbrengst uit hoofde van advertenties ad € 5.000.000 als advertentieopbrengsten onder de Netto-omzet in 2006. Onder de Overige bedrijfskosten verantwoordt Druivers Media NV voor reclamekosten een bedrag van € 2.000.000 (40% van € 5.000.000) en het restant als vooruitbetaalde kosten onder de Overige vorderingen (overlopende activa).

Hierna worden achtereenvolgens de belangrijkste bedrijfsonderdelen van Druivers Media NV toegelicht.

A. Druivers Grafisch Bedrijf BV

Druivers Grafisch Bedrijf BV is een zelfstandige werkmaatschappij binnen Druivers Media NV, met vestigingen in Groningen en Leeuwarden. Bij deze vestigingen zijn drukkerijen met dezelfde drukpersen en expeditie-apparatuur operationeel, zodat de werkprocessen identiek zijn. Daardoor is de organisatie flexibel, kan er goed ingespeeld worden op vragen vanuit de markt en zijn de transportlijnen naar de Noordelijke provincies kort. In 2008 wordt gestart met de bouw van een nieuwe drukfabriek in Leeuwarden, waarna de drukactiviteiten op één locatie voortgezet zullen worden.

Per jaar drukken de persen circa 300 miljoen kranten. De grootste oplages vormen twee regionale dagbladen. Dagelijks leveren 170 medewerkers van het Grafisch Bedrijf hun bijdrage aan het complete drukproces: van offset-films tot de gedrukte krant.

De drukkerijen worden ook gebruikt voor het drukwerk van Druivers Print BV.

De regionale dagbladen

Van de twee regionale dagbladen is de ene een ochtendblad en de andere een avondblad. De beide dagbladen worden door heel Friesland, Groningen en Drenthe en delen van Overijssel bij zo'n 170.000 abonnees bezorgd. Daarnaast is de krant op een groot aantal verkooppunten in de gehele regio te koop.

De opbrengsten van personeelsadvertenties zijn in omvang gestegen vanwege het aantrekken van de arbeidsmarkt. Door de opkomst van de steeds populairder wordende verkoopsites op internet lopen de opbrengsten uit de rubrieksadvertenties terug. Om de dreiging van teruglopende advertentieopbrengsten als geheel op te vangen, is een aantal maatregelen getroffen om de kosten te beperken in de nieuwe drukfabriek in Leeuwarden.

Bij Druivers Grafisch Bedrijf BV werken 170 mensen. Dat is exclusief agenten en bezorgers. Onder de directeur ressorteren de volgende afdelingen:

- Redactie
- Drukkerij, met de volgende drie subafdelingen:
 - Planning
 - Productie
 - Distributie
- Verkoop en Acquisitie, met de volgende drie subafdelingen:
 - Abonnementen
 - Advertenties
 - Klantcontacten
- Financiële Administratie
- Automatisering
- Secretariaat, tevens personeelszaken
- Interne dienst (waaronder receptie, de kassier en kantine)

1 Redactie

Inhoud en omvang van de kranten

Aan het begin van elke dag vindt overleg plaats tussen het hoofd van de advertentieafdeling en de hoofdredacteur over de definitieve inhoud, samenstelling en omvang van de krant. De omvang van de krant is afhankelijk van het aanbod van nieuws en het aantal verkochte vierkante centimeters advertentieruimte. De omvang van de krant verschilt daarom per dag. In dit overleg moet voortdurend een afweging worden gemaakt tussen het aanbod van nieuws en de daarmee gepaard gaande kosten ten opzichte van de opbrengsten.

Inkoop van nieuws

De directeur van Druivers Grafisch Bedrijf BV sluit hiertoe jaarcontracten af met nieuwsleveranciers. De directeur sluit ook contracten af met vaste columnisten en freelance journalisten. De hoofdredacteur is vervolgens verantwoordelijk voor de dagelijkse inkoop van nieuws.

Drukkerij

Planning

De afdeling Planning verzorgt de planning van alle drukopdrachten en de inkoop van papier en inkt. De productie vindt in overleg tussen de planners van de beide drukfabrieken plaats in één van de beide drukfabrieken.

Papier en inkt worden in bulk aangeschaft: papier op grote rollen, inkt in tanks. De directeur sluit inkoopcontracten af en Planning verzorgt de afroep.

Per drukopdracht wordt door Planning bepaald hoeveel en welk papier en inkt voor de drukopdracht nodig is.

Productie

Het bedrijf maakt gebruik van zeer moderne grafische technieken en machines. Bij het productieproces (opmaken – zetten – drukken) speelt de automatisering een zeer belangrijke rol. Op de productieafdeling houden speciaal daarvoor aangestelde medewerkers zich bezig met het produceren van de drukplaat. Het drukken van de krant vindt daarna vrijwel geheel geautomatiseerd plaats. Registratie van het verbruik van papier en inkt geschiedt aan de hand van tellerstandes.

Tijdens het drukken van de krant vinden continue controles plaats op de drukkwaliteit en worden de persen zonodig bijgesteld. Misdrukken worden verzameld en wekelijks verkocht aan een oudpapierhandelaar tegen een vaste prijs per kilo.

Distributie

Machines sorteren en verpakken de kranten per afleveradres. De verzending naar de agenten (waar de bezorgers de kranten komen ophalen) en de verkooppunten wordt met eigen transportmiddelen verzorgd. De agenten zien er op toe dat de kranten tijdig door de bezorgers worden afgehaald en bezorgd. Ook zijn zij eerste aanspreekpunt bij klachten over de bezorging. Voor de bezorging van de kranten ontvangen de bezorgers een vaste vergoeding per abonnee in hun wijk.

Verkoop en Acquisitie

Abonnementen

Deze subafdeling houdt zich bezig met het afsluiten en de registratie van abonnementen, alsmede met de losse verkoop van kranten. Er zijn jaar- en kwartaalabonnementen mogelijk. De abonnementsgelden verschillen per soort abonnement. Het abonnementsgeld wordt per automatische incasso bij vooruitbetaling geïncasseerd.

Nieuwe abonnees kunnen zich aanmelden via een bon in de krant, de website of de telefoon. Een abonnement kan iedere week ingaan en dient minimaal een maand voor aanvang van de nieuwe abonnementsperiode opgezegd te worden. Bij opzegging wordt telefonisch contact opgenomen om de reden van opzegging te achterhalen.

Potentiële abonnees kunnen twee keer per kalenderjaar gebruik maken van een proefabonnement voor een periode van 1 maand tegen een gereduceerde prijs. Ook het abonnementsgeld van de proefabonnementen wordt via automatische incasso bij vooruitbetaling geïncasseerd. Na deze maand stopt het abonnement automatisch en wordt de klant telefonisch benaderd met de vraag of hij zich op de krant wil abonneren. Wanneer de klant dit niet wil, wordt naar de reden gevraagd.

Losse verkoop

De krant wordt ook op een groot aantal verkooppunten los verkocht. De subafdeling Distributie verzorgt de verspreiding onder deze verkooppunten. Dagelijks worden de nieuwe kranten gebracht en de overgebleven kranten van de dag ervoor weer retour meegenomen. De niet-verkochte kranten worden evenals de misdrukken wekelijks verkocht aan een oud papierhandelaar tegen een vaste prijs per kilo. Eén keer per maand vindt afrekening van de verkochte kranten plaats. De verkooppunten krijgen een vast percentage provisie van de omzet van de verkochte kranten, hetgeen apart aan de verkooppunten wordt uitbetaald, dus niet gesaldeerd met de afrekening van de kranten met de verkooppunten.

Advertenties

De subafdeling Advertenties houdt zich bezig met de werving van commerciële advertenties en niet-commerciële (trouw- en rouw)advertenties.

De opbrengsten uit commerciële advertenties kunnen als volgt worden ingedeeld:

- opbrengsten uit jaarcontracten met adverteerders;
- personeelsadvertenties;
- incidentele reclame;
- rubrieksadvertenties.

Voor jaarcontracten wordt per contract een prijs afgesproken. Deze prijs is ondermeer afhankelijk van het aantal advertenties op jaarbasis, de grootte van de advertenties en op welke pagina de advertentie wordt gedrukt. De verschillen in opbrengsten per contract zijn aanzienlijk. De jaarcontracten worden per maand gefactureerd.

Voor de personeelsadvertenties en de incidentele reclame gelden vaste prijzen per vierkante centimeter. De aantallen advertenties en grootte ervan varieert dagelijks. Deze personeelsadvertenties, incidentele reclame en trouw- en rouwadvertenties worden na plaatsing gefactureerd.

Voor de rubrieksadvertenties geldt een zeer laag tarief per advertentie van een standaardgrootte in verband met de concurrentie vanuit sites als Marktplaats.nl. De rubrieksadvertenties dienen alvorens geplaatst te worden, contant te worden afgerekend bij de receptie of, indien ze zijn opgegeven via de website, vooraf via de bank te worden betaald.

Digitaal nieuws

De directie van Druivers Grafisch Bedrijf BV heeft concrete plannen om aan abonnees de service te bieden dat zij de krant tegen betaling, via de website van Druivers Media NV kunnen lezen. De ochtendkrant moet vanaf 's ochtends 8 uur online zijn en de avondkrant vanaf 5 uur 's middags.

Het is de bedoeling dat de advertenties in de online kranten worden voorzien van de mogelijkheid door te klikken naar de websites van de adverteerders. De directie denkt door deze mogelijkheid veel hogere advertentietarieven in rekening te kunnen brengen dan de huidige tarieven. De adverteerders willen echter alleen betalen voor het aantal malen dat lezers daadwerkelijk doorklikken naar de website van de adverteerder.

De directie ziet echter nog een aantal problemen rond het online aanbieden van de kranten:

- via het wachtwoord van één abonnee zouden veel meer mensen de krant kunnen lezen dan het geval is met een krant van papier;
- kwaadwillenden zouden de inhoud van de krant kunnen manipuleren waardoor de naam van Druivers met deze informatie verbonden wordt;
- kan worden gemeten of lezers daadwerkelijk doorklikken ten behoeve van de volledige facturering aan de adverteerders?;

- kunnen adverteerders de juistheid van de in rekening gebrachte bedragen controleren?

Automatisering

Er is sprake van een hoge mate van automatisering. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van specifiek voor de uitgeverwereld ontwikkelde programmatuur, gekoppeld aan een standaard financieel pakket. De teksten en advertenties komen digitaal binnen en moeten aan bepaalde technische voorwaarden voldoen, zodat ze direct overgenomen kunnen worden in de kranten. De omvang van de geplaatste advertenties wordt doorgekoppeld naar het factureringssysteem.

De gegevens met betrekking tot de abonnees, de advertentiecontracten en de bezorgers zijn ook beschikbaar in het geautomatiseerd systeem, zodat koppelingen mogelijk zijn.

B. Druivers Print BV

Druivers Print BV verzorgt drukwerk voor kranten van afnemers (huis aan huis bladen) en reclaimedrukwerk. Per jaar rollen er miljoenen kranten en reclamefolders van de persen, bestemd voor de eigen uitgeverijen en voor afnemers in binnen- en buitenland. De oplagen variëren van enige miljoenen tot 50.000 exemplaren.

C. Druivers Ontwikkeling BV

Druivers Ontwikkeling BV is medio 2006 opgezet en gevestigd in Utrecht. Het doel van Druivers Ontwikkeling BV is om nieuwe media te ontdekken, te combineren, in te zetten, businessmodellen daarvoor te bedenken en samenwerkingsverbanden te initiëren. Druivers Ontwikkeling BV werkt aan projecten die Druivers Media NV als geheel aan meer, en vooral andere omzet moet helpen.

D. Druivers Educatief BV

Druivers Educatief BV bedient drie verschillende markten, namelijk het basisonderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger beroepsonderwijs. Er zijn verschillende leermethoden en series op de markt die aansluiten bij de wensen van de verschillende doelgroepen.

E. Druivers Magazines BV

Druivers Magazines BV ontsluit wetenschappelijke informatie en ontwikkelingen op een toegankelijke en aansprekende manier voor de hoog geïnteresseerde leek. Deze informatie wordt verspreid door middel van een aantal special-interest tijdschriften. Deze tijdschriften worden vooral via abonnementen verkocht, maar er vindt ook verspreiding plaats via kiosken.

Daarnaast publiceert Druivers Magazines BV ongeveer 25 boektitels per jaar. Deze boeken sluiten aan op en zijn veelal een verdieping van de informatie die in de tijdschriften wordt aangereikt.

F. Fitclub BV

Medio 2005 zijn Druivers Media NV en De Volksgraaf het samenwerkingsverband Fitclub aangegaan. Fitclub is een interactief afslankprogramma dat met gezond eten en verantwoord bewegen deelnemers helpt om overtollige kilo's blijvend te verliezen.

DEEL 3 ACCOUNTANTSKANTOOR DE GROOT ACCOUNTANTS BV

De Groot Accountants BV is belast met de controle van de jaarrekening van Druivers Media NV. De Groot Accountants BV is een middelgroot accountantskantoor met 120 medewerkers en biedt het volgende dienstenpakket aan:

- controle van jaarrekeningen
- corporate finance
- samenstellen van jaarrekeningen
- fiscale adviezen
- automatiseringsadviezen.

De Groot Accountants heeft de vergunning van de AFM voor de uitvoering van wettelijke controles aangevraagd. Het kantoor heeft geen vergunning voor de wettelijke controle van organisaties van openbaar belang (OOB's) aangevraagd.

Een lid van het controleteam van Druivers Media NV heeft de volgende aantekeningen gemaakt in het controledossier 2006:

1. In de post voorraden op de balans van 31 december 2006 is een bedrag van 1 miljoen euro opgenomen voor isopropylalcohol. In de notulen van de directievergadering van Druivers Grafisch Bedrijf BV van 10 oktober 2006 staat dat de directie deze isopropylalcohol met ingang van 1 januari 2007 niet meer kan en wil gebruiken in het productieproces. De afvoer en afbraak van deze stof moet gebeuren door een zeer gespecialiseerd bedrijf en brengt zeer hoge kosten mee.
2. Ondanks de opmerkingen in de management letter van het vorig jaar is de interne beheersing inzake de losse verkoop niet verbeterd. Er worden nog steeds geen verbandscontroles uitgevoerd. Als motivatie heeft het hoofd van de afdeling Financiële administratie medegedeeld dat in verband met onderbezetting op de afdeling hieraan nog geen aandacht is besteed. Hierdoor hebben wij zelf de verbandscontroles moeten uitvoeren. Bij deze controles zijn geen bijzonderheden geconstateerd. Afgesproken is dat wij het hoofd van de financiële administratie zullen adviseren bij het opstellen van de verbandscontroles.

CONCEPT
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2006
VAN
DRUIVERS MEDIA NV
(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2006

voor voorgestelde resultaatbestemming

(in duizenden euro's)

ACTIVA**31 december 2006 31 december 2005****VASTE ACTIVA****Immateriële vaste activa**

Licenties	38		63	
Goodwill	98.800		104.451	
Uitgaverechten	17.260		21.402	
	<u> </u>	116.098	<u> </u>	125.916

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen	24.171		25.764	
Machines en installaties	6.422		8.298	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5.531		4.939	
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	440		453	
	<u> </u>	36.564	<u> </u>	39.454

Financiële vaste activa

Deelnemingen	712		560	
Latente belastingvorderingen	0		1.181	
Overige vorderingen	665		325	
	<u> </u>	1.377	<u> </u>	2.066

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden		26.299		25.468

Vorderingen

Participanten	297		34.679	
Handelsdebiteuren	39.590		37.584	
Overige vorderingen	10.371		9.217	
Belastingen en premies	1.098		599	
	<u> </u>	51.356	<u> </u>	82.079

Effecten		64		64

Liquide middelen		32.366		17.111
		<u>264.124</u>		<u>292.158</u>

PASSIVA

	31 december 2006	31 december 2005
Groepsvermogen	64.452	66.417
Belangen van derden in geconsolideerde bedrijven	-241	-1.008
Voorzieningen		
Pensioenverplichtingen	12.968	8.684
Latente belastingverplichtingen	9.278	10.202
Overige	6.949	6.115
	<u>29.195</u>	<u>25.001</u>
Langlopende schulden	92.998	137.586
Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Groepsondernemingen	0	130
Aflossingsverplichtingen	5.000	-
Investeringscrediteuren	100	90
Handelscrediteuren	20.140	19.199
Belastingen en premies sociale verzekeringen	17.228	8.982
Overige schulden en overlopende passiva	35.252	35.761
	<u>77.720</u>	<u>64.162</u>
	264.124	292.158

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2006*(in duizenden euro's)*

	2006	2005
Netto-omzet	296.556	296.544
Kosten van grond- en hulpstoffen	16.394	15.221
Kosten uitbesteed werk	87.268	89.773
Lonen en salarissen	109.292	104.446
Afschrijving immateriële vaste activa	10.430	11.374
Afschrijving materiële vaste activa	6.018	6.375
Overige bedrijfskosten	48.166	48.576
Totaal bedrijfslasten	<u>277.568</u>	<u>275.765</u>
Bedrijfsresultaat	<u>18.988</u>	<u>20.779</u>
Rentebaten	882	1.418
Rentelasten	-6.739	-9.780
Totaal financiële baten en lasten	<u>-5.857</u>	<u>-8.362</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	13.131	12.417
Belasting over resultaat	-4.046	-6.192
Resultaat deelnemingen	<u>-945</u>	<u>-1.195</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belasting	8.140	5.030
Aandeel derden	<u>-56</u>	<u>214</u>
Resultaat na belasting	8.084	5.244

GRONDSLAGEN VOOR DE JAARREKENING

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor de consolidatie

In de consolidatie worden opgenomen de financiële gegevens van Druivers Media NV, haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft.

Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Druivers Media NV, direct of indirect, beslissende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum. De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering.

Geconsolideerde ondernemingen zijn (alle 100%, tenzij anders vermeld):

Druivers Grafisch Bedrijf BV
Druivers Print BV
Druivers Ontwikkeling BV
Druivers Educatief BV
Druivers Magazines BV
Fitclub BV (50%).

Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend in de desbetreffende vennootschap.

De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of equivalent dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het verschil (negatieve goodwill) als overlopende passiefpost opgenomen.

De in de consolidatie betrokken maatschappijen blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht; deconsolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

Grondslagen voor de waardering

Algemeen

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Immateriële vaste activa

Goodwill betaald bij acquisities wordt geactiveerd en lineair afgeschreven gedurende de geschatte economische levensduur met een maximum van 20 jaar.

Kosten inzake uitgaverechten worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs en lineair afgeschreven over de economische levensduur met een maximum van 20 jaar.

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Met op balansdatum verwachte bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden.

Overige vaste activa met inbegrip van activa in bestelling worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur, of lagere bedrijfswaarde.

De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten. Kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen worden direct ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De afschrijving van de materiële vaste activa vangt aan zodra het actief in gebruik is genomen.

Financiële vaste activa

De deelnemingen worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde, bepaald conform de grondslagen van deze jaarrekening. Indien de waardering van een deelneming negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Druivers Media B.V. in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de winst-en-verliesrekening.

Bijzondere waardeverminderingen

Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Indien wordt vastgesteld dat een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering niet meer bestaat of is afgenomen, wordt de toegenomen boekwaarde van het desbetreffende actief niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Effecten

De onder de vlottende activa opgenomen aandelen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen voor in rechte afdwingbare en feitelijke verplichtingen waarvan de omvang op balansdatum op betrouwbare wijze kan worden geraamd. De overige voorzieningen hebben voornamelijk betrekking op een herstructurering van de activiteiten; zij worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Belangen van derden in geconsolideerde bedrijven

Het belang van derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de desbetreffende groepsmaatschappijen.

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen worden opgenomen voor verrekenbare en belastbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de gevolgde bedrijfseconomische grondslagen anderzijds.

De berekening van de latente belastingvorderingen en –verplichtingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in de komende jaren geldende tarieven, voorzover reeds bij wet vastgesteld. Latente belastingvorderingen, worden gewaardeerd indien in redelijke mate kan worden aangenomen dat deze worden gerealiseerd.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit de levering van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Netto-omzet

Netto-omzet omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen en na eliminatie van transacties binnen de groep.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Belasting over resultaat

De belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening wordt in beginsel berekend naar het nominale tarief, waarbij rekening wordt gehouden met de fiscale faciliteiten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(in duizenden euro's)

Goodwill

Het verloop van deze post is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2006	104.451
Investerings	1.302
Desinvesteringen	- 690
Afschrijvingen	<u>- 6.263</u>
Boekwaarde per 31 december 2006	98.800

Deelnemingen

Het verloop van deze post is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2006	560
Mutatie door verworven groepsmaatschappijen	219
Investering	552
Desinvestering	- 17
Aandeel in het resultaat	- 570
Ontvangen dividend	<u>-32</u>
Boekwaarde per 31 december 2006	712

Hieronder zijn onder meer de volgende deelnemingen opgenomen:

- Kranten Media Participatie BV (100%)
- Algemeen Nederlands Persbureau ANP BV (3,1%). Het aandeel van de vennootschap in het resultaat 2007 is nihil.

Van drie deelnemingen zijn de nettovermogenswaarden ultimo 2005 en 2006 negatief. Voor deze deelnemingen is een voorziening gevormd van 1.172. Deze is in de geconsolideerde balans gepresenteerd onder de Overige voorzieningen. Het negatieve resultaat van deze deelnemingen over 2006 bedraagt 375.

Latente belastingvorderingen

Het verloop van deze post is als volgt:

Saldo per 1 januari 2006	1.181
Afstoting belang	<u>-1.181</u>
Saldo per 31 december 2006	0

Voorraden

	ult 2006	ult 2005
Grond- en hulpstoffen	2.882	2.823
Onderhanden werk	3.751	4.787
Gereed product	<u>19.666</u>	<u>17.858</u>
	26.299	25.468

Voorziening latente belastingverplichtingen

Saldo per 1 januari 2006	10.202
Saldo mutaties 2006	<u>-924</u>
Saldo per 31 december 2006	9.278

De belastinglatentie vloeit voort uit verrekenbare en belastbare tijdelijke verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waardering van voorraden en voorzieningen. Voor de berekening per 31 december 2006 wordt uitgegaan van het geldende belastingtarief van 25,5% (1-1-2006: 29,6%). Het saldo mutaties 2006 bevat geen mutaties uit hoofde van disputen met de belastingdienst of (de)consolidatie.

Overige voorzieningen

In de post Overige voorzieningen zijn begrepen reorganisatievoorzieningen met een totaalbedrag van 5.800. Hiervan heeft een bedrag van 1.600 een looptijd van 1 jaar; een bedrag van 4.200 heeft een looptijd tussen de 1 en 5 jaar.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(in duizenden euro's)

Netto-omzet

De omzet van de groep is als volgt opgebouwd:

	2006	2005
Omzet advertenties	88.989	88.999
Abonnementen en losse verkoop	59.490	59.576
Boeken	139.897	141.082
Overige	<u>8.180</u>	<u>6.887</u>
	296.556	296.544

Belasting over resultaat

De effectieve belastingdruk in de jaarrekening bedraagt over 2006 33,2%.

Deze belastingdruk wijkt af van het nominale tarief als gevolg van:

- ten laste van het resultaat gebrachte afschrijving op fiscaal niet aftrekbare goodwill
- resultaten van deelnemingen waarop de deelnemingsvrijstelling van toepassing is
- aanpassing van het tarief vennootschapsbelasting van 29,6% naar 25,5% per 31 december 2006

Vraag 1 (15 minuten)

Initiële cijferanalyse

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde jaarrekening van Druivers Media NV

- Materiële vaste activa
- Netto-omzet uit advertenties

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie de

- Grootte van de post
- Kenmerken van de post
- Controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie vraag 1

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

De kenmerken en controleaspecten dienen casusspecifiek te zijn uitgewerkt, wil deze vraag voldoende kunnen worden uitgewerkt. Bij de Netto-omzet mag het kenmerk 'verschillende tarieven' worden gehonoreerd.

Materiële vaste activa

Grootte:	De MVA bedragen ultimo 2006: 36.564 = 13,8 % van het balanstotaal en 56,7% van het groepsvermogen en deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De post MVA is ten opzichte van het vorig jaar met € 2,9 miljoen gedaald. De afschrijvingen bedragen € 6 miljoen. De afschrijvingen zijn daarentegen ten opzichte van het vorig jaar licht gedaald. Volgens de winst-en-verliesrekening heeft geen bijzondere waardevermindering plaatsgevonden. In verband met de plannen voor het bouwen van een nieuwe drukfabriek moet de accountant extra alert zijn op de waardering van de MVA. In de grondslagen voor de waardering is vermeld dat er geen voorziening voor groot onderhoud wordt gevormd. Indien sprake is van groot onderhoud worden de kosten direct ten laste van het resultaat gebracht. Hierdoor is het risico aanwezig dat kosten voor groot onderhoud worden geactiveerd in plaats van ten laste van het resultaat geboekt, tegen de achtergrond van winststuring, gezien de lage resultaten bij Druivers Media NV.
Controleaspect:	De accountant zal de post materiële vaste activa controleren op juistheid (bestaan, eigendom en waardering) en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). Met name zal de accountant aandacht besteden aan de waardering in verband met de toekomstplannen inzake één productielocatie. Daarnaast ook aandacht voor het wel of niet ten onrechte activeren van de kosten voor groot onderhoud.

Netto-omzet advertenties

- Grootte: De netto-omzet advertenties 2006 bedraagt 88.989 = 30% van de totale omzet (88.989/296556) en is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk: De omzet is ten opzichte van 2005 gelijk gebleven. In de casus is vermeld dat met name de omzet uit advertenties onder druk staat, maar dat Druivers Media NV door de grotere vraag naar personeelsadvertenties de omzet op peil heeft kunnen houden. In werkelijkheid is de omzet echter sterk gedaald, want er is een incidentele bate inzake de promotiecampagne verantwoord van € 5 miljoen. Dit betekent dat de omzet zonder deze incidentele bate zou zijn gedaald.
- Controleaspect: De accountant zal de omzet controleren op volledigheid en de tarieven op juistheid. In verband met winststuring zal ook aandacht moeten worden besteed aan de juistheid van de omzet. Daarnaast zal gecontroleerd worden of de omzet conform de verslaggevingseisen is gepresenteerd en toegelicht.

Vraag 2 (25 minuten)

Initiële risicoanalyse

- a. Noem drie belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan van **de opbrengsten uit advertenties bij Druivers Grafisch Bedrijf BV** (bladzijde 8 van de casus). Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- b. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoordindicatie vraag 2a en b (2 keer 9 punten) *Punten afronden op gehele getallen. Overige risico's mogen worden gehonoreerd, mits deze uit de casus worden afgeleid. Digitaal nieuws (pagina 8 van de casus) in relatie tot advertentieopbrengsten mag worden gehonoreerd. De uitwerkingen van 2a en 2b in onderlinge samenhang beoordelen.*

	Antwoordindicatie vraag 2a Inherente risico's (9 punten; 3 punten per juist IR: 1,5 punt voor het risico; 1,5 voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening)	Antwoordindicatie vraag 3b Maatregelen van interne beheersing (9 punten; 1,5 punt per juiste beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico)
1.	Casus: Voor de jaarcontracten wordt een prijs per contract afgesproken. Risico: De opbrengsten uit een contract met een hoge opbrengst worden verantwoord als een contract met een lage opbrengst. Gevolg: Onvolledige verantwoording van de opbrengsten.	1. Functiescheiding tussen afsluiten van de contracten, registratie van de contracten, plaatsen van de advertenties, facturering en inning. 2. Invoercontrole op de contracten, met name controle op invoer van de juiste prijs. 3. Maandelijks totaalcontrole door hoofd administratie door totaal van de contractbedragen gedeeld door 12 af te stemmen met totaal gefactureerd en

		totaal opboeking bank. Kan door gebruik te maken van bestandscontroletotalen.

2.	<i>Casus:</i> Het aantal personeelsadvertenties en incidentele advertenties varieert per dag. <i>Risico:</i> De verkoop van niet alle advertenties wordt verantwoord. <i>Gevolg:</i> Onvolledige verantwoording van de opbrengsten.	1. Functiescheiding tussen degene die de advertenties ontvangt, plaatst, factureert en int. 2. Invoercontrole op het juiste tarief per vierkante centimeter. 3. Afstemmen van het aantal advertenties met het aantal facturen per dag door hoofd administratie.
3.	<i>Casus:</i> Advertenties hebben verschillende groottes. <i>Risico:</i> Per advertentie worden er minder vierkante centimeters verantwoord dan verkocht en in rekening gebracht. <i>Gevolg:</i> Onvolledige advertentieopbrengsten.	1. Functiescheiding tussen degene die de advertenties ontvangt, plaatst, factureert en int. 2. Nameten van de advertenties ter controle op de volledigheid van de verantwoorde opbrengsten.
4.	<i>Casus:</i> Voor de rubrieksadvertenties geldt een zeer laag tarief. <i>Risico:</i> Verantwoorden van andere soorten advertenties onder rubrieksadvertenties. <i>Gevolg:</i> Onvolledige verantwoording van de opbrengsten.	1. Functiescheiding tussen degene die de advertenties ontvangt, plaatst, factureert en int. 2. Richtlijnen van de directie voor welke advertenties onder de rubrieksadvertenties vallen. 3. Controle door het hoofd van de administratie op de inhoud van de rubrieksadvertenties om vast te stellen dat de inhoud voldoet aan de richtlijnen.
5.	<i>Casus:</i> De rubrieksadvertenties worden contant afgerekend bij de receptie. <i>Risico:</i> Slepen met kasgeld. <i>Gevolg:</i> Bestaan kasgeld, volledigheid kasgeld en volledigheid opbrengsten	1. Kasregister aanwezig bij de receptie met een gesloten kasregister. 2. Aan het einde van de dag tellen kasgeld door de receptionist en hoofd interne dienst en zij leggen de hoeveelheid kasgeld vast op een kasopnamestaat. 3. Dagelijks afstorten kasgeld door hoofd interne dienst. 4. Hoofd administratie vergelijkt de opnamestaten van de kas met de opboeking van de bank.

Vraag 3 Omzet (15 minuten)

In de casus op bladzijde 5 is onder promotiecampagne de volgende passage over specifieke inkoop- en verkooptransacties opgenomen:

Als onderdeel van een omvangrijke eenmalige promotiecampagne voor de uitgaven van het concern heeft Druivers Media NV in de tweede helft van 2006 een contingent radio- en televisiezendtijd ingekocht bij regionale omroeporganisaties Omrop Fryslân, RTV Noord, RTV Drenthe en RTV Oost. 40% van de zendtijd valt in 2006 en de resterende 60% in 2007. In ruil hiervoor ontvangen de regionale omroeporganisaties advertentieruimte in verschillende regionale dagbladen en huis-aan-huisbladen van Druivers. Afgesproken is dat deze advertenties alleen gedurende 2006 zullen worden geplaatst.

Omdat de waarden van de zendtijd en van de advertenties, in onderling overleg bepaald op ieder € 5.000.000, overeenkomen, worden de transacties financieel met gesloten beurzen voldaan.

Druivers Media NV verantwoordt in verband met deze transacties de opbrengst uit hoofde van advertenties ad € 5.000.000 als advertentieopbrengsten onder de Netto-omzet in 2006. Onder de Overige bedrijfskosten verantwoordt Druivers Media NV voor reclamekosten een bedrag van € 2.000.000 (40% van € 5.000.000) en het restant als vooruitbetaalde kosten onder de Overige vorderingen (overlopende activa).

- a. Motiveer dat de door Druivers Media NV voor deze ruiltransacties gekozen wijze van verwerking in de geconsolideerde jaarrekening 2006 op grond van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving niet is toegestaan.
- b. Geef aan op welke wijze en met welke bedragen Druivers Media NV naar aanleiding van deze ruiltransactie de geconsolideerde jaarrekening 2006 zou moeten aanpassen. Geef de aanpassingen in journaalpostvorm voor de geconsolideerde balans en de geconsolideerde winst-en-verliesrekening afzonderlijk.

Antwoordindicatie vraag 3

Zowel uitwerkingen met belastingpercentages 29,6 als 25,5 kunnen goed gerekend worden.

Antwoordindicatie vraag 3a

HJ blz 516

Het gaat in deze situatie om ruiltransacties in de vorm van advertentieruimte in ruime zin. Omdat deze ruiltransacties qua aard en omvang van de reële waarden van prestaties en tegenprestaties met elkaar vergelijkbaar zijn en tevens nagenoeg overeenkomen, mag op grond van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ 270.108) geen opbrengst worden verantwoord. **(3 punten).**

Antwoordindicatie vraag 3b

HJ blz 516

De transacties moeten volledig uit de geconsolideerde jaarrekening worden verwijderd. Dit heeft tot gevolg dat zowel netto-omzet, reclamekosten als vooruitbetaalde kosten moeten worden teruggedraaid, alsmede het belastingeffect over de invloed op het resultaat.

Invloed in de vorm van een journaalpost:

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2006

Netto-omzet	5.000.000

Aan Overige bedrijfskosten	2.000.000
Aan Belasting over resultaat	888.000
Aan Resultaat na belasting	2.112.000

Geconsolideerde balans per 31 december 2006

Groepsvermogen	2.112.000
Belastingen en premies sociale verz.	888.000
Aan Overige vorderingen (vlottende activa)	3.000.000

(7 punten; voor elke regel van een journalpost 1 punt; let op doorwerkfouten tussen balans en winst-en-verliesrekening)

Vraag 4 Deelnemingen en consolidatie (30 minuten)

Medio 2005 zijn Druivers Media NV en De Volksgraaf het samenwerkingsverband Fitclub aangegaan. Fitclub is een interactief afslankprogramma dat met gezond eten en verantwoord bewegen deelnemers helpt om overtollige kilo's blijvend te verliezen. Druivers Media NV en De Volksgraaf hebben zich beiden voor hun eigen aandeel aansprakelijk gesteld voor de huidige en toekomstige verplichtingen van Fitclub.

- Beredeneer **vanuit de geconsolideerde balans inclusief toelichting** dat de financiële gegevens van het 50%-kapitaalbelang Fitclub BV volgens de methode van integrale consolidatie zijn opgenomen in de geconsolideerde balans per 31 december 2006.
- Leid uit de geconsolideerde balans af dat de netto-vermogenswaarde van het 50%-kapitaalbelang Fitclub BV per 31 december 2006 negatief is.
- Geef een mogelijke verklaring voor het feit dat het 50%-belang in Fitclub BV niet proportioneel maar integraal wordt geconsolideerd.

In de toelichting op de geconsolideerde balans is vermeld dat in de post Deelnemingen op de geconsolideerde balans onder meer de volgende niet-geconsolideerde deelnemingen zijn opgenomen:

- Kranten Media Participatie BV (100%)
- Algemeen Nederlands Persbureau ANP BV (3,1%)

- Geef twee mogelijke redenen voor Druivers Media NV om de financiële gegevens van de 100%-deelneming Kranten Media Participatie BV niet mee te consolideren. Verwijs in de genoemde redenen naar de desbetreffende wetsartikelen.
- Geef een mogelijke reden voor Druivers Media NV om het 3,1%-belang in Algemeen Nederlands Persbureau ANP BV als deelneming te classificeren.

Antwoordindicatie vraag 4 Indien de kandidaat volstaat met slechts algemene antwoorden bij de vragen 4a, 4b, en 4c, dan maximaal 2 punten per onderdeel.

Antwoordindicatie vraag 4a

Het belang in Fitclub is het enige niet-100%-belang van Druivers Media NV dat op 31 december 2006 voorkomt in de lijst van geconsolideerde ondernemingen. De post Belangen van derden in de geconsolideerde balans ontstaat alleen indien een niet-100%-deelneming integraal wordt geconsolideerd. Activa en verplichtingen worden dan volledig in de consolidatie betrokken waarna met behulp van de posten Belang derden de aanpassing plaats vindt naar de omvang van het eigen belang.

In de situatie van Fitclub is hiervan sprake. **(4 punten)**

Antwoordindicatie vraag 4b *Zonder bedragen mag, zonder motivering niet. Het vermelden van een negatief belang, zonder vermelding van bijbehorende bedragen mag goed gerekend worden.*

(In de consolidatie zijn met betrekking tot Fitclub meer verplichtingen dan activa opgenomen, namelijk € 482.000)

Het aan derden toekomende aandeel hierin bedraagt € 241.000 negatief; dit komt tot uitdrukking in de post Belangen van derden op de geconsolideerde balans die eveneens voor € 241.000 negatief is opgenomen.

Dit betekent dat het aandeel van Druivers Media NV eveneens een negatieve netto-vermogenswaarde van € 241.000 heeft. **(4 punten)**

Antwoordindicatie vraag 4c *Het negatief beargumenteren van de keuze waarom hier niet proportioneel mag worden geconsolideerd, omdat niet is voldaan aan de voorwaarden voor een joint venture, levert maximaal 2 punten op.*

Kennelijk beschouwt Druivers Media NV Fitclub BV als een groepsmaatschappij. Dit is mogelijk omdat Druivers Media NV de meerderheid van de stemrechten kan uitoefenen of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Het is mogelijk dat Druivers Media NV beschikt over potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend. Zie grondslagen voor de consolidatie. (4 punten)

Antwoordindicatie vraag 4d *(6 punten; 3 punten voor elke reden). Niet noemen van specifieke wetsartikelen levert een aftrek van 1 punt op.*

- het belang classificeert niet als groepsmaatschappij wegens het ontbreken van een organisatorische band en economische eenheid, alsmede van centrale leiding vanuit Druivers Media NV, dan wel het niet kunnen uitoefenen van overheersende zeggenschap (artikel 2:24b BW en artikel 2:406 lid 1 en/of 2 BW)
- het belang is van te verwaarlozen betekenis op het geheel van de geconsolideerde jaarrekening, en is daarom op grond van artikel 2:407 lid 1a BW niet geconsolideerd
- de benodigde gegevens voor de consolidatie zijn slechts tegen onevenredige kosten of met grote vertraging te verkrijgen of te ramen (artikel 2:407 lid 1b BW)
- het belang wordt slechts gehouden om het vervreemden (artikel 2:407 lid 1c BW)

Antwoordindicatie vraag 4e (3 punten)

Ondanks de kleine omvang van het belang voldoet dit aan de wettelijke voorwaarden van een deelneming (kapitaalverschaffing voor eigen rekening, duurzame verbondenheid, ten dienste van de eigen werkzaamheid) (artikel 2:24c lid 1 BW).

Vraag 5 Controleaantekeningen (40 minuten)

Als verantwoordelijk accountant bent u belast met de afwikkeling van de controlebevindingen zoals opgenomen in deel 3 op bladzijde 11 van de casus.

- a. Geef naar aanleiding van aantekening 1 gemotiveerd aan of de weergegeven controlebevinding in beginsel moeten leiden tot
- nader onderzoek, met beschrijving van de te verrichten werkzaamheden
 - wijziging of aanvulling van de concept-geconsolideerde jaarrekening 2006
 - eventuele gevolgen voor de strekking van de af te geven accountantsverklaring bij de geconsolideerde jaarrekening 2006 van Druivers Media NV indien de directie weigert de concept-geconsolideerde jaarrekening aan te passen.

- b. Geef **vier** van de in aantekening 2 bedoelde verbandscontroles weer.

Jan Verband, lid van het controleteam dat de jaarrekening van Druivers Media BV controleert, heeft de bij vraag b bedoelde verbandscontroles opgesteld. De directie van Druivers Grafisch bedrijf BV was hierover zo tevreden dat zij Jan een aanbod heeft gedaan om als controller in dienst te treden van Druivers Grafisch Bedrijf BV als de controle van de jaarrekening is afgerond. Jan heeft dit aanbod aangenomen en is na afloop van de controle in dienst getreden bij Druivers Grafisch Bedrijf BV.

- c. Geef uw gemotiveerde mening over deze situatie in het kader van de Nadere Voorschriften inzake onafhankelijkheid.

Antwoordindicatie vraag 5a (12 punten) *Vermelden en beargumenteren van het “Nader onderzoek” is hier verplicht. Als een kandidaat dit nalaat dan max 9 punten toekennen voor deze vraag. Indien een kandidaat nader onderzoek doet naar de wet- en regelgeving inzake het milieuvervuilend product dan mag één punt worden toegekend.*

Nader onderzoek (3 punten)

De accountant zal de directie van Druivers Grafisch Bedrijf BV vragen waarom de voorraad niet is afgeboekt. De reden zou kunnen zijn dat de directie op haar besluit is teruggekomen. Tevens zal de accountant bij de productiechef en de magazijnmeester informeren of de isopropylalcohol niet meer wordt gebruikt bij de productie en of het inmiddels is verwijderd. Indien de voorraad inderdaad is verwijderd controleert de accountant of hieraan ook kosten zijn verbonden geweest.

Wijziging of aanvulling van de concept-jaarrekening (3 punten)

Indien blijkt dat men de isopropylalcohol blijft gebruiken is geen aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk.

Indien blijkt dat de isopropylalcohol vanaf 2007 niet meer bij de productie wordt gebruikt dan zal de voorraad moeten worden afgewaardeerd en zal een voorziening moeten worden gevormd voor de te maken kosten. (Beide posten worden ten laste van het resultaat geboekt.)

Gevolgen voor de af te geven accountantsverklaring (6 punten)

Gezien de omvang van het te corrigeren bedrag zal de correctie minimaal van materieel belang zijn. Wellicht is het zelfs van wezenlijk belang. Indien de directie weigert de jaarrekening aan te passen is sprake van een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten. Bij een afwijking van materieel belang geeft de accountant een accountantsverklaring met beperking. In geval van een wezenlijk belang geeft de accountant een afkeurende accountantsverklaring.

Antwoordindicatie 5b (8 punten, 4 keer 2 punten)

Verbandscontroles

- (Totaal geleverde kranten aan verkooppunten – totaal retour volgens retourbonnen) x prijs van de kranten = opboeking omzet losse verkopen
- afname debiteuren = toename geldstroom
- aantal retour volgens retourbonnen (ingevoerd door fin adm) = aantal retour ontvangen (ingevoerd door distributie)
- opboeking omzet losse verkopen = toename debiteuren
- opboeking omzet x percentage provisie = opboeking te betalen provisie
- afboeking te betalen provisie = afboeking liquide middelen
- retour ontvangen kranten (in kg) * oud papier = opboeking vordering op oud papierhandelaar

Antwoordindicatie 5c (6 punten)

Jan nog in dienst (3 punten)

In de tijd dat Jan nog in dienst was van De Groot Accountants BV is een bedreiging ontstaan van eigenbelang en eventueel een bedreiging van een te grote mate van vertrouwen. Jan weet immers dat hij na de controle in dienst zal treden van Druivers Grafisch Bedrijf BV en zal daarom zijn toekomstige werkgever misschien ter wille willen zijn. Daarom is het van belang dat Jan direct nadat bekend wordt dat hij in dienst treedt bij de cliënt uit het controleteam wordt gezet. Het werk dat Jan heeft verricht moet aan een review worden onderworpen.

Jan uit dienst (3 punten)

In paragraaf 4.3.1 NVO staat: Indien een lid van het controleteam (hier Jan) in dienst is getreden bij de cliënt, moet de betrokken openbaar accountant erop toezien dat geen banden van betekenis meer bestaan tussen de accountantspraktijk en het voormalig lid van het controleteam. Banden van betekenis zijn bijvoorbeeld:

- vorderingen en schulden moeten zijn vereffend;
- Jan neemt geen deel meer aan beroeps- of bedrijfsmatige activiteiten van de accountantspraktijk.

Dit om de bedreiging van te grote mate van vertrouwdheid weg te nemen.

(Voor een partner geldt een wachttijd van 2 jaar. Dat is hier dus niet het geval.)

Vraag 6 Online krant (25 minuten)

Gevraagd:

- a. Noem in het kader van de administratieve organisatie en interne beheersing 10 beheersingsmaatregelen rondom de automatisering bij Druivers Grafisch Bedrijf BV en de stafafdeling ICT-ondersteuning.
- b. Hoe kan worden voorkomen dat met het wachtwoord van één abonnee zeer veel mensen de krant online kunnen lezen?
- c. Hoe wordt voorkomen dat kwaadwillenden de inhoud van de online krant manipuleren?
- d. Hoe kan worden gemeten of lezers daadwerkelijk doorklikken ten behoeve van de volledige facturering aan de adverteerders?
- e. Hoe kunnen adverteerders de juistheid van de in rekening gebrachte bedragen controleren?

Antwoordindicatie vraag 6 (15 punten)

- a. Algemene maatregelen in en rond automatisering (5 punten, per maatregel 0,5 punt):

1 General controls

1.1 General controls van organisatorische aard

- Functiescheiding tussen gebruikers en de afdeling automatisering
- Functiescheiding binnen de automatiseringsafdeling tussen ontwikkeling en beheer
- Automatiseringsafdeling van Druivers Grafisch Bedrijf direct geplaatst onder de directeur
- Afdeling automatisering is verantwoordelijk voor versie en licentiebeheer
- Systeem- en acceptatietests voordat het systeem actueel wordt
- Systeem- en softwarewijzigingen na acceptatie door gebruikers
- Stringente voorschriften tegen het gebruik van illegale kopieën
- Passwords worden regelmatig veranderd
- Back up en recovery procedures
- Fysieke toegangsbeveiliging
- Brandveilige ruimte voor opslag back ups
- Noodstroomvoorzieningen
- Uitwijkmogelijkheden

1.2 Programmed general controls

- Logische toegangsbeveiliging door middel van usernames en passwords conform de geldende functiescheiding, gebaseerd op een door de directie geautoriseerde competentietabellen
- Beveiliging tegen virussen: gebruik maken van een virusscanner met actuele virusdefinities (0,5) en firewall (0,5)
- Registratie van gebruik van bestanden en programma's via logging

2 Application controls

2.1 Programmed application controls

- Invoer- en verwerkingscontroles om de juistheid van de ingevoerde en verwerkte gegevens te waarborgen, bijvoorbeeld door invoer via een menustructuur (bijvoorbeeld bestaanbaarheids-, waarschijnlijkheids- en volgordecontroles.
- Transmissiecontroles

2.2 User controls

De financiële administratie stelt periodiek de integriteit van de prijzentabellen vast door middel van hashtotals.

b. (3 punten. 1 antwoord is genoeg voor 3 punten)

- Men kan voorkomen dat veel mensen de krant lezen onder een wachtwoord door het aantal keren dat per dag kan worden ingelogd te beperken.
- Ook kan het onmogelijk worden gemaakt dat meerdere personen tegelijk inloggen op één wachtwoord.
- Verder zou het wachtwoord kunnen worden gekoppeld aan een aantal inlogadressen door de abonnee op te geven.

c. (3 punten) Door gebruik te maken van alleen-lezen functies samen met een fire-wall kan worden voorkomen dat kwaadwillenden de inhoud van de krant aanpassen.
Verder waarschuwen en wijzen op sancties bij overtreding van copyright en manipulatie.

Vraag 1 Procesbeschrijving en controle abonnementen

a. (30 minuten)

Maak voor Druivers Grafisch Bedrijf BV een AO-procedurebeschrijving inclusief interne beheersingsmaatregelen ter waarborging van de volledigheid van de opbrengsten uit abonnementen voor het afsluiten en opzeggen van abonnementen inclusief de automatische incasso.

Besteed in deze procedurebeschrijving expliciet aandacht aan:

- welke afdeling of functionaris de handelingen uitvoert;
- welke specifieke maatregelen in en rond de automatisering noodzakelijk zijn;
- verbandscontroles.

b. (20 minuten)

Hoe controleert de accountant de opbrengstverantwoording van abonnementen?

Besteed hierbij uitsluitend aandacht aan:

- doelstelling en controlerichting
- risicoanalyse
- cijferbeoordeling
- detailcontroles.

Antwoordindicatie vraag 1 (37 punten)

Antwoordindicatie vraag 1a (22 punten)

Deze vraag (1) dient casusspecifiek te worden beantwoord en in zijn samenhang in totaliteit te worden beoordeeld. Indien de student niet laat zien dat het hier om opbrengsten uit abonnementen gaat, dan kan geen voldoende worden gescored.

Het gegeven antwoord over VBC's is niet limitatief. Andere, mits correcte verbandscontroles mogen ook goed gerekend worden.

Procedure rond afsluiten en opzeggen van abonnementen inclusief automatische incasso (17 keer 1 punt)

Maatregelen gericht op de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Wil op de hierna beschreven functiescheiding kunnen worden gesteund dient de integriteit van deze functiescheiding binnen het geautomatiseerd systeem te zijn gewaarborgd. Voor het noemen van maatregelen als de logische toegangsbeveiliging en de application controls (geprogrammeerde en gebruikerscontroles), voor zover deze betrekking hebben op de opbrengstverantwoording kan per maatregel 1 punt worden verdiend met een maximum van 4.

Directeur

Vaststellen van de tarieven voor kwartaal-, jaar-, proefabonnementen (voor 1 maand) en bij tussentijdsaanmeldingen voor de kwartaal- en jaarabonnementen, de verkoopprijs bij losse verkoop en van het provisie% dat de verkooppunten krijgen over de omzet aan losse verkoop van de krant.

Vaststellen van de verkoopprijs voor de misdrukken per kg aan de oudpapierhandelaar.

Vaststellen van de richtlijn dat maximaal 2 keer per kalenderjaar een proefabonnement mag worden afgesloten.

Vaststellen van de bezorgvergoeding per abonnee.

Vaststellen van norm voor gemiddeld gewicht per gedrukte krant.

Verstrekken geautoriseerde tariefstructuur en richtlijn van maximaal 2 proefabonnementen per kalenderjaar aan het hoofd verkoop en acquisitie (en de subafdeling abonnementen) en aan de financiële administratie.

De tarieven worden in een wachtbestand aangeboden, na een elektronisch fiat van de directeur worden de tarieven verwerkt in het zogenaamde 'tarievenstambestand'.

Verstrekken van de geautoriseerde:

- Norm voor gemiddeld gewicht per krant (retouren en misdrukken)
- Norm voor het verbruik van papier en inkt per krant.
- Norm voor het % misdrukken
- Bezorgvergoeding per abonnee

aan de financiële administratie.

Hoofd verkoop en acquisitie / Subafdeling abonnementen

Invoeren tarieven in een wachtbestand.

Medewerker subafdeling abonnementen registreert binnengekomen aanmeldingen in abonnementenbestand. Registratie van NAW, ingangsdatum, soort abonnement.

Bij de invoer van een proefabonnement wordt gecontroleerd of niet meer dan 1 keer dit kalenderjaar al eerder een proefabonnement is afgesloten.

Automatisch wordt bij invoer een doorlopend abonneenummer toegekend.

(Mag bij zowel verkoop als bij de financiële administratie worden beschreven)

Door het geautomatiseerde systeem wordt op basis van het abonnementenbestand op *vervaldatum een batch klaargemaakt voor de automatische incasso en verstrekt aan de betalingsverwerkende instantie.*

Subafdeling productie

Dagelijks wordt een productieverantwoording opgesteld met daarin de gedrukte aantallen kranten (adhv de tellerstanden), de aantallen misdrukken, de aantallen afgegeven kranten aan distributie, de aantallen ontvangen retouren van productie en de aan de oudpapierhandelaar afgegeven hoeveelheden (in kg) aan misdrukken en retouren.

De productieverantwoording wordt verstrekt aan de administratie.

Subafdeling distributie

Ontvangen van de kranten van productie (tegen afgeven kwijting). Op basis van de planning bezorgen van de kranten bij de agenten en de verkooppunten voor de losse verkoop. In ontvangst nemen van de niet verkochte exemplaren van de vorige dag en deze afgeven aan productie.

Opstellen distributierapport met daarin opgenomen de hoeveelheden kranten die aan de verschillende agenten en verkooppunten zijn afgegeven en de aantallen retouren die van de verkooppunten zijn ontvangen.

Distributierapport wordt verstrekt aan de administratie.

Verbandscontroles (5 keer 1 punt)

Financiële administratie

Aantallen gedrukte kranten = aantallen goedgekeurde kranten + aantallen misdrukken

Aantallen goedgekeurde kranten = aantallen aan distributie afgegeven kranten

Aantallen aan distributie afgegeven kranten = aantallen aan de verschillende agenten afgegeven + aantallen aan de verkooppunten afgegeven kranten

Aantallen van de verkooppunten ontvangen retouren = aantallen aan productie afgegeven retouren

Aantallen aan agenten afgegeven kranten (volgens distributie) = aantallen abonnementen in het abonnementenbestand.

Aantallen abonnementen in abonnementenbestand per categorie * abonnementstarief = te incasseren van abonnementhouders.

Te incasseren van abonnementhouders = geïncasseerd volgens betalingsverwerkende instantie.

(Aantallen aan verkooppunten afgegeven kranten – aantallen retouren van verkooppunten) * de verkoopprijs bij losse verkoop = toename vorderingen op verkooppunten (debiteuren).

Aantal kg afgegeven aan oudpapierhandelaar (door productie) * vaste prijs = toename vordering op oudpapierhandelaar (debiteuren).

Aantallen abonnementen * bezorgvergoeding = te betalen aan bezorgers (debiteuren)

Afname debiteuren = toename geldmiddelen

Gericht op de volledigheid van de opbrengsten aan verkoop oud papier. Beoordelen aanvaarbaarheid aan oud papierhandelaar afgegeven aantal kg door deze te toetsen aan de norm voor het gewicht per krant * (aantal misdrukken + aantallen retouren).

Gericht op de volledigheid van de verantwoorde productie aan kranten beoordelen van de aanvaardbaarheid van de efficiëntieresultaten op het verbruik van papier en inkt en van het afvalresultaat (misdrukken).

Toetsen van de juistheid van de stambestanden met de tarieven voor abonnementshouders, de verkoopprijs bij losse verkoop, het provisie% voor de agenten, de verkoopprijs aan oudpapierhandelaar en de bezorgvergoeding adhv de door de directeur geautoriseerde lijsten in deze.

Antwoordindicatie vraag 1b (15 punten)

Doelstelling en controlerichting (2 punten)

De doelstelling van de controle op de abonnementen is het vaststellen van:

- de volledigheid van het aantal verantwoorde abonnementen
- juistheid van de prijs.

Risico-analyse (maximaal 2 punten, 1 punt per risico)

Risico's voor de volledigheid van de opbrengsten zijn:

- nieuwe abonnementen worden te laat verantwoord
- opzeggingen worden te vroeg verantwoord
- gewone abonnementen worden als proefabonnement verantwoord
- verschillende abonnementen met verschillende prijzen, dus verschuivingsgevaar naar lagere opbrengstcategorieën.

Cijferbeoordeling (5 punten)

Nadat de accountant de aansluiting heeft vastgesteld tussen de intern opgestelde overzichten en de financiële administratie verricht hij een diepgaande cijferbeoordeling, mede in relatie tot begroting en voorgaand jaar **(1 punt)**:

- hoogte van de abonnementgelden
- verhouding gewone abonnementen en proefabonnementen
- aantal abonnementen in relatie tot aantal gedrukte exemplaren
- abonnementsgelden in relatie tot bezorgvergoedingen

(Vier keer 1 punt voor de gedachtestreepjes).

Opvallende afwijkingen zijn richtinggevend voor de verdere controlewerkzaamheden.

Detailcontroles (maximaal 6 punten, 3 maal 2 punten. Indien niet casusspecifiek, dan 0 punten)

Mede ter toetsing van de goede werking van de AO/IB verricht de accountant steekproefsgewijs een aantal detailcontroles:

- controle op de juistheid van de prijs (gewone abonnement of proefabonnement) door testgevallen in het abonnementenbestand in te brengen
- controle op de juiste en tijdige verwerking van de afmeldingen in het abonnementenbestand en bezorgbestand aan de hand van schriftelijke opzeggingen en de registratie van de afdeling klantcontacten
- controle op de tijdige facturering, met name gericht op tussentijdse aanmeldingen
- controle op autorisatie abonnementsstarief.

Vraag 2 Materiële vaste activa (20 minuten)

Beantwoord de vragen 2a en 2b aan de hand van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

- a. Beredeneer waarom de wijze waarop Druivers Media NV duurzame bedrijfsmiddelen in bestelling verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening niet aanvaardbaar is.

Druivers Media NV verwerkt uitgaven voor groot onderhoud aan bedrijfsgebouwen direct ten laste van het resultaat.

- b. Geef twee alternatieve verwerkingwijzen van uitgaven voor groot onderhoud die volgens de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving eveneens aanvaardbaar zijn.
Ga in uw antwoord voor elke wijze van verwerking tevens in op
- de te hanteren methodiek;
 - de criteria voor het opnemen van activa en/of verplichtingen.

Antwoordindicatie vraag 2 Materiële vaste activa (12 punten)

- a. HJ blz 155 **(4 punten; 2 punten voor “geen actief”, 2 punten voor “geen verplichting”)**
Volgens de grondslagen van waardering neemt Druivers Media NV activa in bestelling op onder de materiële vaste activa (tegenpost is Investeringscrediteuren onder Kortlopende schulden).
Omdat in deze situatie nog geen sprake is van een actief (ontbreken economische eigendom en beschikkingsmacht), en omdat ook geen sprake is van een financiële verplichting in de terminologie van de RJ, is opname van activa in bestelling en aangegane investeringsverplichtingen in de balans niet toegestaan.
(Wél is sprake van niet-afgewikkelde overeenkomsten die moeten worden toegelicht).
- b 8 punten; 4 punten per alternatief**
- b1 Toepassing van de componentenbenadering. **(1 punt)**
Uitgaven voor groot onderhoud worden als afzonderlijk onderdeel van het actief beschouwd en afgeschreven over de economische levensduur. **(2 punten)**
De uitgaven voor groot onderhoud voldoen aan de voorwaarden voor activering (middel komt voort uit een gebeurtenis in het verleden, er is beschikkingsmacht, waarschijnlijkheid van toekomstige economische voordelen van het gebruik, betrouwbare vaststelling van de omvang van de uitgaven voor groot onderhoud) **(1 punt)**
- b2 Vormen van een voorziening groot onderhoud. **(1 punt)**
Periodiek vindt een toevoeging aan de voorziening plaats ten laste van het resultaat. De werkelijke uitgaven voor groot onderhoud komen ten laste van de voorziening. **(2 punten)**
De uitgaven voor groot onderhoud voldoen aan de voorwaarden voor het opnemen van een voorziening **(1 punt)**
Vermelden van ‘kostenegalisatievoorziening’ **(1punt)**

Vraag 3 Belastingen (25 min)

- Geef een controleberekening van de effectieve belastingdruk van 33,2%.
- Bereken de vrijval uit de voorziening in verband met de tariefswijziging vennootschapsbelasting. Neem hierbij als uitgangspunt de stand van de voorziening per 31 december 2006.

De toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening van Druivers Media NV bevat een verklaring voor afwijkingen ten opzichte van het nominale belastingtarief.

- Geef met behulp van de beschikbare gegevens in totaal drie oorzaken van over- en/of onderdruk die deel uitmaken van de aansluiting tussen de nominale en de effectieve belastingdruk. Bereken voor elke oorzaak het daarbij behorende belastingeffect, en geef aan of het overdruk of onderdruk betreft.
NB Een sluitend aansluitingsoverzicht wordt niet gevraagd.

Antwoordindicatie vraag 3 Belastingen (15 punten) HJ blz 393 e.v.

- Een controleberekening van de effectieve belastingdruk van 33,2% **(2 of 0 punten)**:
$$€ 4.046.000 / (€ 13.131.000 - € 945.000) \times 100\% = \underline{33,2\%}$$
- De stand van de voorziening latente belastingverplichtingen eind 2006: 9.278.000
De vrijval van de voorziening bedraagt:
 $9.278.000 \times 4,1/25,5 = \underline{1.492.000}$ **(4 punten indien berekeningsmethode en % goed. Indien alleen berekeningsmethode goed, dan 2 punten).**
- Percentage 29,6 is juist. Bij consequent gebruiken van 25,5% dit eenmaal fout rekenen. (in dat geval kunnen maximaal 8 punten worden toegekend). Voor het noemen van de overdruk/onderdruk 1punt, voor het noemen van een oorzaak 1 punt en voor de berekening eveneens 1 punt. Indien het tweede en derde aandachtsstreepje in één keer worden genoemd, dan kunnen slechts 3 punten worden toegekend.*

	Resultaat	Vpb%	Belasting
Nominale belastingdruk	12.186.000	29,6	3.607.000
<u>Overdruk uit hoofde van</u>			
- <u>fiscaal niet aftrekbare afschrijving goodwill</u>	6.263.000	29,6	1.854.000
- <u>negatief resultaat deelnemingen onder de regeling van de deelnemingsvrijstelling</u>	570.000	29,6	169.000
- <u>negatief resultaat deelnemingen a.q.v. negatieve netto vermogenswaarde</u>	375.000	29,6	111.000
<u>Onderdruk uit hoofde van</u>			
- <u>wijziging belastingtarief</u>			-1.492.000
- saldo niet verklaarde restpost			<u>-203.000</u>
Effectieve belastingdruk	12.186.000	33,2	4.046.000

De onderlijnde passages maken deel uit van het gevraagde antwoord, alsmede het bijhorende belasting effect. **(9 punten; 3 punten voor elke oorzaak, inclusief belasting en over of onderdruk)**

Vraag 4 Operationele informatiebehoeften (20 minuten)

Geef een opsomming van de operationele informatiebehoefte van de directie van Druivers Grafisch Bedrijf BV, waarbij gebruik wordt gemaakt van de indeling van de business balanced scorecard in:

- financiële informatie (aantal: 5);
- interne informatie (aantal: 4);
- klantgerichte informatie (aantal: 3);
- informatie over innovatieve aspecten (aantal: 3).

Antwoordindicatie vraag 4 (15 punten) *Bij het antwoord mag de kandidaat niet in algemeenheden antwoorden. Het gegeven antwoord moet hier ook casusspecifiek zijn. Kretologie mag niet worden beloond. Dus als een student bij financieel niet verder komt dan omzet, brutomarge en kosten etc dan kan maximaal 1 punt worden toegekend. Ook indien de student de omzet vijf keer noemt, mogen slechts twee punten worden toegekend. Bij onderdeel innovatief kunnen ook andere items worden genoemd. Het verwijzen naar de online krant is hier ook goed te rekenen.*

De directie ontvangt periodiek informatie over de volgende aspecten, in relatie tot de begroting en voorgaande perioden, alsmede een analyse van de verschillen:

Financieel (5 punten)

- omzet gesplitst naar advertentieopbrengsten, abonnementsgelden, losse verkoop en oud papier
- advertentieopbrengsten opgedeeld naar soorten (commercieel en niet-commercieel en bij de commerciële advertenties opgedeeld naar jaarcontracten, personeelsadvertenties, incidentele reclame en rubrieksadvertenties)
- kasopbrengsten en kasverschillen
- advertentieopbrengsten in relatie tot de omvang van de krant
- kostenontwikkeling van ingekocht nieuws
- personeelskosten
- kosten van bezorging van de kranten
- informatie over openstaande debiteuren

Interne (4 punten)

- analyse van verschillen tussen standaardkosten en werkelijke kosten per periode per krant
- misdrukken in procenten van de totale productie
- niet verkochte kranten in procenten van de totale losse verkoop
- percentage papierverbruik dat afkomstig is uit duurzame bronnen
- hoeveelheid afval en verbruik verpakkingsmaterialen in verhouding tot de streefcijfers
- percentage waarmee gebruik van schadelijke middelen is beperkt ten opzichte van voorgaande periode

Klantgerichte (3 punten)

- uitkomsten van onderzoek naar redenen van opzegging c.q. niet continueren van tijdelijke abonnementen
- nieuw afgesloten en opgezegde jaarcontracten voor advertenties
- uitkomsten lezersenquêtes
- klachten over bezorging per agent

Innovatief (3 punten)

- groei in gebruik van plantaardige inkt en chemievrije platen
- creatieve vindingen ten aanzien van beperken van misdrukken
- nieuwe vindingen ten aanzien van verpakking van kranten
- info over leuke acties voor verkoopbevordering van kranten (bijvoorbeeld groepsreizen of kortingen bij bezoek aan evenementen)

Vraag 5 Beursgang (35 minuten)

In de casus op bladzijde 2 is aangegeven dat Druivers Media NV in 2007 een beursnotering bij de Amsterdamse Beurs heeft aangevraagd.

Gevraagd:

- a. Wat betekent het verkrijgen van een beursnotering voor de opdracht tot controle van de jaarrekening van Druivers Media NV die de Groot Accountants BV heeft?
- b. Noem drie eisen die in de Handleiding Regelgeving Accountancy specifiek worden gesteld aan de controle van organisaties van openbaar belang (OOB).

Veronderstel dat Druivers Media NV in 2007 de beursnotering heeft verkregen. In verband hiermee is de vennootschap verplicht om de geconsolideerde jaarrekening 2007 op te stellen in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS).

- c. Noem drie posten van de geconsolideerde jaarrekening 2006 waarvan de **grondslagen van waardering en/of resultaatbepaling** bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2007 zullen afwijken van die in 2006. Beschrijf wat deze afwijkingen inhouden.

Antwoordindicatie vraag 5a (3 punten, 0 of 3 punten)

Als Druivers Media NV in 2007 de beursgang maakt, dan wordt het een organisatie van openbaar belang (OOB). Dit betekent tevens dat De Groot Accountants BV de controle van de jaarrekening vanaf 2007 niet meer mag uitvoeren, omdat zij alleen een vergunning heeft voor het uitvoeren van wettelijke controles, niet zijnde een OOB. Dit betekent dat de (Algemene Vergadering van aandeelhouders een nieuwe accountant moet benoemen, die wel een vergunning heeft voor OOB-controles.)

Antwoordindicatie vraag 5b (3 punten per bullit, maximaal 9 punten)

Aanvullende eisen die in de HRA aan de controle van OOB organisaties worden gesteld zijn:

- Rotatie van de partner (om de 7 jaar)
- Alvorens een accountantsverklaring wordt afgegeven moet eerst een kwaliteitsbeoordeling plaatsvinden door een accountant (RA of AA) die niet is betrokken bij de controle van de jaarrekening (art 18 en 21 BTA)
- Aanstellen van een persoon (inclusief plaatsvervanger) die toeziet op naleving van de in art 13 tot en met 24 van de wet gestelde regels. In art 8 VAO is een en ander verder uitgewerkt
- Opstellen van een verslag (conform art 30 BTA) binnen drie maanden na afloop van het boekjaar van de accountantsorganisatie en publiceert dit verslag op haar website
- Strengere eisen aan de combinatie met andere diensten. Zo is het verboden om controle en samenstelwerkzaamheden uit te voeren
- Eisen aan de bestuursstructuur van de assurancecliënt. (3.1.1. NVOO)
- Rapportering aan RVC over het honoraria en overige dienstverlening en over de onafhankelijke positie en zijn objectiviteit conform wettelijke en beroepsvoorschriften (NVOO 3.1.2).

Antwoordindicatie vraag 5c (9 punten; 3 x 3 punten waarvan steeds 1 punt voor grondslag 2006, 2 punten voor grondslag 2007)

Kandidaat dient hier drie verschillende posten te vermelden, waarbij essentieel is : “Hoe de situatie was” en “Hoe de situatie wordt” en de posten dienen casusgericht te zijn.

Afwijkende grondslagen van waardering en resultaatbepaling doen zich voor bij de volgende posten van de geconsolideerde jaarrekening:

Goodwill (HJ H22 + 25)

2006: goodwill wordt geactiveerd en stelselmatig afgeschreven over de economische levensduur

2007: volgens IFRS is stelselmatige afschrijving niet toegestaan

2006: bij aanwijzingen voor een bijzondere waardevermindering wordt de realiseerbare waarde vastgesteld en beoordeeld of daadwerkelijk sprake is van een bijzondere waardevermindering

2007: ten minste jaarlijks moet een impairment test worden uitgevoerd, ongeacht het bestaan van aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen

2006: terugneming van bijzondere waardeverminderingen is toegestaan mits onder voorwaarden (externe gebeurtenis, niet als gevolg van andere schattingen)

2007: terugneming van bijzondere waardeverminderingen is niet toegestaan

2006: negatieve goodwill wordt als overlopende passiefpost opgenomen

2007: negatieve goodwill wordt in één keer ten gunste van het resultaat gebracht

Uitgaverechten (HJ blz 139)

2006: uitgaverechten worden geactiveerd en stelselmatig afgeschreven over de economische levensduur.

2007: volgens IFRS is stelselmatige afschrijving niet toegestaan (onbepaalbare levensduur).

2006: bij aanwijzingen voor een bijzondere waardevermindering wordt de realiseerbare waarde vastgesteld en beoordeeld of daadwerkelijk sprake is van een bijzondere waardevermindering

2007: jaarlijks moet een impairment test worden uitgevoerd, ongeacht het bestaan van aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen

Materiële vaste activa (HJ blz 166 e.v.)

2006: kosten van groot onderhoud bedrijfsgebouwen komen direct ten laste van het resultaat

2007: kosten van groot onderhoud bedrijfsgebouwen moeten worden geactiveerd en afzonderlijk worden afgeschreven (componentenbenadering)

NB Mits wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijke toekomstige economische voordelen in de vorm van prestatie-eenheden alsmede dat de uitgaven groot onderhoud op betrouwbare wijze kunnen worden vastgesteld.

Financiële vaste activa (HJ blz 229 e.v.)

2006: waardering van deelnemingen zonder invloed van betekenis tegen verkrijgingsprijs waarop in aftrek een eventuele duurzame waardevermindering

2007: waardering tegen reële waarde

2006: waardering van deelnemingen met invloed van betekenis tegen nettovermogenswaarde (met afzonderlijke presentatie van goodwill onder IVA)

2007: waardering volgens de equity-methode (goodwill is in de waardering begrepen maar wordt ten aanzien van de resultaatbepaling wél afzonderlijk behandeld)

Effecten (HJ blz 256 e.v.)

2006: waardering tegen verkrijgingsprijs

2007: waardering tegen reële waarde tenzij deze niet betrouwbaar kan worden vastgesteld

Overige voorzieningen (inzake herstructurering) (HJ blz 368 e.v.)

2006: waardering tegen nominale waarde

2007: waardering tegen contante waarde, gezien de in de toelichting vermelde looptijd

De corrector kan mogelijke andere afwijkende grondslagen beoordelen op juistheid, mits ze van toepassing zijn op Druivers Media NV.

OAT 2009-01-13 Mercator Holding NV

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Mercator Holding NV

Algemeen

Mercator Holding NV, opgericht in 1994, produceert digitale kaarten ten behoeve van navigatiedoeleinden. De afnemers zijn naast leveranciers van autonavigatie (waaronder Pim-Pim, Navpech en Garplus) ook gemeentes en logistieke dienstverleners. De kaarten worden door afnemers gebruikt in software voor het verlenen van (internet)diensten en om bedrijfsprocessen te verbeteren.

Op dit moment ressorteren onder Mercator Holding NV drie volle dochterondernemingen, te weten:

- **Mercator Products BV**
Deze onderneming houdt zich bezig met de productie en de verkoop van digitale kaarten.
- **Mercator Development BV**
In deze onderneming zijn alle onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten (O&O) ondergebracht alsmede het testen van nieuwe producten.
- **Mercator Data India Ltd**
Een in India gevestigde onderneming waar het arbeidsintensieve deel van het productieproces plaatsvindt. Eind 2007 werkten daar 224 mensen.

Op het hoofdkantoor van Mercator Holding NV in Nederland zijn 24 mensen werkzaam. De communicatielijnen zijn kort en de sfeer is informeel, mede doordat veel enthousiaste, jonge professionals deel uit maken van het team. De directie op het hoofdkantoor voert de directie uit over zowel Mercator Holding NV alsmede Mercator Products BV en Mercator Development BV.

Binnen Mercator Products BV ressorteren de volgende afdelingen:

- Inkoop
- Bedrijfsbureau (Planning en Control van de productie van kaarten)
- Productie
- Automatisering (Systeembeheer)
- Afdeling Scan Mobils
- Verkoop
- Personeelszaken
- Administratie.

Strategie en actuele ontwikkelingen

De mobiliteit van mensen en daarmee ook de markt voor digitale kaarten maken een sterke groei door in zowel omzet als toekomstverwachtingen. De strategie van Mercator Holding NV is er dan ook op gericht om een concurrentievoordeel te behalen en te behouden in de markt voor digitale kaarten.

Mercator Holding NV wil deze strategie realiseren door een blijvend hoge kwaliteit van haar kaarten. De volgende kwaliteitsaspecten worden daarbij onderkend:

- nauwkeurigheid;
- detailniveau;
- gebruikersgemak.

Het gebruikersgemak wordt bepaald door de schaalbaarheid van de kaarten en de snelheid waarmee kaartinformatie kan worden opgevraagd. Een hoge kwaliteit is ook voor de komende generatie digitale kaarten van essentieel belang voor het succes van Mercator Holding NV.

Verder wil Mercator Holding NV een concurrentievoordeel behalen door in een aantal Oost- en Midden-Europese landen de eerste aanbieder te zijn van digitale kaarten die aan de hoge eisen van de consument voldoen.

Mercator Holding NV is na jaren van initiële verliezen eindelijk in staat gebleken vanaf 2006 positieve cijfers te schrijven: zowel omzet als winst stegen ten opzichte van voorgaande jaren. Om deze ontwikkeling in de winstgevendheid blijvend te stimuleren is de beloning van de directie opgebouwd uit een vast salaris en opties op aandelen. Dat het goed gaat met Mercator Holding NV is niet onopgemerkt gebleven en recentelijk gonst het van de geruchten dat Pim-Pim, de marktleider in autonavigatie, interesse heeft in Mercator Holding NV. De beurskoers van Mercator Holding NV is op basis van de geruchten met 10% gestegen. De directie van Mercator Holding NV is daadwerkelijk gesprekken over een mogelijke overname aangegaan met Pim-Pim. De directie staat op voorhand niet onwelwillend tegenover een overname.

2 *Het productieproces van digitale kaarten*

2.1 Het verzamelen van informatie voor digitale kaarten

Het produceren van digitale kaarten is precisiewerk. Hierbij wordt zowel van hoogwaardige digitale technieken als van veel handwerk gebruik gemaakt. De kaarten worden samengesteld aan de hand van papieren kaarten, satellietfoto's, luchtfoto's en detailinformatie. De detailinformatie omvat onder andere gegevens over de rijrichting van wegen, de ligging van benzinestations en nabij gelegen wegrestaurants.

De papieren kaarten worden ingekocht bij de landelijke topografische dienst van het land of de regio waarvoor digitale kaarten worden vervaardigd. Deze diensten zijn altijd overheidsinstellingen.

Om over luchtfoto's te kunnen beschikken worden per land of regio contracten afgesloten op basis van een aanbestedingsprocedure, waarop lokale fotovliegbedrijven zich kunnen inschrijven.

Met zowel de NASA³ (Verenigde Staten) als de ESA⁴ (Europa) zijn langlopende contracten afgesloten om over de benodigde satellietfoto's te kunnen beschikken.

Detailinformatie wordt verzameld met behulp van zogenaamde Scanmobiels. Medewerkers van Mercator Products BV rijden met de Scanmobiels volgens een vastgestelde route door het gebied dat in kaart wordt gebracht. Scanmobiels zijn bestelbusjes die zijn voorzien van digitale camera's en GPS⁵-apparatuur. Dit maakt het mogelijk aan elke foto informatie toe te voegen over de exacte locatie waar de foto is genomen. Elke 7 seconden worden foto's gemaakt. De medewerkers maken per foto aantekeningen op speciaal ontwikkelde digitale formulieren. De door Scanmobiels verzamelde informatie wordt met behulp van een satellietverbinding dagelijks verzonden naar de centrale database van Mercator Products

³ National Aeronautics and Space Administration

⁴ European Space Agency

⁵ Global Positioning System

BV. De centrale database bevindt zich op een dubbel uitgevoerd computersysteem dat continu in bedrijf is.

Kaartinformatie veroudert met gemiddeld 15% op jaarbasis. Reden waarom Mercator groot belang hecht aan het actueel (up to date) houden van de digitale kaarten.

2.2 Het verwerken van basisinformatie tot digitale kaarten

Het productieproces van digitale kaarten kent vier fasen. In de eerste fase worden bij Mercator Products BV de papieren topografische kaarten met behulp van geavanceerde apparatuur gescand. Elke scan wordt door een medewerker gecontroleerd op kwaliteit om vervolgens als eerste laag in de productiedatabase te worden opgeslagen.

In de tweede fase worden bij Mercator Products BV met speciaal voor Mercator Development BV ontwikkelde bewerkingssoftware de in digitale vorm aangeleverde satellietfoto's en de gescande topografische kaarten samengevoegd. Het bepalen en verwerken van de afwijkingen is zeer arbeidsintensief en vindt uit kostenoverwegingen plaats bij Mercator Data India Ltd. De afwijkingen tussen de getekende kaarten en de satellietfoto's worden met de hand gemarkeerd, waarna de afwijkingen worden verwerkt en het geheel in de database wordt opgeslagen als tweede laag.

In de derde fase wordt aan de tweede laag extra detail toegevoegd door er luchtfoto's overheen te leggen. Het resultaat wordt opgeslagen als derde laag. Ook deze werkzaamheden vinden plaats bij Mercator Data India Ltd.

In de vierde fase wordt bij Mercator Products BV de met behulp van Scanmobiels verzamelde informatie aan de derde laag toegevoegd en opgeslagen als vierde laag. Het bepalen en verwerken van de afwijkingen vindt weer plaats bij Mercator Data India Ltd. De informatie uit de topografische kaarten, de satellietfoto's, de luchtfoto's en Scanmobiels komt vaak niet overeen. Bij Mercator Data India Ltd wordt het controle- en productiewerk uitgevoerd. Om met de vestiging in India de grote hoeveelheden digitale informatie te kunnen uitwisselen beschikt Mercator Products BV over een zeer snelle, eveneens dubbel uitgevoerde, breedbandsatellietverbinding.

2.3 Opslag in de Digital Maps Database

Het eindresultaat van de verschillende bewerkingsprocessen zijn digitale kaarten die, in verschillende lagen, in de Digital Maps Database (DMD) zijn opgeslagen. De wijze waarop de kaarten in de DMD zijn opgeslagen maakt het mogelijk om klantspecifieke gegevensverzamelingen op te vragen.

Licentieovereenkomsten

3.1 Langlopende licentieovereenkomsten

Aan potentiële afnemers van digitale kaarten worden op aanvraag offertes uitgebracht. De offerte wordt gebaseerd op een globale voorcalculatie. Indien een opdracht wordt ontvangen, worden langlopende licentieovereenkomsten afgesloten. Mercator Products BV verplicht zich daarbij tot het leveren en actueel houden van de overeengekomen digitale kaarten met een in een percentage aangegeven mate van nauwkeurigheid. In de licentieovereenkomst wordt overeengekomen dat de afnemer een relatief groot bedrag ineens betaalt en een maandelijkse of jaarlijkse vergoeding voor het onderhoud (de updates) gedurende de looptijd van de licentieovereenkomst. Op het niet nakomen van de overeengekomen mate van nauwkeurigheid staat een boete voor Mercator Products BV.

3.2 Experimentele navigatiesoftware

In december 2007 heeft Mercator Products BV, in opdracht van Mercator Development BV, met enkele grotere afnemers licentieovereenkomsten afgesloten voor het gebruik van experimentele navigatiesoftware gedurende een aaneengesloten testfase van drie jaar. Mercator is gedurende de testfase gehouden tot het, in samenspraak met de licentienemers, beoordelen van de prestaties en het zonodig verbeteren van de software. Alle activiteiten hiertoe vinden plaats binnen Mercator Development BV. De gecontracteerde afnemers kunnen niet tussentijds uit de testfase stappen.

In verband met de relatief hoge initiële kosten voor de ontwikkeling van de experimentele navigatiesoftware is afgesproken dat de licentienemers de helft van de licentievergoeding, die in totaal op € 900.000 wordt geraamd, voldoen op het moment van aangaan van de licentieovereenkomst, vooruitlopend op de aanvang van de testfase. Omdat ervaringsgegevens ontbreken, moet deze raming als een zeer grove benadering van de uitkomsten worden beschouwd. In december 2007 is een bedrag van € 450.000 bij de afnemers/testers in rekening gebracht. De directie van Mercator Holding NV is overtuigd van een succesvolle afronding van de testfase en heeft daarom het gefactureerde bedrag van € 450.000 als opbrengst in 2007 verantwoord.

4 Onderzoek en Ontwikkeling (O&O)

Mercator Holding NV heeft de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten ondergebracht in een aparte vennootschap, Mercator Development BV. Het verwerken van alle verzamelde wijzigingen op de bestaande digitale kaarten om tot een nieuwe versie te komen kost veel tijd. Gedurende het updateproces, dat een week in beslag neemt, is de centrale database niet toegankelijk voor andere activiteiten. Mercator Development BV doet samen met de externe softwareleverancier en het kennis- en expertisecentrum van TNO onderzoek naar mogelijkheden om dit proces te versnellen. Uitkomsten van dit (veelbelovende) onderzoek worden met spanning tegemoet gezien.

Daarnaast lopen meerdere innovatieve projecten zoals:

- Diverse onderzoeksprojecten welke zich richten op de productie van fotorealistische 3-dimensionale kaarten.
- Een onderzoeksproject naar het in real time actualiseren van kaartmateriaal bij de gebruikers van de navigatieapparatuur. Naast GPS-apparatuur zal daarbij ook gebruik worden gemaakt van het GSM-netwerk.
- Een onderzoeksproject waarbij de mogelijkheid wordt onderzocht om locatieafhankelijke informatie aan de gebruikers aan te bieden (file-informatie, uitagenda's, winkelaanbiedingen etc.).

5 Het accountantskantoor

5.1 Algemeen

@ Ambition Services (@AS) is sinds de prille start van Mercator Holding NV betrokken als accountant. @AS is twintig jaar geleden opgericht als eenmanszaak en zelf net zo onstuimig gegroeid als Mercator Holding NV. Inmiddels is @AS uitgegroeid tot een middelgroot kantoor met 15 vestigingen en een kleine 400 medewerkers, waaronder 15 partners. De ambities van @AS kennen geen grenzen. Naast een recent verkregen OOB-vergunning in het kader van de WTA is ook samenwerking gezocht met Assurance Services International (ASI). ASI is een samenwerkingsverband van middelgrote accountantskantoren die wereldwijd

samenwerken om internationale klanten te bedienen en kennis te delen. Hiermee kan @AS ook internationaal opererende ondernemingen zoals Mercator Holding NV van dienst zijn.

@AS heeft naast de grote audittak waarin controlewerkzaamheden zijn ondergebracht ook een grote samenstelpraktijk evenals een fiscale adviesafdeling. Verder biedt @AS diensten aan op het gebied van forensische accountancy, fusies en overnames en overige advisering.

5.2 Onderzoek overname

@AS heeft naast Mercator Holding NV vanzelfsprekend fors meer klanten, waaronder Pim-Pim. Pim-Pim wordt door een andere partner dan die waaronder Mercator Holding NV valt gecontroleerd, maar delen van de controleteams zijn gelijk, zeker omdat het beide hightechbedrijven zijn. @AS wordt benaderd door Pim-Pim om een onderzoek te verrichten bij Mercator Holding NV in het kader van een mogelijke overname.

5.3 Controle van Mercator Data India Ltd

Priscilla van Ughelen is vijf jaar de verantwoordelijk partner voor Mercator Holding NV. Priscilla stuurt bij de controle in Nederland haar controleteam aan. Het controleteam bestaat uit een controleleider en een zestal assistenten, variërend in opleiding en ervaring. Voor de controle van de dochteronderneming Mercator Data India Ltd wordt gebruik gemaakt van een bij het ASI aangesloten kantoor in India. Dit kantoor in India controleert de jaarrekening van Mercator Data India Ltd en voorziet deze van een (lokale) in het Engels opgestelde accountantsverklaring. Deze werkwijze scheelt @AS een aanzienlijke hoeveelheid werk, nog los van het feit dat de lokale accountant fors lagere uurtarieven hanteert.

5.4 Interimcontrole van Mercator Holding NV

Priscilla, de controlerend accountant, heeft tijdens de (interim-) controle regelmatig contact met het hoofd van de administratie (Henk van Zanten). Henk werkt al sinds het begin voor Mercator Holding NV. Hij kent het bedrijf door en door. Henk en de algemeen directeur van Mercator Holding NV, Pierre van Zon, zijn goede vrienden geworden en leggen regelmatig een biljartje. Henk is een zeer consciëntieus man en heeft zijn werk altijd op tijd af. De algemeen directeur is een echte innovator en heeft een hekel aan alles wat met administratie te maken heeft.

Tijdens de interimcontrole is vastgesteld dat Henk onder meer verantwoordelijk is voor het maken van kwartaaloverzichten, het opstellen van de jaarrekening en het bewaken van de tijdige ontvangst van de vorderingen. Ook verricht Henk interne controlewerkzaamheden waaronder het verrichten van verbandscontroles en het maken van aansluitingen tussen de verschillende financiële systemen.

Mercator Holding NV huurt frequent externe deskundigheid in op basis van detachering bij het bureau Whizz-kid. Henk en de directeur van Whizz-kid kennen elkaar nog van het gymnasium. Intern worden de door de gedetacheerden van Whizz-kid gewerkte uren niet geregistreerd. De facturen gaan direct naar Henk van Zanten die de facturen beoordeelt en betaalt.

Deel 2

Concept Geconsolideerde jaarrekening 2007 van Mercator Holding NV (gedeeltelijk)

CONCEPT
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2007
VAN
MERCATOR HOLDING NV
(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2007
(bedragen x € 1.000)

	2007	2006
Vaste activa		
Materiële vaste activa	235	122
Immateriële vaste activa	7.534	5.911
Latente belastingvorderingen	<u>4.305</u>	<u>4.582</u>
	12.074	10.615
Vlottende activa		
Handels- en overige vorderingen	1.632	1.579
Liquide middelen	<u>977</u>	<u>31</u>
	2.609	1.610
TOTAAL ACTIVA	14.683	12.225
Eigen vermogen		
Geplaatst aandelenkapitaal	15.306	13.915
Agioreserve	19.956	19.238
Wettelijke reserve	7.534	5.911
Reserve koersverschillen	- 38	11
Overige reserves	<u>- 31.581</u>	<u>- 30.646</u>
	11.177	8.429
Langlopende verplichtingen		
Latente belastingverplichtingen	1.338	1.628
Kortlopende verplichtingen		
Schulden aan kredietinstellingen	0	337
Handels- en overige schulden	<u>2.168</u>	<u>1.831</u>
	2.168	2.168
TOTAAL PASSIVA	14.683	12.225

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2007

(bedragen x € 1.000)

	2007	2006
Netto-omzet	3.865	3.719
Kostprijs van de omzet	<u>633</u>	<u>673</u>
Bruto-omzetresultaat	3.232	3.046
Personeelskosten	2.511	1.755
Afschrijvingen	81	61
Overige bedrijfskosten	<u>1.625</u>	<u>1.450</u>
	4.217	3.266
Geactiveerde ontwikkelingskosten	- <u>1.623</u>	- <u>482</u>
Totaal bedrijfslasten	2.594	2.784
Bedrijfsresultaat	638	262
Financieringslasten	0	2
Financieringsbaten	<u>37</u>	<u>12</u>
	37	10
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	675	272
Belastingen	<u>13</u>	- <u>13</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen	688	259

GRONDSLAGEN BIJ HET OPSTELLEN VAN DE JAARREKENING

ALGEMEEN

Uitgangspunten

De geconsolideerde jaarrekening van Mercator Holding NV is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

Grondslagen voor de consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening van Mercator Holding NV omvat de financiële gegevens van de vennootschap samen met die dochterondernemingen waarin zij direct of indirect voor meer dan 50% van de stemrechten heeft of waarop zij een beleidsbepalende invloed kan uitoefenen. De financiële gegevens van de dochterondernemingen worden voor 100% in de consolidatie opgenomen.

Dochterondernemingen worden in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf het moment waarop voor het eerst sprake was van bovengenoemde criteria en zullen volledig worden meegeconsolideerd tot het moment waarop dit eindigt.

De activa, passiva en resultaten van de geconsolideerde vennootschappen zijn volledig in de consolidatie opgenomen, met dien verstande dat de activa en passiva van vennootschappen in liquidatie niet in de geconsolideerde balans zijn opgenomen. Onderlinge transacties worden bij de consolidatie volledig geëlimineerd.

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de volgende dochterondernemingen:

- Mercator Products BV, Nederland 100%
- Mercator Development BV, Nederland 100%
- Mercator Data India Ltd., India 100%.

Grondslagen voor omrekening van vreemde valuta

Monetaire activa en passiva luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen koersen geldend per balansdatum. Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen koersen geldend op het moment van de transactie. De hieruit voortvloeiende koersverschillen worden ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht.

Ten behoeve van de bepaling van de nettovermogenswaarde wordt de jaarrekening van de buitenlandse deelneming omgerekend naar euro's. Daarbij worden de activa en passiva omgerekend tegen koersen geldend per balansdatum. De winst-en-verliesrekening wordt omgerekend tegen gemiddelde koersen over het jaar. Koersverschillen worden verantwoord in het eigen vermogen onder de post "reserve koersverschillen" en zijn niet uitkeerbaar tenzij de desbetreffende deelneming is verkocht of geliquideerd. Wanneer de reserve koersverschillen een debetsaldo vertoont, wordt de uitkeerbaarheid van de overige reserves met eenzelfde bedrag beperkt.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Immateriële vaste activa

Waardering van de databases vindt plaats tegen vervaardigingsprijs op basis van historische kosten. De vervaardigingsprijs bestaat uit de directe loonkosten en indirecte kosten die op een redelijke en consistente wijze aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Niet direct aan de databases toerekenbare onderhoudskosten worden direct ten laste van het resultaat gebracht in het jaar waarin deze kosten worden gemaakt. De kosten besteed aan uitbreidingen van de database worden eveneens tegen vervaardigingsprijs geactiveerd. Op deze immateriële vaste activa wordt niet stelselmatig afgeschreven.

De directie evalueert de geactiveerde kosten voor de databases ieder jaar om vast te stellen of de boekwaarde gedekt kan worden met toekomstige opbrengsten. Indien zulks niet het geval is, vindt een bijzondere waardevermindering plaats. Deze zogenoemde impairment test wordt in de hierna volgende toelichting uiteengezet.

Bijzondere waardeverminderingen

Ieder jaar wordt per balansdatum beoordeeld of er voor activa aanwijzingen zijn dat er een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden (impairment test). Wanneer dit het geval is wordt er een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het betreffende actief. De realiseerbare waarde is de hoogste van de reële waarde na aftrek van de verkoopkosten of de bedrijfswaarde. Wanneer de boekwaarde hoger is dan de realiseerbare waarde wordt het actief afgewaardeerd tot de lagere realiseerbare waarde.

Latente belastingvorderingen

Latente belastingvorderingen vloeien voort uit voorwaartse verliescompensatie. Zij worden gewaardeerd indien in redelijke mate kan worden aangenomen dat zij zullen worden gerealiseerd. De waardering van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover al bij wet vastgesteld.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de latente belastingvorderingen en herzielt deze zonodig op basis van een planperiode, waarin de winstprognoses gebaseerd op de meest recente budgetten van belang zijn.

Latente belastingverplichtingen

De latente belastingverplichtingen hebben betrekking op de uitgestelde belasting over het verschil tussen de commerciële en fiscale waardering van de databases. De latentie is gewaardeerd tegen het aan het eind van het boekjaar geldend nominaal belastingtarief of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover al bij wet vastgesteld.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Netto-omzet

Omzet, inclusief licenties, omvat de waarde van de voor derden verrichte werkzaamheden en tevens van geleverde goederen en diensten, exclusief omzetbelasting.

Omzet van goederen respectievelijk diensten wordt gerealiseerd op het moment van levering respectievelijk het moment waarop de prestatie wordt verricht.

De omzet op langlopende licentieovereenkomsten voor gebruiksrechten in het kader van computersoftware en/of data en de omzet uit hoofde van abonnementen wordt gerealiseerd naar rato van de looptijd.

Kostprijs van de omzet

De kostprijs van de omzet heeft betrekking op de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten, en wordt berekend op basis van historische kosten.

Bedrijfslasten

De bedrijfslasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Belastingen

De belastingen worden berekend over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen, na aftrek van het gebruik van fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-aftrekbare kosten. Voor de berekening van de belastingen over het resultaat wordt het voor het boekjaar geldende belastingtarief gehanteerd.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS (gedeeltelijk)

(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa

	2007	2006
Aanschafwaarde per 1 januari	12.733	12.251
Cumulatieve afschrijvingen	- <u>6.822</u>	- <u>6.822</u>
Boekwaarde 1 januari	5.911	5.429
Investerings door interne ontwikkelingen	<u>1.623</u>	<u>482</u>
Boekwaarde 31 december	7.534	5.911
Aanschafwaarde per 31 december	14.356	12.733
Cumulatieve afschrijvingen	- <u>6.822</u>	- <u>6.822</u>
Boekwaarde 31 december	7.534	5.911

De cumulatieve afschrijvingen hebben betrekking op de jaren tot en met 2003 waarin de databases stelselmatig werden afgeschreven. Met ingang van 2004 vindt als gevolg van de overgang naar IFRS geen stelselmatige afschrijving meer plaats.

Latente belastingvorderingen

	2007	2006
Stand 1 januari	4.582	2.967
Mutatie boekjaar	- <u>277</u>	<u>1.615</u>
Stand 31 december	4.305	4.582

Deze actieve belastinglatentie betreft de belastingvordering uit hoofde van de compensabele

verliezen van de Nederlandse vennootschappen van circa 16.882 (eind 2006: 15.745). Het voor de waardering van de vordering toegepaste belastingtarief bedraagt 25,5% (eind 2006: 29,1%).

Dit bedrag is bepaald op grond van een planperiode waarin de winstprognoses gebaseerd op de meest recente budgetten van belang zijn.

De voorwaartse verrekenbare verliezen bedragen eind 2007 in totaal ongeveer 30.000. Met ingang van 2007 zijn fiscale verliezen maximaal 9 jaar verrekenbaar met fiscale winsten.

Wettelijke reserve

De wettelijke reserve wordt aangehouden voor de geactiveerde ontwikkelingskosten van databases.

Het verloop van de wettelijke reserve gedurende 2007 is als volgt:

Saldo per 31 december 2006	5.911
Toevoeging inzake investeringen	<u>1.623</u>
Saldo per 31 december 2007	7.534

Overige reserves

Het verloop van de overige reserves gedurende 2007 is als volgt:

Saldo per 31 december 2006	- 30.646
Toevoeging aan wettelijke reserve	- 1.623
Resultaat boekjaar	<u>688</u>
Saldo per 31 december 2007	- 31.581

Latente belastingverplichtingen

	2007	2006
Stand 1 januari	1.628	0
Toevoeging inzake verschil tussen commerciële en fiscale waardering databases		1.628
Toevoeging inzake fiscale afschrijving databases 2007	24	0
Vrijval in verband met tariefsverlaging vennootschapsbelasting	<u>- 314</u>	<u>0</u>
Stand 31 december	1.338	1.628

De uitgestelde belastingverplichtingen inzake databases wordt gewaardeerd tegen het geldende belastingtarief van 25,5% (eind 2006: 31,5%). De verplichting heeft een langlopend karakter.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(gedeeltelijk)

(bedragen x € 1.000)

Netto-omzet

De netto-omzet uitgesplitst naar categorieën is als volgt:

	2007	2006
Goederen en diensten	1.034	1.312
Licenties	1.493	998
Abonnementen	<u>1.338</u>	<u>1.409</u>

	3.865	3.719

Personeelskosten

	<i>2007</i>	<i>2006</i>
Salarissen	1.788	1.463
Sociale lasten	161	145
Pensioenen	68	53
Overig	<u>494</u>	<u>94</u>
	2.511	1.755

Aantal personeelsleden

Het gemiddeld aantal werknemers op full-time-basis is geografisch als volgt verdeeld:

	<i>2007</i>	<i>2006</i>
Nederland	24	22
India	<u>196</u>	<u>95</u>
	220	117

Belastingen

Het gewogen gemiddelde belastingtarief voor 2007 bedraagt 29,1% (2006: 31,5%).

1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Gevraagd:

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde jaarrekening van Mercator Holding NV:

- immateriële vaste activa,
- netto omzet uit licenties

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling. Betrek in uw motivatie de:

1. grootte van de post;
2. specifieke kenmerken van de post;
3. Controleaspecten (waaronder begrepen de controledoelstellingen).

Antwoordindicatie (10 punten) Voor wat betreft de '**Controleaspecten**' kan de vermelding '**Presentatie en rubricering**' van de post in de jaarrekening met 1 punt worden gehonoreerd.

Immateriële Vaste Activa (5 punten)

1)Grootte van de post

7.534 -> **51% van het balanstotaal** en **67% van het eigen vermogen**. Post is daarmee van **wezenlijk belang** voor de controle.

2)Specifieke kenmerken

Post is **gestegen met 27%** van 5.911 naar 7.534. Grootte in relatie tot omzet en eigen vermogen is opvallend te noemen (2 punten). Hierin zit het **geactiveerde deel van database**. Alleen **eigen gemaakte kosten en zaken tegen verkrijgingsprijs** mogen worden opgenomen in deze post. Op deze post wordt **krachtens de casus niet stelselmatig afgeschreven** (1 punt).

3)Controleaspecten

Als aandachtspunt kan genoemd worden dat hier een **wettelijke reserve** tegenover dient te staan. Gegeven de negatieve resultaten uit voorgaande jaren zal de **neiging** aanwezig kunnen zijn **om te flatteren** en voor deze post dus onterechte activering van de databases. Controle op **juistheid**. Zijn bijvoorbeeld geen onderhoudskosten in deze post betrokken? Heeft **impairment** op de waardering van de databases plaatsgehad (2 punten).

Netto omzet uit licenties (5 punten)

1)Grootte van de post

1.493 -> **39% van de totale omzet**, 13% van het eigen vermogen en 63% van het bedrijfsresultaat. Post is van **wezenlijk belang** voor de jaarrekening. Post is met **50% gestegen** ten opzichte van 2006. Hieraan gerelateerd: de kostprijs omzet is nauwelijks toegenomen in 2007 (2 punten).

2)Specifieke kenmerken

De **omzet** op langlopende licentieovereenkomsten voor gebruiksrechten in het kader van computersoftware en/of data wordt **gerealiseerd naar rato van de looptijd**. Geen rechtstreeks verband met de goederenbeweging. **Omzet valt feitelijk alleen te volgen uit licentiecontracten** (1 punt).

3)Controleaspecten

Omzet in principe te controleren op **volledigheid**. Hierin specifiek toetsen of **realisatieprincipe op de omzet uit experimentele navigatiesoftware** correct is toegepast - > **juistheid** omzet (2 punten).

2 Initiële risicoanalyse (25 minuten)

Gevraagd:

- Noem **twee** belangrijke inherente risico's, die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan voor Mercator Holding NV. Motiveer daarbij uw antwoord en noem zo mogelijk de relevante posten uit de jaarrekening.
- Geef voor elk onder vraag a genoemde inherente risico's zo mogelijk **twee** maatregelen van interne beheersing waarmee het inherente risico kan worden gemitigeerd.

Antwoordindicatie (15 punten)

Uitgangspunten

Er zijn algemene en specifieke risico's. De gevraagde risico's dienen tot een materiële of wezenlijke fout in de jaarrekening te kunnen leiden. Naast deze risico's bestaan ook de zogenaamde 'Business risks'. Naar deze beheersingsrisico's wordt niet gevraagd.

Normering IR

De vermelding van andere dan de genoemde inherente risico's, mits casusspecifiek en mits mogelijk leidend tot een materiële fout in de jaarrekening kunnen ook worden goed gerekend.

Normering IB- maatregelen

2 punten per goede maatregel. 2 goede maatregelen levert in totaal 5 punten op waarvan 1 punt op basis van professional judgment. Goede motivering is vereist! Maximaal kunnen 9 punten worden toegekend.

Een niet limitatieve opsomming van risico's die kunnen leiden tot een materiële of wezenlijke fout in de jaarrekening zijn:

a) Inherent risico (6 punten)	b) IB-maatregelen (9 punten)
Per goed beargumenteerd item 3 punten	Per goed item 2 punten, 1 punt voor het overall beheersen van het risico
1. Mogelijke overname door Pim-Pim leidt tot mogelijke flattering van cijfers, mede doordat bestuur zelf aandelen bezit: meest waarschijnlijke richting is het flatteren van de cijfers: alle cijfers.	- Algemeen risico waarvoor studenten aan kunnen dragen dat dit de gehele jaarrekening raakt. Er kunnen dan ook geen specifieke maatregelen genoemd worden. - Ook te noemen zijn: toezicht door RvC sterk neerzetten.
2. Snelle 'cartografische' veroudering van het databasemateriaal: waardering Immaterieel Vast Actief.	- Impairment onafhankelijk van database, mogelijk zelfs buiten Mercator leggen. - Functiescheiding tussen beheer / ontwikkeling / administratie alsmede waardering database.
3. Langlopende licentieovereenkomsten met klanten: realisatieprincipe en resultaat afhankelijk van succesvolle software uit testfases. Posten: omzet / vorderingen etc.	- FS tussen contract afsluiten, administratie en voortgangsmeldingen projectuitvoering software. - Deugdelijke contractregistratie met ijkmomenten.

a) Inherent risico (6 punten) Per goed beargumenteerd item 3 punten	b) IB-maatregelen (9 punten) Per goed item 2 punten, 1 punt voor het overall beheersen van het risico
Tendentie tot verschuiven van kosten naar een latere periode dan waarin de omzet is genomen.	• Richtlijnen vanuit directie omtrent sluiten licentieovereenkomsten, boeken omzet en kosten.
4. Onderscheid onderhoud databases en activering kan mogelijkwerijs tot verschuiving leiden van onderhoudskosten naar activering als immateriële vaste actief. Dit leidt tot onjuiste immateriële vaste activa en onvolledige onderhoudskosten.	• Duidelijke richtlijnen inzake activeringen. • Deugdelijke registratie onderhoud en activeringen. • Interne toetsing door financiële administratie op verdeling onderhoud versus activering.
5. Binnen Onderzoek en Ontwikkeling lopen meerder innovatieve projecten. Hier kan een tendentie aanwezig zijn om te schuiven met projectkosten tussen de diverse projecten om winstgevendheid dan wel verlieslatendheid te flatteren: juistheid (project) kosten en volledigheid resultaat.	• FS tussen projecten (projectleiders) onderling: liefst aanstellen van één projectleider per project. • Projectleiders flatteren kosten die op hun project worden geboekt. • Aanwezigheid van een deugdelijke projectadministratie. • Aanwezigheid van deugdelijke projectplannen incl. begrotingen en autorisatie met ijkmomenten.
6. Hoge mate van automatisering maakt dat Mercator gevoelig is voor inbraak / virus / oneigenlijk gebruik door koppeling met internet. Tevens in het verlengde daarvan loopt Mercator een risico op uitval ten aanzien van de zeer snelle, eveneens dubbel uitgevoerde, breedbandsatellietverbinding. Risico ten aanzien van de continuïteit en betrouwbaarheid van de (geautomatiseerde) gegevensverwerking: uitval legt het bedrijf feitelijk stil.	• Back up en recovery procedure incl. periodieke toetsing op adequate werking. • Adequate firewall. • Dagelijks actueel gehouden virusscanners. • Logging van internetactiviteiten. • Contractueel uitwijkmogelijkheden vastleggen, inclusief bandbreedte voor de verbinding naar India.
7. Aan de leiding zijn optiecontracten toegewezen. Toewijzing, afhankelijk van de behaalde voorwaarden kan een aanzienlijke 'bonus' opleveren. Dit leidt enerzijds tot het risico van flatteren van de cijfers en anderzijds (ook separaat te noemen) <u>tot een verplichting op de balans die mogelijkwerijs niet volledig wordt opgenomen.</u>	• Ten aanzien van de winstflattering: geen feitelijke IB maatregelen te noemen, raakt de gehele jaarrekening. • Ten aanzien van de onvolledige verplichting: ○ Adequate registratie van alle optiecontracten. ○ Inventarisatie en berekening van de optiecontracten per jaareinde door de administratie.
8. Op het niet nakomen van de overeengekomen mate van nauwkeurigheid staat een boete voor Mercator Products BV t.a.v. de langlopende	• Aanwezigheid van een adequate contractregistratie per licentieovereenkomst, inclusief te leveren mate van nauwkeurigheid en boetes.

a) Inherent risico (6 punten) Per goed beargumenteerd item 3 punten	b) IB-maatregelen (9 punten) Per goed item 2 punten, 1 punt voor het overall beheersen van het risico
licentieovereenkomsten -> tendentie om deze boete niet volledig op te nemen: volledige verantwoording van verplichtingen.	• Registratie van geleverde nauwkeurigheid. • Aparte functionaris belast met het behandelen van (nauwkeurigheidsklachten). • Jaarlijkse afstemming contract met geleverde nauwkeurigheid en zo nodig berekenen en opnemen boete.
9. Volledig in 2007 verantwoorden van de gefactureerde experimentele navigatiesoftware daar waar de berekening hiervan slechts een zeer grove benadering is: risico ten aanzien van de juistheid van de omzet.	• Adequate contractregistratie inclusief voorwaarden / gedetailleerde beschrijving. • Bewaken voortgang project aan de hand van de contracten en grove voorcalculatie en zo nodig bijstellen gerealiseerde omzet door de financiële administratie.
10. Met zowel de NASA ⁶ (Verenigde Staten) als de ESA ⁷ (Europa) zijn langlopende contracten afgesloten om over de benodigde satellietfoto's te kunnen beschikken -> risico op het niet volledig of juist verantwoorden van de langlopende verplichtingen.	• Adequate contractregistratie. • Jaarlijks door de financiële administratie beoordelen van de contracten en de daaruit voortvloeiende verplichting berekenen en eventueel vermelden onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

3 Kritieke succesfactoren (20 minuten)

Gevraagd:

Benoem uitgaande van de strategie van Mercator Holding NV twee kritieke succesfactoren en benoem per kritieke succesfactor twee bedrijfsprocessen. Geef voor elk gedefinieerd bedrijfsproces tevens één prestatie-indicator. In totaal leidt dit tot 4 combinaties van KSF, bedrijfsproces en prestatie-indicator.

Antwoordindicatie (12 punten)

Er wordt gevraagd naar de eerste vier fasen in het proces om bedrijfsprocessen te kunnen sturen op de strategie.

Er zijn vele goede antwoorden denkbaar. Van belang is vooral dat de kandidaat een logische gedachtegang opbouwt. Zo dient er een logisch verband te zijn tussen de strategie zoals die uit de casus naar voren komt en de KSF'n die genoemd worden. Verder dient er een logisch verband te zijn tussen de KSF'n, de bedrijfsprocessen en de prestatie-indicatoren.

2 KSF'n en 2 bedrijfsprocessen kan je op 2 tot de macht 2 (=4) wijzen combineren. Schematisch kan de structuur van een volledig antwoord als volgt worden weergegeven:

⁶ National Aeronautics and Space Administration

⁷ European Space Agency

			<i>Strategische doelstellingen</i>			
	<i>KSF 1</i>				<i>KSF 2</i>	
<i>BP 1.1</i>		<i>BP 1.2</i>		<i>BP 2.1</i>		<i>BP 2.2</i>
<i>PI 1.1.1</i>		<i>PI 1.2.1</i>		<i>PI 2.1.1</i>		<i>PI 2.2.1</i>

Voor een:

- *KSF die logisch uit de strategie wordt afgeleid: 2 punten.*
- *Voor een bedrijfsproces dat logisch met de KSF samenhangt: 1 punt.*
- *Voor een 'meetbare' prestatie-indicator die logisch met het bedrijfsproces samenhangt 1 punt.*

Voorbeelden van redeneringen waarin een logisch verband wordt gelegd tussen strategie, KSF, bedrijfsproces (BP) en prestatie-indicator (PI) worden hierna gegeven. De nummering van de KSF'n, BP'n en PI'n in de schematische weergave van een volledig antwoord hiervoor, sluit aan met de antwoordindicatie hierna.

Strategie

De strategie van Mercator Holding NV is erop gericht om een concurrentievoordeel te behalen en te behouden en de winstgevendheid blijvend te stimuleren.

Tevens mag worden verondersteld dat als gevolg van de beloningsstructuur en de overnameperikelen de strategie van de directie van Mercator Holding NV erop gericht is de aandelenkoers zoveel mogelijk te laten stijgen.

Kritieke succesfactor 1

Een concurrentievoordeel behalen en behouden door een blijvend hoge kwaliteit van de digitale kaarten.

Bedrijfsproces 1.1

Onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten.

Prestatie-indicator 1.1.1

Een blijvend hoge kwaliteit van de kaarten kan alleen gerealiseerd worden indien de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten leiden tot productspecificaties die de voorkeuren van afnemers weergeven. De voorkeuren van de afnemers hebben betrekking op de nauwkeurigheid, het detailniveau en het gebruikersgemak van de kaarten.

Prestatie-indicator 1.1.1 is het % waarin de voorkeuren van de afnemers zijn vertaald naar de productspecificaties tov voorgaande perioden of een norm

Bedrijfsproces 1.2

Productieproces.

Prestatie-indicator 1.2.1

Een blijvend hoge kwaliteit van de kaarten kan alleen gerealiseerd worden indien de geproduceerde kaarten beantwoorden aan de productspecificaties.

Prestatie-indicator 1.2.1 is het % waarin de digitale kaart beantwoordt aan de productspecificaties tov voorgaande perioden of een norm.

Kritieke succesfactor 2

De winstgevendheid blijvend stimuleren door efficiënter te produceren en de mens- en machine-uur tarieven bij het produceren van kaarten zo laag mogelijk te houden.

Bedrijfsproces 2.1

Onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten.

Prestatie-indicator 2.1.1

Er kan efficiënter worden geproduceerd door de tijd dat het updateproces van bestaande kaarten in beslag neemt te verkorten. Het updateproces neemt nu een week in beslag. Tijdens het updateproces kan de centrale database (DMD) niet gebruikt worden voor andere activiteiten. Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar het verkorten van het updateproces met de externe softwareleverancier en TNO.

Prestatie-indicator 2.1.1 is het % waarin de tijd dat het updateproces wordt verkort tov van voorgaande perioden door de uitkomsten van het onderzoek.

Bedrijfsproces 2.2

Planning en control van productieactiviteiten.

Prestatie-indicator 2.2.1

Er kan (kosten)efficiënter worden geproduceerd door de verdeling van de werkzaamheden tussen Nederland en India te optimaliseren. Het gaat hierbij om het zoeken naar een balans tussen de extra inspanning die het kost om een bedrijfsproces op grote afstand te beheersen en de baten die huist in de lagere lonen in India.

Prestatie-indicator 2.2.1 is het verschil in (% van) de kosten die gemaakt worden om een kaart te produceren ten opzichte van voorgaande perioden.

Kritieke succesfactor 3

De aandelenkoersen laten stijgen door positieve informatie over Mercator te verspreiden.

Bedrijfsproces 3.1

Het opstellen van de jaarrekening.

Prestatie-indicator 3.1.1

De prestatie van de directie met betrekking tot het verstrekken van positieve informatie kan gemeten worden door het verschil in het resultaat volgens het meest getrouwe beeld van de jaarrekening en geflatteerde cijfers in een indicator uit te drukken.

Prestatie-indicator 3.1.1 is het % waarin de geflatteerde cijfers in de goedgekeurde jaarrekening afwijken van het meest getrouwe beeld.

Bedrijfsproces 3.2

Het verspreiden van geruchten.

Prestatie-indicator 3.2.1

Door het vertrouwelijk houden van negatieve ontwikkelingen en het verspreiden van geruchten over allerlei positieve ontwikkelingen kan de koers van een aandeel positief worden beïnvloed. Door kort na het verspreiden van een gerucht te kijken of de koers is gestegen kan de effectiviteit van het gerucht worden beoordeeld.

Prestatie-indicator 3.2.1 is het % waarin de koers veranderd kort voor en na het verspreiden van een gerucht. Al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt 'm wel.

2 niet uitgewerkte voorbeelden van kritieke succesfactoren

Een limitatieve opsomming van kritieke succesfactoren die minder voor de hand liggen, maar op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, kan niet worden gegeven. Nog twee voorbeelden zijn:

- 1 De winstgevendheid blijvend stimuleren door goedkoper papieren kaarten, satellietfoto's, luchtfoto's in te kopen.
- 2 Een concurrentievoordeel behalen door in een aantal Oost- en Midden-Europese landen de eerste aanbieder te zijn van digitale kaarten die aan de hoge eisen van de consument voldoen.

4 De nieuwe digitale kaarten (30 minuten) Zie casus paragraaf 2

Gevraagd:

- a. *Wat is de typologie van Mercator Products BV? Motiveer uw antwoord.*

Antwoordindicatie (5 punten)

Typologie

Belangrijk is dat de kandidaat bij de motivatie inzicht toont in de relaties tussen kenmerken van activiteiten en de typering binnen het typologiemodel. De kandidaat kan zich bij de motivatie van de typering baseren op de volgende kenmerken:

- *Het product (de digitale kaart) is niet stoffelijk van aard*
- *Geld- en digitale kaartenbeweging*
- *Er is een technisch omzettingsproces waarbij de productiemiddelen mens- en machine-uren worden aangewend om de digitale kaarten te produceren*
- *Betrekkelijk zachte cq harde technische omzettingsnormen*
- *Relatief lange doorlooptijd van het productieproces*
- *Gericht op de specifieke wensen van afnemers*
- *Orderverkrijging door het uitbrengen van offertes*

*In het leerboek BIV van Starreveld e.a. is een nieuwe activiteit in het typologiemodel opgenomen, die de activiteiten van Mercator exact typeert, te weten **'Dienstverlening met verspreiding van informatieproducten (en kenmerken van stukproductie)'**. Het kan voorkomen dat studenten nog niet werken met het nieuwe typologiemodel.*

*Met gebruikmaking van het oude typologiemodel kunnen de activiteiten het best worden getypeerd als **'(overige) dienstverlening met kenmerken van (stuk- en massa)productie'**.*

*Binnen het typologiemodel worden met productie alleen die activiteiten aangeduid die zich kenmerken door een overheersende goederenbeweging. Om bij Mercator greep te kunnen krijgen op de volledigheid, dient aansluiting gezocht te worden bij het gebruik van capaciteit. Er kan geen aansluiting worden gevonden bij de opoffering van stoffelijke zaken. Indien de activiteiten alleen als massa- en/of stukproductie of alleen als overige dienstverlening worden getypeerd dan mag, **mits goed gemotiveerd**, maximaal 3 punten worden toegekend.*

Een voorbeeld van een goede motivatie is:

Door de specifieke wensen van de afnemers (klantspecifieke gegevensverzamelingen), de verscheidenheid aan de in kaart te brengen geografie en het experimentele karakter en de hoge snelheid waarin de technologie van het verzamelen, verwerken, opslaan (bijv. het verwerken van wijzigingen in de DMD) en verstrekken van informatie (bijv. real time actualiseren) en van de kaarten zelf verandert (bijv. 3D kaarten), is de herhalingsfrequentie ten aanzien van het leveren van volkomen identieke prestaties veelal gering. Toch mag

worden aangenomen dat er redelijk uitgebalanceerde technische normen (mens- en machine-uren) zijn voor het verzamelen en verwerken van basisinformatie.’
Op basis van voornoemde kenmerken worden de activiteiten van Mercator NV getypeerd als **overige dienstverlening met kenmerken van stuk- en massaproductie**.

- b. Beschrijf 5 taken van het bedrijfsbureau, gericht op de planning en control van het verzamelen en verwerken van informatie en het opslaan van kaarten in de Digital Maps Database. Geef daarbij per taak aan welke informatie nodig is voor het uitvoeren van die taak.

Antwoordindicatie (15 punten)

P&C van het verzamelen en verwerken van informatie en het opslaan van kaarten

Hierna treft u een opsomming aan van 9 taken binnen de P&C functie van het bedrijfsbureau. Om het volle aantal punten te kunnen behalen, volstaat het noemen van 5 taken met de bijbehorende informatie-elementen. Aan elk juist informatie-element mag 1 punt worden toegekend. Als voor een taak echter maar 1 informatie-element nodig is, mag aan dat element 2 punten worden toegekend. De informatie-elementen die voor het vervullen van de taken benodigd zijn, staan vet afgedrukt.

	Taak (trefwoord) 5 * 1 punt	Benodigde informatie 5 * 2 punten
1	Vaststellen van de productspecificaties.	Op basis van geïntervalliseerde wensen van afnemers worden de productspecificaties van digitale kaarten vastgesteld.
2	Opbouwen van het technisch normenarchief.	Het technisch normenarchief wordt opgebouwd aan de hand van: a)De uitkomsten van de kwaliteitsbewaking van het productieproces (taken 8 en 9) en overige eigen ervaringen uit het verleden. b) Informatie uit de omgeving van de organisatie.
3	Opstellen van de voorcalculaties ex ante. <i>Bij massaproductie wordt de gedetailleerde voorcalculatie de standaardkostprijs genoemd. Bij stukproductie kunnen er 2 voorcalculaties zijn: de globale voorcalculatie (of offertecalculatie) bij het uitbrengen van offertes en de gedetailleerde voorcalculatie die wordt opgesteld voor gegunde opdrachten.</i>	Voorcalculaties worden gebaseerd op: a) Technische gegevens , te weten de product-specificaties (taak 1) en het technisch normen-archief (taak 2). b) Financiële gegevens , te weten de tarieven voor mens- en machine-uren en de kosten voor foto's en kaarten .
4	Beoordelen van de haalbaarheid van de gewenste levertijd.	De haalbaarheid van de gewenste levertijd wordt beoordeeld aan de hand van: a)De voorraad gereede en in bewerking zijnde digitale kaarten in de DMD. b)Het technische deel van de voorcalculatie (taak 3) met daarin het benodigde beslag op mens- en machine-uren.

	Taak (trefwoord) 5 * 1 punt	Benodigde informatie 5 * 2 punten
		c)De beschikbaarheid aan productiemiddelen (taak 5).
5	Wijzigen van de productieplanning.	De productieplanning wordt gewijzigd onder gebruikmaking van: a)Voortgangsresultaten van 't productieproces (taak 7). b)Gewenste levertijd c)Voorraad aan gereede kaarten in de DMD d)Technische deel van de voorcalculatie (taak 3) d)Beschikbaarheid van productiemiddelen <i>De beschikbaarheid aan productiemiddelen omvat in casu de vrije capaciteit aan mens- en machine-uren en de beschikbaarheid van de voor het maken van de kaarten benodigde informatie. De vrije capaciteit aan mens- en machine-uren wordt bepaald door de beschikbare capaciteit te verminderen met de verwachte bezetting volgens de lopende productieplanning.</i>
6	Het tijdig verkrijgen van de benodigde productiemiddelen. <i>Het bedrijfsbureau geeft in de regel de inkoopimpuls af voor de voor de productie benodigde productie-middelen.</i>	Wanneer, welke informatie uit satellietfoto's, luchtfoto's, papierenkaarten en Scanmobiels nodig is, wordt bepaald aan de hand van de productieplanning (taak 5). <i>Een opgave van de gewenste foto's en kaarten wordt verstrekt aan de inkoopafdeling.</i>
7	Opstellen en verstrekken werkuitgiftes.	De werkuitgifte wordt opgesteld aan de hand van de productieplanning (taak 5). <i>De werkuitgiftes worden verstrekt aan systeembeheer, de vestiging in India en de afdeling Scanmobiels.</i>
8	<u>Bewaken van de kwaliteit 1</u> Het bewaken van de voortgang van het productieproces.	De voortgang van het productieproces wordt bewaakt door de gerealiseerde productie te toetsen aan de productie-planning (taak 5). Uitkomst is het voortgangsresultaat. <i>In de werkverantwoording staan de gerealiseerde productie en de daarvoor opgeofferde productiemiddelen opgenomen.</i>
9	<u>Bewaken van de kwaliteit 2</u> Het bewaken van: a)de efficiëntie van het productieproces b)de juistheid van de gedetailleerde voorcalculatie. c)de bezetting van het productieapparaat.	ad a en b) De voor de productie opgeofferde mens- en machine-uren te toetsen aan het toegestaan verbruik. Het toegestaan verbruik wordt bepaald met behulp van het technisch normenarchief (taak 2). Uitkomst is het efficiëntie- cq calculatieresultaat. ad c) De gerealiseerde bezetting te confronteren met de genormeerde bezetting van mens- en machine-uren. Uitkomst is het bezettingsresultaat. <i>In de werkverantwoording staan de gerealiseerde productie en de daarvoor opgeofferde productiemiddelen opgenomen.</i>

5 Licentieovereenkomsten voor navigatiesoftware in de testfase (10 minuten)
Zie casus paragraaf 3.2

Gevraagd:

Beoordeel op grond van IFRS en RJ of het toelaatbaar is een bedrag van € 450.000, zijnde de eerste helft van de geschatte totale licentievergoeding voor experimentele navigatiesoftware, als netto-omzet in de jaarrekening 2007 te verantwoorden. Ga hierbij in op de rubricering in de winst- en verliesrekening en op de hoogte van de verantwoorde omzet.

Antwoordindicatie (7 punten)

Indien een student motiveert dat als geen betrouwbare schatting van de kosten kan worden gemaakt, de opbrengsten ook niet naar rato mogen worden verantwoord. Dan mag tot hoogstens het bedrag van de gemaakte kosten omzet worden verantwoord.

D hoofdstuk 23 en 26

Volgens IFRS en RJ kunnen licentievergoedingen worden aangemerkt als baten. Baten zijn vermeerderingen van het economisch potentieel gedurende het boekjaar in de vorm van instroom van nieuwe of verhoging van bestaande activa, dan wel vermindering van vreemd vermogen, een en ander uitmondend in een toename van het eigen vermogen, anders dan door bijdragen van deelnemers daarin (bijvoorbeeld door kapitaalstorting). Opbrengsten maken deel uit van het ruimere begrip baten; zij ontstaan bij de uitoefening van normale bedrijfsactiviteiten.

De licentievergoeding kwalificeert als netto-omzet die onderdeel vormt van de opbrengsten; het is namelijk waarschijnlijk dat toekomstige economische voordelen zullen toevloeien aan Mercator. **(2 punten)**

In deze situatie is evenwel **het tijdstip** cruciaal voor het al dan niet verantwoorden van omzet. De licentievergoeding hangt samen met het verlenen van diensten. De als netto-omzet te verantwoorden licentievergoeding moet in dat geval als opbrengst worden verantwoord naar rato van de verrichte prestaties. Omdat de testfase pas in de loop van december 2007 en waarschijnlijk in 2008 zal aanvangen, kan aan 2007 (nagenoeg) geen licentievergoeding als netto-omzet worden toegerekend, in ieder geval niet een bedrag van 450.000 euro. **(5 punten)**

Mercator zou eind 2007 een vooruit ontvangen licentievergoeding op de balans moeten opnemen onder de overlopende passiva.

6 Belastingen (35 minuten)

Mercator neemt in verband met het verschil tussen commerciële en fiscale boekwaarde van databases een belastinglatentie op. De fiscale boekwaarde bedraagt eind 2006 € 743.000 en eind 2007 € 2.290.000.

Gevraagd:

- a. Geef een controleberekening van de latente belastingverplichtingen eind **2007** en eind **2006**.

Antwoordindicatie (8 punten)

	eind 2007	eind 2006
Boekwaarde commercieel	7.534	5.911
Boekwaarde fiscaal	<u>2.290</u>	<u>743</u>
Hogere commerciële boekwaarde	5.244	5.168
Latente belastingverplichting 25,5% resp. 31,5%	1.338	1.628

- b. Geef een mogelijke verklaring voor het feit dat Mercator Holding NV eind **2006** voor de berekening van de latente belastingvorderingen (29,1%) en latente belastingverplichtingen (31,5%) een afwijkend tarief hanteert.

Antwoordindicatie (4 punten)

Een verschil kan ook ontstaan door het verschil in gehanteerde tarieven in het buitenland (India).

D blz 356 e.v.

Belastinglatenties worden berekend tegen het verwachte belastingtarief waartegen de uitgestelde vordering of verplichting wordt gerealiseerd of afgewikkeld. Kennelijk heeft de directie van Mercator de tijdstippen van realisatie van vorderingen en afwikkeling van verplichtingen, waarop verschillende belastingtarieven gelden, afwijkend ingeschat.

- c. Geef een controleberekening van de latente belastingvorderingen eind **2007** en eind **2006**.

Antwoordindicatie (8 punten)

	eind 2007	eind 2006
Tot waardering gebrachte fiscaal compensabele verliezen	16.882	15.745
Latente belastingvordering 25,5% resp. 29,1%	4.305	4.582

- d. Geef een mogelijke verklaring voor de toename van de fiscaal compensabele verliezen van de Nederlandse vennootschappen gedurende 2007.

Antwoordindicatie (4 punten)

Ook aan het antwoord 'Geschillen met de fiscus over de aftrekbaarheid van kosten. Bepaalde kosten zijn alsnog fiscaal aftrekbaar, waardoor de compensabele verliezen toenemen' mogen 4 punten worden toegekend.

Uit de grondslagen van waardering blijkt dat Mercator jaarlijks de latente belastingvorderingen beoordeelt op grond van begrotingen voor de planperiode. Deze beoordeling in 2007 is mogelijk de aanleiding geweest om tot op heden niet-geactiveerde verliescompensatie tot waardering te brengen.

Een andere verklaring betreft de mogelijkheid dat de Nederlandse vennootschappen over 2007 per saldo een – fiscaal – verlies hebben geleden dat voor toekomstige fiscale compensatie in aanmerking komt.

7 Mercator Data India Ltd (15 minuten) **Zie casus paragraaf 5.3**

Gevraagd:

- a. *Mag @AS gebruik maken van de werkzaamheden van de lokale accountant zonder zelf feitelijk lokaal controlewerk te verrichten? Kunnen alle controlewerkzaamheden wel worden overgelaten aan de lokale accountant? Betrek in uw antwoord zo mogelijk de van toepassing zijnde wet- en regelgeving en geef zo nodig aan welke werkzaamheden @AS zelf dient te verrichten.*

Antwoordindicatie (4 punten)

Voor het toekennen van punten dient COS 600 als referentiekader duidelijk in het antwoord naar voren te komen.

*@AS mag **niet zonder meer** gebruik maken van de werkzaamheden van de lokale accountant. NV COS 600 paragraaf 9 en 10 zijn hier duidelijk in:*

De groepsaccountant zal de andere accountant informeren over:

- a *de onafhankelijkheidseisen zowel ten opzichte van de entiteit als van de (groeps)onderdelen en een schriftelijke bevestiging over de naleving ervan opvragen;*
- b *het gebruik dat gemaakt zal worden van de werkzaamheden en de rapportering van de andere accountant en zal in het beginstadium van de planning van de controle voldoende afspraken maken voor de coördinatie van de werkzaamheden. De groepsaccountant informeert de andere accountant over de controlegebieden die speciale aandacht vragen, de werkzaamheden voor het identificeren van de onderlinge groepstransacties die mogelijk vermeld moeten worden, en de tijdsplanning voor de afronding van de controle; en*
- c *de verslaggevings-, controle- en rapporteringsvoorschriften en een schriftelijke bevestiging over de naleving daarvan opvragen.*

De groepsaccountant zal in beginsel met de andere accountant ook de uitgevoerde controlewerkzaamheden bespreken, een schriftelijke samenvatting van de werkzaamheden van de andere accountant (bijvoorbeeld in de vorm van een vragenlijst of checklist) beoordelen of de controledocumentatie van de andere accountant beoordelen. De groepsaccountant kan het gewenst achten deze werkzaamheden tijdens een bezoek bij de andere accountant uit te voeren.

De aard, de tijdsfasering en de omvang van de werkzaamheden zullen afhangen van de aard van de opdracht en de kennis van de groepsaccountant over de vaktechnische bekwaamheid van de andere accountant. Deze kennis kan zijn verkregen bij de beoordeling van eerder door de andere accountant uitgevoerde controlewerkzaamheden.

De accountant heeft een actieve onderzoeksplicht alsmede een reviewplicht t.a.v. het uitgevoerde werk. @AS begint vanzelfsprekend met het inschatten van het materieel belang alsmede een deugdelijke risico analyse t.a.v. de activiteiten in India. Tevens moet de accountant in India op de hoogte gebracht worden van de eisen die vanuit NL gesteld zullen worden. Voorts heeft @AS vanzelfsprekend de plicht een kwalitatief volwaardige accountant in India te selecteren **(4 punten)**.

Gevraagd:

- b. @AS ontvangt kort voor de afronding van haar eigen controlewerkzaamheden de uitkomsten van de controle van Mercator Data India Ltd. De lokale accountant heeft bij de jaarrekening 2007 van Mercator Data India Ltd. een accountantsverklaring met beperking afgegeven vanwege een bedenking van materieel belang in de jaarrekening. Geef gemotiveerd aan of en zo ja welke consequenties dit zou kunnen hebben voor de door @AS af te geven accountantsverklaring bij de jaarrekening 2007 van Mercator Holding NV.

Antwoordindicatie (8 punten)

‘Fout herstellen op concernniveau’, hetgeen uiteraard leidt tot een goedkeurende accountantsverklaring mag ook goed gerekend worden.

Antwoorden ‘op de automatische piloot’ waarbij alle drie de mogelijkheden worden opgesomd, zijnde niet materieel, materieel en wezenlijk, dan mogen **maximaal 4 punten** worden toegekend.

De kandidaat dient in de argumentatie te betrekken dat een inschatting van de materialiteit gemaakt moet worden o.b.v. de bedenking in India. Deze bedenking moet worden afgezet tegen de eigen materialiteitsinschatting rondom de eigen jaarrekening van Mercator Holding NV en kan dan leiden tot:

- a ofwel een goedkeurende verklaring als de bedenking voor de totale jaarrekening van Mercator Holding NV als niet materieel is in te schatten.
- b ofwel een verklaring met beperking indien de bedenking voor Mercator Holding NV eveneens van materieel belang is.

Gegeven het feit dat de fout materieel is in India kan deze fout op consolidatieniveau vanzelfsprekend niet wezenlijk zijn. Evenmin kunnen punten worden toegewezen aan studenten die concluderen dat een onzekerheid is ontstaan of dat lokaal werkzaamheden overgedaan moeten worden.

In totaal **8 punten** toe te kennen voor de juiste argumentatie.

Verkoop van langlopende licentieovereenkomsten (35 minuten) Zie casus paragraaf 3.1

Gevraagd:

Beschrijf de administratieve organisatie met de daarin begrepen interne beheersing gericht op de volledigheid van de verantwoorde opbrengsten uit langlopende licentieovereenkomsten.

Een afzonderlijke beschrijving van de risico-analyse en de randvoorwaarden dient achterwege te blijven. Voor zover van belang dienen de randvoorwaarden in de procesbeschrijvingen te worden opgenomen.

Antwoordindicatie (25 punten)

Beschrijf de AO gericht op de volledigheid van de verantwoorde opbrengsten uit langlopende licentieovereenkomsten

De antwoordindicatie is opgebouwd uit 18 modules tekst. Met de modulering worden activiteiten binnen functies van elkaar onderscheiden. Iedere module tekst begint met de vetgedrukte naam van een functie met een nummer. Hierdoor kan met knippen en plakken de volgtijdelijk geordende (procesgewijze) beschrijving, in een beschrijving per functie worden omgezet. Al kan dit als ongebruikelijk worden beschouwd, toch kan een beschrijving per functie vanuit het perspectief van betrouwbaarheid de overzichtelijkheid van een beschrijving ten goede komen.

In de beschrijving hierna worden de punten per fase toegekend. Om de beoordeling te versoepelen is besloten om punten te verschuiven naar fasen die in de regel beter worden uitgewerkt.

Vaststellen bedrijfseconomisch toekomstbeeld

Directie (Bedrijfsbureau / Verkoop) 1

P1

Op basis van ervaringen uit het verleden, toekomstverwachtingen en beleidsvoornemens stellen in samenwerking met elkaar de directie, het hoofd van de administratie, het hoofd van het bedrijfsbureau en het hoofd verkoop de begroting vast. De begroting omvat onder andere:

- De begrote omzet uit langlopende licentieovereenkomsten
- De begrote boetes in verband met onvoldoende nauwkeurige kaarten
- Het technisch normenarchief
- De tarieven voor mens- en machine-uren
- De winstopslag op de voorcalculatie (er kan voor gekozen worden de iedere licentieovereenkomst te laten autoriseren door de leiding)
- De normen voor de boete die Mercator verschuldigd is indien de kaarten niet aan een bepaalde mate van nauwkeurigheid voldoen

De directie autoriseert de begroting.

Offerteprocedure (4 punten)

Verkoop 1

P2

Verkoop beoordeelt, bij een offerteaanvraag, de potentiële afnemer op kredietwaardigheid en verstrekt de offerteaanvraag aan het bedrijfsbureau.

Bedrijfsbureau 1

P3

Het bedrijfsbureau beoordeelt op basis van de offerteaanvraag, het technisch normenarchief, de tarieven en de vrije capaciteiten aan mens- en machine-uren, de haalbaarheid van de gewenste levertijd en stelt de offertecalculatie (globale voorcalculatie) op. De offertecalculatie wordt verstrekt aan de afdeling verkoop en aan de administratie.

Verkoop 2

P4

Verkoop stelt op basis van de van het bedrijfsbureau ontvangen offertecalculatie en de door de directie geautoriseerde winstopslag de offerte op. De offerte(gegevens) worden verstrekt aan de potentiële afnemer en de administratie.

Contractprocedure (4 punten)

Verkoop 3

P5

Indien een opdracht wordt gegund stelt verkoop hiervan het bedrijfsbureau op de hoogte en stelt de licentieovereenkomst op. Na ondertekening door de afnemer, neemt verkoop de overeenkomst op in het contractenregister. Verkoop verstrekt een afschrift van de overeenkomst aan het bedrijfsbureau en aan de administratie.

Productie

Bedrijfsbureau 2

P6

Het bedrijfsbureau stelt voor gegunde opdrachten een gedetailleerde voorcalculatie op en neemt de opdracht op in de productieplanning. Het bedrijfsbureau verstrekt de gedetailleerde voorcalculatie en de productieplanning aan de administratie.

Het bedrijfsbureau stelt op basis van de productieplanning werkopdrachten op voor het produceren, actualiseren, opvragen en kopiëren van kaarten en verstrekt de werkopdrachten aan de uitvoerende afdelingen.

Levering 2 punten

Uitvoerende afdelingen Scan Mobils, systeembeheer en de vestiging in India

P7

De uitvoerende afdelingen Scan Mobils, systeembeheer en de vestiging in India verrichten werkzaamheden op basis van opdrachten van het bedrijfsbureau. De uitvoerende afdelingen stellen werkverantwoordingen op (wat is er geproduceerd, hoeveel productiemiddelen er zijn opgeofferd, **welke opvragingen er zijn gedaan en hoeveel kopieën er zijn gemaakt**) en verstrek deze aan het bedrijfsbureau en de administratie.

Inventarisatie van opvragingen en kopieën

Onafhankelijk van systeembeheer 1

P8

Onafhankelijk van systeembeheer vaststellen welke opvragingen gedaan, hoeveel kopieën gemaakt en hoeveel kaarten geleverd zijn aan de hand van de log file. De 'log gegevens' over opvragingen, kopieën en levering verstrekken aan de administratie.

Facturering (4 punten)

Verkoop 4

P9

Verkoop factureert op basis van de voorwaarden in de licentieovereenkomsten (en voortgangsgegevens) aan de afnemers. Verkoop verstrekt factuurgegevens aan de administratie.

Boetes (2 punten)

Verkoop 5

P9

Verkoop legt claims van afnemers over door Mercator verschuldigde boetes ter beoordeling voor aan het bedrijfsbureau.

Bedrijfsbureau 4

P10

Het bedrijfsbureau beoordeelt de aanvaardbaarheid van de van verkoop ontvangen claims van afnemers over een te lage mate van nauwkeurigheid van kaarten. Het bedrijfsbureau verstrekt de bevindingen over de mate van nauwkeurigheid van de kaarten aan verkoop en de administratie.

Verkoop 6

P11

Verkoop stelt op basis van de voorwaarden in de overeenkomst en de bevindingen van het bedrijfsbureau de hoogte van de boete vast. Verkoop verstuurt een creditnota voor de toegekende boete. Verkoop verstrekt de gegevens over de verstuurde creditnota aan de administratie.

Controle (9 punten)

Administratie (tekstmodulen 1 t/m 6)

P12

Administratie 1 (4 punten): Gericht op de volledigheid (en tijdigheid) van de facturering aan afnemers waarmee overeenkomsten zijn afgesloten:

- 2p Verbandscontrole tussen te factureren (1 malig en periodiek) volgens de overeenkomsten met afnemers en wat is gefactureerd volgens verkoop.
- 2p Verbandscontrole tussen de overeenkomsten met afnemers en wat is geleverd aan kaartmateriaal volgens systeembeheer.

Administratie 2 (1 punt): Gericht op de volledigheid van de door systeembeheer verantwoorde opleveringen aan kaartmateriaal:

- Afstemmen van (onafhankelijk van systeembeheer) geïnventariseerde opvragingen en aantal gemaakte kopieën van de digitale kaarten met wat is geleverd aan kaartmateriaal volgens systeembeheer.

Administratie 3 (2 punten): Gericht op de juistheid van de gehanteerde tarieven en winstopslag in de offertecalculatie en de overeenkomsten met de afnemers:

- Controle op het toepassen van de door het bedrijfsbureau gehanteerde tarieven en door verkoop gehanteerde winstopslag in de offertecalculaties en de licentieovereenkomsten aan de hand van hetgeen in deze door de leiding is geautoriseerd.

Administratie 4 (1 punt): Gericht op het mitigeren van het risico op spanning tussen bedrijfsbureau en afnemer:

- Bepalen van offerte- en calculatieresultaat per order en per periode.
- Bepalen van efficiëntieresultaat per order en per periode.

Administratie 5 (1 punt): Gericht op de juistheid van de aan afnemers toegekende boetes:

- De juistheid controleren van de door verkoop aan afnemers toegekende boetes aan de hand van de door de directie geautoriseerde (boete)normen en de bevindingen van het bedrijfsbureau over de mate van nauwkeurigheid van de betreffende kaarten.

Administratie 6: Periodiek aan de directie de volgende informatie verstrekken:

- Gerealiseerde omzet in confrontatie met de begrote omzet, toegekende boetes in confrontatie met begrote boetes, offerte- en calculatieresultaat en efficiëntieresultaat per order en per periode.

Beoordeling ex post van de resultaten

Directie 2

P13

De directie beoordeelt de gerealiseerde cijfers ten opzichte van de begrote cijfers en het offerte-, calculatie- en efficiëntieresultaat per order en per periode.

Het offerte- en calculatieresultaat kunnen wijzen op samenspanning tussen het bedrijfsbureau en de afnemer om de verkoopprijs te drukken. Het efficiëntieresultaat kan wijzen op een onvolledige verantwoording van de productie. De directie beoordeelt tevens de aan afnemers toegekende boetes aan de hand van de begrote boetes en de in voorgaande perioden behaalde mate van nauwkeurigheid. Bijzondere afwijkingen kunnen wijzen op een onjuiste verantwoording van de boetes (en daarmee een onvolledige opbrengstverantwoording) als gevolg van samenspanning (fraude) tussen bedrijfsbureau en afnemer.

2 Immateriële vaste activa (30 minuten)

Mercator Holding NV activeert – intern vervaardigde – databases en waardeert deze tegen vervaardigingsprijs.

Gevraagd:

- a. Geef twee **algemene** voorwaarden voor immateriële activa en vier **specifieke** voorwaarden voor intern vervaardigde immateriële vaste activa die voor Mercator gelden bij het activeren van uitgaven voor de interne ontwikkeling van databases.

Antwoordindicatie (8 punten)

D blz 102

Algemene voorwaarden (2 x 2 punten)

- het is waarschijnlijk dat de economische voordelen van het actief zullen toevloeien aan Mercator
- de kosten van actief kunnen betrouwbaar worden vastgesteld.
- beschikkingsmacht

D blz 105/6

Specifieke voorwaarden (4 x 1 punt)

- technische uitvoerbaarheid om de ontwikkeling van databases te voltooien
- voornemen om de ontwikkeling van databases te voltooien, en te verkopen
- het vermogen om de databases te verkopen
- aantonen dat de databases waarschijnlijk toekomstige economische voordelen zullen opleveren, bv door het aantonen van het bestaan van een afzetmarkt
- om de ontwikkeling te voltooien, dienen adequate technische, financiële en andere middelen ter beschikking te staan
- gedurende de ontwikkelingsfase moeten de uitgaven betrouwbaar zijn vast te stellen

- b. *Geef twee mogelijke kostenbestanddelen die Mercator Holding NV, naast de reeds verwerkte elementen, zou moeten opnemen in de vervaardigingsprijs.*

Antwoordindicatie (2 x 2 punten = 4 punten)

D blz 108

- kosten van verbruikte materialen
- kosten van diensten (van derden)
- overige toerekenbare kosten (HJ noemt honoraria om een wettelijk recht te registreren)
- overhead kosten

- c. *Geef, op grond van IFRS, een mogelijke verklaring voor het niet stelselmatig afschrijven van geactiveerde databases door Mercator Holding NV.*

Antwoordindicatie (3 punten)

D blz 115

Kennelijk is Mercator van mening dat de **economische levensduur van databases onbepaalbaar** (dan wel oneindig) is.

- d. *Zet de achtergrond uiteen van de post Geactiveerde ontwikkelingskosten ad € 1.623.000 in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2007.*

Antwoordindicatie (3 punten)

Voor het antwoord dat dit een beter inzicht geeft in de productieomvang (categoriaal) mag maximaal 1 punt worden toegekend. Voor een berekening waarbij de stand van 31/12/2006 van 5.911.000 wordt afgetrokken van de stand van 31/12/2007 van 5.911.000 is op basis van persoonlijk inzicht (BD Bergh) de volle 3 punten toegekend.

D blz 533

De geconsolideerde winst-en-verliesrekening van Mercator vermeldt alle bedrijfslasten ingedeeld naar soort. Een deel van deze kosten is evenwel geactiveerd onder de Immateriële vaste activa inzake databases. Teneinde het jaarresultaat juist weer te geven, worden de Geactiveerde ontwikkelingskosten in de afzonderlijke post Geactiveerde ontwikkelingskosten in mindering op de bedrijfslasten gebracht.

- e. *Noem de rubriek in de winst-en-verliesrekening waarin de geactiveerde ontwikkelingskosten naar voren zouden komen indien Mercator Holding NV zijn geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2007 in overeenstemming met het Besluit Modellen Jaarrekening zou inrichten volgens het categoriale model.*

Antwoordindicatie (2 punten)

Het antwoord 'geactiveerde productiekosten' eigen bedrijf levert ook 4 punten op.

D blz 533

Bedrijfsopbrengsten, als afzonderlijke post na Netto-omzet.

3 Impairment (20 minuten)

In het kader van de jaarlijkse impairment test beoordeelt de leiding van Mercator Holding NV de waarde van de geactiveerde databases op bijzondere waardeverminderingen. Zij heeft daarbij de volgende gegevens over de netto-kasstroom van 2008 tot met 2012 afgeleid uit de door haar goedgekeurde jaarbegrotingen:

- jaarlijks 2008 tot en met 2012 totaal € 9.750.000, gemiddeld per jaar € 1.950.000
- eindwaarde 2012 € 600.000

De jaarlijkse kasstromen en de eindwaarde worden geacht aan het eind van het desbetreffende jaar te leiden tot een inkomende kasstroom.

De bij de beoordeling te hanteren disconteringsvoet is vastgesteld op 10%.

De opbrengstwaarde van de databases ligt elk jaar beneden de bedrijfswaarde.

Uit de berekening van de leiding volgt eind 2007 een zodanig hoge realiseerbare waarde dat geen bijzondere waardevermindering behoeft te worden toegepast.

Bij de beoordeling van de door de leiding uitgevoerde impairment test beschikt de accountant over de volgende gegevens:

- de totale netto kasstromen over 2008 tot en met 2012 € 9.750.000, evenwel als volgt verdeeld over de jaren

2008	€ 1.850.000
2009	€ 2.150.000
2010	€ 2.050.000
2011	€ 1.900.000
2012	€ 1.800.000
- eindwaarde 2012 is bepaald zonder aftrek van nog te maken kosten ad € 50.000
- bij de berekening van de disconteringsvoet ad 10% is onduidelijk welke uitgangspunten zijn gekozen. In overleg met de leiding wordt de disconteringsvoet vastgesteld op de gemiddelde gewogen vermogenskostenvoet, namelijk 12%.

Gevraagd:

- a Bereken op basis van de herziene gegevens de realiseerbare waarde van de databases eind 2007, alsmede de zonodig toe te passen bijzondere waardevermindering in 2007.

Antwoordindicatie (9 punten)

Voor het proces van contant maken (zelfs indien niet geheel juist) mag maximaal 2 punten worden toegekend

D Hoofdstuk 10

	Kasstroom	Factor o.b.v. 12%	Contante waarde
2008	1.850.000	0,892857	1.651.786
2009	2.150.000	0,797194	1.713.967
2010	2.050.000	0,711780	1.459.150
2011	1.900.000	0,635518	1.207.484
2012	1.800.000	0,567427	1.021.368
2012 eindwrd	550.000	0,567427	312.085
	10.300.000		7.365.840

5 punten: contante waarde kasstromen 2008 t/m 2012 juist berekend

2 punten: contante waarde kasstroom eindwaarde 2012 juist berekend

2 punten: juiste conclusie ten aanzien van de omvang van de waardevermindering op basis van berekende realiseerbare waarde en boekwaarde eind 2007

Realiseerbare waarde eind 2007	7.365.840
Boekwaarde eind 2007 vlgs concept-jaarrekening	<u>7.534.000</u>
Bijzondere waardevermindering	168.160

Teneinde een eventuele bijzondere waardevermindering in 2007 te vermijden, overweegt de leiding van Mercator Holding NV ook de kasstromen van jaren na 2012 in de impairment test te betrekken.

- b Beredeneer op grond van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving en International Financial Reporting Standards of en zo ja, onder welke voorwaarde(n), de door de leiding van Mercator overwogen handelwijze geoorloofd is.*

Antwoordindicatie (4 punten)

Ook goed te rekenen als de economische levensduur (5 jaar) wordt genomen en daarna wordt doorgerekend op basis van indexatie. De vier punten voor deze vraag kunnen worden toegekend op basis van de zin :`In uitzonderingssituaties.....gerechtvaardigd`.

D blz 205

Volgens de regelgeving mogen budgetten (kasstroomprognoses) een tijdvak van niet langer dan 5 jaar bestrijken, omdat over het algemeen geen gedetailleerde en betrouwbare kasstroomprognoses voor een periode van langer dan 5 jaar beschikbaar zijn.

In uitzonderingssituaties is een langere periode evenwel gerechtvaardigd **(4 punten)**.

Kasstroomprognoses voor de jaren na 2012 worden dan berekend door extrapolatie van de eerdere kasstromen, gebruikmakend van een vaste of dalende groeivoet voor de jaren na 2012.

Daarnaast dient de impairment test in achtereenvolgende jaren op consistente basis plaats te vinden, dus steeds een tijdvak van een gelijke aantal jaren als uitgangspunt kiezen. Uitbreiding of inkrimping van het tijdvak mag niet incidenteel gebeuren.

4 Omzet uit experimentele navigatiesoftware (30 minuten) Zie casus paragraaf 3.2

Gevraagd:

Beschrijf het controleprogramma dat de accountant van Mercator Holding NV zal moeten hanteren voor de omzet uit experimentele navigatiesoftware (zie paragraaf 3.2).

Antwoordindicatie (20 punten) *Let op: het zijn maar 3 contracten. Een kandidaat moet aandacht besteden aan de organisatiebeoordeling. Hierbij mogen ook punten worden toegekend als de kandidaat expliciet verwijst naar bepaalde procedures die bij vraag 1 zijn uitgewerkt. Daarnaast mogen ook punten worden toegekend aan de uitwerking van de opzet, bestaan en werking van de AO/IB. Ook mogen punten worden toegekend als de kandidaat van mening is dat hier gegevensgericht moet worden gecontroleerd.*

Doelstelling: (2 punten)

Primair is de doelstelling gericht op de volledige verantwoording van deze licentie-opbrengsten. Secundair zal aandacht geschonken moeten worden aan de juistheid van de gehanteerde (contract) prijzen alsmede de kosten doordat matching wellicht niet volwaardig is. Tevens aandacht voor presentatie en adequate toelichting alsmede de wettelijke eisen t.a.v. resultaatneming.

Risico's (1 risico = 2 punten)

- Het voornaamste risico schuilt in de matching van kosten en resultaat: ondanks de grove voorcalculatie neemt Mercator de gefactureerde 50% van de totale calculatie op als omzet, daar waar het contract langere tijd loopt. Daarmee: juistheid omzet.
- Gegeven de kosten die reeds in de startfase zijn gemaakt is het risico aanwezig dat de experimentele software qua kosten forse overschrijdingen laat zien daar waar onduidelijk is of meer dan € 900.000,- gedeclareerd kan worden: onvolledigheid voorzieningen.

Organisatiebeoordeling (6 punten)

De accountant beoordeelt de minimaal noodzakelijke FS tussen registratie van de licentieprojecten, de projectleiders, de facturering evenals de inning van vorderingen hieruit. Tevens verifieert de accountant de aanwezigheid van een deugdelijke licentieadministratie, daaraan gekoppelde en doorlopend genummerde contractadministratie en daarin opgenomen vastlegging van betaalwijze. De accountant stelt de opzet vast a.d.h.v. lijncontroles en interviews. Middels (voortgezette) proceduretests stelt de accountant vast van de AO/IB door enkele contracten totaal te volgen. Specifiek dienen studenten te noemen dat een registratie per contract aanwezig moet zijn en dat eveneens een adequate project- en voortgangsadministratie en rapportage beschikbaar moet zijn.

CBO (4 punten)

De accountant voert een CBO uit op de cijfers die zijn aangesloten op de financiële administratie. De accountant vergelijkt de cijfers onderling in hun verhouding alsmede in relatie tot voorgaande jaren en de begroting. Vergeleken worden:

- De licentieomzet van 2007 in relatie tot de gemaakte kosten van het experiment, daarbij rekening houdend met de (grote) voorcalculatie.
- Verhouding omzet / klant.
- Verhouding omzet versus geboekte projectkosten.
- Verhouding omzet versus debiteuren.
- Verhouding omzet versus 'reguliere' omzet en kosten.

De uitkomsten van de CBO zijn mede richtinggevend aan de verdere controlewerkzaamheden.

Overige gegevensgerichte controlehandelingen (6 punten, waarvan aan verbandscontrole toe te wijzen: 3 punten)

Gegeven het beperkte aantal afnemers zal de accountant de facturering integraal kunnen controleren, incl. Afloopcontrole in 2008 op eventuele nog openstaande vorderingen. De factuurbedragen stemt de accountant af met de licentiecontracten. Voorts zal de accountant kennis nemen van de voortgang en eventuele (tussentijdse) acceptatie van de afnemers en de omzet relateren aan de kosten, teneinde een juiste matching te kunnen vaststellen, met name in de tijd gegeven het driejarig karakter. De accountant zal dan ook specifiek kennis nemen van de voortgang en realiseerbaarheid versus de planning en facturering. Ook zal de accountant de verslaggevingsvereisten in de toelichting beoordelen ter zake van de kosten / baten en voortgang. Middels enkele detailcontroles controleert de accountant of de juiste tarieven van personeel en kosten zijn geboekt als kosten experimentele navigatiesoftware.

Te noemen verbandscontroles:

- Totaal aantal contracten experimentele navigatiesoftware = totaal aantal afnemers.
- Totaal opboeking omzet experimentele navigatiesoftware = opboeking debiteuren u.h.v. experimentele navigatiesoftware.
- Afboeking debiteuren experimentele navigatiesoftware = opboeking liquide middelen.
- Opboeking uren op project u.h.v. experimentele navigatiesoftware + opboeking overige kosten experimentele navigatiesoftware = totaal opboeking projectkosten experimentele navigatiesoftware.

5 Samenstelling van het controleteam (10 minuten)

Priscilla van Ughelen is bezig het controleteam te formeren voor de controle van Mercator Holding NV en haar dochtermaatschappijen. Op het kantoor van @AS zijn in 2007 als assistent accountant gestart:

- *Martijn van Ughelen, zoon van Priscilla;*
- *Alex van Zon, zoon van de algemeen directeur van Mercator Holding NV.*

Gevraagd

- a. *Kan Martijn van Ughelen, zoon van Priscilla in het licht van de wet en regelgeving worden geaccepteerd in het controleteam van Mercator Holding NV? Motiveer uw antwoord aan de hand van de Verordening Gedragscode dan wel de Nadere Voorschriften Onafhankelijkheid van de openbaar accountant.*

Antwoordindicatie (3 punten)

Martijn kan worden geaccepteerd. De VGC en de NVO doen hier geen uitspraken over (**3 punten, vermits gemotiveerd middels de fundamentele beginselen**).

Gevraagd

- b. *Kan Alex van Zon, zoon van de algemeen directeur van Mercator Holding NV, worden geaccepteerd in het controleteam van Mercator Holding NV? Motiveer uw antwoord aan de hand van de Verordening Gedragscode dan wel de Nadere Voorschriften Onafhankelijkheid van de openbaar accountant.*

Antwoordindicatie (3 punten)

Alex kan geen onderdeel uitmaken van het team: zijn vader heeft een hoge beschikkende functie bij Mercator waardoor de onafhankelijkheid in het geding komt als Alex in het controleteam plaats zou nemen. Opname in het controleteam is dan ook onder geen beding toegestaan. -> Paragraaf 4.5.1. NVO (**3 punten, mits NVO/VGC genoemd is**).

6 Interim-controle (25 minuten) Zie casus paragraaf 5.4

Voor de term 'intern controlerisico' mag ook 'intern beheersingsrisico' gelezen worden.

Gevraagd (motiveer uw antwoord kort en bondig)

- a. Welk intern controlerisico loopt de directeur bij het inhuren van externe deskundigheid?

Antwoordindicatie a Zowel de term IC als IB mag gebruikt worden in het antwoord. **(3 punten)**

De directeur loopt een frauderisico. Henk kan onopgemerkt rekeningen voldoen van Whizz kid waar tegenover geen of onvoldoende geleverde prestaties staan.

- b. Wat is de betekenis van dit interne controlerisico voor de accountant, in het licht van de jaarrekeningcontrole? Motiveer uw antwoord aan de hand van het risicoanalysemodel.

Antwoordindicatie b Zowel de term IC als IB mag gebruikt worden in het antwoord. **(4 punten)**

Het ICR is hoger dan in het geval dat Henk geen procuratie zou hebben en er wel een urenregistratie zou zijn. Indien een verhoogd ICR leidt tot een door de accountant niet aanvaardbaar geacht AR, zal deze het DR dienen te verlagen om tot een goedkeurende accountantsverklaring te kunnen komen.

- c. Kan de accountant de gevolgen van dit interne controlerisico verminderen door het verrichten van controlewerkzaamheden?

Antwoordindicatie c Zowel de term IC als IB mag gebruikt worden in het antwoord. **(3 punten)**

Nee. Het betreft een onvervangbare interne controle.

- d. Stel dat de accountant dit interne controlerisico niet kan verminderen door het verrichten van controlewerkzaamheden. Welke accountantsverklaringen zijn dan denkbaar?

Antwoordindicatie d Zowel de term IC als IB mag gebruikt worden in het antwoord. **(4 punten)**

De functievermenging en het ontbreken van primaire vastleggingen over de gewerkte uren heeft een onzekerheid in de controle als gevolg. Is deze immaterieel, dan een goedkeurende accountantsverklaring. Is deze materieel, dan een accountantsverklaring met beperking (uitgezonderd het mogelijke effect). Is deze wezenlijk, dan een accountantsverklaring van oordeelonthouding.

- e. De accountant heeft een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Achteraf blijkt dat voornoemd intern controlerisico heeft geleid tot een materiële fout in de jaarrekening. Kan de accountant zich beroepen op het axiomatisch voorbehoud?

Antwoordindicatie e Zowel de term IC als IB mag gebruikt worden in het antwoord. **(2 punten)**

Nee, de accountant kan de functievermenging en het ontbreken van primaire vastleggingen (opzet/bestaan AO/IC) waarnemen. Er kan in deze geen sprake zijn van op goede gronden steunen op de AO/IC, terwijl achteraf blijkt dat deze niet gewerkt heeft.

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Holland Techniek BV**1. Historie**

De in 1909 opgerichte onderneming Holland Techniek BV richtte zich op de toenmalige stormachtige technologische ontwikkelingen op het gebied van elektriciteit en telefonie. De ondernemingsleiding voorzag dat de verspreiding van telefonie en het gebruik van elektriciteit voor verlichtingsdoeleinden veel installatiewerk zou vergen. Holland Techniek BV specialiseerde zich daarom in elektrotechnische installaties.

In haar 100-jarig bestaan heeft de onderneming een sterke groei doorgemaakt en zich ontwikkeld van een eenvoudige “kabeltrekker” tot een niet meer weg te denken speler op diverse binnen- en buitenlandse markten voor duurzame elektrotechnische installaties. Vanaf 1985 is het accent in toenemende mate komen te liggen op informatietechnologie. Computers, telecommunicatie en internet spelen een steeds belangrijker rol; systemen worden complexer en Holland Techniek BV heeft zich meer en meer ontwikkeld tot een zogenaamde *system-integrator*.

Vertrouwde activiteiten als ontwerpen, uitvoering en onderhoud van o.a. scheepsinstallaties, beveiligingssystemen, elektrotechnische installaties zijn verder ontwikkeld en worden thans gecombineerd in de markt gezet in de vorm van *totaalformules*.

2. Missie, actuele ontwikkelingen en financiën

Holland Techniek BV wil een proactieve dienstverlener zijn voor ambitieuze opdrachtgevers. Holland Techniek BV is een betrouwbare en solide technisch dienstverlener die elektrotechnische- installatieoplossingen biedt aan ambitieuze klanten binnen de commerciële- en de non-profit sector. Met haar diensten draagt Holland Techniek BV bij aan het goed, duurzaam en kostenefficiënt functioneren van organisaties, gebouwen, schepen, infrastructurele en industriële installaties.

Holland Techniek BV hanteert daartoe een flexibele, innovatieve en integrale benadering: technisch hoogwaardig, economisch verantwoord, servicegericht en pro-actief. Alle activiteiten worden uitgevoerd door deskundige goed opgeleide medewerkers met passie voor techniek. Zij vormen de stuwende kracht achter de gestroomlijnde en lerende organisatie die Holland Techniek BV is.

De in 2007 gestarte herstructurering draagt in belangrijke mate bij aan het inhoud geven aan de missie van Holland Techniek BV. De herstructurering is in 2007 voor de helft gerealiseerd en zal naar verwachting in 2008 zijn voltooid.

Holland Techniek BV heeft het jaar 2007 afgesloten met een goed resultaat. De bedrijfsopbrengsten zijn met 17% gestegen van 209 miljoen euro in 2006 tot 244 miljoen euro in 2007. Het bedrijfsresultaat is in vergelijking met 2006 gestegen tot 8,5 miljoen euro, een stijging van 1,7 miljoen euro. Het rendement op het eigen vermogen bedraagt 25% (2006: 21%).

De orderportefeuille bedraagt eind 2007 149 miljoen euro, dit is een stijging van 17% ten opzichte van die per eind 2006 van 127 miljoen euro.

De omvang van de orderportefeuille ligt op een goed niveau. De directie van Holland Techniek BV verwacht voor 2008 dan ook een goed netto eindresultaat.

3. Concernstructuur en publicatieplicht

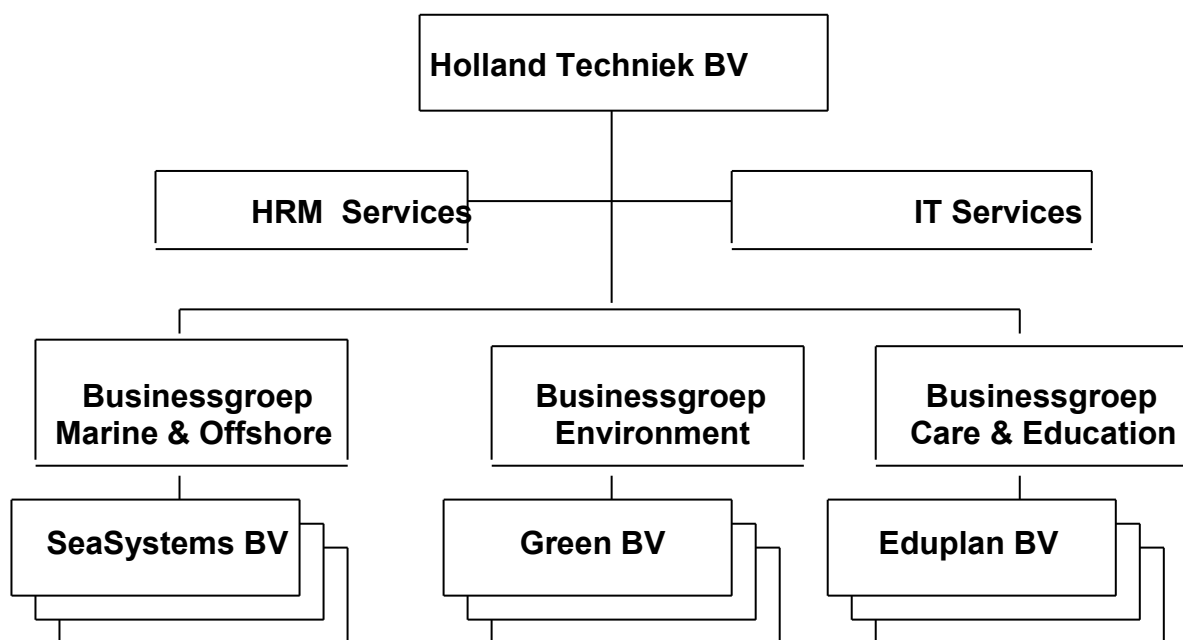
Holland Techniek BV is een 100% groepsmaatschappij van Holland Techniek International Holdings BV (HTI Holdings BV). De holding neemt Holland Techniek BV volledig mee in de consolidatie. HTI Holdings BV maakt de jaarrekening op in overeenstemming met Titel 9

Boek 2 BW en in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen en deponeert deze bij het handelsregister.

Omdat Holland Techniek BV zelf ook feitelijk publicatieplichtig is en geen gebruik maakt van de vrijstelling van de consolidatieplicht op grond van artikel 2:408 BW, maakt ook Holland Techniek BV zelf de volledige jaarrekening op in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen en deponeert deze bij het handelsregister.

Deel 2 Organogram en beschrijving enkele werkmaatschappijen

1. Organogram (gedeeltelijk)

Holland Techniek BV heeft haar activiteiten ondergebracht in drie *businessgroepen*. Elke businessgroep omvat een aantal werkmaatschappijen in de vorm van groepsmaatschappijen, deelnemingen of joint-ventures.

De werkmaatschappijen besteden hun personeels- en automatiseringsprocessen uit aan de afdeling HRM Services (Human Resource Management) respectievelijk de afdeling IT Services van Holland Techniek BV. Met deze afdelingen zijn Service Level Agreements (dienstverleningsniveau-overeenkomsten) afgesloten waarin de niveaus en kwaliteit van de af te nemen diensten zijn vastgelegd.

2. Businessgroepen en enkele relevante werkmaatschappijen

Businessgroep Marine & Offshore

Deze businessgroep richt zich op de scheeps- en offshore-sector. De activiteiten bestaan onder andere uit het ontwerpen, installeren en onderhouden van elektronische en data-

installaties ten behoeve van boorplatforms en haveninstallaties. Deze activiteiten zijn ondergebracht in de werkmaatschappij SeaSystems BV.

Sinds 2006 is deze businessgroep ook verantwoordelijk voor de realisatie van zogenaamde Energie Containers (EC). Deze EC's zijn compacte, in maatvoering gestandaardiseerde generatoren voor het opwekken van elektriciteit. Zij zijn speciaal ontwikkeld om ingezet te worden in gebieden waar geen elektriciteitsvoorziening aanwezig is. Zij kunnen worden ingezet na grote rampen, maar ook bij de ontwikkeling en het bouwrijp maken van bouwlocaties met name in havengebieden. De businessgroep houdt een aantal standaard EC's op voorraad bij SeaSystems BV. De meeste EC's worden gemaakt volgens klantspecificatie. De productie van de EC's is ondergebracht bij SeaSystems BV.

De projecten waarbij deze businessgroep betrokken wordt vertegenwoordigen veelal een omvang van vele miljoenen euro's. Daarnaast kennen deze langlopende opdrachten aanzienlijke risico's. Deze risico's komen onder andere voort uit het meewerken aan zeer innoverende opdrachten die volstrekt uniek zijn. Hierdoor ontstaan risico's met betrekking tot de gerealiseerde performance ten opzichte van de beoogde performance, de tijdigheid van de realisatie en kostenoverschrijdingen. Deze risico's kunnen door hun aard en onvoorspelbaarheid niet altijd vooraf contractueel worden voorzien of worden gedekt door af te sluiten verzekeringen.

SeaSystems BV

Algemene organisatie

De directie geeft leiding aan de aan de afdelingen:

- voorcalculatie;
- bedrijfsbureau, waaronder de afdeling R&D ressorteert;
- uitvoering;
- magazijn;
- administratie.

De afdeling uitvoering is organisatorisch opgedeeld in een aantal afdelingen waarin personeel en machines zijn ondergebracht, elk onder leiding van een afdelingschef. Projectleiders zijn verantwoordelijk voor de realisatie van meerdere opdrachten voor elektronische en data-installaties. De voorbereiding van de opdrachten vindt plaats in de vestiging van SeaSystems BV, waarna de installatie op locatie plaatsvindt. Indien een installatie op het water moet worden uitgevoerd huurt SeaSystems BV hiervoor een gespecialiseerd schip. Deze offshore locaties bevinden zich hoofdzakelijk op de Noordzee, langs de Noorse kust en in het Caribische gebied.

De afdeling administratie vervaardigt maandelijks onder meer een exploitatieoverzicht met de daarbij behorende analyses.

Uitvoering

De doorlooptijd van een opdracht (tijd tussen opdrachtontvangst en oplevering) varieert van 2 maanden tot meer dan 1 jaar. Een opdracht wordt verkregen na onderhandelingen tussen de klant en de directie aan de hand van een prijsaanbieding gebaseerd op een globale raming van de kosten.

De elektronische en data-installaties bestaan uit zowel hardware- als softwarecomponenten welke bij derden, zowel in binnen- als buitenland, ingekocht worden. De softwarecomponenten worden zonedig aangepast en geïntegreerd met de hardware componenten. De installatie-activiteiten bestaan uit de plaatsing, de bekabeling, het aansluiten en het inregelen van de installaties.

Zo nodig worden ter voorkoming van onderbezetting opdrachten aangenomen tegen aanneemsommen welke lager liggen dan de globale kostenraming.

In de contracten zijn prijsindexclausules opgenomen voor materialen en/of lonen.

Na ontvangst van een opdracht stelt het bedrijfsbureau een gedetailleerde kostprijscalculatie op.

Aan het gereedkomen van bepaalde fasen zoals de voorbereiding, de installatie en de oplevering zijn, contractueel overeengekomen, termijnbetalingen verbonden.

Tijdregistratie

Er wordt gebruik gemaakt van een geautomatiseerd tijdregistratiesysteem voor het personeel en de belangrijkste machines. Dit tijdregistratiesysteem is uniform voor alle businessgroepen en werkmaatschappijen. De aard van de tijdsbesteding en de bijbehorende uren worden in het systeem ingevoerd en door de leidinggevenden/projectleiders periodiek geautoriseerd. Het komt regelmatig voor dat het personeel overwerkt. Overwerk wordt uitbetaald met een toeslag op het normale uurloon.

Inkoop en voorraadbeheer

De volgens de kostprijscalculatie benodigde componenten worden per opdracht door het bedrijfsbureau ingekocht. De prijzen van hardware componenten op de inkoopmarkten fluctueren aanzienlijk.

De voor de bekabeling benodigde kabels, snoeren en draden worden op voorraad gehouden.

De voor opdrachten benodigde hoeveelheden worden in de kantoorvoorraadadministratie gereserveerd. De opdrachten worden, na autorisatie door de projectleiders, belast voor de rechtstreeks ingekochte componenten tegen inkooprijzen en voor de magazijnverbruiken tegen verrekenrijzen.

Onderhanden werk

Het onderhanden werk wordt gewaardeerd volgens de 'percentage of completion'-methode, behalve de grote stroom kleinere projecten die worden gewaardeerd volgens de 'completed contract' methode. Het onderscheid tussen grote en kleine projecten wordt gemaakt door de directie.

Voor een gedetailleerde uiteenzetting van de waarderingsgrondslagen zie deel 4 van de casus onder 'Grondslagen van de financiële verslaggeving'.

Energie Containers (EC's)

Een EC wordt afhankelijk van het gewenste vermogen gebouwd in een 20- of een 40-foot formaat. In de in compartimenten opgedeelde container bevinden zich een of meerdere generatoren, een brandstoftank, blusinstallatie alsmede een aansluitwand en een schakel- en bedieningspaneel. In het schakel- en bedieningspaneel is een dubbel uitgevoerd besturingssysteem opgenomen welke de benodigde besturings-, communicatie- en controlesoftware bevat.

Een container wordt gespoten in door de klant aangegeven kleuren en wordt, indien gewenst, van een logo en/of opschrift voorzien. Vervolgens wordt de container voorzien van een graffiti-bestendige coating. EC's die op voorraad worden geproduceerd worden alleen van een roestwerende grondverf voorzien. Elke gereedgemelde container ondergaat een kwaliteitscontrole welke door medewerkers van de afdeling uitvoering wordt uitgevoerd. De doorlooptijd voor de productie van één EC bedraagt gemiddeld twee maanden, maar is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van de diverse componenten bij de toeleveranciers. Dit laatste vormt de reden waarom het *basisontwerp* van EC's vergaand is gestandaardiseerd. Elke component (onderdeel) kan van meerdere leveranciers, zowel in het binnenland als het buitenland, worden betrokken. De door SeaSystems BV uitgebrachte offertes met betrekking tot de productie van EC's geschieden alle tegen een vaste aanneemsom. Plaatsing en installatie gebeurt op locatie en wordt uitgevoerd op basis van werkelijk gemaakte kosten.

Businessgroep Environment

Deze businessgroep richt zich op het ontwikkelen van elektronische- en ICT- installaties die nodig zijn voor het aansturen van processen als waterzuivering, afvalwateropvang en duurzame energiesystemen.

Green BV

In januari 2008 is een deel van het door de werkmaatschappij Green BV gehuurde kantoorgebouw door een uitlaande brand verwoest. De materiële schade aan de kantoorinventaris valt onder de afgesloten brandverzekering. De directie van Green BV heeft bij de verzekeringsmaatschappij een gedetailleerde claim ingediend ter vergoeding van de verbrande kantoorinventaris.

Green BV is betrokken bij het ontwikkelen en installeren van duurzame energiesystemen bij projecten langs de Zuid-As bij Amsterdam. Een aantal projectontwikkelaars die opdrachtgevers zijn van Green BV ondervindt moeilijkheden in het doorverkopen van kantoorpanden als gevolg van negatieve publiciteit die ook hun reputatie als zakenpartner aantast. Hierdoor is een aantal projectontwikkelaars in financiële moeilijkheden geraakt waardoor in de loop van 2007 achterstanden zijn ontstaan bij het betalen van door Green BV gedeclareerde termijnen.

Businessgroep Care & Education

Deze businessgroep richt zich op ontwerp, realisatie en beheer van installaties voor laboratoria, toegangscontrole, beveiligingssystemen en gebouwenbeheer in de gezondheidszorg en het onderwijs.

Eduplan BV

Bij een hbo-instelling heeft zich in juni 2007 een ernstige storing voorgedaan in het elektronische toegangssysteem dat geleverd is door Eduplan BV. Als gevolg hiervan heeft een flink aantal studenten twee uur moeten wachten voordat zij het schoolgebouw binnen konden gaan waar het landelijk OAT-examen werd afgenomen. Een groot aantal studenten mocht vervolgens niet deelnemen aan dit examen omdat zij te laat waren; hierdoor hebben zij een half jaar studievertraging opgelopen. De betreffende studenten bereiden een claim voor tegen zowel de hbo-instelling als Eduplan BV ter vergoeding van de schade als gevolg van de opgelopen studievertraging.

Deel 3 Accountantskantoor Check Zeker

Accountantskantoor Check Zeker is met ingang van 2006 belast met de controle van de jaarrekening van Holland Techniek BV.

Check Zeker is een middelgroot accountantskantoor en is in het bezit van een vergunning van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles.

Accountant P. Precies is eindverantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van Holland Techniek BV en haar groepsmaatschappijen. Hem bereiken de volgende verzoeken:

1. De verzekeringsmaatschappij die de claim van de directie van Green BV ter vergoeding van de verbrande kantoorinventaris in behandeling heeft genomen vraagt hem een kopie van de afschrijvingsstaten uit het dossier van 2007 te verstrekken om de ingediende claim te kunnen controleren.
NB: In de vraagstelling wordt deze kwestie verder korthedshalve aangeduid met: "het verzoek afschrijvingsstaten"
2. De studenten die de claim tegen de hbo-instelling en Eduplan BV voorbereiden ter vergoeding van de schade als gevolg van de opgelopen studievertraging hebben hem gevraagd een opdracht te aanvaarden hen te helpen met de financiële onderbouwing van de claim.
NB: In de vraagstelling wordt deze kwestie verder korthedshalve aangeduid met: "het verzoek opdrachtaanvaarding"

Een lid van het controleteam van Holland Techniek BV heeft onder andere de volgende aantekening gemaakt in het controledossier 2007:

- Als gevolg van de brand bij Green BV is de projectadministratie van Green BV verloren gegaan. In tegenstelling tot de financiële administratie wordt van de projectadministratie geen stelselmatige back-up gemaakt. Hierdoor is het niet mogelijk geweest om de juistheid van de projectkosten van de per balansdatum nog lopende projecten te controleren.

Deel 4 De jaarrekening van HOLLAND TECHNIEK BV

(Gedeeltelijke) conceptjaarrekening 2007

HOLLAND TECHNIEK BV

NB: de bij de posten tussen haakjes vermelde nummers verwijzen naar de toelichting.

Geconsolideerde balans per 31 december 2007

(vóór winstbestemming)

<i>bedragen in duizenden euro's</i>	31 dec. 2007		31 dec. 2006	
ACTIVA				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa (1)	1.626		390	
Materiële vaste activa (2)	16.117		15.279	
Financiële vaste activa (3)	60		0	
		17.803		15.669
Viottende activa				
Onderhandenwerken (4)	- 20.490		- 3.146	
Vorraden grond- en hulpstoffen	214		1.204	
Vorderingen	60.039		41.434	
Liquide middelen	23.045		19.220	
		62.808		58.712
		80.611		74.381
PASSIVA				
Groepsvermogen				
Eigen vermogen	25.939		21.966	
Aandeel derden	241		218	
		26.180		22.184
Voorzienenngen (5)		3.772		7.489
Langlopende schulden		1.200		1.280
Kortlopende schulden		49.459		43.428
		80.611		74.381

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2007

<i>Bedragen in duizenden euro's</i>	2007		2006	
Bedrijfsopbrengsten (6)		243.852		209.401
Bedrijfslasten				
Kosten van grond- en hulpstoffen	72.270		59.088	
Kosten uitbesteed werk/externe kosten	64.228		52.031	
Lonen en salarissen	60.156		56.717	
Sociale lasten	7.926		7.432	
Pensioenlasten	3.971		3.881	
Afschrijving immateriële vaste activa	357		453	
Afschrijving materiële vaste activa	2.926		2.956	
Overige bedrijfskosten	23.554		20.097	
		-235.388		-202.655
Bedrijfsresultaat		8.464		6.746
Rentebaten en -lasten		533		811
Resultaat deelnemingen		0		0
Res. uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting		8.997		7.557
Belastingen over het resultaat (7)		-2.510		-2.913
Res. uit gewone bedrijfsuitoefening na belasting		6.487		4.644
Aandeel derden		-47		-36
Nettoresultaat		6.440		4.608

Kasstroomoverzicht 2007

Holland Techniek BV neemt geen kasstroomoverzicht in de jaarrekening op.

Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen

	Geplaatst kapitaal	Andere wettelijke reserves	Overige reserves	Niet - verdeelde winsten	Totaal
Stand 1 januari 2007	953	390	16.015	4.608	21.966
Toevoeging aan de reserves	0	0	4.608	- 4.608	0
Koersverschillen	0	0	132	0	132
Goodwill	0	0	- 25	0	-25
Ontwikkelingskosten	0	- 52	52	0	0
Dividend 2006	0	0	- 2.574	0	- 2.574
Resultaat 2007	0	0	0	6.440	6.440
Stand 31 december 2007	953	338	18.208	6.440	25.939

Grondslagen van de financiële verslaggeving

Presentatie jaarrekeninggegevens

De jaarrekening 2007 is opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Waar nodig liggen aan de bedragen, zoals vermeld in de jaarrekening, schattingen en veronderstellingen ten grondslag.

Consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van Holland Techniek BV, van de groepsmaatschappijen waarin Holland Techniek BV meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Holland Techniek BV op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap inzake het bestuur en het financiële beleid en andere rechtspersonen waarop Holland Techniek BV een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. In het algemeen betreft het deelnemingen waarin het belang meer dan 50% bedraagt. De activa en passiva, alsook de resultaten van deze ondernemingen worden voor honderd procent in de consolidatie opgenomen. Het belang van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Deelnemingen in combinaties – dat zijn deelnemingen waarin op basis van een samenwerkingsovereenkomst de zeggenschap gezamenlijk met derden wordt uitgeoefend – worden proportioneel in de consolidatie opgenomen. Looptijd en rechtsvorm zijn hierbij niet van belang.

Indien aannemingscombinaties worden uitgeoefend in de vorm van een vennootschap onder firma wordt rekening gehouden met hoofdelijke aansprakelijkheid, indien en voor zover daartoe aanleiding bestaat op grond van de financiële positie van de combinatie en/of van één of meer van de partners daarin.

Vreemde valuta

Bij herleiding naar euro's van de activa en passiva van groepsmaatschappijen en deelnemingen die zijn opgemaakt in vreemde valuta, worden de koersverhoudingen per balansdatum aangehouden. Resultaten voortvloeiende uit deze herleiding worden in de reserve omrekeningsverschillen verwerkt. De posten van de winst-en-verliesrekening van deze ondernemingen worden omgerekend tegen de gemiddelde koers in het verslagjaar. Vorderingen en schulden in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers per balansdatum. Eventuele koersverschillen komen ten gunste of ten laste van het bedrijfsresultaat.

Waardering

De waarderingsgrondslag voor **immateriële vaste activa** is historische kostprijs of lagere bedrijfswaarde. Immateriële vaste activa (octrooien en ontwikkelingsuitgaven) worden lineair afgeschreven over de geschatte gebruiksduur van 5 jaar. Betaalde goodwill wordt ineens ten laste van de overige reserves gebracht.

Uitgaven voor ontwikkeling zijn slechts geactiveerd indien is voldaan aan de voorgeschreven activeringscriteria. Kosten voor onderzoek worden niet geactiveerd.

De waarderingsgrondslag voor **materiële vaste activa** is historische kostprijs of lagere realiseerbare waarde. Afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

De **deelnemingen** waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd op netto-vermogenswaarde volgens de grondslagen van deze financiële verslaggeving. Met op de balansdatum opgetreden waardeverminderingen wordt rekening gehouden.

Vorderingen op lange termijn worden opgenomen tegen nominale waarde, waar nodig onder aftrek van een waardecorrectie wegens oninbaarheid.

Onderhandenwerken voor derden worden gewaardeerd op directe kosten – voornamelijk materialen, diensten van derden en onderaanneming, lonen en sociale lasten – verhoogd met opslagen ter dekking van algemene kosten. Aan projecten wordt de geprognosticeerde winst toegerekend in verhouding tot het gereed zijnde deel respectievelijk het deel van het project dat is uitgevoerd. Voor de berekening van de projectvoortgang wordt hierbij gelet op de verhouding van de tot balansdatum bestede kosten voor reeds verrichte werkzaamheden en de geschatte totale kosten. Voorzieningen voor verliezen worden op de waardering in mindering gebracht. Gedeclareerde termijnen worden ten behoeve van de balanspresentatie in mindering gebracht op de geactiveerde kosten. Bij de grote stroom kleinere projecten wordt de winst genomen bij oplevering van het project.

De **voorraden** grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd op historische kostprijs of lagere marktwaarde rekening houdend met een waardecorrectie voor incourantheid onder toepassing van de Fifo-methode.

De **vorderingen** op korte termijn worden gewaardeerd op nominale waarde verminderd met een waardecorrectie wegens oninbaarheid.

De **voorziening** voor **latente belastingverplichtingen** heeft betrekking op afwijkende fiscale waardering van activa en passiva ten opzichte van de bedrijfseconomische waardering. De verplichting is berekend tegen het geldende (tevens verwachte) tarief voor de vennootschapsbelasting. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd indien in redelijkheid kan worden aangenomen dat realisatie te zijner tijd zal kunnen plaatsvinden.

De **voorziening** voor **garantieverplichtingen** dient ter dekking van mogelijke verplichtingen inzake opgeleverde werken binnen de garantieperioden. De toevoeging aan de voorziening is gebaseerd op een uit ervaring verkregen percentage van de omzet (0,5%).

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden: kredietinstellingen en dergelijke.

Voor zover over balansposten niets is vermeld, vindt waardering plaats op nominale waarde.

Bepaling van het resultaat

Bedrijfsopbrengsten en resultaat worden bepaald op basis van historische kostprijs.

De **bedrijfsopbrengsten** omvatten de netto-omzet, de mutatie in het onderhanden werk (inclusief winstopslag) en de overige bedrijfsopbrengsten. De **netto-omzet** omvat de in de verslagperiode verantwoorde opbrengstwaarde van de opgeleverde werken en de geleverde goederen en diensten (exclusief omzetbelasting).

Winst op onderhanden werken voor derden wordt genomen voor het gedeelte van de verwachte winst dat overeenkomt met het uitgevoerde deel van het werk.

De **bedrijfslasten** worden bepaald op historische basis. Bij de bepaling van de kosten van grond- en hulpstoffen wordt in het algemeen de Fifo-methode gebruikt. Leveringen binnen het concern worden tegen marktconforme prijzen verrekend.

De kosten voortvloeiend uit **personeelsbeloningen** zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover deze verschuldigd zijn aan werknemers. Andere personeelsbeloningen, met uitzondering van jubileumuitkeringen, worden in het jaar van toekenning ten laste van het resultaat gebracht.

Holland Techniek BV beschikt als onderdeel van haar beloningsbeleid over een aantal **pensioenregelingen**. De verplichtingen voortvloeiende uit deze pensioenregelingen zijn in overwegende mate geconcentreerd bij het bedrijfstakpensioenfonds Metaal en Techniek. De pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds wordt gezien het karakter aangemerkt als toegezegde bijdrageregeling.

De **rentebaten** en -lasten hebben betrekking op interest die aan het verslagjaar toegerekend kan worden.

Het **resultaat van niet-geconsolideerde deelnemingen** wordt bepaald op een met het belang van Holland Techniek BV overeenkomend deel van de resultaten gedurende het verslagjaar, na aftrek van de daarop betrekking hebbende belastingen.

Belastingen over de winst worden bepaald op basis van het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening rekening houdend met fiscale faciliteiten zoals verliescompensatie en deelnemingsvrijstelling. Baten uit hoofde van verliescompensatie worden in aanmerking genomen zodra compensatie voorzienbaar is.

Toelichting op de geconsolideerde balans (gedeeltelijk)

1) Immateriële vaste activa

	Octrooien	Ontwikkeling	Totaal
Stand 1 januari 2007	-	390	390
Investerings	1.431	168	1.599
(De-)consolidatie	-	-6	-6
Afschrijvingen	-143	-214	-357
Stand 31 december 2007	1.288	338	1.626

2) Materiële vaste activa

De afschrijvingen worden berekend tegen de volgende percentages op jaarbasis:

Bedrijfsgebouwen en terreinen	0 tot 20 procent
Materieel, machines en installaties	10 tot 20 procent
Andere vaste bedrijfsmiddelen (auto's, woningen)	20 procent

Bedrijfsmiddelen die in minder dan vijf jaar worden afgeschreven, worden met ingang van 2007 op grond van wettelijke fiscale termijnen afgeschreven in ten minste vijf jaar. De schattingswijziging heeft een effect op jaarbasis van 2,6 miljoen euro en verklaart het lagere niveau van de afschrijvingskosten van machines, installaties en andere vaste bedrijfsmiddelen.

Actuele waarde

De actuele waarde van de bedrijfsgebouwen en terreinen is eind 2007 naar schatting ten minste 7,5 miljoen hoger dan de boekwaarde (eind 2006: 6,2 miljoen).

De afschrijvingen over bedrijfsgebouwen bedragen op basis van actuele waarde 0,9 miljoen meer dan op basis van historische kostprijs (2006: 0,7 miljoen).

3) Financiële vaste activa

De niet-geconsolideerde deelneming betreft het 33,3% kapitaalbelang in HTI Direct BV.

	Niet-geconsolideerde deelneming
Stand 1 januari 2007	0
Verwervingen/afstotingen	60
Ontvangen winstuitkeringen en dividenden	0
Aandeel resultaat	0
Overige mutaties	0
Stand 31 december 2007	60

4) Onderhandenwerken (opdracht derden)

	31 december 2007	31 december 2006
Kosten incl. naar rato van voortgang genomen winst, verminderd met voorzieningen voor verliezen	267.476	186.399
Af: gedeclareerde termijnen	- 287.966	-189.545
	- 20.490	- 3.146

Als volgt samengesteld:

	31 december 2007	31 december 2006
Saldo onderhandenwerken groter dan gedeclareerde termijnen	31.333	25.625
Saldo onderhandenwerken kleiner dan gedeclareerde termijnen	-51.823	-28.771
	- 20.490	- 3.146

5) Voorzieningen

	Latente belasting- verplichtingen	Personeels- gerelateerde verplichtingen	Herstructurering	Garantie	Totaal
Stand 1 jan. 2007	146	984	509	5.850	7.489
Toevoegingen	0	47	0	812	859
Onttrekkingen	-87	0	-509	-3.980	-4.576
Stand 31 dec. 2007	59	1.031	0	2.682	3.772

Het totaal der voorzieningen heeft merendeels betrekking op voorzieningen met een looptijd langer dan één jaar. Het langlopende gedeelte betreft in hoofdzaak de voorziening voor personeelsgerelateerde verplichtingen.

De latente belastingverplichtingen bestaan volledig uit die jegens de Nederlandse fiscale autoriteit en worden berekend tegen het verwachte tarief van afwikkeling: 25,5% (eind 2006: 25,5%)

De voorziening voor personeelsgerelateerde verplichtingen betreft verplichtingen inzake jubileumuitkeringen. Voor de berekening van deze voorziening is uitgegaan van een rekenrente van 4,0 procent.

De voorziening herstructurering dient tot dekking van kosten verband houdende met reorganisaties en beëindiging van activiteiten.

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening (gedeeltelijk)

6) Bedrijfsopbrengsten

	2007	2006
Netto-omzet	162.300	155.701
Wijziging in balanswaarde onderhanden werken	81.552	53.700
	243.852	209.401

Geografische spreiding netto-omzet:

	2007	2006
Nederland	154.254	150.315
Overige EU-landen	771	77
Buiten Europa	7.275	5.309
	162.300	155.701

Medewerkers

De gemiddelde personeelsbezetting in vaste dienstbetrekking in 2007 luidt: 1.533 (2006: 1.493)

7) Belastingen

Dit betreft de verschuldigde belasting, te betalen over de in het binnenland en buitenland behaalde resultaten, rekening houdend met de mutatie in de voorziening voor latente vennootschapsbelasting.

De verschuldigde en uitgestelde belasting is berekend volgens de geldende (tevens verwachte) tarieven (Nederland: 25,5%), rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, permanente verschillen en niet-aftrekbare kosten.

Uit de toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening van Holland Techniek BV is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De grondslagen gehanteerd voor de vennootschappelijke jaarrekening zijn gelijk aan de grondslagen toegepast voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening. De geconsolideerde groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen zijn gewaardeerd op netto-vermogenswaarde volgens de grondslagen van Holland Techniek BV.

1) Financiële vaste activa

	31 december 2007	31 december 2006
Aandeel in groepsmaatschappijen	3.546	3.412
Overige deelnemingen	60	0
	3.606	3.412

2) Voorzieningen (gedeeltelijk)

	31 december 2007	31 december 2006
Deelnemingen	2.944	2.647

Uit de overige gegevens:

Groepsmaatschappijen en deelnemingen

Voor geen enkele vennootschap is een verklaring afgegeven als bedoeld in artikel 2:403 BW.

Situatie per 31 december 2007

Groepsmaatschappijen (volledig geconsolideerd)

Aruba Techniek N.V., Oranjestad, Aruba	100%	
Curaçao Techniek N.V., Willemstad, Curaçao	100%	
Electro-Holland Polska Sp. z o.o., Krakow, Polen	100%	
SeaSystems BV, Spijkenisse	100%	
Green BV, Rotterdam	73%	
Holland Industrial Systems Inc., New Castle (USA)		100%
Eduplan BV	100%	

Groepsmaatschappijen (proportioneel geconsolideerd)

MonoPet v.o.f., Nieuwe Pekela	45%
ABC Gezondheidszorg Voorzieningen v.o.f., Utrecht	33%
Holland Facilities v.o.f., Amersfoort	50%
KAI v.o.f., Rotterdam	50%

Overige deelnemingen

HTI Direct BV, Amersfoort	33,3%

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2007 van Holland Techniek BV:

- Vorderingen
- Voorzieningen
- Bedrijfsopbrengsten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie vraag 1

Bij de grootte van de post moet het onderscheid tussen wezenlijk c.q. materieel door de kandidaat bij deze vraag worden gemotiveerd. Indien dit consequent fout wordt gedaan bij alle posten dan 1 punt in mindering brengen.

De onderdelen kenmerken en controleaspecten moeten casusspecifiek worden beantwoord. Algemene antwoorden zijn maximaal met 1 punt te honoreren.

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

Vorderingen

Grootte:	De post vorderingen (60.039) is de grootste post in de balans ultimo 2007. De post vorderingen is groter dan het groepsvermogen(26.180) en $60.039 = 74,5\%$ van het balanstotaal. Deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De post vorderingen is ten opzichte van 2006 met 44,9 % gestegen. Voor een deel valt dit te verklaren door groei van de activiteiten. Er zijn echter ook achterstanden ontstaan bij de incasso van gedeclareerde termijnen doordat bij de ontwikkeling van de Zuid-As betrokken projectontwikkelaars in financiële moeilijkheden zijn geraakt. (zie deel 2 van de casus onder Green BV) De vorderingen op korte termijn worden gewaardeerd op nominale waardevermindering met een waarde correctie wegens oninbaarheid. Het risico bestaat dat deze correctie te laag is waardoor de vorderingen per saldo te hoog gewaardeerd zijn.
Controleaspect:	De accountant zal de post vorderingen controleren op juistheid (bestaan, en waardering) en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de waardering de vorderingen op de bij de ontwikkeling van de Zuid-As betrokken projectontwikkelaars.

Voorzieningen

- Grootte:** De Voorzieningen bedragen ultimo 2007: $3.772 = 4,7\%$ van het balanstotaal en $14,4\%$ van het groepsvermogen en deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk:** De post voorzieningen is ten opzichte van vorig jaar met € 3.7 miljoen gedaald. Deze daling is vooral veroorzaakt door onttrekkingen in verband met de herstructurering en garantie. De voorziening voor herstructurering is ultimo 2007 uitgeput. Dit is opmerkelijk omdat in deel 2 van de casus (onder missie en actuele ontwikkelingen) staat dat de herstructurering in 2007 voor de helft is gerealiseerd en naar verwachting in 2008 zal zijn voltooid. Het lijkt er dus op dat ultimo 2007 een aanvullende voorziening moet worden getroffen voor het voltooien van de herstructurering in 2008. De onttrekking aan de garantievoorziening is veel groter dan de dotatie. Kennelijk zijn in 2007 veel garantieclaims gehonoreerd of claims met een hoge waarde wat mogelijk iets zegt over de kwaliteit van het opleverde product. De totale omvang van het onderhanden werk exclusief gedeclareerde termijnen is met circa 80.000 (43%) toegenomen. Het kostenpatroon volgens de winst-en-verliesrekening blijft daarbij achter. Zou in 2007 vertraging zijn ontstaan bij de oplevering van werken? Wat zijn eventuele oorzaken daarvan? Gevolg van problemen met de kwaliteit? Zijn in verband hiermee mogelijk meer of hogere garantieclaims te verwachten, dus is de toevoeging van 0,5% van de omzet niet te laag?
- Controleaspect:** De accountant zal de post voorzieningen controleren op toereikendheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal de onttrekking aan de garantievoorziening op juistheid controleren. De accountant zal ultimo 2007 vooral aandacht besteden aan de volledigheid van de voorzieningen herstructurering en garantieverplichtingen.

Bedrijfsopbrengsten

- Grootte:** De post bedrijfsopbrengsten is de grootste post in de winst-en-verliesrekening deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk:** Verantwoording van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening gebeurt bij projectmatige omzet volgens de 'percentage of completion'-methode behalve voor de grote stroom kleinere projecten die worden verantwoord volgens de 'completed contract' methode. Het onderscheid tussen grote en kleine projecten wordt gemaakt door de directie. (zie deel 2 van de casus onder SeaSystems BV) De directie kan bij het maken van dit onderscheid het verantwoorden van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening qua omvang en timing beïnvloeden.
- De bedrijfsopbrengsten omvatten de netto-omzet, de mutatie in het onderhanden werk (inclusief winstopslag en/of getroffen verliesvoorzieningen) en de overige bedrijfsopbrengsten. Bij het toepassen van de 'percentage of completion'-methode wordt de winst op onderhanden werken voor derden genomen voor het gedeelte van de verwachte winst dat overeenkomt met het uitgevoerde deel van het werk. (zie deel 4 van de casus onder Grondslagen van de financiële verslaggeving)
- De directie kan bij het schatten van de verwachte winst en het bepalen van de hoogte van de getroffen verliesvoorziening het verantwoorden van de bedrijfsopbrengsten in de resultatenrekening qua omvang en timing beïnvloeden.
- Bij Green BV is de projectadministratie verloren gegaan.

Controleaspect: De accountant zal de bedrijfsopbrengsten controleren op volledigheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de consistentie bij het maken van onderscheid tussen grote en kleine projecten, het schatten van de verwachte winst bij het toepassen van de 'percentage of completion'-methode, de waardering van het onderhandenwerk en de tijdigheid (afgrenzing).

Vraag 2 Risicoanalyse SeaSystems BV (18 punten)

- a. Noem drie belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2007 van SeaSystems BV. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- b. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoordindicatie vraag 2a + 2b

Door een kandidaat genoemde risico's moeten casusspecifiek zijn. De vermelding van andere dan de genoemde inherente risico's, mits casusspecifiek en mits leidend tot een materiële fout in de jaarrekening kunnen ook goed gerekend worden. (bijv. verschuivingsgevaar tussen 20 en 40 foot formaat containers).

	Antwoordindicatie vraag 2a Inherente risico's (9 punten; 3 punten per juist IR: 1,5 punt voor het risico; 1,5 voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening)	Antwoordindicatie vraag 2b Maatregelen van interne beheersing (9 punten; 1,5 punt per juist beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico)
1.	De doorlooptijd van een opdracht varieert van 2 maanden tot meer dan 1 jaar. Dit impliceert een materiële post onderhanden werk per balansdatum. Risico: 1. Onjuiste waardering van het onderhanden werk, toereikendheid van de getroffen voorziening voor reeds opgetreden verliezen. 2. Verschuivingsgevaar in de opbrengstverantwoording tussen de boekjaren, waarbij projecten administratief te vroeg of te laat kunnen worden afgesloten of ten onrechte worden aangemerkt als 'completed contract' of 'percentage of completion'.	1. Functiescheiding tussen Directie Bedrijfsbureau, Projectleiders en Administratie 2. Mijlpaalrapportages vanuit voortgangsbesprekingen 3. Registratie bijzonderheden mbt de uitvoering in voortgangsrapportages 4. Vaststellen voorzieningen op basis van analyse verschillen tussen vc-nc op basis van voortgangsrapportages

2.	Zo nodig worden ter voorkoming van onderbezetting projecten aangenomen tegen aanneemsommen welke lager liggen dan de globale kostenraming. Risico: 1. Juistheid/waardering van de verantwoorde verlieslatende projecten wegens onderbezetting. 2. Volledigheid van de voorziening per balansdatum.	1. Functiescheiding tussen Directie, Acquisitie, Bedrijfsbureau 2. Directie stelt richtlijnen op onder welke voorwaarden verlieslatende opdrachten mogen worden aangenomen. 3. Bedrijfsbureau berekend bezettingspercentages op basis van de orderportefeuille 4. Verlieslatende opdrachten moeten worden geautoriseerd voordat zij aan de klant worden aangeboden.
3.	Aan het gereedkomen van bepaalde fasen zoals de voorbereiding en de installatie en oplevering zijn contractueel overeengekomen termijnbetalingen verbonden. Risico: Gefactureerde termijnen worden niet of niet tijdig verantwoord.	1. Functiescheiding tussen Bedrijfsbureau en Administratie 2. Administratie factureert termijnen op basis van mijlpaalrapportages van het bedrijfsbureau op basis van in de contracten vastgelegde afspraken gelet op de in de voortgangsrapportages vermelde mijlpalen.
4.	Het komt regelmatig voor dat het personeel overwerkt. Overwerk wordt uitbetaald tegen een hoger uurtarief. Risico: 1. Juistheid van de verantwoorde kosten van overwerk. (verschuiving tussen uren met een hoog en die met een laag tarief) 2. Volledigheid nog te betalen overwerk per balansdatum.	1. Functiescheiding tussen Bedrijfsbureau, Projectleiders en Administratie. 2. Bedrijfsbureau geeft toestemming voor het verrichten van overwerk. 3. Projectleiders autoriseren verantwoorde overuren. 4. Administratie registreert verantwoorde overuren als nog te betalen en verwerkt geautoriseerde overuren in de salarisadministratie van de opvolgende maand.
5.	De prijzen van hardware en componenten op de inkoopmarkten fluctueren aanzienlijk. Risico: Juistheid van de verantwoorde inkoopkosten.	1. Secundaire functiescheiding tussen Inkoop, Bedrijfsbureau en Administratie 2. Registratie inkooporders 3. Registratie marktnoteringen 4. Factuurcontrole op basis van inkooporder en marktnoteringen.
6.	In de in compartimenten opgedeelde container bevinden zich één of meerdere generatoren. Risico: Er worden minder generatoren in de opbrengsten verantwoord dan dat er zijn geplaatst	1. Functiescheiding tussen acquisitie, bedrijfsbureau en opslag generatoren. 2. Bedrijfsbureau stelt voorcalculatie op op basis contract. 3. Opslag geeft generatoren af op basis van voorcalculatie.
7	De productie van EC's zijn alle tegen een vaste aanneemsom. Plaatsing en installatie gebeurt op locatie en wordt	1. Functiescheiding tussen Bedrijfsbureau en Uitvoering.

uitgevoerd op basis van werkelijk gemaakte kosten. Risico: Verschuivingsgevaar in de verantwoorde kosten van plaatsing en installatie naar productie waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.	2. Productie en plaatsing/ installatie worden afzonderlijk voor- en na gecalculeerd 3. voor productie en plaatsing en installatie zijn verschillende projectleiders verantwoordelijk.

Vraag 3 Business Balance Scorecard (20 punten)

Holland Techniek BV is werkzaam op vele terreinen. Het management wordt maandelijks overladen met rapportages over de diverse projecten en de activiteiten van de verschillende groepsmaatschappijen. Dit vormde voor de directie van Holland Techniek BV de belangrijkste reden om als onderdeel van de reorganisatie de Business Balance Scorecard (BBS) in te voeren als besturingsinstrument.

- Noem de vier perspectieven die binnen de BBS worden onderscheiden.
- Noem per perspectief één kritische succesfactor (KSF) voor Holland Techniek BV. Baseer u hierbij op deel 1 van de casus.
- Bepaal per genoemde kritische succesfactor één prestatie-indicator.

Antwoordindicatie vraag 3

Bij beantwoording van deze vraag moet zowel het perspectief als de bijbehorende KSF worden vermeld. Een Indicator moeten vervolgens gerelateerd zijn aan de KSF en tevens objectief meetbaar zijn. Als een kandidaat, in tegenstelling tot hetgeen gevraagd wordt een KSF uit deel II van de casus i.p.v. uit deel 1 van de casus benoemt dan kan dit, mits juist beargumenteerd, goed worden gerekend. NB. Het vermelden als indicator van een klanttevredenheidsonderzoek is fout. Het klanttevredenheidsonderzoek is immers een middel om de gewenste PI te verkrijgen. Het vermelden van "Goed opgeleide werknemers hebben" onder het interne perspectief kan ook goed worden gerekend.

3a 4 x 1 p.	3b 4 x 2 p. Indien niet juist gecategoriseerd: 4 x 1 p.	3c 4 x 2 p.
Perspectief	KSF	Indicator
<i>Financieel</i>	Bedrijfsopbrengsten Bedrijfsresultaat Rendement EV Solide dienstverlener zijn	Omzet in € per businessgroep per periode Bedrijfsresultaat in € per businessgroep per periode Rendement als % van het EV per periode Solvabiliteit als % EV/VV
<i>Klant- en markt</i>	Proactieve dienstverlener zijn Betrouwbare dienstverlener zijn Servicegericht zijn	% opdrachten t.g.v. benadering van door eigen verkoopmedewerkers % niet tijdig uitgevoerde opdrachten per periode % klachten t.o.v. aantal uitgevoerde opdrachten Aantal verholpen storingen binnen gestelde normtijd
<i>Intern</i>	Flexibele organisatie zijn Gestroomlijnde organisatie zijn	% gegevenselementen in de rapportage die klant wenst en die door de eigen organisatie geleverd kunnen worden.

		Doorlooptijd in uren/dagen tussen een door de klant gestelde vraag en het antwoord daarop, waarbij elke klant één aanspreekpartner heeft.
<i>Innovatie en leren</i>	Technisch hoogwaardig zijn. Goed opgeleide werknemers hebben	Gemiddeld aantal uren gevolgd bijscholing per technisch medewerker per jaar Scholingsniveau per categorie medewerkers

De indicator dient SMART te zijn; specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. Ook dient zij in perspectief geplaatst te zijn.

Vraag 4 Onderhandenwerken (4a: 19 punten en 4b t/m 4e: 18 punten)

- a. Geef een beschrijving van de controle van de balanspost Onderhandenwerken in de jaarrekening van Holland Techniek BV voorzover die betrekking heeft op SeaSystems BV. Besteed hierbij aandacht aan:
- doelstelling
 - cijferbeoordeling
 - overige gegevensgerichte handelingen.

Antwoordindicatie vraag 4a (19p)

Beoordeling bij "Cijferbeoordeling": 1 punt per vermeld item. (max 5 ptn). Beoordeling bij "overige gegevensgerichte handelingen": 2 punten per element met een maximum van 10 punten. De volgende items mogen nog worden toegevoegd en leveren eveneens per item 2 punten op:

- controle op juiste indeling van het project (POC of CC)
- presentatie en toelichting conform BW2 titel 9

1.1 Doelstelling (4 punten)

- bestaan onderhandenwerken
- waardering onderhandenwerken
- toereikendheid voorziening
- volledigheid gefactureerde termijnen
- toelichting en presentatie
- afgrenzing

1.2 Cijferbeoordeling (5 punten)

De accountant beoordeelt de hoogte van het onderhandenwerk per balansdatum:

- ten opzicht van het voorafgaande maandafsluitingen;
- in relatie tot de financiering met reeds gefactureerde termijnen;
- verhouding tussen het aantal projecten in voorbereiding en het aantal op locatie geïnstalleerde projecten
- de verantwoorde kosten per project per fase (voorbereiding, installatie en oplevering) ten opzichte van de voorcalculatie;
- de hoogte van de getroffen voorzieningen wegens reeds opgetreden verliezen.

1.3 Overige gegevensgerichte handelingen (10 punten)

De accountant stelt vast dat het saldo onderhandenwerken in de jaarrekening aansluit op de grootboekrekening onderhandenwerken en op de specificatie in de OHW-administratie. (1p)

De accountant neemt kennis van de voortgangsrapportages met betrekking tot de per balansdatum onderhanden projecten en de kort voor balansdatum afgesloten projecten.

De accountant stelt hierbij vast dat projecten niet te vroeg of te laat administratief zijn afgesloten en gaat na dat de administratieve voortgang overeenstemt met de feitelijke stand van zaken. (2p)

De accountant verricht waarneming ter plaatse bij vestigingen van SeaSystems teneinde het bestaan en de fase van voortgang zelfstandig waar te nemen. (2p)

Voor het per balansdatum op locatie onderhanden installatiewerk verricht de accountant afloopcontrole. (1p)

De accountant neemt kennis van de verschillen tussen voor- en nacalculatie van de reeds afgesloten fasen van de onderhanden projecten en gaat mede aan de hand van de voortgangsrapportages na of voor reeds opgetreden verliezen adequate voorzieningen zijn getroffen. (2p)

De accountant stelt vast dat alle per balansdatum voorgerecalculeerde verliezen zijn verantwoord. (1p)

De accountant stelt, aan de hand van de contracten, de voortgangsrapportages en de debiteurenadministratie vast dat de reeds gefactureerde termijnen volledig zijn verantwoord in de balans. (1p)

- b. Geef de presentatie van de balanspost Onderhandenwerken per 31 december 2007 indien de verslaggevingsstandaard IFRS zou zijn toegepast.

Antwoordindicatie vraag 4b (2p)

Indien een kandidaat als antwoord op de wijze van IFRS presentatie alleen aangeeft een splitsing tussen Vorderingen (projecten met een positief saldo) en Verplichtingen (projecten met een negatief saldo) zonder de bijbehorende cijfers dan kunnen hiervoor de volle 2 punten worden toegekend.

IFRS-presentatie:

Vorderingen → 31.333 (1p)

Verplichtingen → 51.823 (1p)

Op 1 november 2007 is een meerjarig werk in opdracht van derden opgeleverd. De aanneemsom bedroeg € 8.000.000. Bij de oplevering is de laatste en enige in 2007 gedeclareerde termijn (20% van de aanneemsom) ontvangen.

- Dit werk was per 1 januari 2007 conform de waarderingsgrondslag van Holland Techniek BV voor een boekwaarde van + € 860.000 in de balanspost Onderhandenwerken opgenomen;
- De werkelijke kosten van 1 januari 2007 tot en met 31 oktober 2007 zijn:

- kosten grond- en hulpstoffen	€ 395.000
- lonen/salarissen en sociale lasten	€ 327.600
- uitbesteed werk/externe kosten	€ 222.000
- opslag algemene kosten	<u>€ 165.400</u>
	€ 1.110.000
- De totale werkelijke kosten van dit werk hebben € 7.110.000 bedragen.

- c. Geef de uitsplitsing van de boekwaarde van dit werk per 1 januari 2007 ad + € 860.000 per onderdeel:
- de geactiveerde kosten (niet gespecificeerd per kostensoort);
 - de toegerekende winst (salderend);
 - de gedeclareerde termijnen.

Antwoordindicatie vraag 4c (6p)

- kosten t/m 2006 : 7.110.000 - 1.110.000 =	6.000.000 (2p)
- toegerekende winst	1.260.000 (salderend) (2p)
- 80% x 8.000.000 =	<u>- 6.400.000 (2p)</u>
	860.000

- d. Geef de verantwoording van het gerealiseerde bedrijfsresultaat 2007 bij de oplevering van dit werk op 1 november 2007 in de winst-en-verliesrekening conform de grondslagen van Holland Techniek BV. Specificeer de post Bedrijfsopbrengsten.

Antwoordindicatie vraag 4d (6p)

Indien een kandidaat het bedrijfsresultaat (€ 370.000) op een andere wijze dan in de SVU (schema van uitwerking) is aangegeven, berekent, dan mogen hier ook 2 pnt aan worden toegekend

Netto-omzet	8.000.000 (2p)
Wijziging in balanswaarde OHW	- <u>7.260.000</u> (6.000.000 + 1.260.000) (2p)
Bedrijfsopbrengsten	740.000
- kosten grond- en hulpstoffen	395.000
- lonen/salarissen en sociale lasten	327.600
- uitbesteed werk/externe kosten	222.000
- opslag algemene kosten	<u>165.400</u>
	<u>1.110.000</u> (2p)
Bedrijfsresultaat	- 370.000

In de balanspost Onderhandenwerken per 31 december 2007 is een bedrag begrepen van € 34.000.000 voor de geactiveerde kosten van de kleinere projecten die gewaardeerd worden op basis van de "completed contract" methode. Fiscaal wordt echter ook aan deze projecten de geprognosticeerde winst toegerekend. Per 31 december 2007 kan deze fiscaal toegerekende winst worden begroot op € 2.354.000.

- e. Bespreek en bereken het gevolg van de door de fiscus toegepaste waarderingsmethode op deze categorie projecten voor de geconsolideerde balans per 31 december 2007 van Holland Techniek BV.

Antwoordindicatie vraag 4e (4p)

Als een kandidaat hier meldt dat er een passieve latentie ontstaat, dan dit uiteraard fout rekenen. Voor deze vraag kan dan max. 2 punten worden toegekend. Ook als de student in het midden laat of het een actieve of passieve latentie is mogen maximaal 2 punten worden toegekend.

De winst wordt bedrijfseconomisch later genomen dan fiscaal of fiscale boekwaarde is hoger dan de bedrijfseconomische. In die situatie ontstaat er een actieve latentie (2 punten): per 31 december 2007 van 25,5% x 2.354.000 = 600.270 (2 punten).

Vraag 5 Publicatieplicht (10 punten)

- a. Beredeneer of de groepsmaatschappijen van Holland Techniek BV bij het opstellen van hun jaarrekening gebruik kunnen maken van de zogenaamde groepsvrijstelling, die inhoudt dat zij de jaarrekening op vereenvoudigde wijze kunnen inrichten en deze niet hoeven te publiceren.

Antwoordindicatie vraag 5a (4p)

Vermelding van een verband tussen de vraag en “art.2:403 BW” levert 2 ptn op. Als ook de conclusie juist is dan nogmaals 2 ptn toekennen. (totaal voor deze vraag dus 4 ptn).

Zoals blijkt uit de overige gegevens heeft Holland Techniek BV voor geen van de groepsmaatschappijen en deelnemingen een aansprakelijkheidsverklaring (art.2:403 BW) afgegeven. (2p) M.a.w. aan één van de belangrijkste voorwaarden voor de groepsvrijstelling is niet voldaan (2p), de groepsmaatschappijen kunnen hier geen gebruik van maken.

Holland Techniek BV stelt geen kasstroomoverzicht op. In de RJ-Richtlijnen wordt een aantal situaties genoemd waarin er voor de rechtspersoon geen verplichting bestaat een kasstroomoverzicht op te stellen.

- b. Noem en bespreek twee van deze situaties én geef beargumenteerd per situatie aan of deze al dan niet van toepassing is op Holland Techniek BV.

Antwoordindicatie vraag 5b (6p → per situatie: noemen 1p, toetsing 2p)

Het aangeven van het verschil tussen “klein/middelgroot en groot” in zijn algemeenheid, maar wel een antwoord gericht op de casus levert het max. aantal punten op.

Conform de RJ-Richtlijnen bestaat o.a. in de volgende situaties geen verplichting een kasstroomoverzicht op te stellen.

Situatie:

- indien de rechtspersoon kwalificeert als een kleine rechtspersoon;
- indien de rechtspersoon een 100% dochter is van een andere rechtspersoon, die wel een kasstroomoverzicht opstelt en de jaarrekening in Nederland publiceert;
- indien de rechtspersoon gebruik maakt van de zogenaamde groepsvrijstelling (art. 2:403 BW);
- indien de rechtspersoon als een zuivere tussenholding is aan te merken.

Toetsing:

- waarde activa = 80.611 > 4.400
netto-omzet = 243.852 > 8.800
aantal werknemers = 1.533 > 50
Holland Techniek BV kwalificeert niet als kleine (of middelgrote), maar als grote rechtspersoon. Dus niet van toepassing;
- Holland Techniek BV is 100% dochter van HTI Holdings BV die o.g.v. “in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen” een kasstroomoverzicht moet opstellen én in Nederland publiceert → op grond hiervan hoeft Holland Techniek BV geen kasstroomoverzicht op te stellen, dus wel van toepassing;
- Holland Techniek BV is zelf feitelijk volledig publicatieplichtig, dus is de groepsvrijstelling - blijkbaar- niet van toepassing;
- Holland Techniek BV voert beheersdaden uit: is dus niet aan te merken als zuivere tussenholding → niet van toepassing.

Vraag 1 AO/IB van SeaSystems BV (1a t/m 1e: 15 punten en 1f: 15 punten)

Als een kandidaat bij de beantwoording van deze vraag duidelijk laat zien voldoende inzicht te hebben, dan kan voor deze vraag (in zijn totaliteit beoordelen!) een zodanig aantal punten worden toegekend dat de kandidaat daarmee een voldoende voor deze vraag kan behalen. Dus als een student consequent bijvoorbeeld alleen stukproductie heeft behandeld dan heeft de student in ieder geval een voldoende behaald. (Deze vraag in zijn geheel derhalve beoordelen o.b.v. Professional Judgement. NB: S.V.P op het werk zelf aangeven waarom u tot het aantal punten komt dat u hiervoor geeft) .

Bij de laatste interim-controle heeft de accountant vastgesteld dat de beschrijving van de AO/IB met betrekking tot het productieproces van EnergieContainers (EC's) niet meer actueel is en leemten vertoont. Beantwoord de volgende vragen met betrekking tot de AO/IB van het productieproces.

a. Welke typologieën zijn van toepassing op het productieproces van EC's?

Antwoordindicatie vraag 1a (1p)

- heterogene massaproductie voor wat betreft de productie van standaard EC's
 - (serie)-stukproductie voor wat betreft de productie van klantspecifieke EC's
- b. Noem per typologie twee aanknopingspunten voor de controle op de volledigheid van de opbrengsten.

Antwoordindicatie vraag 1b (1p)

- heterogene massaproductie: geld- en goederenbeweging, standaardkostprijzen, periodieke nacalculatie en verschillenanalyse per afdeling en harde normen
 - (serie)-stukproductie: geld- en goederenbeweging, voor- en nacalculatie per order inclusief verschillenanalyse, zachte normen.
- c. Noem drie risico's met betrekking tot de beheersing van het productieproces.

Antwoordindicatie vraag 1c (3p)

- Inkoop door bedrijfsbureau (toepassen secundaire functiescheiding; richtlijnen)
- Automatisering is uitbesteed
- Inkoop in het buitenland – tijdigheid van levering
- Boeteclausules – goede planning
- Kwaliteitscontrole door uitvoering – secundaire functiescheiding
- Overwerk
- Claims ingeval te late levering
- Afval en uitval

- d. Beschrijf de randvoorwaarden (algemene beheersmaatregelen) waaraan de interne organisatie van SeaSystems BV moet voldoen zodat er sprake kan zijn van een adequate interne beheersing.

Antwoordindicatie vraag 1d (6p)

- CTFS (2p)
 - o voorbereiding (BB) $\leftrightarrow$ uitvoering $\leftrightarrow$ afsluiting (Administratie)
 - o offertecalculatie $\leftrightarrow$ gedetailleerde voorcalculatie
 - o voorcalculatie (BB) $\leftrightarrow$ nacalculatie
 - o Secundaire functiescheiding binnen uitvoering tussen productie en kwaliteitscontrole
 - o Secundaire functiescheiding binnen BB m.b.t. inkoop
 - Begroting, tarieven en normen (2p)
 - o Missie, visie, meerjarenplan, jaarplan, deelplannen (verkoop, productie, voorraad, inkoop, investering, personeel)
 - o Administratie zet plannen om in begrotingen en berekent tarieven op basis van geautoriseerde normen
 - o Autorisatie begroting en tarieven door directie
 - o Invoer in computersysteem door medewerker administratie
 - o Controle op invoer door hoofd administratie
 - Automatisering (1p)
 - o Beheersingmaatregelen met betrekking tot betrouwbaarheid en continuïteit.
 - o General controls en application controls
 - o Ingaan op maatregelen rond uitbesteding.
 - Richtlijnen en Instructies (1p)
 - o Functie- en taakbeschrijvingen
 - o Richtlijnen per genoemd attentiepunt
- Controle op de naleving door administratie.

- e. Geef aan welke informatiebehoefte het management van SeaSystems heeft om het productieproces van EC's te beheersen. Noem 8 items.

Antwoordindicatie vraag 1e (4p: eerstgenoemde 8 → 0,5 p per item)

- Maandelijks wordt de informatie zowel per periode als cumulatief verstrekt en voor zover mogelijk in relatie tot de begroting en cijfers uit overeenkomstige periodes uit eerdere jaren.
- Omzet en afzet van EC's gesplitst naar standaard en klantspecifiek
- Omvang van de orderportefeuille gesplitst naar standaard en klantspecifiek
- Verschillenanalyse voor standaardcontainers (periodiek)
- Verschillenanalyse per opdracht voor klantspecifieke EC's
- Bezetting van de verschillende uitvoerende afdelingen
- Afval- en uitvalresultaten.
- Analyse van afwijkingen
- Storingspercentage machines per afdeling
- Ziekteverzuim personeel per afdeling
- Kosten per afdeling
- Overschrijding leverdatum – aantal, duur, hoogte boete

- f. Beschrijf, in aansluiting op uw onder a tot en met e gegeven antwoorden, de AO/IB rond de voorbereiding, de uitvoering en de afsluiting van de productie van EC's.

Antwoordindicatie vraag 1f (15p)

Scheiding tussen massa- en stukproductie moet duidelijk zichtbaar zijn.

In hoge mate standaard, wel moeten de risico's zoals vermeld onder attentiepunten expliciet aan bod komen.

Impuls (1p)

Voorbereiding:

- Ontwerp (1p)
- Calculatie (1p)
- Planning (1p)
- Werkvoorbereiding (1p)

Uitvoering (5p)

- Werkdistributie
- Grondstoffen- en materiaalvoorziening
- Tijdregistratie
- Voortgangscontrole
- Kwaliteitscontrole
- Gereedmelding

Afsluiting/verantwoording

- Controle op volledigheid registraties (1p)
- Verschillenanalyse (1p)
 - o efficiency
 - o bezetting
 - o calculatie
- Verklaring der verschillen
- Verbandscontroles: (3p)
 - o Grond- en hulpstoffen
 - o Mensuren (direct- indirect)
 - o Machine-uren

Vraag 2 Projectadministratie Green BV (21 punten)

Als verantwoordelijk accountant bent u belast met de afwikkeling van de controlebevinding met betrekking tot de verloren gegane projectadministratie zoals opgenomen in deel 3 van de casus.

Bespreek gemotiveerd of deze controlebevinding in beginsel gevolgen heeft voor:

- a. een in te stellen nader onderzoek. Geef hierbij kort aan welke werkzaamheden de accountant zal verrichten;

Antwoordindicatie vraag 2a (4p)

Indien de student bij nader onderzoek ingaat op het feit of de post wel of niet materieel is voor de jaarrekening dan mag hier 1 punt aan worden toegekend.

Als antwoord: "Waarom geen Back-up o.i.d." levert ook maximaal 1 punt op.

Een antwoord, dat gericht is op de vraag waar de accountant ergens anders (gegevensgericht) informatie vandaan kan halen om het OHW te kunnen beoordelen, mits juist en gemotiveerd, kan ook worden goedgekeurd.

De accountant zal nagaan of de projectadministratie aan de hand van (kopie) basisdocumenten door de klant kan worden gereconstrueerd. In dat geval kan de controle op de juistheid van de projectkosten alsnog worden uitgevoerd en zijn er in principe geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring.

b. de strekking van de af te geven accountantsverklaring bij:

1. de jaarrekening van Green BV en
2. de geconsolideerde jaarrekening 2007 van Holland Techniek BV.

Antwoordindicatie 2b1 en 2b2

Hier het vermelden van drie ongenueanceerde en niet toegelichte antwoorden niet goed rekenen. Het vermelden van een beperking (onzekerheid) in de controle is een must om een voldoende te behalen.

Bij de beantwoording van vraag 2b2 moet duidelijk blijken dat het hier een geconsolideerde jaarrekening betreft en daardoor het belang wel anders kan komen liggen. Indien een kandidaat niet verder komt dan "zie 2b1" dan kan dit niet goed worden gerekend. Hooguit 1pnt toekennen.

Antwoordindicatie 2b1 (4p)

Indien reconstructie van de projectadministratie niet mogelijk is ontstaat een onzekerheid in de controle.

In de jaarrekening van Green BV zal deze onzekerheid waarschijnlijk van wezenlijk belang zijn en zal de accountant een accountantsverklaring van oordeelonthouding geven. Als het belang materieel is dan zal de accountant een accountantsverklaring met beperking geven.

Antwoordindicatie 2b2 (4p)

In de jaarrekening van Holland Techniek BV is het belang kleiner, in ieder geval niet wezenlijk maar materieel of zelfs niet materieel. Als het belang materieel is dan zal de accountant een accountantsverklaring met beperking geven. (2p)

Als het belang niet materieel is zijn er in principe geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring. (2p)

c. Geef drie concrete beheersmaatregelen rond de ICT van de projectadministratie die operationeel moeten zijn om te voorkomen dat de projectadministratie in de toekomst bij een calamiteit verloren gaat.

Antwoordindicatie 2c (9p → per maatregel 3p)

Toevoegen als antwoordmogelijkheden: 'een 2^e server installeren' en/of 'uitwijken naar buiten de onderneming'.

- Periodiek een back-up maken in combinatie met een herstelprocedure
- Extern bewaren van de back-up
- Regelmatig testen van de herstelprocedure
- Afsluiten van een service level agreement (SLA) met de leverancier op basis waarvan na een calamiteit snel vervangende soft- en hardware geleverd kan worden
- Fysieke beveiligingsmaatregelen

Vraag 3 Positie accountant P. Precies (10 punten)

Beantwoord de twee aan accountant P. Precies in deel 3 van de casus gestelde vragen, rekening houdend met de bepalingen uit de Verordening gedragscode (VGC):

- a. Het verzoek afschrijvingsstaten (zie deel 3 van de casus).

Antwoordindicatie vraag 3a (5p)

Voordat accountant Precies op dit verzoek kan ingaan, dient hij na te gaan of hij dit verzoek kan honoreren gelet op de basisprincipes uit de verordening gedragscode (VGC). Met betrekking tot deze situatie is in de VGC het volgende bepaald:

Hoofdstuk A-140.1.a1 onder Geheimhouding

De registeraccountant onthoudt zich van: Het buiten de accountantspraktijk waarbij hij werkzaam is of waaraan hij is verbonden of buiten de entiteit waarbij of ten behoeve waarvan hij werkzaam is, bekend maken van vertrouwelijke informatie, die hij in het kader van zijn beroepsmatig en zakelijk optreden heeft verkregen, tenzij hij is gemachtigd tot bekendmaking over te gaan of op grond van een wettelijk voorschrift dan wel beroepshalve daartoe een recht of plicht bestaat. (3p)

Accountant Precies dient dus eerst toestemming te vragen aan zijn cliënt alvorens in te gaan op het verzoek van de verzekeringsmaatschappij. (2p)

- b. Het verzoek opdrachtaanvaarding (zie deel 3 van de casus).

Antwoordindicatie vraag 3b (5p)

Zowel "Belangenbehartiging" als Belangentegenstelling" kan worden goed gerekend.

Een antwoord dat luidt dat de acc. Wel kan ingaan op het verzoek, maar dan niet controleert, is ook goed. Hier kan dus conform SVU ook 1pnt aan worden toegekend.

De objectiviteit (2p) en de onafhankelijkheid van de openbaar accountant welke noodzakelijk zijn als randvoorwaarde bij het uitvoeren van de controle van de jaarrekening van Holland Techniek BV worden bedreigd door het behartigen van de belangen (2p) van de groep scholieren die een claim indienen tegen de deelneming Eduplan BV van Holland Techniek BV.

In artikel A-100.10 van de VGC zijn categorieën bedreigingen voor de fundamentele beginselen onderscheiden en toegelicht. Deze bedreigingen kunnen ook de onafhankelijkheid van een bij een assurance-opdracht betrokken openbaar accountant bedreigen.

Het betreft hier de bedreiging als gevolg van belangenbehartiging: dit is de bedreiging die ontstaat, indien de registeraccountant op een zodanige wijze een standpunt verdedigt dat zijn objectiviteit in het gedrang komt;

Accountant Precies kan dus niet ingaan op het verzoek van de scholieren. (1p)

Vraag 4 Vreemde valuta (15 punten)

- a. Om welke reden is het niet mogelijk het uitkeerbaar vermogen van Holland Techniek BV per 31 december 2007 te berekenen op basis van de verstrekte informatie in het "Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen"?

Antwoordindicatie vraag 4a (3p)

Als een kandidaat antwoordt dat sprake is van geactiveerde ontwikkelingskosten, zonder dat daarvoor een wettelijke reserve is gevormd dan is dit ook een juist antwoord en dus volledig goed te rekenen.

Uit het overzicht is niet op te maken wat de (pos. of neg.) stand van de cumulatieve (2p) omrekeningsverschillen c.q. koersverschillen (1p) is die begrepen is in de post "overige reserves".

Hieronder volgen de gegevens over boekjaar 2007 van de Amerikaanse groepsmaatschappij Holland Industrial Systems Inc. De functionele valuta van deze dochter is de US-dollar.

	netto-vermogenswaarde
stand 1 januari 2007	\$ 1.250.000
netto resultaat 2007	\$ 120.000
op 31 december 2007 betaald dividend	-/- \$ 140.000
stand 31 december 2007	\$ 1.230.000

Het koersverloop in 2007 is als volgt:

1 januari 2007 1 US dollar = € 0,78
gemiddeld 2007 1 US dollar = € 0,72
31 december 2007 1 US dollar = € 0,68

- b. Geef de journaalpost en de daarvoor benodigde berekeningen die Holland Techniek BV heeft gemaakt ten behoeve van de verwerking van Holland Industrial Systems Inc. in de vennootschappelijke jaarrekening 2007 naar aanleiding van:
1. het netto resultaat;
 2. de ontvangst op 31 december 2007 van het dividend;
 3. de beide, afzonderlijk berekende, valuta-omrekeningsverschillen die zich voordoen bij de omrekening van de netto-vermogenswaarde naar presentatievaluta per 31 december 2007.

Antwoordindicatie vraag 4b (12p)

Journalpost(en) onder 4b3 kan/kunnen uiteraard ook gecombineerd worden. De bedragen moeten echter wel afzonderlijk berekend. Indien de bedragen niet afzonderlijk zijn bepaald dan kunnen maximaal 4 punten worden toegekend.

4b1	deelneming (1p)	$\$ 120.000 \times 0,72 = € 86.400$ (1p)	
	aan resultaat deelneming (1p)		€ 86.400
4b2	liq. midd. (1p)	$\$ 140.000 \times 0,68 = € 95.200$ (1p)	
	aan deelneming (1p)		€ 95.200
4b3	res. omr.versch./ov. res. (1p)	$\$ 1.250.000 \times (0,68 - 0,78) = € 125.000$ (1p)	
	aan deelneming (1p)		€ 125.000
	res. omr.versch./ov.res. (1p)	$\$ 120.000 \times (0,68 - 0,72) = € 4.800$ (1p)	
	aan deelneming (1p)		€ 4.800

Vraag 5 Diverse verslaggevingsaspecten (24 punten)

Deelnemingen

Neem aan dat de groepsmaatschappij Green BV in 2007 geen andere vermogensmutaties heeft gekend dan die uit hoofde van het netto resultaat en een dividenduitkering. Neem verder aan dat de relatieve omvang van het belang gehouden door Holland Techniek BV in Green BV (73%) in 2007 steeds ongewijzigd is gebleven.

- a. Bespreek gemotiveerd of Green BV in 2007 - op basis van de grondslagen van Holland Techniek BV - een positief óf negatief resultaat heeft behaald.

Antwoordindicatie vraag 5a (3p)

Green BV is de enige niet-100% geconsolideerde groepsmaatschappij. (1p) Het aandeel derden heeft dus uitsluitend op Green BV betrekking. Het aandeel derden in de winst-en-verliesrekening is negatief, dus Green BV moet winst hebben gemaakt. (2p)

- b. Bereken de totale omvang van het in de vorige vraag bedoelde resultaat van Green BV over 2007.

Antwoordindicatie vraag 5b (3p)

$$100/(100-73) (1p) \times 47.000 (2p) = 174.074$$

- c. Bereken het totale dividend dat Green BV in 2007 moet hebben uitgekeerd.

Antwoordindicatie vraag 5c (5p)

Het aandeel derden in de balans is toegenomen met $241.000 - 218.000 = 23.000$. (1p) De toename op grond van de winst zou zijn 47.000. (1p) Dus er moet aan de minderheidsaandeelhouders $47.000 - 23.000 = 24.000$ dividend zijn uitgekeerd. (1p) M.a.w. in totaal is $100/(100 - 73) (1p) \times 24.000 (1p) = 88.889$ dividend uitgekeerd.

Holland Techniek BV heeft in het jaarrapport een lijst opgenomen van "Groepsmaatschappijen en deelnemingen". Dit overzicht is opgedeeld in 3 categorieën.

- d. Bespreek beargumenteerd van welke categorie de titel c.q. naamgeving niet in overeenstemming is met de tekst van de paragraaf "Consolidatie" opgenomen in de Grondslagen van de financiële verslaggeving.

Antwoordindicatie vraag 5d (3p)

Een cryptische vraag?

De passage uit de toelichting luidt: "De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van Holland Techniek BV, van de groepsmaatschappijen waarin Holland Techniek BV meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Holland Techniek BV op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap inzake het bestuur en het financiële beleid en andere rechtspersonen waarop Holland Techniek BV een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft". Joint-ventures vallen hier dus niet onder (2p): m.a.w. de naamgeving van de tweede categorie: Groepsmaatschappijen die proportioneel geconsolideerd worden is hiermee in strijd. (1p)

Materiële vaste activa

Uit de toelichting blijkt dat de actuele waarde van de gebouwen en terreinen afwijkt van de boekwaarde op historische kostprijsgrondslag.

- e. Welke wijziging (teken én bedrag) doet zich voor in het eigen vermogen per 31 december 2007 indien Holland Techniek BV in 2007 voor de gebouwen en terreinen de grondslag actuele waarde zou hebben toegepast?
NB: Ga hierbij uit van de voorkeursverwerking van de RJ-Richtlijnen.

Antwoordindicatie vraag 5e (4p)

Een antwoord dat zegt dat een herwaarderingsreserve moet worden gevormd, zonder verdere verklaring daarvoor levert max. 1 ptn op. Als wordt vermeld het vormen van een herwaardering zonder in te gaan op de vorming van een latentie dan mogen maximaal 2 ptn worden toegekend.

Het eigen vermogen zou $(100\% - 25,5\%) (2p) \times 7.500.000 (1p) = 5.587.500$ hoger (1p) zijn.

Zoals vermeld in de toelichting heeft Holland Techniek BV voor bepaalde materiële vaste activa per 1 januari 2007 een schattingswijziging doorgevoerd.

- f. Motiveer of u de in de toelichting genoemde reden voor de schattingswijziging aanvaardbaar acht.

Antwoordindicatie vraag 5f (3p)

Antwoord moet casusspecifiek zijn.

Een schattingswijziging van de levensduur is aanvaardbaar indien de ondernemingsleiding de geschatte gebruiksduur herzielt op grond van wijzigingen in de omstandigheden waarop de schatting is gebaseerd of nieuwe informatie verkrijgt betreffende de geschatte grootte. (1p) Gewijzigde fiscale regelgeving valt niet onder beide genoemde omstandigheden c.q. indicaties en is derhalve niet aanvaardbaar. (2p)

Dreigende kredietcrisis

Vanaf begin 2008 bereiken de directie van Holland Techniek BV in toenemende mate signalen over een naderende economische crisis. Het wordt steeds waarschijnlijker dat in de loop van 2008 beurskoersen sterk gaan dalen. Deze waardedaling betreft alle beleggingen, inclusief de belegde pensioengelden van de pensioenfondsen.

- g. Beredeneer of een waardedaling van de pensioenbeleggingen van het personeel van Holland Techniek BV invloed kan hebben op de (toekomstige) vermogenspositie van Holland Techniek BV zelf.

Antwoordindicatie vraag 5g (3p)

Antwoord: Premie omhoog; dus toekomstige kostenstijging dus toekomstig minder winst, is goed., mits dit duidelijk vanuit de bijdrageregeling is beredeneerd.

Zoals uit de toelichting blijkt kent Holland Techniek BV (bijna) uitsluitend zg. toegezegde bijdrageregelingen. (1p) Hierbij heeft Holland Techniek BV geen andere verplichting dan het voldoen van de premie of koopsom. Het beleggingsrisico ligt geheel bij de werknemer c.q. pensioenfonds. Holland Techniek BV kan niet worden aangesproken op tekorten en dus kan de vermogenspositie van Holland Techniek BV niet rechtstreeks geraakt worden door een waardedaling van de belegde pensioengelden. (2p)

OAT 2010-01-12 Best Dressed Groep BV

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Best Dressed Groep BV

1. Algemeen

De in 1925 opgerichte onderneming Best Dressed Groep BV is een winkelketen voor damesmode met 125 winkels verspreid over heel Nederland. De Best Dressed Groep BV is de moedermaatschappij van drie BV's, te weten Ella BV, Ladies BV en Best Dressed Retail Services BV (BDRS BV). De groep is gevestigd in Apeldoorn en is een familiebedrijf. Ella BV en Ladies BV zijn allebei modeketens voor de moderne vrouw, waarbij Ladies BV zich richt op een wat hoger marktsegment dan Ella BV. De collectie van Ella BV varieert wekelijks, omdat de vaste klant van deze onderneming gemiddeld 1 keer per week een winkel bezoekt. In de winkels wordt uitsluitend kleding van het eigen merk aangeboden, dus in de Ella winkels het merk Ella en in de Ladies winkels het merk Ladies.

Een belangrijke taak van Best Dressed Retail Services BV is het zoeken en vinden van de panden waarin Ella en Ladies willen "winkelen". Dat is geen eenvoudige opgave, want het aantal geschikte panden op goede stand is beperkt. Plezierig is dat onderzoek heeft aangetoond dat de vestigingen van Best Dressed Groep BV een belangrijke meerwaarde hebben voor de omgeving. Vestigingen van Ella en Ladies zijn echte consumententrekkers en garanderen een grote en vaste stroom van winkelende vrouwen.

Als de ideale winkellocatie is gehuurd, wordt vervolgens fors geïnvesteerd in een eenduidige winkelrichting. Als de nieuwe vestigingen klaar zijn en worden overgedragen aan Ella respectievelijk Ladies, stopt de bemoeienis van BDRS nog niet. Het bedrijf zorgt ook voor periodiek onderhoud en voor actie in het geval van een calamiteit.

2. Missie, actuele ontwikkelingen en financiën

Best Dressed Groep BV is een familiebedrijf dat vooral oog heeft voor de resultaten op langere termijn. Het winkelpersoneel is in het algemeen erg betrokken bij het wel en wee van het bedrijf en is één van de belangrijkste pijlers.

Volgens marktonderzoek zouden de twee winkelketens Ella en Ladies te veel op elkaar lijken. In 2008 is een nieuwe algemeen directeur aangetrokken, mevrouw Huppel, die in eerdere functies haar sporen verdiend heeft in de consultancy branche. Zij zal leiding geven aan het reorganiseren van de onderneming en aan het verder versterken van de positie van Best Dressed Groep BV.

Eén van de taken van mevrouw Huppel is dan ook het verschil tussen de twee soorten kledingwinkels duidelijker te maken. Intern opereren beide divisies nu al volkomen gescheiden en beide merken beogen een andere doelgroep te bedienen.

In de plannen van mevrouw Huppel krijgt de formule Ladies meer winkels in Nederland, terwijl een aantal winkels van Ella BV zal worden gesloten. Daarnaast is de algemeen directeur van plan de grens over te gaan. Er is een aantal zeer aantrekkelijke markten voor een merk als Ladies in Groot Brittannië, de Verenigde Staten en het Verre, Midden- en Nabije Oosten. Volgens mevrouw Huppel is de stijl internationaal, elegant, draagbaar en betaalbaar. Vrouwen die van couture kleding houden, maar een topmerk niet kunnen betalen, kunnen zich wel het merk Ladies veroorloven. Mevrouw Huppel wil daarbij de mogelijkheid onderzoeken een buitenlandse winkelketen over te nemen. De expansie start binnen drie jaar.

Ella BV heeft het boekjaar 2007-2008, eindigend op 31 juli 2008, afgesloten met een positief resultaat. De netto-omzet is met 0,5 % gestegen van 258,1 miljoen euro in 2006-2007 tot 259,4 miljoen euro in 2007-2008. Het bedrijfsresultaat is in vergelijking met 2007-2008

gedaald tot 13,4 miljoen euro, een daling van 4,5 miljoen euro. Het rendement op het eigen vermogen bedraagt 47 % (2006-2007: 68%).

Bij Ella BV werken ongeveer 800 mensen en bij Best Dressed Groep BV als geheel werken gemiddeld 1345 mensen.

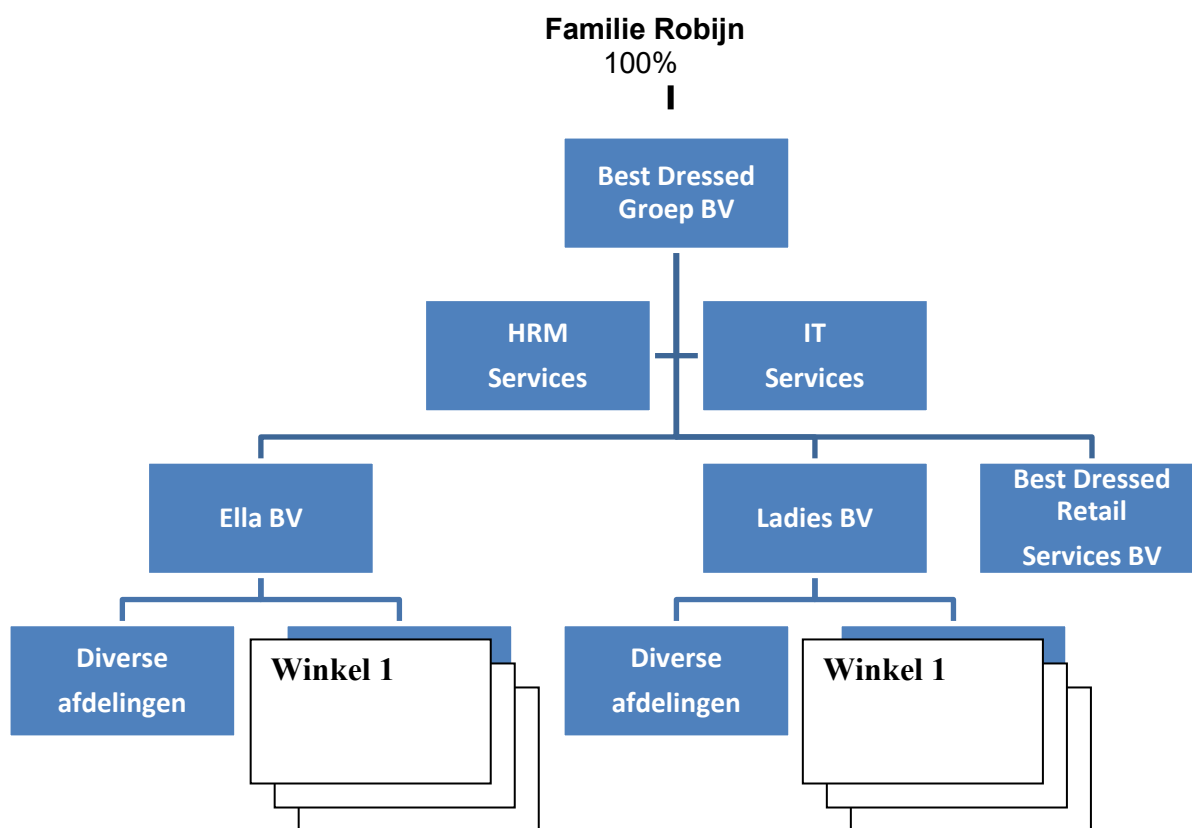
3. Concernstructuur

Best Dressed Groep BV is voor 100% in handen van de familie Robijn. Best Dressed Groep BV is voor 100% eigenaar en bestuurder van Ella BV, Ladies BV en BDRS BV. De directie van Best Dressed Groep BV is in dienst van Best Dressed Groep BV en bestaat naast mevrouw Huppel (algemeen directeur) uit drie personen, te weten een commercieel directeur, een financieel directeur en een directeur ontwerpen. Zij vormen samen de directie van beide winkelketens en van BDRS BV.

Bij Best Dressed Groep BV functioneert een Raad van Commissarissen die bestaat uit 3 leden. Twee van deze leden zijn oud-directeur van Best Dressed Groep BV en één lid is werkzaam bij de belangrijkste kredietverstrekker van de groep.

Deel 2 Organogram en beschrijving van een deel van de werkmaatschappijen

1. Organogram (gedeeltelijk)

Op 31 juli 2008 is Best Dressed Groep BV indirect eigenaar van 88 Ella winkels en van 37 Ladies winkels.

De werkmaatschappijen besteden hun personeels- en automatiseringsprocessen uit aan de afdeling HRM Services (Human Resource Management) respectievelijk de afdeling IT Services van Best Dressed Groep BV. Met deze afdelingen zijn Service Level Agreements (dienstverleningsniveau-overeenkomsten) afgesloten waarin de niveaus en kwaliteit van de af te nemen diensten zijn vastgelegd.

2. Relevante informatie over Ella BV

Ella BV

Opzet organisatie

De organisatie van Ella BV is als volgt opgezet. Onder de algemeen directeur ressorteren in de centrale vestiging te Apeldoorn de volgende afdelingen:

- Secretariaat
- Planning
- Inkoop
- Ontwerp
- Logistiek
- Keurmeesters
- Magazijn
- Promotie
- Administratie

Het bedrijfsproces heeft globaal het volgende verloop:

De dameskleding wordt ontworpen en de patronen worden gemaakt door de ontwerpafdeling. De inkoop van stoffen, accessoires en fournituren vindt plaats op internationale beurzen. Deze goederen worden door de leveranciers in de inkoopperiode afgeleverd bij het centrale magazijn in Apeldoorn. Vlak voor en in de productieperiode worden patronen, stoffen en fournituren naar ateliers in Polen verstuurd. De door deze ateliers geproduceerde confectie wordt opnieuw ontvangen in het centrale magazijn in Apeldoorn. Vanuit Apeldoorn worden alle winkels wekelijks bevoorrad. De seizoenscollectie wordt niet in één keer geleverd aan de winkels, maar in delen. Kleding die langer dan drie maanden in de winkels aanwezig is gaat naar één van de 7 outletwinkels van Ella BV, waar de kleding tegen zeer lage prijzen wordt verkocht.

De 88 winkelfilialen (waaronder de 7 outletwinkels) hebben elk een beperkte personeelsomvang. Onder een bedrijfsleider en een plaatsvervangend bedrijfsleider is, afhankelijk van de grootte van het filiaal, een aantal verkoopsters werkzaam.

Ontwerpen van de kleding

De patronen van de dameskleding voor de Ella winkels worden in eigen beheer ontworpen. Jaarlijks worden door de ontwerpafdeling van Ella vier collecties samengesteld voor de vier seizoenen van het jaar.

Het bedrijfsproces verloopt planmatig volgens het volgende schema:

	Voorjaarscollectie	Zomercollectie	Najaarscollectie	Wintercollectie
Ontwerpen van de collectie en maken van de patronen	juni / juli	september / oktober	december / januari	maart / april
Inkoop van de stoffen en fournituren	augustus / september / oktober	november / december / januari	februari / maart / april	mei / juni / juli

Productie van de collectie	november / december / januari	februari / maart / april	mei / juni / juli	augustus / september / oktober
Verkoop van de collectie	februari / maart / april	mei / juni / juli	augustus / september / oktober	november / december / januari
Opruiming in de winkels	mei / juni	augustus	november	februari
Verkoop restanten in outlet-winkels	juli / augustus	september / oktober	december / januari	maart / april

Het maken van de patronen van de ontwerpen voor de collectie gebeurt met behulp van computergestuurde apparatuur (Computer-Aided Design).

Inkopen

Inkopers bezoeken samen met de ontwerpers van de kleding internationale beurzen, waar zij geschikte stoffen, fournituren en accessoires uitzoeken. Op en naar aanleiding van de beurzen sluiten de inkopers contracten af met de aanbieders op de beurzen.

Als een inkoper contracten afsluit op de beurs kunnen zij in het algemeen een lagere inkoop prijs bedingen dan wanneer zij na afloop van de beurs contracten afsluiten met de leveranciers. Als gevolg van het modegevoelige karakter van de stoffen sluiten de stoffenproducenten en producenten van fournituren en accessoires namelijk graag in een zo vroeg mogelijk stadium contracten af.

In de contracten worden onder andere vastgelegd:

- de afgenomen hoeveelheden;
- de leveringstermijn;
- de kwaliteitsklasse waarin de stof wordt geleverd;
- de prijs per meter stof op basis van een standaard breedte van de rol;
- kortingen op basis van afgenomen hoeveelheden;
- boetes bij te late aflevering;
- de betalingstermijnen;
- dat in euro's wordt betaald.

Op basis van de afgenomen hoeveelheden geven veel leveranciers aanzienlijke kortingen op de prijs per meter of per stuk. Met enkele leveranciers worden zeer regelmatig inkoopcontracten afgesloten. De bestellingen bij deze leveranciers worden geplaatst via Electronic Data Interchange (EDI).

Vanwege de zeer grote bestellingen van Ella BV komt het regelmatig voor dat een bestelling niet in zijn geheel wordt afgeleverd in het magazijn in Apeldoorn, maar dat de leverancier de bestelling in delen uitlevert. Contractueel is overeengekomen dat de leverancier een boete betaalt aan Ella BV als levering niet plaatsvindt binnen de afgesproken termijn.

Na ontvangst in het centrale magazijn worden de stoffen door keurmeesters beoordeeld op weeffouten en kwaliteit van de stoffen, fournituren en accessoires. Wanneer het ingekochte niet voldoet aan de kwaliteit die is afgesproken in de contracten wordt de partij naar de leverancier retour gestuurd. Voor de retour gezonden artikelen ontvangt Ella BV een creditfactuur van de leverancier.

Aan het einde van de inkoopperiode voor een collectie komt het voor dat de inkopers van Ella BV grote restpartijen stoffen en accessoires inkopen. Deze partijen worden opgeslagen in het centrale magazijn en gebruikt voor de collecties in het huidige of het volgende jaar.

Planning

Gegeven de dynamiek in de branche is een juiste en snelle bevoorrading een absolute noodzaak. Op basis van de verkoopbegroting per winkel en de ontwikkeling in verkopen en voorraden wordt wekelijks een bevoorradingsplanning gemaakt.

De afdeling planning maakt gebruik van een ERP-pakket voor de planning van het vervoer en de bevoorrading van de winkels en de outletwinkels. Ella BV beschikt over eigen vrachtwagens waarmee het vervoer van de kleding en accessoires plaatsvindt.

De afdeling planning neemt in de planning tevens de door de verkopers in de winkels aangevraagde onderlinge leveringen tussen de winkels mee.

Logistiek

De bevoorrading van de winkels gebeurt door eigen vrachtwagens van de afdeling logistiek. De winkels hebben hun eigen beperkte magazijnruimte die grenst aan de winkelruimte. Het personeel van de winkels kan door middel van het intoetsen van een code de magazijnruimte betreden.

Onderlinge leveranties tussen de winkels komen regelmatig voor doordat een klant bij een winkel een artikel wil kopen dat niet meer in de betreffende winkel en in het centrale magazijn voorradig is. De verkoper in de winkel waar de klant het artikel wil ophalen geeft dan in het voorraadsysteem aan dat dit artikel uit een ander filiaal moet komen. De afdeling planning plant dan het transport van het artikel en de afdeling logistiek zorgt voor het vervoer. Aan het einde van iedere maand worden de onderlinge leveringen in de voorraadadministratie verwerkt.

Promotie

De afdeling promotie is medeverantwoordelijk voor de commerciële positionering van Ella BV en bepaalt in overleg met de commercieel directeur de verkoopprijzen van de kleding en accessoires.

De afdeling promotie kondigt vier keer per jaar een periode van twee weken aan waarin de nieuwe collectie met 15% korting wordt verkocht. Er wordt dan een folder samengesteld die in heel Nederland huis aan huis verspreid wordt.

Daarnaast houdt deze afdeling zich bezig met het ontwerp van de inrichting van de winkels zodat deze voor de klanten zo aantrekkelijk mogelijk zijn. Alle 88 winkels zijn volgens hetzelfde concept ingericht. In dat kader laat de afdeling promotie de winkels ook op klantvriendelijkheid en het naleven van de verkoopprocedures onderzoeken.

Nadat de kleding en de accessoires 6 tot 8 weken in de winkels zijn aangeboden maakt de afdeling promotie in overleg met een aantal bedrijfsleiders een lijst met op te ruimen artikelen. De samenstelling van deze lijst is afhankelijk van het weer en de temperatuur in de betreffende periode. Deze artikelen worden met 20 tot 40% korting aangeboden in de gewone winkels van Ella BV. Nadat de kleding en accessoires 3 maanden in de winkels zijn aangeboden worden restanten via het centrale magazijn overgebracht naar de outletwinkels.

Winkels

De winkels zijn met uitzondering van de zondag alle dagen geopend tussen 9.30 en 18.00 uur. Daarnaast zijn ze afhankelijk van de plaats van vestiging een avond per week geopend en op een aantal koopzondagen in het jaar.

Alle winkels verkopen de basiscollectie van Ella BV. Naarmate de winkel groter is, wordt naast de basiscollectie kleding aangeboden uit een grote maten modelijn, een modelijn voor lange vrouwen, een modelijn voor korte vrouwen en een modelijn voor zwangere vrouwen (positiemode).

Het winkelpersoneel inventariseert wekelijks van een aantal door de administratie aangewezen artikelcategorieën de voorraden kleding in de winkel om een indruk te krijgen

van diefstallen en beschadigingen van de kleding. Het inventarisatieschema wordt per seizoen door de administratie aan de winkels verstrekt. Na inventarisatie wordt de ingevulde inventarisatielijst naar de administratie verstuurd.

De winkels beschikken over point-of-sale-apparatuur die door middel van datacommunicatie met het centrale systeem op de hoofdvestiging verbonden is.

Klanten kunnen contant dan wel met een pinpas of creditcard betalen. In elke winkel worden dagelijks enkele verkopers aangewezen die op die dag kassadienst draaien. Het is de andere verkopers op die dag niet toegestaan af te rekenen met klanten. Na betaling ontvangt de klant een bon met daarop een barcode die uniek is voor elke transactie.

Ruilen van artikelen kan in alle winkels en is alleen mogelijk op vertoon van de bon en binnen 30 dagen; desgewenst ontvangt de klant het bestede bedrag contant terug. De klant ontvangt een nieuwe bon met daarop de artikelen die niet retour gebracht zijn.

Diefstal van artikelen in de winkels is aanzienlijk.

De kassa-units bevatten een afroomkluisje met tijdslot waarin de kassaverkoper kasgeld moet opbergen als de maximum voorgeschreven hoeveelheid kasgeld aanwezig in de kassa wordt overschreden. De kassa geeft een signaal als dit het geval is. De bedrijfsleider neemt aan het einde van de winkeldag de gesloten geldlades en de inhoud van de afroomkluisjes van de kassamedewerkers in ontvangst. De inhoud van de lades en de afroomkluisjes wordt in de winkels geteld. Dagelijks wordt het geld door chauffeurs van een waardetransporteur opgehaald waarna het op de bankrekening van de betreffende winkel wordt afgestort.

Personeel

Het personeel van Ella BV bestaat uit vast personeel en oproepkrachten. Het personeel in de winkels krijgt naast het vaste salaris een toeslag voor het werken op koopavonden en op koopzondagen.

De selectieprocedure van het winkelpersoneel wordt geïnitieerd door de afdeling HRM van Best Dressed Groep BV. De sollicitatiegesprekken en uiteindelijke selectie van het winkelpersoneel zijn in handen van de bedrijfsleiders van de winkels. De salarisadministratie vindt plaats bij de centrale administratie en uitbetaling vindt plaats na ondertekening van de betalingsopdracht door de directie.

Reorganisatie

In de laatste maanden van het boekjaar 2007-2008, dat eindigt op 31 juli 2008, vertonen de interne rapportages een omzetsdaling welke zich ook in de daarop volgende maanden van het boekjaar 2008-2009 heeft doorgezet. Deze ontwikkeling blijkt nog voor het opmaken van de jaarrekening 2007-2008, en doet zich in het bijzonder voor bij een aantal vestigingen van een modeketen die twee jaar geleden werd aangekocht. Bij deze acquisitie zijn meerjarige huurcontracten van winkels overgenomen; de contractueel vastgelegde huursommen staken destijds zeer gunstig af bij de op overnamedatum marktconforme huurprijzen. Op moment van overname is de reële waarde van deze huurcontracten bepaald als de contante waarde van het huurvoordeel over de resterende looptijd van het huurcontract. Deze zogenoemde huurrechten zijn als immateriële vaste activa opgenomen in de geconsolideerde balans, en worden stelselmatig afgeschreven.

Al in mei 2008 was de directie van plan enkele slechtlopende winkels, deel uitmakend van de gekochte modeketen, te sluiten. Na het opstellen van een reorganisatieplan heeft de directie in juli 2008 het plan goedgekeurd en het besluit tot sluiting van de betreffende winkels genomen. In september 2008, nog voor het opmaken van de jaarrekening, heeft de directie het reorganisatieplan met de betrokken medewerkers en de ondernemingsraad besproken.

Het winkelpersoneel is volgens het reorganisatieplan voor de volgende keuze gesteld: voortzetting van het dienstverband in andere winkels van Best Dressed Groep BV of vrijwillig ontslagneming met een gekoppelde ontslagvergoeding.

Voortzetting van het dienstverband in een andere winkel gaat in enkele gevallen gepaard met een

niet-onaanzienlijke vergoeding voor verhuiskosten.

Het reorganisatieplan vermeldt de volgende kostencomponenten:

- afvloeiingskosten winkelpersoneel	€ 340.000
- verhuis- en opleidingskosten voor medewerkers, in te zetten in andere winkels van de Best Dressed Groep BV	€ 140.000
- verwacht boekverlies op installaties en inrichting van te sluiten winkels	€ 240.000

Uit het reorganisatieplan blijkt tevens dat de resterende huurrechten voor de te sluiten winkels niet kunnen worden overgedragen aan een derde partij.

De directie verkeert in onzekerheid over de in de jaarrekening 2007-2008 te verwerken kostencomponenten. Zij besluit daarom deze kosten vooralsnog niet te verwerken in de jaarrekening 2007-2008, maar om de eventuele noodzaak hiervan eerst te overleggen met de accountant. In overleg met de fiscaal adviseur van Best Dressed Groep BV wordt **wél** besloten tot het vormen van een reorganisatievoorziening in de **fiscale** jaarrekening 2007-2008 tot een bedrag van 480.000 euro. De controller heeft het belastingeffect hiervan verwerkt in de concept-geconsolideerde jaarrekening 2007-2008. Het tijdvak van de fiscale jaarrekening komt overeen met dat van de vennootschappelijke jaarrekening.

Deel 3 Accountantskantoor Checkitall

Accountantskantoor Checkitall is sinds tientallen jaren belast met de controle van de jaarrekening van Best Dressed Groep BV.

Checkitall is een middelgroot accountantskantoor met 10 vestigingen verspreid over Nederland. Het kantoor is in het bezit van een vergunning van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles.

Accountant P.C. de Vries is eindverantwoordelijk accountant voor de controle van de jaarrekening van Best Dressed Groep BV en haar groepsmaatschappijen. Hij is deze week uitgebreid wezen winkelen met zijn vrouw in één van de Ladies winkels om een nieuwe outfit aan te schaffen voor mevrouw de Vries in verband met het voorgenomen huwelijk van hun dochter. Marloes de Vries is voornemens volgende week te trouwen met Dennis Paul Robijn, achterkleinzoon van de oprichter van Best Dressed Groep BV. Dennis Paul is in het bezit van 5% van de aandelen van Best Dressed Groep BV. Hij is commercieel directeur van Best Dressed Groep BV.

Een lid van het controleteam van Best Dressed Groep BV heeft onder andere de volgende aantekening gemaakt in het controledossier 2008: Op het hoofdkantoor van Ella BV gaat het volgende gerucht rond: Het hoofd van de ontwerpafdeling heeft ontwerpen voor de wintercollectie van 2010 gestolen en verkocht aan de belangrijkste concurrent van Best Dressed Groep BV, Jansen en Jansen BV. De opbrengsten heeft hij in eigen zak gestoken. Bij de bespreking van de concept jaarrekening 2007/2008 heeft de directie bevestigd dat dit inderdaad gebeurd is. De directie wil geen aangifte doen tegen het betreffende hoofd aangezien het om een lid van de familie Robijn gaat. De directie hoopt dat de indirecte schade (teruglopen van de omzet) beperkt zal blijven, maar de schade is hoe dan ook van materieel belang.

DEEL 4

**Concept geconsolideerde jaarrekening 2007-2008 van Best Dressed Groep BV
(gedeeltelijk)**

**CONCEPT
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING
2007-2008
VAN
BEST DRESSED GROEP BV
(gedeeltelijk)**

GECONSOLIDEERDE BALANS PER
(Na voorstel winstbestemming)
 (bedragen x € 1)

	31 juli 2008	31 juli 2007
Immateriële vaste activa		
Huurrechten	1.929.737	2.221.251
Materiële vaste activa		
Installaties en winkelinrichting	23.880.401	22.397.508
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.518.276	2.188.330
Installaties en winkelinrichting in uitvoering	<u>1.442.047</u>	<u>935.767</u>
	26.840.724	25.521.605
Financiële vaste activa		
Lening	487.814	487.814
Viottende activa		
Voorraden	10.030.009	8.227.250
Vorderingen en overlopende activa	4.747.496	4.607.840
Liquide middelen	<u>1.762.632</u>	<u>1.374.824</u>
	16.540.137	14.209.914
Totaal activa	45.798.412	42.440.584
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	90.756	90.756
Overige reserves	<u>19.632.679</u>	<u>17.415.099</u>
	19.723.435	17.505.855
Achtergestelde lening	0	9.000.000
Voorzieningen		
Latente belastingverplichtingen	125.780	58.476
Pensioenvoorziening	<u>688.931</u>	<u>599.300</u>
	814.711	657.776
Langlopende schulden	3.583.506	4.179.143
Kortlopende schulden		
Bankiers	8.570.017	0
Handelscrediteuren	2.779.682	161.405
Belastingen en premies	3.046.669	3.775.455
Overige schulden en overlopende passiva	<u>7.280.392</u>	<u>7.160.950</u>
	21.676.760	11.097.810
Totaal passiva	45.798.412	42.440.584

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER DE PERIODE
1 AUGUSTUS TOT EN MET 31 JULI
 (bedragen x € 1)

	2007-2008	2006-2007
Netto-omzet	259.397.028	258.095.696
Kostprijs omzet	<u>140.497.427</u>	<u>139.420.645</u>
Bruto-omzetresultaat	118.899.601	118.675.051
Personeelskosten	41.235.261	43.808.283
Afschrijving immateriële vaste activa	614.930	711.535
Afschrijving materiële vaste activa	9.526.014	9.310.007
Overige bedrijfskosten	<u>54.150.981</u>	<u>46.905.251</u>
Som der bedrijfslasten	105.527.186	100.735.076
Bedrijfsresultaat	13.372.415	17.939.975
Rentebaten	2.468	3.159
Rentelasten	- <u>547.449</u>	- <u>706.037</u>
	- 544.981	- 702.878
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	12.827.434	17.237.097
Vennootschapsbelasting	- <u>3.489.595</u>	- <u>5.251.961</u>
Resultaat na belastingen	9.337.839	11.985.136

**GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER DE PERIODE
1 AUGUSTUS TOT EN MET 31 JULI (incompleet)**
(bedragen x € 1)

2007-2008

Kasstroom uit operationele activiteiten

Bedrijfsresultaat		13.372.415
Aanpassingen voor:		
.....		
.....		
Mutatie voorzieningen	<u>156.935</u>	
		
Veranderingen in werkkapitaal:		
.....		
.....		
.....	<u>.....</u>	
		<u>.....</u>

Kasstroom uit bedrijfsoperaties

.....		
.....		
.....	<u>.....</u>	
		<u>.....</u>

Kasstroom uit operationele activiteiten

19.702.236

Saldo investeringen in immateriële vaste activa	- 323.416
Saldo investeringen in materiële vaste activa	- <u>10.845.133</u>

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

- 11.168.549

Rechtstreekse mutatie eigen vermogen inzake pensioenvoorziening	- 120.259
Aflossing achtergestelde lening	- 9.000.000
Aflossing langlopende schulden	- 595.637
Betaald dividend	- <u>7.000.000</u>

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

- 16.715.896

Netto kasstroom	- 8.182.209
Saldo liquide middelen per 1 augustus 2007	<u>1.374.824</u>
Saldo liquide middelen en bankiers per 31 juli 2008	- 6.807.385

GRONDSLAGEN VAN DE JAARREKENING

Algemene uitgangspunten van de jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening 2007-2008 van Best Dressed Groep BV is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Waardering en resultaatbepaling geschieden in principe op basis van historische kosten.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden meegenomen de financiële gegevens van de vennootschap en haar deelnemingen waarin zij beslissende zeggenschap uitoefent. De deelnemingen worden voor 100% in de consolidatie betrokken en zijn alle in Nederland gevestigde rechtspersonen.

Stelselwijziging

Met ingang van het boekjaar 2007-2008 is de methodiek van berekenen van de pensioenvoorziening aangepast aan de geactualiseerde richtlijn 271 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

Tenzij in de volgende grondslagen van waardering anders is aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De onder dit hoofd opgenomen huurrechten betreffen de bij overname van winkelketens tot waardering gebrachte voordelen uit hoofde van voordelige huurcontracten. Huurrechten worden gewaardeerd tegen de op moment van overname toegekende reële waarde onder aftrek van afschrijvingen met jaarlijks gelijke bedragen over de geschatte economische levensduur van 5 jaar. Er is geen restwaarde.

Materiële vaste activa

Installaties, winkelinrichting en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde onder aftrek van afschrijvingen met jaarlijks gelijke bedragen over de geschatte economische levensduur, variërend van drie tot zes jaar. Er zijn geen restwaarden.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen historische kosten inclusief bijkomende kosten en verminderd met voorzieningen voor verwachte waardeverminderingen van minder courant geachte goederen, alsmede voor verwachte kwantitatieve voorraadverschillen. De voorziening voor minder courante goederen wordt bepaald door de incourantheid te relateren aan de ouderdom van de op balansdatum aanwezige voorraden. De voorziening voor verwachte kwantitatieve voorraadverschillen is gerelateerd aan de periode sinds de laatste inventarisatie en berekend aan de hand van ervaringscijfers uit voorgaande jaren.

Voorzieningen

De voorziening voor latente belastingverplichtingen wordt gevormd voor het verschil tussen de vennootschappelijke en fiscale boekwaarden van de pensioen- en reorganisatievoorziening. De belastinglatentie wordt gewaardeerd tegen nominale waarde met toepassing van het geldende tarief vennootschapsbelasting.

De pensioenvoorziening wordt opgenomen voor pensioenaanspraken van werknemers. Deze aanspraken worden in de jaarrekening verwerkt volgens de toegezegd-pensioenregeling. De voorziening wordt opgenomen voor de netto-verplichting ten aanzien van toegezegde pensioenrechten. De netto-verplichting wordt bepaald door de contante waarde van de toegezegde pensioenrechten onder aftrek van de reële waarde van de fondsbeleggingen.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING**Netto-omzet**

Onder netto-omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting.

Kostprijs omzet

Onder de kostprijs omzet wordt verstaan de aan de omzet toe te rekenen directe en indirecte kosten, alsmede waardeverminderingen van voorraden.

Bedrijfslasten

De bedrijfslasten worden verantwoord in het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting wordt berekend over het resultaat voor belastingen naar het toepasselijke nominale tarief, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde winstbestanddelen en niet of beperkt aftrekbare kosten. De fiscale winst wordt over dezelfde periode berekend als de vennootschappelijke winst.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1)

Immateriële vaste activa

Stand per 31 juli 2007

- aanschafwaarde	10.751.914
- cumulatieve afschrijvingen	<u>8.530.663</u>
- boekwaarde	2.221.251

Investerings	1.060.916
Desinvesteringen	- 737.500
Afschrijvingen	<u>- 614.930</u>
	- 291.514

Stand per 31 juli 2008

- aanschafwaarde	11.075.330
- cumulatieve afschrijvingen	<u>9.145.593</u>
- boekwaarde	1.929.737

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa dragen geen investerings- of financieringskarakter. Deze post bevat geen vorderingen uit hoofde van vennootschapbelasting.

Overige reserves

Stand per 31 juli 2007	17.415.099
Af: cumulatief effect stelselwijziging per 1 augustus 2007	<u>- 120.259</u>
Stand per 1 augustus 2007 na stelselwijziging	17.294.840
Bij: resultaat 2007-2008	9.337.839
Af: dividend 2007-2008	<u>- 7.000.000</u>
Stand per 31 juli 2008	19.632.679

Voorziening latente belastingverplichtingen

De voorziening wordt berekend tegen het op balansdatum geldende tarief vennootschapsbelasting (31 juli 2008: 25% en 31 juli 2007: 30%). De voorziening kan grotendeels als langlopend worden beschouwd.

Pensioenvoorziening

Saldo per 31 juli 2007	599.300
Cumulatief effect stelselwijziging per 1 augustus 2007	171.799
Toevoegingen	369.638
Onttrekkingen	<u>- 451.806</u>
Saldo per 31 juli 2008	688.931

De voorziening kan grotendeels als langlopend worden beschouwd.

Belastingen en premies

Deze post bevat per 31 juli 2008 een schuld uit hoofde van vennootschapsbelasting tot een bedrag van 1.450.348 (31 juli 2007: 1.138.759).

Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva dragen geen investerings- of financieringskarakter.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Ten behoeve van het komende seizoen zijn inkoopverplichtingen aangegaan voor een bedrag van € 24.987.270 (31 juli 2007: € 33.428.234). Er zijn geen prijsrisico's.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1)

Netto-omzet

De netto-omzet is geheel behaald uit retailactiviteiten in Nederland.

Personeelskosten

	2007-2008	2006-2007
Lonen en salarissen	34.572.349	36.495.714
Sociale lasten	4.695.296	5.008.269
Pensioenlasten	<u>1.967.616</u>	<u>2.304.300</u>
	41.235.261	43.808.283

Gedurende 2007-2008 had de groep gemiddeld 1.345 (2006-2007: 1.293) werknemers in dienst.

OVERIGE GEGEVENS**Voorstel winstbestemming 2007-2008**

De directie stelt voor om van de winst over 2007-2008 ad € 9.337.839 een dividend van € 7.000.000 uit te keren en het restant ad € 2.337.839 toe te voegen aan de overige reserves. Dit voorstel is reeds verwerkt in de jaarrekening 2007-2008.

Ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de concept geconsolideerde concept-jaarrekening 2007/2008 van Best Dressed Groep BV:

- Voorraden
- Personeelskosten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post;
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie vraag 1

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

Om te kunnen bepalen of de netto omzet van materieel of wezenlijk belang is voor de jaarrekening is het onjuist om de netto omzet in een % van het balanstotaal uit te drukken.

Voorraden

- Grootte: De post voorraden bedraagt op 31 juli 2008: 10.030 = 21,9% van het balanstotaal en 50,9% van het eigen vermogen. Deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk: De post voorraden is ten opzichte van het boekjaar 2006/2007 met 21,9 % gestegen. Het betreft zeer modegevoelige voorraden. De post voorraden is ten opzichte van de omzet gestegen, hetgeen een aanwijzing zou kunnen zijn voor stagnering van de omzet. Hierdoor kan sprake zijn van een verhoogd risico voor de volledigheid van de voorziening voor incurante voorraden en de juiste waardering. Tevens is sprake van voorraden bij de outletwinkels. Hierdoor is het risico aanwezig van verschuiving: voorraad van de outletwinkels wordt als voorraad van de winkels verantwoord, waardoor de voorraad te hoog is gewaardeerd. Ook is er een risico voor het bestaan van de voorraden omdat sprake is van functievermenging bij het winkelpersoneel, diefstal door klanten en onderlinge leveringen. De voorziening voor voorraadverschillen kan hierdoor te laag zijn verantwoord.
- Controleaspect: De accountant zal de post voorraden controleren op juistheid (bestaan, eigendom en waardering) en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). Gezien de kenmerken van de post met name aandacht voor het bestaan en de waardering van de voorraden en volledigheid van de voorziening voor voorraadverschillen.

Personeelskosten

- Grootte: De personeelskosten bedragen over 2007/ 2008: 41.235 = 15,9% van de netto-omzet en 39 % van de bedrijfslasten. Deze post is dus van wezenlijk belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk: De personeelskosten zijn ten opzichte van vorig jaar boekjaar met € 2,6 miljoen gedaald, hetgeen niet verklaard kan worden uit de daling van het

gemiddeld aantal personeelsleden, want dat is toegenomen (van 1293 naar 1345). Het gemiddeld jaarsalaris is met 9% gedaald (van 28.225 naar 25.704).

De pensioenlasten zijn ten opzichte van het vorig jaar procentueel het sterkst gedaald. Zijn de pensioenlasten wel volledig verantwoord?

Verder is sprake van toeslagen voor koopavonden en koopzondagen.

De overige kosten zijn ten opzichte van het vorig boekjaar wel gestegen.

Zijn er geen personeelskosten onder overige kosten verantwoord?

Ook is in de case sprake van een reorganisatie waarvoor misschien nog kosten in de jaarrekening moeten worden verwerkt.

Controleaspect: De accountant zal de personeelskosten controleren op juistheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). Gezien bovenstaande kenmerken is ook de volledigheid van de verantwoorde personeelskosten een aandachtspunt. Verder aandacht voor de volledigheid van de af te dragen pensioenlasten en juistheid van de toeslag voor koopavonden en koopzondagen.

Vraag 2 Risicoanalyse (25 minuten)

- a. Noem **vier** belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2007/2008 van Best Dressed Groep BV. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel inkopen in deel 2 van de casus.** Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- b. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoordindicatie vraag 2a + 2b

	Antwoordindicatie vraag 2a Inherente risico's (8 punten: 1 punt voor het risico; 1 punt voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening)	Antwoordindicatie vraag 2b Maatregelen van interne beheersing (8 punten: 1 punt per juiste beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico)
1.	Casus: Er is sprake van inkoopcontracten. Risico: De verplichting uit hoofde van inkoopcontracten wordt niet juist en/of volledig verantwoord. Post(en): de niet in de balans opgenomen verplichtingen zijn niet volledig of niet juist verantwoord.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand en controle door administratie • Doorlopend genummerde contractenadministratie • Afboeken van reeds nagekomen inkoopverplichtingen
2.	Casus: Inkoopcontracten afgesloten op de beurzen geschiedt tegen lagere prijzen dan contracten die later worden afgesloten. Risico: Afgesloten contracten op de beurzen worden verantwoord als contracten die later zijn afgesloten. Risico voor de juistheid van de inkoopprijzen.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, betaling facturen en controle door administratie • Controle van de gefactureerde prijzen met de prijzen volgens het inkoopcontract

	Post(en): de juistheid van de kostprijs omzet en juistheid waardering voorraden stoffen, volledigheid van de niet in de balans opgenomen verplichtingen.	
3.	Casus: Boete bij te late aflevering. De producenten betalen een boete bij te late aflevering. Risico: reeds ontvangen boete bij te late aflevering wordt niet of niet tijdig verantwoord en de vordering (boete) wordt te laag verantwoord Post(en): de juistheid en volledigheid van de balanspost te ontvangen boete en de volledigheid van de verantwoorde boete = juistheid van de kostprijs omzet.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, ontvangst in het magazijn en controle door administratie • Bijhouden van de contractuele leveringstermijnen in de contractenadministratie alsmede de werkelijke datum van ontvangst van de goederen • Controle van de tijdigheid van de ontvangst van de leveringen en ontvangen boetes.
4.	Casus: Boete bij te late aflevering. De producenten betalen een boete bij te late aflevering. Risico: Men neemt onterecht een vordering op voor boetes om het resultaat te flatteren. Post(en): de juistheid van de balanspost vorderingen en overlopende activa en de juistheid van de kostprijs omzet.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, ontvangst in het magazijn en controle door administratie • Bijhouden van de contractuele leveringstermijnen in de contractenadministratie alsmede de werkelijke datum van ontvangst van de goederen • Controle van de tijdigheid van de ontvangst van de leveringen
5.	Casus: aanzienlijke kortingen op de prijs per meter of stuk. Risico: contracten met inkoopkorting worden als contracten zonder inkoopkorting verantwoord. Post(en) juistheid van de kostprijs omzet in het bijzonder de volledigheid van de verantwoorde korting in de kostprijs omzet.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, betaling facturen en controle door administratie • Controle van de gefactureerde prijzen en kortingen met de prijzen volgens het inkoopcontract door hoofd administratie
6.	Casus: Bestellingen via EDI Risico: Risico op onjuiste of onvolledige bestellingen door dataverlies. Ook een bedreiging voor de continuïteit en betrouwbaarheid van het geautomatiseerde systeem.	• Logische toegangsbeveiliging • Identificatie besteller door authenticatieprocedure • Back-up en recovery • Servicecontract
7.	Casus: de stoffen voldoen niet aan de juiste kwaliteit en worden retour gestuurd Risico: Stoffen worden retour gestuurd en creditnota wordt niet verantwoord. Post(en); juistheid van de kostprijs omzet en bestaan van de voorraden.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, ontvangst, controle van de stoffen en controle door administratie • Registratie van de controle van de stoffen in keuringsprotocol door de keurmeesters

		• Registratie van retour gezonden goederen • Matching tussen retour gezonden stoffen, ontvangen creditnota's en de keuringsprotocollen
8.	Casus: Stoffen voldoen niet aan de afgesproken kwaliteitseisen en worden retour gestuurd. Risico: Stoffen worden als retour gestuurd verantwoord en worden onrechtmatig aan de voorraad onttrokken. Posten: Juistheid van de balansposten vorderingen en voorraden.	• CTFS tussen afsluiten contracten, registratie contractenbestand, ontvangst, controle van de stoffen en controle van de ontvangst van de creditfactuur door administratie • Registratie van de controle van de stoffen in keuringsprotocol door de keurmeesters • Registratie van retour gezonden goederen • Matching tussen retour gezonden stoffen, ontvangen creditnota's en de keuringsprotocollen

Vraag 3 Continuïteitsveronderstelling (20 minuten)

Bij de controle van de jaarrekening van Best Dressed Groep BV moet de accountant aandacht besteden aan aanwijzingen voor problemen met betrekking tot de continuïteit van de groep.

- a. Geef gemotiveerd vier aanwijzingen uit de casus en de jaarrekening van Best Dressed Groep BV die aanleiding geven om te veronderstellen dat er problemen zouden kunnen ontstaan met betrekking tot de continuïteit van de groep.

Antwoordindicatie (8 punten):

Cijferanalyse wijst het volgende uit:

- De kortlopende schulden nemen toe met ruim 10 miljoen euro. Het lijkt erop dat de achtergestelde lening van 9 miljoen euro is omgezet in bankkrediet. Het is de vraag welke voorwaarden de bank aan dit kortlopende krediet verbindt.
- De liquiditeit berekend als vlottende activa / kortlopende schulden daalt van 1,28 per 31 juli 2007 naar 0,76 per 31 juli 2008.
- De voorraad is ten opzichte van de omzet gestegen. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor stagnering van de omzet. De voorraad is met 1,8 miljoen toegenomen. Aangezien het modegevoelige voorraden betreft kan dit wijzen op incurante voorraden.
- Dalende inkoopverplichtingen duiden op inschatting dat de omzet een dalende tendens zal vertonen.
- De solvabiliteit berekend als het $(EV + \text{achtergestelde lening}) / TV$ verslechtert van 62% per 31 juli 2007 tot 43% per 31 juli 2008.
- De toename van de schuld aan crediteuren is een belangrijke aanwijzing dat Best Dressed Groep BV moeilijker aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen.

Verder zijn de volgende problemen te onderkennen:

- Er is een reorganisatie gaande waarbij een aantal winkels wordt gesloten en het personeel wordt ontslagen;

- Door een directielid zijn de ontwerpen voor de wintercollectie verkocht aan de belangrijkste concurrent.

Op grond van bovenstaande kan worden geconcludeerd dat problemen zouden kunnen ontstaan met betrekking tot de continuïteit.

- b. Welke werkzaamheden moet de accountant uitvoeren indien hij gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan omtrent de mogelijkheid tot duurzame voortzetting van de bedrijfsactiviteiten?

Antwoordindicatie (6 punten):

COS 570 alinea 26

Wanneer gebeurtenissen of omstandigheden zijn geïdentificeerd die een gerede twijfel kunnen doen ontstaan omtrent de mogelijkheid tot duurzame voortzetting van de bedrijfsactiviteiten dient de accountant:

1. de plannen van het bestuur van de entiteit voor toekomstige activiteiten gebaseerd op haar continuïteitsinschatting te beoordelen;
2. door het uitvoeren van noodzakelijk geachte controlewerkzaamheden, inclusief het onderzoek naar de uitkomst van de plannen van het bestuur van de entiteit en andere continuïteitsbevorderende factoren, toereikende controle-informatie te verzamelen om te kunnen bevestigen of ontkennen dat een materiële onzekerheid bestaat; en
3. schriftelijke bevestiging van de directie van Best Dressed BV te vragen met betrekking tot haar plannen voor toekomstige activiteiten.

NB Verwijzen naar COS 570 alinea 26 mag, dus overschrijven is geen vereiste. Verder staat in alinea 28 van COS 570 een uitwerking van de werkzaamheden zoals genoemd onder punt 2 hierboven. Als de student alinea 28 als uitwerking geeft mag dit ook goed worden gerekend.

Vraag 4 Stelselwijziging (15 minuten)

Best Dressed Groep BV voert in haar geconsolideerde jaarrekening 2007-2008 een stelselwijziging door voor de waardering van de pensioenvoorziening.

- a Beoordeel aan de hand van de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving de volgende aspecten van deze stelselwijziging:
- de toelaatbaarheid en informatieverstrekking in de “Grondslagen van de jaarrekening”;
 - de verwerking van de effecten daarvan in de geconsolideerde jaarrekening.

Antwoordindicatie 7 punten HEV 2009 blz 71 e.v.

Toelaatbaarheid en informatieverstrekking (2 punten)

Volgens artikel 2:384 lid 6 moet aan een stelselwijziging een gegronde reden ten grondslag liggen. Best Dressed Groep BV vermeldt inderdaad een gegronde reden, namelijk aanpassing in verband met de nieuwe RJ 271, en licht dit toe in het kopje “Grondslagen van de jaarrekening”.

Verwerking in de geconsolideerde jaarrekening (5 punten)

Eveneens volgens artikel 2:384 lid 6 moet de jaarrekening inzicht geven in de betekenis daarvan voor vermogen en resultaat. Op grond van RJ 140.208 dient dit te gebeuren met terugwerkende kracht (retrospectieve verwerking) door het eigen vermogen aan het eind van het vorige boekjaar (in casu 2006-2007) te herrekenen op basis van de gewijzigde grondslag. Het verschil tussen het eigen vermogen eind vorige boekjaar voor en na herrekening (cumulatieve effect) komt als rechtstreekse mutatie in het eigen vermogen tot uitdrukking aan het begin van het boekjaar waarin de stelselwijziging is doorgevoerd (in casu 2007-2008). Hierbij moet rekening worden gehouden met de invloed van belastingen.

Best Dressed Groep BV verwerkt het cumulatief effect van de stelselwijziging ad 120.259 in overeenstemming met wet- en regelgeving rechtstreeks in de overige reserves onder het eigen vermogen. **(2 punten)**

Het cumulatief effect blijkt uit het mutatieoverzicht van de overige reserves (120.259 negatief) en de pensioenvoorziening (171.799 positief). Uit het verschil tussen beide aanpassingen blijkt dat Best Dressed Groep BV conform wet- en regelgeving rekening houdt met het effect van belastingen (30%). **(1 punt)**

Best Dressed Groep BV past de vergelijkende cijfers in de geconsolideerde balans en – mogelijk ook – in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening ten onrechte niet aan, en voldoet niet aan artikel 2:i 363 lid 5 BW. **(2 punten)**

- b Geef in de vorm van een journaalpost de wijze waarop Best Dressed Groep BV het cumulatief effect van de stelselwijziging heeft verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening 2007-2008. U moet ervan uitgaan dat deze stelselwijziging fiscaal niet wordt gevolgd.

Antwoordindicatie 3 punten

Overige reserves (gegeven, zie verloopoverzicht)	120.259	
Belastinglatentie (30/70 x 120.259)	51.540	
Aan Pensioenvoorziening (100/70 x 120.259)		171.799

Vraag 5 Kasstroomoverzicht (30 minuten)

- a Geef aan waaruit u afleidt dat Best Dressed Groep BV haar geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2007-2008 opstelt volgens de indirecte methode.

Antwoordindicatie 2 punten

HEV blz 572

Bij de indirecte methode is het uitgangspunt voor de kasstromen uit operationele activiteiten het bedrijfsresultaat, aangepast voor resultaten die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven, voor mutaties in voorzieningen en werkkapitaal en voor resultaten waarvan de daarmee verband houdende ontvangsten en uitgaven niet tot de operationele activiteiten behoren.

Het kasstroomoverzicht van Best Dressed Groep BV voldoet aan deze systematiek.

- b Vul het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2007-2008 van Best Dressed Groep BV, onderdeel Kasstroom uit **operationele** activiteiten, aan met de ontbrekende bedragen en bijbehorende omschrijvingen. Geef voor elk bedrag aan of het een positieve (+) of een negatieve (-) kasstroom betreft.

NB Het in te vullen kasstroomoverzicht is als bijlage opgenomen bij deze vragen en dient te worden aangevuld en ingeleverd.

Antwoordindicatie 12 punten

Kasstroom uit operationele activiteiten

Bedrijfsresultaat			13.372.415
Aanpassingen voor:			
Afschrijving immateriële vaste activa	614.930	1 pt	
Afschrijving materiële vaste activa	9.526.014	1 pt	
Mutatie voorzieningen	<u>156.935</u>		
			10.297.879
Veranderingen in werkkapitaal:			
Mutatie voorraden	- 1.802.759	2 pt	
Mutatie vorderingen en overlopende activa	- 139.656	2 pt	
Mutatie kortlopende schulden exclusief bankiers	<u>2.008.933</u>	2 pt	
			<u>66.518</u>

Kasstroom uit bedrijfsoperaties		23.736.812
Ontvangen rente	2.468	1 pt
Betaalde rente	- 547.449	1 pt
Vennootschapsbelasting	<u>- 3.489.595</u>	2 pt
		<u>- 4.034.576</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		19.702.236

- c Geef op grond van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving twee **gemotiveerde** punten van kritiek op de opbouw van de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Antwoordindicatie 6 punten; 2 x 3 punten

HEV 2009 blz 568/9 inzake middelenbegrip

Best Dressed beschouwt de kortlopende schuld aan bankiers per 31 juli 2008 ad € 8.570.017 als onderdeel van de geldmiddelen (het middelenbegrip). Volgens de RJ maakt kortlopend bankkrediet in beginsel geen deel uit van het middelenbegrip, maar wordt gezien als een financieringsmiddel. Op grond van deze invulling van het middelenbegrip merkt RJ de kortlopende schulden aan bankiers aan als onderdeel van de financieringsactiviteiten.

De mutatie van de kortlopende schuld aan bankiers ad € 8.570.017 maakt derhalve ten onrechte geen deel uit van de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De rechtstreekse vermogensmutatie als gevolg van de stelselwijziging inzake de waardering van de reorganisatievoorziening ad € 120.259 is in het kasstroomoverzicht enerzijds opgenomen in de kasstroom uit financieringsactiviteiten en anderzijds in de kasstroom uit operationele activiteiten (mutatie voorzieningen).

Het cumulatief effect gaat niet gepaard met een ruil van geldmiddelen en betreft dus een non-cashtransactie. Deze transactie behoort volgens RJ 360 qua samenstellende delen niet in kasstroomoverzicht te worden opgenomen. Dus niet opnemen in de kasstroom uit financieringsactiviteiten (en eveneens niet in de kasstroom uit operationele activiteiten).

De omschrijving van de post Betaald dividend is misleidend. Uit het voorstel winstbestemming 2007-2008 blijkt dat het gaat om een voorgestelde dividenduitkering over 2007-2008 die reeds in geconsolideerde jaarrekening als schuld is verwerkt. Er is dus in 2007-2008 in het geheel geen sprake van een uitgaande kasstroom.

Vraag 6 Verkoopproces (45 minuten)

Maak voor Ella BV een AO-procedurebeschrijving inclusief interne beheersingsmaatregelen van **het verkoopproces**.

Werk hiertoe **uitsluitend** de volgende onderdelen van de procedurebeschrijving uit:

- Prijsprocedure
 - a. algemene prijsprocedure bij vaststelling van de verkoopprijzen,
 - b. prijswijziging bij acties,
 - c. prijswijziging bij opruiming en
 - d. overzenden naar en doorvoeren van de prijswijzigingen in de winkels
- Verkoopprocedure in de winkels
- Procedure voor de afhandeling van retouren
- Periodieke verbandscontroles.

Antwoordindicatie (30 punten)

Prijsprocedure (8 punten)

Algemeen

Op basis van de inkooprijzen en ontwerpkosten en de door de directie geautoriseerde brutomarges stelt hoofd Promotie een prijslijst op. De commercieel directeur autoriseert deze prijslijst. De geautoriseerde prijslijst wordt door een medewerker van de afdeling Promotie in het artikelbestand ingevoerd. Het hoofd administratie controleert aan de hand van een uitdraai van het artikelbestand en de geautoriseerde prijslijst de juistheid en volledigheid van de invoer.

Prijswijzigingen bij actie

Hoofd promotie bepaalt 4 keer per jaar de actieperiode. Directie autoriseert deze beslissing. Een medewerker van de afdeling administratie controleert de juistheid van de folder waarin de actie staat aangekondigd.

Medewerker van de afdeling promotie voert voor de actieperiode de 15% korting in het artikelbestand in. Controle op invoer is als boven beschreven. Hoofd afdeling promotie activeert en deactiveert het gewijzigde artikelbestand overeenkomstig actieperiode. Administratie controleert de afgrenzing van de actieperiode in het artikelbestand met behulp van de folder.

Prijswijzigingen bij opruiming

Afdeling promotie stelt in overleg met de bedrijfsleiders op basis van ouderdom van de voorraad (schema in de casus) en het weer en de temperatuur in de betreffende periode, een lijst op van op te ruimen artikelen.

De commercieel directeur dient deze lijst te autoriseren. De gewijzigde prijzen worden ingevoerd en gecontroleerd als boven omschreven.

Overzenden naar en doorvoeren van prijswijzigingen in de winkels

Afdeling promotie zendt door middel van datacommunicatie het artikelbestand bij wijzigingen over naar de winkels. Het artikelbestand wordt hiermee geactualiseerd.

Het artikelbestand is door middel van logische toegangsbeveiliging tegen ongeoorloofde prijs- en voorraadaanpassingen beveiligd.

Betrouwbare datacommunicatie tussen hoofdkantoor en winkels wordt gewaarborgd door bijvoorbeeld:

- Meezenden van controletotalen;
- Meezenden van een checkbit;
- Noodstroomvoorziening;
- Logging van activiteiten;
- Automatische retries;
- Matching via mail of console door systeem beheerder of medewerker promotie.

Verkoopprocedure in de winkels (12 punten)

- Op de vestingen zijn de algemene maatregelen aanwezig die diefstal door personeel en klant moet beperken: toegangspoortjes, oogtoezicht door bedrijfsleider, bij de kassa staat: “ *zonder bon wordt niet geruild*”.
- Integriteit van artikelbestand wordt beveiligd middels logische toegangsbeveiliging waarbij bedrijfsleiders en winkelmedewerkers niet zelfstandig prijsgegevens kunnen wijzigen.
- In de winkels zijn kassa's aanwezig met gesloten kassalades die slechts geopend kunnen worden door één aangewezen verkoper die kassadienst heeft met behulp van een code.
- De verkoper ontvangt aan het begin van de dienst tegen kwijting de kassalade met een vaste hoeveelheid wisselgeld en de code van de bedrijfsleider.
- Klanten melden zich bij de verkoper die kassadienst heeft die de artikelen scant.
- Door scannen zoekt het POS-systeem toegang tot het artikelbestand waarin onder andere de verkoopprijs is vastgelegd.
- Het POS-systeem berekent het te betalen bedrag door koppeling tussen het artikelbestand en het aantal keren dat een artikel gescand wordt.
- De kassaverkoper toetst de wijze van betalen in: contant, met pinpas of creditcard.
- De kassaverkoper geeft de kleding en de kassabon met barcode mee aan de klant.
- De kassaverkoper stopt overschotten uit de kassa in een afroomkluisje met tijdslot als de voorgeschreven limiet voor hoeveel geld er in de kassa mag zitten wordt overschreden. De kassa geeft hiervoor een signaal.
- De omzet wordt gespecificeerd naar artikelgroep (waarin ook onderscheid is gemaakt tussen gewone verkopen, actie en opruiming) weggeschreven naar het verkoopbestand waarin de wijze van betalen wordt gerubriceerd.
- De voorraad in het artikelbestand wordt afgeboekt.
- Aan het einde van de dag stuurt de bedrijfsleider de gespecificeerde omzet per winkel uit het verkoopbestand over naar de administratie van het hoofdkantoor.
- De omzet wordt opgedeeld in omzet contant, omzet pinpas en omzet creditcards.
- Aan het einde van de dienst van de kassaverkoper wordt de inhoud van de kassalade en afroomkluisje geteld door de verkoper in bijzijn van de bedrijfsleider.
- Hiervan maakt de bedrijfsleider protocol op dat door beiden ondertekend wordt en naar de financiële administratie op het hoofdkantoor wordt gestuurd.
- De bedrijfsleider bergt het geld op in de kluis.
- De bedrijfsleider geeft dagelijks het geld af tegen kwijting in een afgesloten en niet te openen verpakking aan de chauffeur van de waardentransporteur.
- De chauffeur geeft het geld in de originele verpakking tegen kwijting af aan de bank van Ella BV.

Retouren (2 punten)

- Een verkoper die kassadienst heeft keurt de goederen (is de kleding niet gedragen of kapot) en controleert de kassabon op datum van verkoop en originaliteit van de bon.
- De kassaverkoper scant barcode op de verkoopbon en de retourartikelen met aanduiding “retour”.
- Bedrijfsleider controleert de retourbon en tekent voor akkoord
- De kassaverkoper draait een nieuwe bon uit met daarop de eerder gekochte niet-geretourneerde artikelen en geeft deze aan de klant.
- De kassaverkoper geeft geld terug aan klant.
- De getekende retourbon wordt opgeslagen in de kassa.
- Alternatief is autorisatie door de bedrijfsleider door intoetsen van een code.

Administratie legt periodiek de volgende verbanden en voert de volgende controles uit (8 punten):

Per vestiging en in totaal:

- Afboeking artikelbestand tegen verkoopprijs = Opboeking verkoopbestand = opboeking omzet in het grootboek (zonder meetellen van onderlinge leveringen)
- Afboeking artikelbestand tegen inkoopprijs = Opboeking kostprijs verkopen in het grootboek (zonder meetellen van onderlinge leveringen)
- Bij retouren zijn deze verbanden omgekeerd
- Contant ontvangen volgens verkoopbestand = totaal ontvangen volgens waardentransporteur = totaal kasprotocollen = opboeking bank
- Voor wat betreft de pinbetalingen dient per vestiging vastgesteld te worden door hoofd administratie dat de op de tussenrekeningen geregistreerde omzet volgens het verkoopbestand bij pinbetaling door de bank ontvangen wordt.
- Idem voor wat betreft de creditcardbetalingen
- Afboeking voorraad centraal magazijn = opboeking voorraad bij alle winkels

Maandelijks voor de onderlinge leveringen:

- Afboeking voorraad winkel 1 = opboeking voorraad winkel 2

Daarnaast wordt in totaal en per vestiging het volgende verband gelegd:

- In aantallen: $BV + \text{Geleverd aan vestigingen} - EV = \text{Verkocht}$
- $\text{Verkochte artikelen} * \text{prijs} = \text{opboeking omzet (per prijsperiode)}$

Middagzitting

Vraag 1 Voorraden (33 minuten)

De accountant van Best Dressed Groep BV wil het bestaan van de voorraad deels controleren door middel van inventarisatie.

- a. Beschrijf vier voorwaarden waaraan de **AO/IB rondom de inventarisatie van de voorraden in de winkels** van Ella BV moet voldoen als de accountant wil steunen op intern uitgevoerde inventarisaties.
- b. Geef twee redenen waarom de accountant bij de controle van de jaarrekening van Ella BV geen gebruik kan maken van de intern uitgevoerde inventarisaties bij Ella BV.
- c. Beschrijf **hoe** de accountant door **middel van inventarisatie** van de voorraad kleding in de winkels en in het centrale magazijn controle-informatie kan verzamelen die ondersteuning geeft aan de doelstelling om de **volledigheid van de opbrengsten** van Ella BV vast te stellen.
- d. Bij de interne voorraadopname van een aantal winkels is een voorraadtekort geconstateerd van in totaal € 195.000.
Geef gemotiveerd aan wat het gevolg van dit voorraadtekort kan zijn voor de af te geven accountantsverklaring over het boekjaar 2007-2008.
- e. Beoordeel voor Best Dressed Groep BV, op grond van de wet- en regelgeving, de toelaatbaarheid van het treffen van een voorziening voor verwachte waardeverminderingen van minder courante goederen en voor verwachte kwantitatieve voorraadverschillen.

Antwoordindicatie vraag 1

a. (5 punten)

- a. De functiescheiding rondom de inventarisaties moet goed zijn, d.w.z. dat er functiescheiding moet zijn tussen inkopen, bewaren/verkopen en tellen van de voorraden;
- b. De voorraadadministratie moet per artikelsoort worden bijgehouden;
- c. De voorraadadministratie moet bijgewerkt zijn, dus leveringen aan de winkel moeten in het voorraadsysteem zijn verwerkt, net als de verkopen;
- d. De inventarisatie in een winkel moet onaangekondigd plaatsvinden, dus niet volgens een van te voren vastgesteld schema;
- e. De voorraad in de winkel moet tegelijk geteld worden met de voorraden in het winkelmagazijn (simultaan);
- f. Onderlinge leveringen tussen winkels moeten worden geregistreerd door het winkelpersoneel in de voorraadadministratie en gematched door de administratie;
- g. De administratie analyseert voorraadverschillen en vergelijkt deze met normen voor diefstal;
- h. Afboekingen worden geautoriseerd door de directie.

b. (4 punten)

Dat is niet mogelijk omdat

- i. Het winkelpersoneel telt zelf de voorraden;

- j. Er is een vooraf opgesteld schema aanwezig op basis waarvan de inventarisaties plaatsvinden;
- k. De voorraadadministratie is niet bijgewerkt aangezien de onderlinge leveringen pas aan het einde van iedere maand in het voorraadsysteem worden verwerkt.

c. (4 punten (2 x 2 punten))

Inventarisatie is het sluitstuk van de waardenkringloop die wordt gebruikt voor de controle van de volledigheid van de opbrengsten bij Ella BV.

De accountant kijkt of de werkelijk aanwezige voorraden op de inventarisatielijsten voorkomen en in de voorraadadministratie. Als er namelijk voorraden aanwezig zijn die niet zijn opgenomen in de voorraadadministratie zou het kunnen dat een deel van de verkochte kleding buiten de boeken wordt gehouden.

d (4 punten voor één van beide alternatieven)

Gezien het omzetniveau van ruim 259 miljoen euro en een voorraadniveau van ruim 10 miljoen euro kan het voorraadverschil niet als materieel worden aangemerkt. Deze bevinding zal op zich derhalve geen aanleiding geven om een andere dan een goedkeurende accountantsverklaring af te geven.

Als de accountant na onderzoek constateert dat het voorraadtekort veroorzaakt wordt door fraude en de directie en commissarissen willen geen maatregelen nemen om de fraude ongedaan te maken en maatregelen te nemen om dergelijke zaken in de toekomst te voorkomen, kan de accountant overwegen om de opdracht terug te geven. Dit op grond van twijfel aan de integriteit.

e (5 punten (2 + 3 punten))

HEV blz 236

Voorziening verwachte waardeverminderingen van minder courante goederen

Voor op balansdatum ingetreden waardeverminderingen wegens incourantheid is het vormen van een voorziening op grond van wet- en regelgeving verplicht.

Indien waardeverminderingen op korte termijn na balansdatum worden voorzien, is het toepassen van een waardevermindering op grond van artikel 2:387 lid 3 toegestaan.

De RJ geeft de voorkeur aan het niet-opnemen van zo'n waardevermindering omdat deze geen betrekking heeft op de situatie op balansdatum. In plaats daarvan beveelt de RJ aan om een waardevermindering van materiële betekenis te vermelden onder de Overige gegevens als een gebeurtenis na balansdatum met een belangrijk financieel gevolg, dan wel te vermelden in de toelichting van de jaarrekening.

Indien de toekomstige waardevermindering niet op korte termijn wordt voorzien, dan is het op balansdatum toepassen van een waardevermindering van de voorraden niet toelaatbaar.

Voorziening voor verwachte kwantitatieve voorraadverschillen

Deze kwantitatieve voorraadverschillen worden na balansdatum verwacht; zij hebben geen betrekking op de situatie op balansdatum.

Vormen van een voorziening voor toekomstige voorraadverschillen is op grond van wet- en regelgeving niet toelaatbaar omdat deze voorraadverschillen op balansdatum nog niet zijn geconstateerd.

Vraag 2

Verordening gedragscode en Nadere voorschriften onafhankelijkheid (15 minuten)

De voor de opdracht verantwoordelijke partner dient te beoordelen of de leden van het controleteam hebben voldaan aan de ethische normen. In deel 3 van de casus is

aangegeven dat de dochter van de verantwoordelijke partner gaat trouwen met een kleinzoon van de oprichter.

Gevraagd:

Geef op basis van de VGC en NVO weer of sprake is van een bedreiging van de fundamentele beginselen. In uw beschouwing moeten de volgende aspecten worden meegenomen:

- l. De fundamentele beginselen;
- m. Van welke bedreiging(en) sprake is;
- n. Beoordeling van de bedreiging in het kader van de VGC en NVO;
- o. Waarborgen (indien van toepassing).

Antwoordindicatie (10 punten)

Fundamentele beginselen

Objectiviteit want de verantwoordelijke accountant wordt familie van een aandeelhouder van zijn controleklant. **(2 punten)**

Bedreigingen (4punten)

Er zou sprake kunnen zijn van een te grote mate van vertrouwen/vertrouwdheid. Een aandeelhouder wordt in dit geval een naaste verwante.

De accountant zou uit het oogpunt van eigenbelang fouten of misstanden door de vingers kunnen zien. Hij wil vast een goede relatie met zijn dochter en schoonzoon houden. Dit zeker in het licht van de enorme bedragen die Best Dressed Groep BV uitkeert aan dividenden.

Beoordeling van de bedreiging (2 punten)

Een redelijk en objectief denkende derde zal dit een bedreiging vinden.

Zie NVO 4.5.2, c. waarin staat dat de onafhankelijkheid van de accountant in het geding is als een naaste verwante een financieel belang heeft in de controlecliënt bezit, tenzij het belang van te verwaarlozen betekenis is.

Mogelijke waarborgen (2 voor 2 punten)

- Schoonzoon (naaste verwant) zou zijn aandelen in de Best Dressed Groep BV kunnen verkopen.
- Bespreken van de relatie met het toezichthoudend orgaan van Best Dressed Groep BV.
- Laten beoordelen van de werkzaamheden van de verantwoordelijke accountant door een partner die niet is betrokken bij de controleopdracht van Best Dressed Groep BV.
- Een partner van een andere vestiging van Checkitall benoemen.

Vraag 3

Belastingen (20 minuten)

De voorziening voor latente belastingverplichtingen per 31 juli 2007 betreft uitsluitend een belastbaar tijdelijk verschil tussen de vennootschappelijke en fiscale waardering van de pensioenvoorziening. Dit belastbaar tijdelijk verschil is op 31 juli 2008 ongewijzigd.

Het geldende tarief vennootschapsbelasting is op 1 januari 2008 gedaald van 30% naar 25%.

- a Geef het verloop van de voorziening latente belastingverplichtingen over 2007-2008 met vermelding van individuele mutaties naar oorzaak. Vermeld voor elke mutatie de onderliggende berekening.

Antwoordindicatie (7 punten)

Saldo per 31 juli 2007

58.476

Af: belastingeffect inzake stelselwijziging pensioenvoorziening per 1 augustus 2007: 171.799 à 30%	- 51.540	2 pt
Saldo per 1 augustus 2007	6.936	
Af: effect tariefdaling van 30% naar 25%: 6.936 x 5/30	- 1.156	2 pt
Bij: toevoeging inzake fiscaal extra dotatie aan de reorganisatievoorziening: 480.000 à 25%	120.000	3 pt
Saldo per 31 juli 2008	125.780	

- b Bereken de in 2007-2008 door Best Dressed Groep BV **betalde** vennootschapsbelasting.

Antwoordindicatie (7 punten)

Vennootschapsbelasting ten laste van het resultaat 2007-2008	3.489.595	2 pt
Toevoeging aan voorziening latente belastingverplichtingen wegens uitgestelde belastingbetaling	- 120.000	2 pt
Vrijval latentie ivm aanpassing tarief van 30% naar 25%	1.156	1 pt
Mutatie kortlopende schuld inzake vennootschapsbelasting:		
- 31 juli 2008	1.450.348	
- 31 juli 2007	1.138.759	
toename kortlopende schulden	- 311.589	2 pt
Betalde vennootschapsbelasting in 2007-2008	3.059.162	

Vraag 4 Reorganisatie (27 minuten)

Voor een nadere uiteenzetting van de problematiek rond de reorganisatie wordt verwezen naar de casus deel 2 onderdeel Reorganisatie.

- a Beoordeel op grond van wet- en regelgeving de mogelijkheden van de directie om in de geconsolideerde **jaarstukken** 2007-2008 van Best Dressed Groep BV informatie te geven over de in juli 2008 door de directie goedgekeurde reorganisatie.

Antwoordindicatie (9 punten)

HEV blz 343 e.v.

De wet- en regelgeving staan toe om per 31 juli 2008, onder voorwaarden, een reorganisatievoorziening op te nemen.

Best Dressed Groep BV heeft op balansdatum voldaan aan de voorwaarde in de RJ dat een reorganisatieplan is geformaliseerd. Best Dressed Groep BV maakt het reorganisatieplan na balansdatum, in september 2008, aan betrokkenen bekend. In die situatie heeft Best Dressed Groep BV ten aanzien van de informatieverstrekking in de jaarstukken de volgende keuze:

- op 31 juli 2008 vormen van een reorganisatievoorziening; deze handelwijze is op grond van de RJ toegestaan, maar niet verplicht (**4 punten**, inclusief motivering)
- het niet vormen van een voorziening maar in plaats daarvan een mededeling opnemen onder de Overige gegevens als zijnde een gebeurtenis na balansdatum met een belangrijk financieel gevolg en/of (**3 punten**)
- het niet vormen van een voorziening maar in plaats daarvan een mededeling opnemen in het Jaarverslag als zijnde een gebeurtenis na balansdatum die de toekomstverwachtingen beïnvloedt. (**2 punten**)

(Indien eveneens voor balansdatum Best Dressed Groep BV de gerechtvaardigde verwachting bij betrokkenen heeft gewekt dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd dan wel aan de betrokkenen de hoofdlijnen van het reorganisatieplan bekend heeft gemaakt, dan is het vormen van een reorganisatievoorziening per 31 juli 2008 voorgeschreven.)

Veronderstel dat de directie na overleg met de accountant besluit om in de geconsolideerde jaarrekening 2007-2008 een reorganisatievoorziening op te nemen.

- b Geef in verband met de reorganisatie gemotiveerd aan (zie ondermeer het reorganisatieplan) op welke wijze **elke** mogelijke financiële consequentie van de reorganisatie tot uitdrukking moet komen in de geconsolideerde jaarrekening 2007-2008. U kunt hierbij afzien van eventuele belastingeffecten.

Antwoordindicatie (9 punten)

HEV blz 343 e.v.

Toetscriteria

De reorganisatievoorziening dient alleen kosten te bevatten die direct samenhangen met de reorganisatie. Kosten die verband houden met doorlopende activiteiten van de onderneming mogen niet in de voorziening worden opgenomen. Ook waardeverminderingen van activa die dienstbaar zijn aan de te sluiten winkels worden niet verwerkt als onderdeel van de voorziening maar moeten als (bijzondere) waardevermindering in aftrek komen op de desbetreffende activa.

Toetsing

Op grond van deze criteria maken de afvloeiingskosten ad € 340.000 deel uit van de reorganisatievoorziening. Zij hangen namelijk direct samen met de reorganisatie.

(2 punten)

Verhuis- en opleidingskosten hebben betrekking op doorlopende activiteiten en hebben geen direct verband met de reorganisatie. Deze kosten behoren tot de bedrijfslasten van het boekjaar waarop zij betrekking hebben; zij worden niet opgenomen in de reorganisatievoorziening. **(2 punten)**

Het verwachte boekverlies op installaties en inrichting van de te sluiten winkels ad 240.000 wordt gezien als een waardevermindering van de betreffende materiële vaste activa en moeten derhalve op de boekwaarde daarvan per 31 juli 2008 in mindering komen. Voor het boekverlies wordt geen reorganisatievoorziening gevormd. **(2 punten)**

Tenslotte betreft de reorganisatie een aantal winkels die twee jaar geleden via de aankoop van een modeketen eigendom van Best Dressed Groep BV is geworden. In verband met de voordelige huurcontracten zijn op overnamedatum huurrechten geactiveerd tegen de reële waarde van toekomstige huurvoordelen die voortvloeien uit deze huurcontracten. Op 31 juli 2008 omvatten de immateriële vaste activa waarschijnlijk nog een boekwaarde voor huurrechten in verband met de te sluiten winkels; er is immers pas 2 van de 5 jaar op deze huurrechten afgeschreven. Deze situatie is aanleiding voor een beoordeling of de realiseerbare waarde van de betreffende huurrechten lager is dan de boekwaarde op 31 juli 2008. De casus vermeldt dat de huurrechten niet kunnen worden overgedragen aan een derde partij; het ligt voor de hand dat deze huurrechten moeten worden afgewaardeerd tot nihil. **(3 punten)**

Vraag 5 Informatiebehoeften (35 minuten)

- a. Mevrouw Huppel heeft een gemotiveerde opsomming van concrete strategische informatie nodig voor de realisatie van haar plannen met de winkels van Ella BV en Ladies BV zoals is beschreven in deel 1 van de casus. Beschrijf gemotiveerd 10 zaken uit deze opsomming.

- b. Ook op tactisch en operationeel niveau is informatie noodzakelijk. Geef een gemotiveerde analyse van de informatie die de directie van Ella BV en Ladies BV nodig heeft voor het besturen en beheersen van de winkels op tactisch en operationeel niveau met betrekking tot:
- de opbrengsten
 - de voorraadbeheersing
 - de bruto marge
 - de overige kosten
- c. Hoe kan de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening van Best Dressed Groep BV gebruik maken van de operationele management informatie die de directie van de Best Dressed Groep ontvangt? Geef één voorbeeld.

Antwoordindicatie

a. (10 punten)

Economische ontwikkelingen

- wat is de invloed van de economische crisis op de kledingbranche en met name op het segment waarop Ladies en Ella zich richten?
 - valuta-ontwikkelingen van de euro en de pond ten opzichte van de dollar.
- Motivering: is het verstandig om uit te breiden in tijden van wereldwijde crisis?

Overheidsbeleid/belangenorganisaties

- vergunningen plaatselijke overheden;
 - vestigingsmogelijkheden en vergunningen in het buitenland.
- Motivering: voorkomen dat gehandeld wordt in strijd met wet- en regelgeving.

Personeelsbeleid

- aantrekken van genoeg personeel tegen de beoogde salarissen;
 - fiscale/sociale verplichtingen m.b.t. personeel en uitzendkrachten in het buitenland;
 - opleidingsmogelijkheden.
- Motivering: beschikken over de juiste personeelsleden op de juiste plaats (opleiding, motivatie).

Markt/concurrentie

- marktaandeel van de Ella winkels en de Ladies winkels;
 - wie zijn de belangrijkste concurrenten?
 - hoe gaat de concurrentie om met de economische crisis?
- Motivering: bepaling van de positie in de markt en ten opzichte van de concurrentie.

Technologische ontwikkelingen

- wat verwachten beoogde klanten aan te treffen in de nieuwe winkels aan technologische snuffjes?
 - eigen internetsite, mogelijkheid voor klanten om on line te kunnen bestellen.
- Motivering: efficiency van de bedrijfsvoering, het aanbod van diensten zo interessant mogelijk maken voor de klanten.

Investerings en financieringsmogelijkheden

- mogelijkheden voor uitbreiding winkels door huur of koop;
- financieringsmogelijkheden, mede in het kader van de financiële crisis;
- automatiseringstoepassingen.

Motivering: het up to date houden van de winkels en de service.

Demografische ontwikkelingen

- hoe verloopt de ontwikkeling in de leeftijdsgroep die valt in de doelgroep van Ladies en Ella in de beoogde uitbreidingsgebieden?

Motivering: hoe groter de doelgroep, hoe meer kans op succes van uitbreidingen.

b. (10 punten)

De directie heeft informatie nodig per winkel over de volgende onderwerpen, mede in relatie tot voorgaande jaren en ten opzichte van de begroting.

Voor de onderstaande aspecten is het van belang de verschillende winkels met elkaar te vergelijken. Verder moet rekening worden gehouden met seizoenseffecten (reguliere verkoop en opruiming). **(2 punten voor het inleidende stuk)**

Met betrekking tot de opbrengsten (3 punten)

- Omzet per artikelgroep om te beoordelen of het commerciële beleid effectief is geweest;
- Omzet en omzetgroei per winkel en per BV om te kunnen beoordelen of de groei gelijke tred houdt met de gestelde doelstelling;
- Marktaandeel volgens extern marktonderzoek naar tevredenheid en prijsbeleid om de effectiviteit van het gekozen commerciële beleid te kunnen evalueren

Met betrekking tot de voorraadbeheersing (2 punten)

- Omloopsnelheden per artikelgroep per vestiging om te kunnen beoordelen of artikelen aanslaan dan wel dreigen incurant te worden;
- Omloopsnelheden van artikelen per ontwerper om de populariteit van de ontwerpers te meten;
- Diefstal en kasverschillen per vestiging om integriteit van bedrijfsleiding en klanten te kunnen beoordelen.

Met betrekking tot de brutomarge (1 punt)

- Brutomarge per artikelgroep per vestiging om te kunnen beoordelen wat de bijdrage van de afzonderlijke vestigingen is aan het groepsresultaat.

Met betrekking tot overige kosten (2 punten)

- Personele lasten per winkel om te kunnen beoordelen of de personele lasten niet te hoog worden in relatie tot de omzet;
- Ziekteverzuim en personeelsverloop per vestiging mede om de satisfactie van het personeel te kunnen beoordelen;
- Huisvestingskosten per vestiging om de doelmatigheid van de gekozen vestigingsplaatsen te kunnen beoordelen;
- Transportkosten per winkel om de effectiviteit en efficiency van de afdeling logistiek te kunnen beoordelen;
- Diefstalcijfers.

c. (4 punten)

Voor de accountant is het belangrijk te weten dat de directie van Best Dressed Groep BV relevante en tijdige managementinformatie ontvangt omdat hierdoor de interne beheersingsrisico's die de accountant inschat zouden kunnen worden verlaagd.

Goede en tijdige managementinformatie betekent dat de directie tijdig kan inspelen op problemen die worden gesignaleerd door middel van de informatieverstrekking.

Verder kan de accountant de informatie gebruiken als mogelijke verklaring voor afwijkingen en bevindingen die voortkomen uit cijferbeoordeling.

Tenslotte kan de accountant uit de managementinformatie signalen halen die wijzen op risico's (bijvoorbeeld incurante voorraden die blijken uit lagere omloopsnelheden).

Vraag 6 Aantekeningen uit het controledossier 2007/2008 (20 minuten)

- a. Welke acties zal de accountant ondernemen naar aanleiding van de aantekening over de diefstal van de ontwerpen van de wintercollectie 2010?

Antwoordindicatie (8 punten)

De vraag is of hier sprake is van een redelijk vermoeden van fraude in de zin van Bta art 36. In dat kader moet er sprake zijn van:

- p. opzet
- q. misleiding
- r. wederrechtelijkheid of onrechtmatigheid.

Er is sprake van opzet want het hoofd van de ontwerpafdeling heeft de ontwerpen opzettelijk verkocht.

Verder is sprake van een wederrechtelijk voordeel want de ontwerpen zijn eigendom van Ella BV en niet van het betreffende hoofd van de ontwerpafdeling.

Om de vraag te beantwoorden of sprake is van misleiding is het van belang na te gaan of de jaarrekening van Ella BV misleidend is door de fraude. Dit is het geval omdat de opbrengsten van de verkoop van de ontwerpen niet zijn verantwoord in de jaarrekening van Ella BV.

Verder kan het zijn dat de diefstal zodanige consequenties heeft dat de continuïteit in gevaar zou kunnen komen als blijkt dat Ella BV veel omzet mis zal lopen als gevolg van de diefstal van de ontwerpen.

Er zijn twee signalen voor fraude en een verdachte, wat een redelijk vermoeden van fraude rechtvaardigt. **(2 punten)**

Volgens COS 240 moet als volgt gehandeld worden:

- Advies moet worden gevraagd aan een fraude-expert. (al. 86B)
- De directie wordt schriftelijk ingelicht over de vermoede fraude. (al. 93A)
- De raad van commissarissen zal worden ingelicht en de accountant zal de raad vragen actie te ondernemen. (al. 95B) **(2 punten)**

Als ook de raad van commissarissen onvoldoende actie onderneemt zal de accountant achtereenvolgens de volgende acties verrichten (Bta art. 37):

- Verzoek aan de directie een schriftelijk plan op te stellen met daarin vermeld hoe de gevolgen van de fraude ongedaan zullen worden gemaakt en hoe de fraude in de toekomst kan worden voorkomen.
- De accountant beoordeelt dit schriftelijke plan binnen 4 weken na opstellen.
- De accountant beoordeelt de uitvoering van het plan. **(2 punten)**

Blijven de directie en de raad van commissarissen weigeren actie te ondernemen dan kan de accountant de controleopdracht teruggeven en meldt de accountant de fraude bij de

opsporingsambtenaar. Het gaat immers om een materiële fraude die tijdens een wettelijke controle wordt vermoed. **(2 punten)**

- b. Noem twee maatregelen van interne beheersing die de directie van Best Dressed Groep BV zou kunnen invoeren om het eigendomsrecht van de ontwerpen te beschermen.

Antwoordindicatie (4 punten)

Mogelijke interne beheersingsmaatregelen:

- s. Bij aanname van ontwerpers goede screening op integriteit.
- t. In arbeidscontracten opnemen dat de ontwerper alleen voor Best Dressed Groep BV mag werken.
- u. Een duidelijke gedragscode voor personeel opstellen en medewerkers laten tekenen voor geheimhouding van ontwerpen.
- v. Goede beveiliging van de ontwerpen in bestand door middel van logische toegangsbeveiliging en competentietabellen. Eventueel twee personen hun persoonlijke code laten invoeren voordat de ontwerpen beschikbaar zijn.
- w. Loggen van de toegang tot de bestanden waarin de ontwerpen zijn opgeslagen.
- x. De ontwerpstudio alleen door twee personen tegelijk toegankelijk maken (4-ogen principe).
- y. Leveranciers die de artikelen maken op basis van de ontwerpen voor geheimhouding laten tekenen.
- z. In contracten met leveranciers opnemen dat elke werknemer van de leverancier slechts een deel van de collectie maakt zodat niet één of enkele werknemers de hele collectie van een seizoen kunnen overzien.

OAT 2010-06-01 FC Juno

Deel 1 Algemeen

1.1 Historie

Recht op het doel af! Dat is al zolang FC Juno bestaat het motto geweest. Opgericht in 1946 werd eerst gevoetbald met geleende voetballen in een weiland waar voor de wedstrijd nog de koeienvlaaien weggescheept moesten worden. Dankzij een 'gouden' eerste elftal werd al snel de top bereikt in de amateurcompetitie. Toen de KNVB in 1954 een betaald voetbalcompetitie op ging starten besloot FC Juno voor de top te gaan. Met een destijds zeer doortimmerd businessplan, maar nog steeds zonder echt stadion werd FC Juno uitgekozen om in de eredivisie uit te mogen komen. Vanaf 1954, het jaar waarin tevens FC Juno NV werd opgericht, is FC Juno (de handelsnaam van FC Juno NV) doorgegroeid naar een voetbalclub die structureel in de top van de eredivisie doorbrengt en tevens ook al jaren op het allerhoogste Europese niveau voetbal speelt. Ook levert FC Juno gemiddeld drie tot vier spelers voor het Nederlands elftal en vinden veelvuldig transfers (verkoop van spelers) plaats. Ook daaruit blijkt het hoge niveau.

1.2 Missie, actuele ontwikkelingen en financiën

Recht op het doel af, zo is eigenlijk de missie ook wel te omschrijven. Toch heeft FC Juno als centrale doelstelling: aantrekkelijk, aanvallend en ambitieus voetbal spelen op nationaal en Europees topniveau. Dit betekent dat niet alleen in voetbal wordt uitgeblonken maar ook de organisatie rondom het voetbal is uiterst efficiënt en zelfs innovatief geregeld. Voorts zijn financiële debacles zoals die bij andere topclubs spelen onbekend. De jaarcijfers laten een steeds beter beeld zien, zelfs als het voetbaltechnisch gezien eens wat minder gaat.

1.3 Voetbalactiviteiten

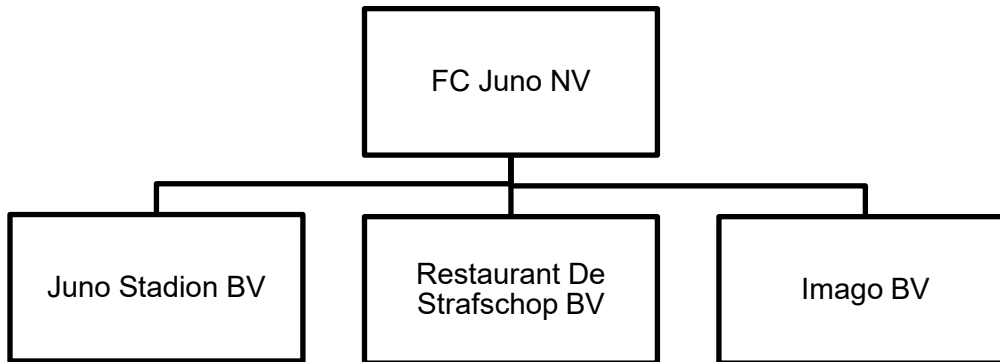
Het stadion heeft een maximumcapaciteit van 35.000 toeschouwers. De entreprijzen per wedstrijd worden vastgesteld voor een heel voetbalseizoen en zijn gekoppeld aan de soort tribune. FC Juno's eerste elftal komt uit in de competitie van de eredivisie van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB). Daarnaast wordt vanzelfsprekend meegespeeld aan de KNVB-bekerwedstrijden, waarin de per wedstrijd behaalde resultaten bepalen of clubs verder gaan naar een volgende speelronde.

Ten slotte speelt FC Juno mee in de top van het Europese bekervoetbal. Ook hierbij is men sterk afhankelijk van de resultaten per wedstrijd. Hoe verder FC Juno komt in deze wedstrijdreeks, hoe hoger de inkomsten. Het eindresultaat van de KNVB-competitie bepaalt of een club mee kan spelen in het Europese bekervoetbal. Juist het Europese bekervoetbal genereert aanzienlijke inkomsten voor FC Juno.

Deel 2 Bedrijfsbeschrijving

2.1 Juridische structuur

FC Juno NV is opgericht in 1954 en kent de volgende juridische structuur:

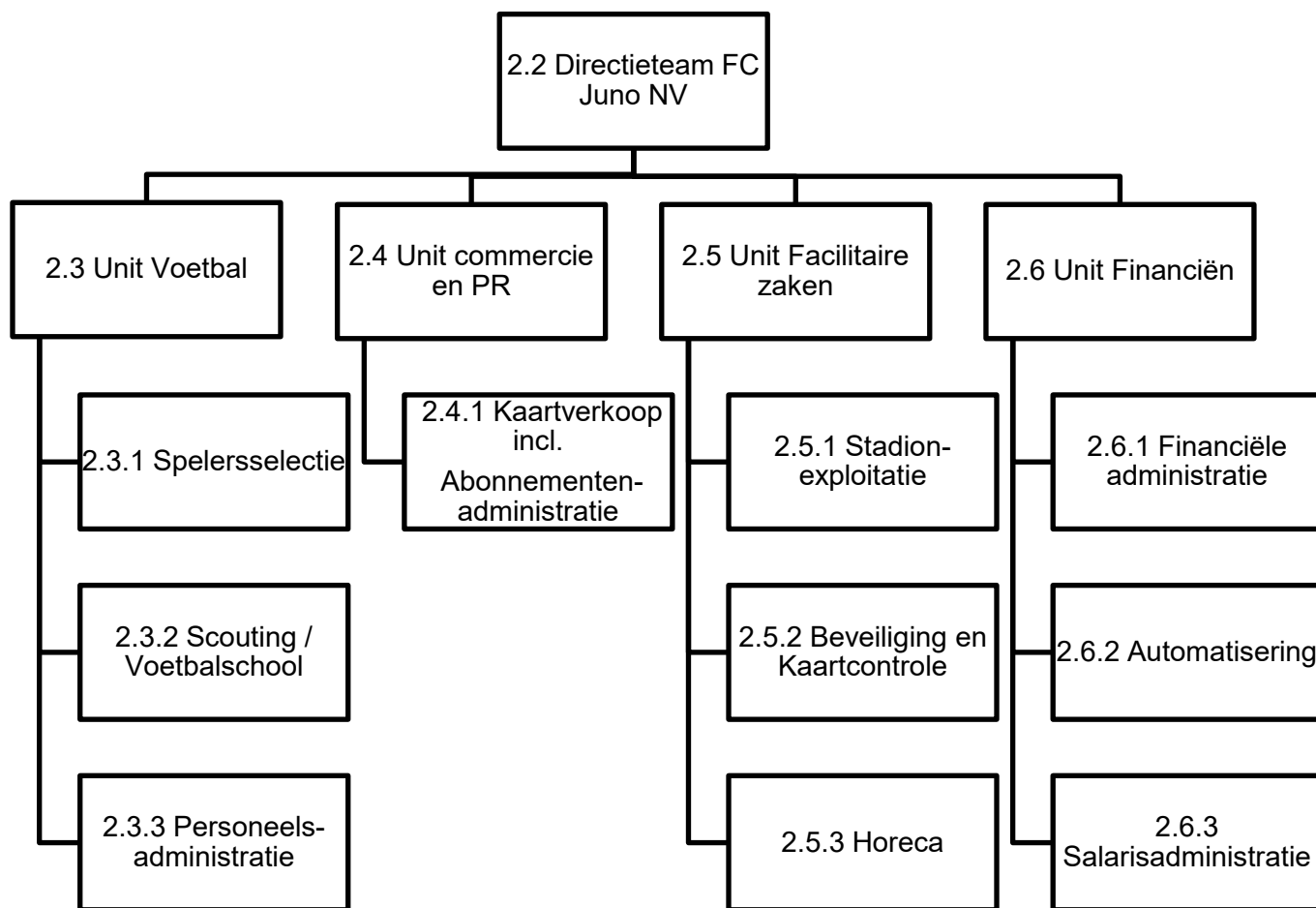

Figuur 1: Juridische structuur FC Juno NV

Alle aandelen van FC Juno NV zijn in handen van Stichting Juno Voetbal.

2.2 Organogram

Juist om het voetbal in alles te ondersteunen is gekozen voor een functionele organisatie. De directie onder leiding van de algemeen directeur is naar onderstaande functiegebieden ingedeeld. Ieder functiegebied heeft een eigen directeur. Het directieteam vergadert wekelijks. De in het organogram opgenomen nummers verwijzen naar onderstaande paragrafen van de bedrijfsbeschrijving. Het directieteam neemt de belangrijke besluiten, de dagelijkse gang van zaken staat onder de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke directeuren. Het organogram, waarin de activiteiten zijn ondergebracht, volgt bewust niet de juridische structuur.

Figuur 2: organogram FC Juno NV. De nummers verwijzen naar de respectievelijke paragrafen.

2.3 Unit Voetbal

De Unit Voetbal wordt geleid door de technisch directeur, die de verantwoordelijkheid draagt voor het totale voetbaltechnische deel.

2.3.1 Spelersselectie

Samen met de trainer is de technisch directeur verantwoordelijk voor de spelersselectie. De trainer verzorgt met de assistent-trainers de trainingen en bereidt de wedstrijden voor. Tevens bepaalt de trainer de opstelling per wedstrijd en wordt in overleg met de technisch directeur een planning opgesteld voor de aanwas van nieuw talent zodat steeds een evenwichtig topelftal beschikbaar is.

2.3.2 Scouting / Voetbalschool

Scouts (talentspotters) in dienst van FC Juno sporen talent op in Nederland maar zeker ook in de rest van de wereld. Deels wordt ouder talent rechtstreeks in het eerste elftal ingelijfd, deels wordt jong talent gescout dat intern op de Voetbalschool wordt opgeleid voor het professionele voetbal binnen FC Juno. Bij het binnenhalen of verkopen van talent worden veelal vergoedingssommen overeengekomen met contractpartijen. Wanneer FC Juno een speler van een andere club overneemt worden de betaalde vergoedingssommen geactiveerd in de balans, waarna afschrijving plaatsvindt naar rato van de looptijd van het contract. FC

Juno ontvangt vergoedingssommen indien spelers overgaan naar een andere club. Voor een verdere toelichting hierop wordt verwezen naar de (concept) jaarrekening in deel 4.

2.3.3 Personeelsadministratie

Juist omdat de personeelslasten van voetballers een van de grootste kostenposten vormt in de resultatenrekeningen is de afdeling Personeelsadministratie, inclusief het beheer van de contracten, onder de technisch directeur geplaatst. Deze afdeling zorgt voor de correcte afhandeling van de contracten en bewaakt tevens alle contractvoorwaarden, waaronder de vergoedingssommen.

2.4 Unit Commercie en PR

2.4.1 Kaartverkoop inclusief abonnementenadministratie

Weliswaar kent FC Juno meerdere categorieën toegangskaarten, ten behoeve van de casus is de beschrijving beperkt tot de verkoop van losse toegangskaarten. Daarbij kent FC Juno, net als iedere andere topclub onder meer competitiewedstrijden en Europees bekervoetbal in zowel een uit- als een thuisvariant.

Verkoop toegangsbewijzen

Klanten van FC Juno kunnen online plaatsen voor een wedstrijd in het stadion reserveren, tot twee uur voor de wedstrijd. Bij een reservering dient tevens de betalingsopdracht te worden verstrekt. Pas nadat de betalingsopdracht is geaccepteerd, is de reservering geslaagd en kan de klant het toegangsbewijs zelf uitprinten. Alle toegangsbewijzen zijn voorzien van een barcode. Als er twee uur voor de wedstrijd nog kaarten over zijn, gaat de kassa bij het stadion open. Bij de kassa kan contant of per pin worden betaald. De financiële administratie voert het beheer over de kassa's.

Bij een thuiswedstrijd krijgt de tegenpartij een afgesproken aantal plaatsen in het stadion toegewezen. Aan de tegenpartij wordt een toegangscode verstrekt, zonder welke deze plaatsen niet kunnen worden gereserveerd. De toegangsbewijzen voor de plaatsen in het stadion worden vervolgens door de tegenpartij zelf aan haar supporters verkocht. Vijf dagen voor de wedstrijd komen de door de tegenpartij niet gereserveerde plaatsen vrij voor de losse verkoop. Tevens wordt vijf dagen voor de wedstrijd met de tegenpartij afgerekend. De tegenpartij ontvangt een provisie over de verkochte toegangsbewijzen.

Voor de uitwedstrijden krijgt FC Juno in overleg een deel van de toegangsbewijzen van de tegenpartij toegewezen. Deze toegangsbewijzen worden online verkocht aan de eigen supporters. FC Juno dient vijf dagen voor de uitwedstrijd te melden welk deel van de aan haar toegewezen toegangsbewijzen niet is afgenomen, waarna eveneens direct afgerekend wordt, onder aftrek van bemiddelingsprovisie voor FC Juno.

Opbrengstverantwoording toegangskaarten

Voor de competitiewedstrijden en de KNVB Bekerwedstrijden wordt de eigen verkoop direct geboekt en op de speeldatum als omzet verantwoord. De door de tegenpartij verkochte kaarten worden bij de afrekening vijf dagen voor de wedstrijd geboekt. De tegenpartij ontvangt een provisie voor de verkoop van de toegangsbewijzen die tegelijkertijd met de afrekening van de toegangsbewijzen wordt verrekend.

Voor de uitwedstrijden krijgt FC Juno een provisie voor de verkoop van de toegangsbewijzen. Deze wordt verrekend bij het afrekenen van de niet afgenomen toegangsbewijzen en bij afrekening als provisie verantwoord.

UEFA afrekening

De afrekening door de UEFA ten aanzien van het Europese bekervoetbal vindt achteraf plaats, na afloop van het bekerseizoen. Deze afrekening wordt centraal opgesteld door de UEFA-organisatie maar door administratief wanbeheer is de afrekening veelal verre van tijdig. Zo dient 2006-2007 nog steeds afgerekend te worden. Wel heeft FC Juno de afrekening zo goed mogelijk geschat en verantwoord op de betreffende speeldata.

2.5 Unit Facilitaire zaken

2.5.1 Stadionexploitatie

De facilitair directeur heeft de leiding over het stadion en de overige faciliteiten en is hoofdverantwoordelijk voor het onderhoud. Dit geschiedt op basis van een meerjarenplan en op ad hoc basis.

2.5.2 Beveiliging en kaartcontrole

De beveiliging en kaartcontrole is in eigen beheer gehouden. Wel wordt frequent overleg gepleegd met de politie en wordt, afhankelijk van de wedstrijd en mogelijke risico's op voetbalrellen, ook een beveiligingsbedrijf ingehuurd. Bij de kaartcontrole wordt de barcode op de toegangsbewijzen gescand.

2.5.3 Horeca

Binnen het stadion worden in eigen beheer diverse horecafaciliteiten geëxploiteerd, waaronder diverse snackpoints, maar ook het klasse-restaurant 'De Strafschop' dat gezegend is met een Michelin-ster. In het restaurant kan contant of per pin worden betaald.

2.6 Unit Financiën

2.6.1 Financiële administratie

Het totale financiële- en administratieve beheer, inclusief dat van de dochterondernemingen, wordt in eigen huis gevoerd. Hiertoe wordt de financieel directeur ondersteund door een tweetal businesscontrollers en een adequate financiële administratie. Voor de financiële administratie wordt gebruik gemaakt van een maatwerkpakket dat gekoppeld is aan onder meer de kaartverkoop en de salarisadministratie. Tevens voert de financiële administratie het beheer over de kassa's uit, waaronder de bemensing en het controleren van de kasgelden voor, tijdens en na de wedstrijd. Hierbij wordt steeds het 4-ogen principe toegepast. De financiële administratie draagt in belangrijke mate bij aan de totstandkoming van de begroting die, voorafgaand aan ieder seizoen, geaccordeerd moeten worden door de KNVB.

2.6.2 Automatisering

De totale bedrijfsvoering is in sterke mate geautomatiseerd. Een groot automatiseringsbedrijf is verantwoordelijk voor het updaten van de programmatuur. Alle afdelingen en de kassa's zijn elektronisch gekoppeld binnen een local area network (LAN). Het 'zitplaatsen-stambestand' is een relationele database. In het stambestand zijn alle 35.000 zitplaatsen opgenomen. Iedere zitplaats heeft een eigen barcode. Daarnaast is er een 'prijzenstambestand' met daarin de prijzen van de zitplaatsen. Bij verkoop van een toegangsbewijs wordt een plaats gereserveerd in het 'plaatsen-reserveringsbestand'. Ook de kaartcontrole is geautomatiseerd. De toegangsbewijzen zijn voorzien van barcodes. Bij de

kaartcontrole wordt de barcode gescand waarna het systeem controleert of de kaart rechtsgeldig is uitgegeven en of deze niet reeds gescand is. De website, waarop tevens de verkoop van tickets plaatsvindt kent een hoge mate van beveiliging, en wordt 24 uur per dag bewaakt door de automatiseringsafdeling.

2.6.3 Salarisadministratie

Ook de Salarisadministratie wordt in eigen beheer gevoerd. De 'verloning' vindt maandelijks plaats. De voetballers krijgen veelal grote maandbedragen uitbetaald waarbij veelvuldig premies voor het behalen van resultaten worden uitgekeerd (het winnen van bekerwedstrijden en het aantal gescoorde doelpunten bijvoorbeeld). Basis voor de premies zijn de wedstrijdverslagen van de unit Voetbal. Hierdoor varieert het maandsalaris aanzienlijk. De financieel directeur controleert de salarisberekening van de voetballers dan ook integraal.

Deel 3 Accountantsorganisatie Dubio

Accountantsorganisatie Dubio is een middelgroot kantoor met een door de AFM verstrekte vergunning inzake de WTA voor het uitvoeren van wettelijke controles, inclusief OOB-organisaties. Dubio controleert al sinds 1980 de jaarrekening van FC Juno NV en is meegegroeid met alle successen. Harmen Soka RA is de controlerend accountant bij FC Juno NV en eindverantwoordelijk partner. Harmen Soka is niet alleen partner bij Dubio maar ook voetbalfanaat en specialist in de controle van voetbalclubs. Zo is hij niet alleen bij FC Juno NV de accountant maar ook bij Ajax, Feyenoord en PSV. Kortom: zijn werkzame leven kan hij goeddeels besteden aan zijn grote passie: voetbal.

Bij de afronding van de controle krijgt Harmen Soka onderstaande aantekening ter beoordeling voorgelegd:

Bij de controle van de vergoedingssommen is de stagiair die deel uitmaakt van het controleteam van FC Juno NV tegen enkele grote betalingen aangelopen. Tot driemaal toe zijn bedragen van € 250.000 betaald voor drie totaal onbekende spelers uit het Midden-Oosten die alle drie binnen zes maanden weer terug gingen wegens gebrek aan voetbaltalent. Verdere verrekeningen van de betaalde bedragen zijn achterwege gebleven. De afrekening vond steeds via een voetbalmakelaar uit Pakistan plaats. De stagiair vraagt zich af of hier sprake kan zijn van witwassen.

**Deel 4 Concept (geconsolideerde) jaarrekening 2007-
2008 van FC JUNO NV**

**CONCEPT
(GECONSOLIDEERDE) JAARREKENING
2007-2008
VAN
FC JUNO NV
(gedeeltelijk)**

GECONSOLIDEERDE BALANS (voor verwerking van de voorgestelde
resultaatbestemming)
(bedragen x € 1.000)

ACTIVA	<i>30 juni 2008</i>	<i>30 juni 2007</i>
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Vergoedingssommen	28.433	20.105
<i>Materiële vaste activa</i>		
Gebouwen en terreinen	69.581	76.298
Overige materiële vaste activa	<u>6.651</u>	<u>7.963</u>
	76.232	84.261
<i>Financiële vaste activa</i>	<u>6.879</u>	<u>392</u>
Totaal vaste activa	111.544	104.758
Vlottende activa		
Vorraden	664	909
<i>Vorderingen</i>		
Debiteuren	7.171	6.143
Latente belastingvorderingen	3.080	2.100
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>6.989</u>	<u>4.036</u>
	17.240	12.279
Liquide middelen	<u>14.448</u>	<u>11.696</u>
Totaal vlottende activa	32.352	24.884
Totaal activa	143.896	129.642

PASSIVA	<i>30 juni 2008</i>	<i>30 juni 2007</i>
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	100	100
Agio	6.869	6.869
Overige reserves	- 11.316	- 17.103
Resultaat boekjaar	<u>29.373</u>	<u>6.223</u>
	25.026	- 3.911
Voorzieningen		
Latente belastingverplichtingen	3.274	1.437
Pensioenen	<u>706</u>	<u>816</u>
	3.980	2.253

Langlopende schulden	75.317	82.133
Kortlopende schulden		
Aflossingsverplichting langlopende schulden	8.896	20.658
Crediteuren	4.292	4.020
Overige kortlopende schulden	17.679	16.128
Overlopende passiva	<u>8.706</u>	<u>8.361</u>
	39.573	49.167
Totaal passiva	143.896	129.642

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

	2007-2008	2006-2007
Netto-omzet	84.884	86.005
Overige opbrengsten	<u>12.571</u>	<u>1.957</u>
Totaal bedrijfsopbrengsten	97.455	87.962
Kostprijs van de omzet	3.569	3.978
Lonen, salarissen en sociale lasten	33.616	36.969
Afschrijving materiële vaste activa	4.915	5.160
Overige bedrijfskosten	<u>15.325</u>	<u>19.384</u>
Som der bedrijfslasten	57.425	65.491
Vergoedingssommen	11.278	5.689
Afschrijving vergoedingssommen	- 10.875	- 10.156
Bijzondere waardeverminderingen	- <u>4.493</u>	- <u>2.384</u>
Resultaat vergoedingssommen	- 4.090	- 6.851
Bedrijfsresultaat	35.940	15.620
Rentelasten en soortgelijke kosten	<u>5.710</u>	<u>10.061</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	30.230	5.559
Belastingen	<u>- 857</u>	<u>664</u>
Resultaat na belastingen	29.373	6.223

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

Grondslagen voor de consolidatie

FC Juno NV neemt in zijn geconsolideerde jaarrekening alle ondernemingen op waarin direct of indirect overwegende zeggenschap kan worden uitgeoefend. De in de consolidatie betrokken deelnemingen worden voor 100% geconsolideerd waarbij het aandeel van derden in het geconsolideerde vermogen en resultaat afzonderlijk wordt vermeld.

De aandelen van de vennootschap worden gehouden door de Stichting Juno Voetbal.

Overeenstemmingsverklaring

De geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekeningen van FC Juno NV zijn opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de bepalingen van Titel 9, Boek 2 BW.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING

Algemeen

Voor de waardering van activa en passiva, alsmede voor de bepaling van het resultaat wordt uitgegaan van historische kosten. Alle activa en passiva worden in beginsel gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover niet anders vermeld.

Immateriële vaste activa

Vergoedingssommen, hand- en tekengelden, alsmede advies- en bemiddelingskosten betreffende spelers waarmee een bindende overeenkomst is aangegaan, worden als betaalde vergoedingssommen geactiveerd tot ten hoogste de aan derden gedane uitgaven, verminderd met lineaire afschrijvingen over de contractperiode. Ingeval van duurzame waardevermindering vindt waardering tegen deze lagere waarde plaats. Bij tussentijdse verlenging van spelerscontracten vindt afschrijving van de nog aanwezige boekwaarde plaats gedurende de resterende looptijd.

Logo, merknaam, portretrechten en televisierechten worden op nihil gewaardeerd.

Materiële vaste activa

Terreinen worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde. Hierop wordt niet afgeschreven. Gebouwen en overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarden verminderd met afschrijvingen. Afschrijving vindt plaats over de verwachte economische levensduur tegen vaste afschrijvingspercentages, rekening houdend met restwaarden.

Financiële vaste activa

Deelnemingen worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde, tenzij geen invloed van betekenis op het financiële en zakelijke beleid kan worden uitgeoefend. In het laatste geval worden deelnemingen gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Leningen en andere langlopende vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met eventueel noodzakelijk geachte voorzieningen voor

oninbaarheid. Vorderingen waarvoor geen rentevergoeding is overeengekomen, worden gewaardeerd tegen contante waarde.

Vlottende activa

Voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen wegens incourantheid, dan wel lagere actuele waarde. Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met eventueel noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid. Liquide middelen bestaan uit kas- en banksaldi, alsmede direct opvraagbare deposito's.

Bijzondere waardeverminderingen

Jaarlijks beoordeelt de vennootschap zijn vaste activa op bijzondere waardeverminderingen door een schatting te maken van de realiseerbare waarden. Wanneer de boekwaarde hoger is dan de realiseerbare waarde wordt een bijzondere waardevermindering toegepast en ten laste van het resultaat gebracht. Voor een actief dat niet zelfstandig kasontvangsten genereert die in hoge mate onafhankelijk zijn van die van andere activa, wordt de realiseerbare waarde bepaald voor de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. De op deze wijze bepaalde bijzondere waardeverminderingen worden naar rato in mindering gebracht op de boekwaarden van de activa behorend tot de desbetreffende kasstroomgenererende eenheid.

Latente belastingen

Een voorziening voor latente belastingverplichtingen wordt opgenomen voor verwachte belastinggevolgen uit hoofde van belastbare tijdelijke verschillen tussen de boekwaarden van activa en passiva bepaald volgens fiscale voorschriften enerzijds en bedrijfseconomische grondslagen anderzijds. Latente belastingvorderingen uit hoofde van verrekenbare tijdelijke verschillen en voorwaartse verliescompensatie worden opgenomen onder de vlottende activa voor zover het waarschijnlijk is dat ze zullen worden gerealiseerd. Belastinglatenties worden gewaardeerd tegen nominale waarde met toepassing van de verwachte belastingtarieven die gelden in de periodes waarin de verschillen waarschijnlijk zullen worden gerealiseerd.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Netto-omzet

Hieronder worden begrepen de opbrengsten uit hoofde van recettes, seizoenkaarten, kaarten losse verkoop, premies Europees voetbal, sponsorbijdragen, televisierechten, verkoop reclame- en promotieartikelen en de exploitatieopbrengsten van het stadion.

Kostprijs van de omzet

De kostprijs van de omzet betreft de inkoopwaarde van de horecaomzet van het restaurant, de inkoopwaarde van de verkochte reclame- en promotieartikelen en de kostprijs van de stadionexploitatie.

Resultaat vergoedingssommen

Deze post betreft de ontvangen vergoedingssommen bij vertrek van spelers onder aftrek van de boekwaarde van de in het verleden betaalde vergoedingssommen. Hierop worden tevens in mindering gebracht de systematische afschrijvingen van vergoedingssommen en bijzondere waardeverminderingen.

Belastingen

Belastingen worden berekend op basis van het bedrijfseconomische resultaat voor belasting, rekening houdend met fiscale faciliteiten en verzwaringen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000, tenzij anders aangegeven)

Immateriële vaste activa

Het verloop van de boekwaarde van de hieronder opgenomen vergoedingssommen is gedurende het boekjaar 2007-2008 als volgt:

Boekwaarde per 1 juli 2007

Aanschafwaarde	53.877	
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen		- <u>33.772</u>
		20.105

Mutaties in 2007-2008

Investerings	32.058	
Afschrijvingen	- 10.875	
Bijzondere waardeverminderingen	- 4.493	
Desinvesteringen	- <u>8.362</u>	
		<u>8.328</u>

Boekwaarde per 30 juni 2008

Aanschafwaarde	66.738	
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen		- <u>38.305</u>
		28.433

Bijzondere waardeverminderingen betreffen dalingen van de realiseerbare waarde onder de boekwaarde van spelers als gevolg van een daling van de verwachte transfersommen onder de boekwaarde.

Materiële vaste activa

Het verloop van de boekwaarde van de materiële vaste activa is gedurende het boekjaar 2007-2008 als volgt:

	Gebouwen en terreinen	Overige materiële vaste activa	Totaal
<i>Boekwaarde per 1 juli 2007</i>			
Aanschafwaarde	113.846	22.084	135.930
Afschrijvingen	- 37.548	- 14.121	- 51.669
	76.298	7.963	84.261
<i>Mutaties in 2007-2008</i>			
Investerings	747	172	919
Afschrijvingen	- 4.008	- 1.376	- 5.384
Desinvesteringen	- 3.564	0	- 3.564
Overboekingen	108	- 108	0
	- 6.717	- 1.312	- 8.029
<i>Boekwaarde per 30 juni 2008</i>			
Aanschafwaarde	110.879	22.148	133.027
Afschrijvingen	- 41.298	- 15.497	- 56.795
	69.581	6.651	76.232

Terreinen zijn alle in gebruik voor voetbaldoeleinden en worden niet stelselmatig afgeschreven.

Voor groot onderhoud aan het stadion is een onderhoudsplan opgesteld. De kosten verband houdend met het groot onderhoud worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

De actuele waarde van de terreinen ligt op 30 juni 2008 € 20 miljoen hoger dan de boekwaarde (30 juni 2007 eveneens € 20 miljoen hoger).

Latente belastingvorderingen

De actieve latentie is opgenomen uit hoofde van voorwaartse verliescompensatie en heeft een verwachte looptijd van één jaar. Alle beschikbare compensabele verliezen zijn tot waardering gebracht.

Voorzieningen

De hieronder opgenomen voorziening voor latente belastingverplichtingen muteerde gedurende het boekjaar 2007-2008 als volgt:

Saldo per 1 juli 2007	1.437
Toevoeging	1.837
Saldo per 30 juni 2008	3.274

Deze passieve belastinglatentie wordt berekend tegen een verwacht tarief van 25% en heeft een vrijwel geheel langlopend karakter.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING
(bedragen x € 1.000, tenzij anders aangegeven)

Netto-omzet

	2007-2008	2006-2007
<i>Wedstrijdopbrengsten</i>		
Opbrengst kaartverkoop competitie en KNVB-beker		544 786
Opbrengst kaartverkoop Europees voetbal	5.186	4.811
Seizoenkaarten	6.542	6.235
Premies Europees voetbal	28.914	31.632
Overige wedstrijdopbrengsten	<u>652</u>	<u>534</u>
	41.838	43.998
<i>Andere voetbalgerelateerde activiteiten</i>		
Sponsoring	17.176	16.805
Reclame- en promotieartikelen	3.093	3.835
Media	7.772	7.390
Stadion- en horeca-exploitatie	<u>15.005</u>	<u>13.977</u>
	43.046	42.007
Overige opbrengsten	<u>12.571</u>	<u>1.957</u>
Totaal netto-omzet	97.455	87.962

De overige opbrengsten in het boekjaar 2007-2008 betreffen de boekwinst bij overdracht van het parkeerterrein.

Afschrijving materiële vaste activa

	2007-2008	2006-2007
Afschrijving volgens mutatieoverzicht materiële vaste activa	5.384	5.629
Af: vrijval uit egalisatierekening	<u>469</u>	<u>469</u>
Afschrijving ten laste van het resultaat	4.915	5.160

Belastingen

Het volgende overzicht toont de aansluiting tussen de effectieve en de nominale belastingdruk voor het boekjaar 2007-2008:

	<i>in %</i>	
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	30.230	
Verwachte belasting op basis van nominaal tarief	- 7.707	- 25,5
Alsnog tot waardering gebrachte compensabele verliezen voorgaande jaren	<u>6.850</u>	<u>22,7</u>
Effectieve belastinglast	- 857	- 2,8

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Gedurende het boekjaar 2007-2008 muteerde deze balanspost als volgt:

Saldo per 1 juli 2007	€ 8.582.000
Aandeel in het resultaat	€ <u>2.148.000</u>
Saldo per 30 juni 2008	€10.730.000

De hieronder opgenomen deelnemingen in groepsmaatschappijen betreffen drie 100%-belangen in naar Nederlands recht opgerichte besloten vennootschappen. Juno Stadion BV heeft als activiteit de exploitatie van het stadion. De vennootschap heeft op 30 juni 2008 een positieve nettovermogenswaarde van € 11.830.000. De belangrijkste bezittingen van deze vennootschap bestaan uit het terrein en het stadion.

Restaurant De Strafschop BV houdt zich bezig met de exploitatie van het restaurant en heeft op 30 juni 2008 een negatieve nettovermogenswaarde van € 300.000. Imago BV houdt zich bezig met het beheer van portret-, naam- en merkenrechten en heeft op 30 juni 2008 een negatieve nettovermogenswaarde van € 800.000.

Andere, niet-geconsolideerde deelneming

Onder dit hoofd is een 6% belang in Eredivisie NV te Hilversum opgenomen. De waardering is gedurende het gehele boekjaar 2007-2008 ongewijzigd.

Langlopende vorderingen

FC Juno NV heeft op 30 juni 2008 de volgende langlopende vorderingen op deelnemingen in groepsmaatschappijen uitstaan:

Juno Stadion BV	€ 2.100.000
Restaurant De Strafschop BV	€ 480.000
Imago BV	€ 340.000

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

FC Juno NV heeft voor de drie groepsmaatschappijen verklaringen van hoofdelijke aansprakelijkstelling afgegeven ingevolge artikel 403 Titel 9 Boek 2 BW.

Vraag 1 Initiële cijferanalyse: 20 minuten, 10 punten

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2007-2008 van FC Juno NV:

- Vergoedingssommen, zoals opgenomen onder Immateriële vaste activa.
- Lonen, salarissen en sociale lasten.

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie:

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie:

Grootte: 1 punt voor berekening en benoemen van de grootte.	Kenmerken: 1 punt voor 1 kenmerk (maximaal 2 punten).	Controleaspecten: 1 punt voor 1 controleaspect waarmee een relatie wordt gelegd met een kenmerk (maximaal 2 punten).
Vergoedingssommen		
20% van het balanstotaal, 113,6% van het eigen vermogen. Post is van wezenlijk belang voor de jaarrekening.	Post is gestegen t.o.v. 2007 met 8.328 ofwel 41%. Stijging is fors. Waardering vergoedingssommen: bij arbeidsongeschiktheid van de speler of tussentijdse verkoop zal afwaardering moeten plaatsvinden.	Post zal primair op juistheid (Waardering) worden gecontroleerd evenals de juiste en volledige presentatie en toelichting. Gegeven het aantal contracten zal dit integraal gebeuren. De afschrijvingskosten zullen aan deze post gekoppeld zijn.
Lonen, salarissen en sociale lasten		
Post bedraagt 34% van de netto-omzet. Post is van wezenlijk belang voor de jaarrekening.	Post bestaan naast lonen en salarissen ook uit de premies die een sterk wisselend karakter kennen. Complexiteit rondom de sociale lasten en het volledigheidaspect van de verplichtingen kan ook genoemd worden. <i>De salarissen dalen terwijl de vergoedingen stijgen.</i>	Lonen en salarissen primair op juistheid, hoewel hier t.a.v. de premies ook volledigheid genoemd mag worden. Daarnaast zal ook aandacht geschonken moeten worden aan de (complexe) presentatie en toelichting.

Vraag 2 Risicoanalyse FC Juno NV: 20 minuten, 16 punten

- c. Noem **vier** belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2007-2008 van FC Juno NV. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in deze jaarrekening. Uw antwoord dient gespreid te worden over de risico's uit de casus.
- c. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico **twee** maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoordindicatie: 4 punten per combinatie, maximaal 16 punten

Nr	Risico (in niet limitatieve volgorde)	IB-maatregel
	1 punt per juist (en beargumenteerd) risico en 1 punt voor de fout in de jaarrekening die als gevolg van het risico kan ontstaan.	1 punt per genoemde IB-maatregel. De IB-maatregelen dienen duidelijk betrekking te hebben op het onderkende risico.
1	Kasverkeer. Binnen de winkel, ticketverkoop en horecafaciliteiten wordt contant afgerekend. Dit brengt het risico op slepen met zich mee: juistheid kas / volledigheid omzet.	*Adequate kasprocedure. *Dagelijks, of na afloop van een wedstrijd, tellen van de kas o.b.v. het vier-ogen-principe. *Aandacht voor analyse van de verschillen. *Tijdige afdracht, direct na een wedstrijd, van geld waarna VBC met opboeking bank plaats moet vinden.
2	Automatisering. Er is sprake van een hoge mate van automatisering binnen FC Juno. Deze afhankelijkheid maakt dat bij uitval of hacken alle rekeningposten risico lopen.	*Deugdelijke automatiseringsorganisatie. *Dagelijkse back up. *Adequate, periodiek geteste recovery procedure. *Firewall. *Virusscans. *Uitwijkmogelijkheden.
3	Transfersommen: waardering bij arbeidsongeschiktheid. Risico is aanwezig dat noodzakelijke afwaardering niet plaats zal vinden voor spelers die niet inzetbaar zijn of waarvan het contract reeds is afgelopen, hierdoor is de actief post vergoedingssommen niet juist.	*Adequate contractregistratie, incl. looptijden contract en overeengekomen transfersommen. *Periodieke impairment op alle spelers.
4	Premies in salaris: mede op basis van de behaalde voetbalresultaten worden premies uitbetaald aan de spelers. Risico is tweërlei van aard: 1 Risico op onjuiste loonkosten / onvolledige opname loonverplichtingen door premies niet te verantwoorden, daar waar deze wel verstrekt hadden moeten worden. 2 Risico op het onterecht verantwoorden van premies daar waar deze niet verstrekt zijn: onjuiste loonkosten: onrechtmatig onttrekken van gelden aan FC Juno.	*Adequate registratie van alle (contractueel overeengekomen) premies. *Afzonderlijke registratie voetbalresultaten door de afdeling Voetbal. *Controleberekening door financiële administratie van te verstrekken premies. *Autorisatie verstrekte premies door directie.
5	Vertraging in afrekening UEFA-wedstrijden: door de vertraagde	*Een zo adequaat mogelijke schattingsmethodiek, mede gebaseerd

Nr	Risico (in niet limitatieve volgorde)	IB-maatregel
	afrekening bestaat onzekerheid inzake de juistheid dan wel volledigheid van de omzet en vorderingen daaraan gelieerd.	op het verleden en rekening houdend met de eigen kaartverkoop. *Eigen rapportages rondom wedstrijden.
6	Niet verkochte kaarten: risico dat kaarten als niet verkocht worden verantwoord daar waar zij wel degelijk zijn verkocht: volledigheid omzet.	*Adequaat systeem dat barcodes uitgeeft NA verkoop. *Tellers bij de ingang waarmee afstemming met verkochte toegangsbewijzen mogelijk is. *FS tussen verkoop, administratieve controle en toegangscontrole.
7	Provisie voor uitwedstrijden: bij verkoop van kaarten voor uitwedstrijden wordt provisie van de tegenpartij ontvangen. Het risico is dat deze provisie niet volledig wordt verantwoord, waarmee de omzet onvolledig is.	*Vastlegging provisievoorwaarden. *Controleberekening op volledige provisie afdracht door financiële administratie.
8	Provisie voor tegenpartij bij thuiswedstrijden. De tegenpartij krijgt een provisie voor de door haar verkochte kaarten. Het risico is aanwezig dat onterecht provisie wordt verantwoord. Juistheid kosten.	*Vastlegging provisievoorwaarden. *Controleberekening op volledige provisie afdracht door financiële administratie.
9	Ontvangen transfersommen bij tussentijdse afkoop van contracten: risico dat een speler ten onrechte als transfervrij wordt aangemerkt: te lage verantwoording van ontvangen vergoedingssommen (volledigheid)	*FS tussen afsluiten contract, registratie contract en ontvangst van de vergoeding. *Jaarlijkse beoordeling vergoedingssommen aan de hand van spelers- en contractbestand.
10	Europees Bekervoetbal: de inkomsten uit Europees Voetbal zijn wezenlijk voor de omzet. De inkomsten zijn echter afhankelijk van de behaalde voetbalresultaten. Bij het wegvallen van europees voetbal valt ook een wezenlijk deel van de omzet weg. Hierdoor is de kans op flatteren van de cijfers aanwezig teneinde deze terugval in omzet te compenseren.	*Algemene adequate registratie van omzet. *FS tussen financiële administratie en unit Voetbal en unit Facilitaire zaken.
11	De stagiair heeft mogelijk betalingen aan derden ontdekt rondom vergoedingssommen die mogelijk niet op basis van zakelijke grondslagen zijn gedaan: risico op onjuiste waardering van de post vergoedingssommen.	*Afsluiten van contracten inzake vergoedingssommen (spelers) door 2 functionarissen. *Adequate governance hierop door toezichthouder.
12	<i>Overige door student ingebrachte risico's. als verschuivingsgevaar tussen de kaartjes en te hoge kosten voor het inhuren van beveiligingsbedrijven op hun merites beoordelen. Er dient sprake te zijn van materiële risico's die gekoppeld zijn aan een post of proces. Houdt rekening met het feit dat het majeure</i>	*IB-maatregelen beoordelen analoog aan hetgeen bij risico is genoemd.

Nr	Risiko (in niet limitatieve volgorde)	IB-maatregel
	<i>deel van de risico's reeds hierboven is genoemd.</i>	

Vraag 3 Vergoedingssommen: 50 minuten, 34 punten

- a. Beredeneer dat FC Juno NV betaalde vergoedingssommen in overeenstemming verwerkt met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving. Ga daarbij in op de volgende aspecten:
- activering in de balans
 - rubricering onder Immateriële vaste activa.

3a 10 minuten, 6 punten

Verwijzing naar achterliggende criteria mbt de voorwaarden (handboek / RJ etc.) is prima.

Activering, 3 punten (1 voorwaarde = 2 punten en 2 voorwaarden = 3 punten)

De uitgaven voldoen aan de volgende voorwaarden voor activering:

- Het betreft een uit gebeurtenissen in het verleden voortgekomen middel waarover Juno de beschikkingmacht heeft en waaruit in de toekomst naar verwachting economische voordelen naar FC Juno NV zullen vloeien
- De kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Rubricering, 3 punten

De RJ verstaan onder immateriële vaste activa identificeerbare niet-monetaire activa, in tegenstelling tot materiële vaste activa, zonder fysieke gedaante, en die bij FC Juno NV worden gebruikt voor de levering van diensten.

Voetballers hebben weliswaar een fysieke gedaante maar worden desalniettemin onder immateriële vaste activa opgenomen. De betaalde vergoedingssommen geven namelijk een **recht** op het “gebruik” van spelers zonder de spelers zelf in eigendom te hebben. *Een antwoord waar een link wordt gelegd tussen het contract en de betreffende speler kan als goed worden beoordeeld. Het benadrukken van het onstoffelijke karakter van deze activa kan deel uitmaken van het antwoord.*

- b. Beredeneer of FC Juno NV bij de berekening van bijzondere waardeverminderingen van geactiveerde vergoedingssommen op basis van verwachte transfersommen (zie toelichting op de immateriële vaste activa) in overeenstemming handelt met de in de jaarrekening 2007-2008 opgenomen grondslagen voor de waardering.

3b 10 minuten, 6 punten

Als een kandidaat een antwoord geeft waaruit blijkt dat de realiseerbare waarde kleiner is dan de betreffende boekwaarde, dan 3 punten toekennen. Als de kandidaat er ook notie van geeft dat de hoogste van de opbrengstwaarde en bedrijfswaarde als waardering moeten worden genomen, dan de volle 6 punten toekennen.

Volgens de toelichting op de post Immateriële vaste activa (onderdeel van de Toelichting op de geconsolideerde balans) bepaalt FC Juno NV de realiseerbare waarde van vergoedingssommen (lees: voor spelers betaalde transfersommen) op de verwachte transfersommen voor – individuele – spelers. De realiseerbare waarde vertoont daarmee overeenkomst met de – verwachte – opbrengstwaarde. **3 punten**

De grondslagen voor de waardering vermelden onder het kopje Bijzondere waardeverminderingen dat de realiseerbare waarde van een actief dat niet zelfstandig kasontvangsten genereert (lees: spelers, want deze bereiken immers resultaten in teamverband) wordt bepaald voor de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort (lees: het voetbalteam of de selectie). Deze methode wijst op het hanteren van de bedrijfswaarde. **3 punten**

Conclusie: FC Juno NV hanteert voor de berekening van bijzondere waardeverminderingen van geactiveerde vergoedingssommen in verschillende

onderdelen van de jaarrekening (grondslagen voor de waardering en toelichting op de geconsolideerde balans) afwijkende benaderingen van de realiseerbare waarde (opbrengstwaarde respectievelijk bedrijfswaarde).

Alternatief, mits goed gemotiveerd, ook goed rekenen:

Mogelijk beschouwt een kandidaat een speler als een actief dat wél zelfstandig kasstromen genereert die ook aan die speler zijn toe te rekenen. Hierbij valt te denken aan verwachtingen ten aanzien van huurinkomsten bij verhuur van de speler aan een andere club, hogere inkomsten door toenemende publieke belangstelling voor die speler, hogere inkomsten Europees voetbal door het optreden van die speler, toekomstige transferwaarde van de speler. Indien een kandidaat een toekomstige transfersom zou aanmerken als een vorm van bedrijfswaarde zou hij/zij tot de conclusie kunnen komen dat FC Juno NV voor de berekening van bijzondere waardeverminderingen van geactiveerde vergoedingssommen wél consistent handelt. Grondslagen van waardering en Toelichting op de geconsolideerde balans sluiten in dat geval op elkaar aan.

c. Informatiebehoefte van het directieteam (10 minuten)

Geef een opsomming van drie kwalitatieve en drie financiële informatie-elementen waaraan het directieteam behoefte heeft ten aanzien van het transferbeleid en de daarmee samenhangende stromen van vergoedingssommen.

Antwoordindicatie (6 punten)

In het algemeen houdt een analyse van een informatiebehoefte in dat de functie, vervolgens de taken en tot slot de informatie die nodig is voor het vervullen van die taken worden vastgesteld.

De functie van de leiding is, om met inachtneming van de missie, leiding te geven aan een organisatie. Twee taken worden daarbij onderkend:

- *Bepalen van de strategie. Dat houdt in dat er keuzes worden gemaakt over het beginnen, doorgaan, stoppen of wijzigen van activiteiten.*
- *Bewaken van de mate waarin de strategie wordt gerealiseerd.*

Bij het bepalen van een strategie wordt naast informatie uit de interne dimensie vooral gesteund op informatie uit de externe dimensie.

In de casus is het volgende over de missie geschreven: 'aantrekkelijk, aanvullend en ambitieus voetbal te spelen op nationaal en Europees topniveau' en 'de organisatie rondom het voetbal zo efficiënt mogelijk te regelen'. Dit laatste teneinde een gezonde financiële basis voor Juno te kunnen borgen. De missie is richtinggevend voor de strategie van Juno en zo ook voor het transferbeleid en de daarmee samenhangende stromen van vergoedingssommen.

Om het transferbeleid te kunnen bepalen heeft het directieteam behoefte aan de volgende kwalitatieve en financiële informatie-elementen:

Kwalitatieve informatie-elementen (maximaal 3 punten)

- 1p De behaalde resultaten door de huidige selectie.
- 1p De ontwikkeling die de huidige selectie doormaakt en de te verwachten voetbalresultaten.
- 1p De fysieke en mentale gesteldheid van de individuele spelers en van de selectie als geheel.
- 1p Looptijd van de spelerscontracten.
- 1p Informatie-elementen in de rapportages van de technisch directeur / trainer.
- 1p Informatie-elementen in de rapportages van de scouting.

- 1p Informatie-elementen in de rapportages van de voetbalschool.
1p Overig aanvaardbaar geachte informatie-elementen.

Financiële informatie-elementen (maximaal 3 punten)

- 1p De huidige financiële ruimte voor vergoedingssommen.
1p De begrote financiële ruimte voor vergoedingssommen.
1p De boekwaarde van de vergoedingssommen in totaal en per speler.
1p De directe 'opbrengstwaarde' van de spelers.
1p De hoogte van te betalen vergoedingssommen voor gewenste nieuwe spelers.
1p Overig aanvaardbaar geachte informatie-elementen.

- d. Beschrijf gestructureerd het controleprogramma zoals door de accountant toegepast gaat worden bij de balanspost vergoedingssommen.

Antwoordindicatie (16 punten)

Doelstelling (1 punten)

Post is te controleren op bestaan, eigendom en waardering, waarbij met name ook waarderingsaspect genoemd moet zijn. Tevens presentatie en toelichting in de jaarrekening.

Risicopunten (2 punten)

- Waardering post: door afloop contract of blessures kan de waardering niet juist meer zijn.
- Risico op onterecht of te hoog betalen van vergoedingssommen daar waar deze contractueel niet gerechtvaardigd zijn.
- *Risico op 'Te hoge kosten activeren' kan goed gerekend worden.*

Organisatiebeoordeling (3 punten)

De accountant stelt vast dat sprake is van een adequate contractprocedure, met een deugdelijke registratie van de looptijd van het contract. Daarbij beoordeelt de accountant tevens of een adequate impairment procedure aanwezig is, die gescheiden plaatsvindt van de functionarissen die het contract afsluiten. Voorts wordt vastgesteld of intern een aansluiting wordt gemaakt tussen de contracten en de in de financiële administratie opgenomen afschrijvingen.

De accountant toetst bovenstaande met behulp van een lijncontrole.

CBO (3 punten)

Cijfers die zijn aangesloten op de administratie worden in de tijd en t.o.v. de begroting vergeleken:

- Totaalbedrag t.o.v. begroting en realisatie voorgaande jaren.
- Bedrag per speler en ontwikkeling daarvan.
- Afschrijving / vrijval t.o.v. balanswaarde.

De uitkomsten van de CBO zijn mede richtinggevend voor de overige gegevensgerichte controlehandelingen.

Overige gegevensgerichte controlehandelingen (7 punten)

Gegeven het aantal spelers en de relatief grote omvang van de post kan per speler een inschatting gemaakt worden van de juistheid van de waardering, door looptijd contract, afschrijvingstermijn en mogelijke afwaardering (hierna) te controleren. De accountant toetst of alle spelers waarvoor vergoedingssommen zijn opgenomen actief speler zijn. Bij spelers die niet of nauwelijks worden ingezet in het basiselftal of die geblesseerd zijn controleert de accountant of een impairmenttoets heeft plaatsgevonden en of deze aanvaardbaar is. Voorts wordt de aanvaardbaarheid en juiste toepassing van de verslaggevingsaspecten vastgesteld.

Kiest de student voor bovenstaande integrale (detail)controle dan kunnen onderstaande verbandscontroles achterwege blijven, voor zover deze adequaat zijn verwoord in de detailcontrole.

De accountant toetst of intern de volgende verbandscontroles worden gelegd en voert enkele controles daarvan zelf uit:

- Aantal contracten = aantal op balans opgenomen posten vergoedingssommen
- Per contract: overeengekomen vergoedingssom / totale looptijd in maanden X 12 = jaarafschrijving.
- Waarde 1-7 -/- jaarafschrijving +/- uitgaven voor nieuwe contracten -/- boekwaarde vergoedingssommen vertrokken spelers -/- afwaardering uit hoofde van impairment = boekwaarde 30-6.
- Opboeking contractenbestand = afname liquide middelen
- Afboeking contractenbestand + boekwinst of – boekverlies = ingaande geldstroom

Vraag 4 Lonen en Salarissen van de spelers: 30 minuten, 20 punten

- a. Welke controletechnische functiescheidingen zijn noodzakelijk bij FC Juno NV om de juistheid van de loon- en salariskosten te kunnen waarborgen? Noem vijf functies.

Antwoordindicatie, 10 punten *Maximaal 5 punten toekennen als een kandidaat alleen de functies vermeld. Indien (ook) de taken genoemd worden, dan 10 punten.*

- 2p Aannname en ontslag en autoriseren arbeidsvoorwaarden waaronder de premievoorwaarden (Directie).
- 2p Bepaling bruto loon (vast deel + spelerspremies) (Personeelsadministratie).
- 2p Loonberekening / betaalbaarstelling (Salarisadministratie).
- 2p Loonbetaling (Procuratiefunctie, gescheiden van de controlerende functie).
- 2p Controlewerkzaamheden gericht op de juistheid van de loonkosten (Financieel directeur).

- b. Noem drie verbandscontroles gericht op de juistheid van de bruto lonen, betaalbaar gestelde en betaalde netto lonen, loonbelasting en premies.

Antwoordindicatie, 10 punten (3 verbandscontroles = 10 punten)

Juistheid bruto loon

- 3p Te betalen bruto loon (vast salaris + spelerspremies) volgens personeelsadministratie = Te betalen bruto loon aan spelerspremies volgens de geautoriseerde arbeidsvoorwaarden met de spelers (contracten en premievoorwaarden) volgens de directie en de feitelijke wedstrijduitslagen.
- 3p Te betalen bruto loon aan vast salaris volgens personeelsadministratie (standenregister) = Te betalen bruto loon aan vast salaris (volgens salarisadministratie).
- 3p Te betalen bruto loon aan spelerspremies volgens personeelsadministratie = Te betalen bruto loon aan spelerspremies volgens salarisadministratie.

Juistheid betaalbaar gestelde netto lonen, loonbelasting en premies.

- 3p Totaal (vast + premies) aan brutoloon volgens salarisadministratie = Te betalen netto loon + loonbelasting + te betalen sociale premies (volgens salarisadministratie).

Juistheid betaalde netto lonen, loonbelasting en premies.

- 3p Te betalen netto loon volgens salarisadministratie = Betaald volgens bank.
- 3p Te betalen loonbelasting + sociale premies volgens salarisadministratie = Betaald volgens bank.

Vraag 5 Financiële vaste activa: 30 minuten, 20 punten

- a. Beoordeel of FC Juno NV haar deelnemingen waardeert in overeenstemming met de Nederlandse wet en regelgeving. Baseer u hiervoor uitsluitend op hetgeen hieromtrent is vermeld onder het kopje Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling: Financiële vaste activa.

5 minuten, 4 punten

Juno waardeert deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend op het financiële en zakelijke beleid tegen nettovermogenswaarde. Dit is een vorm van de vermogensmutatiemethode die op grond van artikel 2:389 lid 1 BW is toegestaan. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis op het financiële en zakelijke beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Ook dit is in overeenstemming met de wet, namelijk artikel 2:384 lid 1 BW.

- b. Noem, behalve het aandeel in het resultaat, en gegeven de door FC Juno NV gehanteerde waarderingsgrondslag, twee andere mutaties die in het algemeen in de vennootschappelijke jaarrekening van FC Juno NV kunnen verschijnen in het mutatieoverzicht Deelnemingen in groepsmaatschappijen.

5 minuten, 4 punten (2 punten per mogelijke mutatie)

Juno waardeert haar deelnemingen in groepsmaatschappijen volgens de grondslagen voor de waardering, kopje Financiële vaste activa, tegen nettovermogenswaarde.

Bij deze grondslagen kunnen nog de volgende mutaties verschijnen:

- wijzigingen in de omvang van belangen (uitbreiding, vervreemding)
- dividend;
- andere rechtstreekse vermogensmutaties zoals effecten van stelselwijzigingen, inkoop van eigen aandelen door de deelneming;
- *valuta-omrekenverschillen*;
- *herwaardering*.

FC Juno NV heeft in haar vennootschappelijke jaarrekening 2007-2008 gekozen voor een presentatie van de deelnemingen in groepsmaatschappijen die niet overeenkomt met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

- c. Zet aan de hand van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving uiteen op welke wijze FC Juno NV haar deelnemingen en eventueel daarmee samenhangende andere posten in de vennootschappelijke balans per 30 juni 2008 moet waarderen en presenteren. Motiveer uw keuzes en vermeld de bij de balansposten behorende bedragen.

- *Bij het antwoord van het eerste gedeelte van deze vraag (negatieve nettovermogenswaarde...) kan 4 punten worden toegekend als een kandidaat de bijbehorende boekwaarde; motivatie en bedrag (€ 11.830.000) als antwoord heeft gegeven. Dus 2 punten voor het noemen van een waardering van € 11.830.000, bovenop het oorspronkelijke antwoord.*
- *De juiste berekening van de waardevermindering en balanswaarde van de langlopende vorderingen levert 2 * 2 punten op.*

15 minuten, 10 punten

De deelnemingen Restaurant De Strafschop BV en Imago BV hebben op 30 juni 2008 een negatieve nettovermogenswaarde. In die situatie is het niet toegestaan om nettovermogenswaarde als grondslag voor de waardering nog langer te gebruiken. Door de negatieve nettovermogenswaarden van beide deelnemingen op de balans te salderen met de positieve nettovermogenswaarde van Juno Stadion BV heeft Juno in feite de belangen in Restaurant De Strafschop BV en Imago BV tegen de negatieve

waarden opgenomen onder de financiële vaste activa. Dit is in strijd met de RJ. De deelnemingen moeten in deze situatie op nihil worden gewaardeerd. **2 punten**

Ingeval van een negatief eigen vermogen moeten ook langlopende vorderingen op die deelnemingen worden aangemerkt als onderdeel van de netto-investering. Dit houdt dat de inning van die vorderingen geheel of gedeeltelijk onzeker is en dat FC Juno NV bij de waardering van de langlopende vorderingen rekening moet houden met een waardevermindering. **2 punten**

De waardevermindering en balanswaarde van de langlopende vorderingen op beide deelnemingen zijn te berekenen als volgt:

Langlopende vordering op Restaurant De Strafschop BV	480.000	
Afwaardering inzake negatieve nettovermogenswaarde	<u>300.000</u>	
Waardering langlopende vordering	180.000	2 punten

Langlopende vordering op Imago BV	340.000	
Afwaardering inzake negatieve nettovermogenswaarde ad 800.000, doch max	<u>340.000</u>	
Waardering langlopende vordering	0	2 punten

Omdat FC Juno NV ten behoeve van Imago een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkstelling heeft afgegeven moet FC Juno NV een voorziening treffen voor de uit deze aansprakelijkheid te verwachten verliezen. Deze voorziening behoeft niet noodzakelijkerwijs overeen te komen met het nog niet voorziene deel van de nettovermogenswaarde van Imago BV, zijnde 460.000, of met de schulden van Imago BV. **2 punten**

In de casus ontbreken de benodigde gegevens voor het berekenen van de aanvullende voorziening; in dit geval kan daarom worden volstaan met het noemen van een voorziening deelneming van 460.000. Deze voorziening wordt opgenomen aan de passiefzijde van de balans.

De vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2007-2008 van FC Juno NV toont een positief resultaat deelnemingen van € 2.176.000.

- d. Geef een mogelijke verklaring voor het verschil tussen het aandeel in het resultaat deelnemingen volgens het mutatieoverzicht Deelnemingen in groepsmaatschappijen ad € 2.148.000 en het resultaat deelnemingen volgens de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening 2007-2008 ad € 2.176.000.

5 minuten, 2 punten (Altijd 2 bonuspunten toekennen ongeacht het antwoord)

Mogelijk betreft dit ontvangen dividend van de andere, niet-geconsolideerde deelneming Eredivisie NV die wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Einde ochtendzitting

1 Materiële vaste activa: 20 minuten, 14 punten

- a. Geef één argument om de terreinen wél stelselmatig af te schrijven en één argument om dit niet te doen.

5 minuten, 4 punten

Volgens de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening worden terreinen gebruikt voor voetbaldoeleinden. **Terreinen slijten hierdoor waardoor een stelselmatige afschrijving aanvaardbaar lijkt. 2 punten**

Daar staat tegenover dat FC Juno NV de terreinen in bespeelbare staat moet houden. De kosten om de terreinen in bespeelbare staat te houden komen ten laste van het resultaat. **De terreinen blijven daardoor in dezelfde kwalitatieve staat, en is afschrijving niet noodzakelijk.** De kosten van onderhoud komen als het ware in de plaats van de afschrijvingskosten. **2 punten** (Of: terreinen zijn niet onderhevig aan slijtage / gebruiksduur wijzigt niet.)

- b. Geef uit verslaggevingstechnisch oogpunt een argument tegen de wijze waarop FC Juno NV de kosten van groot onderhoud verwerkt in haar jaarrekening.

5 minuten, 3 punten

FC Juno NV brengt kosten van groot onderhoud rechtstreeks ten laste van het resultaat. **De verwerkingwijze van het groot onderhoud doet geen recht aan het matchingprincipe.** Onderhoud aan het stadion is namelijk toe te schrijven aan het gebruik in de verstreken jaren als gevolg waarvan in een later jaar groot onderhoud noodzakelijk is. Deze kosten zouden dan ook moeten worden toegerekend aan de jaren waarin het gebruik heeft plaatsgevonden, derhalve toepassing van matching.

- c. Geef volgens de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving de wijzigingen in de **geconsolideerde** jaarrekening 2007-2008 indien Juno Stadion BV per 1 juli 2007 de terreinen zou waarderen tegen de actuele waarde. Besteed hierbij aandacht aan de mogelijke effecten van belastingen voor de balans- en resultaatpresentatie. U hoeft geen aandacht te besteden aan de specifieke gevolgen van een stelselwijziging.

5 minuten, 4 punten

De post terreinen (boekwaarde) en de post herwaarderingsreserve nemen toe (3 punten).

Of

De post terreinen (boekwaarde) en de posten herwaarderingsreserve en latente belastingen nemen toe (3 punten).

De verwerking van de waardevermindering heeft geen invloed op het resultaat omdat op terreinen niet stelselmatig wordt afgeschreven (1 punt).

De boekwaarde van de terreinen zou toenemen met 20 mln. **(1 punt)**

FC Juno NV kan besluiten om in verband met herwaardering al dan niet rekening te houden met de effecten van (latente) belastingen; zie artikel 2:390 lid 5 BW.

Indien Juno Stadion BV wél rekening houdt met latente belastingen geschiedt dit volgens de door FC Juno NV gehanteerde grondslagen tegen nominale waarde.

De herwaarderingsreserve neemt toe met 15 mln **(1 punt)** en de latente

belastingverplichting met 5 mln. **(1 punt)**. *Alternatief antwoord:* Indien Juno Stadion BV daarentegen geen rekening zou houden met latente belastingen zou de herwaarderingsreserve toenemen met 20 mln. **(2 punten)**

De verwerking van de waardestijging heeft geen invloed op het resultaat omdat op terreinen niet stelselmatig wordt afgeschreven. **(1 punt)**

- d. Geef volgens de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving de wijzigingen in de **enkelvoudige** jaarrekening 2007-2008 van FC Juno NV indien Juno Stadion BV per 1 juli 2007 de terreinen zou waarderen tegen de actuele waarde. Besteed hierbij aandacht aan de mogelijke effecten van belastingen voor de balanspresentatie.

5 minuten, 3 punten

De post 'Deelneming in groepsmaatschappij Stadion BV' en de post 'herwaarderingsreserve' in de balans van de enkelvoudige jaarrekening van Juno NV nemen toe.

Indien Juno Stadion BV wél rekening houdt met latente belastingen neemt het eigen vermogen van Juno Stadion BV toe met 15 mln. De post Deelneming in groepsmaatschappij Juno Stadion BV in de enkelvoudige balans per 30 juni 2008 van FC Juno NV neemt eveneens toe met 15 mln met als tegenpost een toename van de post Herwaarderingsreserve deelnemingen.

Indien Juno Stadion BV daarentegen geen rekening zou houden met latente belastingen zouden de posten Deelneming in groepsmaatschappij Juno Stadion BV en Herwaarderingsreserve deelnemingen beide toenemen met 20 mln.

Vraag 2 Witwassen: 15 minuten, 10 punten

Zie deel 3 van de casus, laatste alinea. Harmen Soka besluit naar aanleiding van de bevinding van de stagiair toch hier wat dieper op in te gaan.

- a. Geef aan volgens welke controlestandaard en welke wet Harmen Soka aandacht zou moeten schenken aan de genoemde bevinding.
b. Geef aan wat Harmen Soka vervolgens aan werkzaamheden zou moeten verrichten.

Antwoordindicatie 10 punten

- a. *NV COS240 (2 punten) en WWFT (2punten)*

Het handelt hier om NV COS 240 **(2 punten)**. Hier zou sprake kunnen zijn van frauduleus handelen maar meer nog van een vermoeden van witwassen, hetgeen geregeld is in de WWFT, de Wet ter voorkoming van witwassen en Financiëren van terrorisme. **(2 punten)**.

- b. *Het antwoord moet zijn uitgewerkt in de lijn van het antwoord op vraag a. waarbij als normering wordt afgesproken: 3 punten voor nader onderzoek of inderdaad sprake is van ongebruikelijke transacties; 3 punten voor de wet 'fraude'; 3 punten voor de WWFT; 3 punten voor aandacht voor COS 315 (max. uiteraard 6 punten).*

Krachtens de WWFT zal Harmen Soka moeten achterhalen in hoeverre sprake is van economische realiteit in de drie transacties. Gegeven de bedragen, het land van herkomst van de voetbalmakelaar en het feit dat alle drie de spelers snel retour gaan kan hier sprake zijn van een subjectieve indicator uit de WWFT. Harmen Soka zal deze transacties zelf moeten melden bij het Bureau Financieel Toezicht binnen veertien dagen na ontdekking (Als FC Juno NV zelf geen melding heeft gedaan) **(3 punten)**. Indien studenten zich beperken tot de activiteiten van NV COS 240 (escalatieladder) hooguit 3 punten toewijzen. In de casus wordt namelijk middels het woord witwassen duidelijk verwezen naar de WWFT. Vervolgens dient op basis van NV COS 315 de accountant wellicht tot een andere inschatting van de risico's ten

aanzien van FC Juno NV te komen. Hij zal dit binnen zijn team moeten bespreken en bij de jaarlijkse risico analyse deze bevindingen tot uitdrukking moeten laten komen **(3 punten)**.

Vraag 3 Specialisatie: 15 minuten, 10 punten

Zie deel 3 van de casus. Zoals gemeld is Harmen Soka als voetbalfanaat niet alleen betrokken bij de jaarrekeningcontrole van FC Juno NV maar ook als partner bij de controle van Ajax, Feyenoord en PSV. Geef op basis van de Verordening gedragscode één argument tegen en twee argumenten voor het functioneren van Harmen Soka als controlerend accountant bij meerdere voetbalclubs.

Antwoordindicatie (10 punten)

Omdat in het antwoord in tegenstelling tot de vraagstelling op basis van de VGC twee argumenten tegen en een argument voor wordt gegeven moeten 10 punten worden toegekend voor deze vraag als een kandidaat één argument voor en één argument tegen geeft. (mits juist uiteraard).

5p Voor: Deskundigheid en zorgvuldigheid

5p Tegen: Objectiviteit (bedreigingen vertrouwdsheid en belangenbehartiging)

Allereerst speelt hier het fundamenteel beginsel van Deskundigheid en Zorgvuldigheid. Juist door de specialisatie zal Harmen Soka bovengemiddeld in staat zijn om de controle bij de clubs uit te voeren, juist omdat hij meerdere clubs doet **(3 punten)**.

Voorts speelt de objectiviteit hier een rol. Harmen Soka kan in de verleiding komen om ten aanzien van zijn favoriete club minder objectief te staan (bedreiging: vertrouwdsheid) **(4 punten)**.

Tenslotte is de geheimhouding een issue. Harmen Soka dient de controlebevindingen van de ene club gescheiden te houden van de controlebevindingen van de andere club (bedreiging vertrouwdsheid enerzijds en eigen belang anderzijds) **(3 punten)**.

Vraag 4 Opbrengst van een competitiewedstrijd: 50 minuten

Op een mooie zondagmiddag heeft FC Juno thuis tegen Hades gespeeld. Beschrijf de administratieve organisatie gericht op de volledigheid van de opbrengsten van de verkoop van losse toegangsbewijzen voor de competitiewedstrijd tegen Hades. Structureer uw antwoord als volgt:

1 Typologie (motiveer uw antwoord!)

2 Attentiepunten

3 Uitwerking per interne controlesector. Structureer uw procesbeschrijving op basis van het hierna gegeven stramien:

- Autoriseren van de prijzen voor de toegangsbewijzen, de toewijzing van het deel toegangsbewijzen, de provisie en de toegangscode voor Hades en de richtlijn voor het vrijvallen van toegangsbewijzen.
- Online verkoop van toegangsbewijzen.
- Verkoop van toegangsbewijzen aan Hades.
- Verkoop van toegangsbewijzen aan de kassa.
- Toegangscontrole.
- Controle op de toegangscontrole.
- Controlewerkzaamheden binnen de Unit Financiën.

Antwoordindicatie (34 punten)

1 Typologie (5p)

Bij het antwoord over de typologie is een motivatie van de kandidaat vereist met betrekking tot de vraag of het hier wel of niet specifieke reservering betreft. Antwoorden beredeneerd vanuit de bruikbaarheid van directe waarneming op de leegstand of de benutte capaciteit of vanuit een bezettingsregistratie (Starreveld) mogen worden goedgekeurd. Indien geen motivatie dan maximaal 2 punten.

Indien de kandidaat aanneemt dat directe waarneming op de benutte capaciteit of leegstand als sluitstuk van de interne controle op de volledigheid van de opbrengstverantwoording **wel goed** mogelijk is, als gevolg van het feit dat de zitplaatsen specifiek (per vak) worden gereserveerd, dan dient de verkoop van zitplaatsen in het stadion te worden getypeerd als dienstverlening met specifieke reservering van ruimte.

Indien de kandidaat aanneemt dat directe waarneming op de benutte capaciteit of leegstand als sluitstuk van de interne controle op de volledigheid van de opbrengstverantwoording **niet goed** mogelijk is, als gevolg van de hectiek in het stadion, dan dient de verkoop van zitplaatsen in het stadion te worden getypeerd als dienstverlening met niet specifieke reservering van ruimte.

2 Attentiepunten (maximaal 8p)

Bij de inrichting van de administratieve organisatie dienen de volgende punten te worden onderkend, wil van interne controle sprake kunnen zijn:

- 2p Risico dat een toegangsbewijs (barcode) meer dan 1 keer kan worden gebruikt om toegang te verkrijgen
- 2p Verschuivingsgevaar als gevolg van verschillende prijzen per tribune
- 2p De juistheid van de provisie en de volledige verantwoording van de verkochte toegangsbewijzen aan en de afrekening met Hades vanaf 5 dagen voor de wedstrijd.
- 2p Contante verkoop van toegangsbewijzen aan de kassa vanaf twee uur voor het begin van een wedstrijd.
- 2p Automatisering

3 Uitwerking per interne controlesector (21p)

3.1 Werkinstructies (14p)

Autoriseren van de prijzen voor de toegangsbewijzen, de toewijzing van het deel toegangsbewijzen, de provisie en de toegangscode voor Hades en de richtlijn voor het vrijvallen van toegangsbewijzen (3p)

De directie autoriseert (door middel van een elektronisch fiat):

- De prijzen voor de toegangsbewijzen per tribune in het 'prijzenstambestand'.
- Het deel van de toegangsbewijzen dat gereserveerd wordt voor de verkoop door Hades in het 'plaatsen-reserveringsbestand', het provisiepercentage en de toegangscode.
- Het vrijvallen van de door Hades niet verkochte toegangsbewijzen voor de verkoop aan eenieder vanaf vijf dagen voor het begin van een wedstrijd.

Online verkoop van toegangsbewijzen (2p)

De klant voert bij een reservering onder meer de volgende gegevens in (in het zogenoemde plaatsen-reserveringsbestand):

- Naam, adres, woonplaats.
- Gewenste plaats.

Tevens dient de klant bij de reservering tevens de betalingsopdracht te verstrekken. Als de betalingsopdracht is geaccepteerd, dan is de reservering geslaagd en kan de klant het toegangsbewijs printen.

Verkoop van toegangsbewijzen aan Hades (3p)

Hades voert bij een online reservering onder meer de volgende gegevens in (in het zogenoemde plaatsen-reserveringsbestand):

- Gewenste plaats.
- Toegangscode.

De verkoop van de toegangsbewijzen door Hades aan hun supporters verloopt via hun eigen kanalen. Hun administratieve organisatie en niet die van Juno.

Vijf dagen voor de wedstrijd worden de niet verkochte plaatsen uit het aan Hades toegewezen deel plaatsen automatisch vrijgegeven voor de vrije verkoop aan eenieder.

De afdeling kaartverkoop factureert vijf dagen voor de wedstrijd de door Hades gereserveerde plaatsen. De verkoopgegevens worden online verstrekt aan de Unit Financiën.

Verkoop van toegangsbewijzen aan de kassa (2p)

Openen kassa

De kassiers nemen het wisselgeld voor de kassa's in ontvangst tegen afgeven kwijting aan het hoofd kaartverkoop.

Verkoop aan de kassa

Twee uur voor de wedstrijd gaan de kassa's open. De kassa zijn elektronisch verbonden met het LAN. Op verzoek van een klant reserveert de kassamedewerker online de gewenste plaats (in het zogenoemde plaatsen-reserveringsbestand): Wordt de betaling geaccepteerd, dan is de reservering geslaagd en print de kassamedewerker het toegangsbewijs uit. De verkoopgegevens worden online verstrekt aan de Unit Financiën.

Afsluiten kassa

De kassier maakt aan het einde van een dienst in het bijzijn van het hoofd kaartverkoop de kassa op. Het hoofd kaartverkoop geeft voor de ontvangen geldmiddelen kwijting aan de kassier. Het hoofd kaartverkoop stort de overtollige geldmiddelen op de bank.

Toegangscontrole (2p)

De portier controleert de toegangsbewijzen door de barcode te scannen. De scangegeven worden afgestemd met de gegevens in het zogenoemde 'plaatsen-reserverings-bestand'. Gekeken wordt of het toegangsbewijs is verkocht en niet al is gescand voor de betreffende wedstrijd. Wellicht ten overvloede: is een toegangsbewijs eenmaal gescand, dan kan er geen 2de maal toegang worden verkregen met dezelfde barcode.

Controle op de toegangscontrole (2p)

Indien wordt uitgegaan van dienstverlening met specifieke reservering van ruimte

Onafhankelijk van de toegangscontrole worden, tijdens de wedstrijd, de aantallen bezoekers per vak in het stadion door directe waarneming vastgesteld. Deze gegevens worden verstrekt aan de Unit Financiën.

Indien wordt uitgegaan van dienstverlening met niet specifieke reservering van ruimte

Onafhankelijk van de toegangscontrole wordt door middel van directe waarneming de werking van de toegangscontrole beoordeeld. Hiervan wordt rapport opgemaakt en verstrekt aan de Unit Financiën.

3.2 Controlewerkzaamheden binnen de Unit Financiën (maximaal 7p)

Gericht op de volledigheid van de opbrengstverantwoording worden de volgende controlewerkzaamheden verricht:

- 1p Totaal aantal verkochte toegangsbewijzen = On line verkochte toegangsbewijzen + door Hades verkochte toegangsbewijzen + aan de kassa verkochte toegangsbewijzen
- 1p Online verkochte toegangsbewijzen (tot 2 uur voor de wedstrijd) * verkoopprijzen = Toename bank
- 1p Door Hades verkochte toegangsbewijzen * ((100% - provisie %) * verkoopprijzen) = Toename vordering op Hades
- 1p Afname vordering op Hades = toename bank
- 1p Per kas verkochte toegangsbewijzen * verkoopprijzen = Toename bank en contant geld
- 1p Afname contant geld = Toename bank

Indien wordt uitgegaan van dienstverlening met specifieke reservering van ruimte

- 2p Beschikbare capaciteit per vak – Verkochte plaatsen per vak = Administratieve leegstand in het stadion = Fysieke leegstand volgens directe waarneming

Of

- 2p Administratief benutte plaatsen per vak in het stadion = Fysieke benutte plaatsen volgens directe waarneming

Indien wordt uitgegaan van dienstverlening met niet specifieke reservering van ruimte

- 2p Beoordeling rapportage over de werking van de toegangscontrole.

Vraag 5 Belastingen: 30 minuten, 20 punten

Uit het in de toelichting opgenomen aansluitingsoverzicht voor belastingen blijkt een onderdruk van € 6.850.000 wegens tot waardering gebrachte compensabele verliezen.

- a. Geef de overweging die FC Juno NV zal hebben gehad om tot waardering van deze compensabele verliezen over te gaan. Geef hiervoor een aanwijzing in de jaarrekening.

7 minuten; 4 punten

De toelichting op de post latente belastingvorderingen staat deze uitleg met de passage dat de actieve latentie naar verwachting in het boekjaar 2008-2009 tot afwikkeling zal komen (4 punten).

Op iedere balansdatum moet FC Juno NV volgens de RJ de waardering van de actieve belastinglatentie beoordelen. Bij deze beoordeling per 30 juni 2008 is FC Juno NV blijkbare tot de conclusie gekomen dat het waarschijnlijk is dat in de toekomst voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee de compensabele verliezen kunnen worden verrekend en de latente vordering kan worden afgewikkeld.

De toelichting op de post latente belastingvorderingen staat deze uitleg met de passage dat de actieve latentie naar verwachting in het boekjaar 2008-2009 tot afwikkeling zal komen.

- b. Geef één mogelijke reden, ontleend aan de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, voor het feit dat FC Juno NV actieve en passieve latenties niet gesaldeerd opneemt in de balans.

Geen melding van fiscale eenheid of sterk afwijkende looptijd (geen simultane afwikkeling) van actieve en passieve belastinglatenties (4 punten).

7 minuten; 4 punten

De RJ schrijft saldering van actieve en passieve latenties voor indien de rechtspersoon ook niet-latente belastingvorderingen en -schulden zou moeten salderen. Deze situatie komt voor bij het bestaan van belastingvorderingen en schulden binnen de fiscale eenheid omdat zij dan simultaan worden afgewikkeld. De rechtspersoon moet ook de intentie hebben om tot simultane afwikkeling over te gaan. Ondanks dat FC Juno NV drie 100%-dochterondernemingen naar Nederlands recht bezit, maakt de jaarrekening geen melding van het bestaan van een fiscale eenheid. Dit is een mogelijke reden voor het niet-salderen van latente belastingvorderingen en -schulden.

Of:

Een andere reden voor het niet gesaldeerd opnemen van latente belastingvorderingen en -schulden is de sterk afwijkende looptijd van beide latenties waardoor simultane afwikkeling niet tot de mogelijkheid behoort. Daardoor wordt niet aan de eis van de RJ voldaan voor saldering van vorderingen en schulden.

Volgens de toelichting heeft de actieve latentie namelijk een verwachte looptijd van één jaar en bezit de passieve latentie een vrijwel geheel langlopend karakter.

- c. Geef in journaalpostvorm de wijze waarop belastingen naar de winst zijn verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening 2007-2008 van FC Juno NV.

Splits deze journaalpost op naar aanleiding van de volgende drie mutaties:

- toevoeging aan de latente belastingvorderingen;
- toevoeging aan de latente belastingverplichtingen;
- onttrekking aan de latente belastingvorderingen.

Geef voor elke mutatie aan naar aanleiding van welk feit de mutatie plaats vindt.

16 minuten, 12 punten (4 punten voor elke juiste journaalpost)

- *2 punten als de structuur van de journaalpost juist is, 3 punten als ook de bijbehorende bedragen juist zijn en 4 punten als ook de motivatie erbij juist is.*
- *Indien een kandidaat alleen een gecompriëerde journaalpost geeft, dan mogen maximaal 4 punten worden toegekend, omdat in de vraagstelling expliciet naar de splitsing wordt gevraagd.*

Latente belastingvorderingen	6.850	
Aan Belastingen naar de winst		6.850
Waardering compensabele verliezen voorgaande jaren		

Belastingen naar de winst	1.837	
Aan Latente belastingverplichtingen		1.837

Toevoeging aan latentie als gevolg van belastbare tijdelijke verschillen tussen commerciële en fiscale winst over het boekjaar 2007-2008.

Belastingen naar de winst	5.870
Aan Latente belastingvorderingen	5.870

Gebruikte compensabele verliezen voor verrekening met fiscale winst over het boekjaar 2007-2008. Dit is een afgeleide van de andere posten op de denkbeeldige grootboekrekening latente belastingvorderingen, te weten 2.100 (balans 1-7-2007) + 6.850 (tot waardering gebrachte compensabele verliezen voorgaande jaren) – 3.080 (balans 30-6-2008).

De gecompriëerde journaalpost luidt:

Belastingen naar de winst	857	
Latente belastingvorderingen	980	
Aan Latente belastingverplichtingen		1.837

Vraag 6 Afrekening UEFA omzet: 20 minuten, 12 punten

(Zie paragraaf 2.4.1 onder UEFA afrekening). Bij het afsluiten van de jaarrekeningcontrole 2007-2008 blijkt de kaartomzet rondom de UEFA wedstrijden nog steeds niet te zijn afgerekend. Omdat het bedrag van de afrekening materieel van aard is vraagt een lid van het controleteam van accountantsorganisatie Dubio zich af of deze ontbrekende afrekening gevolgen zou kunnen hebben voor de te verstrekken accountantsverklaring. Help het controleteam door aan te geven tot welke consequenties dit kan leiden voor de te verstrekken accountantsverklaring bij de geconsolideerde jaarrekening van FC Juno NV. Geef hierbij drie opties aan.

Antwoordindicatie: 12 punten

- Het bedrag van de onzekerheid in de jaarrekening is materieel van aard en zo goed mogelijk opgenomen in de balans dan wel resultatenrekening. Indien dit adequaats is toegelicht in de jaarrekening kan tot een goedkeurende accountantsverklaring worden gekomen **(6 punten)**.
- De onzekerheid in de verantwoording is niet adequaat toegelicht. De onzekerheid in de verantwoording slaat dan om in een bedenking tegen de verantwoording. Aangezien de bedenking materieel is volgt een accountantsverklaring met beperking **(6 punten)**.
- Ook kan betoogd worden dat door voorgaande afrekeningen te volgen en de berekeningsmethodiek naast de huidige te leggen de onzekerheid zich niet meer manifesteert ofwel beneden het materialiteitsniveau komt te liggen. Dit betekent feitelijk dat een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven zou kunnen worden **(4 punten)**.

Alleen de antwoorden van de eerste twee bullits beoordelen (6 punten per juist antwoord).

Einde middagzitting

OAT 2011-01-11 Autolandgroep

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Autolandgroep

1. Historie

De Autolandgroep is een familiebedrijf dat is opgericht in 1945 door de vader van de huidige directeur-groootaandeelhouder (dga). De huidige dga is 60 jaar, zijn twee zonen en twee dochters werken in het bedrijf als management trainees en zullen op termijn de aandelen van hun vader overnemen.

Bij de oprichting beperken de activiteiten zich tot een dealerschap van het merk Colombia. Al snel breidt het aantal vestigingen zich uit. Aanvankelijk is er sprake van autonome groei. Vanaf 1970 wordt de groei in toenemende mate gevoed door overnames en wordt ook het dealerschap van andere merken auto's verkregen. In 1982 wordt een leasebedrijf opgericht en in de jaren negentig wordt een aantal schadeherstelbedrijven overgenomen en omgevormd tot één bedrijfsconcept met een uniforme uitstraling onder de naam AutoCare.

2. Missie en actuele ontwikkelingen

De Autolandgroep stelt in al haar activiteiten vanuit een houding van gastheerschap de klant centraal. Deze doelstelling wordt bereikt door een sterke lokale oriëntatie van de individuele vestigingen. De groepsstructuur biedt hierin een ondersteunende functie waarbinnen ook de mogelijkheid bestaat om grote klanten (fleet-owners voor verkoop, leasing en onderhoud en verzekeringsmaatschappijen voor schadeherstel) op een professionele wijze te bedienen. De kernactiviteiten bestaan eind 2009 uit 27 autodealerbedrijven, 7 schadeherstelbedrijven en 1 leasebedrijf. De dealeractiviteiten omvatten de verkoop van personen- en bestelauto's van alle grote Europese merken.

Alle vestigingen bevinden zich in de Randstad.

De Autolandgroep heeft het jaar 2009, een voor de automarkt moeilijk jaar, afgesloten met een positief resultaat. De tegenvallende verkoop van nieuwe auto's is gecompenseerd door:

- een betere bezetting van de werkplaatsen en hogere omzet onderhoud als gevolg van het achterblijven van vervangende aankopen;
 - een verbeterde marge op de verkochte auto's van beëindigde leasecontracten;
 - een hogere omzet van de schadeherstelbedrijven als gevolg van voor Autoland gunstige weersomstandigheden;
 - nog steeds toenemende omzet ruitschade als gevolg van het veel toegepaste Zeer Open Asphalt Beton (ZOAB) waardoor veel steenslag ontstaat;
 - versnelde inkoop nieuwe auto's in december 2009 die resulteerde in een substantiële eindejaarsbonus van verschillende importeurs. Hiermee wordt geanticipeerd op het naar verwachting doorzettende herstel van de vraag naar nieuwe auto's in 2010.
- Overigens wordt als gevolg hiervan in 2010 een terugval van de markt in tweedehands auto's verwacht.

Overnames in 2009

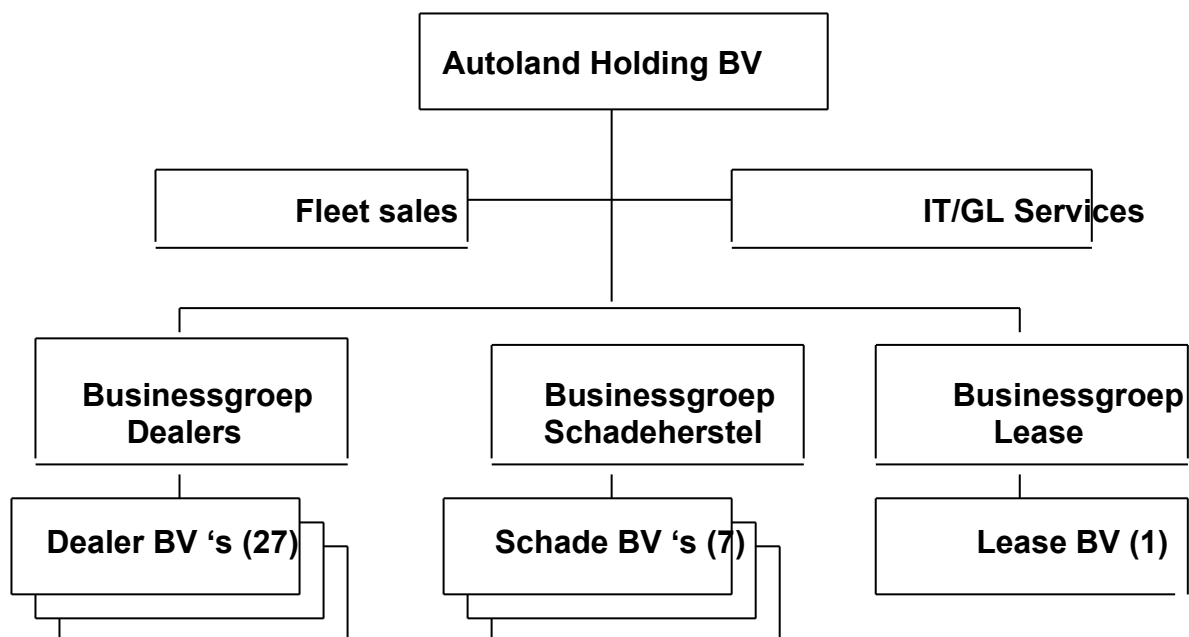
De hierna genoemde twee acquisities zijn de enige die de Autolandgroep in 2009 heeft gedaan. De eerder in 2008 aangekondigde 100% overname van Teas Dealer BV door Autoland Holding BV is op 1 januari 2009 geëffectueerd. Voorts is door een groepsmaatschappij in de loop van 2009 een 15% minderheidsbelang genomen in een schadeherstelbedrijf. Beide acquisities zijn contant voldaan.

Terugroepactie begin 2010

In februari 2010, nog in de periode van het opmaken van de jaarrekening 2009, blijkt een defect aan het remsysteem van de populaire, veel verkochte auto de Bogota Prior. Het defect betreft alle Bogota Prior's die in de periode 1 juli 2009 tot en met 31 januari 2010 verkocht zijn. De herstelkosten per individuele auto zijn afhankelijk van het aantal verreden kilometers na de aanschaf en de rijstijl. De kosten worden fifty/fifty verdeeld tussen de importeur en dealer. Gedurende de reparatie biedt de dealer de bezitter van de te repareren auto vervangend vervoer aan. De directie van de Autolandgroep is van mening dat voor de ten laste van de Autolandgroep komende herstelkosten een voorziening in de balans per 31 december 2009 moet worden opgenomen. De directie heeft de accountant uitgenodigd met een voorstel te komen ten aanzien van de omvang van deze voorziening. In afwachting van dat voorstel is deze informatie nog niet verwerkt in de in deel 4 van de casus opgenomen concept-jaarrekening 2009.

Deel 2 Organogram en beschrijving businessgroepen en enkele relevante werkmaatschappijen

1. Organogram Autolandgroep per 1 januari 2009 (gedeeltelijk)

De Autolandgroep heeft haar activiteiten ondergebracht in drie *businessgroepen*. Elke businessgroep omvat één of meer werkmaatschappijen in de vorm van groepsmaatschappijen.

De werkmaatschappijen besteden hun administratie- en automatiseringsprocessen uit aan de afdeling IT/GL (Information Technology and General Ledger) Services van Autoland Holding BV.

Met deze afdeling is een Service Level Agreement (dienstverleningsniveau-overeenkomst) afgesloten waarin de niveaus en kwaliteit van de af te nemen diensten zijn vastgelegd. De administratieve dienstverlening betreft online internetboekhouden op basis van ASP (Application Service Providing) waarbij zowel het boekhoudprogramma als de data zijn ondergebracht bij IT/GL Services.

De directie van Autoland Holding BV bestaat uit:

- de directeur-groootaandeelhouder die verantwoordelijk is voor het beleid van de Autolandgroep en de afdeling Fleetsales;
- een financieel directeur die verantwoordelijk is voor de jaarrekening van Autoland Holding BV en de afdeling IT/GL Services;
- een directeur die de activiteiten van de businessgroep Dealers aanstuurt;
- een directeur die de activiteiten van de businessgroepen Schadeherstel en Lease aanstuurt.

De werkmaatschappijen hebben een directeur die resultaatverantwoordelijk is en die leiding geeft aan de werkmaatschappij. De resultaten worden maandelijks gerapporteerd aan de directie van Autoland Holding BV.

2. Businessgroepen en enkele relevante werkmaatschappijen

Businessgroep Dealers

In deze businessgroep zijn de activiteiten ondergebracht van de autodealerbedrijven.

Elke Dealer BV heeft dezelfde organisatiestructuur en voert dezelfde activiteiten uit.

De activiteiten bestaan uit:

- de in- en verkoop van nieuwe auto's - per dealer merkgebonden - aan particulieren, bedrijven en de businessgroep Lease;
- de verkoop van gebruikte auto's. De voorraad gebruikte auto's bestaat uit de uit inruil verkregen auto's en ex-leaseauto's die voldoen aan bepaalde minimum-kwaliteitseisen. Inruil- en ex-leaseauto's die hier niet aan voldoen worden rechtstreeks aan de handel verkocht;
- de onderhouds- en reparatiewerkzaamheden.

Onder de directeur van elke Dealer BV ressorteren de volgende afdelingen: Inkoop, Verkoop, Receptie, Werkplaats, Magazijn en Administratie.

Inkoop nieuwe auto's

De directeur sluit een inkoopcontract af met de betreffende auto-importeur. In dit contract worden per type auto de inkoopprijzen vastgelegd en de te ontvangen eindejaarsbonus indien meer dan een in het contract vermelde aantal auto's worden afgenomen. De eindejaarsbonus wordt berekend volgens een oplopende staffel en uitgekeerd in februari van elk jaar.

In de showroom staat van elk type auto 1 exemplaar tentoongesteld. De auto's in de showroom worden door de importeur in consignatie gegeven.

Verkoop nieuwe auto's

Voor de verkoop van auto's heeft elke Dealer BV een aantal verkopers in dienst.

De verkopers verkopen de auto's tegen de door de importeur vastgestelde verkoopprijzen uit de officiële catalogus. De verkopers hebben de bevoegdheid om maximaal 3% korting te verlenen als er geen auto wordt ingeruild of op basis van door de directie vastgestelde verkoopacties rond de feestdagen. Van deze regeling afwijkende kortingen mogen alleen verleend worden na toestemming van de directeur.

Indien bij een verkoop een auto wordt ingeruild dan wordt de inruilprijs door de verkoper bepaald op basis van de richtprijzen van de ANWB. De verkopers mogen deze richtprijzen met maximaal

3% verhogen. Hogere inruilprijzen mogen alleen vastgesteld worden na toestemming van de directeur.

Organisaties die per jaar minimaal 10 auto's binnen de Autolandgroep afnemen, worden beschouwd als fleet-owners.

Met fleet-owners wordt door verkopers van de afdeling Fleetsales van de Autolandgroep jaarlijks onderhandeld over de te verlenen korting op de officiële catalogusprijzen van de verschillende importeurs. Deze kortingspercentages zijn voor de individuele Dealer BV's van de Autolandgroep bindend.

De auto's die geleverd worden aan de businessgroep Lease worden verkocht tegen de in het inkoopcontract overeengekomen inkooprijzen, verhoogd met 1% afleveringskosten.

Verkoop gebruikte auto's

De uit inruil en ex-lease verkregen gebruikte auto's worden schoongemaakt, zonodig gerepareerd en APK gekeurd. De verkopers verkopen vervolgens deze auto's. De verkoopprijs wordt bepaald door de inruilprijs te verhogen met de gemaakte kosten en een marge van 15%. Van deze verkoopprijs mag alleen worden afgeweken na toestemming van de directeur.

Gebruikte auto's die na 3 maanden niet zijn verkocht worden door de directeur, voor aanzienlijk lagere prijzen, tegen contante betaling verkocht aan opkopers.

Onderhoud en reparatie

Voor onderhoud en reparatie beschikt elke Dealer BV over een garagewerkplaats.

In deze garagewerkplaats worden de volgende werkzaamheden verricht:

- door de autofabrikant geadviseerde onderhoudsbeurten in opdracht van de klant;
- overige reparatiewerkzaamheden in opdracht van de klant;
- schoonmaak- en reparatiewerkzaamheden van ingerulde en ex-leaseauto's;
- rijklaar maken van af te leveren nieuwe auto's;
- garantiewerkzaamheden na klachten van de klant.

De monteurs registreren de door hen bestede uren per werkorder. De magazijnmeester registreert de aan de werkplaats afgegeven onderdelen per werkorder.

Als de monteur klaar is met de werkzaamheden controleert de werkplaatschef de uitvoering waarna hij de werkorder afsluit en automatisch een (interne) factuur gemaakt wordt:

- Voor de door de fabrikant geadviseerde onderhoudsbeurten gelden voor de klant vaste prijzen per soort onderhoudsbeurt.
- De reparatiewerkzaamheden in opdracht van de klant worden in rekening gebracht op basis van de bestede uren en gebruikte materialen.
- Bij onderhoudsbeurten en reparatiewerkzaamheden verricht in opdracht van Lease BV wordt een korting van 10% toegepast.
- De kosten van schoonmaak- en reparatiewerkzaamheden van ingerulde en ex-lease auto's worden toegerekend aan de kostprijs van de gebruikte auto's.

- De kosten van rijklaar maken zijn voor rekening van de dealer.

Garantiewerkzaamheden betreffen:

- klachten betreffende nieuw-verkochte auto's die onder de fabrieks- c.q. importeursgarantie vallen. De garantietermijn en de garantievoorwaarden maken deel uit van de met de klant gesloten verkoopovereenkomst;
- klachten betreffende nieuw-verkochte auto's die niet onder de fabrieks- c.q. importeursgarantie vallen. Geheel in lijn met het uitgangspunt dat de klant centraal staat, past Autoland bij vaste klanten sinds jaar en dag de garantievoorwaarden soepel toe. Dit zogenaamde *coulance*beleid betekent voor de Autolanddealers dat de hier uit voortvloeiende service- en reparatiekosten volledig voor eigen rekening komen;
- klachten betreffende verkochte gebruikte auto's binnen drie maanden na verkoop (op verkoop van gebruikte auto's aan opkopers wordt geen garantie verleend).

De garantiekosten die onder de fabrieks- of importeursgarantie vallen worden in rekening gebracht bij de fabrikant of importeur van het betreffende merk.

Alleen voor de gegarandeerde service- en reparatiekosten van de gebruikte auto's wordt door Autoland een voorziening in de balans opgenomen. Deze wordt opgebouwd met een vast percentage van de verkoopopbrengst van gebruikte auto's.

Businessgroep Schadeherstel

In deze businessgroep zijn de activiteiten ondergebracht van de 7 schadeherstelbedrijven.

Elke Schade BV heeft dezelfde organisatiestructuur en voert dezelfde activiteiten uit.

De activiteiten bestaan uit het herstellen van schade aan de carrosserie en van ruitschade in opdracht van particulieren en verzekeringsmaatschappijen.

Onder de directeur ressorteren de volgende afdelingen: Receptie, Werkplaats, Magazijn en Administratie.

De monteurs registreren de door hen bestede uren per werkorder. De magazijnmeester registreert de aan de werkplaats afgegeven onderdelen per werkorder.

Als de reparatie klaar is met de werkzaamheden controleert de werkplaatschef de uitvoering waarna hij de werkorder afsluit en automatisch een factuur gemaakt wordt.

De reparatiewerkzaamheden worden aan particulieren in rekening gebracht op basis van de bestede uren en gebruikte materialen.

Met verzekeringsmaatschappijen zijn door de afdeling Fleetsales van de Autolandgroep contracten afgesloten met een looptijd van 1 tot 3 jaar. In de contracten is overeengekomen dat de schadeherstelbedrijven van de Autolandgroep carrosserieschades in opdracht van de verzekeringsmaatschappij uitvoeren tegen het door een onafhankelijke schade-expert vastgesteld schadebedrag verlaagd met een in de overeenkomst genoemd percentage. Ruitschades worden gerepareerd tegen vaste overeengekomen tarieven per soort schade.

Businessgroep Lease

Lease BV richt zich sinds haar oprichting op leasing van nieuwe personenauto's die geleverd worden door dealers binnen de Autolandgroep.

De leasevorm is operational lease, waarbij de lessor het risico van waardevermindering loopt. De lessee heeft de mogelijkheid het vervoermiddel tussentijds of na afloop van de leaseperiode te kopen. Als de lessee hiervan afziet worden de auto's aan het einde van de leaseperiode verkocht aan de dealer tegen de marktwaarde volgens opgave van de ANWB. De lessee betaalt maandelijkse termijnen uit hoofde van het leasecontract. De maandelijkse termijnen zijn inclusief:

- verzekering;
- motorrijtuigenbelasting;
- brandstof;
- banden;
- onderhoud.

In de administratie van Lease BV wordt de auto opgenomen onder de materiële vaste activa.

Lease BV staat in de financiering geheel los van Autoland Holding BV. Zij beschikt over kredietruimte bij verschillende financiële instellingen die pandrecht ontvangen op de toekomstige vorderingen uit hoofde van operational lease.

Onder de algemeen directeur, die belast is met het financieel beleid ressorteert een afdeling Acceptatie en Beheer en een afdeling administratie.

Er worden twee soorten klanten onderscheiden:

- particuliere klanten;
- bedrijven en instellingen (werkgevers/fleet owners) die hun wagenpark bij Lease BV leasen.

Met bedrijven en instellingen die hun wagenpark bij Lease BV leasen worden door de afdeling Fleetsales van de Autolandgroep raamovereenkomsten afgesloten. In deze raamovereenkomsten worden afspraken gemaakt over de leaseperiode (van 36 tot 60 maanden) en de kortingen op de leasetarieven die voor de betreffende bedrijven en instellingen gelden. Deze kortingen zijn afhankelijk van de omvang van het geleasede wagenpark. Bij contracten die een bepaalde omvang overschrijden dient de directeur-groootaandeelhouder deze te autoriseren.

Voor individuele werknemers van fleet-owners worden per auto leasecontracten afgesloten door de afdeling Acceptatie van Lease BV nadat hiervoor toestemming is gegeven door het bedrijf waarmee de raamovereenkomst is afgesloten.

Voor particuliere klanten van een Dealer BV die een auto willen leasen worden per auto leasecontracten afgesloten door de afdeling Acceptatie van Lease BV nadat de gegevens van de klant en de auto zijn ontvangen van de betreffende dealer van de Autolandgroep.

De kredietwaardigheid van klanten wordt door de Afdeling Fleetsales beoordeeld. Bij wanbetaling wordt de auto teruggevorderd.

De geleasede auto's worden afgeleverd en onderhouden door de dealers van de Autolandgroep.

Deel 3 Accountantsorganisatie Auto Assurance

Accountantsorganisatie Auto Assurance is sinds 2007 belast met de controle van de jaarrekening van Autoland Holding BV.

Accountantsorganisatie Auto Assurance is gespecialiseerd in de automobielbranche en heeft met de brancheorganisatie AUTOMOTIVE de volgende afspraak gemaakt: AUTOMOTIVE adviseert haar leden in de automobielbranche om accountantsorganisatie Auto Assurance als accountant in te schakelen voor de controle van de jaarrekening. In ruil hiervoor betaalt Auto Assurance de brancheorganisatie AUTOMOTIVE een vast bedrag per jaar en een eenmalig bedrag voor elke lid van AUTOMOTIVE dat besluit om Auto Assurance als accountant in te schakelen voor de controle van de jaarrekening.

Auto Assurance is een middelgrote accountantsorganisatie en is in het bezit van een vergunning van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles.

Een lid van het controleteam van Autoland Holding BV heeft onder andere de volgende aantekening gemaakt in het controledossier 2009:

Aantekening

Een klant van één van de Dealer BV's heeft een auto-ongeluk veroorzaakt waardoor omvangrijke schade is toegebracht aan drie auto's van andere weggebruikers. Deze schade is door de verzekeringsmaatschappij van de klant vergoed. De verzekeringsmaatschappij van de betreffende klant beweert dat het ongeluk veroorzaakt is door een verkeerd uitgevoerde reparatie aan de cruise-control van de auto. De verzekeringsmaatschappij heeft in verband hiermee een omvangrijke claim ingediend bij de Dealer BV die de reparatie heeft uitgevoerd. De directeur van de betreffende Dealer BV gaat ervan uit dat er bij de reparatie geen fouten zijn gemaakt en ontkent elke aansprakelijkheid. In verband hiermee wenst hij in de jaarrekening 2009 van de betreffende Dealer BV geen schuld, voorziening of toelichting op te nemen.

Deel 4 Concept-jaarrekening 2009 van Autoland Holding BV (gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS (X € 1.000) (VOOR RESULTAATBESTEMMING)

	Toelichting	31-12-2009	31-12-2008
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	240	379
Materiële vaste activa	2	35.419	30.922
Financiële vaste activa	3	16	10
		35.675	31.311
Vlottende activa			
Voorraden	4	42.469	42.347
Vorderingen	5	9.411	10.802
Liquide middelen	6	163	158
		52.043	53.307
Balanstotaal			
		87.718	84.618
Groepsvermogen		15.389	14.222
Achtergestelde lening	7	2.496	2.496
Garantievermogen			
		17.885	16.718
Voorzieningen	8	816	639
Langlopende schulden	9	10.303	25.401
Kortlopende schulden	10		
		58.714	41.860
Balanstotaal			
		87.718	84.618

GECONSOLIDEERDE WINST-EN VERLIESREKENING (X € 1.000)

	2009	2008
Netto-omzet	331.688	317.449
Kostprijs van de omzet	<u>- 288.177</u>	<u>- 276.171</u>
Bruto-marge	43.511	41.278
Overige bedrijfsopbrengsten	<u>42</u>	<u>-</u>
	43.553	41.278
Lonen en salarissen	19.449	17.676
Sociale lasten	2.948	2.606
Afschrijvingen materiële vaste activa en goodwill	1.127	1.038
Overige bedrijfskosten	<u>16.555</u>	<u>13.561</u>
Som der kosten	<u>- 40.079</u>	<u>- 34.881</u>
Bedrijfsresultaat	3.474	6.397
Rentebaten	-	-
Rentelasten	<u>1.816</u>	<u>1.562</u>
Uitkomst rentebaten en - lasten	<u>- 1.816</u>	<u>- 1.562</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	1.658	4.835
Vennootschapsbelasting	<u>- 490</u>	<u>- 1.324</u>
Resultaat na belasting	1.168	3.511

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT 2009 (GEDEELTELIJK)

Investerings immateriële vaste activa	- 74
Investerings materiële vaste activa	- 14.858
Verworven deelneming	- 6
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 14.938

TOELICHTING

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening 2009 zijn alle groepsmaatschappijen van Autoland Holding BV opgenomen. Autoland Holding BV heeft uitsluitend 100% groepsmaatschappijen.

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld, zijn activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. De geconsolideerde balans is opgesteld op basis van historische kosten. De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen omtrent de jaarrekening, zoals opgenomen in Titel 9 BW2.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De goodwill is bepaald door de verkrijgingsprijs te verminderen met de nettovermogenswaarde op de datum van overname. Waardering vindt plaats onder aftrek van afschrijvingen, gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschafwaarde onder aftrek van afschrijvingen op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs (lineair), gebaseerd op de geschatte economische levensduur en in voorkomende gevallen rekeninghoudend met een residuwaarde.

Financiële vaste activa

De deelnemingen die zijn meegeconsolideerd zijn gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Indien en voor zover het eigen vermogen negatief is, wordt deze in mindering op een eventuele vordering gebracht dan wel is een voorziening gevormd. De deelnemingen waarover geen zeggenschap kan worden uitgeoefend zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Vlottende activa

Voorraden

De voorraad nieuwe auto's is gewaardeerd tegen inkoopprijs vermeerderd met de Belasting van Personenauto's en Motorrijwielen (BPM) en kosten gebruiksklaarmaken, of lagere marktwaarde. De voorraad gebruikte auto's is gewaardeerd tegen opbrengstwaarde verminderd met een te realiseren brutomarge van 15% en de benodigde klaarmaakkosten. De overige voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoopprijs, waarbij rekening is gehouden met een voorziening wegens incourantheid.

Vorderingen

De handelsdebiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Hierop is een aftrek voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht.

Voorzieningen

Belastingen

Deze voorziening is gevormd in verband met de verschillen tussen de commerciële en fiscale waardering van de activa.

Jubileumvoorziening

Deze voorziening is gevormd door rekening te houden met vertrek en data van jubilea van het personeel. Ook is rekening gehouden met de arbeidsvoorwaarden.

Garantieverplichtingen

Deze voorziening wordt gedoteerd met een door ervaring bepaald percentage van de verkoopopbrengst van gebruikte auto's.

Op aandelen gebaseerde personeelsbeloningen

De door Autoland Holding BV toegepaste optieregeling wordt in de jaarrekening verwerkt op basis van de intrinsieke-waardemethode. De reële waarde van het aandeel Autoland wordt bepaald met behulp van een algemeen aanvaarde waarderingsmethode voor het waarderen van financiële instrumenten.

Resultaatbepalingsmethode

De geconsolideerde winst- en verliesrekening is opgesteld op basis van historische kosten.

De netto-omzet wordt gevormd door de bruto-omzet verminderd met de verleende korting. De netto-omzet en kostprijs van de omzet zijn inclusief Belasting van Personenauto's en Motorrijwielen (BPM).

De opbrengsten en kosten worden, rekening houdend met voornoemde waarderingsgrondslagen, toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

De belasting wordt berekend met inachtneming van de geldende fiscale faciliteiten en regelingen. Autoland Holding BV gaat uit van een vennootschapsbelastingtarief van 25,5%.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(x € 1.000)

Vaste activa

[1] Immateriële vaste activa

Goodwill	2009	2008
Saldo op 1 januari	379	637
Verwerving	74	-
Afschrijvingen	- 213	- 258
Saldo op 31 december	240	379
Cumulatieve afschrijvingen van de nog niet geheel afgeschreven goodwill	825	612

De jaarlijkse afschrijvingen bedragen 20% van de aanschafwaarde.

[2] Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn als volgt weer te geven:

	Bedrijfs- inventaris	Kantoor- inventaris	Installaties	Vervoer- middelen	Grond en gebouwen/ verbouwing	Totaal
Boekwaarde						
1 januari	1.162	706	100	28.360	594	
30.922						
Investeringsen 14.859	574	2.110	194	11.579	402	
Afschrijvingen 10.362	- 420	- 317	- 71	- 9.448	- 106	-
Boekwaarde						
31 december	1.316	2.499	223	30.491	890	
35.419						
Aanschafwaarde 31 december 65.931	4.407	5.843	1.199	53.199	1.283	
Cumulatieve Afschrijvingen 30.512	- 3.091	- 3.344	- 976	- 22.708	- 393	-
Boekwaarde						
31 december	1.316	2.499	223	30.491	890	
35.419						

Onder investeringen zijn begrepen de activa van verworven deelnemingen, vervreemdingen en desinvesteringen.

De jaarlijkse afschrijvingen bedragen voor:

- Bedrijfsinventaris : 20% van de aanschafwaarde
- Kantoorinventaris : 20% van de aanschafwaarde
- Installaties : 20% van de aanschafwaarde
- Vervoermiddelen : 10 - 25% van de aanschafwaarde minus eventuele restwaarde
- Grond en gebouwen/verbouwing : 0 - 10% van de aanschafwaarde

Ten aanzien van importeurs zijn verplichtingen aangegaan voor de afname van 736 auto's (2008: 1.015).

[3] Financiële vaste activa

	2009	2008
Saldo op 1 januari	10	10
Bij: Verworven deelneming	<u>6</u>	<u>-</u>
Saldo op 31 december	16	10

[4] Voorraden

	31-12-09	31-12-08
Voorraad nieuwe auto's	31.282	27.053
Voorraad gebruikte auto's	8.708	12.956
Voorraad onderdelen	2.351	2.235
Overige voorraden	<u>128</u>	<u>103</u>
Totaal voorraden	42.469	42.347

[5] Vorderingen

	31-12-09	31-12-08
Handelsdebiteuren	6.659	6.755
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2.752</u>	<u>4.047</u>
Totaal vorderingen	9.411	10.802

De vorderingen hebben een looptijd die korter is dan een jaar.

[6] Liquide middelen

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap.

[7] Achtergestelde lening

Deze lening is achtergesteld op alle overige schulden. Voor de periode 1 januari 2007 tot en met 31 december 2011 is het rentepercentage 5%. Er zijn geen zekerheden gesteld.

[8] Voorzieningen

	31-12-09	31-12-08
Voorziening latente belastingverplichtingen	291	174
Voorziening voor jubilea	405	330
Voorziening garantieverplichtingen	120	135
Totaal voorzieningen	816	639

De voorziening latente belastingverplichtingen en jubilea hebben overwegend een langlopend karakter.

[9] Langlopende schulden

	31-12-09	31-12-08
Totaal kredietinstellingen en financieringsmaatschappijen	10.303	25.401
Looptijd korter dan één jaar	4.167	8.467
Looptijd één tot en met vijf jaar	6.136	16.934
Totaal langlopende schulden	10.303	25.401

Het gemiddelde rentepercentage van de langlopende leningen bedraagt 6,14%.

De financieringsmaatschappijen financieren de onder de materiële vaste activa opgenomen vervoermiddelen. De gefinancierde vervoermiddelen alsmede de verkregen rechten uit lease- overeenkomsten met derden, voor zover op deze wijze gefinancierd, zijn als zekerheid aan de betreffende financieringsmaatschappijen verpand.

[10] Kortlopende schulden

	31-12-09	31-12-08
Stockfinancieringen	24.806	26.112
Kredietinstellingen	22.413	3.501
Handelscrediteuren	4.003	2.200
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.259	1.599
Overige schulden en overlopende passiva	6.233	8.448
Totaal kortlopende schulden	58.714	41.860

De stockfinancieringen betreffen financiering van de voorraad nieuwe auto's, waarbij deze voorraad is verpand aan de kredietverschaffers.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De totale huurverplichting voor bedrijfspanden voor 2010 bedraagt € 3.826.789 (2009: € 3.472.484).

De pensioentoezeggingen aan het personeel zijn ondergebracht bij de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor metaal en technische bedrijfstakken. Elk jaar wordt de stijging van de pensioenrechten door middel van premiebetaling ingekocht en ten laste van de winst-en- verliesrekening gebracht.

De afgegeven garanties jegens een bankier bedragen ca. € 96.500.

ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2009

Toelichting op de enkelvoudige balans en de enkelvoudige winst-en verliesrekening

Waarderingsgrondslagen

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Verwezen wordt naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. De deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd op nettovermogenswaarde berekend op dezelfde grondslagen als Autoland Holding BV hanteert bij de waardering en resultaatbepaling. De enkelvoudige winst-en-verliesrekening is opgesteld met inachtneming van artikel 402 van Titel 9, Boek 2 BW.

Financiële vaste activa

	31-12-09	31-12-08
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	817	931
Achtergestelde leningen groepsmaatschappijen	850	875
Totaal financiële vaste activa	1.667	1.806

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

	2009	2008
Saldo op 1 januari	931	1.144
Resultaat boekjaar	2.234	3.768
Verworven deelneming	70	510
Dividenduitkering	- 3.293	- 4.738
Aanzuivering deelneming uit voorziening vermogenstekort	875	247
Saldo op 31 december	817	931

Voorzieningen

	31-12-09	31-12-08
Voorziening latente belastingverplichtingen	118	165
Voorziening vermogenstekort deelnemingen	4.558	3.683
Voorziening voor jubilea	405	330
Totaal voorzieningen	5.081	4.178

De gedeeltelijk ingevulde mutatiestaat 2009 van het eigen vermogen:

	Aandelen - kapitaal	Agio	Wettelijke reserve deelneming	Overige reserve s	Resultaat boekjaar	Totaal
Stand 31 dec. 2008	57	223	83	10.348	3.511	14.222
- winstverdeling						
-						
-						
-						
- res. boekjaar 2009						
Stand 31 dec. 2009						

Autolandgroep: Vragen en antwoordindicatie van de ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2009 van Autoland Holding BV:

- Voorraden

- Langlopende schulden

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,

- de kenmerken van de post en

- de controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoord vraag 1 (10 punten)

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

- *Bij de post Voorraden per goed kenmerk 1 punt .*
- *Bij de post Langlopende schulden moet een kandidaat de relatie met de materiële vast activa duidelijk maken. In dat geval 2 punten toekennen.*
- *Bij het punt controleaspecten kunnen alleen twee punten worden toegekend als de relatie wordt gelegd met de kenmerken. Dus aangeven waar specifiek aandacht aan moet worden besteed. Alleen het opnoemen van de beweringen (controledoelstellingen) levert één punt op.*

Voorraden

Grootte: De post voorraden (42.469) is de op één grootste post in de balans ultimo 2009. De post voorraden is groter dan het groepsvermogen(15.389) en bedraagt 48.4 % (42.469/87.718) van het balanstotaal. Deze post is dus van diepgaand (wezenlijk) belang voor de jaarrekening.

Kenmerk: De Voorraden bestaan hoofdzakelijk uit nieuwe en gebruikte auto's.

De auto's in de showrooms van de dealers zijn door de importeur in consignatie gegeven en dus geen eigendom van Autoland Holding BV.

De voorraad gebruikte auto's is gewaardeerd tegen de opbrengstwaarde verminderd met een te realiseren brutomarge van 15% en de benodigde kosten gebruiksklaar maken. De vraag is of deze waarderingsgrondslag in overeenstemming is met de verslaggevingregels.

De Autolandgroep verwacht een doorzettend herstel van de vraag naar nieuwe auto's in 2010 en als gevolg hiervan een terugval van

de markt in de tweedehands auto's. Het risico bestaat dat de waardering van de gebruikte auto's onjuist is.

Controleaspect: De accountant zal de post voorraden controleren op juistheid (bestaan, eigendom en waardering) en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de waardering (aanvaardbaarheid en juistheid) van de voorraad gebruikte auto's

Langlopende schulden

Grootte: De post langlopende schulden is 11.7% (10.303/87.718) van het balanstotaal en 67,0% (10.303/15.389) van het groepsvermogen. Deze post is dus van diepgaand (wezenlijk) belang voor de jaarrekening.

Kenmerk: De langlopende schulden dienen ter financiering van de onder materiële vaste activa opgenomen vervoermiddelen. De langlopende schulden zijn ten opzichte van 2008 gedaald van 25.401 naar 10.303. Dit is opmerkelijk omdat de boekwaarde van de onder materiële vaste activa opgenomen vervoermiddelen licht is gestegen.

Het lijkt erop dat bij de Autolandgroep een verschuiving heeft plaatsgevonden van langlopende naar kortlopende financiering:

	<u>31-12-2009</u>	<u>31-12-2008</u>
Langlopende schulden	10.303	25.401
Kortlopende schulden:		
Stockfinancieringen	24.806	26.112
Kredietinstellingen	<u>22.413</u>	<u>3.501</u>
	57.522	55.014

Als gevolg hiervan zijn de rentelasten toegenomen met 16,3% van 1.562 naar 1.816.

De vraag is wat de reden hiervan is en onder welke voorwaarden de financiering door kredietinstellingen is uitgebreid.

Controleaspect: De accountant zal de post langlopende schulden controleren op volledigheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de allocatie van de financieringsschulden in de balans en de toelichting van de gestelde zekerheden.

Vraag 2 Risicoanalyse (18 punten)

- d. Noem **drie** belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2009 van de Autoland Holding BV. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel verkoop nieuwe auto's en verkoop gebruikte auto's van de Businessgroep Dealers in deel 2 van de casus.** Geef hierbij aan

welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.

- e. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoord vraag 2a + 2b

- *Uit de casus/antwoord moet duidelijk blijken of het vermelde risico een risico voor de jaarrekening betreft. Het benoemen van bedrijfsrisico's levert geen punten op.*
- *De opsomming van risico's is niet limitatief. Ook niet in voorbeeld van uitwerking genoemde risico's zijn mogelijk, mits ze casusspecifiek zijn en af te leiden zijn uit de tekst bij verkoop nieuwe auto's en verkoop gebruikte auto's.*

	Antwoordindicatie vraag 2a Inherente risico's (9 punten; 3 punten per juist IR: 1,5 punt voor het risico; 1,5 voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening)	Antwoordindicatie vraag 2b Maatregelen van interne beheersing (9 punten; 1,5 punt per juiste, onder procedures, beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico)
1.	Casus: Verkopers hebben de bevoegdheid om maximaal 3% korting te verlenen als er geen auto wordt ingeruild of op basis van acties rond de feestdagen. Risico: Verantwoorde kortingen zijn onjuist. Post(en): Omzet: verantwoorde verkoopopbrengsten zijn onvolledig.	• CTFS tussen directie, verkoop en administratie. • Directie autoriseert de kortingsregelingen. • Administratie controleert de juistheid van de korting (geen auto ingeruild; verkoop binnen actieperiode) voordat de factuur wordt opgesteld. • De administratieve controle kan ook als geprogrammeerde controle in de software worden opgenomen.
2.	Casus: Er zijn drie afnemerscategorieën: particulieren, fleet owners en de businessgroep lease. Fleet owners ontvangen door onderhandeling overeengekomen kortingen, auto's verkocht aan business groep lease worden verkocht tegen de inkoopprijs verhoogd met 1%. Risico: Verschuivinggevaar tussen de afnemerscategorieën van hoge naar lage marges. Post(en): Omzet: verantwoorde verkoopopbrengsten zijn onvolledig.	• CTFS tussen directie, fleet sales, verkoop en administratie. • De directie autoriseert de kortingsregeling voor particulieren en de verkoopvoorwaarden voor businessgroep lease. De door fleet sales afgesloten overeenkomsten worden bekrachtigd door de directie. • In de administratie wordt onderscheid gemaakt tussen de drie afnemers categorieën door een verschillend voorlooppnummer in de debiteurenadministratie. Hierdoor is automatische koppeling van de van toepassing zijnde verkoop voorwaarden mogelijk.
3.	Casus: Gebruikte auto's die na 3 maanden niet zijn verkocht worden door de directeur, voor aanzienlijk lagere	• CTFS tussen directie, administratie, werkplaats.

	prijzen, tegen contante betaling verkocht. Risico: Verkopen worden niet verantwoorde of de verantwoorde prijs is onjuist. Post(en): Omzet: verantwoorde verkoopopbrengsten zijn onvolledig.	• Gebruikte auto's worden in de kva opgenomen. In de kva worden de auto's geregistreerd per stuk met registratie van de aankoopdatum. • Periodiek wordt uit de kva een lijst gedraaid van auto's die langer dan 3 maanden op voorraad staan. • De chef werkplaats maakt een interne taxatie. Deze wordt op de lijst vermeld. • De directeur verkoopt de auto's met vermelding van de prijs per auto. • De administratie maakt een nacalculatie van de verkoopprijzen t.o.v. de interne calculatie.
4.	Casus: Gebruikte auto's die na 3 maanden niet zijn verkocht worden door de directeur, voor aanzienlijk lagere prijzen, tegen contante betaling verkocht. Risico: Sleepgevaar: het te laat verantwoorden van contante ontvangsten Post(en): Omzet/liquide middelen.	• CTFS tussen directie, administratie en kassier. • De administratie stelt het verband vast tussen de factuurdatum en de afdracht van de contante ontvangsten (bankstorting).
5.	Casus: Verkopers mogen alleen van kortingsregelingen afwijken na toestemming van de directeur. Risico: Verantwoorde extra kortingen zijn onjuist. Post(en): Omzet: verantwoorde verkoopopbrengsten zijn onvolledig.	• CTFS tussen directie, verkoop en administratie. • De toestemming van de directeur wordt vastgelegd op de verkooporder. • De administratie controleert voor het opstellen van de factuur de autorisatie van de extra korting door de directeur op de verkooporder.

Vraag 3 Voorraden, voorraadwaardering en materiële vaste activa (16 punten)

- a. Beredeneer of de door Autoland Holding BV toegepaste waarderingsgrondslag van de voorraad gebruikte auto's voldoet aan de wettelijke bepalingen ter zake.
- b. Beredeneer op grond van de RJ-Richtlijnen de reden voor het niet in de balans opnemen van:
 1. nieuwe auto's in de showroom van de dealers;
 2. de 736 nieuwe auto's waarvoor bij de importeur investeringsverplichtingen zijn aangegaan (zie toelichtingnummer [2] op de materiële vaste activa)
- f. Verklaar vanuit de verschillende operationele activiteiten van de Autolandgroep het verschil tussen de auto's die als vervoermiddelen zijn geactiveerd in de balansrubriek Materiële vaste activa en de auto's die opgenomen zijn in de voorraad nieuwe auto's.

Uit de mutatiestaat Materiële vaste activa blijkt een totale afschrijvingslast van € 10.362.000.

- g. Geef gemotiveerd aan in welke posten van de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2009 dit bedrag is verantwoord en met welke bedragen. Betrek in je antwoord de begrippen period en product matching.

Antwoord 3.a. (4 punten)

Algemeen

In de casus staat aangegeven hoe de verkoopprijs wordt berekend. Dit is wat anders dan de wijze waarop op de voorraad wordt gewaardeerd. De voorraadwaardering is opgenomen onder de waarderingsgrondslagen. Bij vraag 3a kunnen 2 punten worden toegekend als de student aangeeft welke methoden zijn toegestaan voor de voorraadwaardering. Indien verder een goed gemotiveerd verhaal wordt gegeven: waarom de voorraadwaardering (niet) is toegestaan, dan kunnen nog twee punten worden toegekend.

Waardering

Waardering van ingeruilde auto's op basis van opbrengstwaarde kan, mits goed gemotiveerd, goed gerekend worden. Motivering moet dan op BAW artikel 8 zijn gebaseerd.

De waarderingsgrondslag luidt: "opbrengstwaarde verminderd met een te realiseren brutomarge van 15% en de benodigde klaarmaakkosten".

Volgens art. 2:384 lid 1 en art. 2: 387 lid 2 BW komen in aanmerking komen: 1. de verkrijgingsprijs of lagere actuele waarde (i.c. de opbrengstwaarde) en 2. de actuele waarde (i.c. de vervangingswaarde: art.5 BAW) of lagere opbrengstwaarde. De door Autoland toegepaste grondslag voldoet aan geen van de genoemde opties.

Optie 1. De omschrijving van Autoland suggereert dat aansluiting gezocht wordt bij de eerstgenoemde wettelijke grondslag: verkrijgingsprijs. Als verkrijgingsprijs van de voorraad gebruikte auto's moet echter uitgegaan worden van:

- de werkelijke inruilwaarde, verhoogd met eventuele reparatie- en klaarmaakkosten voor de ingeruilde auto's en
- de inkoopwaarde van de ex-leaseauto's (gebaseerd op de ANWB-prijslijsten), verhoogd met eventuele reparatie- en klaarmaakkosten.

De methodiek die Autoland toepast kan verschil opleveren met de aldus bepaalde verkrijgingsprijzen, waardoor een onjuiste voorraadwaardering ontstaat (inclusief een ongerealiseerd resultaat). Bovendien kan de opbrengstwaarde fluctueren, waardoor in beginsel positieve herwaarderingen noodzakelijk zijn, hetgeen niet in overeenstemming is met de grondslag verkrijgingsprijs.

Optie 2. Opbrengstwaarde onder aftrek van een brutomarge is niet gelijk aan de vervangingswaarde. BAW lid 2: het bedrag dat nodig zou zijn ter verkrijging van een ander actief dat economisch gelijke betekenis heeft (inkoopmarkt georiënteerd)

Per wettelijke optie 2 punten.

Antwoord 3.b. (4 punten)

1. De casus vermeldt dat deze auto's in consignatie zijn genomen, hetgeen betekent dat het economisch risico ligt bij de bewaargever i.c. de importeur. Deze auto's zullen dus door de laatstgenoemde in de balans worden verantwoord en niet door Autoland.

2 punten

2. Antwoord gebaseerd op investeringsverplichtingen

Een aangegane investeringsverplichting voldoet niet aan de eisen van een actief (geen beschikkingsmacht) of een financiële verplichting, maar is aan te merken als een niet-afgewikkelde overeenkomst. Deze wordt slechts toegelicht onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen. (Deloitte 2010, pagina 157)

Of

Antwoord gebaseerd op voorraden auto's

Indien voor deze bestelde auto's prijsafspraken zijn gemaakt (hetgeen aannemelijk is)

vormen zij onderdeel van de economische voorraad van Autoland. RJ 220.204 verbiedt echter verwerking van de voorraden in de balans op basis van de economische voorraad.

2 punten

Antwoord 3.c (4 punten)

Indien de motivatie is gebaseerd op een eigen wagenpark, dan kunnen geen punten worden toegekend. Het antwoord moet gebaseerd zijn op de activiteiten van de Autolandgroep, in dit geval leasing van personenauto's.

In de materiële vaste activa zijn de auto's opgenomen die duurzaam de bedrijfsuitoefening dienen. Dit betreft dus de auto's die op operationele leasebasis worden verhuurd en waarvan het economisch risico ligt bij Autoland (**2 punten**). In de voorraad nieuwe auto's zijn de handelsvoorraden nieuwe auto's bestemd voor de verkoop opgenomen. Hier ontbreekt dus het duurzame karakter (**2 punten**).

Antwoord 3.d (4 punten)

Een inhoudelijk correct antwoord met bijbehorende berekeningen, maar waarbij niet expliciet wordt ingegaan op het onderscheid tussen product versus period matching levert een maximale honorering op van 3 van de 4 punten).

De als periodekosten in de winst-en-verliesrekening opgenomen afschrijvingen materiële vaste activa bedragen: $1.127 - 213$ (afschrijving goodwill) = 914 (**2 punten**). Het resterende deel van de totale afschrijvingen: $10.362 - 914 = 9.448$. Dit komt overeen met de afschrijvingen op de vervoermiddelen (mutatiestaat MVA: 9.448) en moet o.g.v. product matching opgenomen zijn in de kostprijs van de (lease-)omzet (**2 punten**).

Vraag 4 Voorzieningen (12 punten)

In de casus is sprake van 3 werkzaamheden die voortvloeien uit het verlenen van garantie. Autoland Holding BV neemt alleen voor de garantieverplichtingen die voortkomen uit de verkoop van gebruikte auto's een voorziening in de balans op.

Gevraagd:

- a. Beredeneer op grond van wet- en regelgeving of Autoland Holding BV juist handelt door géén voorziening in de balans op te nemen voor de garantiwerkzaamheden aan nieuwe auto's die voortkomen uit:
1. de toepassing van de formele garantievoorwaarden en
 2. het gevoerde coulancebeleid.

Autoland Holding BV heeft de volgende informatie verzameld in verband met de terug-roepactie begin 2010.

Verkoop aantallen van de Bogota Prior:

juli 2009	38
augustus 2009	18
september 2009	15
oktober 2009	19
november 2009	29
december 2009	34
januari 2010	31

Autoland Holding BV gaat er van uit dat alle auto's aangemeld worden voor het herstel van de rem-installatie en schat de totale herstelkosten als volgt:

bij 20% van de auto's zullen de herstelkosten liggen tussen € 200 en € 500;
bij 40% van de auto's zullen de herstelkosten liggen tussen € 500 en € 800;
bij 40% van de auto's zullen de herstelkosten liggen tussen € 800 en € 1.400.

De directie van Autoland Holding BV is van mening dat alsnog een voorziening "terugroepactie" in de balans per 31 december 2009 moet worden opgenomen en heeft de accountant gevraagd een voorstel te doen ten aanzien van de omvang van deze voorziening.

Gevraagd:

- b. Beredeneer op grond van wet- en regelgeving dat de directie er terecht van uitgaat dat alsnog een voorziening "terugroepactie" in de balans per 31 december 2009 moet worden opgenomen.
- c. Geef een gemotiveerde berekening van de omvang van de voorziening "terugroepactie" per 31 december 2009.

Antwoord 4.a.1 (2 punten)

De klant heeft uitsluitend een relatie met de dealer en deze laatste dient dus een voorziening op te nemen ongeacht de mogelijkheid om de kosten te verhalen op derden (fabrikant, importeur).

Antwoord 4.a.2 (3 punten)

Voor het verkrijgen van drie punten is het voldoende als wordt ingegaan op de 'feitelijke verplichting'.

Hier is sprake van een feitelijke verplichting aangezien bij de vaste klanten de gerechtvaardigde verwachting is gewekt dat Autoland deze coulancepraktijk nu en in de toekomst zal toepassen. Autoland past dit coulancebeleid al jaren toe en het is daarom zeer aannemelijk dat een betrouwbare schatting van de betreffende uitstroom van middelen te maken is. Autoland neemt voor deze garantieverplichtingen ten onrechte geen voorziening op.

Antwoord 4.b (3 punten)

Voor het verkrijgen van drie punten is het voldoende dat wordt ingegaan op de drie voorwaarden die genoemd worden in RJ 252.201.

De terugroepactie is een gebeurtenis na balansdatum die nadere informatie verschaft over de feitelijke situatie per balansdatum. Deze situatie is als volgt:

- Autoland heeft een in rechte afdwingbare verplichting per balansdatum;
- de verplichting leidt tot een uitstroom van middelen (more likely than not);
- er kan een betrouwbare schatting van de omvang van de verplichting gemaakt worden:

de verwachtingswaarde.

Aan de voorwaarden van RJ 252.201 is voldaan, dus moet een voorziening in de balans worden opgenomen.

Antwoord 4.c (4 punten)

In het standaard antwoord ontbreekt aandacht voor de kosten van eventueel vervangend vervoer. Dit heeft verder geen invloed op de berekening, omdat de bedragen zijn gegeven.

De punten verdeling is als volgt aangepast: Een juiste berekening, gebaseerd op 100% levert 2 punten op. Het bepalen van de voorziening op 50% levert 1 pt op. Bij een goede berekening is het dus niet noodzakelijk dat de verwachtingswaarde expliciet wordt genoemd.

Voor de in januari 2010 verkochte auto's bestaat op 31 december 2009 nog geen herstelverplichting, dus dienen alleen de in 2009 verkochte auto's in aanmerking te worden genomen. Totaal 153 auto's **(1 punt)**. De beste schatting in de situatie van meerdere gelijksoortige gevallen is de verwachtingswaarde. **(1 punt)**

Begrote herstelkosten: $20\% \times 153 \times \text{€ } 350 + 40\% \times 153 \times \text{€ } 650 + 40\% \times 153 \times \text{€ } 1.100 =$

€ 117.810. Hiervan komt 50% ten laste van Autoland, dus de voorziening dient opgenomen te worden voor € 58.905 **(2 punten)**.

Vraag 5 Onderhoudswerkplaats (30 punten)

Geef een beschrijving van de controle van de opbrengstverantwoording uit hoofde van onderhoud en reparatie. Besteed hierbij aandacht aan:

- doelstelling
- risicoanalyse
- administratieve organisatie en interne beheersing
- cijferbeoordeling
- verbandscontroles
- overige gegevensgerichte handelingen.

Antwoord vraag 5 (30 punten)

Het onderdeel Administratieve organisatie is uitgebreid uitgewerkt. Van de kandidaat wordt niet verwacht dat deze net zo uitgebreid zijn of haar antwoord heeft uitgewerkt. Het is voldoende als de procedures puntsgewijze worden uitgewerkt, conform ETA of compendium deel 2

Het is van belang dat bij de AO/IB consistent wordt uitgewerkt. Dat betekent dat in de uitwerking typologiespecifieke elementen moeten zijn uitgewerkt. Er mogen aan de volgende onderwerpen 2 punten worden toegekend:

- CTFS 2 punten, maar dan moet wel de receptie zijn benoemd
- Automatisering (nog toe te voegen in voorbeeld van uitwerking)
- Begroting
- Registratie werkorders door receptie (doorlopende nummering per soort opdracht)
- Urenregistratie monteurs
- Nacalculatie

Indien een student 4 van bovenstaande onderwerpen heeft uitgewerkt dan kunnen 8 punten worden toegekend.

Waardering bij het onderdeel verbandscontrole: 1 punt per goed uitgewerkte verbandscontrole. Ook niet in het schema van uitwerking genoemde verbandscontroles kunnen goed worden gerekend, mits ze wel betrekking hebben op de opbrengsten uit reparatie.

*Waardering bij onderdeel overige gegevensgerichte handelingen: 3 * 2 punten. In het voorbeeld van uitwerking wordt toegevoegd inventarisatie*

Doelstelling (2 punten)

Controle van de volledigheid van de opbrengsten van onderhoud en reparatie en de juistheid van de gehanteerde tarieven.

Controle van de juistheid van de kosten van schoonmaak- en reparatiewerkzaamheden van ingeruilde auto's, de kosten van rijklaar maken en de garantiekosten.

Controle op de volledigheid van de doorbelaste kosten van fabrieksgarantie.

Risicoanalyse (3 punten)

In de onderhoudswerkplaats vinden een groot aantal soorten werkzaamheden plaats die een verschillende (of geen) relatie met de opbrengstverantwoording hebben. Hierdoor ontstaat het risico van verschuivingsgevaar in de opbrengstverantwoording van werkzaamheden met een hoge opbrengst naar werkzaamheden met een lagere (of geen) opbrengst.

Administratieve organisatie en interne beheersing (8 punten)

De accountant stelt vast door middel van waarneming ter plaatse en proceduretests of de volgende maatregelen van interne beheersing bij Autoland aanwezig zijn:

CTFS

Directie, receptie, werkplaats, administratie, magazijn.

Begroting

Op basis van de begrote kosten en normale bezetting worden de tarieven voor de onderhoudswerkplaats berekend. Begroting en tarieven worden geautoriseerd door de directie.

Procedures

Afspraken worden gemaakt bij de receptie die voor elke afspraak een werkorder aanmaakt.

Voor de verschillende soorten werkorders zijn er verschillende nummerseries met aparte voorloopnummers. Hierdoor wordt de juiste administratieve verwerking van de verschillende soorten werkzaamheden in de back office afgedwongen.

De monteurs registreren hun uren per werkorder.

De magazijnmeester registreert de aan de werkplaats afgegeven onderdelen per werkorder.

De kosten (uren van de monteurs en gebruikte onderdelen) worden toegerekend aan de werkorders na autorisatie door de werkplaatschef.

Voor het uitvoeren van garantiewerkzaamheden is voorafgaande autorisatie door de directie nodig.

Voor het uitvoeren van schoonmaak- en reparatiewerkzaamheden aan inruilauto's en ingeleverde leaseauto's is een interne werkopdracht nodig die wordt geautoriseerd door de directie.

Als een werkorder gereed gemeld wordt door de werkplaatschef wordt deze afgesloten en vindt administratieve verwerking automatisch plaats (aanmaken van de factuur; aanmaken van een interne factuur voor de doorberekening fabrieksgarantie aan de importeur, voor het boeken van de niet door te bereken werkzaamheden zoals schoonmaak- en reparatiekosten gebruikte auto's, kosten van rijklaar maken of eigen garantiekosten ten laste van de voorziening garantieverplichtingen)

De auto wordt door de receptie ter beschikking van de klant gesteld na betaling van de factuur of na ondertekening van de interne factuur.

Controls

Maandelijks worden de resultaten van de onderhoudswerkplaats intern geanalyseerd ten opzichte van de begroting.

Cijferbeoordeling (5 punten)

Nadat de interne maandelijks analyses zijn aangesloten op de financiële administratie verricht de accountant een cijferbeoordeling op de uitkomsten ten opzichte van de begroting, het vorige jaar en de perioden onderling. Hij let hierbij op:

- bezettingsresultaten personeel en werkplaats
- omzet en brutomarge per soort gefactureerde werkzaamheden
- hoogte van de niet gefactureerde werkzaamheden per soort:
 - garantie voor eigen rekening
 - kosten rijklaar maken
 - schoonmaak- en reparatiekosten ingeruilde auto's
- het verloop van de tussenrekening te verrekenen kosten fabrieksgarantie
- de hoogte van de indirecte uren per soort

De accountant vergelijkt de uitkomsten van de autodealerbedrijven onderling (bedrijfsvergelijking)

Verbandscontroles (6 punten)

- shoptime = jobtime + indirect
- jobtime x tarief = opboeking werkorders
- afboeking voorraad onderdelen = opboeking werkorders
- afboeking werkorders = kostprijs onderhoudswerkplaats + tussenrekening fabrieksgarantie + afboeking garantievoorziening + opboeking waardering gebruikte auto's
- omzet = opboeking debiteuren
- afboeking debiteuren = toename liquide middelen

Overige gegevensgerichte handelingen (6 punten)

De accountant controleert door middel van deelwaarneming de kosten van de werkorders die geen of een lagere opbrengst dan normaal hebben opgeleverd:

- kosten van rijklaar maken met de verkoopfactuur van de nieuwe auto (kenteken);
- kosten schoonmaak- en reparatie met de interne werkopdracht (autorisatie) en met het behaalde resultaat bij verkoop van de betreffende inruilauto;
- garantiwerkzaamheden met interne autorisatie;
- kosten van fabrieksgarantie door middel van afloopcontrole.

De accountant controleert de korting van 10 % verstrekt aan Lease BV aan de hand van de kentekens en gaat na dat de betreffende auto's ook aan Lease BV zijn verkocht.

De accountant controleert de juistheid van de aan klanten in rekening gebrachte tarieven voor onderhoudsbeurten en overige reparatiewerkzaamheden aan de hand van de door de directie geautoriseerde tarieven.

De accountant controleert de verhouding tussen de vaste opbrengsten per soort onderhoudsbeurt en de aan de betreffende werkorder toegerekende kosten.

De accountant controleert het eindsaldo debiteuren op afloop.

Vraag 6 AO Brandstofpassen (14 punten)

Bij Lease BV worden contracten afgesloten inclusief de kosten van brandstof. Hiertoe wordt aan de lessee een brandstofpas ter beschikking gesteld. Met deze pas kan bij aangesloten tankstations worden getankt zonder dat de lessee daarvoor moet betalen. Het tankstation brengt het verschuldigde bedrag in rekening bij de lessor. Deze pas mag alleen gebruikt worden om brandstof te tanken voor de in de leaseovereenkomst genoemde auto, dan wel voor een door de lessor beschikbaar gestelde vervangende auto. Het gebruik van deze passen is redelijk fraudegevoelig.

Gevraagd:

- a) Noem vijf beheersingsmaatregelen die Lease BV kan nemen om het oneigenlijke gebruik van de brandstofpas te beperken.
- b) Noem vier gegevens die in dit kader per tankbeurt minimaal moeten worden geregistreerd.

Antwoord vraag 6:

a) Beheersingsmaatregelen: (2 punten per maatregel; maximaal 10 punten)

- Koppelen tankpas aan kenteken.
- Pas voorzien van chip/magneetstrip gekoppeld aan een unieke pincode.
- Invoeren van een tanklimiet per dag/week; contractafhankelijk.
- Procedures rond verlies van tankpas.
- Medewerker Administratie of systeembeheer van Lease BV koppelt tankgegevens met contract.
- Tijdigheid van de factuurcontrole, d.w.z. zodra tankbeurtfacturen binnenkomen. Blokkeren schuldregistratie zolang tankgegevens nog niet zijn gecontroleerd.
- Analyse verbruiksgegevens; theoretisch verbruik (liters per 100 km) ten opzichte van werkelijk verbruik.
- Analyse van de tankfrequentie.
- Analyse tankgegevens; matchen van datum tankbeurt, vervangende auto en werkelijk beschikbaar gestelde vervangende auto.
- Duidelijke contractvoorwaarden (boetes; beëindigen contract) omtrent oneigenlijk gebruik.

b) Registratie per tankbeurt van: (1 punt per gegeven; maximaal 4 punten)

- kenteken;
- soort brandstof en prijs per liter;
- aantal liters;
- datum en tijd tankbeurt;
- kilometerstand
- pas-ID;
- vervangende auto j/n;
- handtekening op afgiftebon.

Autolandgroep: Vragen en antwoordindicatie van de middagzitting

Vraag 1 Accountantsorganisatie Auto Assurance (24 punten)

- a. In deel 3 van de casus is aangegeven dat accountantsorganisatie Auto Assurance aan brancheorganisatie AUTOMOTIVE een vast bedrag per jaar betaalt voor het advies om Auto Assurance in te schakelen bij de controle van de jaarrekening en een eenmalig een bedrag betaalt voor elke lid van AUTOMOTIVE dat besluit om Auto Assurance als accountant in te schakelen voor de controle van de jaarrekening.

Gevraagd:

Geef voor de verantwoordelijke accountant op basis van de VGC weer of sprake is van een bedreiging van de fundamentele beginselen. In uw beschouwing moeten de volgende aspecten worden meegenomen:

- de fundamentele beginselen;
- van welke bedreiging(en) sprake is;
- beoordeling van de bedreiging in het kader van de VGC;
- waarborgen (indien van toepassing).

- b. In deel 3 van de casus is een aantekening opgenomen die gemaakt is door een lid van het controleteam van Autoland Holding BV.

Gevraagd:

1. Beredeneer of deze controlebevinding in beginsel gevolgen heeft voor een in te stellen nader onderzoek. Geef hierbij kort aan wat voor werkzaamheden de accountant zal verrichten.
2. De mogelijke strekking van de af te geven controleverklaring (accountantsverklaring) bij de jaarrekening 2009 van de betreffende Dealer BV.
3. De mogelijke strekking van de af te geven controleverklaring (accountantsverklaring) bij de geconsolideerde jaarrekening 2009 van Autoland Holding BV.

Antwoord 1.a (10 punten)

De jaarlijkse betalingen kunnen beschouwd worden als een aanbrengpremie.

Fundamentele beginselen *Een antwoord bestaande uit 1 of 2 goede beginselen, mits goed gemotiveerd levert 2 punten op.*

Door het betalen van een dergelijke aanbrengpremie zijn de fundamentele beginselen integriteit, objectiviteit (onafhankelijkheid), deskundigheid en zorgvuldigheid en professioneel gedrag in het geding. **(3 punten)**

Bedreigingen (3 punten)

Er zou sprake kunnen zijn van het behartigen van eigenbelang. Accountantskantoor Auto Assurance heeft er belang bij om de aanbrengpremie terug te verdienen.

Beoordeling van de bedreiging (2 punten)

Een redelijk en objectief denkende derde zal dit een bedreiging vinden. De openbare accountant moet onafhankelijk zijn.

Mogelijke waarborgen (2 punten) *Indien bij een antwoord op de mogelijke waarborgen niet expliciet wordt uitgegaan van VGC B1. 240-6 resp. 240-7 kunnen toch 2 punten worden toegekend, uiteraard mits het antwoord goed gemotiveerd is. Aan een goede motivatie dat geen waarborgen zijn te treffen, mag eveneens 2 punten worden toegekend.*

Accountantsorganisatie Auto Assurance informeert haar cliënten over de afspraak die gemaakt is tussen Auto Assurance en brancheorganisatie AUTOMOTIVE. Accountantsorganisatie Auto Assurance vermeldt hierbij onder welke voorwaarden (vergoeding) deze afspraak is gemaakt.

Referentie regelgeving:

VGC: Artikel B1- 240.6 en 240.7

Antwoord 1.b (14 punten)

- 1 *Een antwoord in de zin van “Externe expertise” inhuren kan ook goed worden gerekend. Waardering 4 *2 punten met een maximum van 6 punten.*

De accountant verricht nader onderzoek en gaat na of de betreffende auto aan de cruise-control gerepareerd is bij de betreffende Dealer BV aan de hand van de werkorder en de factuur. **(2 punten)**

De accountant gaat na of de betreffende Dealer BV een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering heeft afgesloten; onder welke voorwaarden; met welke dekking en of sprake is van een eigen risico. **(2 punten)**

De accountant past het controlemiddel advocatenbrief (lawyers letter) toe en vraagt om een inschatting van de advocaat van de kans dat Dealer BV aansprakelijk is voor de geclaimde schade (Legal opinion). **(2 punten)**

De accountant beoordeelt de materialiteit van mogelijk in het geding zijnde bedragen.

(2 punten)

2. *Indien niet alle drie de mogelijkheden worden benoemd, maar dat wordt gemotiveerd dat de claim hooguit van materieel belang is, dan eveneens 5 punten.*

De strekking is afhankelijk van de uitkomsten van het nader onderzoek: Als Dealer BV niet aansprakelijk is of als er geen materiële kosten ontstaan (verzekering dekt de schade) of de directeur van de betreffende Dealer BV past de jaarrekening op basis van de bevindingen van de accountant dan geeft de accountant een goedkeurende controleverklaring (accountantsverklaring). **(1punt)**

Als uit het nader onderzoek blijkt dat in de jaarrekening van de betreffende dealer een schuld, voorziening of toelichting van materieel belang moet worden opgenomen en de directie is hiertoe niet bereid dan ontstaat een bedenking tegen de verantwoording en geeft de accountant een controleverklaring (accountantsverklaring) met beperking. **(2 punten)**

Als uit het nader onderzoek blijkt dat in de jaarrekening van de betreffende dealer een schuld, voorziening of toelichting van diepgaand (wezenlijk) belang moet worden opgenomen en de directie is hiertoe niet bereid dan ontstaat een bedenking tegen de verantwoording en geeft de accountant een afkeurende accountantsverklaring. **(2 punten)**

3. *Bij een antwoord op deze vraag moet de kandidaat duidelijk maken dat hij/zij een relatie weet te leggen tussen de geconsolideerde jaarrekening van de Autolandgroep en de jaarrekening van dealer BV. Er kunnen alleen drie punten worden toegekend als de student ingaat op de eerste zin van het voorbeeld van uitwerking. Indien alleen wordt verwezen naar vraag 1b2 kunnen geen punten worden toegekend.*

In de geconsolideerde jaarrekening van Autoland Holding BV is het belang mogelijk kleiner. Bijvoorbeeld materieel in plaats van diepgaand (wezenlijk) of niet materieel ipv materieel. **(3 punten)**

Als het belang diepgaand (wezenlijk) blijft dan zal de accountant een afkeurende accountantsverklaring geven.

Als het belang materieel is dan zal de accountant een accountantsverklaring met beperking geven.

Als het belang niet materieel is zijn er in principe geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring.

Vraag 2 Goodwill, overname Teas Dealer BV en deelnemingen (20 punten)

Goodwill

Uit de waarderingsgrondslagen blijkt dat Autoland Holding BV betaalde goodwill activeert. De wet kent voor de goodwillverwerking twee alternatieve verwerkingwijzen. De directie overweegt een toekomstige stelselwijziging op dit punt. Zij wil daarom inzicht verkrijgen in de uitwerking van beide alternatieven op vermogen en resultaat.

Gevraagd:

- a. Noem deze 2 wettelijk toegestane alternatieven (nummer deze: alternatief I en II)

Ga er bij de volgende vragen b en c van uit dat Autoland Holding BV deze alternatieven altijd al zou hebben toegepast.

- b. Bereken het groepsvermogen per 31 december 2009 bij toepassing van:
- alternatief I en
 - alternatief II.
- c. Bereken het resultaat na belasting over boekjaar 2009 bij toepassing van:
- alternatief I en
 - alternatief II.

Teas Dealer BV

- d Geef de journaalpost met bedragen die Autoland Holding BV op 1 januari 2009 heeft gemaakt van de overname van Teas Dealer BV.
- e Toon aan dat Autoland Holding BV de overname van Teas Dealer BV niet juist in het kasstroomoverzicht heeft verwerkt.

Deelnemingen

- f. Beredeneer in het algemeen de situatie die Autoland Holding BV heeft verplicht tot het opnemen van een Voorziening vermogenstekort deelnemingen.

Antwoord 2.a (2 punten)

Betaalde goodwill in 1x ten laste van het eigen vermogen (overige reserves) brengen.

Betaalde goodwill in 1x ten laste van de winst-en-verliesrekening brengen.

Antwoord 2.b (4 punten)

In 1x t.l.v. het vermogen: groepsvermogen ultimo 2009: $15.389 - 240 = 15.149$

In 1x t.l.v. de winst-en-verliesrekening: groepsvermogen ultimo 2009: $15.389 - 240 = 15.149$

Antwoord 2.c (4 punten) *Indien de student bij de berekening ingaat op VPB, dan moet 1 punt in mindering worden gebracht.*

In 1x t.l.v. het vermogen: res. na belasting 2009: $1.168 + 213 = 1.381$

In 1x t.l.v. de winst-en-verliesrekening: res. na belasting 2009: $1.168 + 213 - 74 = 1.307$

Antwoord 2.d (3 punten) *Indien alleen een goede journaalpost wordt gegeven, dan mag één punt worden toegekend.*

Deelneming in groepsmaatschappijen	70	
Goodwill	74	
Aan / Bank		144

Antwoord 2.e (4 punten)

Zie de opbouw van de kasstroom uit investeringsactiviteiten. Volgens RJ 360.219 zou de overname voor de volledige overnamesom van € 144 als investering in financiële vaste activa verantwoord moeten worden als onderdeel van de kasstroom uit investeringsactiviteiten.

Alternatief: Onder de mutatiestaat van de materiële vaste activa staat vermeld: "Onder investeringen zijn begrepen de activa van verworven deelnemingen, etc...". Dit citaat is in strijd met RJ 360.219.

Antwoord 2.f (3 punten)

Een negatieve vermogenspositie bij de deelneming in combinatie met een gehele of gedeeltelijke juridische en/of feitelijke aansprakelijkheid voor de schulden van de betreffende deelneming.

Vraag 3 Eigen vermogen (16 punten)

De volgende gegevens zijn beschikbaar:

- de nominale waarde van één aandeel bedraagt € 50;
- het resultaat boekjaar 2008 wordt geheel gereserveerd;
- de wettelijke reserve deelneming heeft betrekking op één deelneming in een groepsmaatschappij. Autoland Holding BV is door bepaalde statutaire beperkingen niet in staat dividenduitkeringen bij deze deelneming te bewerkstelligen. De betreffende deelneming heeft over boekjaar 2009 een verlies geleden van € 109.000 en geen dividend uitgekeerd;
- Autoland Holding BV is in 2007 gestart met een beloningsprogramma voor de directies van de dealerbedrijven dat bestaat uit het toekennen van opties op aandelen Autoland Holding BV. Er zijn in 2007 10.000 opties toegekend die de houders het recht geven in 2010 per optie één aandeel te kopen voor de uitoefenprijs van € 120. Een gespecialiseerd bureau bepaalt jaarlijks de waarde van de aandelen. Op 1 januari 2009 was de waarde vastgesteld op € 155 per aandeel en per 31 december 2009 op € 173;
- in de loop van 2009 heeft Autoland Holding BV een pakket eigen aandelen ingekocht voor € 181.000.

Gevraagd:

Stel de volledig ingevulde mutatiestaat 2009 van het eigen vermogen van Autoland Holding BV op. Maak hiervoor gebruik van het aangehechte antwoordblad.

Antwoord vraag 3 (16 punten)

Inkoop van eigen aandelen t.l.v. de agioreserve is juist. (In elk geval ten laste van de vrije reserves). Omzetten/verzilveren van aandelenopties mag overigens niet t.l.v. de agioreserves.

	Aandelen-Kapitaal	Agio	Wettelijke reserve deelneming	Overige reserves	Resultaat boekjaar	Totaal	
Stand 31 dec. 2008	57	223	83	10.348	3.511	14.222	
- winstverdeling				3.511	- 3.511	-	4p
- ingeh. winst deeln.			- 83	83		-	4p
- aand. opties				180		180	2p
- inkoop eigen aand.				- 181		-181	2p
- res.boekjaar 2009					1.168	1.168	4p
Stand 31 dec. 2009	57	223	-	13.941	1.168	15.389	0p

Vraag 4 ICT en AO/IB terugroepactie (40 punten)

- a) Noem 6 beheersingsmaatregelen met betrekking tot de continuïteit en de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde informatieverzorgende systemen en motiveer per maatregel waartoe deze maatregel dient,

In deel 1 van de casus wordt melding gemaakt van een terugroepactie om een defect aan het remsysteem van de na 1 juli 2009 verkochte Bogota Prior's te kunnen herstellen. Om bij de dealers de juistheid van de kosten van deze actie zeker te stellen moet er een AO/IB procedurebeschrijving worden opgesteld.

- b. Maak een AO/IB procedurebeschrijving om de juistheid van de kosten van de terugroepactie zeker te stellen. U dient alleen de processen te beschrijven. In uw uitwerking moet een duidelijk onderscheid zichtbaar zijn tussen de **voorbereiding**, de **uitvoering** en de **afsluiting** van de terugroepactie. Beschouw de terugroepactie als een eenmalige gebeurtenis waarvan de leiding wordt toevertrouwd aan een door de directie aangewezen functionaris.

Antwoordindicatie vraag 4a (6 punten)

- *ICT beheersingsmaatregelen zonder motivatie mogen **niet** gehonoreerd worden.*
- *1 punt per gemotiveerd item. Indien meer dan 6 maatregelen worden genoemd, dan worden alleen de eerste 6 beoordeeld. Genoemde opsomming is niet limitatief, maar antwoorden dienen realistisch te zijn, dat wil zeggen dat de kosten van de genoemde beheersingsmaatregelen opwegen tegen de opbrengsten.*
- *Alleen gemotiveerde items mogen worden gehonoreerd. Een opsomming van alleen maatregelen levert 0 punten op.*

Maatregel	Motivatie
De toegang tot het systeem, programmatuur en bestanden is beveiligd met behulp van een login/wachtwoord-combinatie welke gekoppeld is aan een competentietabel die een afspiegeling vormt van de geldende functiescheidingen.	Handhaven van de geldende controletechnische functiescheidingen (CTFS) binnen de personele organisatie.
Binnen de afdeling Information Technology and General Ledger (IT/GL) bestaat CTFS (secundair) tussen ontwerp, ontwikkeling en beheer.	Er is sprake van een separate ICT-afdeling. Om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening en de kwaliteit van informatie te garanderen is secundaire functiescheiding binnen deze afdeling noodzakelijk.

Maatregel	Motivatie
Lokale servers staan opgesteld in fysiek beschermde ruimtes welke alleen toegankelijk zijn voor geautoriseerde medewerkers (sleutelbeheer).	Deze maatregel verhoogt de betrouwbaarheid en de continuïteit van de informatievoorziening omdat niet iedereen toegang heeft tot de systemen en omdat deze staan opgesteld in een ruimte welke beschermd is tegen invloeden van buitenaf.
Dagelijkse back-ups welke extern worden bewaard.	Beheersingsmaatregel ter verhoging van de continuïteit. Ingeval van een calamiteit kan de organisatie nog beschikken over haar digitale gegevens en programma's
Recovery procedures welke maandelijks (= regelmatig) worden getest.	Continuïteit en betrouwbaarheid; er kunnen wel backup's worden gemaakt, maar is vervolgens herstel mogelijk?
Service Level Agreement (SLA) met afdeling IT/GL met betrekking tot servicegraad.	Maatregel gericht op de continuïteit van de informatievoorziening met betrekking tot zowel hardware als software. Regelen na hoeveel tijd er in geval van een storing en/of calamiteit kan worden doorgegaan met de normale bedrijfsuitvoering.
Maatregelen voor een betrouwbare gegevensuitwisseling met de afdeling IT/GL. Virtual Private Network (VPN) met encryptie. (Het noemen van call en dial back als beheersingsmaatregel is pertinent fout! – zwaar verouderd)	Voorkomen dat gegevens tijdens het datatransport worden verminkt, door derden kunnen worden onderschept en gelezen
Externe toegang tot de systemen is beschermd met behulp van een firewall.	Betrouwbaarheidsverhogende maatregel omdat niet elke 'deur' (poort) van het systeem openstaat; beperken van de externe toegangsmogelijkheden tot het systeem.
Gebruik van actuele antivirussoftware	Bescherming tegen kwaadaardige software om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening te verhogen.
Change management procedures	Betrouwbaarheid; gecontroleerde procedures m.b.t. door te voeren veranderingen in zowel hardware als software.

Antwoord vraag 4b (34 punten)

We hebben hier te maken met een eenmalige gebeurtenis dus ligt het voor de hand hiervoor een projectadministratie in te richten / op te zetten.

Voor de beantwoording is het niet relevant waar de AO/IB wordt beschreven (per dealer of centraal).

Kandidaat hoeft niet in te gaan op het achterhalen van de klant indien deze een terug te roepen auto al heeft verkocht of uit het verkeer is genomen (total loss door schade of ongeval) of niet meer woonachtig is op het adres zoals bekend bij de dealer. Indien hier wel op wordt ingegaan, dan mag dat, binnen het geldende maximum, extra beloond worden.

Essentieel voor juistheid is de trits VC, registratie werkelijkheid en nacalculatie (VBC, detailcontroles en CBO).

Beoordeling: 1 punt per bullit

Voorbereiding

- Directie stelt Projectleider (PL) aan.
- PL stelt op basis van het verkoopbestand vast hoeveel en welke klanten benaderd moeten worden.
- Medewerker verkoop stelt namens de directie een brief op om de betrokken klanten te informeren omtrent de terugroepactie, te verwachten duur, vervangend vervoer, contact persoon (PL) en verdere acties. Directie en PL ondertekenen deze brief.
- PL neemt contact op met importeur omtrent tijdstip waarop reparatie-instructies beschikbaar zijn en welke materialen nodig zijn voor het herstel en een reparatietijdentabel (relatie tussen km-stand en geschatte reparatietijd).
- PL richt projectadministratie in (Klantnummer, NAW klant, kenteken auto, km-stand, datum reparatie, vervangend vervoer (j/n), kosten vervangend vervoer, arbeidskosten, materiaalkosten, reparatienummer werkplaats, status voortgang).
- PL verzoekt IT/GL een mogelijkheid te creëren om werkplaatsopdrachten te voorzien van een projectnummer en opdrachtsoorten uit te breiden met één extra categorie “terugroep”. Opdracht aan IT/GL tot noodzakelijke aanpassing van software.
- Implementatie gewijzigde software na positieve acceptatietest door PL en gebruikers en beschikbaar zijn van aangepaste gebruikershandleidingen.
- PL stelt op basis van beschikbare gegevens een globale planning op – tijdsduur en kosten.
- Medewerker verkoop stelt namens PL brief voor klant op met datum voorstel voor reparatie; mutatie in projectbestand (reparatiedatum; status: reparatiedatum voorgesteld) en planningbestand werkplaats (voorlopige reservering, opdracht soort = “terugroep” en projectnummer) en verhuurbestand (reservering vervangend vervoer; datum verhuur; NAW klant; tarief (nultarief met reden + “terugroep” en projectnummer).
- Verzoek aan klant binnen 1 week reparatiedatum te bevestigen, km-stand door te geven en aan te geven of hij gebruik wenst te maken van vervangend vervoer.
- Indien binnen 10 dagen geen reactie (selectie uit projectadministratie) dan herinnering naar klant; eventueel telefonisch.
- Op basis van reactie klant werkt PL de projectadministratie bij (datum reparatie, km-stand, vervangend vervoer j/n en status voortgang – reparatiedatum definitief)
- PL informeert de receptie omtrent de reparatiedatum en de geschatte reparatieduur op basis van de km-stand.
- Receptie past planningbestand werkplaats en verhuurbestand aan op basis van nieuwe gegevens.
- PL genereert bestelvoorstel voor “vervangende onderdelen”.

Uitvoering

- Voor aanvang van de dagelijkse werkzaamheden genereert de receptie op basis van het werkplaatsplanningbestand de werkopdrachten voor die dag. Alle werkopdrachten zijn voorzien van een uniek doorlopend nummer, een opdrachtsoort, projectnummer (indien van toepassing) en status: wachtend.
- Chef werkplaats ontvangt een overzicht van de te verwachten werkopdrachten.
- Werkopdrachten blijven bij de receptie tot klant zich meldt.
- Klant meldt zich bij receptie; receptiemedewerker neemt sleutels en papieren in ontvangst en voegt deze bij de werkopdracht. Status werkopdracht naar “gereed voor uitvoering”. Systeem genereert een Materiaalafgiftebon (MAB) indien noodzakelijk.
- Ingeval er vervangend vervoer ter beschikking wordt gesteld: Maken kopie rijbewijs, actualiseren verhuurbestand en afgeven sleutels en papieren vervangend vervoermiddel. Controle, samen met klant van vervangend vervoermiddel op eventuele schade. Aantekening van bevindingen en km-stand op huurovereenkomst welke door beide partijen wordt ondertekend.
- Chef werkplaats verdeelt de werkopdrachten en MAB's met de status “gereed voor uitvoering” over de beschikbare monteurs en actualiseert het werkopdrachtenbestand. Status “in uitvoering” plus toevoegen monteur_ID.
- Monteur registreert de aan de opdracht bestede tijd en de gebruikte materialen in het werkopdrachtenbestand.
- Gereedmelding door monteur in werkopdrachtenbestand (status “opdracht gereed”). Monteur informeert chef werkplaats dat de opdracht klaar is.
- Chef werkplaats controleert op basis van de werkopdracht of de vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd en geeft een oordeel omtrent de bestede hoeveelheid tijd en materialen. Actualiseren werkopdrachtenbestand status “uitvoering gecontroleerd” plus eventuele opmerkingen. Melding aan receptie; werkopdracht en sleutels retour naar receptie.
- Systeem actualiseert de betreffende velden in het projectenbestand, het voorraadbestand en het urenbestand; tevens berekent het systeem de gemaakte kosten (arbeid en materiaal) en schrijft deze weg in het werkopdrachtenbestand, het projectenbestand.
- Receptie neemt contact op met klant en meldt dat de auto's gereed is. Actualiseren werkplaatsopdrachten bestand (status = “gereedmelding aan klant”).
- Systeem genereert een pro forma factuur voor de klant.
- Klant meldt zich aan receptie om auto op te halen. Klant tekent werkplaatsopdracht, pro forma factuur en retourneert, indien van toepassing de papieren en sleutels van het vervangend vervoer. Na controle op beschadigingen, het registreren van de eind km-stand en het ondertekenen van de huurovereenkomst, ontvangt de klant de sleutels van zijn auto retour. Actualiseren werkplaats opdrachtenbestand status = “reparatie afgehandeld” , verhuurbestand en projectadministratie (status en kosten vervangend vervoer)

Afsluiting

- Periodiek controleert de PL de voortgang van de terugroepactie. Aantal terugroepreparaties gepland versus aantal terugroep reparaties uitgevoerd.
- Op basis van de in het projectenbestand geregistreerde kosten voor arbeid, materialen en vervangend vervoer actualiseert de administratie maandelijks, voor de periode afsluiting, de relevante grootboekrekeningen.
- Medewerker Administratie factureert met behulp van het systeem maandelijks 50% van de werkelijk op het project geboekte terugroepkosten aan de importeur.
- Administratie controleert op tijdigheid van de ontvangsten.
- PL analyseert de verschillen tussen de geplande en de gerealiseerde grootheden.

- PL sluit project af indien alle terug te roepen auto's zijn gerepareerd; blokkeren projectnummer voor boekingen.
- Analyse van project door PL en directie
- Het systeem genereert VBC's in aantallen, hoeveelheden en waarden op basis van het statusveld in het projectenbestand, het openstaande postenbestand en de van de importeur ontvangen betalingen. Iedere VBC, detailcontrole en CBO die zekerheid toevoegt levert 1 punt op.

OAT 2011-05-31 Woodhouse

DEEL 1 BEDRIJFSBESCHRIJVING WOODHOUSE-GROEP

Recente geschiedenis

De Woodhouse-groep is een in Nederland en Noorwegen gevestigde groep van ondernemingen die zich heeft gespecialiseerd in de exploitatie van bossen en het fabriceren en plaatsen van houten woonhuizen. Daarnaast houdt de Woodhouse-groep zich bezig met de ontwikkeling van nieuwe concepten voor huizen en installaties, en het uitvoeren van installatie in en onderhoud aan huizen.

De directeur-eigenaar heeft deze onderneming in 1990 opgericht nadat hij, als aannemer bij de bouw van houten huizen, in aanraking was gekomen met opdrachten tot plaatsen en afbouwen van bouwpakketten voor huizen. Omdat de inkoopprijs van deze uit Scandinavië geïmporteerde bouwpakketten relatief hoog was, is hij op het idee gekomen deze bouwpakketten zelf te fabriceren. In eerste instantie gebeurde dit in een grote schuur die voor de aannemerij als opslag werd gebruikt, maar sinds achttien jaar is Woodhouse gevestigd in een professioneel bedrijfsgebouw.

Profiel

Missie en actuele ontwikkelingen

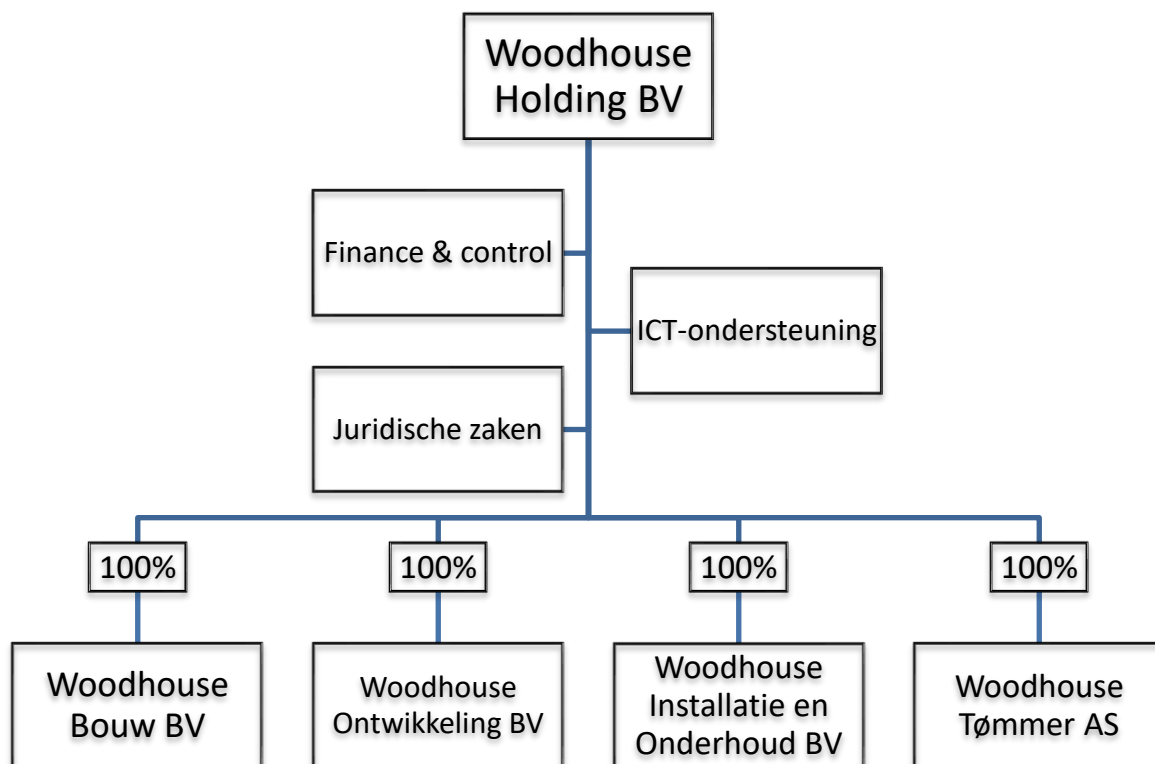
De belangrijkste doelstelling van de Woodhouse-groep is een geleidelijke groei van de omzet en de bedrijfsresultaten in een door de economische crisis moeilijke markt. Toch heeft de Raad van Bestuur van de Woodhouse-groep genoeg mogelijkheden gevonden de bedrijfsresultaten positief te houden en zelfs te laten toenemen in 2010. De komende jaren zal de vraag naar energieneutrale woningen toenemen en de Raad van Bestuur van de Woodhouse-groep wil zich concentreren op deze ontwikkeling. De Woodhouse-groep wil met name inspelen op veranderende wet- en regelgeving op het gebied van milieu en veiligheid. Eisen vanuit het recentelijk aangepaste bouwbesluit op het gebied van brandveiligheid en energiebesparing zijn verwerkt in de huizen die de Woodhouse-groep aanbiedt. Belangrijkste eis aan de producten van de Woodhouse-groep is en blijft kwaliteit. De Woodhouse-groep is een specialist op de markt van houten huizenbouw en wil bekend staan als een betrouwbare leverancier van kwaliteitsproducten.

De markt

Ondanks de economische crisis is de omzet van de Woodhouse-groep de laatste jaren flink gegroeid. Dit is vooral een gevolg van het feit dat de Woodhouse-groep relatief goedkope, maar kwalitatief zeer goede woningen fabriceert ten opzichte van concurrenten in binnen- en buitenland. Daarnaast heeft de installatie- en onderhoudstak de laatste jaren een enorme groei doorgemaakt doordat veel mensen kiezen voor het opknappen van hun huidige woning in plaats van verhuizen.

DEEL 2 ORGANISATIESTRUCTUUR EN ACTIVITEITEN VAN DE WOODHOUSE-GROEP

Structuurschema per 1 januari 2010

Woodhouse Holding BV

De Raad van Bestuur opereert vanuit het hoofdkantoor in IJhorst. Onder de algemeen directeur ressorteren de volgende centrale afdelingen:

- Finance & Control (inclusief risk management)
- ICT-ondersteuning
- Juridische zaken

De vier werkmaatschappijen worden ieder geleid door een directeur. De vier directeurs van de werkmaatschappijen en de algemeen directeur vormen gezamenlijk de Raad van Bestuur. De Raad van Commissarissen bestaat uit drie leden en heeft tot primaire taak het houden van toezicht op en het geven van advies over het beleid van de Raad van Bestuur en de activiteiten van de Woodhouse-groep.

Interne beheerssystemen

Het interne beheerssysteem is gericht op het beheersen van risico's die met de bedrijfsactiviteiten samenhangen en op de bewaking van de effectiviteit en efficiency van bedrijfsprocessen, waaronder de administratieve processen. Daarnaast zijn de interne beheersingssystemen gericht op het naleven van wet- en regelgeving en beveiliging van activa.

De eerste verantwoordelijkheid voor de beheerssystemen ligt bij de werkmaatschappijen zelf. De algemeen directeur draagt zijn verantwoordelijkheid door het volgende raamwerk na te leven:

- Alle bedrijfsonderdelen stellen operationele plannen en begrotingen op voor een driejaarsperiode. Deze vormen de basis voor de toetsing van de werkelijke maand- en kwartaalresultaten. Deze plannen worden op concernniveau maandelijks besproken.
- Elk jaar worden op concernniveau de belangrijkste risico's op operationeel en financieel gebied en actieplannen specifiek geïdentificeerd en gerapporteerd.
- De directeuren van de bedrijfsonderdelen rapporteren functioneel aan de algemeen directeur.
- De Woodhouse-groep hanteert een finance & controlhandboek waarin onder meer richtlijnen voor financiële rapportage en administratieve organisatie en interne beheersing in detail zijn beschreven en waarvan een risicobeheersingssectie deel uitmaakt.

Stafafdeling ICT-ondersteuning

Er is sprake van een hoge automatiseringsgraad. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van specifiek voor de bouw ontwikkelde programmatuur. Deze programmatuur is een ERP-pakket met modules voor verkoop, inkoop, voorraad, productie, projecten en financiële administratie.

Woodhouse Bouw BV heeft een eigen website waar het aanbod aan huizen, mogelijke opties en mogelijkheden tot het zelf verrichten van werkzaamheden door de klant staat beschreven.

Op dit moment is Woodhouse Bouw BV bezig met de ontwikkeling van een website waarin potentiële opdrachtgevers hun eigen wensen vorm kunnen geven. Met hulp van een ontwerppakket kunnen opdrachtgevers zelf een ontwerp maken van hun ideale huis met een schatting van de fabricagekosten van deze woning.

Voor het ontwikkelen en hosten van deze webapplicatie worden externe partijen ingeschakeld die onder regie van de eigen ICT-afdeling de werkzaamheden uitvoeren.

Hierna worden achtereenvolgens de belangrijkste bedrijfsonderdelen van de Woodhouse-groep toegelicht.

A. Woodhouse Bouw BV

A1 Activiteiten

Woodhouse Bouw BV biedt ten aanzien van het ontwerp en de plaatsing de volgende mogelijkheden:

- Een zestal standaardmodellen waarop de klant nog de nodige aanpassingen kan laten aanbrengen. Een informatiefolder is beschikbaar die op aanvraag via de website of telefonisch naar de klant wordt gestuurd met daarin een lijst met richtprijzen. Per model worden twee richtprijzen gegeven: de prijs van het bouw pakket en de prijs van een geheel opgebouwde en afgewerkte woning. Tevens is er een prijslijst met de te verkrijgen opties waaronder zaken als dakkapellen, carports, schuifpuien, serres en verlenging van de standaardwoning.
- Voor het afbouwen en plaatsen van de huizen kan de klant zelf bepalen welke werkzaamheden Woodhouse Bouw BV moet uitvoeren en welke activiteiten door de klanten zelf zullen worden uitgevoerd. Als Woodhouse Bouw BV de plaatsing van het huis moet uitvoeren, wordt voor de funderingswerkzaamheden pas een prijs afgegeven na onderzoek ter plaatse van de ondergrond waarop het huis komt te staan.

Onder de directeur van Woodhouse Bouw BV ressorteren de volgende afdelingen:

- Verkoop
- Bedrijfsbureau
- Inkoop
- Personeelszaken
- Magazijn boomstammen en bouwmaterialen
- Fabricage waaronder een zagerij, lijmafdeling en impregneerafdeling
- Magazijn gereed product
- Kwaliteitscontrole
- Verpakking
- Plaatsing
- Oplevering en inspectie
- Administratie waaronder financiële administratie en salarisadministratie

A2 Verkoop

Potentiële opdrachtgevers vragen via de website van Woodhouse Bouw BV of telefonisch de folder aan. Na het bestuderen van de folder kan de klant een afspraak maken voor een nader gesprek met een verkoopadviseur. Het doel van dit gesprek is het informeren van potentiële opdrachtgevers over de warme uitstraling die de houtbouw biedt en het inventariseren welke wensen de opdrachtgever heeft ten aanzien van het ontwerp. De verkoopadviseur geeft een toelichting op mogelijk door de opdrachtgevers zelf te verrichten afbouwwerkzaamheden. Ook bestaat de mogelijkheid om woningen te bezoeken van klanten die in het verleden Woodhouse Bouw BV de opdracht tot bouw van een houten huis hebben gegeven.

Bij gebleken interesse kunnen potentiële opdrachtgevers de verkoopadviseur vragen een vrijblijvende offerte op te stellen uitgaande van het gekozen standaardmodel, de eventueel gewenste opties en de door Woodhouse Bouw BV uit te voeren afbouw- en plaatsingswerkzaamheden. In deze offerte wordt een stelpost opgenomen voor de daadwerkelijke plaatsing van het huis op de grond in verband met de noodzakelijke fundering van het huis. Als de klant op basis van de vrijblijvende offerte beslist in zee te willen gaan met Woodhouse Bouw BV verricht een medewerker van het bedrijfsbureau de noodzakelijke sonderingwerkzaamheden om een nadere schatting van de funderingskosten mogelijk te maken. De werkelijke kosten van het funderen van de woning verrekend met de stelpost worden met de tweede termijn in rekening gebracht bij de opdrachtgever.

Na acceptatie van de offerte wordt een contract afgesloten tegen vaste aanneemsom met een clause waarin staat dat de kosten van funderingswerkzaamheden op regiebasis worden verrekend met de stelpost die hiervoor in het contract is opgenomen. Bij overschrijding van de in het contract vastgelegde oplevertermijn is Woodhouse Bouw BV een aanzienlijke boete verschuldigd. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijk meer- en minderwerk dat de klant tijdens de afbouw van het huis met de afdeling verkoop afspreekt.

Woodhouse Bouw BV factureert de opdrachtgevers in vier termijnen op basis van het afgesloten contract. De eerste termijn bedraagt 30 procent van de aanneemsom en dient binnen 28 dagen na afsluiten van het contract te worden voldaan. De tweede en derde termijn worden naar rato van voortgang van de bouw volgens het contract in rekening gebracht. De laatste termijn wordt na oplevering en acceptatie door de opdrachtgever gefactureerd. Meerwerk gebeurt uitsluitend op regiebasis en wordt in rekening gebracht na uitvoering van de werkzaamheden en minderwerk verlaagt de contractprijs en daarmee de hoogte van de nog te betalen termijnen.

A3 Inkoop

Woodhouse Bouw BV gebruikt voor de fabricage van de huizen alleen eerste kwaliteit Noors grenenhout. Om aan de strenge kwaliteitsvereisten van Woodhouse Bouw BV te voldoen wordt het benodigde hout alleen ingekocht bij de dochtermaatschappij Woodhouse Tømmer AS in Noorwegen, een naar Noors recht gevestigde onderneming, vergelijkbaar met de Nederlandse besloten vennootschap. Het hout wordt na ontvangst bij Woodhouse Bouw BV gekeurd door de afdeling kwaliteitscontrole.

De overige bouwmaterialen worden betrokken van gerenommeerde fabrikanten. Met deze fabrikanten wordt afgerekend in euro's. Alleen Woodhouse Tømmer AS factureert het geleverde hout in Noorse kronen.

De installatiewerkzaamheden worden uitgevoerd door de dochtermaatschappij Woodhouse Installatie en Onderhoud BV.

A4 Magazijn boomstammen en bouwmaterialen

Woodhouse Bouw BV beschikt over een gesloten en geconditioneerd magazijn waar de boomstammen worden bewaard. Daarnaast is er een gesloten magazijn voor de overige bouwmaterialen. De magazijnmeester is verantwoordelijk voor de condities waaronder de stammen worden bewaard (o.a. temperatuur en vochtigheid). De boomstammen worden in de voorraadadministratie geregistreerd per soort hout per kubieke meter. De overige bouwmaterialen worden geregistreerd per artikelsoort.

A5 Fabricage

Op de fabricageafdelingen worden de diverse onderdelen voor de huizen op voorraad gefabriceerd. De massieve houten balken waaruit de wanden en gevels worden opgetrokken, worden door de zagerij in een aantal standaardlengtes gezaagd met behulp van frees- en zaagmachines. Afval dat bij het zagen ontstaat, wordt verkocht aan een spaanplaatfabriek tegen een vaste prijs per kubieke meter. Voor de fabricage van deuren en kozijnen beschikt de lijmafdeling van Woodhouse Bouw BV over een speciale machine waarbij de onderdelen onder hoge druk verlijmd worden. Op de impregneerafdeling worden alle onderdelen in een bassin met een speciale milieuvriendelijke olie geïmpregneerd om houtrot te voorkomen. Na gereedkomen worden de onderdelen gekeurd door de afdeling kwaliteitscontrole. Eventueel uitval wordt niet herbewerkt maar als afval beschouwd en aan de spaanplaatfabriek verkocht.

A6 Magazijn gereed product

De gereedgekomen standaard balken en kozijnen worden na kwaliteitscontrole door het magazijn gereed product in ontvangst genomen. Het betreft een gesloten magazijn dat wordt beheerd door een magazijnmeester.

De voorraad wordt per standaard balk en kozijn geregistreerd tegen standaardkostprijzen. Het tijdens de fabricage ontstane afval en uitval wordt geregistreerd in kubieke meters en wordt in een aparte ruimte in het magazijn gereed product opgeslagen voordat het wordt verkocht aan de spaanplaatfabriek.

A7 Verpakking

Het bedrijfsbureau stelt op basis van de verkregen bouwopdrachten een planning op van de te maken bouwpakketten. Deze bouwpakketten bestaan uit verschillende geplastificeerde pakketten die op dusdanige wijze zijn samengesteld dat het transport geen probleem vormt. De bouwpakketten en overige materialen worden direct na verpakking door een externe transporteur naar de bouwlocatie vervoerd.

A8 Plaatsen op de bouwlocaties bij opdrachtgevers

De afdeling plaatsing is belast met het leggen van de fundering en het uitvoeren van de opbouw van de houten huizen op locatie. Het gaat hierbij om een team van timmerlieden en installatiemedewerkers onder leiding van een uitvoerder. Tijdens de bouw kan door gewijzigde inzichten van de klant meer- en minderwerk ontstaan.

Na voltooiing van de werkzaamheden vindt de oplevering plaats waarbij de klant tekent voor het feit dat de woning is opgeleverd in overeenstemming met de contractuele afspraken. Een medewerker van de afdeling Oplevering en Inspectie loopt met de opdrachtgever door de voltooide woning om te controleren of de woning volgens de kwaliteitseisen van Woodhouse Bouw BV is opgeleverd. Van geconstateerde gebreken wordt een rapport opgesteld.

A9 Garantie

In het geval klanten na de oplevering klachten hebben over de kwaliteit van de door hun gekochte woning stelt de afdeling Oplevering en Inspectie een onderzoek in naar de oorzaken van deze klachten. Het gaat hier om klachten die tijdens de oplevering van de woning niet zichtbaar waren en later, na ingebruikname van het huis, aan het licht zijn gekomen. Van geconstateerde gebreken wordt een rapport opgesteld.

Gebreken die Woodhouse Bouw BV zijn aan te rekenen, worden op kosten van het bedrijf hersteld voor zover de gebreken vallen onder de garantiebepalingen die zijn opgenomen in ieder contract. In de contracten is een garantietermijn van 10 jaar afgesproken.

B. Woodhouse Ontwikkeling BV

Woodhouse Ontwikkeling BV is medio 2009 opgezet met als doel te voldoen aan de steeds toenemende vraag van opdrachtgevers naar energiezuinige houten huizen. Hiertoe ontwikkelt Woodhouse Ontwikkeling BV nieuwe concepten voor huizen en installaties die tegemoet komen aan deze wensen van opdrachtgevers.

C. Woodhouse Installatie en Onderhoud BV

Woodhouse Installatie en Onderhoud BV verzorgt de installatie- en onderhoudswerkzaamheden zowel in nieuwe woningen als in bestaande woningen.

De installatie- en onderhoudswerkzaamheden omvatten installatie van verwarmingssystemen, ventilatiesystemen, klimaatbeheersingssystemen, energiebeheersingssystemen, loodgieterswerk, dakwerk en warmtepompen. Woodhouse Installatie en Onderhoud BV verzorgt ook onderhoud en service aan deze systemen.

D. Woodhouse Tømmer AS

Woodhouse Tømmer AS is gevestigd in Stavanger in Noorwegen. Deze dochtermaatschappij beheert omvangrijke bospercelen in Noorwegen en beschikt over langlopende concessies voor de houtexploitatie op deze percelen. Woodhouse Tømmer AS levert een beperkt deel van het gekapte hout aan Woodhouse Bouw BV. Het merendeel van het gekapte hout is bestemd voor de lokale markt in Noorwegen.

Woodhouse Tømmer AS factureert en ontvangt haar opbrengsten uit hoofde van verkopen in Noorse kronen. Facturering van kosten door leveranciers en betaling daarvan geschiedt eveneens nagenoeg geheel in Noorse kronen, evenals de betaling van personeelskosten. Woodhouse Tømmer AS stelt haar jaarrekening op in Noorse kronen.

DEEL 3 ACCOUNTANTSORGANISATIE DE GROOT ACCOUNTANTS

De Groot Accountants is belast met de controle van de jaarrekening van de Woodhouse-groep. De Groot Accountants is een middelgrote accountantsorganisatie met 6 externe accountants (waaronder de 4 partners) en 120 medewerkers.

De Groot Accountants biedt het volgende dienstenpakket aan:

- controle van jaarrekeningen
- corporate finance
- samenstellen van jaarrekeningen
- fiscale adviezen
- automatiseringsadviezen.

De Groot Accountants bezit een vergunning van de AFM voor de uitvoering van wettelijke controles. Het kantoor heeft geen vergunning voor de wettelijke controle van organisaties van openbaar belang (OOB's).

Jan Klein AA is partner bij De Groot Accountants en verantwoordelijk voor de controle van de Jaarrekening van de Woodhouse-groep. Kort geleden is Jan Klein AA door de algemeen directeur van de Woodhouse-groep gevraagd of hij interesse heeft financieel directeur te worden van Woodhouse Bouw BV. Jan Klein AA heeft goed over deze vraag nagedacht en wil het aanbod accepteren.

Een lid van het controleteam bij de Woodhouse-groep heeft de volgende aantekening gemaakt in het controledossier 2010:

Uit een gesprek in januari 2011 tussen de accountant en de afdeling juridische zaken van Woodhouse Holding BV is naar voren gekomen dat er problemen zijn met een groot aantal huizen dat in 2010 is gebouwd. In verband met het constateren van houtworm in een grote partij hout dat door Woodhouse Bouw BV is verwerkt in deze huizen is besloten dat deze huizen deels opnieuw moeten worden gebouwd en alle moeten worden behandeld met middelen ter bestrijding van houtworm. De bewoners van de huizen moeten voor een periode van drie maanden worden ondergebracht in hotels of in vervangende huizen. De inboedel van de woningen moet worden opgeslagen bij gespecialiseerde bedrijven. De kosten die hiermee samenhangen zijn aanzienlijk hoger dan de voorziening voor garantiekosten die is opgenomen in de geconsolideerde balans per 31 december 2010 van Woodhouse Holding BV.

Voor de beoordeling van de uitspraak van de directie over de financiering van verwachte investeringen in duurzame bedrijfsmiddelen in 2011 (zie onder Andere relevante delen van het jaarrapport 2010) beschikt de accountant over de volgende gegevens (bedragen x € 1.000):

Prognose resultaten 2011 (gedeeltelijk)

Bedrijfsresultaat	980
Afschrijvingen materiële vaste activa	240
Rentelasten min rentebaten	100
Belastingen naar de winst	225

Prognose balans per 31 december 2011 (gedeeltelijk)

Vorraden materialen en onderhanden werk	1.248
Vorderingen en overlopende activa	4.312
Voorzieningen	435
Kortlopende schulden excl. schuld aan bankier	3.157

CONCEPT
GECONSOLIDEERDE JAARREKENING
2010
VAN
WOODHOUSE HOLDING BV
(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS (na voorstel winstbestemming)
(bedragen x € 1.000)

ACTIVA	<i>31 december 2010</i>	<i>31 december 2009</i>
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Concessies en Vergunningen	418	544
<i>Materiële vaste activa</i>		
Gebouwen en terreinen	970	904
Andere duurzame bedrijfsmiddelen	<u>399</u>	<u>326</u>
	1.369	1.230
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Materialen	529	479
Onderhanden werk in opdracht van derden	<u>1.335</u>	<u>29</u>
	1.864	508
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>		
Handelsvorderingen	4.348	1.685
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2.204</u>	<u>973</u>
	6.552	2.658
Liquide middelen	<u>15</u>	<u>99</u>
	10.218	5.039
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Geplaatst en gestort kapitaal	34	34
Overige reserves	<u>1.888</u>	<u>1.061</u>
	1.922	1.095
Voorzieningen		
Garantieverplichtingen	400	355
Langlopende schulden		
Achtergestelde leningen	0	238
Onderhandse lening	<u>0</u>	<u>440</u>
	0	678
Kortlopende schulden		
Bankier	962	0
Leveranciers	5.462	2.039
Schulden aan participanten	67	27
Vennootschapsbelasting	146	21
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	612	136
Overige schulden en overlopende passiva	<u>647</u>	<u>688</u>
	<u>7.896</u>	<u>2.911</u>
	10.218	5.039

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

	2010	2009
Netto-omzet	22.562	15.225
Kostprijs van de omzet	<u>18.276</u>	<u>11.998</u>
Bruto-omzetresultaat	4.286	3.227
Personeelskosten	920	892
Afschrijvingen		
• immateriële vaste activa	126	110
• materiële vaste activa	212	198
Huisvestingskosten	267	235
Autokosten	706	569
Verkoopkosten	103	133
Algemene kosten	634	526
Toevoeging voorziening garantieverbintenissen	<u>165</u>	<u>211</u>
Som der bedrijfslasten	<u>3.133</u>	<u>2.874</u>
Bedrijfsresultaat	1.153	353
Rentebaten	33	25
Rentelasten	<u>67</u>	<u>44</u>
Saldo financiële baten en lasten	<u>- 34</u>	<u>- 19</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	1.119	334
Belastingen	<u>279</u>	<u>85</u>
Resultaat na belastingen	840	249

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2010

(bedragen x € 1.000)

Kasstroom uit operationele activiteiten

Bedrijfsresultaat		1.153	
Aanpassingen voor			
• afschrijvingen immateriële en materiële vaste activa	338		
• mutaties voorzieningen	<u>45</u>	383	
Mutaties in werkkapitaal			
• mutatie vorderingen en overlopende activa	- 3.894		
• mutatie voorraden	- 1.356		
• mutatie kortlopende schulden met uitzondering van schuld aan bankier	<u>4.023</u>	- 1.227	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			309
Rentelasten		- 34	
Vennootschapsbelasting		- <u>279</u>	
Kasstroom uit operationele activiteiten			- <u>313</u> - 4
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings in materiële vaste activa			- 351
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Betaalbaar gesteld dividend		- 150	
Valutaomrekenverschillen		137	
Aflossing achtergestelde leningen		- 238	
Aflossing onderhandse lening		- <u>440</u>	
			- <u>691</u>
Mutatie liquide middelen min schuld bankier			- 1.046
Liquide middelen begin boekjaar			<u>99</u>
Liquide middelen min schuld bankier einde boekjaar			- 947

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

Overeenstemmingsverklaring

De geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekeningen van Woodhouse Holding BV zijn opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Op de rechtspersoon is het middelgroot jaarrekeningregime van toepassing als bedoeld in artikel 2:397 BW.

Consolidatie

Woodhouse Holding BV neemt in haar geconsolideerde jaarrekening de eigen financiële gegevens op alsmede die van haar groepsmaatschappijen met toepassing van de integrale methode. Onderlinge verhoudingen en transacties worden geëlimineerd.

Woodhouse Holding BV houdt 100%-belangen in de volgende groepsmaatschappijen:

• Woodhouse Bouw BV	IJhorst, Nederland
• Woodhouse Ontwikkeling BV	IJhorst, Nederland
• Woodhouse Installatie en Onderhoud BV	IJhorst, Nederland
• Woodhouse Tømmer AS	Stavanger, Noorwegen

Vreemde valuta

De jaarrekening van de groepsmaatschappij in Noorwegen is opgemaakt in Noorse Kronen. Omrekening in euro's vindt plaats tegen de valutakoers per balansdatum dan wel tegen gemiddelde koersen. De uit deze herleiding voortvloeiende omrekenverschillen worden verantwoord in de Overige reserves.

Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen contante koersen op moment van de transacties. De in verband met transacties openstaande posities einde boekjaar worden omgerekend tegen de contante koersen einde boekjaar. Koersverschillen worden afzonderlijk in het resultaat verantwoord.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kosten. Voor zover niet anders vermeld, geschiedt waardering van activa en passiva tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De onder de immateriële vaste activa opgenomen concessies en vergunningen voor de exploitatie van het bosbouwbedrijf zijn verleend voor een door de overheid vastgestelde periode. Zij worden gewaardeerd tegen de betaalde vergoedingen, verminderd met afschrijvingen op basis van de economische levensduur tot nihil. De economische levensduur komt overeen met het tijdvak waarvoor de concessies en vergunningen zijn verleend.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten, verminderd met afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur, rekening houdend met eventuele restwaarden. Afschrijvingen geschieden tegen een vast percentage van de aanschaffingswaarden of vervaardigingskosten.

Vorraden

Vorraden materialen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde, voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor incurantheid. Onderhanden werk in opdracht van derden wordt gewaardeerd tegen de directe productiekosten, vermeerderd met een opslag voor indirecte kosten en winst, onder aftrek van gedeclareerde termijnen en, voor zover nodig, verminderd met een voorziening voor te verwachten verliezen.

Winstneming op onderhanden werk geschiedt naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van werken.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij worden afgewikkeld en waarvan de omvang betrouwbaar is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

De voorziening voor garantieverplichtingen dient ter dekking van kosten uit hoofde van garantieverplichtingen in verband met opgeleverde werken. De garantieduur belooft in het algemeen 10 jaar. De voorziening wordt opgebouwd door jaarlijks een percentage van de omzet gereedgekomen werken toe te voegen. De bestede garantiekosten komen ten laste van de voorziening. Het gedeelte van de voorziening dat na 10 jaar nog onaangewend is, wordt ten gunste van het resultaat gebracht.

De voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt berekend als het verschil tussen de opbrengstwaarde van geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds en bedrijfskosten en andere lasten anderzijds. Baten en lasten worden opgenomen tegen historische prijzen dan wel op basis van nominale waarde.

Netto-omzet

De netto-omzet betreft de omzet gefactureerde opgeleverde werken, gecorrigeerd met de mutatie in de benaderde opbrengstwaarde van de onderhanden werken, alsmede de geactiveerde productie voor eigen bedrijf.

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Afschrijving immateriële en materiële vaste activa

Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa worden berekend tegen een vast percentage van de verkrijgingsprijs respectievelijk aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten op basis van de verwachte economische levensduur. Boekresultaten bij vervreemding van materiële vaste activa worden verantwoord als onderdeel van de afschrijvingen. Dit geldt ook voor boekwinsten voor zover zij niet in mindering zijn gebracht op de aanschafwaarde van de vervangende investering.

Financiële resultaten

Rentebaten en –lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente-opbrengsten en –lasten van verstrekte respectievelijk ontvangen leningen, alsmede rentelasten van kortlopend bankkrediet.

Belastingen

Belastingen worden berekend op basis van het bedrijfseconomisch resultaat, rekening houdend met fiscale faciliteiten en verzwaringen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000, indien niet anders vermeld)

Immateriële vaste activa

Het afschrijvingspercentage van de concessies en vergunningen varieert van 6 tot 10%.

Materiële vaste activa

Het afschrijvingspercentage van de onder de gebouwen en terreinen opgenomen bedrijfsgebouwen varieert van 6,67 tot 10%.

Voorraden

	31-12-2010	31-12-2009
<i>Onderhanden werk in opdracht van derden</i>		
Opbrengstwaarde	2.820	457
Gefactureerde termijnen	- <u>1.485</u>	- <u>428</u>
	1.335	29

In de waardering van het onderhanden werk eind 2010 zijn werken begrepen met een negatief saldo ad € 648.000. Bij deze werken overtreffen de gefactureerde termijnen de opbrengstwaarde.

Vorderingen

Handelsvorderingen

Voor het risico van oninbaarheid is op de handelsvorderingen een waardevermindering toegepast van € 7.000 (2009: € 5.000).

Overige vorderingen en overlopende passiva

Hieronder bevindt zich eind 2010 nog te factureren omzet ad € 1.884.000 voor gereed gemelde werken (eind 2009: € 316.000).

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen tegoeden in rekening-courant bij banken. Deze tegoeden staan ter vrije beschikking van de groep.

Eigen vermogen

Overige reserves

Stand per 31 december 2009	1.061
Valutaomrekenverschillen	137
Resultaat 2010	840
Voorgestelde dividenduitkering over 2010	- <u>150</u>
Stand per 31 december 2010	1.888

Voorzieningen

Latente belastingen

Einde boekjaar 2009 en 2010 waren er geen belastbare en verrekenbare verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waardering van activa en passiva.

Garantieverblijven

Stand per 31 december 2009	355
Toevoeging ten laste van het resultaat 2010	201
Vrijval oude jaren ten gunste van het resultaat 2010	- 36
Bestede kosten voor garantie en service	- <u>120</u>
Stand per 31 december 2010	400

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden zijn twee achtergestelde leningen en één onderhandse lening (zonder achterstelling) opgenomen. De rentevergoeding voor deze drie leningen bedraagt 5% per jaar.

De drie leningen zijn in de loop van 2010 geheel afgelost. Aflossing is contractueel pas toegestaan indien het garantievermogen tenminste 40% van het geconsolideerde balanstotaal bedraagt. Beide grootheden worden bepaald op peildatum 1 januari voorafgaand aan het tijdstip van aflossing.

Het garantievermogen omvat de volgende componenten: geconsolideerd eigen vermogen, achtergestelde leningen en stille reserves.

Het geconsolideerde balanstotaal omvat voor dit doel mede de stille reserves.

Kortlopende schulden

Schuld aan bankier

De huisbankier heeft in 2010 een rekening-courant krediet verstrekt met een plafond van € 1.400.000. Het krediet wordt aangewend voor de aflossing van de langlopende schulden, alsmede voor de financiering van investeringen en de bedrijfsactiviteiten. De vennootschap heeft hiervoor zakelijke zekerheden op onroerend goed verstrekt.

Vennootschapsbelasting

Deze post omvat de door de groepsmaatschappijen in Nederland verschuldigde vennootschapsbelasting alsmede de door de groepsmaatschappij in Noorwegen verschuldigde winstbelasting.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000, indien niet anders vermeld)

Netto-omzet

	2010	2009
Omzet gereede werken	20.146	18.605
Mutaties onderhanden werken tegen opbrengstwaarde	2.308	- 3.380
Geactiveerde productie eigen bedrijf	<u>108</u>	<u>0</u>
	22.562	15.225

Kostprijs van de omzet

	2010	2009
Materiaalkosten	8.869	6.096
Personeelskosten	5.008	2.859
Kosten uitbesteed werk	<u>4.399</u>	<u>3.043</u>
	18.276	11.998

Op de materiaalkosten zijn in 2010 de verbruikte materialen voor garantie en service ad € 90.000 in mindering gebracht (2009: € 71.000).

Op de personeelskosten is in 2010 de tariefwaarde van de bestede manuren voor garantie en service ad € 30.000 in mindering gebracht (2009: € 24.000).

Personeelskosten

	2010	2009
Lonen en salarissen	4.583	2.867
Sociale lasten	652	369
Pensioenlasten	334	215
Doorberekende directe kosten personeel	- 5.038	- 2.883
Overige personeelskosten	<u>389</u>	<u>324</u>
	920	892

Het gemiddeld aantal personeelsleden in 2010 bedraagt 120 (2009: 89).

Afschrijving materiële vaste activa

In verband met het ontbreken van desinvesteringen zijn in 2010 geen boekresultaten verantwoord. In 2009 bedroeg de boekwinst bij desinvesteringen € 240.000. Deze boekwinst is in 2009 volledig in mindering gebracht op de vervangende investeringen eind 2009.

ANDERE RELEVANTE DELEN VAN HET JAARRAPPORT 2010

OVERIGE GEGEVENS

Voorstel winstverdeling 2010

Met inachtneming van de statutaire bepalingen ten aanzien van de winstbestemming stelt de directie voor om de winst over 2010 ad € 840.000 als volgt te bestemmen:

Uit te keren dividend over 2010 € 150.000

Toe te voegen aan de Overige reserves € 690.000

Vooruitlopend op de vaststelling door de algemene vergadering van aandeelhouders is dit voorstel verwerkt in de (geconsolideerde) jaarrekening 2010.

JAARVERSLAG

Toekomstparagraaf

De directie verwacht dat de voor 2011 voorgenomen investeringen in duurzame bedrijfsmiddelen met een omvang van € 600.000 volledig kunnen worden gefinancierd met de kasstroom uit operationele activiteiten in 2011.

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Gevraagd

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de concept geconsolideerde jaarrekening 2010 van Woodhouse Holding BV

- Netto-omzet
- Kortlopende schulden aan leveranciers

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie de

- Grootte van de post
- Kenmerken van de post
- Controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Vraag 1 Antwoordindicatie (10 punten)

Netto-omzet

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte:	De post netto-omzet (22.562) is de grootste post van de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2010. Deze post is van een diepgaande invloed (wezenlijk belang) voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De netto-omzet is ten opzichte van het vorige jaar met 48% gestegen. Volgens de toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening wordt de stijging voor een belangrijk deel (5.688) veroorzaakt door de bijmutatie in het onderhanden werk. De vraag is of de mutatie in het OHW niet te hoog is verantwoord, omdat onvoldoende rekening is gehouden met eventuele verliezen op het OHW, dan wel te veel winst is toegerekend aan de projecten. Een mogelijkheid is ook dat hoge, niet-activeerbare kosten zijn opgenomen in het onderhanden werk. De handelsvorderingen en overige vorderingen en overlopende activa zijn eveneens ten opzichte van het vorige jaar met circa 4 miljoen toegenomen. Dit zou kunnen betekenen dat omzet vooruit is gefactureerd, dan wel dat omzet is verantwoord, terwijl geen sprake is van omzet.
Controleaspect:	Gezien de kenmerken van de post controleert de accountant de post netto-omzet met name op juistheid (inclusief afgrenzing). De accountant zal de post netto-omzet verder controleren op volledigheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting).

Kortlopende schulden leveranciers

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte:	De post kortlopende schulden leveranciers (5.462) is de grootste post in de balans ultimo 2010, namelijk 53% (5.462/10.218) van het balanstotaal. Deze post is van een diepgaande invloed (wezenlijk) belang voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De post kortlopende schulden leveranciers is ten opzichte van eind 2009 toegenomen met 168%. Deze toename houdt wellicht verband met de toename van voorraden en vorderingen omdat als afnemers later betalen pas later geld beschikbaar is om leveranciers te betalen. De current ratio is in 2010 ten opzichte van 2009 gelijk gebleven (1,1), waardoor de liquiditeitspositie ogenschijnlijk goed lijkt.

Controleaspect: De achtergestelde leningen zijn afgelost en bankkrediet is toegenomen. Hierdoor is de solvabiliteit van de Woodhouse-groep afgenomen. Deze verslechtering van de solvabiliteit en het gestegen bankkrediet zou gevolgen kunnen hebben voor de continuïteit van de Woodhouse-groep. De accountant controleert de post schulden leveranciers op volledigheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). In verband met de forse toename van het banksaldo, zal de accountant ook de juistheid van de schulden controleren. Uit oogpunt van continuïteit zal de accountant de liquiditeitsprognose beoordelen om vast te stellen of zich in nabije toekomst geen problemen voordoen.

Vraag 2 Initiële risicoanalyse (25 minuten)

Gevraagd

- a. Noem drie belangrijke inherente risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2010 van **Woodhouse Bouw BV**. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel A2 Verkoop**. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- b. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd inherent risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Vraag 2 Antwoordindicatie: 6 punten per combinatie, maximaal 18 punten

Nr	Risico (in niet limitatieve volgorde)	IB-maatregel
	3 punten per juist en beargumenteerd risico. Post moet worden genoemd.	Maatregelen van interne beheersing (9 punten; 1,5 punt per juist beschreven maatregel met een maximum van 2 maatregelen per risico)
1	Er zijn verschillende richtprijzen voor de standaardmodellen. Risico van verantwoording van lagere prijzen terwijl hogere prijzen in rekening worden gebracht met als gevolg onvolledige opbrengstverantwoording.	• Prijswijzigingsprocedure bij invoer van de prijzen • Koppeling van standaardmodellen en opties met prijs • Logische toegangsbeveiliging.
2	Bij te late oplevering moet Woodhouse boetes betalen. Risico dat te betalen boetes niet of niet volledig in de balans zijn opgenomen. Het risico voor de jaarrekening is de volledigheid van de kortlopende schulden en de volledigheid van de verantwoorde kosten	• Adequate contractadministratie en planning • Voortgangscntrole door bedrijfsbureau (BB) • Projectleider is verantwoordelijk voor overschrijding van oplevertermijn • Bijstellen planningen in verband met dreigende overschrijding van de oplevertermijn door BB. • I.g.v. boete, FS tussen berekenen, controle en uitbetalen

3	Bij te late oplevering moet Woodhouse boetes betalen. Risico is dat onterecht boetes of te hoge boetes worden verantwoord, waardoor te veel kosten zijn verantwoord. Risico voor de jaarrekening is de juistheid van de verantwoorde kosten.	• Hoofd administratie controleert of boetes terecht zijn verrekend met de slottermijn aan de hand van de projectadministratie en met verantwoordingsverslagen van projectleiders • Hoofd administratie controleert de hoogte van de boetes met het contract • Hoofd administratie controleert met wie is afgerekend aan de hand van bankrekeningnummers • Adequate contractadministratie • I.g.v. boete, FS tussen berekenen, controle en uitbetalen
4	Facturering vindt in termijnen plaats. Het risico bestaat dat gefactureerde termijnen niet of niet tijdig worden verantwoord. Voor de jaarrekening bestaat het risico dat de opbrengsten hierdoor niet volledig of niet tijdig zijn verantwoord.	• Tijdige melding van gereedkomen van fasen in de bouw door projectleiders. • Facturering door verkoop • Controle door Hoofd administratie op tijdigheid van facturering. • Afgrenzing
5	Levering van huizen aan particulieren op rekening en forse toename van de vorderingen. Risico bestaat dat vorderingen niet of niet volledig worden geïncasseerd in verband met wanbetaling of niet meer kunnen betalen. Risico voor de jaarrekening is de waardering van de post debiteuren	• Kredietwaardigheidscontrole van de opdrachtgevers voor afsluiten van de contracten • Tijdige facturering van de termijnen • Goede incassomaatregelen • Stoppen van de bouw ingeval niet tijdig wordt betaald
6	Er is sprake van meer- en minderwerk. Risico is dat te weinig meerwerk en teveel minderwerk wordt verantwoord, waardoor de omzet niet volledig wordt verantwoord.	• FS tussen afsluiten contract (verkoop), bepalen hoogte meer- en minderwerk (bedrijfsbureau), uitvoeren van meer- en minderwerk (plaatsing) en controle (administratie) • Afzonderlijk contract voor het meer- en minderwerk • Beoordeling efficiencyverschillen

Vraag 3 Eigen vermogen (25 minuten)

Gevraagd

- a. Zet uiteen waarom de wijze waarop de Woodhouse-groep de valutaomrekenverschillen, ontstaan uit de omrekening van de jaarrekening van Woodhouse Tømmer AS in Noorwegen, in haar geconsolideerde jaarrekening 2010 heeft verantwoord, volgens de Nederlandse wet- en regelgeving onjuist is. Ga hierbij in op de juiste wijze van verwerking.
- b. Geef aan als gevolg van welke mogelijke, toekomstige gebeurtenis de Woodhouse-groep de tot dat tijdstip opgebouwde valutaomrekenverschillen in verband met de investering in Woodhouse Tømmer AS op grond van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ) alsnog in de Overige reserves mag verantwoorden.

Woodhouse-groep heeft in 2010 haar langlopende schulden volledig afgelost. In de toelichting op de geconsolideerde balans bij de post langlopende schulden zijn de voorwaarden voor aflossing vermeld.

- c. Bereken het bedrag aan stille reserves waarover de Woodhouse-groep op 1 januari 2010 tenminste moet beschikken om de volledige aflossing van de langlopende schulden in 2010 contractueel mogelijk te maken.

Veronderstel dat deze stille reserves uitsluitend verband houden met gebouwen en terreinen in eigendom van de Woodhouse-groep en per 1 januari 2010 tenminste overeenkomen met het in vraag 3c berekende bedrag.

- d. Geef twee mogelijkheden voor de Woodhouse-groep om in haar geconsolideerde jaarrekening 2010 deze stille reserves zichtbaar te maken.

Vraag 3 Antwoordindicatie (17 punten)

- a. HEV 2010 H4 en blz 320/321 **4 punten**
Deel 2 onderdeel D van de casusbeschrijving bevat aanwijzingen dat de functionele valuta van Woodhouse Tømmer overeenkomt met de Noorse Kroon. Nagenoeg alle transacties worden afgewikkeld in Noorse Kronen en ook de jaarrekening is opgesteld in Noorse Kronen. In deze situatie moet de deelnemende rechtspersoon, Woodhouse Holding, omrekenverschillen rechtstreeks in het eigen vermogen verwerken. Woodhouse verwerkt valutaomrekenverschillen van de in Noorwegen gevestigde deelneming in de Overige reserves.
Dit is onjuist omdat deze valutaomrekenverschillen, afhankelijk van hun ontstaan, volgens de RJ moeten worden verantwoord in een
 - reserve deelnemingen (conform artikel 2:389 lid 6 BW) of in een
 - reserve omrekeningsverschillen (conform artikel 2:389 lid 8 BW).Op grond van artikel 373 lid 4 BW zijn dit wettelijke reserves.
(Een andere mogelijkheid is om de wettelijke reserve omrekeningsverschillen op te nemen onder de Andere wettelijke reserves die in de toelichting moeten worden gespecificeerd.)
- b. HEV 2010 blz 321 **4 punten**
Bij vervreemding van Woodhouse Tømmer is het op grond van de RJ toegestaan om een eventueel in de wettelijke reserve omrekeningsverschillen en/of in de wettelijke reserve deelnemingen achterblijvend bedrag over te boeken naar de Overige reserves.
- c. **5 punten**

De onbekende factor in de berekening is de stille reserves; stel deze op a in de volgende formule (bedragen x € 1.000):

$$\begin{aligned}\text{Garantievermogen} + a &= (\text{Balanstotaal} + a) \times 0,40 \\ (\text{garantievermogen 1-1-2010: } 1.095 + 238 &= 1.333) \\ (\text{balanstotaal 1-1-2010: } 5.039) \\ 1.333 + a &= (5.039 + a) \times 0,40 \\ 1.333 + a &= 2.016 + 0,4a \\ 0,6a &= 683 \\ a &= 1.138\end{aligned}$$

De in de berekening te betrekken stille reserves per 1 januari 2010 moeten tenminste 1.138 bedragen.

d. **4 punten: 2 punten voor elke juiste mogelijkheid**

Mogelijkheid 1

Woodhouse verstrekt aanvullende informatie over de actuele waarde van gebouwen en terreinen in de toelichting, overigens bij ongewijzigde grondslagen van waardering.

De actuele waarde van de gebouwen en terreinen per 1 januari 2010 is tenminste 1.138 hoger dan de boekwaarde op basis van historische kosten. Hetzelfde geldt voor de situatie per 31 december 2010, zij het dat het verschil tussen boekwaarde op basis van actuele waarde en historische kosten waarschijnlijk anders luidt.

Mogelijkheid 2

Woodhouse voert per 1 januari 2010 een stelselwijziging door waarbij zij overgaat op waardering van gebouwen en terreinen tegen actuele waarde. Op 1 januari 2010 ontstaat dan een herwaarderingsreserve van tenminste 1.138, eventueel onder aftrek van een voorziening voor latente belastingen. Hetzelfde geldt voor de situatie per 31 december 2010, zij het dat de herwaarderingsreserve en een eventuele belastinglatentie anders zijn.

Vraag 4 AO/IB rond productie (40 minuten)

Beschrijf de administratieve organisatie en interne beheersing van **onderdeel A5**, het **fabricageproces** van de onderdelen voor de huizen van **Woodhouse Bouw BV**. Beschrijf in dit kader **uitsluitend** de volgende zaken:

- Typologie
- Steunpunten voor de volledigheid van de opbrengstverantwoording
- Controletechnische functiescheidingen
- Begrotingsproces inclusief tariefbepaling voor de onderdelen voor de huizen
- Procedurebeschrijving van de uitvoering van de fabricage van de onderdelen voor de huizen inclusief kwaliteitscontrole
- Vier verbandscontroles
- Nacalculatie.

Vraag 4 Antwoordindicatie (25 punten)

Typologie (2 punten)

Heterogene massaproductie voor de fabricage van onderdelen (harde normen).

Steunpunten (2 punten)

Steunpunten voor de volledigheid van de opbrengsten zijn:

- de geld- en goederenbeweging
- harde normen (standaardkostprijs)
- afdelingsgewijze voor- en nacalculatie

Functiescheiding (3 punten)

Er dient functiescheiding te bestaan tussen de volgende afdelingen:

- Verkoop: beschikkend
- Bedrijfsbureau: intern beschikkend
- Inkoop: beschikkend
- Magazijn stammen en bouwmaterialen: bewarend
- Fabricage: uitvoerend
- Magazijn gereed product en verpakking: bewarend
- Kwaliteitscontrole: intern beschikkend
- Plaatsing: uitvoerend
- Personeelszaken: beschikkend
- Financiële administratie: registrerend en hoofd administratie controlerend.
- Automatisering: uitvoerend.
- Inspectie: controlerend

Binnen het bedrijfsbureau is secundaire functiescheiding tussen opstellen van voorcalculaties voor de standaardpakketten/voorcalculatie, planning, voortgangscntrole en technische nacalculatie. Administratie voert de financiële nacalculatie uit.

Begroting (4 punten)

- Op basis van een meerjarenraming wordt door de afdelingshoofden een personeelsbegroting en een investeringsbegroting afgeleid, alsmede een
- Verkoopbegroting op basis van ervaring, lopende onderhandelingen en lopende projecten (offertes onderverdeeld naar model en regio)
- Productiebegroting voor de fabricage van de standaardelementen
- Kostenbegroting per afdeling waarin onderscheid wordt gemaakt in vaste en variabele kosten
- Uit de kostenbegroting worden tarieven voor mens- en machine-uren afgeleid (op basis van normale en verwachte bezetting)
- Per standaardelement wordt een standaardkostprijs bepaald gebaseerd op stuklijst, bewerkingslijst en tarieven voor manuren en machine-uren en een vaste verrekenprijs voor materialen
- Begroting voor de uitvoeringskosten op basis van de individuele voorcalculaties en tarieven per manuur
- Autorisatie begrotingen en tarieven door de directie.
- De tarieven en standaardkostprijzen worden door het bedrijfsbureau ingevoerd in het tarievenbestand / ERP-systeem
- Het hoofd van de administratie controleert de invoer van de tarieven
- Administratie analyseert regelmatig verschillend tussen de begroting en de werkelijke ontwikkelingen

Fabricage van standaardelementen

Uitvoering en kwaliteitscontrole (7 punten)

- De chef van de afdeling fabricage ontvangt van het BB de productieorders voor het produceren van de onderdelen en verdeelt het werk onder de medewerkers.
- De medewerkers halen op basis van de productieorders de benodigde hoeveelheid hout en overige materialen bij het magazijn tegen kwijting.
- De magazijnmeester registreert per productieorder de afgifte in het voorraadbestand.
- Door middel van een koppeling in het ERP-systeem wordt de basis verkregen voor de registratie van de werkelijk verbruikte materialen in het productieorderbestand.
- De fabricagemedewerkers houden onder vermelding van productieordernummer en personeelsnummer hun werkelijk gewerkte uren bij. Door middel van een koppeling met het ERP-systeem is dit de basis voor de registratie van de werkelijk gewerkte uren (jobtime).
- De sturingsprogrammatuur van de machines is verbonden met het ERP-systeem waardoor de registratie van het werkelijk aantal machine-uren in het productieorderbestand tot stand komt.
- De hoeveelheid afval en uitval wordt door de chef van de afdeling fabricage in het productieorderbestand en in het voorraadbestand afval vastgelegd.
- De gereedgekomen standaardonderdelen worden tegen kwijting overgedragen aan de medewerkers die belast zijn met het impregneren van de balken. Deze kwijting is op elektronische wijze door middel van het ERP-systeem gekoppeld aan het productieorderbestand.
- Het afval en uitval wordt tegen kwijting overgedragen aan de spaanplaatfabriek. Registratie overdracht in het voorraadbestand afval.
- Een medewerker van de afdeling kwaliteitszorg controleert of de gereedgekomen onderdelen voldoen aan de door de directie gestelde kwaliteitsnormen.
- De uitkomsten worden vastgelegd op een keuringsprotocol: productieordernummer, artikelcode, aantal goedgekeurd, aantal afgekeurd.
- Het Bedrijfsbureau controleert de voortgang van de productie met de planning.

Verbandscontroles (4 punten)

De financiële administratie controleert ten aanzien van de productie van de standaard elementen:

- Afboeking voorraadbestand = Opboeking productieorderbestand.
- Afboeking productieorderbestand = Opboeking voorraad gereed product + Afval + Uitval.
- Uitval en afval volgens voorraadbestand = Uitval en afval volgens keuringsprotocol.
- Afval en uitval in kubieke meter volgens afval en uitvalbestand x contractprijs = opboeking debiteuren (spaanplaatfabriek).
- Shoptime (beschikbare uren volgens personeelsbestand) = Jobtime (volgens productieorderbestand) + indirecte uren (registratie ziekte en andere oorzaken van afwezigheid).

Nacalculatie (3 punten)

- Periodiek bepaalt de financiële administratie per afdeling de efficiencyresultaten op manuren, machine-uren en materiaalverbruik.
- Voor de personeelskosten en de machine-uren bepaalt de financiële administratie periodiek afdelingsgewijs de bezettingsresultaten.
- Prijsverschillen

Vraag 5 Accountantsorganisatie De Groot Accountants (20 minuten)

In deel 3 van de casus is beschreven dat de verantwoordelijke partner Jan Klein AA van De Groot Accountants een aanbod wil accepteren om in dienst te treden als financieel directeur van Woodhouse Bouw BV.

Gevraagd

- a. Welke bedreigingen ontstaan in deze situatie? Geef één bedreiging voordat Jan Klein AA in dienst is getreden bij Woodhouse Bouw BV en één bedreiging na indiensttreding van Jan als financieel directeur van Woodhouse Bouw BV. Motiveer uw antwoord.
- b. Wat moet accountantsorganisatie De Groot Accountants doen zodra zij verneemt dat Jan Klein AA in dienst treedt bij Woodhouse Bouw BV? Waar in de wet- en regelgeving is dit geregeld?
- c. Mag Jan Klein AA in dienst treden bij Woodhouse Bouw BV? Motiveer uw antwoord.

Vraag 5 Antwoordindicatie (13 punten)

- a. In de tijd dat Jan Klein AA nog in dienst is van de accountantsorganisatie bestaat een bedreiging van eigenbelang. Jan Klein AA weet immers dat hij na de controle in dienst zal treden als financieel directeur van Woodhouse Bouw BV en zal daarom zijn toekomstige werkgever misschien ter wille willen zijn.
Na indiensttreding van Jan Klein AA bij Woodhouse Bouw BV ontstaat de bedreiging van een te grote mate van vertrouwen. De oude controleteamleden en Jan Klein kennen elkaar immers en weten hoe Jan en het controleteam de controle uitvoert. **(4 punten)**
- b. Zie artikel 25 VAO. In lid 2 staat dat de externe accountant met onmiddellijke ingang niet meer betrokken is bij de wettelijke controle. De werkzaamheden van de verantwoordelijk accountant moeten worden beoordeeld door een externe accountant die niet bij de wettelijke controle van de Woodhouse-groep betrokken is. **(4 punten)**
- c. Zie NVO-AA paragraaf 4.3.1.
Jan Klein AA is hier een partner belast met een essentiële taak bij de uitvoering van de controleopdracht van de jaarrekening van de Woodhouse-groep en gaat een essentiële bestuursfunctie uitoefenen. Hij mag deze functie volgens NVO paragraaf 4.3.1 niet eerder gaan bekleden dan nadat een termijn van tenminste 2 jaar is verstreken gerekend vanaf het moment waarop hij de accountantsorganisatie heeft verlaten.
Na 2 jaar geldt dan het volgende:
Indien een lid van het controleteam (hier Jan Klein AA) in dienst is getreden bij de cliënt, moet de betrokken openbaar accountant erop toezien dat geen banden van betekenis meer bestaan tussen de accountantspraktijk en het voormalig lid van het controleteam. Banden van betekenis zijn bijvoorbeeld:
 - Vorderingen en schulden moeten zijn vereffend;
 - Jan Klein AA neemt geen deel meer aan beroeps- of bedrijfsmatige activiteiten van de accountantspraktijk.**(5 punten)**

Vraag 6 Kasstroomoverzicht (25 minuten)

Gevraagd

- a. Noem de methode die de Woodhouse-groep hanteert bij het opstellen van het kasstroomoverzicht 2010. Geef aan waaruit je dit kunt afleiden, afgezien van het hanteren van het bedrijfsresultaat als uitgangspunt.

Het door de Woodhouse-groep in het kasstroomoverzicht gehanteerde middelenbegrip sluit niet aan bij de invulling daarvan volgens de RJ.

- b. Geef op basis van de RJ een kritische beschouwing van de invulling van het middelenbegrip zoals de Woodhouse-groep dit in haar kasstroomoverzicht 2010 hanteert.

In de toekomstparagraaf van het jaarverslag 2010 heeft de directie gemeld dat de verwachte investeringen in duurzame bedrijfsmiddelen in 2011 ad € 600.000 volledig zullen kunnen worden gefinancierd uit de kasstroom uit operationele activiteiten in 2011.

- c. Toon aan met behulp van een berekening dat de uitspraak van de directie over de wijze van financiering van investeringen in duurzame bedrijfsmiddelen in 2011, groot € 600.000, in strijd is met de prognoses voor 2011. Gebruik hiervoor ondermeer de financiële gegevens in de laatste alinea van Deel 3 van de casus.

Vraag 6 Antwoordindicatie (17 punten)

- a. HEV 2010 blz 578/579 **4 punten**
Woodhouse-groep hanteert in het kasstroomoverzicht 2010 de indirecte methode. **(2 punten)**
Dit valt af te leiden uit het feit dat Woodhouse-groep bij het berekenen van de kasstroom uit operationele activiteiten het bedrijfsresultaat als uitgangspunt neemt. Vervolgens corrigeert Woodhouse-groep het bedrijfsresultaat voor uitgaven in 2010 die in dat jaar geen kosten zijn (en omgekeerd) en voor ontvangsten in 2010 die in dat jaar geen baten zijn (en omgekeerd). **(2 punten)** Dit zijn de zogenoemde accruals en deferrals: vooruitbetaalde en nog te betalen kosten, alsmede vooruitontvangen en nog te ontvangen baten. Tot de correctieposten behoren afschrijvingen, mutaties in voorzieningen en mutaties in het werkkapitaal.
- b. HEV 2010 blz 574/575 **3 punten**
Blijkens het kasstroomoverzicht 2010 vallen eind 2010 zowel de liquide middelen als de schuld aan de bankier onder het begrip middelen. Uit de toelichting in de geconsolideerde jaarrekening 2010 valt af te leiden dat de schuld aan de bankier een financieringskarakter draagt. In dat geval behoort de schuld aan de bankier niet tot het middelenbegrip, en moeten mutaties in deze schuld tot uitdrukking komen in de kasstroom uit financieringsactiviteiten.
- c. HEV 2010 H25 **10 punten**
Om te beoordelen of de investeringen in 2011 ad € 600.000 naar verwachting kunnen worden gefinancierd met de operationele kasstroom in 2011 moet de kandidaat een gedeeltelijk kasstroomoverzicht over 2011 opstellen waaruit de kasstroom uit operationele activiteiten blijkt (bedragen x € 1.000).

Bedrijfsresultaat	980	(1 punt)
Aanpassingen voor		
• afschrijvingen	240	(1 punt)

• toename voorzieningen: 435 - 400	<u>35</u>		(1 punt)
		275	
Mutaties in werkkapitaal			
• afname voorraden: 1.864 - 1.248	616		(1 punt)
• afname vorderingen e.d.: 6.552 - 4.312	2.240		(1 punt)
• afname kortlopende schulden: 6.934 - 3.157	- <u>3.777</u>		(1 punt)
		- <u>921</u>	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		334	
Rentelasten min rentebaten	- 100		(1 punt)
Vennootschapsbelasting	- <u>225</u>		(1 punt)
		- <u>325</u>	
Geprognosticeerde kasstroom uit operationele activiteiten voor 2011		9	(1 punt)

Benodigd voor de financiering van investeringen is 600, dus er is sprake van een verwacht tekort van 591. De uitspraak van de directie in de toekomstparagraaf is niet verenigbaar met de voor 2011 geprognosticeerde kasstroom uit operationele activiteiten. **(1 punt)**

Vraag 1 Onderhanden werk (35 minuten)

Bij de gegevensgerichte cijferanalyse van de balanspost onderhanden werk in opdracht van derden heeft de accountant geconstateerd dat voor een tweetal projecten de bestede kosten hoger zijn uitgevallen dan is geprognosticeerd.

Gevraagd

- Geef gemotiveerd twee specifieke risico's voor de controle van de jaarrekening die uit deze constatering naar voren kunnen komen.
- Geef een beschrijving van de detailcontroles op de twee bovengenoemde projecten. Besteed hierbij uitsluitend aandacht aan de controledoelstelling waardering.
- Zet uiteen voor welke alternatieve balanspresentatie van het onderhanden werk in opdracht van derden de Woodhouse-groep volgens de RJ ook had kunnen kiezen.

Ondanks dat het bij de Woodhouse-groep mogelijk is om resultaten op lopende werken betrouwbaar vast te stellen, overweegt de directie om over te gaan op een methode van winstneming waarbij winst pas wordt verantwoord bij gereedmelding van werken.

- Geef aan onder welke naam deze methode bekend staat en wat deze methode inhoudt.
- Beoordeel onder welke omstandigheden en voorwaarden de Woodhouse-groep de in vraag 1d bedoelde methode volgens de RJ mag hanteren.

Vraag 1 Antwoordindicatie (24 punten)

- 4 punten: per risico 2 punten**
Risico's voor de post Onderhanden werk zijn:
 - De totale kosten van het project kunnen hoger zijn dan de afgesproken aanneemsom, waardoor sprake is van een verliessituatie. In de jaarrekening is geen rekening gehouden met dit verlies. Dit betekent dat het onderhanden werk te hoog is gewaardeerd.
 - Kosten van andere projecten zijn als kosten op de twee projecten geboekt.

- De hogere kosten zijn veroorzaakt omdat sprake is van meerwerk, waarvoor geen aparte voorcalculatie is opgesteld. Hierbij is het risico aanwezig dat het meerwerk niet wordt verantwoord.
- b. **10 punten: per bullit 2 punten**
De accountant voert de volgende detailcontroles uit:
- Navraag doen bij de cliënt om vast te stellen wat zij zelf met deze constatering heeft gedaan en vervolgens beoordelen of de intern opgestelde analyse van de verschillen plausibel zijn.
 - De accountant controleert in detail aan de hand van onderliggende productierapportages of de kosten betrekking hebben op de twee projecten en dat de kosten zijn geautoriseerd door de verantwoordelijke projectleider. De accountant controleert aan de hand van de omschrijving van de werkzaamheden en de projectcode of de kosten op het juiste project zijn verantwoord.
 - De accountant controleert of de winst naar rato van de voortgang van het project is verantwoord. De accountant controleert dit aan de hand van het percentage gereed in het projectenbestand.
 - De accountant controleert de aanneemsom met het geautoriseerde contract
 - De accountant controleert of de som van de gemaakte kosten en de nog te maken kosten lager zijn dan de aanneemsom. Indien dit niet het geval is moet hiervoor een voorziening worden gevormd. Hiertoe controleert hij of de nog te maken kosten in overeenstemming zijn met de voorcalculatie.
 - De accountant controleert of er geen contracten voor meerwerk zijn afgesloten. Hiertoe raadpleegt hij enerzijds het contractenbestand en anderzijds controle van de werkelijk gemaakte kosten of deze ook in de voorcalculatie zijn opgenomen.
 - Indien mogelijk voert de accountant afloopcontrole op deze projecten uit. Hierdoor kan hij vaststellen wat het uiteindelijke resultaat van de projecten is.
- c. HEV 2010 blz 278/279 **4 punten**
In de alternatieve verwerkingwijze wordt onderscheid gemaakt tussen onderhanden werken met een debetstand en die met een creditstand.
Onderhanden werken met een debetstand worden als afzonderlijke actiefpost opgenomen onder de vlottende activa, tussen de voorraden en de vorderingen. **(2 punten)**
Onderhanden werken met een creditstand worden als afzonderlijke passiefpost opgenomen onder de kortlopende schulden. **(2 punten)**
- d. HEV 2010 blz 266 **4 punten**
De zogenoemde 'Zero profit' methode **(2 punten)** (variant van de 'percentage of completion methode') houdt in dat
- kosten van onderhanden werken in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt in het boekjaar waarin zij zijn gemaakt **(1 punt)** en
 - opbrengsten in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt tot het bedrag van de gemaakte kosten van onderhanden werken voorzover die opbrengsten waarschijnlijk kunnen worden doorberekend aan opdrachtgevers **(1 punt)**
- e. HEV 2010 blz 267 **2 punten**
Bij een stroom van werken met een korte looptijd is het toegestaan om winst te verantwoorden met gebruikmaking van de 'zero profit' methode.
Deze werken moeten de volgende kenmerken vertonen:
- de doorlooptijd van werken is overwegend korter dan één jaar **(1 punt)**, of
 - er is sprake van een gelijkmatige stroom van werken van een stabiele omvang die regelmatig gespreid in de tijd gereedkomen **(1 punt)**

Vraag 2 Verklaringen (15 minuten)

De directie van de Woodhouse-groep wil de voorziening voor garantieverplichtingen in de geconsolideerde balans per 2010 niet verhogen naar aanleiding van de garantiezaak die is beschreven in deel 3 van de casus.

Gevraagd

Geef aan welke consequenties deze opstelling van de directie kan hebben voor de strekking van de controleverklaring (accountantsverklaring) en geef aan welke bewoordingen de accountant moet gebruiken in de oordeelsparagraaf van deze controleverklaring (voorheen accountantsverklaring).

Antwoordindicatie (10 punten)

De volgende drie alternatieven zijn mogelijk:

1. De constatering is niet van materieel en diepgaand belang en heeft derhalve geen consequenties voor de controleverklaring en de accountant geeft een goedkeurende controleverklaring (accountantsverklaring). Volgens NV COS 700 al. 40 en CC al. 35 gebruikt de accountant de woorden “de financiële overzichten geven een getrouw beeld, in overeenstemming met het van toepassing zijnde stelsel inzake financiële verslaggeving. (2 punten)
2. De voorziening voor garantieverplichtingen is voor een materieel bedrag te laag opgenomen in de geconsolideerde balans per 31 december 2010. De accountant geeft dan een controleverklaring (accountantsverklaring) met beperking af wegens een bedenking tegen de jaarrekening van materieel belang. De woorden die de accountant dient te gebruiken staan in NV COS 705N al. 46 en in Clarity NV COS 705 al. 23 en luiden: “uitgezonderd het effect van hetgeen vermeld in de paragraaf ‘Onderbouwing van het oordeel met beperking’. (4 punten)
3. De voorziening voor garantieverplichtingen is voor een wezenlijk bedrag / bedrag met een diepgaande invloed te laag opgenomen in de geconsolideerde balans per 31 december 2010. De accountant geeft dan een afkeurende controleverklaring (accountantsverklaring) af wegens een bedenking tegen de jaarrekening van wezenlijk belang/ diepgaande invloed.
De woorden die de accountant dient te gebruiken staan in NV COS 705N al. 48 en in Clarity NV COS 705 al. 24 en luiden: “niet op getrouwe wijze worden weergegeven of geen getrouw beeld geven”. (4 punten)

Vraag 3 Garantieverplichtingen (40 minuten)

Gevraagd

- a. Zet gemotiveerd uiteen dat de wijze waarop de Woodhouse-groep de voorziening voor garantieverplichtingen vormt niet voldoet aan de RJ.
- b. Beschrijf de AO/IB-procedure voor de beoordeling van door klanten van Woodhouse Bouw BV ingediende garantieclaims.

- c. Geef een beschrijving van de controle op de balanspost voorziening voor garantieverplichtingen. Besteed hierbij **uitsluitend** aandacht aan de volgende aspecten:
- Doelstelling
 - Cijferbeoordeling
 - Controle eindstand op 31 december 2010
 - De van toepassing zijnde NV COS

Antwoordindicatie (26 punten)

a. **3 punten**

HEV 2010 blz 367/368

Woodhouse-groep vormt de voorziening voor garantieverplichtingen door jaarlijks een percentage van de omzet gereede werken aan de voorziening toe te voegen. Deze zogenoemde dynamische methode is niet toegestaan. **(1 punt)**

De voorziening vertegenwoordigt een verplichting (bij garantieverlening doorgaans een in rechte afdwingbare verplichting) die wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de te vergoeden kosten voor projecten die zijn opgeleverd voor balansdatum. In de voorziening mogen alleen op balansdatum bestaande verplichtingen tot uitdrukking komen, en niet ook mogelijke toekomstige verplichtingen (zoals bij de methode van Woodhouse-groep gebeurt). **(2 punten)**

b. **13 punten (1 punt per bullit)**

Procedure ingediende garantieclaims:

- Indienen van een claim dient schriftelijk te geschieden
- Claim komt binnen bij de afdeling Oplevering en inspectie van Woodhouse Bouw BV
- Een medewerker van de afdeling Oplevering en inspectie legt de gegevens van de claim doorlopend genummerd vast in het klachtenregistratiesysteem van Woodhouse Bouw BV
- Het klachtenregistratiesysteem kent een vaste opbouw met een aantal verplicht in te vullen velden (o.a. contractnummer, aard van de klacht, klantgegevens, datum van oplevering van het huis, datum van de ingediende klacht)
- Op de invoer in het klachtenregistratiesysteem vinden geprogrammeerde invoercontroles plaats (o.a. volledigheid van de in te vullen velden)
- Een medewerker van de afdeling Oplevering en inspectie is belast met de afwikkeling van de claim
- Deze medewerker raadpleegt door middel van het contractenbestand het contract dat met de klant is afgesloten bij het kopen van het huis
- Verder gaat de medewerker na aan de hand van de rapporten van de kwaliteitscontrole of bij oplevering opmerkingen zijn gemaakt
- De medewerker beoordeelt de claim mede aan de hand van het opleveringsprotocol van de woning om te beoordelen of de klacht binnen de garantie kan vallen
- De medewerker gaat op bezoek bij de klant om de klacht te onderzoeken en maakt hiervan een rapport van bevindingen
- De gegevens van het rapport worden opgenomen in het klachtenregistratiesysteem
- Ook gaat dit rapport naar de afdeling Juridische zaken waar door een jurist wordt beoordeeld of de claim onder de garantievoorwaarden valt
- De jurist legt zijn conclusie vast in het klachtenregistratiesysteem
- Bedrijfsbureau maakt een planning voor eventuele herstelwerkzaamheden
- De directie autoriseert de conclusie van de jurist
- Hoofd van de administratie beoordeelt of de bovenstaande procedure is gevolgd op basis van de rapporten en vastleggingen.

c. **10 punten**

Controle balanspost Voorziening voor garantieverplichtingen

Doelstelling (2 noemen voor 2 punten)

- Volledigheid / toereikendheid
- Juistheid van de ten laste van de voorziening gebrachte kosten
- Juistheid vrijval na 10 jaar
- Volledigheid van de toevoeging aan de voorziening
- De voorziening is juist gepresenteerd en toegelicht

Cijferbeoordeling (3 punten)

Nadat de accountant de voorziening voor garantieverplichtingen heeft aangesloten met de financiële administratie verricht hij een gedetailleerde cijferbeoordeling op de volgende verhoudingen en ontwikkelingen, mede in relatie tot de begroting en de cijfers in vorige jaren:

- De omvang van de voorziening voor garantieverplichtingen in relatie tot de omzet
- De dotatie in relatie tot de schatting van de kosten van ingediende claims
- Het aantal onttrekkingen en de individuele omvang ervan

Controle eindstand (4 punten)

De controle van de eindstand is toegespitst op de volledigheid /toereikendheid.

De accountant voert onder meer de volgende controlewerkzaamheden uit:

- Kennis nemen van de garantievoorzwaarden
- Eindstand vorig jaar is beginstand dit jaar
- $\text{Beginstand} + \text{dotatie} - \text{onttrekkingen} = \text{eindstand}$
- De accountant controleert de toereikendheid aan de hand van de onttrekkingen in de afgelopen jaren en voortgezette controle op de reeds ingediende claims in het nieuwe boekjaar en de omzet van de afgelopen jaren
- Controle op juistheid van de vrijval na 10 jaar

De van toepassing zijnde NV COS (1 punt)

Clarity COS 540 (NV COS 540) is van toepassing omdat de voorziening voor garantieverplichtingen een schattingspost is.

Vraag 4 Kritische succesfactoren en prestatie-indicatoren (15 minuten)

Gevraagd

Noem voor de Woodhouse-groep twee kritische succesfactoren en geeft gemotiveerd aan welke bedrijfsprocessen hierbij relevant zijn, alsmede op welke prestatie-indicatoren de onderneming kan sturen.

Antwoordindicatie (10 punten)

In de case onder de doelstellingen staan een aantal succesfactoren.

Deze kunnen liggen op het gebied:

- Groei van de omzet en bedrijfsresultaten
- Inspelen op de vraag naar energieneutrale woningen
- Kwaliteit van de geleverde woningen
- Efficiency in productie

Puntentoekening: 5 punten voor een goede reeks; twee reeksen noemen.

KSF-en

- Omzetgroei
- Groei van de bedrijfsresultaten
- Beheersing van de kosten
- Vernieuwingen op gebied van energie en milieu
- Kwaliteit van de woningen

Enkele voorbeelden van:

1. Kritische succesfactor: *geleidelijke omzetgroei*
Kritische bedrijfsprocessen zijn de verkoopactiviteiten en de productontwikkelingsactiviteiten.
Mogelijke prestatie-indicatoren:
 - aantal verkochte woningen als % van het begrote aantal en ten opzichte van vorig jaar
 - omzet als % van vorig jaar per BV en als % van begrote omzet
2. Kritische succesfactor: *geleidelijke groei bedrijfsresultaten*.
Kritische bedrijfsprocessen zijn de verkoopactiviteiten en de productontwikkelingsactiviteiten.
Mogelijke prestatie-indicatoren:
 - aantal met winst verkochte woningen als % van alle verkopen in vergelijking met voorgaande jaren
 - brutowinstmarge als % van vorig jaar per BV
3. Kritische succesfactor: *beheersing van de kosten*.
Kritische bedrijfsprocessen zijn voorcalculatie en fabricage en plaatsing van huizen.
Mogelijke prestatie-indicatoren:
 - % waarmee de nacalculatorische kosten per huis / project de voorcalculatorische kosten overschrijden
4. Kritische succesfactor: *Doen van uitvindingen op het gebied van energiebesparing en milieuvriendelijkheid in woningen*
Kritische bedrijfsprocessen zijn creatieve afdelingen van Woodhouse Ontwikkeling BV
Mogelijke prestatie-indicatoren:
 - aantal nieuwe vindingen ten opzichte van het aantal gestarte ontwikkelprojecten
 - aantal verkochte ten opzichte van ontwikkelde vindingen
5. Kritische succesfactor: *kwaliteit van de opgeleverde huizen*
Kritische bedrijfsprocessen zijn Kwaliteitsbeoordeling van de boomstammen en Oplevering en inspectie van de opgeleverde huizen.
Mogelijke prestatie-indicatoren:
 - kwaliteit van het ingekochte hout gemeten als % ingekocht hout met kwaliteit gelijk aan of beter dan de norm
 - % van de opgeleverde huizen waar de afdeling Oplevering en inspectie tevreden over is
 - aantal klachten en claims ten opzichte van voorgaande jaren en ten opzichte van het aantal opgeleverde huizen.

Vraag 5 Automatisering (15 minuten)

Gevraagd

Beschrijf 10 aspecten waarmee de afdeling ICT-ondersteuning rekening moet houden en die geregeld moeten worden bij de ontwikkeling van deze applicatie.

Antwoordindicatie vraag 5 (10 punten)

Aspecten waarmee de afdeling ICT-ondersteuning rekening moet houden en die geregeld moeten worden bij de ontwikkeling van deze applicatie:

- Goede uitwerking en vastlegging van de te bereiken doelen met deze applicatie
- Expliciet definiëren van alle performance-eisen (bijvoorbeeld beschikbaarheid, snelheid, in welke webbrowser)
- Vastleggen van de functionaliteiten van de applicatie in een ontwerp door de projectleider
- Goed projectmanagement (beheersing van tijd, geld en kwaliteit in relatie tot de doelen)
- Zorgen voor een goede hosting van de webapplicatie
- Afsluiten van een SLA met de host van de website (afspraken van de snelheid van de applicatie, beschikbaarheid en beveiliging van de webapplicatie)
- Selectieprocedure van de leverancier met aandacht voor betrouwbaarheid en continuïteit van de leverancier
- Inrichten van een service level management die bewaakt dat de SLA wordt nageleefd
- Testen van de applicatie
- Acceptatie door afdeling verkoop na testen
- Aandacht voor beveiliging van de applicatie tegen ongeautoriseerde aanpassing van bestanden en/of de programmatuur van de applicatie zelf
- Eventueel een hacktest op de beveiliging van programmatuur en server
- Instemming van het bedrijfsbureau ten aanzien van de aangeboden mogelijkheden en aantal benodigde uren per te bouwen onderdeel
- Het bedrijfsbureau maakt voorcalculaties van kostprijzen van alle mogelijke bewerkingen en gebruikte materialen
- Verkoop bepaalt de verkoopprijzen van alle mogelijke bewerkingen en materialen
- Autorisatie door de directie van Woodhouse Bouw van de gebruikte tarieven, marges en berekeningsmethoden
- Redelijkheids- en waarschijnlijkheidscontroles op ingevoerde gegevens door potentiële klanten
- Organisatie rondom functioneel onderhoud en update van bestanden en tabellen (materiaalprijzen, types onderdelen, etc.)
- Voorbehoud opnemen op de website dat met de applicatie berekende prijzen slechts bedoeld zijn als indicatie.

Vraag 6 Belastingen (30 minuten)

Eind 2009 is bij desinvesteringen van gebouwen van een groepsmaatschappij in Nederland een boekwinst van € 240.000 behaald. Er waren in 2009 geen andere desinvesteringen en boekresultaten. Zowel in de (geconsolideerde) bedrijfseconomische jaarrekening als fiscaal is deze boekwinst in mindering gebracht op de aanschafprijs van de vervangende investeringen. Afschrijving van deze gebouwen vindt plaats in 10 jaar met jaarlijks gelijke bedragen met ingang van het tijdstip van ingebruikneming te weten 1 januari 2010. Bij de jaarrekeningcontrole 2010 blijkt dat deze verwerkingswijze van de boekwinst in de bedrijfseconomische jaarrekening 2009 onjuist was en dat de boekwinst ten gunste van het jaarresultaat 2009 had moeten komen. Fiscaal is in 2009 wél juist gehandeld. Zowel voor 2009 als voor 2010 is het geldende tarief vennootschapsbelasting 25%.

Gevraagd

- a. Geef in de vorm van journaalposten aan welke correctie(s) in de geconsolideerde jaarrekening 2010 van de Woodhouse-groep op grond van de RJ nodig is (zijn) om deze onjuistheid te herstellen. Onderbouw de correctie(s) met een motivering en berekening. Analyseer tevens de gevolgen van deze correctie(s) voor het vermogen eind 2010 en het resultaat over 2010.
- b. Geef een berekening van de door de Woodhouse-groep in 2010 betaalde vennootschapsbelasting en buitenlandse winstbelasting. De correcties zoals bedoeld in vraag 6a kunnen hierbij buiten beschouwing blijven.
- c. Geef voor de post belastingen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2010 een overzicht van de aansluiting (in bedragen) tussen de nominale belastingdruk volgens het in Nederland toepasselijke belastingtarief en de effectieve belastingdruk ad € 279.000 volgens de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2010. De correcties zoals bedoeld in vraag 6a kunnen hierbij buiten beschouwing blijven.

Antwoordindicatie (20 punten)

- a. HEV 2010 blz 91/92 **10 punten**

Antwoord indien er van wordt uitgegaan dat de fout fundamenteel is

De RJ verstaat onder een fundamentele fout een zodanige onjuistheid in de jaarrekening, die na vaststelling van de jaarrekening (i.c. die van 2009) is geconstateerd, dat deze in ernstige mate tekortschiet in het geven van het vereiste inzicht.

Herstel van deze onjuistheid moet plaatsvinden in de jaarrekening (in casu 2010) volgend op de jaarrekening waarin de fout is gemaakt (in casu 2009). Herstel geschiedt door herrekening van het eigen vermogen aan het eind van het boekjaar waarin de fout is geconstateerd (2009). Het verschil met het gerapporteerde eigen vermogen eind 2009 wordt verwerkt als een rechtstreekse mutatie in het eigen vermogen aan het begin van het boekjaar waarin herstel plaatsvindt (2010). **(2 punten voor algemene motivering)**

Effect van fouterstel op het vermogen per 1 januari 2010 (4 punten)

Het resultaat over 2009 voor belasting en de als investering geboekte gebouwen zijn beide voor € 240.000 te laag opgenomen. De belastinglast stijgt met € 60.000 (25% van € 240.000), terwijl de verschuldigde belasting niet wijzigt (fiscaal is de boekwinst immers op juiste wijze behandeld). Er ontstaat tenslotte een latente belastingverplichting ter grootte van € 60.000. **(1 punt voor motivering)**

Journaalpost van het fouterstel per 1 januari 2010 (3 punten)

Materiële vaste activa: gebouwen en terreinen	240.000	
Aan Overige reserves		180.000
Aan Voorziening latente belastingen		60.000

Effect van fouterstel op het vermogen eind 2010 en resultaat over 2010 (4 punten)

Afschrijving gebouwen in de concept geconsolideerde jaarrekening 2010 is berekend over € 240.000 te lage basiswaarde. De afschrijvingsduur bedraagt 10 jaar. Afschrijving vindt voor het eerst plaats vanaf 1 januari 2010 en bedraagt voor 2010 € 24.000. In de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2010 nemen de afschrijvingen materiële vaste activa toe met € 24.000 en de belastinglast neemt af met € 6.000. De verschuldigde belasting blijft gelijk en de voorziening latente belastingen neemt af met € 6.000. **(1 punt voor motivering)**

Journalposten van de gevolgen van het fouterstel in 2010 (3 punten)

Afschrijving materiële vaste activa	24.000	
Aan Materiële vaste activa: gebouwen en terreinen		24.000
Voorziening latente belastingen	6.000	
Aan Belastingen (W en V)		6.000

Antwoord indien er van wordt uitgegaan dat de fout niet-fundamenteel is

In de oorspronkelijke uitwerking is uitgegaan van een fundamentele fout. Een kandidaat zou deze fout ook als niet-fundamenteel kunnen aanmerken. Een – gemotiveerde – keuze tussen beide zienswijzen is overigens niet gevraagd en maakt geen deel uit van het antwoord.

Indien een kandidaat al dan niet impliciet kiest voor een niet-fundamentele fout kan het volgende antwoordmodel dienen als leidraad voor de beoordeling:

In de jaarrekening 2010 wordt de fout uit 2009 hersteld, echter zonder retrospectieve verwerking (zoals wél het geval is bij een fundamentele fout). **(2 punten voor algemene motivering)**

Effect van het fouterstel begin 2010

Het resultaat over 2009 voor belasting en de als investering geboekte gebouwen zijn beide voor € 240.000 te laag opgenomen.

De belastinglast stijgt met € 60.000 (25% van € 240.000), terwijl de verschuldigde belasting niet wijzigt (fiscaal is de boekwinst immers op juiste wijze behandeld). Er ontstaat tenslotte een latente belastingverplichting ter grootte van € 60.000. **(1 punt voor motivering)**

Journalpost van het fouterstel begin 2010 (3 punten)

Materiële vaste activa: gebouwen en terreinen	240.000	
Aan Overige bedrijfsopbrengsten		240.000
Belastinglast	60.000	
Aan Voorziening latente belastingen		60.000

Het overige deel van de oorspronkelijke uitwerking (aanpassing afschrijving 2010 en het daarmee samenhangende belastingeffect) blijft ongewijzigd.

b. 4 punten

Belastingen volgens de geconsolideerde W en V	279.000	2 punten
Te betalen vennootschapsbelasting		
• 31 december 2009	21.000	1 punt
• 31 december 2010	<u>146.000</u>	1 punt
	- 125.000	
Betaalde belasting naar de winst in 2010	154.000	

c. HEV 2010 blz 394/395 6 punten

Alleen de berekening van € 271.000,/ zonder splitsing in (280.000 – 9.000) levert 2 punten op. Totaal bij 6c is dan maximaal 4 punten.

Nominale belastingdruk volgens het in Nederland toepasselijke tarief: 1.119 à 25%	280.000	2 punten
Effect van het lagere, in het buitenland toepasselijke tarief: 175.000 à (25-20)%	<u>9.000</u>	2 punten

Gewogen gemiddelde nominale belastingdruk	271.000	
Overdruk inzake fiscaal niet-aftrekbare kosten: 32.000 à 25%	<u>8.000</u>	2 punten
Effectieve belastingdruk	279.000	

OAT Pet Bobby 2012-01-17

DEEL 1 Bedrijfsbeschrijving Pet Bobby groep

1.1 Algemeen

De heer Bobby Bommel is in de jaren zeventig gestart met een eenmanszaak in dierbenodigdheden. Door de economische welvaart nam het aantal huisdieren en kleinvee sterk toe. De heer Bommel zag dan ook mogelijkheden om een detailhandelszaak speciaal voor huisdieren op te zetten: hier ontbrak het aan in de regio. Door zijn passie voor dieren en sterke klantgerichtheid onderscheidde hij zich al snel, zodat hij een totaalconcept kon aanbieden voor de dierenliefhebbers. Na de eerste eigen winkel breidde de zaak zich al snel uit met een tweede, derde en ook vierde vestiging, waarbij de winkels werden ondergebracht in Bobby Retail BV. Door kapitaalgebrek kon de heer Bommel in de jaren tachtig het aantal winkels niet verder uitbreiden. Om toch verder te kunnen expanderen werd de markt verder veroverd via een franchiseformule, waarin zelfstandige ondernemers konden deelnemen in zijn winkelformule. Deze formule bleek zo succesvol dat uiteindelijk ultimo 2010 twintig winkels in franchise zijn uitgegeven.

Om de bedrijfsvoering zo efficiënt mogelijk te houden en verdere schaalvoordelen te kunnen behalen nam de heer Bommel begin jaren negentig een groothandel in dierbenodigdheden over, die werd ondergebracht in Bobby Cash and Carry BV.

Ultimo 2010 is Pet Bobby Holding BV (de Pet Bobby groep) een forse winkelketen met twintig eigen winkels en twintig franchisewinkels, verdeeld over vooral Zuid-Nederland. De groothandel is uitgegroeid tot een grote Cash and Carry, die in de hele Benelux bekend is.

1.2 Missie en strategie

Missie

Mede om alle betrokkenen duidelijk te maken waar de Pet Bobby groep voor staat is de missie door de heer Bommel als volgt verwoord:

'Wij zijn groter, beter en exclusiever dan alle andere handelaren in dierbenodigdheden. Wij bieden alleen het allerbeste. Van gezonde voeding tot veilige speeltjes en van warme manden tot stevige hokken. Wij onderscheiden ons vanwege onze passie voor huisdieren. Ieder dier vinden wij fantastisch en wij beschikken over de kennis om het welzijn van de dieren optimaal te kunnen waarborgen. In onze winkels volgen wij de laatste interieurtrends.'

Strategie

De Pet Bobby groep richt zich op de productsegmenten *levende dieren*, *diermode*, *diergezondheid*, *dierenvoeding* en *wonen*. Nee-verkoop komt niet voor in het woordenboek van de heer Bommel. Om die reden neemt de heer Bommel een relatief hoge voorraad voor lief. De strategie van de Pet Bobby groep is gericht op:

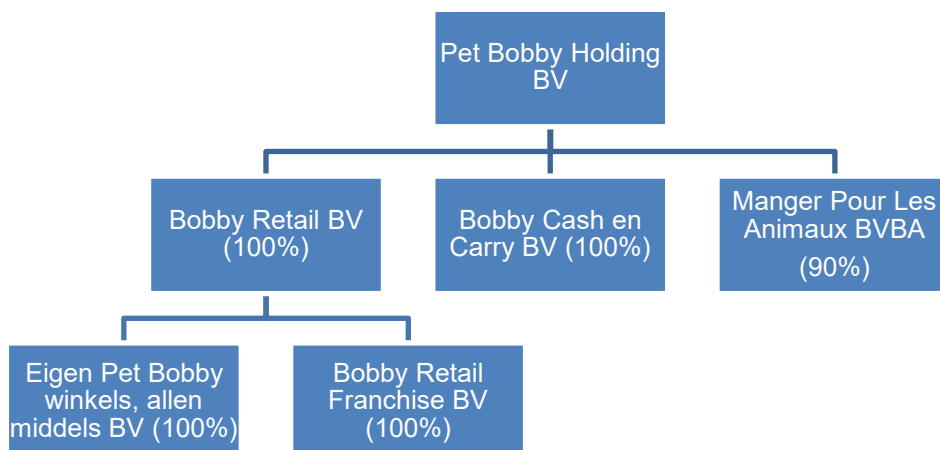
- het minimaliseren van het risico op nee-verkoop;
- de bedrijfseconomische aanvaardbaarheid van de kosten die samenhangen met het aanhouden van voorraden (voorraadkosten).

Door middel van schaalgrootte wordt getracht zoveel mogelijk inkoopvoordelen te behalen. De strak vormgegeven en tot in detail uitgewerkte winkelformule maakt dat de winkels herkenbaar zijn en een hoge klanttevredenheid scoren.

DEEL 2 Organisatiebeschrijving Pet Bobby Holding BV

2.1 Juridische structuur

Juridisch ziet de Pet Bobby groep er per ultimo 2010 als volgt uit:

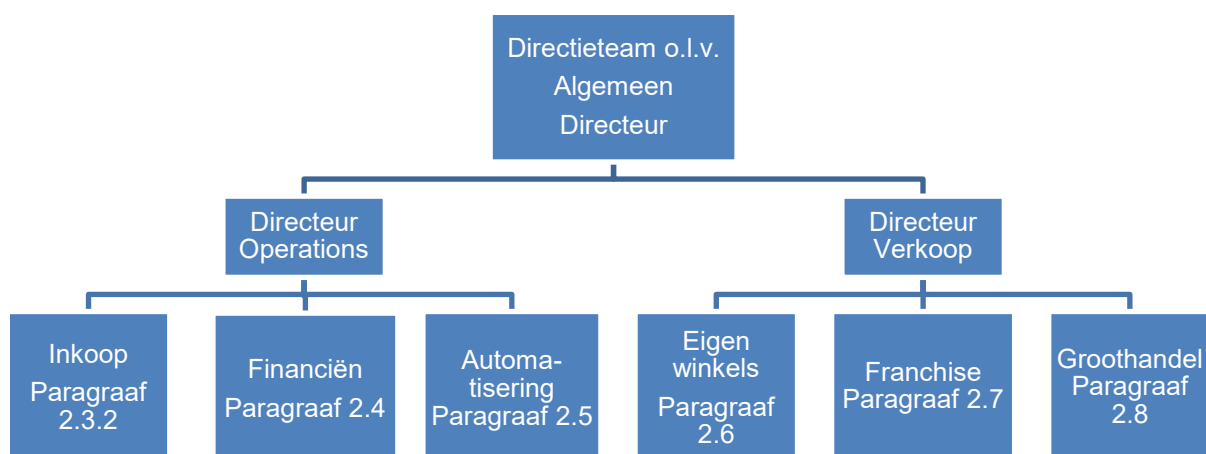

Figuur 1: juridische structuur Pet Bobby Holding BV

De aandelen van Pet Bobby Holding BV zijn voor 100% in bezit van de heer Bommel.

2.2 Organogram

Het hoofdkantoor, gevestigd te Eindhoven, is klein gehouden om de kosten laag te houden en slagvaardig te blijven als organisatie. De driehoofdige directie bestaat uit de heer Bommel als algemeen directeur, een directeur Verkoop, waaronder de franchise-contracten vallen, maar ook de marketing van de totale groep en een de directeur Operations, belast met de totale operationele gang van zaken, waaronder inkoop, financiën en automatisering. De organisatiestructuur volgt bewust niet de juridische structuur van de groep:

Figuur 2: organogram Pet Bobby Holding BV

2.3 Vaststellen assortiment, inkoop en vaststellen prijzen

2.3.1 Het assortiment

Het assortiment wordt vastgesteld door het directieteam. Het assortiment, dat zowel in de eigen- als in de franchisewinkels wordt gevoerd omvat:

- *Levende dieren.* Juist de grote hoeveelheid aan levende dieren die te koop worden aangeboden zijn een goede klantentrekker. Het assortiment bestaat onder meer uit knaagdieren, konijnen, siervogels en een ruim assortiment aan vissen en waterplanten.
- *Diermode.* Mode voor huisdieren is een stijgende omzetcategorie. De Pet Bobby groep volgt de nieuwste trends op het gebied van diermode. Denk hierbij aan halsbandjes, jasjes en andere accessoires, waarbij de hoge kwaliteit en de betaalbaarheid voor de consument centraal staat.
- *Diergezondheid.* Iedere medewerker van de winkels van Pet Bobby Retail BV heeft kennis over het wel en wee van huisdieren. Zo kunnen zij bij gezondheidsvraagstukken klanten adviseren over de producten die uitkomst kunnen bieden. Er is een groot assortiment aan middelen tegen vlooiën, teken en andere vervelende kwalen. Om medewerkers over de benodigde kennis te laten beschikken, worden zij ieder kwartaal bijgeschoold.
- *Dierenvoeding.* Gezonde voeding staat op nummer één. De Pet Bobby groep heeft in haar assortiment het beste voer en de beste tussendoortjes. Centraal staat dat het huisdier gezond en fit blijft. Het assortiment omvat zowel A-merken als het eigen huismerk, dat bij dezelfde producenten wordt gefabriceerd. Voeding vormt verreweg de voornaamste omzetcategorie.
- *Wonen.* Een belangrijk onderdeel in het assortiment zijn de manden, dekens, kooien en alle mogelijk andere vertrekken voor huisdieren. Hierin worden steeds de laatste trends gevolgd.

2.3.2 Inkoop

Alle inkopen van de totale groep worden centraal verricht door de inkoopafdeling op het hoofdkantoor, zowel voor de retailactiviteiten als de groothandelsactiviteiten. Er worden alleen A-merken of producten onder eigen merknaam ingekocht bij gerenommeerde leveranciers wereldwijd. Door de schaalgrootte waarop wordt ingekocht, worden veelal extra kortingen bedongen. Daarnaast kennen de meeste contracten kwantumkortingen en bonussen die afhangen van de afgenomen hoeveelheden per jaar.

Op basis van de contracten wordt op afroep ingekocht, waarbij de ingekochte producten zowel bij het centrale magazijn in Eindhoven, als direct bij de winkels worden geleverd. In Eindhoven is tevens de groothandel Cash and Carry gevestigd, die een verkoopruimte heeft direct grenzend aan de centrale magazijnruimte. De Pet Bobby groep beschikt over een geavanceerd ERP-pakket waarbij de voorraden van alle winkels almede de centrale voorraad steeds up to date zijn te raadplegen. Voor meer informatie over de automatisering zie paragraaf 2.5.

Dagelijks genereert het systeem inkooporders, op basis van de ingestelde minimum bestelniveaus en rekening houdend met de optimale bestelgrootte en transportkosten. De orders worden door de medewerkers inkoop omgezet in bestellingen die veelal digitaal rechtstreeks bij de producenten worden geplaatst.

De eigen- en franchisewinkels worden, naast de directie leveringen, tweemaal per week bevoorradt vanuit het centrale magazijn op basis van minimum voorraadniveaus. Transport vindt plaats door een extern transportbedrijf.

2.3.3 De inkoop- en verkoopprijzen

De standaard verkoopprijzen in de groothandel, de eigen winkels en de franchisewinkels worden ieder kwartaal vastgesteld door het directieteam.

De verkoopprijzen in de groothandel zijn gelijk aan de inkooprijzen, die aan de eigen- en franchisewinkels in rekening worden gebracht. De inkooprijzen die aan de winkels worden

doorberekend en de in de winkels te hanteren verkoopprijzen worden centraal in het prijzenstambestand vastgelegd. Deze verkoopprijzen zijn gelijk voor de eigen winkels en de franchisewinkels en zijn dwingend voorgeschreven.

Periodiek worden door middel van folders acties gehouden, waarbij producten met extra korting worden aangeboden. Producten waarvan de uiterste houdbaarheidsdatum dreigt te worden overschreden, kunnen door winkelmanagers en franchisenemers tegen sterk gereduceerde prijzen worden aangeboden, binnen de door de directie vastgestelde kaders.

2.4 Financiën

De controller geeft leiding aan de financiële administratie, die geheel in eigen beheer wordt gevoerd. De financiële administratie is in het geautomatiseerde ERP pakket geïntegreerd en binnen de afdeling financiën zijn de volgende subafdelingen gevormd:

- controlling waar de centrale administratie wordt gevoerd;
- crediteurenadministratie;
- winkeladministratie eigen winkels;
- franchiseadministratie.

De afdeling controlling stelt maandelijks een balans- en resultatenrekening op voor Pet Bobby Holding BV maar ook voor iedere eigen winkel, de franchiseformule en de Cash and Carry groothandel. Tevens wordt aandacht geschonken aan het voorraadverloop. Maandelijks worden deze cijfers ten opzichte van de gebudgetteerde resultaten in het directieoverleg besproken, waarbij tevens gedetailleerd per productgroep de bruto marges en de voorraden aan bod komen.

2.5 Automatisering

Het voorraadstelsel is in alle winkels en in de Cash and Carry groothandel beschikbaar. De franchisenemers voeren verder een eigen financiële administratie en hebben geen verdere toegang tot het ERP stelsel van de Pet Bobby groep. Iedere winkel heeft standaard een Point of Sale kassastelsel. De kassastelsels worden door een externe leverancier onderhouden. Bij eventuele calamiteiten kan de afdeling automatisering op afstand inloggen. Het kassastelsel heeft geïntegreerde pin- en chipapparatuur. In het hoofdkantoor staat een beveiligde server waarop tevens de websites worden onderhouden.

2.6 Eigen winkels

De twintig eigen winkels bevinden zich op toplocaties in stadscentra en wijkwinkelcentra in de grotere steden, voornamelijk in het zuiden van het land. De winkels worden door middel van langlopende huurcontracten gehuurd. De winkels kennen allemaal een strakke en stijlvolle standaard winkelinrichting, waar het assortiment goed tot zijn recht komt. In de eigen winkels is een winkelmanager werkzaam met daarnaast veelal parttime krachten. Door de ruime openingstijden wordt met een avond- en weekendtoeslag gewerkt voor alle medewerkers. De winkelmanager stelt maandelijks een rooster op voor de betreffende winkel, waarbij in het roosterbestand het personeel wordt ingevoerd. De omzet-, voorraad- en kasgegevens zijn op continue basis online beschikbaar voor zowel de eigen winkels als het hoofdkantoor. In de winkels kan alleen contant of per pin of chip worden betaald. Alle eigen winkels worden op balansdatum integraal geïnventariseerd.

2.7 Franchise

Binnen de franchiseformule is Bobby Retail Franchise BV de franchisegever en de zelfstandige ondernemer de franchisenemer. Bobby Retail Franchise BV sluit langlopende contracten af met franchisenemers: in principe wordt ieder contract voor 10 jaar afgesloten met steeds een optie tot verlenging. De afdeling franchise voert, samen met de directeur verkoop, de onderhandelingen over de franchisecontracten. Veelal wordt de winkelruimte door Bobby Retail Franchise BV rechtstreeks gehuurd bij een verhuurder en daarna doorverhuurd aan de franchisenemer. Het franchisecontract bevat alle voorwaarden waaraan franchisegever en -nemer moeten voldoen. Onder meer is hierin opgenomen:

- dat alle producten in de winkel betrokken moeten worden van Pet Bobby Retail BV;
- dat de te hanteren winkelinrichting tot in detail aan de franchisevoorwaarden moet voldoen;
- dat voor ieder product minimale winkelvoorraden aangehouden moeten worden;
- dat alle winkelpersoneel minimaal op MBO niveau is geschoold en ieder kwartaal wordt bijgeschoold;
- dat de Point of Sale kassa- en voorraadsystemen betrokken moeten worden van Bobby Retail Franchise BV en continu online dienen te zijn ten behoeve van een tijdige inkoop op basis van de actuele voorraden;
- dat alle verkoopprijzen zijn voorgeschreven door Pet Bobby Holding BV en dagelijks vanuit het hoofdkantoor worden 'ingeladen' in het Point of Sale systeem;
- dat de franchisegever voor het ter beschikking stellen van de franchiseformule een percentage van de omzet als vergoeding krijgt;
- de franchisenemer dient een administratie te voeren in overeenstemming met de voorschriften van de franchisegever, waarbij jaarlijks een jaarrekening inclusief samenstellingsverklaring moet worden aangeleverd. Daarnaast dient een accountant verslag uit te brengen omtrent de inventarisatie per jaareinde;
- dat indien gewenst franchisenemers een gedeeltelijke financiering kunnen krijgen voor de voorraden en de winkelinrichting. De vorderingen die Bobby Retail Franchise BV heeft op de franchisenemers zijn verpand aan een kredietinstelling.
- dat franchisegever een boete is verschuldigd indien goederen niet tijdig geleverd kunnen worden.

2.8 Groothandelsactiviteiten

Bobby Cash and Carry BV heeft een assortiment van ruim 10.000 artikelen en is daarmee de grootste en meest uitgebreide groothandel op het gebied van dierbenodigdheden in de Benelux. Bobby Cash and Carry BV bedient uitsluitend detaillisten die niet zijn aangesloten bij de winkelformule van de Pet Bobby groep. Er wordt gewerkt met het Cash and Carry systeem. Bij het Cash and Carry systeem kan de detaillist de producten zelf uitzoeken en direct tegen betaling meenemen. Indien de bestelling lager is dan € 350 wordt € 35 in rekening gebracht voor verwerkingskosten. Indien het bedrag hoger is dan € 350 vervalt dit bedrag.

2.9 Verwerving Manger pour les Animaux BVBA

Op 31 december 2010 heeft Pet Bobby Holding BV een 90% belang verworven in het in België gevestigde Manger pour les Animaux BVBA (hierna MplA)⁸. De omvang van het kapitaalbelang representeert tevens de verworven zeggenschap. MplA is een winkelketen die haar producten verkoopt onder bekende merknamen, zoals Merigree, Fonzo en Wishcatz. De overnamesom van € 500.000 voldoet Pet Bobby Holding BV volledig door

⁸ BVBA is een Belgische rechtsvorm die vergelijkbaar is met de Nederlandse BV.

uitgifte van nieuwe aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 100 en een door experts geschatte reële waarde van € 1.000.

De controller van Pet Bobby Holding BV heeft de acquisitie van het 90% belang in MplA **niet** verwerkt in de concept jaarrekening. Met de huisaccountant is afgesproken dat dit achteraf na het opstellen van de concept jaarrekening als nagekomen journaalpost verwerkt zal worden. De cijfers van MplA zijn dan ook **niet** verwerkt in de concept jaarrekening 2010 zoals opgenomen in deel vier van deze casus.

Pet Bobby Holding BV en MplA hanteren dezelfde grondslagen voor de waardering en winstbepaling.

Vennootschappelijke balans Manger pour les Animaux BV B.A. per 31 december 2010 (in euro's)

Activa		Passiva	
Materiële vaste activa	20.000	Eigen vermogen	325.300
Vorraden	600.000	Voorziening	50.000
Overige activa	5.300	Kortlopende schulden	250.000
	625.300		625.300

Pet Bobby Holding BV acht de reële waarde van de balansposten in overeenstemming met de boekwaarde in de vennootschappelijke balans per 31 december 2010 met uitzondering van de volgende balansposten:

- de reële waarde van de -door MplA zelf niet-geactiveerde- merkrechten wordt getaxeerd op € 100.000. De resterende gebruiksduur is 10 jaar en de afschrijvingen verlopen tijdsevenredig met gelijke bedragen per jaar tot een restwaarde van nihil;
- de stille reserve in de Materiële vaste activa wordt op € 50.000 gesteld. De resterende gebruiksduur is 20 jaar en de afschrijvingen verlopen tijdsevenredig met gelijke bedragen per jaar tot een restwaarde van nihil;
- de afwaardering incurant van de Voorraden dient € 30.000 te zijn. In de vennootschappelijke jaarrekening van MplA is in het geheel geen afwaardering incurant van de Voorraden opgenomen;
- de Voorziening dient € 5.000 hoger te zijn vanwege een verwachte verhoging van een claim.

Voor de vennootschapsbelasting geldt een toepasselijk tarief van 20%.

DEEL 3 Accountantsorganisatie De Robuuste Eenheid

De Robuuste Eenheid (RBE) is belast met de controle van de jaarrekening van de Pet Bobby Holding BV en haar dochtermaatschappijen. RBE is een organisatie met één vestiging en heeft een vergunning voor de wettelijke controle van organisaties van niet openbaar belang. RBE biedt het volgende dienstenpakket aan:

- controle van jaarrekeningen;
- beoordelen van jaarrekeningen;
- samenstellen van jaarrekeningen;
- corporate finance;
- fiscale advisering;
- automatiserings- en overige adviezen.

RBE controleert al geruime tijd de jaarrekening van Pet Bobby Holding BV en haar dochtermaatschappijen. Ook woont zij de inventarisaties bij van de meeste franchisenemers ten behoeve van de franchisegever en stelt RBE bij de meeste franchisenemers de jaarrekening samen.

In maart 2011, als de controle van Pet Bobby Holding BV nog onderhanden is, blijken uit het controledossier de volgende zaken:

1. Tierfutter GmbH, is een in Duitsland gevestigde grote leverancier van Bobby Cash and Carry BV. De leverancier is in december 2010 in opspraak geraakt in verband met mogelijke productie van diervoeders die besmet waren met de voor mens en dier gevaarlijke stof dioxine. Zowel het A-merk voeding dat door Tierfutter GmbH is geproduceerd evenals het eigen merk diervoeding dat door Bobby Retail BV in haar winkels wordt geleverd is mogelijk besmet met dioxine. Begin januari is duidelijk geworden dat ook het diervoeder dat Bobby Retail BV geleverd heeft besmet bleek te zijn met Dioxine. De besmette voorraden zijn onmiddellijk uit de handel gehaald en een landelijke terugroepactie is direct opgestart. Uit informatie van de controller van Pet Bobby Holding BV is duidelijk geworden dat een aantal klanten van de winkels overwegen claims in te dienen in verband met het ziek worden van hun huisdieren. De klanten hebben hoge kosten moeten maken voor de behandeling bij de dierenarts. De controller is niet in staat gebleken een inschatting te maken van de kosten en heeft in de jaarrekening vooralsnog niets op laten nemen.
2. Een aantal franchisenemers is niet tevreden over de verplichte inkoop van de levende dieren. Met betrekking tot de verkoop van knaagdieren hebben vier franchisenemers geklaagd en dreigen te stoppen met de verkoop ervan. Ze stellen dat de fokkers die de knaagdieren leveren, niet verantwoord en dierwaardig met de knaagdieren omgaan. Daarnaast bestaat het vermoeden dat veel knaagdieren illegaal worden ingevoerd in Nederland voor de verkoop. De knaagdieren worden geleverd met veel ziekten en in veel gevallen sterven ze vlak na de levering aan klanten of nog in de winkel. Ondanks dat geen garantie wordt verstrekt op levende dieren is in veel gevallen uit coulance geld teruggegeven of is een ander knaagdier verstrekt. Daarnaast is gebleken dat vrijwel alle in december 2010 geleverde jonge konijnen zijn bezweken aan een uiterst besmettelijke konijnenziekte, waardoor gedurende zes maanden na constatering geen konijnen gehouden mogen worden in de winkel in verband met besmettingsgevaar.
3. (Zie ook de conceptjaarrekening 2010, toelichtingsnummer 7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen, laatste zin). Eind maart 2011 wordt tijdens een inspectie van de voorraad geconstateerd dat een uit Argentinië geïmporteerde partij van 3.000 kg exclusieve zangzaad die 16 maart 2011 geleverd is, aangetast is door ziekmakende bacteriën. Hierdoor is de partij onverkoopbaar geworden. Het vermoeden bestaat dat deze vervuiling is ontstaan tijdens het transport per vliegtuig naar Nederland. In de contracten met de franchisenemers staat een boeteclausule indien Bobby Retail Franchise BV niet aan haar leveringsverplichting kan voldoen. Het niet kunnen voldoen aan de leveringsverplichtingen heeft aanzienlijke financiële gevolgen voor Bobby Retail Franchise BV. De omvang van de boete kan betrouwbaar worden vastgesteld. Bobby Retail Franchise BV overweegt een claim in te dienen bij de Argentijnse leverancier en/of de luchtvaartmaatschappij.

DEEL 4 Concept jaarrekening 2010

**CONCEPT
JAARREKENING
2010
VAN
Pet Bobby HOLDING BV
(gedeeltelijk)**

**Let op: de acquisitie van het 90%-belang in Manger pour les Animaux BVBA is nog niet
verwerkt in de concept jaarrekening 2010.**

GECONSOLIDEERDE BALANS
(Bedragen in €)

Activa		31 december 2010	31 december 2009
Vaste activa			
<i>Materiële vaste activa (1)</i>			
Verbouwingen	2.017		2.793
Inventarissen	227.842		251.751
Vervoermiddelen	6.845		18.623
		236.704	273.167
<i>Financiële vaste activa (2)</i>			
Leningen u/g winkeliers		113.874	129.571
Vlottende activa			
<i>Vorraden (3)</i>			
		2.064.840	2.353.781
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>			
Handelsvorderingen (4)	818.562	1.119.803	
Voorfinancieringen winkels	396.956	318.047	
Belastingen	65.100	8.111	
Overige vorderingen en overlopende activa	459.355	351.005	
		1.739.973	1.796.966
<i>Effecten (5)</i>			
		41.000	-
Liquide middelen		36.723	55.494
		4.233.114	4.608.979

Passiva		31 december 2010	31 december 2009
Eigen vermogen			
Geplaatst en gestort kapitaal	61.714	61.714	
Agioreserve	603.483	603.483	
Herwaarderingsreserve	23.000	-	
Overige reserves	985.634	557.374	
Onverdeelde winst	209.320	428.260	
Groepsvermogen		1.883.151	1.650.831
Langlopende schulden (6)			
Achtergestelde leningen		499.159	657.982
Kortlopende schulden			
Schulden aan kredietinstellingen	336.692	520.643	
Leveranciers	717.614	942.192	
Overige belastingen en premies	239.903	127.571	
Aflossingsverplichtingen	158.823	158.823	
Overige schulden	397.772	550.937	
		1.850.804	2.300.166
		4.233.114	4.608.979

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(Bedragen in €)

		2010	2009
Netto omzet (8)	21.245.708	21.776.616	
Kostprijs van de omzet	18.173.651	18.741.144	
Bruto marge	3.072.057	3.035.472	
Overige bedrijfsopbrengsten	927.945	899.401	
Som der bedrijfsopbrengsten		4.000.002	3.934.873
Personeelkosten	1.889.538	1.830.984	
Afschrijving vaste activa	86.507	77.742	
Overige bedrijfskosten	1.667.586	1.337.275	
Som der bedrijfslasten		3.643.631	3.246.001
Bedrijfsresultaat		356.371	688.872
Financiële baten en lasten (9)		-90.063	-134.487
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		266.308	554.385
Belastingen		-56.988	-126.125
Resultaat na belastingen		209.320	428.260

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING**ALGEMEEN****Overeenstemmingsverklaring**

Op de rechtspersoon is van toepassing het middelgroot jaarrekeningregime als bedoeld in artikel 396, titel 9, Boek 2 Burgerlijk Wetboek. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van titel 9, Boek 2 Burgerlijk Wetboek.

Consolidatie

De in de consolidatie begrepen vennootschappen zijn:

- Bobby Retail BV (100%), inclusief de vennootschappen waarin wordt deelgenomen door Bobby Retail BV, te weten:
 - de twintig eigen Pet Bobby winkels. Alle winkels door middel van een separate BV;
 - Bobby Retail Franchise BV, houdster van alle franchisecontracten;
- Bobby Cash and Carry BV (100%).

Voor de hiervoor genoemde vennootschappen is overeenkomstig artikel 2:403 Burgerlijk Wetboek een aansprakelijkheidsstelling afgegeven. De financiële gegevens van Pet Bobby Holding BV zijn verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening, zodat gebruikmakend van artikel 2:402 Burgerlijk Wetboek is volstaan met de verkorte winst- en verliesrekening in de jaarrekening. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij bij een specifieke balanspost anders wordt vermeld. De activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde, tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld.

De resultaten van nieuw verworven groepsmaatschappijen worden geconsolideerd vanaf de overnamedatum. De betaalde goodwill wordt in mindering gebracht op het eigen vermogen.

Financiële instrumenten

Vorderingen en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op balansdatum. Transacties in vreemde valuta, gedurende de verslagperiode, worden in de jaarrekening verwerkt tegen transactiekoers. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening. In voorkomende gevallen wordt voor de beheersing van valutarisico's op inkopen in vreemde valuta gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten. Afgeleide financiële instrumenten worden tegen reële waarde in de balans opgenomen. In geval van kasstroomhedge-accounting worden de rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte bedragen bij afwikkeling opgenomen in de boekwaarde van de betrokken voorraad.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van afschrijvingen of lagere bedrijfswaarde. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Latente belastingvorderingen, met inbegrip van de latentie voortvloeiend uit voorwaartse verliescompensatie, worden geactiveerd, indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze worden gerealiseerd. Belastinglatenties worden gewaardeerd op nominale waarde. Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode uitgaande van de nettovermogenswaarde. Andere deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs. Indien de marktwaarde lager is wordt deze gehanteerd. In de kostprijs van de levende have zijn begrepen alle variabele kosten van de dieren, rekening houdend met de leeftijd van de dieren. Hieronder zijn met name begrepen de voerkosten. Tevens wordt rekening gehouden met de normale sterfte onder de dieren. Voor incurante voorraden worden voorzieningen getroffen.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn. Op materiële vaste activa wordt afgeschreven op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Netto-omzet

Onder netto-omzet worden verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting.

Inkoopwaarde van de omzet

Onder inkoopwaarde van de omzet wordt verstaan de direct aan de geleverde goederen en diensten toe te rekenen inkoopwaarde op basis van het fifo-stelsel.

Kosten

De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Belastingen

De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met permanente verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening.

Toelichting op de geconsolideerde balans (gedeeltelijk)

1) Materiële vaste activa

	Verbouwingen	Inventarissen	Vervoermiddelen	Totaal
Saldo 01-01-2010	56.059	393.503	44.641	494.203
Cumulatieve aanschafwaarde				
Cumulatieve afschrijvingen	-53.266	-141.752	-26.018	-221.036
Boekwaarde	2.793	251.751	18.623	273.167
Mutaties				
Investeringen	-	53.826		53.826
Desinvesteringen	-		-3.782	-3.782
Afschrijvingen	-776	-77.735	-7.996	-86.507
	-776	-23.909	-11.778	-36.463
Saldo 31-12-2010				
Cumulatieve aanschafwaarde	56.059	447.329	40.859	544.247
Cumulatieve afschrijvingen	-54.042	-219.487	34.014	-307.543
Boekwaarde	2.017	227.842	6.845	236.704

De afschrijvingen worden berekend tegen de volgende percentages op jaarbasis:

Verbouwingen	10 procent
Inventarissen	20 procent
Vervoermiddelen	20 procent

2) Financiële vaste activa

Lening u/g winkeliers

	2010	2009
Saldo 1-1-2010	129.571	150.847
Bij: - uitgegeven leningen boekjaar	70.000	-
Af: - Aflossing boekjaar	-18.197	-21.276
Af: - Voorziening	-67.500	-
Saldo 31-12-2010	113.874	129.571

De leningen u/g zijn door Bobby Retail Franchise BV aan de franchisenemers uitgegeven leningen. Dit ter financiering van het nieuwe Point of Sale kassasysteem. De franchisenemers lossen de leningen in termijnen af. De in rekening gebrachte rente bedraagt tussen de 5% en 7%.

3) Voorraden

	2010	2009
Handelsgoederen	1.987.768	2.203.686
Goederen onderweg	43.259	148.612
Winkelmaterialen	10.530	1.483
Winkelgoederen	23.283	-
	2.064.840	2.353.781

In de voorraad is een voorziening opgenomen voor incurante goederen voor een bedrag van € 100.569 (2009: € 80.401). Goederen onderweg betreffen die handelsgoederen waarvan het economisch en juridisch eigendom bij Bobby Cash and Carry B.V. berusten, maar die nog op transport zijn.

4) Handelsvorderingen

Op de debiteuren is een afwaardering voor mogelijke oninbaarheid van € 579.174 (2009: € 412.188) toegepast.

5) Effecten

In deze post zijn valutatermijncontracten opgenomen die dienen ter dekking van valutarisico's. De totale reële waarde bedraagt per balansdatum € 41.000 (2009: nihil)

6) Langlopende schulden*Achtergestelde leningen*

De achtergestelde leningen ad € 499.159 bestaan uit 2 leningen. Deze leningen zijn achtergesteld bij alle overige schuldverplichtingen. Aflossingsverplichtingen binnen twaalf maanden na afloop van het boekjaar ad € 158.823 zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn. De vennootschappen Pet Bobby Holding BV, Bobby Retail BV en Bobby Cash and Carry BV beschikken gezamenlijk over een kredietfaciliteit in rekening-courant ad € 2.000.000. De gestelde zekerheden betreffen verpanding van inventarissen, voorraden en vorderingen. Afgegeven bankgaranties jegens derden inzake huur belopen € 188.068.

7) Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Per 31 december 2010 zijn de niet in de balans opgenomen verplichtingen als volgt te specificeren:

Huur pand Bobby Cash and Carry BV, Eindhoven, 4 jaar	1.395.816
Huur pand Bobby Retail BV 1 jaar	37.313
Huurverplichtingen van panden verhuurd via Bobby Retail BV	3.756.081
Leaseverplichtingen	1.500.000

Er is een inkoopverplichting aangegaan met de Argentijnse leverancier voor 3.000 kg zangzaad tegen een prijs van 800 peso per kg.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en- verliesrekening**8) Netto-omzet**

	Verkoop	Inkoop	Marge 2010	Marge 2009
Franchise en Cash & Carry	14.900.254	11.894.724	3.005.530	3.005.362
Eigen winkels	6.235.305	6.168.778	66.527	30.110
Automatisering	110.149	110.149	-	-
Totaal	21.245.708	18.173.651	3.072.057	3.035.472

9) Financiële baten en lasten

	2010	2009
Rente leningen	40.840	48.770
Rente- en bankkosten	47.832	85.092
Overige intrest	1.391	625
	90.063	134.487

Uit de toelichting op de enkelvoudige jaarrekening 2010

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening (gedeeltelijk)

Financiële vaste activa

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de netto vermogenswaarde. Deze waarde wordt berekend op basis van de grondslagen van Pet Bobby Holding BV.

Bij de waardering van deelnemingen wordt rekening gehouden met waardedalingen indien deze duurzaam zijn. Hiervan is sprake wanneer de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde.

	31-12-2009	Resultaat boekjaar	Opgeheven deelneming	31-12-2010
Deelneming Knaagspoor BV	215.850		-215.850	-
Deelneming Bobby Retail BV	147.391	-103.511		43.880
Deelneming Bobby Cash and Carry BV	2.813.540	383.426		3.196.966
Totaal	3.176.781	279.915	-215.850	3.240.846

Pet Bobby Holding BV Vragen Ochtendzitting

Vraag 1: initiële cijferanalyse (15 minuten) (10 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2010 van Pet Bobby Holding BV:

1. Voorraden en
2. Financiële baten en lasten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie:

- a. de grootte van de post,
- b. de kenmerken van de post en
- c. de controleaspecten (waaronder begrepen de controledoelstellingen).

Antwoordindicatie (10 punten)

Indien een algemeen antwoord wordt gegeven bij kenmerken en controleaspecten, dan maximaal 1 van de 2 punten toekennen.

Voorraden
Grootte: 49% van het balanstotaal, 111% van het groepsvermogen. Post is van diepgaande invloed te noemen 1p
Kenmerken: - Allereerst is de voorraad onderhevig aan bederf doordat sprake is van producten met een uiterste houdbaarheidsdatum. - Ook bestaat een deel van de voorraad uit levende dieren en zal ook de voorraad diernode een incurantie kennen door modetrends. Mede door het aanhouden van hoge voorraden om nee-verkoop tegen te gaan zal dit risico versterkt spelen. - Wat tenslotte opvalt is dat de voorraad een dalende tendens laat zien (-/- 12%) bij een slechts licht dalende omzet (-/- 2,4%). 2p
Controleaspecten: primaire richting is een controle op bestaan, waardering en eigendom. Specifiek de inventarisatie te benoemen en de afloop van de geleverde diervoeders die besmet zijn met dioxine. 2p

Bij de post Financiële B&L: Er kan een verschil bestaan tussen de CEA eindtermen hieromtrent en het in de les gehanteerde leerboek. Voorstel is primair uitgaan van de nieuwe eindtermen, maar als een kandidaat is uitgegaan van de oude eindtermen kan dit, mits juist, echter ook worden goedgekeurd.

In het schema van uitwerking is aangegeven dat de post van materieel belang is. Een student kan op basis van andere uitgangspunten tot de conclusie komen dat het niet van materieel belang is of anderzijds van diepgaande invloed. Dit hoeft niet fout te worden gerekend als is uitgegaan van een goed uitgangspunt (Professional Judgement van de corrector!)

Gemist worden hierbij de wisselkoers effecten -> te verwerken binnen het bedrijfsresultaat omdat die gekoppeld zijn aan operationele activiteiten! Dit punt i.h.a. positief beoordelen!

Financiële baten en lasten
Grootte: 43% van het resultaat na belastingen. Post is van materieel belang 1p.
Kenmerken: post hangt sterk samen met vreemd vermogen en daalt van 134k naar 90k, een daling met 33%. De mogelijk rentedragende schulden (schulden -/- crediteuren en overige schulden) dalen van 1,4 mio naar 0,995 mio, een daling van 25%. Verschil kan ontstaan door renteverskil in leningen of aflossingsmoment. Met name risico op onvolledig verantwoorden van rentelasten. 2p
Controleaspecten: volledigheid van de rentelasten: juistheid van de rentebetalingen alsmede de correcte periodetoewijzing 2 p.

Vraag 2: risicoanalyse (30 minuten) (18 punten)

De term: "Inherente risico's" wordt in volgende OAT's vervangen door "Risico's en Significante risico's"

Andere door de kandidaat behandelde, dan de in de SVU behandelde "Casusgerichte risico's" zijn hierbij mogelijk. Een en ander beoordelen op basis van professional judgement. In de SVU worden af en toe risico's benoemd, die de kandidaat in twee risico's kan hebben uitgewerkt. Op zich is dit niet fout, mits wel andere beheersingsmaatregelen worden genoemd.

De kandidaat moet hierbij drie risico's geven, waarvan er minimaal een significant moet zijn. (NB; de uitwerking moet worden gezien als een opstap voor komende OAT's naar vragen in de orde van: "Geef aan wat nu als significant risico moet worden aangemerkt obv COS 315 par. 28)

Gevraagd:

- 2.1 Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2010 van Pet Bobby Holding BV. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- 2.2 Geef voor ieder bij vraag 2.1 genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

NV COS 315 geeft in paragraaf 28 aan dat bij het toepassen van oordeelsvorming over welke risico's significante risico's zijn de accountant een zestal punten in aanmerking dient te nemen, zoals verder uiteengezet in de punten a-f van paragraaf 28.

- 2.3 Beargumenteer voor **één** van de bij 2.1 beschreven risico's waarom dit een significant risico is. Geef daarbij tevens aan onder welke van de in paragraaf 28 onder a-f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie 2.1, 2.2 en 2.3

2.1) 2 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico.	2.2) 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2.3) 3 punten voor een goed beargumenteerd significant risico.
Voorraden: hier speelt met name bestaan en waardering als significant risico. Door de levende have, de beperkte houdbaarheid en de modegevoeligheid speelt incurantie een grote rol. Voorts door het rechtstreeks leveren aan winkels bestaat het risico op bestaan voorraden. Het risico is dat goede voorraad wordt verantwoord als incurante voorraad, met als gevolg een onvolledige opbrengstverantwoording.	• Actuele voorraadregistratie met ouderdom en locatie vastgelegd. • Functiescheiding tussen inkoop / voorraadbeheer en administratie. • Een deugdelijke inventarisatieprocedure met separaat aandacht voor het waarderingsaspect.	Paragraaf 28, e: subjectiviteit bij waardering met name bij levende have en modische artikelen.
Door leveranciers wordt rechtstreeks geleverd aan winkels: dit brengt het risico met zich mee dat bestelde voorraden niet bestaan omdat deze niet geleverd zijn.	• Deugdelijke KVA met melding ontvangst via de filialen. • FS tussen inkoop, winkels en centraal magazijn.	Paragraaf 28, a: niet geleverd maar wel opnemen, dan wel c, door complexiteit van transactie / facturering / gescheiden levering ontstaat kans dat e.e.a. incorrect geboekt wordt.
Franchisevergoeding te laag verantwoorden. Franchisenemers kunnen bewust te weinig omzet verantwoorden, of 'eigen' ingekochte producten in de winkel verkopen. Het risico is dat franchisenemers bewust of onbewust te weinig omzet	• Franchisevergoeding aansluiten door franchisenemers geregistreerde inkopen vanuit centrale magazijn en de jaarrekening van de franchisenemer. • Testbuyers de winkelformule en assortiment laten beoordelen.	Paragraaf 28 a: fraude, immers: bewust omzet niet verantwoorden, maar ook d: transacties met verbonden partijen doordat franchisenemers

2.1) 2 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico.	2.2) 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2.3) 3 punten voor een goed beargumenteerd significant risico.
verantwoorden met als gevolg dat de franchisevergoeding onvolledig is. De omzet van franchisenemers wordt verantwoord als omzet eigen winkels dit heeft tot gevolg dat de franchisevergoeding onvolledig is opgenomen. Daarnaast kan omzet van de franchisenemers als omzet eigen winkels worden genomen waarmee de franchisevergoeding buiten de verantwoording kan blijven.		onder een hoedje spelen met franchisegever teneinde omzet buiten de boeken te houden.
Kasgeld: in alle winkels en in de Cash and Carry wordt gewerkt met kasgeld voor het contant afrekenen van de verkopen. Dit brengt het risico op diefstal en of slepen van kasgeld met zich mee.	• Deugdelijke dagelijkse kasprocedure met aansluiting van de kasgelden op de verantwoorde omzet volgens het kasregister. • Aandacht voor de analyse van verschillen • Hantering van het vier-ogen principe. • Periodieke Verbandscontroles door kastotalen aan te sluiten op de goederenbeweging.	Paragraaf 28 a, fraude door te slepen en afdrachten niet te verantwoorden (diefstal) is omzet / kasgeld niet correct.
Vreemde valuta: onjuiste of onvolledige valutaresultaten of positieverantwoording.	• Valuta administratie waarin tijdstip, koersen alsmede eventuele afdekkingen zijn vastgelegd. • Valutabeleid geautoriseerd door directie. • Periodiek berekenen valutaresultaat door financiële administratie.	Paragraaf 28 a, c: complexiteit door valutacontracten en afhankelijk van gekozen waarderingsvorm en risico daarbij gelopen.

2.1) 2 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico.	2.2) 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2.3) 3 punten voor een goed beargumenteerd significant risico.
Bonussen en kortingen bij inkoop: Daarnaast kennen de meeste contracten kwantumkortingen en bonussen die afhangen van de afgenomen hoeveelheden per jaar. Hier ontstaat het risico op het onrechtmatig buiten de verantwoording houden van de ontvangen bonussen, waarmee de kostprijs bewust te hoog wordt voorgesteld.	- Contractadministratie waarin bonussen en kortingen zijn beschreven. - FS inkoop / magazijn en financiën - Registratie inkopen per leverancier. - Periodieke berekening bonussen door financiën.	Paragraaf 28: a bonussen bewust niet verantwoorden maar wel incasseren.
Automatisering: geautomatiseerd inkopen , ERP pakket: bij uitval is betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde informatieverzorging in gevaar.	- Toegangsbeveiliging met Identificatie en authenticatie. - Dagelijkse back up met periodiek geteste recovery - Beveiligde verbindingen met winkels - Change- en problemmanagement ERP pakket.	Paragraaf 28 b : technologische complexiteit (hoewel a ook te beargumenteren is: door automatisering zou fraude door hacken mogelijk zijn).
Gehuurde winkels met op de balans geactiveerde verbouwingen: risico op bestaan / waardering bij afloop huurcontract.	- Periodieke aansluiting door controlling van activa op huurcontracten. - Adequate registratie activa per locatie.	Paragraaf 28 a fraudekans: verwerken afwaardering bij afloop contract dan wel c complexiteit van transactie: door mogelijke complexiteiten in huurcontract.
Folderacties en of korting bij dreigende overschrijding uiterste verkoopdatum: verschuiven omzet van buiten actie naar binnen	- Afgrenzing actieperiode met inventarisatie van de actieartikelen - Autorisatie kortingen door directie	Paragraaf 28 a bewust korting registreren en zo opbrengsten buiten verantwoording

2.1) 2 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico.	2.2) 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2.3) 3 punten voor een goed beargumenteerd significant risico.
actieperiode: volledigheid omzet.	Controle door administratie of actieprijzen conform directiebeleid zijn.	houden of verschuiven in de tijd.
Verwerving Manger pour les Animaux BV B.A.: nog geen inboeking in administratie: risico op onjuiste financiële registratie.	- Contract inclusief bedragen - Registratie van waarderingsgrondslagen Manger pour les Animaux BV B.A.	Paragraaf 28 c en met name f: verwerving vorm complex geheel om te integreren waarbij het tevens een niet routinematige activiteit is.
Dreigende claim vanwege gezondheid dieren: volledigheid voorziening / volledigheid omzet / waardering voorraden.	- Contact advocaten met inschatting slagingskans claim. - Adequate contractadministratie. - Registratie voorraad per soort en vestiging.	Paragraaf 28: b: dit is een recente overige ontwikkeling die de Pet Bobby groep raakt.
Vervuilde voeding van fabrikant: risico op onjuiste waardering voorraad en mogelijke schadeclaims.	- Contact advocaten met inschatting slagingskans claim. - Adequate contractadministratie. - Registratie voorraad per soort en vestiging.	Paragraaf 28: b: dit is een recente overige ontwikkeling die de Pet Bobby groep raakt.
Boeteclausule levering zangzaad: Het niet kunnen voldoen aan de leveringsverplichtingen heeft aanzienlijke financiële gevolgen voor Bobby Cash and Carry BV. Risico op onvolledige opname verplichtingen op de balans.	- Adequate Contractadministratie - Aansprakelijkheidsverzekering. - Berekening ter onderbouwing boete	Paragraaf 28: a, bewust buiten de verantwoording houden van de boete.
Overige door studenten ingebrachte risico's: naar rato van motivering waarderen met punten. De meest majeure risico's zijn bovenstaand weergegeven.		

Noot voor de corrector: o.b.v. NV Cos 315: een inherent risico, dat tot op heden werd 'bevroegd' in opgave 2 is niet langer onderwerp van deze opgave 2. Indachtig de CEA eindtermen is het bij een opgave rondom een risicoanalyse expliciet de bedoeling te werken vanuit significante risico's. Niet ieder onderkend (inherent) risico kan daarbij worden aangemerkt als een significant risico. Het gaat er daarbij vooral om dat studenten genoemde risico's enerzijds kunnen beargumenteren vanuit paragraaf 28 a-f maar voorts ook de majeure risico's kunnen noemen die speciale aandacht behoeven. De significantie wordt voor nu in een subvraag getoetst maar zal in de nabije toekomst meer aandacht krijgen.

Vraag 3: inkopen in vreemde valuta (45 minuten) (34 punten)

De inkoopafdeling plaatst ten behoeve van o.a. Bobby Retail Franchise BV incidenteel inkooporders voor een speciale en exclusieve soort zangzaad bij een Argentijnse leverancier. Het koersverloop van de Argentijnse peso ten opzichte van de euro in 2010 en het eerste kwartaal van 2011 is als volgt:

Periode	1 peso is
1 januari t/m 31 mei 2010	0,18 euro
1 juni t/m 31 oktober 2010	0,19 euro
1 november t/m 31 december 2010	0,21 euro
1 januari t/m 28 februari 2011	0,225 euro
1 maart t/m 31 maart 2011	0,23 euro

De volgende financiële feiten hebben betrekking op de inkopen bij de Argentijnse leverancier.

- Op 5 september 2010 is ingekocht en geleverd 2.000 kg à 700 peso per kg. De betaaldatum is 16 januari 2011;
- Op 16 oktober 2010 worden 2 valutatermijncontracten A en B afgesloten. Hiermee wordt effectieve dekking bereikt van het valutarisico van de inkoop van 5 september 2010 (valutatermijncontract A) en van de op dat moment zeer waarschijnlijke toekomstige inkoop van 3.000 kg à 800 peso (valutatermijncontract B).
- Eind december 2010 is een inkoopverplichting aangegaan voor 3.000 kg à 800 peso per kg. De leverings- en betaaldatum is 16 maart 2011.

Gegevens van de termijncontracten:

Contract	Omvang in peso	Vervaldatum	Termijnkoers per 1 peso op 16 okt. 2010	Reële waarde 16 okt. 2010	Reële waarde 31 dec. 2010	Reële waarde op vervaldatum
A	1.400.000	16 jan. 2011	0,208 euro	nihil	18.000 euro	23.800 euro
B	2.400.000	16 mrt. 2011	0,213 euro	nihil	23.000 euro	40.800 euro

Verder gegeven:

- omdat sprake is van effectiviteit van de hedge-relaties en voldaan is aan de documentatievereisten, wordt – indien van toepassing – de optie van hedge-accounting benut;
- hedge-accounting heeft steeds betrekking op de volledige waardeverandering van het termijncontract.

NB: bij onderstaande vragen 3.1 t/m 3.6 hoeft u geen rekening te houden met belastingen.

Uit de gegeven omschrijving moet bij de beantwoording blijken of een kandidaat hier zicht heeft op het gegeven dat de rekening een balans- dan wel W&V rekening betreft!

Gevraagd:

- 3.1 Geef gemotiveerd per valutatermijncontract A en B aan of sprake is van een reële-waardehedge óf een kasstroomhedge.

Antwoordindicatie:

Valutatermijncontract A beoogt het valutarisico van een in de balans opgenomen post (crediteuren) af te dekken, dus is sprake van een reële-waardehedge. **(2p.)**

Valutatermijncontract B dekt het valutarisico af van een toekomstige kasstroom, dus is hier sprake van een kasstroomhedge. **(2p.)**

- 3.2 Verklaar waarom bij de verwerking van de waardeontwikkeling van valutatermijncontract A hedge-accounting niet van toepassing is en bij die van valutatermijncontract B wél.

Antwoordindicatie:

VTC A: bij toepassing van de gebruikelijke grondslagen van waardering en verwerking ontstaat hier geen mismatch in waardering en/of verwerking. De waardeveranderingen van zowel de afgedekte positie als die van het hedge-instrument worden “automatisch” in dezelfde periode in de winst-en-verliesrekening verwerkt. **(1p.)**

VTC B: bij toepassing van de gebruikelijke grondslagen van waardering en verwerking ontstaat hier een mismatch in verwerking. Het resultaat op het hedge-instrument valt deels in een periode die voorafgaat aan de periode waarin de afgedekte positie in de jaarrekening wordt verwerkt. **(1p.)**

NB: geef bij journaalposten steeds aan of de gebruikte rekening een balans **(B)**- dan wel een winst-en-verliesrekening **(WV)** post is.

- 3.3 Geef alle -eventuele- jaarrekeningmutaties in de vorm van journaalposten naar aanleiding van de inkoop van 5 september 2010 en het afsluiten van het valutatermijncontract A per:
- 5 september 2010
 - 16 oktober 2010
 - 31 december 2010
 - 16 januari 2011

Antwoordindicatie:

5 sept. 2010

voorraad (B)	$2.000 \times 700 \times 0,19 \text{ euro} = 266.000$		(1p.)
aan crediteuren (B)		266.000	(1p.)

16 okt. 2010

geen journaalpost			(1p.)

31 dec. 2010

valutaverlies (WV)	$2.000 \times 700 \times (0,19 - 0,21) = 28.000$		(1p.)
aan crediteuren (B)		28.000	(1p.)

effecten (B)	18.000		(1p.)
aan valutawinst (WV)		18.000	(1p.)

16 jan. 2011

valutaverlies (WV)	$2.000 \times 700 \times (0,21 - 0,225) = 21.000$		(1p.)
aan crediteuren (B)		21.000	(1p.)

effecten (B)	$(23.800 - 18.000)$	5.800	(1p.)
aan valutawinst (WV)		5.800	(1p.)

crediteuren (B)	$2.000 \times 700 \times 0,225$	315.000	(1p.)
aan effecten (B)		23.800	(1p.)
aan bank (B)	$14.000.000 \times 0,208$	291.200	(1p.)

3.4 Geef alle -eventuele- jaarrekeningmutaties in de vorm van journaalposten naar aanleiding van het afsluiten van het termijncontract B en de inkoop van 16 maart 2011 per:

- 16 oktober 2010
- 31 december 2010
- 16 maart 2011

Antwoordindicatie:

Als door een kandidaat de grootboekrekening "Eigen Vermogen" wordt gecrediteerd ipv de rekening "Herwaarderingsreserve" kan dit goedgeerekend worden..

16 okt. 2010

geen journaalpost			(1p.)

31 dec. 2010

effecten (B)	23.000		
aan herwaarderings- of hedgereserve (B)		23.000	(2p.)

16 mrt. 2011

levering:

voorraad (B)	$3.000 \times 800 \times 0,23 =$	552.000		
aan crediteuren (B)			552.000	(2p.)
afwikkeling VTC B en betaling:				
effecten (B)	$(40.800 - 23.000)$	17.800		
aan herwaarderings- of hedgereserve (B)			17.800	(2p.)
crediteuren (B)	$3.000 \times 800 \times 0,23$	552.000		
aan effecten (B)			40.800	
aan bank (B)	$2.400.000 \times 0,213$		511.200	(2p.)
verwerking resultaat VTC B:				
herwaarderings- of hedgereserve (B)		40.800		
aan voorraad (B)			40.800	(2p.)

De hiervoor genoemde inkoopverplichting die eind december 2010 is aangegaan, is door Pet Bobby Holding BV conform de RJ in de conceptjaarrekening 2010 opgenomen bij de “niet in de balans opgenomen verplichtingen”.

3.5 Om welke reden acht de RJ het niet aanvaardbaar deze inkoopverplichting in de balans op te nemen?

Antwoordindicatie:

Zowel prestatie als contraprestatie van deze transactie vallen na balansdatum. Per balansdatum is derhalve nog niet sprake van een bestaande verplichting, noch van een actief waarover beschikkingsmacht bestaat. Ook verbiedt RJ220.204 expliciet het in de balans opnemen van de economische voorraad. (2p.)

3.6 Beschrijf gemotiveerd op welke wijze Pet Bobby Holding BV de informatie uit 2011 van aantekening 3 dient te verwerken in het jaarrapport 2010.

Antwoordindicatie:

Het betreft een gebeurtenis na balansdatum die geen nadere informatie geeft over de feitelijke situatie per balansdatum, m.a.w. eventuele effecten van deze gebeurtenis worden niet in de jaarrekening 2010 verwerkt. (de aangegane inkoopverplichting blijft ongewijzigd vermeld staan bij de niet in de balans opgenomen verplichtingen). (1p.)

Indien de gebeurtenis belangrijke financiële gevolgen kan hebben – zoals in de casus het geval is - verlangt de wet vermelding bij de Overige gegevens. Indien de gebeurtenis tevens de verwachtingen beïnvloedt zal deze ook vermeld moeten worden in het jaarverslag. (1p.)

Vraag 4 Kritieke succesfactoren (30 minuten) (18 punten)

Kritiek voor het succes van de Pet Bobby groep zijn:

- de minimalisatie van het risico op nee-verkoop;
- het bewaken van de bedrijfseconomische aanvaardbaarheid van de voorraadkosten.

4.1 Benoem uitgaande van ‘de minimalisatie van het risico op nee-verkoop’, voor het inkoop- en het daarmee samenhangende opslagproces, drie prestatie-indicatoren.

4.2 Benoem uitgaande van 'het bewaken van de bedrijfseconomische aanvaardbaarheid van de voorraadkosten', voor het inkoop- en het daarmee samenhangende opslagproces, drie prestatie-indicatoren.

NB Er worden dus in totaal zes prestatie-indicatoren gevraagd. De prestatie-indicatoren dienen meetbaar en vergelijkbaar te zijn.

Antwoordindicatie 3 punten per PI.

- Waardering: Als het management kan sturen op de PI dan 2 punten toekennen. Als ook een norm, waarmee vergeleken kan worden, daarbij wordt vermeld, dan 3 punten toekennen.

KSF	Proces	PI (niet limitatief)
Minimaliseren van het risico op Nee-verkoop	Inkoop-/ opslagproces	Het % de producten waarvan de voorraad op enig moment kleiner dan 1 is geweest tov een norm (bijvoorbeeld tov voorgaande perioden) En Het % de producten die niet uit eigen voorraad geleverd konden worden tov een norm (bijvoorbeeld tov voorgaande perioden) En Het aantal klachten van afnemers over de niet tijdige levering van producten tov een norm (bijvoorbeeld tov voorgaande perioden) En Met betrekking tot de leveringsbetrouwbaarheid, het percentage nee-verkopen tov een norm (bijvoorbeeld tov een % of tov voorgaande perioden) En Met betrekking tot de leveringsbetrouwbaarheid, het percentage te late leveringen tov een norm (bijvoorbeeld tov een % of tov voorgaande perioden)
Het bewaken van de bedrijfseconomische aanvaardbaarheid van de voorraadkosten	Inkoop-/ opslagproces	De hoogte van de (gemiddelde) economische voorraad tov een norm (bijvoorbeeld tov een getal of tov voorgaande perioden) En Bij technische veroudering het % van de producten die in waarde hebben ingeboet tov een norm (bijvoorbeeld tov een % of tov voorgaande perioden) En Bij economische veroudering (incourantheid) het % van de producten die aan waarde hebben ingeboet tov voorgaande perioden En De omloopsnelheden van de voorraden (bijvoorbeeld tov een vooraf gestelde (norm) omloopsnelheid of tov voorgaande perioden)

Vraag 5: voorraden (30 minuten) (20 punten)

Beschrijf gestructureerd het controleprogramma zoals dat gehanteerd zal worden door de accountant van De Robuuste Eenheid bij de eindejaarscontrole van de **centrale voorraad** bij het hoofdkantoor van Pet Bobby Holding BV.

Antwoordindicatie:**Doel: 3p**

Bestaan voorraden (juiste aantallen),
waardering tegen juiste prijzen,
eigendom;
volledigheid van de afwaardering / voorziening incurante voorraden.

Risico's: 3p

- Door hoge voorraad risico op incurantie vanwege modegevoeldigheid.
- Levende have: kans op incurantie.
- Waardering voorraad als gevolg van mogelijk bederf.
- Rechtstreekse levering vanuit leveranciers aan: risico op onvolledige centrale voorraad.
- Risico t.a.v. waardering i.v.m. mogelijke besmetting dioxine.

Organisatiebeoordeling 3p

- *In SVU is gekozen voor een systeemgerichte controle op de voorraden. Dit betekent dat de accountant wil steunen op de interne inventarisaties tijdens de verslagperiode. In de casus is echter niet vermeld of en hoe intern de voorraden van het centraal magazijn worden geïnventariseerd. Indien een student gemotiveerd een keuze heeft gemaakt voor een gegevensgerichte controle aanpak, dan zal hij geen aandacht hebben besteed aan het onderdeel organisatiebeoordeling. In dat geval mogen op basis van de gemotiveerde keuze de punten van de organisatiebeoordeling worden toegekend.*
- *Indien een student wel aandacht besteed aan de organisatiebeoordeling, dan moet het gaan om de AO/IB rondom de inventarisatie. Indien een student hier ingaat op het inkoopproces, dan moet dit fout worden gerekend.*

Voortbouwend op de interimcontrole zal de accountant vooral kijken naar de inventarisatieverslagen, de geboekte voorraadverschillen. De accountant zal de inventarisatie van de voorraad per 31/12 bijwonen en kennis nemen van de afwerking van de verschillen.

Cijferbeoordeling: 2p

Nadat de cijfers van de KVA op de financiële administratie zijn aangesloten voert de accountant een analyse uit op de voorraadgegevens door deze te vergelijken in de tijd en met de begroting. Vergelijkingen worden op totaalniveau maar ook per filiaal gelegd.

De accountant let daarbij specifiek op:

- Omloopsnelheid per categorie en artikelsoort.
- Ouderdom voorraden die aan bederf onderhevig zijn.
- Vergelijking van voorraadhoogte in de tijd en vergeleken met de omzet.
- Afboekingen wegens incurantie, met name rondom balansmoment.
- Verloop voorziening incurantie ten opzichte van begroting en analyse verschillen.
- Voorraadkosten in relatie tot de voorraadomvang.

Overige gegevensgerichte werkzaamheden: 9p, hieronder onderverdeeld

De uit te voeren overige gegevensgerichte werkzaamheden moeten uiteraard een relatie hebben met het samenhangend risico! Anders geen voldoende beoordeling. In totaal maximaal 9 punten. Bij geen aansluiting (eerste bullit) max. 6 punten toekennen.

- Aansluiten KVA op financiële administratie: Kantoorvoorraadadministratie 31/12 = Grootboek 31/12 = inventarisatieverslag 31/12 +/- VV-resultaat **(3p)**
- De accountant voert een analyse uit op de afboekingen incurantie door vast te stellen of de afboekingen door de directie zijn geautoriseerd. **(2p)**
- Middels een deelwaarneming wordt de waardering getoetst door de factuurprijs te vergelijken met verkoopprijs en ouderdom voorraad. **(2p)**
- De accountant woont de integrale inventarisatie per jaareinde bij teneinde bestaan en waardering mede vast te stellen. Hierbij aandacht voor zowel 'floor to list' alsmede 'list to floor'. **(2p)**
- Middels een deelwaarneming toetst de accountant a.d.h.v. facturen de rechtstreekse levering op tijdige opboeking. **(2p)**
- Middels deelwaarneming toetst de accountant de rechtmatige afboeking en vernietiging van incurante voorraden, met name rondom balansmoment. **(2p)**
- Controle op mutaties rondom balansmoment teneinde de afgrenzing correct vast te stellen. **(2p)**

Einde vragen ochtendzitting

Vraag 1 Opbrengstverantwoording (60 minuten) (40 punten)

Beschrijf de administratieve organisatie gericht op de volledigheid van de opbrengstverantwoording van de eigen winkels. Volg daarbij het volgende antwoordmodel:

- Typologie
- Attentiepunten
- Aanknopingspunten voor de interne controle
- Vaststellen van de verkoopprijzen en richtlijnen
- Toelevering aan en verkoop in de winkels
- Inventarisatie
- Administratieve controle

Het gebruik van de datacommunicatie tussen het hoofdkantoor en de winkels dient in de beschrijving van de administratieve organisatie te zijn geïntegreerd. Geef tevens de inhoud weer van de belangrijkste computerbestanden, die gebruikt worden bij die datacommunicatie.

Antwoordindicatie

De vier meest specifieke aspecten van de datacommunicatie tussen het hoofdkantoor en de winkels zijn:

- *het verstrekken van de verkoopprijzen door het hoofdkantoor aan de winkels;*
- *het verstrekken van de kortingsgegevens in het geval van dreigende overschrijding van de houdbaarheidsdatum door de winkels aan het hoofdkantoor;*
- *het doorgeven van de ontvangst van producten door de winkels aan het hoofdkantoor;*
- *het doorgeven van de verkoopgegevens door de winkels aan het hoofdkantoor.*

In de antwoordindicatie hierna is de administratief organisatorische beschrijving van deze vier aspecten van datacommunicatie onderstreept. Indien bij de beoordeling deze aspecten onvoldoende zijn uitgewerkt, dan dient per aspect 1 punt in mindering te worden gebracht.

Typologie (1)

De activiteiten worden getypeerd als detailhandel.

Attentiepunten (maximaal 8)

Bij de inrichting van de administratieve organisatie dienen de volgende inherente risico's te zijn onderkend, wil de volledigheid van de opbrengstverantwoording zijn gewaarborgd:

- 2p Automatisering / Datacommunicatie met het hoofdkantoor
- 2p Risico op onvolledige verantwoording door de winkels van de ontvangen producten bij directe levering
- 2p Het gevaar dat producten die verkocht worden in een periode zonder korting als verkocht worden verantwoord in een periode waar extra korting wordt gegeven (verschuivingsgevaar)
- 2p Het (onterecht) verantwoorden van een reductie van verkoopprijzen terwijl de producten zonder die reductie worden verkocht (verschuivingsgevaar)
- 2p Het te laat verantwoorden van verkopen (sleepgevaar met het kasgeld)
- 2p Transport van magazijn naar winkels door extern transportbedrijf

Aanknopingspunten (maximaal 4)

De aanknopingspunten voor de interne controle zijn:

- 2p Administratief volgen van de geld- en goederenbeweging
- 2p POS / Kasprocedure
- 1p Bruto winst (marge)
- 1p Voorraadhoogten en omloopsnelheden van de voorraden
- 1p Beveiliging van de winkelvoorraad tegen diefstal door klanten of personeel
- 1p Filiaalvergelijking

Vaststellen verkoopprijzen en richtlijnen (5)

Door het directieteam (3)

- 2p Het directieteam stelt de verkoopprijzen vast (ook die naar aanleiding van acties). De lijst met vastgestelde verkoopprijzen wordt aangeboden in een wachtbestand. Na een elektronische paraaf worden op het hoofdkantoor de vastgestelde prijzen verwerkt in het prijzenstambestand. Via datacommunicatie worden de verkoopprijzen in de POS-systemen in de winkels bijgewerkt.
- 1p Het directieteam stelt ondermeer de richtlijn voor de winkelmanagers vast waarin wordt bepaald vanaf welke datum voor de uiterste verkoopdatum producten met korting mogen worden verkocht en met welk kortingspercentage.

Door de winkelmanager (2)

De winkelmanager geeft, met inachtneming van de directierichtlijn, korting op de producten bij dreigende overschrijding van de uiterste verkoopdatum. Via datacommunicatie tussen het filiaal (het POS-systeem) en het hoofdkantoor en de server op het hoofdkantoor worden de kortingsgegevens aan de afdeling financiën verstrekt.

Toelevering aan de winkels (4) *In de casus staat gegeven dat 'De winkels worden tweemaal per week bevoorradt vanuit het centrale magazijn op basis van minimum bestelniveaus. Transport vindt plaats door een extern transportbedrijf'.*

Het centrale magazijn geeft tegen afgeven kwijting producten af aan de externe transporteur. Het centrale magazijn verstrekt de afgiftegegevens aan de afdeling financiën.

De externe transporteur geeft producten af aan de winkels tegen ontvangen kwijting van de winkelmanager. Ook bij directe levering neemt de winkelmanager tegen afgeven kwijting de producten in ontvangst. De winkelmanager registreert de ontvangen producten met behulp van een barcodelezer. Via datacommunicatie worden de ontvangstgegevens (wat, van wie en wanneer is ontvangen) verstrekt aan de afdeling financiën.

Verkoop in de winkels (6)

Registratie van de verkopen (3)

Het winkelpersoneel registreert de verkopen met behulp van een POS-systeem. Van een verkooptransactie worden de volgende gegevens ingevoerd:

- Verkooptransactienummer (automatisch toegekend doorlopend nummer)

- Datum (=systeemdatum)
- Artikelnummers (worden ingevoerd mbv een barcodelezer)
- Aantallen (worden ingevoerd)
- Prijzen (worden ingelezen)
- Wijze van betalen (wordt ingevoerd: contant, per pin of per chip)

Via datacommunicatie tussen het POS systeem en de server op het hoofdkantoor worden de verkoopgegevens verstrekt aan de afdeling financiën.

Kasverkeer (3)

De verkopers nemen aan het begin van een dienst de kas over van de winkelmanager tegen afgeven kwijting voor het wisselgeld en de sleutel. Het kasregister en/of de laden daarbinnen zijn zodanig beveiligd dat alleen de betreffende verkoper deze tijdens de dienst kan openen. Aan het einde van een dienst wordt de kas in het bijzijn van de verkoper en de winkelmanager opgemaakt. Voor de aanwezige geldmiddelen wordt door de winkelmanager kwijting verleend aan de betreffende verkoper. Overtollige geldmiddelen worden door de winkelmanager afgestort op de bank. De stortingsgegevens worden verstrekt aan de afdeling financiën.

Inventarisatie van de voorraden (4) *De specifieke aandacht gericht op de volledigheid van de verantwoorde voorraden en op de bedrijfsvreemde artikelen is ter mitigering van het risico op een winkel binnen een winkel.*

De winkelmanager en een van deze onafhankelijk functionaris (van het hoofdkantoor) inventariseren de voorraden en het kasgeld op overvalsmomenten. De inventarisaties zijn niet alleen gericht op het bestaan van de administratieve voorraden maar tevens gericht op de volledigheid van de verantwoorde administratieve voorraden aan artikelen binnen het assortiment en op de aanwezigheid van de bedrijfsvreemde artikelen. Van de inventarisaties wordt protocol opgemaakt en door beiden geparafeerd. Door de onafhankelijke functionaris worden de inventarisatiegegevens (in de vorm van een kopie inventarisatieprotocol) verstrekt aan de afdeling financiën.

Administratieve controle (maximaal 8)

Gericht op de volledigheid van de verantwoorde verkopen worden de volgende werkzaamheden door de afdeling financiën op het hoofdkantoor verricht:

- A Verbandscontroles zowel op filiaalniveau als in totaal
- 1 Afgegeven producten volgens centraal magazijn = ontvangen volgens derden vervoerder (bijvoorbeeld aan de hand van de factuur)
- 1 Ontvangen producten volgens derden vervoerder = geleverde producten
- 1 Geleverde producten volgens derden vervoerder = ontvangen producten volgens filiaal
- 2 Direct geleverde producten volgens (factuur) leverancier = ontvangen producten volgens filiaal
- 2 Afboeking artikelbestand volgens POS * verkoopprijzen volgens prijzenstambestand – door winkelmanager verleende kortingen = ontvangen pin- en chipbetalingen volgens POS + contant ontvangen volgens POS
- 1 Ontvangen pin- en chipbetalingen volgens POS = ontvangen volgens de bank

- 2 Afname contant geld volgens de winkelmanager = ontvangen volgens de bank
- 1 Administratieve voorraad aan producten en contant geld = fysieke voorraad volgens inventarisatieprotocol
- B Cijferbeoordeling
- 1 Gericht op de juistheid van de verleende kortingen: vergelijking tussen de filialen van de kortingen die worden verleend
- 1 Ter mitigering van het risico op een winkel binnen een winkel: vergelijking tussen de filialen van de ontwikkelingen in de omzet

Andere cijferbeoordelingen mits deze een verificatoire waarde hebben in het licht van de volledigheid van de opbrengstverantwoording mogen worden goedgekeurd.

Vraag 2: Overname Manger pour les Animaux BVBA (50 minuten) (34 punten)
Zie paragraaf 2.9 van de casus.

Indien de kandidaat bij 2.3 de goodwill heeft geactiveerd in plaats van direct ten laste van het eigen vermogen heeft afgeboekt, dan zal deze indien deze consistent redeneert bij vraag 2.7 de goodwill verlagen. Dat mag dan worden goedgekeurd.

Gevraagd

- 2.1 Bereken de door Pet Bobby Holding BV betaalde goodwill bij het verwerven van het belang in Manger pour les Animaux BVBA.

Antwoordindicatie variant 1 (8p):

Overnamesom			500.000	
ZIW		325.300		1p
Eerste act. merkrechten	100.000			1p
Hogere waard. MVA	50.000			1p
Hogere voorz. incurantie	(30.000)			1p
Hogere voorz. claim	(5.000)			1p
Totaal VB	115.000			
Belastinglat. 20%	(23.000)			2p
Totaal NB		92.000		
Nettovermogenswaarde (90%)		417.300	375.570	1p
Betaalde goodwill			124.430	

Antwoordindicatie variant 2 (8p):

IMVA	100.000	1p	EV	417.300	1p
MVA	70.000	1p	Voorzieningen	85.000	2p
Vorraden	600.000	1p	Belastinglatentie	23.000	1p
Overige activa	5.300		Kortl. schulden	250.00	
	775.300			775.300	

$\text{Nettovermogenswaarde} = 0,9 * 417.300 = 375.570 \text{ (1p)}$ $\text{Betaalde Goodwill} = 500.000 - 375.570 = 124.430$

Antwoordindicatie variant 3 (8p):

IMVA	100.000	1p	EV	417.300	1p
MVA	70.000	1p	Voorzieningen	55.000	1p
Vorraden	570.000	2p	Belastinglatentie	23.000	1p
Overige activa	5.300		Kortl. schulden	250.00	
	745.300			745.300	
$\text{Nettovermogenswaarde} = 0,9 * 417.300 = 375.570 \text{ (1p)}$ $\text{Betaalde Goodwill} = 500.000 - 375.570 = 124.430$					

Antwoordindicatie variant 4 (8p):

IMVA	100.000	1p	EV	440.300	
MVA	70.000	1p	Voorzieningen	55.000	1p
Vorraden	570.000	2p	Kortl. Schulden	250.000	
Overige activa	5.300				
	745.300			745.300	
$\text{Nettovermogenswaarde} = 0,9 * 440.300 = 396.270 \text{ (1p)}$ $\text{Betaalde Goodwill} = 500.000 - 396.270 = 103.730$					

In de casus wordt vermeld dat op 31 december 2010 Pet Bobby Holding BV het 90% belang “verworven” heeft.

Gevraagd

- 2.2 Beschrijf de voorwaarde waaraan deze verwerving op 31 december 2010 volgens de RJ moet voldoen om 31 december 2010 tevens als de formele datum te kunnen beschouwen voor het ontstaan van de consolidatieplicht.

Antwoordindicatie:

HB.: pag. 743/744. De verwerving dient in te houden dat op 31 december 2010 de beschikkingsmacht over het vermogen en de activiteiten effectief overgaan naar Pet Bobby Holding BV. Of: Pet Bobby Holding BV moet per 31 december 2010 de mogelijkheid hebben doorslaggevende invloed te kunnen uitoefenen op het zakelijke en financiële beleid van MplA. (2p)

Neem aan dat voldaan is aan de voorwaarde om 31 december 2010 tevens als de formele datum te kunnen beschouwen voor het ontstaan van de consolidatieplicht.

Gevraagd

2.3 Geef de journaalpost met bedragen per 31 december 2010 van de verwerving van het belang in Manger pour les Animaux BVBA.

NB: geef tevens een motivering voor de door u toegepaste classificatie én waardering van het kapitaalbelang.

Antwoordindicatie (varianten 1, 2 en 3):

Overige reserves (eigen vermogen)	124.430 (1p)
Deelneming groepsmaatschappij	375.570 (1p)
Aan geplaatst en gestort aandelenkapitaal	500 x €100 = 50.000 (1p)
Aan agioreserve	500 x €900 = 450.000 (1p)

Motivering:

- Classificatie als deelneming: eigen rekening, duurzaam, ondersteunend eigen activiteiten (2p)
- Waardering tegen nettovermogenswaarde: kunnen uitoefenen van invloed van betekenis op grond van verworven zeggenschap (2p)

Antwoordindicatie (variant 4):

Overige reserves / EV / Goodwill	103.730 (1p)
Deelneming groepsmaatschappij	396.270 (1p)
Aan geplaatst en gestort aandelenkapitaal	500 x €100 = 50.000 (1p)
Aan agioreserve	500 x €900 = 450.000 (1p)

Motivering: idem als bij antwoordindicatie varianten 1, 2 en 3

Gevraagd

2.4 Bereken met betrekking tot Manger pour les Animaux BVBA de omvang van de post Aandeel derden in de geconsolideerde balans van de Pet Bobby Groep per 31 december 2010.

Antwoordindicatie (varianten 1, 2 en 3):

Aandeel derden geconsolideerde balans 31-12-2010 = 10% van 417.300 = 41.730 (2p)

Antwoordindicatie (variant 4):

Aandeel derden geconsolideerde balans 31-12-2010 = 10% van 440.300 = 44.030 (2p)

Let op: Manger pour les Animaux BVBA heeft in zijn eigen administratie geen reële-waarde-aanpassingen doorgevoerd naar aanleiding van de overname.

Over **het eerste kwartaal** 2011 rapporteert Manger pour les Animaux BVBA een resultaat na belastingen van € 80.000. Verdere gegevens:

- er zijn in het eerste kwartaal van 2011 nog geen goederen geleverd uit de incurante voorraad;
- de claimkwestie waarvoor een extra voorziening in de overnamebalans was opgenomen is in het eerste kwartaal 2011 definitief afgewikkeld.

Gevraagd

2.5 Bereken het resultaat na belastingen over **het eerste kwartaal** 2011 van Manger pour les Animaux BVBA ten behoeve van de verwerking in de administratie van Pet Bobby Holding BV.

Antwoordindicatie:

gerapporteerd res. 1e kwart. 2011			80.000	
extra afschrijvingen merkrechten	1/4 x 100.000/10	(2.500)		(1p)
extra afschrijvingen MVA	1/4 x 50.000/20	(625)		(1p)
vrijval claimvoorziening		5.000		(1p)
totale correctie		1.875		
belastinglatentie	20% x 1.875	(375)		(2p)
totale netto-correctie			1.500	
aangepast res. 1e kwart. 2011			81.500	
aandeel Pet Bobby Holding BV	90% x 81.500		73.350	(1p)

Eind maart 2011 blijkt dat de voorziening wegens incurantie bij de overname op 31 december 2010 te hoog is ingeschat. De voorziening moet op € 20.000 worden gesteld.

Gevraagd

2.6 Geef de journaalpost van de aanpassing van de omvang van de voorziening incurantie voor de enkelvoudige balans van Pet Bobby Holding BV..

Antwoordindicatie

Als een kandidaat de 80% niet meeneemt in de berekening van de correctie dan 1 punt toekennen. Anders 2 punten toekennen.

Berekening correctie: $90\% \times 80\% \times (30.000 - 20.000) = 7.200$ **(2p)**

Deelneming groepsmaatschappij (1p)	7.200
Aan overige reserves (eigen vermogen) (1p)	7.200

Gevraagd

2.7 Geef de journaalpost van de aanpassing van de omvang van de voorziening incurantie voor de geconsolideerde balans van de Pet Bobby Groep.

Antwoordindicatie:

Vorraden	10.000 (1p)
Aan overige reserves (eigen vermogen)	7.200 (1p)
Aan aandeel derden	800 (1p)
Aan belastinglatentie	2.000 (1p)

Vraag 3: claimonderzoek franchisenemers (20 minuten) (14 punten)

Zie aantekening 2 van deel 3 (*er stond per abuis deel 4*) van de casus.

Het accountantskantoor RBE van Pet Bobby Holding BV is voor verreweg de meeste franchisenemers ook de accountant die de jaarrekening van de franchisewinkels samenstelt. Zij benaderen RBE met het verzoek ondersteuning te leveren bij een claimonderzoek dat de franchisenemers in willen stellen naar Pet Bobby Franchise BV voor het niet naleven van de leveringsverplichtingen inzake de levende dieren. Omdat de franchisenemers nogal wat gevolgschade claimen willen zij hun onderzoek kracht bij zetten door RBE in te schakelen als specialist om een berekening van de schade te maken. Omdat RBE hun accountant is en ook nog eens veel dossierkennis van Pet Bobby Holding heeft, vragen zij aan RBE om hiertoe een offerte uit te brengen.

Gevraagd:

Beschrijf gemotiveerd hoe u vindt dat RBE zou moeten handelen in het licht van de VGC. Besteed daarbij expliciet aandacht aan het conceptueel raamwerk en geef aan of RBE deze opdracht kan accepteren.

Antwoordindicatie *De kandidaat wordt geacht het conceptueel raamwerk te volgen bij zijn/haar antwoord. Van belang is dat de uitwerking consistent is. Er moet samenhang zijn tussen de verschillende stappen.*

Fundamentele beginselen? *Ingegaan moet worden bij het antwoord op de fundamentele beginselen geheimhouding en objectiviteit. Vermelding van beide beginselen levert 2 x 2 punten op, mits wel voldoende gemotiveerd. Alleen het benoemen van de fundamentele beginselen levert maximaal 1 punt op.*

Allereerst: RBE is zowel samenstellend accountant van de franchisenemers als controlerend accountant van Pet Bobby Holding. Het gevraagde onderzoek zal zich in eerste instantie richten op het ondersteunen bij de schadeberekening.

Omdat de franchisenemers RBE juist inhuren vanwege de dossierkennis bij Pet Bobby zal een bedreiging van het fundamenteel beginsel **geheimhouding (2p)** ontstaan: RBE zou de dossierkennis van Pet Bobby kunnen gebruiken voor het claimonderzoek maar ook andersom: het claimonderzoek kunnen gebruiken bij de controle van de jaarrekening van Pet Bobby Holding. Voorts kan ook de **objectiviteit (2p)** aangetast worden in twee richtingen: is RBE objectief ten opzichte van Pet Bobby holding bij het uitvoeren van het onderzoek voor de franchisenemers maar ook andersom: in hoeverre zal RBE objectief staan ten opzichte van de franchisenemers: omdat RBE controlerend accountant is van Pet Bobby holding.

Bedreigingen? *Indien alleen een opsomming van de bedreigingen eigen belang en belangenbehartiging wordt gegeven, dan maximaal 1 punt toekennen. Bij ieder goed gemotiveerde bedreiging 2 punten toekennen, met een maximum van 4 punten.*

De bedreigingen die hier spelen zijn:

- Allereerst **eigen belang (2p)**: RBE kan het claimonderzoek zodanig steunen dat hij in het belang van de eigen fee of klantenbinding juist Pet Bobby of de Franchisenemers zal bevoordelen.
- Voorts: **belangenbehartiging (2p)**: welk belang vertegenwoordigd RBE bij het claimonderzoek?

Van te verwaarlozen betekenis?

Op basis van de gegeven de fundamentele beginselen die in het geding zijn en de bedreigingen daartegen, moet worden geconcludeerd dat de bedreiging voor RBE van **niet te verwaarlozen betekenis** is (2p).

Waarborgen? *Een gemotiveerd antwoord dat er wel of géén waarborgen te treffen zijn levert maximaal 4 punten op.*

Wel waarborgen: Waarborgen die getroffen kunnen worden zijn het door RBE aanleggen van een strikte scheiding tussen het team dat de claim onderzoekt en het team dat Pet Bobby controleert en de duidelijke communicatie hiervan naar de opdrachtgevers.

Geen waarborgen: De opdrachtgever verwacht juist dossierkennis. Tevens is het bij RBE door zijn omvang niet haalbaar om intern een scheiding aan te brengen tussen het team dat de claim onderzoekt en het team dat Pet Bobby controleert.

Het oordeel dat een redelijke en goed geïnformeerde derde die over alle relevante informatie beschikt, waaronder de aard en het belang van de bedreiging en de getroffen maatregelen, de bedreiging als onaanvaardbaar zal aanmerken, mag worden aangenomen. De optie dat de opdracht niet geaccepteerd kan worden, is de meest voor de hand liggende optie.

Vraag 4: verklaringenstelsel (20 minuten) (12 punten) Zie aantekening 1 van deel 3 (er stond per abuis deel 4) van de casus.

Werk aantekening 1 inzake Tierfutter GMBH af door in te gaan op de volgende aspecten:

4.1 Welke consequenties zal de aantekening kunnen hebben voor de jaarrekening. Benoem de posten in de jaarrekening.

4.2 Welke werkzaamheden voert u uit in het licht van de aantekening?

4.3 Welke soort controleverklaringen kunt u, gegeven aantekening 1 verstrekken bij de jaarrekening van Pet Bobby Holding BV. Werk **twee** mogelijke controleverklaringen uit en voorzie beide controleverklaringen van de adequate argumentatie.

Antwoordindicatie

Honorering werkzaamheden is 5 punten; 1 punt voor LOR en 4 punten voor andere vermelde werkzaamheden. (waarbij zowel voorraden, claims en kosten terugroepacties moeten worden vermeld).

4.1 (3 punten): Gevolgen voor de jaarrekening(posten).

1. De nog aanwezige voorraad van het besmette diervoeder zal van de voorraad afgeboekt moeten worden. **(1p)**
2. De kosten voor de terugroepactie zullen voorzien moeten worden in de jaarrekening: **(1p)**
 - retour nemen omzet en crediteren afnemers / franchisenemers
 - Vernietigingskosten
 - Kosten advertenties en extra personeel
3. Van de mogelijke claims vanwege zieke dieren zal een zo goed mogelijke schatting opgenomen moeten worden. **(1p)**

4.2 (5 punten) *Dit is een gebeurtenis na balansdatum die nadere informatie geeft over de feitelijke situatie per ultimo jaar. Gegeven de fase waarin de jaarrekeningcontrole zich bevindt (controle nog onderhanden, jaarrekening nog in concept) zal e.e.a. verwerkt moeten worden in de jaarrekening.*

De werkzaamheden (werkzaamheden mbt de kosten van de terugroepactie en de afwaardering van de voorraden 2 punten, mbt de voorziening ivm de claim 2 punten en mbt de LOR 1 punt)

4p De Accountant zal er in eerste instantie op toe moeten zien dat de kosten worden berekend en ingeschat door het management van Pet Bobby Holding. De accountant vormt zich een oordeel over enerzijds de juistheid maar vooral ook de volledigheid van de afwaardering van de voorraad en de opgenomen kosten. Met name voor de claim zal de accountant er op toe moeten zien dat juridisch en veterinaire advies wordt ingewonnen. Hij zal kennis nemen van de correspondentie, vernietigingsverslagen beoordelen en middels detailcontroles de juistheid en volledigheid van de kosten controleren: vernietigingsprotocollen, creditfacturen, afloop creditfacturen in het nieuwe jaar. Tevens zal de LOR hierover expliciet geraadpleegd moeten worden.

4.3 Ten aanzien van de verklaring zijn een aantal opties mogelijk: **(4 punten: voor iedere correct uitgewerkte verklaring 2 punten)**

1. De kosten van de terugroepactie kunnen betrouwbaar worden vastgesteld en zullen verwerkt moeten worden. Gegeven het feit dat het waarschijnlijk om een maandomzet gaat zal het materieel van aard zijn. De claims zullen mogelijkerwijs niet helemaal vaststaan maar betoogd kan worden dat e.e.a. voldoende betrouwbaar is in te schatten. In dit geval kan een goedkeurende controleverklaring worden verstrekt mits alle zaken adequaat zijn verwerkt en toegelicht.
2. Als bij 1 maar nu er van uitgaand dat de consequenties door de directie niet verwerkt gaan worden. In dat geval resteert een bedenking tegen de

verantwoording met als bijbehorende controleverklaring een controleverklaring met beperking.

3. Kandidaten kunnen ook beargumenteren dat de hoogte van de mogelijke claims waarschijnlijk lastig in te schatten. Dit houdt een onzekerheid in de verantwoording in, die toegelicht zal moeten worden in de jaarrekening. Indien adequaat toegelicht leidt dit tot een goedkeurende controleverklaring. Indien dit niet adequaat is toegelicht slaat de onzekerheid om in een bedenking met als bijbehorende verklaring een controleverklaring met beperking.

Einde vragen middagdeel

OAT 2012-06 Groep

1 Bedrijfsbeschrijving Real Estate Care Groep

1.1 Historie

De Real Estate Care Groep (hierna: REC Groep) is een familiebedrijf dat in 1965 als schoonmaakbedrijf is opgericht door de huidige directeur-grotaandeelhouder. Na de oprichting zijn de activiteiten uitgebreid met andere facilitaire diensten zoals beveiliging, catering en onderhoud. Eind jaren tachtig werd daar de activiteit nieuwbouw aan toegevoegd.

De laatste vijf jaar ontwikkelde zich de vraag naar integrale uitbesteding van het totale facilitaire proces aan één partij. Om hierop in te spelen heeft de REC Groep het concept *facility solutions* ontwikkeld om vastgoed voor opdrachtgevers in zijn geheel te realiseren en te beheren. Volgens het *facility solutions* concept realiseert de REC Groep, in overleg met de opdrachtgever, de bouw en inrichting van een gebouw. Na gereedkomen wordt het gebouw verhuurd aan de klant of in eigendom overgedragen. Na ingebruikname door de klant is de REC Groep verantwoordelijk voor het onderhoud en alle facilitaire diensten zoals beveiliging, schoonmaak en catering. De opdrachtgevers betalen maandelijks een bedrag voor de diensten van de REC Groep op basis van langlopende contracten.

1.2. Missie en actuele ontwikkelingen

De REC Groep wil voorop lopen in kwaliteit en het transparant maken van de dienstverlening. Gastheerschap en excellentie zijn kernbegrippen. Daarmee wil de REC Groep uitgroeien tot de beste facilitaire leverancier én werkgever. **De kritieke succesfactoren zijn dat de activiteiten voldoende winstgevend moeten zijn en dat de dienstverleningsactiviteiten kwalitatief op een hoog niveau staan.** Hierbij spelen de volgende twee problemen:

- Als gevolg van conjuncturele omstandigheden zijn enkele belangrijke klanten van de REC Groep in 2010 in financiële moeilijkheden gekomen.
- Voor sommige vacatures bij de REC Groep is het in 2010 moeilijk geweest geschikt personeel aan te trekken. In toenemende mate wordt personeel aangetrokken uit Oost-Europese landen. Veel van deze werknemers die hun diensten aanbieden en worden aangenomen blijken achteraf niet te beschikken over de juiste documenten om in Nederland te mogen werken.

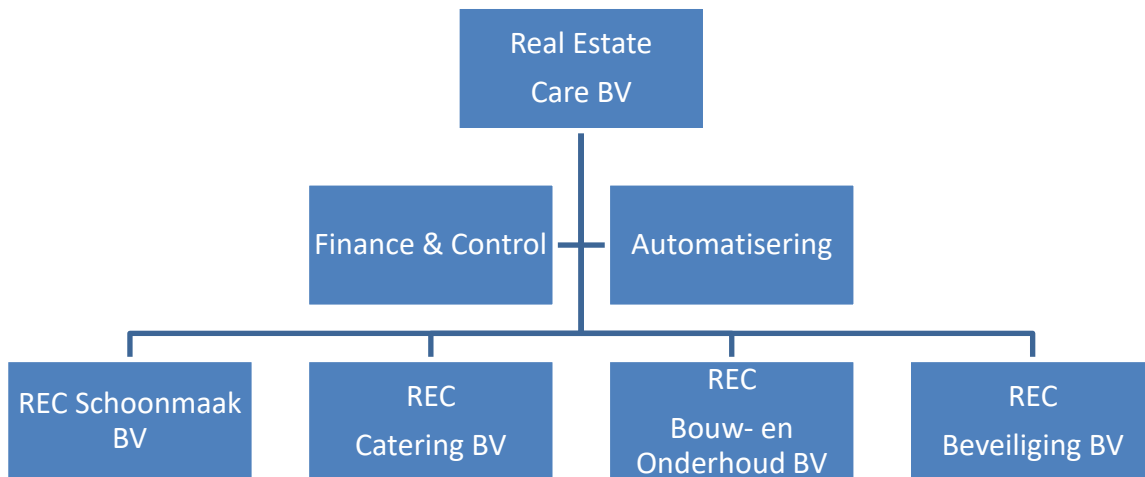
Voor 2011 staan twee ontwikkelingen centraal:

- Het doorzetten van de toepassing van het “Nieuwe Werken” - concept, waarbij medewerkers werkruimtes delen en gedeeltelijk thuis werken waardoor de vierkante meters kantoorruimte zullen afnemen. Doorvoeren van het “Nieuwe Werken” – concept dient voor de REC Groep evenwel ook te leiden tot het verhogen van het niveau van de facilitaire dienstverlening.
- Een bezuinigingstrend bij opdrachtgevers als gevolg van de economische recessie waardoor in toenemende mate bij contractonderhandelingen een prijsdrukkend effect ontstaat.

De REC Groep wil op deze ontwikkelingen inspelen door het verder in de markt promoten van het *facility solutions* concept en door het investeren in de kwaliteit en de productiviteit van het personeel.

Deel 2 Organogram en beschrijving van twee voor de casus relevante werkmaatschappijen

2.1 Organogram Real Estate Care Groep per 1 januari 2010 (gedeeltelijk)

De hierboven genoemde werkmaatschappijen zijn volledige dochtermaatschappijen. Enkele dochtermaatschappijen hebben deelnemingen in o.a. België, Frankrijk en Engeland.

De hoofddirectie van de REC Groep bestaat uit:

- De directeur-groootaandeelhouder die verantwoordelijk is voor het beleid en lange termijn strategie.
- Een financieel directeur die onder meer verantwoordelijk is voor de periodieke verslaglegging, waaronder de jaarrekening van Real Estate Care BV.
- Een commercieel directeur die leiding geeft aan de werkmaatschappijen.

Onder de hoofddirectie zijn twee stafafdelingen geplaatst. Finance en control is verantwoordelijk voor de rapportages aan de hoofddirectie. Automatisering is verantwoordelijk voor het beheer van het ERP systeem binnen REC Groep. Alle werkplekken zijn voorzien van PC's die via een netwerk (intranet) gekoppeld zijn aan een krachtige centrale computer. Op deze centrale computer is een gekocht ERP-pakket geïnstalleerd voor het verwerken van alle gegevens zoals de projectadministraties, inkopen, urenverantwoordingen, onderhanden werk, etc. De REC Groep beschikt over EDI faciliteiten voor plaatsen van bestellingen bij leveranciers en het invoeren van gegevens zoals uren.

Met behulp van het ERP systeem worden de vele financiële en logistieke rapportages gegenereerd zoals bijvoorbeeld gespecificeerd per contract en/of werkmaatschappij en voor de gehele groep.

De werkmaatschappijen hebben een directeur die resultaatverantwoordelijk is. Maandelijks rapporteren de werkmaatschappijen hun resultaten aan de hoofddirectie van Real Estate Care BV. Deze rapportages worden binnen 20 dagen na afloop van de maand opgesteld en bevatten de gerealiseerde omzet en brutowinst. Per kwartaal vindt een uitgebreidere rapportage plaats.

Jaarlijks wordt in oktober een begroting opgesteld voor het komende jaar. Uitgangspunt bij de begroting is dat de activiteiten voldoende winstgevend moeten zijn en dat de dienstverlening kwalitatief op een hoog niveau staat. Nadat de begroting is goedgekeurd en vastgesteld door de hoofddirectie van Real Estate Care BV mag de directeur van de werkmaatschappij de plannen uitvoeren in overeenstemming met de begroting.

Beschrijving van twee voor de casus relevante werkmaatschappijen

2.2.1 REC Catering BV

Algemeen

REC Catering BV houdt zich bezig met het exploiteren van restaurants in bedrijven en instellingen (waaronder Hogescholen en Universiteiten). Veelal zijn andere onderdelen van de REC Groep belast met de schoonmaak en het beheer van het gebouw waar de catering plaats heeft.

De directeur van REC Catering BV geeft leiding aan de volgende afdelingen:

- Planning en calculatie
- Exploitatie restaurants
- Inkoop
- Centraal magazijn
- Centrale keuken
- Logistiek
- Personeelszaken
- Financiële administratie

Exploitatie restaurants

Exploitatie van restaurants in bedrijven en instellingen vindt plaats op contractbasis.

Contracten hebben een looptijd variërend van 3 tot 15 jaar.

Er zijn twee soorten contracten (A en B):

- Bij contracten A wordt het veelal negatieve saldo van exploitatie van het restaurant (alle opbrengsten minus kosten) verrekend met de klant en verhoogd met een, per klant verschillende, vergoeding ten behoeve van REC Catering BV.
- Bij contracten B ontvangt REC Catering BV een vast bedrag per maand en is de exploitatie van het restaurant verder voor rekening en risico van REC Catering BV.

In de contracten A worden afspraken vastgelegd over de noodzakelijke voorzieningen op de locatie waar de catering wordt aangeboden zoals keukeninrichting en -apparaten. De keukens, ruimten waarin de restaurants zijn gevestigd en inventarissen zijn eigendom van de opdrachtgever.

De contracten B zijn vaak onderdeel van het door de REC Groep ontwikkelde *facility solutions* concept.

In beide soorten contracten, die door de directeur worden geautoriseerd, worden verder afspraken gemaakt over het serviceniveau en het assortiment.

Het serviceniveau betreft onder andere de openingstijden, het aantal en de kwalificaties van het in te zetten personeel. Het assortiment kan variëren van zeer luxe maaltijden tot eenvoudige broodmaaltijden. Afspraken worden gemaakt over het gebruik van gezonde ingrediënten, halal ingrediënten, etc.

In de contracten worden ook afspraken gemaakt over de kwaliteit van de schoonmaak, wie de schoonmaakactiviteiten uitvoert alsmede over de snelheid van het serveren van de maaltijden.

Periodiek worden uitgebreide enquêtes gehouden onder de gebruikers van de restaurantfaciliteiten en de eigen personeelsleden.

De afdeling Exploitatie restaurants stelt het per restaurant benodigde personeel ter beschikking, waaronder een restaurantbeheerder. Het aantal medewerkers kan per locatie variëren van 3 tot circa 60 medewerkers.

De hoogte van de prijzen in de restaurants worden per contract overeengekomen en worden per kwartaal aangepast op basis van indexcijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het afrekenen van de verstrekte consumpties met het personeel van de klant wordt door REC Catering BV verzorgd. Voor het afrekenen wordt gebruik gemaakt van een kasregister. Personeel van de klant betaalt elektronisch of contant. De contante dagomzet wordt dagelijks door de restaurantbeheerder gestort op een vaste bankrekening van REC Catering BV.

Voor de meeste producten geldt een houdbaarheidsdatum. Er zijn centraal richtlijnen opgesteld over de houdbaarheid van de verschillende producten en de controle hierop onder de verantwoordelijkheid van de restaurantbeheerder. Producten waarvan de houdbaarheidsdatum is verstreken worden op locatie weggegooid in afvalcontainers. Hoewel afval uit zowel milieu- als financieel oogpunt ongewenst is, is het ontstaan vaak onvermijdelijk omdat nee-verkopen niet wenselijk zijn en de kwaliteit van de geleverde producten hoog moet zijn.

De te verstrekken gerechten (maaltijden, hapjes en belegde broodjes) worden of op locatie in de restaurants bereid of in de centrale keuken van REC Catering BV. Dit is afhankelijk van de op locatie beschikbare mogelijkheden. Dit verschilt nogal per locatie. Er zijn locaties waar eigenlijk alleen iets opgewarmd kan worden terwijl op andere locaties een complete restaurantkeuken beschikbaar is waar een kok maaltijden van een hoog kwaliteitsniveau kan bereiden.

Inkoop

De restaurantbeheerders bestellen gerechten, dagverse ingrediënten en voorverpakte artikelen bij de afdeling inkoop.

Deze afdeling verzorgt de inkoop van de benodigde dagverse ingrediënten (zoals brood, groente, fruit, vlees, vis en zuivel) en voorverpakte artikelen (zoals diepvriesartikelen, frisdrank en snoepgoed). Het volgende wordt opgemerkt:

- De dagverse ingrediënten worden bij vaste leveranciers ingekocht tegen dagprijzen.
- Voor de voorverpakte artikelen worden jaarcontracten met een vaste prijs afgesloten.

De dagverse ingrediënten worden door de leverancier of afgeleverd bij de centrale keuken of rechtstreeks afgeleverd bij de restaurants.

De voorverpakte artikelen worden op voorraad gehouden in het centraal magazijn van waaruit de restaurants worden bevoorraad.

Logistiek

Het vervoer van de in de centrale keuken bereide gerechten en voorverpakte artikelen gebeurt met eigen wagens.

2.2.2 REC Bouw en Onderhoud BV

Algemeen

REC Bouw en Onderhoud BV houdt zich bezig met nieuwbouw van kantoren en instellingen (waaronder Hogescholen en Universiteiten) en het onderhoud van deze objecten.

De directeur van REC Bouw en Onderhoud BV geeft onder meer leiding aan de volgende afdelingen:

- **Acquisitie en Calculatie**
- **Personeelszaken**
- **Nieuwbouw en Onderhoud inclusief werkvoorbereiding en planning**
- **Centraal magazijn (onderdelen, materialen en materieel zoals bouwkranen)**
- **Financiële administratie**
- **Inkoop**

Door de economische crisis staan de omzet en winst van **REC Bouw en Onderhoud BV onder druk.**

De directeur van **REC Bouw en Onderhoud BV heeft echter hoge verwachtingen van** het door de REC Groep ontwikkelde *facility solutions* concept **met betrekking tot het uitvoeren van** opdrachten voor nieuwbouw en onderhoud.

Personeelszaken

Uit de begroting van de afdeling Nieuwbouw en Onderhoud blijkt hun personeelbehoefte. De afdeling Personeelszaken werft personeel. Na een positief gesprek met personeelszaken en medewerkers van de betrokken afdeling wordt een nieuwe werknemer een contract aangeboden voor 1 jaar. Dit contract kan nog 2 jaar worden verlengd en vervolgens worden omgezet in een contract van onbepaalde tijd als betrokkenen dat wensen.

De betaling is in overeenstemming met de Bouw-cao. De medewerkers krijgen een contract van REC **Bouw en Onderhoud BV en worden vervolgens geplaatst op de afdeling Nieuwbouw en Onderhoud.**

Per opdracht worden de uren die medewerkers maken dagelijks vastgelegd met behulp van elektronische apparatuur. Deze uren worden na goedkeuring van de projectleider doorgegeven aan de financiële administratie voor de verdere doorbelasting.

Nieuwbouw

Alle opdrachten worden aangestuurd als projecten. Per opdracht is er dan ook altijd een projectleider en een uitvoerder.

De projectleider coördineert samen met de werkvoorbereiding het project en is tevens belast met de inkoop. Daarnaast is de projectleider aanwezig bij bouwvergaderingen; hij zit deze ook voor. De werkvoorbereider moet plannings maken en de inkoop van materiaal plannen. Hij communiceert met de uitvoerder op het werk onder andere over de voortgang van het werk, welke leveringen van materialen kunnen plaatsvinden en de inzet van personeel. De uitvoerder is permanent aanwezig op de bouwplaats en houdt toezicht op het project. Het operationele personeel bestaat uit de werklieden op de bouwplaatsen.

De contracten voor nieuwbouw zijn altijd gebaseerd op aangenomen werk.

In de nieuwbouwcontracten worden ook afspraken vastgelegd over de facturering en betaling per bouwfase.

Als een klant de nieuwbouwopdracht wil veranderen nadat het contract is gesloten dan moet er een aanvullend contract worden gesloten waarin de aanvullende afspraken worden vastgelegd.

Onderhoud

In de laatste jaren is REC Bouw en Onderhoud BV vooral actief als totaaldienstverlener voor Hogescholen en Universiteiten en hanteert hierbij het door de REC Groep ontwikkelde *facility solutions* concept.

Met de klant worden, na een voorafgaande bouwkundige inspectie, contracten gesloten voor het onderhoud. In de contracten zijn jaarbegrotingen voor het onderhoud opgenomen. Dit kan nagenoeg alle onderhoudswerkzaamheden betreffen. Zo is een contract gesloten met een Technische Universiteit voor een enorm campusterrein met 60 panden. De panden zijn tussen de 20 en de 70 jaar oud en vergen dus nogal wat onderhoud. Het contract heeft een looptijd van vijf jaar. Het onderhoudsteam onder leiding van een projectleider is daar nu dagelijks aanwezig met een basisteam van twaalf medewerkers. Zij zijn verantwoordelijk voor het onderhoud aan glas, gevels, zonwering, daken en loodgieterswerkzaamheden. Dat vergt een goede planning en een aparte aanpak, want het onderwijs, het onderzoek en het leven op de campus, waar dagelijks ruim 18.000 mensen zijn, moet wel doorgaan!

Onderhoud wordt binnen de begroting uitgevoerd na voorafgaande toestemming van de opdrachtgever. Maandelijks worden per contract overzichten verstrekt waarin de begrote en werkelijke onderhoudskosten worden vergeleken. Overschrijding van de begroting is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever. Na goedkeuring kunnen er overschrijdingen zijn door meerwerk. Ook de afspraken over meerwerk worden contractueel vastgelegd.

In de contracten is een tarief per gewerkt uur afgesproken. Verder worden alle materialen die worden verbruikt doorbelast tegen inkoopprijs met een opslag. Contractueel is afgesproken bij welke leverancier de materialen worden ingekocht.

Contracten zoals bij de Technische Universiteit worden vaak ook bij andere klanten gesloten. Uitgangspunt bij alle contracten is dat alle uren en materialen aan de opdrachtgever worden doorberekend.

Inkoop

De afdeling inkoop verzorgt de inkopen overeenkomstig de directierichtlijnen. Uit de planning blijkt welke productiemiddelen en materialen nodig zijn. De subafdeling planning bepaalt het tijdstip van aflevering alsmede de locatie.

Deel 3 Accountantsorganisatie Careful

Accountantsorganisatie Careful is vanaf 2008 belast met de controle van de jaarrekening van Real Estate Care BV.

Careful is een middelgrote accountantsorganisatie en is in het bezit van een vergunning van de AFM voor het uitvoeren van de wettelijke controle van organisaties van niet openbaar belang.

Accountant X is eindverantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van Real Estate Care BV. De dochter van accountant X gaat trouwen met een bekende Nederlander. Het huwelijk gaat gevierd worden met een groots huwelijksfeest. De bruidegom heeft X gevraagd om dit huwelijksfeest te organiseren.

Verzoek

De directeur-groootaandeelhouder van Real Estate Care BV heeft aan accountant X, voorafgaande aan de start van de jaarrekeningcontrole 2010, het onderstaande verzoek gedaan:

Zou accountant X, gelet op de moeilijke marktomstandigheden waar de Real Estate Care Groep zich in bevindt, de catering van het huwelijksfeest niet willen uitbesteden aan REC Catering BV?

Aantekening

Een lid van het controleteam van Real Estate Care BV heeft onder andere de volgende aantekening gemaakt in het controledossier 2010:

*“In de concept jaarrekening 2010 is onder de **Niet in de balans opgenomen verplichtingen** melding gemaakt van diverse claims en aansprakelijkheidskwesties. In voorgaande jaarrekeningen ontbrak deze melding.”*

Deel 4 Conceptjaarrekening 2010 van REAL ESTATE CARE BV (gedeeltelijk)

Geconsolideerde balans (x € 1.000) (vóór resultaatbestemming)

	Toelichting	31-12-2010	31-12-2009
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1)	93.532	85.104
Financiële vaste activa	2)	4.875	4.930
		<u>98.407</u>	<u>90.034</u>
Vlottende activa			
Vorraden	3)	4.693	4.727
Handelsdebiteuren	4)	188.885	167.496
Overige vorderingen en overlopende activa		11.117	19.227
Liquide middelen		<u>116.731</u>	<u>125.228</u>
		321.426	316.678
Balanstotaal		<u>419.833</u>	<u>406.712</u>
Groepsvermogen	5)	183.153	182.460
Voorzieningen			
Pensioenen		1.322	1.447
Belastingen	6)	3.514	2.389
Overig	7)	<u>238</u>	<u>330</u>
		5.074	4.166
Kortlopende schulden			
Leveranciers		34.096	38.167
Belastingen en premies sociale verzekeringen		90.250	87.204
Overige schulden en overlopende passiva	8)	<u>107.260</u>	<u>94.715</u>
		231.606	220.086
Balanstotaal		<u>419.833</u>	<u>406.712</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening (x € 1.000)

	Toelichting	2010	2009
Bedrijfsopbrengsten		1.052.106	1.021.899
Bedrijfskosten			
Kosten van (hulp)materialen		67.679	65.834
Uitbesteed werk en andere externe kosten		178.865	154.133
Personeelskosten		691.238	684.069
Afschrijving materiële vaste activa	9)	16.052	16.555
Terugneming bijzondere waardevermindering	10)	- 582	-
Overige bedrijfskosten		<u>52.647</u>	<u>55.229</u>
		<u>1.005.899</u>	<u>- 975.820</u>
Bedrijfsresultaat		46.207	46.079
Financiële baten en lasten			
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		851	848
Rentelasten en soortgelijke kosten		<u>- 183</u>	<u>- 70</u>
		<u>668</u>	<u>778</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		46.875	46.857
Belastingen		<u>- 12.464</u>	<u>- 13.098</u>
		<u>34.411</u>	<u>33.759</u>
Resultaat op deelnemingen		<u>399</u>	<u>456</u>
Resultaat na belastingen		34.810	34.215
Aandeel derden		<u>- 925</u>	<u>- 916</u>
Nettowinst		<u>33.885</u>	<u>33.299</u>

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten en overeenkomstig het Burgerlijk Wetboek, boek 2 titel 9 alsmede de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie zijn betrokken de financiële gegevens van Real Estate Care BV en die deelnemingen waarin zij direct of indirect meer dan 50% van het aandelenkapitaal houdt en waarover zij de feitelijke zeggenschap heeft. De consolidatie geschiedt volgens de grondslagen van balanswaardering en resultaatbepaling van de moedermaatschappij. De resultaten van overgenomen vennootschappen worden in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening opgenomen vanaf het moment van toetreding. De belangrijkste leveranties en dienstverleningen tussen groepsmaatschappijen onderling zijn zowel uit de omzet als uit de overige cijfers van de winst- en verliesrekening geëlimineerd.

Acquisities

In 2010 zijn de beveiligingsactiviteiten van EST Total Care BV overgenomen. Het gaat hier om een omzetvolume van ruim € 40 miljoen en een personeelsbestand van 1.000 man. De activiteiten zijn in de loop van 2010 geïntegreerd in de betreffende REC

Beveiligingsbedrijven. De overname is geheel gefinancierd uit eigen middelen. Het juridische en economische eigendom is verworven begin maart 2010; de resultaten zijn met terugwerkende kracht tot 1 januari voor rekening van de groep gekomen. Per deze datum zijn de cijfers in de groepsjaarrekening van Real Estate Care BV opgenomen.

In België heeft de overname van Luykx BVBA* plaatsgevonden door de aankoop van 100% van de aandelen. De activiteiten van Luykx BVBA en haar dochtermaatschappijen zijn te vergelijken met die van de REC Groep. Het gaat hier om een omzetvolume van € 65 miljoen en een personeelsbestand van 1.300 man. De activiteiten zullen grotendeels in de loop van 2011 geïntegreerd worden in de betreffende Real Estate Care bedrijven in België. De overname is geheel gefinancierd uit eigen middelen. Het juridische en economische eigendom is verworven per 1 oktober 2010; de resultaten komen met ingang van deze datum voor rekening van de groep. Per deze datum zijn de cijfers in de groepsjaarrekening van Real Estate Care BV opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers per balansdatum. De winst-en-verliesrekeningen van dochterondernemingen die niet de euro als valuta hanteren, worden omgerekend tegen de wisselkoers per balansdatum. Koersverschillen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de overige reserves gebracht.

* BVBA is een Belgische rechtsvorm die te vergelijken is met de Nederlandse BV.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VOOR DE BALANS

Goodwill

Goodwill betreft het verschil tussen de verkrijgingprijs en de nettovermogenswaarde van de verworven dochtermaatschappij of deelneming op moment van acquisitie. De betaalde goodwill wordt volledig ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs, verminderd met op deze basis berekende lineaire afschrijvingen.

Financiële vaste activa

De waardering van de deelnemingen geschiedt op basis van kostprijs respectievelijk nettovermogenswaarde. Deze laatste is berekend op basis van de voor de groep geldende waarderinggrondslagen. De vorderingen op en leningen aan deelnemingen alsmede de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Bijzondere waardeverminderingen

Real Estate Care BV beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde, is sprake van een bijzondere waardevermindering.

Voorraden

De voorraden materialen en handelsgoederen zijn gewaardeerd tegen kostprijs of lagere marktwaarde. Bij de waardering van de voorraden is rekening gehouden met een risico van incurantie. Positieve resultaten op onderhanden projecten in opdracht van derden worden naar rato van de stand der werkzaamheden als gerealiseerd beschouwd, verwachte verliezen worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening als last verwerkt.

Handelsdebiteuren en overige vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet anders is vermeld, staan deze ter vrije beschikking.

Voorzieningen

De voorziening voor pensioenen is gebaseerd op de verplichtingenbenadering. De voorziening voor belastingen heeft betrekking op belastingverplichtingen welke in de toekomst zullen ontstaan als gevolg van verschillen tussen commerciële en fiscale waardering van bepaalde activa en passiva. Deze verplichtingen zijn berekend op basis van het belastingtarief per balansdatum.

De overige voorzieningen zijn gevormd voor risico's die samenhangen met de bedrijfsvoering.

Schulden

De verplichtingen op korte termijn zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde. De REC Groep bezit geen langlopende schulden.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Bedrijfsopbrengsten

De in de winst-en-verliesrekening begrepen bedrijfsopbrengsten zijn de opbrengsten van aan derden geleverde goederen en diensten onder aftrek van aan afnemers toegestane kortingen. Gefactureerde omzet op lopende projecten wordt als omzet verantwoord naar gelang deze, de stand der werkzaamheden in acht genomen, als gerealiseerd kan worden beschouwd.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

De in de winst-en-verliesrekening verwerkte afschrijvingen op materiële vaste activa zijn berekend op basis van een vast percentage van de kostprijs.

Financiële baten en lasten

De rentebaten en rentelasten betreffen de van derden ontvangen respectievelijk aan derden betaalde interest.

Belastingen over bedrijfsresultaat

De vennootschapsbelasting wordt berekend over het commerciële resultaat vóór belastingen, rekening houdend met fiscale aftrekposten en fiscaal niet aftrekbare kosten. Het verschil tussen de belasting over het resultaat volgens de winst-en-verliesrekening en de belasting over het fiscale resultaat komt ten laste, respectievelijk ten gunste van de daarvoor getroffen voorziening voor belastingen. De belastingdruk in de onderscheidende bedrijfsonderdelen is conform de geldende reguliere tarieven.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

1.

Materiële vaste activa (x € 1.000)	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Activa in uitvoering	Totaal
Begin boekjaar					
Aanschaffingswaarde	47.062	20.833	65.571	12.827	146.293
Cum. afschrijvingen en waardeverminderingen	-12.044	-15.478	-33.667	-	-61.189
Boekwaarde	35.018	5.355	31.904	12.827	85.104
Mutaties in boekwaarde					
Investerings	626	2.283	10.625	12.413	25.947
Wijziging in consolidatiekring	-	283	367	-	650
Desinvesteringen	-56	-471	-2.098	-	-2.625
Afschrijvingen	-1.983	-2.543	-11.600	-	-16.126
Terugneming bijzondere waardevermindering	582	-	-	-	582
Saldo	-831	-448	-2.706	12.413	8.428
Eind boekjaar					

Aanschaffingswaarde	47.632	22.817	71.111	25.240	166.800
Cum. afschrijvingen en waardeverminderingen	-13.445	-17.910	-41.913	-	-73.268
Boekwaarde	34.187	4.907	29.198	25.240	93.532

2.

Financiële vaste activa Andere deelnemingen Overige vorderingen Totaal (x € 1.000)

Saldo begin boekjaar	412	4.518	4.930
Aandeel in resultaat	349	-	349
Ontvangen dividenden	-330	-	-330
Mutaties per saldo	-	-74	-74
Saldo eind boekjaar	431	4.444	4.875

In de overige vorderingen per 31 december 2010 is opgenomen een bedrag van € 3.439.000 aan latente belastingvorderingen, gewaardeerd tegen het toepasselijke belastingtarief. (31 december 2009: € 2.911.000). De vordering wordt in een periode van 5-10 jaar gerealiseerd. De verliesverrekening van een 100% Engelse groepsmaatschappij is niet gewaardeerd. Deze rechten op onbeperkte, voorwaartse verliescompensatie betreffen verliezen uit 2007 van in totaal 2,2 miljoen Britse pond (GBP).

3.

Vorraden Einde boekjaar Einde vorig boekjaar (x € 1.000)

Materialen en handelsgoederen	4.693	4.727
Onderhanden projecten in opdracht van derden	-	-
	4.693	4.727

Het saldo Onderhanden projecten ad € 2,6 miljoen negatief is opgenomen onder de Kortlopende schulden.

4.

Handelsdebiteuren Einde boekjaar Einde vorig boekjaar (x € 1.000)

Saldo	195.545	173.171
Voorziening dubieuze vorderingen	-6.660	-5.675
	188.885	167.496

5.

Groepsvermogen (x € 1.000)	2010	2009
Saldo begin boekjaar	182.460	153.134
Betaalde goodwill	32.060	-3.478

Omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen	34	518	
Totaal rechtstreekse vermogensmutaties	32.026	-2.960	
Toevoeging uit de nettowinst volgens voorstel winstbestemming	31.785	31.299	
Totaalresultaat	-241		28.339
Mutatie aandeel derden	934		987
Saldo eind boekjaar	183.153		182.460

In het groepsvermogen is opgenomen het aandeel derden van € 12 miljoen (ultimo 2009 € 11 miljoen).

De Reserve koersverschillen bedraagt ultimo boekjaar € 1,3 miljoen negatief.

6.

Voorziening voor belasting (x € 1.000)	2010	2009
Saldo begin boekjaar	2.389	1.913
Mutatie i.v.m. verschil tussen commercieel en fiscaal resultaat	1.125	476
Saldo eind boekjaar	3.514	2.389

De voorziening voor belastingen heeft betrekking op verschillen tussen commerciële en fiscale waardering. De voorziening voor belastingen wordt berekend op basis van het toepasselijk belastingtarief per balansdatum en is overwegend langlopend van aard.

7.

Overige voorzieningen (x € 1.000)	2010	2009
Saldo begin boekjaar	330	421
Mutaties	-92	-91
Saldo eind boekjaar	238	330

8.

Overige schulden en overlopende passiva (x € 1.000)	Einde boekjaar	Einde vorig boekjaar
Schulden	25.613	10.408
Onderhanden werken in opdracht van derden	2.581	10.706
Overlopende passiva	79.066	73.601
	107.260	94.715

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn langlopende verplichtingen aangegaan ter zake van huur en leasing. De jaarlijkse verplichtingen die hieruit voortvloeien bedragen ultimo 2010 circa € 8,1 miljoen (ultimo 2009

circa € 5,9 miljoen). Ten behoeve van derden zijn bankgaranties afgegeven tot een bedrag van ultimo 2010 € 20,8 miljoen (ultimo 2009 € 16,2 miljoen), alsmede ten behoeve van het WAO/WGA-eigen-risicodragerschap van diverse werkmaatschappijen een ongelimiteerde garantie.

Ultimo 2010 zijn er (vervangings)investeringsverplichtingen aangegaan voor ongeveer € 20,0 miljoen (ultimo 2009 € 30,0 miljoen), waaronder begrepen een nieuw ERP-pakket.

Ultimo boekjaar zijn door opdrachtgevers als ook namens Real Estate Care BV diverse claims en/of aansprakelijkheidskwesties ingediend. De uitkomsten en/of omvang van deze kwesties zijn voor zover mogelijk gewaardeerd in de jaarrekening, maar daarnaast is er nog een aantal kwesties waarvan de uitkomst thans niet in te schatten is. Om die reden heeft hiervan geen waardering plaats kunnen vinden. De mogelijke gevolgen zouden van materiële invloed kunnen zijn.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

9.

Afschrijving materiële vaste activa (x € 1.000)	2010	2009
Afschrijving materiële vaste activa	16.126	16.373
Resultaat op verkochte materiële vaste activa	- 74	182
	<u>16.052</u>	<u>16.555</u>

10.

Terugneming bijzondere waardevermindering

Deze terugneming betreft de bijzondere waardevermindering die eind 2008 op een complex opslagruimtes bij vestigingen in België is doorgevoerd. Verbeterde economische vooruitzichten voor deze activa door de overname van Luykx BVBA zijn aanleiding geweest eind 2010 een terugneming van de bijzondere waardevermindering in de jaarrekening te verantwoorden. De omvang van de terugneming ad € 582.000 wordt volledig verklaard uit het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde van de opslagruimtes per eind 2010.

Uit de toelichting op de vennootschappelijke balans:

Eigen vermogen (x € 1.000) 31 december 2010 31 december 2009

Geplaatst aandelenkapitaal	59	59
Agioreserve	29.529	29.529
Overige reserves	109.809	110.536
Onverdeelde winst	31.785	31.299
	<u>171.182</u>	<u>171.423</u>

Financiële vaste activa (x € 1.000)

Deelneming in groepsmaatschappijen	2010	2009
Saldo begin boekjaar	30.364	34.620

Betaalde goodwill	-32.060	-3.478
Aandeel in resultaat	33.599	31.704
Ontvangen dividend	- 2.500	- 33.000
Koers- en omrekeningsverschillen	34	518
Overige mutaties	18	-
Saldo eind boekjaar	29.455	30.364

Overige gegevens

Winstbestemming

De directie heeft voorgesteld de nettowinst ad € 33.885.497 als volgt te verwerken:

Dividenduitkering	€ 2.100.000
Toevoeging aan overige reserves	€ 31.785.497

Vragen ochtendzitting Real Estate Care BV

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 min., 10 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2010 van Real Estate Care BV:

- Handelsdebiteuren
- Personeelskosten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de controledoelstellingen).

Antwoord vraag 1 (10 punten)

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

Handelsdebiteuren

- Grootte: De post Handelsdebiteuren (188.885) is de grootste post in de balans ultimo 2010. De post Handelsdebiteuren is groter dan het groepsvermogen (183.153) en bedraagt 45,0 % ($188.885/419.883$) van het balanstotaal. Deze post is dus van diepgaand (wezenlijk) belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk: De Handelsdebiteuren per 31 december 2010 zijn ten opzichte van 31 december 2009 gestegen met 12,8%. In de casus is onder 1.2 vermeld dat als gevolg van conjuncturele omstandigheden klanten van de REC Groep in financiële moeilijkheden zijn gekomen. De voorziening dubieuze vorderingen is nagenoeg ongewijzigd (31-12-2009: 3,4% van de uitstaande vorderingen; 31-12-2010: 3,3%). Het risico bestaat dat de Handelsdebiteuren per balansdatum te hoog gewaardeerd zijn.
- Controleaspect: De accountant zal de post Handelsdebiteuren controleren op juistheid (bestaan, eigendom en waardering) en naleving inzake de eisen van verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden aan de waardering (toereikendheid van de voorziening dubieuze vorderingen),

Personeelskosten

- Grootte: De Personeelskosten zijn bedragen 65,7% ($691.238/1.052.106$) van de bedrijfsopbrengsten en 68,7% ($691.238/1.005.899$) van de bedrijfskosten. Deze post is dus van diepgaand (wezenlijk) belang voor de jaarrekening.
- Kenmerk: De personeelskosten zijn ten opzichte van 2009 met 1% gestegen, de kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten zijn gestegen met 15,6 %. Dit kan te maken hebben met de in de casus geschetste omstandigheden dat het voor de REC Groep moeilijk is om geschikt personeel aan te trekken.
In de casus is onder 1.2 vermeld dat in toenemende mate personeel wordt aangetrokken uit Oost-Europese landen. Veel van deze

werknemers blijken achteraf niet te beschikken over de juiste documenten om in Nederland te mogen werken. De accountant zal moeten nagaan of het niet voldoen aan wet- en regelgeving kan leiden tot boetes waarmee in de jaarrekening 2010 rekening mee gehouden moet worden.

Controleaspect: De accountant zal de Personeelskosten controleren op juistheid (verantwoorde kosten) en naleving inzake de eisen van verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal vooral aandacht besteden de juiste toepassing van wet- en regelgeving.

Vraag 2 Risicoanalyse (30 min., 18 punten)

- h. Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2010 van de Real Estate Care BV. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel Exploitatie restaurants van REC Catering BV in 2.2.1 van de casus.** Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening.
- i. Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd risico twee specifieke maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoord vraag 2a + 2b

	Antwoordindicatie vraag 2a (Inherente) risico's (9 punten; 3 punten per juist risico: 1,5 punt voor het risico; 1,5 voor het vermelden van de fout die als gevolg van het risico kan ontstaan in de jaarrekening)	Antwoordindicatie vraag 2b Maatregelen van interne beheersing (6 punten; 2 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen)
1.	Casus: Er zijn twee soorten contracten: - Bij contracten A wordt het saldo van exploitatie van het restaurant (kosten minus opbrengsten) doorberekend aan de klant verhoogd met een, per klant verschillende, winstopslag. - Bij contracten B ontvangt REC Catering BV een vast bedrag per maand en is de exploitatie van het restaurant verder voor rekening en risico van REC Catering BV. Risico: Verschuivingsgevaar in de toerekening van exploitatie kosten van contracten A naar B . Post(en): Omzet: verantwoorde verkoop opbrengsten zijn onvolledig.	• Onderscheid in de administratie naar soort contract. • Autorisatie van de boekingen van de exploitatiekosten door de restaurantbeheerder. • Marge analyse per restaurant en per soort contract ten opzichte van voorcalculaties en begroting.
2.	Casus: De hoogte van de prijzen in de restaurants worden per contract overeengekomen en worden per kwartaal aangepast op basis van indexcijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Risico: Verschuivingsgevaar van hoge naar lage prijzen. Verantwoorde prijzen zijn onjuist.	• Facturatie koppelen aan contractregistratie • Controle van de invoer van de prijzen aan de hand van het contract. (4 ogen principe). • Softwarematig afdwingen van de aanpassing van de prijzen aan het begin van elk kwartaal met

	Post(en): Omzet: verantwoorde verkoop-opbrengsten zijn onvolledig of onjuist.	controle op de berekening en invoer.
3.	Casus: In de restaurants kan ook contant worden afgerekend. Risico: Verkopen worden niet verantwoord (fraude) of te laat (sleepgevaar) Post(en): Omzet: verantwoorde verkoop-opbrengsten zijn onvolledig of niet tijdig.	• Dagelijkse controle door de restaurantbeheerder van de verantwoorde dagomzet met het kasregister. • Opmaken protocol, tekenen en dagelijks storten op de bank • Periodieke aansluiting van de goederenbeweging tegen verkoopprijzen op het kasregister. • Opboeken bank = kasprotocol
4.	Casus: Goederen waarvan de houdbaarheidsdatum is verstreken worden op locatie weggegooid in afvalcontainers. Risico: Het afval wordt te hoog voorgesteld Post(en): Kosten van afval zijn onjuist; Omzet is onvolledig	• Richtlijnen van de directie voor de hoogte van de voorraden en het weggooien van goederen • Het weggooien van goederen waarvan de houdbaarheidsdatum is verstreken wordt vastgelegd op een protocol dat door een personeelslid en de restaurantbeheerder wordt ondertekend (4-ogen principe). • Beide tekenen en bewaren protocol
5.	Casus: De overige dagverse producten(groente, fruit, vlees en vis) worden bij vaste leveranciers ingekocht tegen dagprijzen. Risico: Verantwoorde inkooprijzen zijn onjuist. Post(en): Kostprijs	• Periodieke offerte procedure ter selectie van de vaste leveranciers. • Controle dagprijzen op inkoopfactuur met marktnoteringen door de administratie.
6	Casus: Contracten inclusief en exclusief schoonmaakactiviteiten. Risico: Contracten inclusief schoonmaakactiviteiten verantwoorden als exclusief schoonmaak Post: Omzet onvolledig	• Voor- en nacalculatie en verschillenanalyse. • Inspectie ter plaatse, daarna vaststelling dat de geleverde diensten ook contractueel zijn overeengekomen

NV COS 315 stelt in paragraaf 28 het volgende: “Bij het toepassen van oordeelsvorming over welke risico’s tevens significante risico’s zijn dient de accountant een zestal punten in aanmerking te nemen”, zoals verder uiteengezet in de punten a-f van paragraaf 28.

- j. Beargumenteer voor **één** van de bij 2a beschreven risico’s waarom dit tevens een significant risico is. Geef daarbij tevens aan onder welke van de in paragraaf 28 onder a-f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoord vraag 2c (3 punten voor juist beargumenteerd risico)

Risico's 1 en 2 paragraaf 28c complexiteit van de transacties. Er zijn twee soorten contracten met een verschillende relatie tot de opbrengstverantwoording; de prijzen worden per contract overeengekomen en gedurende de looptijd van het contract aangepast op basis van indexcijfers.

Risico's 3, 4 en 5): paragraaf 28a fraude. Risico 3: Functievermenging bewaren en beschikken. Risico 4: Verstoring in de geld-goederenbeweging met beoordeling door bewarende functie. Risico 5: Dagelijks wisselende prijzen in combinatie met frequent contact tussen inkopers en de vaste leveranciers.

Vraag 3 Terugneming bijzondere waardevermindering (30 min., 19 punten)

NB: geef bij journaalposten steeds aan of de gebruikte rekening een balans (B) - of een winst-en-verliesrekening (WV)post is.

Eind 2008 is een bijzondere waardevermindering op de post Gebouwen geboekt. In teruglopende bedrijfsactiviteiten en daardoor onderbezetting van diverse opslagruimtes in België zag de directie een indicatie voor een onderzoek naar een mogelijke bijzondere waardevermindering.

De gegevens per eind 2008 waarover de directie beschikte, luiden als volgt:

- boekwaarde opslagruimtes: € 2.250.000. Resterende gebruiksduur 15 jaar en een restwaarde van nihil;
- opbrengstwaarde € 1.800.000;
- bedrijfswaarde € 1.200.000

- a. Geef een gemotiveerde berekening van de omvang van de bijzondere waardevermindering die eind 2008 op de post Gebouwen geboekt is.

Antw. 3p.

Bijz. waardevermindering is het verschil tussen boekwaarde (2.250.000) en realiseerbare waarde. Realiseerbare waarde is hoogste van opbrengstwaarde en bedrijfswaarde → 1.800.000. Bijzondere waardevermindering dus: $2.250.000 - 1.800.000 = 450.000$.
berekening 2p. en motivering 1p.

De bijzondere waardevermindering per eind 2008 wordt fiscaal niet geaccepteerd: hanteer voor de berekening van het belastingeffect een tarief van 25%.

- b. Geef de journaalposten van de bijzondere waardevermindering én het belastingeffect per eind 2008.

Antw. 7p.

bijzondere waardevermindering aan bedrijfsgebouwen (MVA)	450.000	450.000	jp 2p. bedrag 1p.
latente belastingvorderingen aan belastingen	25% x 450.000	112.500	112.500 jp. 3p. bedrag 1p.

Door de overname in 2010 van de Belgische Luykx Group zullen de opslagruimtes echter weer volop benut kunnen worden. De directie ziet in dit sterk verbeterde commerciële perspectief aanleiding te onderzoeken of de in 2008 verwerkte bijzondere waardevermindering moet worden teruggenomen.

De gegevens per eind 2010 luiden als volgt:

- boekwaarde opslagruimtes: € 1.560.000 (er zijn vanaf 2008 geen andere mutaties in de boekwaarde geweest dan afschrijvingen);
- opbrengstwaarde: € 1.650.000;
- jaarlijkse kasstroom 2011 t/m 2015 : € 400.000 p.j. en een eindwaarde 2015 van € 800.000;
- de jaarlijkse kasstromen en de eindwaarde worden geacht einde van het jaar te leiden tot een ingaande kasstroom; de disconteringsvoet is 8%.

NB: de contante waarde van een jaarlijkse kasstroom van € 1 te vervallen einde van het jaar gedurende 5 jaar tegen 8% verdisconteerd bedraagt € 3,99271.

Nadat de vereiste berekeningen gemaakt zijn besluit de directie tot een terugneming van de eind 2008 geboekte waardevermindering. Zoals uit de conceptjaarrekening 2010 blijkt bedraagt de omvang van de terugneming € 582.000. Dit bedrag bestaat uit het volledige verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde van de opslagruimtes per eind 2010.

- c. Voer de door de directie gemaakte berekening uit die resulteert in een terugneming van € 582.000 (afgerond).

Antw. 4p.

bedrijfswaarde = $400.000 \times 3,99271 + 800.000/1,08^5 = 2.141.551$	2p.
bedrijfswaarde (2.141.551) is hoger dan opbrengstwaarde (1.650.000), vormt derhalve de realiseerbare waarde	1p.
verschil met boekwaarde = $2.141.551 - 1.560.000 = 581.551$	1p.

De extern accountant is het niet eens met de omvang van de terugneming. Hij baseert zich hierbij op de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ).

- d. Geef een beschrijving van het bezwaar dat de accountant op grond van de RJ maakt.

Antw. 3p.

RJ121.608 stelt dat de boekwaarde na de terugneming niet hoger dient te zijn dan de boekwaarde die tot stand zou zijn gekomen zonder bijzondere waardevermindering. 2p.
De boekwaarde zonder bijzondere waardevermindering zou hebben bedragen $13/15 \times 2.250.000 = 1.950.000$, dus de terugneming is te groot. concl. 1p.

- e. Bereken de omvang van de terugneming conform de RJ.

Antw. 2p.

(Maximale) Terugneming cf. RJ = $1.950.000 - 1.560.000 = 390.000$ 2p.

Vraag 4 Beschrijving van de Administratieve Organisatie en Interne Beheersingsmaatregelen van REC Bouw en Onderhoud BV (45 min., 31 punten)

Gevraagd: Geef voor de afdeling nieuwbouw en onderhoud van REC Bouw en Onderhoud BV een beschrijving van de administratieve organisatie en interne beheersing inzake de volledigheid van de opbrengsten **van de nieuwbouw**.

Besteed hierbij in uw uitwerking uitsluitend aandacht aan;

- a. Typologie
- b. Aanknopingspunten
- c. Attentiepunten
- d. Begroting
- e. Richtlijnen
- f. Functiescheiding
- g. Automatisering
- h. Processen
 - Offerteprocedure nieuwbouwopdrachten
 - Contractprocedure nieuwbouwopdrachten
 - Werkvoorbereiding en Planning
 - Uitvoering
 - Administratieve verwerking van de uren
 - Administratieve verwerking van het materiaalverbruik
 - Facturering.

Antw.

a. Typologie (1 punt)

Nieuwbouw: stukproductie

b. Aanknopingspunten (1 punt)

Contracten, geld- en goederenbeweging en de voorcalculaties van de projecten.

c. Attentiepunten (1 punt)

- verschuiving uren medewerkers
- meer- en minderwerk

d. Begroting (4 punten)

Op basis van de lange termijn plannen en verwachting voor komend jaar worden de onderhouds- en nieuwbouwactiviteiten begroot voor het komende jaar. Op basis van deze begroting worden de benodigde productiemiddelen begroot zoals aantal uren personeel per functie en productiemiddelen zoals o.a. gereedschappen en transportmiddelen. Hieruit worden de totale kosten afgeleid per afdeling. Uit deze kosten plus een opslag voor indirecte kosten worden de uurtarieven afgeleid per activiteit rekening houdend met de normale bezetting. De verschillende tarieven worden ingevoerd in het tarievenbestand. Hoofdadministratie controleert de invoer en bewaakt de integriteit met een controlegetal. De directie autoriseert de urenbegroting en bijbehorende tarieven. De financiële administratie vergelijkt periodiek de werkelijkheid met de begroting.

e. Richtlijnen (2 punten)

De directie stelt richtlijnen en procedures vast voor wat betreft:

- het verantwoorden van de uren van medewerkers evenals de facturering of doorbelasting van de uren.
- de inrichting van de projectadministratie
- het uitbrengen van offertes en sluiten contracten
- het uitvoeren van de opdrachten.

f. Functiescheiding (2 punten)

Beschikkend: directie

Beschikkend: personeelszaken; sluiten van arbeidscontracten overeenkomstig de richtlijnen

Beschikkend: acquisitie en calculatie; sluiten van contracten met klanten overeenkomstig de richtlijnen

Uitvoerend: projectleiders en medewerkers afdeling nieuwbouw en onderhoud

Intern beschikkend: werkvoorbereiding en planning van de afdeling nieuwbouw en onderhoud

Registerend: financiële administratie en uitvoeren van de nacalculaties per project

Controlerend: hoofd administratie (HA)

Centraal magazijn: bewarend

Secundaire functiescheiding bij de afdeling Acquisitie en Calculatie tussen offertecalculatie en voorcalculatie.

g. Automatisering (2 punten)

Er is een back up en recovery procedure die regelmatig wordt getest. Er zijn invoercontroles, zoals bestaan de projectcode en het personeelsnummer en komt het aantal ingevoerde uren aannemelijk over.

Hoofd automatisering is belast met beheer van de competentietabel.

Er is logische toegangsbeveiliging met user-id's en passwords.

Het computersysteem is beveiligd met fire-walls en virus scanners en er wordt gebruik gemaakt van encryptie.

Invoercontroles zijn van groot belang in verband met gebruik van een ERP systeem.

h. Processen

Offerteprocedure nieuwbouwopdrachten (2 punten)

Afdeling Aquisitie en Calculatie onderhandelt met klanten over nieuwe opdrachten. Als bekend is wat de klant wil wordt overeenkomstig de richtlijnen een offertecalculatie opgesteld en op basis van deze calculatie wordt een offerte uitgebracht. Alvorens een offerte wordt verstuurd wordt nagegaan of REC wel beschikt over de benodigde capaciteit. Ook controleert acquisitie de kredietwaardigheid van de klant. De benodigde capaciteiten worden voorlopig gereserveerd.

Contractprocedure nieuwbouwopdrachten (3 punten)

De uniek genummerde contracten worden nadat zij zijn getekend door klant en directeur ingevoerd in het contractenbestand door acquisitie. Voorts wordt door de administratie per project een projectadministratie geopend. De definitieve voorcalculatie wordt gemaakt door een andere persoon bij de afdeling Planning en Calculatie dan die de offertecalculatie heeft opgesteld. De benodigde capaciteiten worden definitief gereserveerd in het personeelsbestand en materieelbestand.

Bij grote nieuwbouwprojecten wordt een voorcalculatie per bouwfase opgesteld.

Afspraken zijn gemaakt met de opdrachtgever over de werkzaamheden en aanneemsom. De aanneemsom is gebaseerd op een voorcalculatie per project; verbruik materiaal maal inkooprijzen van het materiaal en man-/machineuren maal de tarieven.

Als er sprake is van meerwerk wordt een aanvullend contract gesloten met de opdrachtgever. De werkzaamheden uit hoofde van meerwerk worden verder verwerkt als een afzonderlijk project.

Hoofd administratie controleert of de offerteprocedure en de contractenprocedure zijn uitgevoerd volgens de directierichtlijnen en controleert de invoer in de verschillende bestanden en administratie.

Werkvoorbereiding en Planning (2 punten)

Werkvoorbereiding en Planning geeft (in overleg met de projectleider) o.b.v. de afgesloten contracten, via het ERP-systeem, de planning van de medewerkers door aan de projectleiders. Ook de planning van de benodigde productiemiddelen –materialen en bouwkranen- wordt via het ERP-systeem doorgegeven aan het centrale magazijn en verwerkt in het projectbestand. De inkoop van de benodigde materialen wordt gepland. Alleen gecontracteerde werkzaamheden worden gepland. Voor alle werkzaamheden moet eerst een contract worden gesloten.

Uitvoering (3 punten)

Elke medewerker voert op locatie het aantal gemaakte uren per dag per project elektronisch in. Door gebruik van een stelsel van user id's, pass-words, geprogrammeerde controles en encrypty wordt de integriteit van de invoer bewaakt. De ingevoerde uren worden geautoriseerd door de projectleider en vervolgens elektronisch gezonden naar de centrale database alwaar het wordt verwerkt in het projectbestand.

De projectleider voert in het projectenbestand in de ontvangst van materialen en productiemiddelen zoals bouwkranen. Ook deze gegevens worden elektronisch verzonden naar de centrale database.

De niet meer benodigde productiemiddelen worden retour gezonden naar het centrale magazijn door de projectleider en de projectleider voert dit in in het projectbestand. De magazijnmeester van het centrale magazijn voert in het voorraadbestand de ontvangst en afgifte van productiemiddelen in.

Administratieve verwerking uren (3 punten)

Administratie controleert de uren van de medewerkers. De aansluiting wordt gemaakt tussen Job time plus indirecte uren is shop time. Shop time plus de geautoriseerde afwezigheidsuren is de paid time.

De indirecte uren worden beoordeeld op redelijkheid. De paid time wordt aangesloten met het standenbestand uren plus eventueel overwerk.

Afwezigheidsuren worden aangesloten met de vakantie-uren en uren niet gewerkt vanwege ziekte en andere geoorloofde afwezigheidsuren.

De uren dat productiemiddelen, zoals bouwkranen, zijn gebruik worden gecontroleerd met behulp van de meldingen van de magazijnmeester van het centrale magazijn en projectleider.

Per project rolt geprogrammeerd de vergelijking van de begrote/voorgecalculeerde uren met de werkelijke uren uit het ERP-systeem. Verschillen worden geanalyseerd en gerapporteerd aan de projectleider en het afdelingshoofd

Administratieve verwerking materiaalverbruik (2 punten)

Projectleider meldt elektronisch het verbruik van het materiaal. Per project(fase) vergelijkt het ERP-systeem de werkelijke verbruiken met de begroting/voorcalculatie.

Hoofd van de afdeling Financiële Administratie controleert regelmatig op locatie de stand van het werk, verbruik materiaal, aanwezigheid van productiemiddelen en stelt vast de aansluiting met de al bekend zijnde gerapporteerde gegevens.

Facturering (3 punten)

Dit gebeurt geprogrammeerd na autorisatie van de administratie en de projectleider.

Vanuit de projectadministratie (OHW) wordt na gereedmelding van de opdracht/fase gefactureerd.

HA legt verband met de contractuele afspraken. Na ontvangst van de betalingen boekt de FA de debiteuren af. Hoofd FA controleert of afboeking debiteuren overeenkomt met opboeking bank.

Vraag 5 ERP Systeem (10 min., 8 punten)

De REC groep maakt gebruik van een ERP systeem. Het hoofd automatisering is gevraagd een presentatie te maken om de voordelen van een ERP systeem duidelijk te maken aan de leiding van Luykx BVBA.

Tot op heden heeft het hoofd automatisering niet meer genoteerd dan:

“DE 4 VOORDELEN VAN EEN ERP SYSTEEM ZIJN:”

Gevraagd: maak deze presentatie af. Beschrijf 4 voordelen van het gebruik van een ERP systeem door de REC groep.

Antwoord: 2p. per juist voordeel

1. Het ERP systeem is geleverd door één leverancier. Dit betekent dat we met één partij praten bij vragen over ons systeem.
2. ERP is geïntegreerd, zodat de samenhang tussen processen wordt ondersteund.
3. Gegevens hoeven maar éénmalig te worden vastgelegd. Dus efficiënt.
4. Iedereen die daar toe gerechtigd is kan de gegevens gebruiken.
5. Minder inconsistenties door de éénmalige vastlegging.
6. Het is procesgericht en meer doelgericht. Afdelingsgericht werken leidt tot inefficiënties.
7. Door de uniformiteit is het systeembeheer efficiënt.
8. Door de consistentie in de gebruikersinterfaces is het relatief eenvoudig voor een gebruiker om een nieuwe functionaliteit te gaan gebruiken. Iemand die naar een andere functie wordt overgeplaatst zal snel zijn nieuwe systeem herkennen.
9. Het systeem is open. Dus er kan rekening worden gehouden met specifieke wensen.

Vraag 6 Belastingen (20 min., 14 punten)

NB:

- geef bij journaalposten steeds aan of de gebruikte rekening een balans (**B**) - of een winst-en-verliesrekening (**WV**)post is;
 - u hoeft geen rekening te houden met de uitwerkingen van vraag 3.
- a. Geef de journaalpost van de belastingverwerking in de geconsolideerde jaarrekening 2010 van de REC Groep.

Antw. 4p.

belastingen	(WV)	12.464	1p.
latente belastingvorderingen (B)		528 (3.439 – 2.911)	1p.
aan voorziening voor belastingen (B)		1.125	1p.
aan te betalen belastingen (B)		11.867 (saldo)	1p.

- b. Noem twee mogelijke redenen voor het (deels) niet gesaldeerd opnemen van de latente belastingvorderingen en de voorziening voor belastingen.

Antw. 2x2p.

- de vorderingen en verplichtingen hebben betrekking op verschillende fiscale autoriteiten;
- de vorderingen en verplichting behoren bij verschillende fiscale subjecten (behoren niet tot een fiscale eenheid);
- de vorderingen en verplichtingen hebben geen corresponderende looptijden, waardoor van een simultane verrekening geen sprake kan zijn.

In de toelichting (nr.2) op de post Financiële Vaste Activa wordt melding gemaakt van het niet in de balans opnemen van de rechten op voorwaartse verliescompensatie bij een Engelse groepsmaatschappij.

- c. Bespreek in het algemeen een mogelijke reden voor het niet in de balans opnemen van de rechten op voorwaartse verliescompensatie.

Antw. 2p.

Er bestaat een te grote onzekerheid ten aanzien van de toekomstige mogelijkheden om voldoende fiscale winsten te realiseren (evt. binnen een maximale termijn) waarmee de verliezen uit het verleden kunnen worden verrekend 2p.

Stel dat tijdens het opmaken van de jaarrekening wordt besloten de betreffende rechten op voorwaartse verliescompensatie bij de Engelse groepsmaatschappij alsnog in de geconsolideerde balans per 31 december 2010 op te nemen.

Verdere gegevens:

- wisselkoers eind 2007: 1 Britse Pond (GBP) = 1,4791 Euro
- wisselkoers eind 2010: 1 Britse Pond (GBP) = 1,1678 Euro
- *corporation tax* tarief (te vergelijken met Nederlandse vennootschapsbelasting) = 28%

- k. Stel de journaalpost samen van de verwerking van dit besluit in de geconsolideerde jaarrekening 2010 van de REC Groep.

Antw. 4p.

latente belastingvorderingen (B)	719.365	(GBP 2,2 miljoen x 28% x 1,1678)
aan belastingen (WV)		719.365

jp. 2p. bedrag 2p.

Vragen Middagzitting Real Estate Care BV

Vraag 1 Prestatie-indicatoren REC Catering BV (35 min., 23 punten)

Het hoofd van de financiële administratie van REC Catering BV wenst een maandelijks rapportage per restaurant inclusief prestatie-indicatoren. Deze rapportage moet aansluiten op de twee kritieke succesfactoren die gelden voor alle activiteiten van alle werkmaatschappijen.

Gevraagd:

Benoem per kritieke succesfactor drie processen. Geef voor elk gedefinieerd bedrijfsproces tevens één prestatie-indicator.

Antwoord

Er zijn vele goede antwoorden denkbaar. Van belang is vooral dat de kandidaat een logische gedachtegang opbouwt. Er dient er een logisch verband te zijn tussen de KSF'n, de bedrijfsprocessen en de prestatie-indicatoren.

Voor een samenhangend geheel van KSF, bedrijfsprocessen en prestatie-indicator mag maximaal 4 punten worden toegekend met een maximum van 23.

Voorbeelden van redeneringen waarin een logisch verband wordt gelegd tussen uitgangspunten, KSF, bedrijfsprocessen en prestatie-indicator worden hierna gegeven.

Uitgangspunten

Winstgevende dienstverlening en dienstverlening op een kwalitatief hoog niveau

Kritieke succesfactor 1a

Winstgevendheid

Bedrijfsproces 1.a

Exploiteren van het restaurant (b contract); efficiënte inzet personeel met als doel relatief lage personeelskosten

Prestatie-indicator 1.a

Personeelskosten als % van de totale kosten van het restaurant of als % van de omzet van het restaurant ten opzichte van het streefpercentage

Kritieke succesfactor 1b

Winstgevendheid

Bedrijfsproces 1.b

Sluiten van contracten door de directie met klanten; relatieve hoge winstopslag

Prestatie-indicator 1.b.

Winst als percentage van de exploitatiekosten of als % van de restaurantomzet ten opzichte van het streefcijfer

Kritieke succesfactor 1c

Winstgevendheid

Bedrijfsproces 1.c

Inkoop en bereiden van de maaltijden in een restaurant (b contract)

Prestatie-indicator 1.c

Gemiddelde kosten per maaltijd vergeleken met kosten begroot.

Kritieke succesfactor 2a

Dienstverlening op een kwalitatief hoog niveau: kwaliteit en assortiment: uitgebreidheid van de menukaart

Bedrijfsproces 2.a

Exploitatie restaurants

Prestatie-indicator 2.a

Dagelijks aantal beschikbare verschillende maaltijden (uitgebreidheid van de menukaart) t.o.v. het gemiddelde aantal van vergelijkbare restaurants.

Kritieke succesfactor 2b

Dienstverlening op een kwalitatief hoog niveau: snelheid van serveren

Bedrijfsproces 2.b

Exploitatie restaurants

Prestatie-indicator 2.b

Gemiddelde benodigde tijd van aankomst klant in het restaurant tot het serveren van een bepaald menu t.o.v. de gemiddelde benodigde tijd voor dat bepaalde menu, van meerdere restaurants.

Kritieke succesfactor 2c

Dienstverlening op een kwalitatief hoog niveau: schoonmaak

Bedrijfsproces 2.c

Exploitatie restaurants: schoonmaak

Prestatie-indicator 2.c

Aantal klachten als % van het totaal aantal klanten ten opzichte van het streefcijfer
Schoonmaakkosten als % van de exploitatiekosten ten opzichte van het streefcijfer

Vraag 2 Sale-and-leasebacktransactie (20 min., 14 punten)

Eind 2010 heeft Real Estate Care BV voor een aantal machines een sale-and-leaseback transactie uitgevoerd. De volgende gegevens zijn hier van belang:

- boekwaarde machines per 31 december 2010: € 126.000
- resterende gebruiksduur per 31 december 2010: 6 jaar
- restwaarde is nihil
- verkoopprijs = reële waarde = € 200.000
- leasecontractduur: 5 jaar (door een uiterst nadelige boeteclausule feitelijk onopzegbaar voor de lessee i.c. Real Estate Care BV)
- impliciete rentevoet leasecontract: 8%
- jaarlijkse, achteraf te betalen, leasetermijn: € 47.600.

Omdat contractueel is vastgelegd dat de juridische eigendom aan het eind van de contractduur overgaat naar de lessor, heeft de directie de leasecomponent van het contract geclassificeerd als een operationele lease. De transactie is dan ook op basis van deze classificatie in de jaarrekening 2010 verwerkt.

- a. Stel de journaalpost(en) samen naar aanleiding van de sale-and-leasebacktransactie per 31 december 2010 op basis van de door de directie gehanteerde classificatie.

NB: de verwerking is gebaseerd op de aanname dat de classificatie als operationele lease ook fiscaal gevolgd zal worden.

Antw. 3p.

liquide middelen	200.000		1p.
aan machines		126.000	1p.

aan boekwinst

74.000

1p.

De accountant meent echter dat op basis van het geheel van de contractvoorwaarden sprake is van financiële lease. De accountant heeft zich hierbij laten leiden door de indicatoren voor de classificatie financiële lease van de RJ. Met name het zogenaamde 90%-criterium speelt hierbij een doorslaggevende rol.

- b. Beschrijf 3 kenmerken van dit sale-and-leasebackcontract (incl. het genoemde 90%-criterium) die volgens de RJ een indicatie vormen voor een classificatie als financiële lease. Voeg berekeningen toe.

Antw. 6p.

HB. pag.558

- 90% criterium: CW leasebetalingen $\geq$ 90% vd reële waarde $\rightarrow$
 $190.000 \geq 90\% \text{ v. } 200.000 = 180.000$ 2p.
- 75% criterium: contractduur $\geq$ 75% ec. levensduur $\rightarrow 5 \geq 75\% \text{ v. } 6 = 4,5$ 2p.
- onopzegbaarheid vh contract 2p.

Neem aan dat de leasecomponent van de transactie zowel bedrijfseconomisch als fiscaal geclassificeerd moet worden als een financiële lease. De onder vraag 2a gevraagde journaalpost dient dus te worden gewijzigd.

- c. Geef de benodigde correctiejournaalpost(en).

Antw. 5p.

- terugdraaien journaalpost vraag 2a plus 2p.
 - liquide middelen 200.000 1p.
 - aan leaseverplichtingen 190.000 1p.
 - aan overlopende passiva 10.000 (vergoeding restwaarde) 1p.
- Of gecombineerd:
- machines 126.000 2p.
 - boekwinst 74.000 1p.
 - aan leaseverplichtingen 190.000 1p.
 - aan overlopende passiva 10.000 (vergoeding restwaarde) 1p.

Vraag 3 Accountantsorganisatie Careful (30 min., 20 punten)

In deel 3 van de casus is een verzoek opgenomen van de directeur-groootaandeelhouder van Real Estate Care BV.

- a. Geef **op basis van de NVO-oa** aan of accountant X op het verzoek van de directeur-groootaandeelhouder van Real Estate Care BV mag ingaan.
Besteed daarbij expliciet aandacht aan het conceptueel raamwerk (7 stappen plan).

Antwoord vraag 3a (10 punten)

Het antwoord dient gebaseerd te zijn op **paragraaf 4.2 van de NVO**.

Stap 1

Accountant X wordt gevraagd om de catering van het huwelijksfeest van zijn dochter te laten verzorgen door Real Estate Care BV. (1 punt)

Bedreiging

Stap 2

De onafhankelijkheid van de accountant X wordt bedreigd. (1 punt)

Stap 3

De bedreiging betreft **belangenverstrengeling/eigenbelang** of **intimidatie**. (2 punten voor 1 bedreiging)

Stap 4

Accountant X heeft belang bij het goed verlopen van de (voorbereidingen van de) catering van het huwelijksfeest tegen gunstige voorwaarden. De directeur-groootaandeelhouder kan accountant X bij de bespreking van controlebevindingen onder druk zetten door te verwijzen naar het belang van accountant X bij de catering van het huwelijksfeest. De bedreiging is dus niet te verwaarlozen. (1 punt)

Stap 5

De samenloop van de bij de Real Estate Groep af te nemen diensten en de opdracht tot controle van de jaarrekening is aanvaardbaar als de Real Estate Groep de catering van het huwelijk aanbiedt tegen **normale voorwaarden** (1 punt).

De aangeboden catering van het huwelijk zal moeten worden afgenomen tegen een zodanige vergoeding dat het eventueel te behalen voordeel voor accountant X te verwaarlozen is.

De relatie mag de assurancecliënt niet in staat stellen de uitkomst van de controleopdracht feitelijk of schijnbaar te beïnvloeden. In verband hiermee worden **de werkzaamheden van accountant X intern door accountantsorganisatie Careful beoordeeld** (waarborg tegen feitelijke beïnvloeding); er **wordt een andere accountant van accountantsorganisatie Careful verantwoordelijk gesteld voor de controle** van de jaarrekening van Real Estate Care BV **of accountant X gaat niet in op het aanbod van de directeur-groootaandeelhouder** (waarborgen tegen de schijnbare beïnvloeding). (2 punten voor een goed gemotiveerde waarborg)

Stap 6

De getroffen waarborgen moeten worden beschouwd vanuit het standpunt van een goed geïnformeerde, redelijk denkende derde, die over alle van belang zijn informatie beschikt. (1 punt)

Stap 7

Het besluitvormingsproces moet in het dossier worden vastgelegd. (1 punt)

In deel 3 van de casus is een aantekening opgenomen die gemaakt is door een lid van het controleteam van Real Estate Care BV.

- b. Beredeneer of deze controlebevinding in beginsel gevolgen heeft voor een in te stellen nader onderzoek. Geef hierbij kort aan wat voor werkzaamheden de accountant zal verrichten met verwijzing naar de van toepassing zijnde controlestandaard (COS).

Antwoord vraag 3b (5 punten)

Nader onderzoek op basis van standaard 501:

- Beoordelen notulen directievergaderingen. (alineea 9)
- Beoordelen kostenrekeningen met betrekking tot juridische adviezen. (alineea 9)
- Toepassen controlemiddel advocatenbrief. (alineea 10)
- Vragen schriftelijke bevestiging van de directie dat alle bekende actuele of mogelijke rechtzaken en claims waarvan de effecten moeten worden overwogen bij het opstellen van financiële overzichten, aan de accountant bekendgemaakt zijn, alsmede verwerkt en toegelicht zijn in overeenstemming met het van toepassing zijnde stelsel inzake financiële verslaggeving. (alineea 12) Let op: Studenten mogen bij dit onderdeel van hun antwoord ook verwijzen naar standaard 580.

(normering: advocatenbrief: 3 punten; overige werkzaamheden 1 punt per gedachtestreep. Totaal maximaal 5 punten)

- c. Beschrijf of de uitkomsten van het onderzoek ook gevolgen kunnen hebben voor de af te geven controleverklaring (accountantsverklaring) bij de jaarrekening 2010 van Real Estate Care BV.

Antwoord vraag 3c (5 punten)

Het betreft hier een onzekerheid in de verantwoording van ten minste materieel belang (1 punt)

Afhankelijk van de uitkomsten van het nader onderzoek:

Optie 1

De claims/aansprakelijkheidskwesties zijn goed verwerkt en toegelicht in de jaarrekening: Goedkeurende controleverklaring (1 punt) met eventueel een (vrijwillige) paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden als de accountant de niet in de balans opgenomen informatie van fundamenteel belang acht (1 punt). (referentie COS 706 paragraaf 6)

Optie 2

De claims/aansprakelijkheidskwesties zijn niet goed verwerkt en toegelicht in de jaarrekening: Controleverklaring met beperking wegens een bedenking tegen de verantwoording van materieel belang (2 punten). (referentie COS 705 paragraaf 7)
Als het belang diepgaand (wezenlijk) is: Afkeurende controleverklaring (COS 705 par.8).

Vraag 4 De controle van het inkoopproces (35 min., 25 punten)

Geef een beschrijving van de controle van het **inkoopproces van REC Catering BV**.

Besteed hierbij aandacht aan:

- doelstelling;
- risicoanalyse;
- cijferbeoordeling;
- verbandscontroles;
- overige gegevensgerichte handelingen.

Let op: de administratieve organisatie en interne beheersing worden niet gevraagd.

Antwoord vraag 4

Er zijn twee soorten inkoop

A: Voorverpakte artikelen.

B: Dagverse producten

Doelstelling (3 punten)

Volledigheid van de verantwoorde inkopen.

Juistheid van de verantwoorde inkooprijzen.

Toereikendheid van de toelichting en presentatie.

Risicoanalyse (2 x 2 punten)

Casus: Voor inkopen A worden jaarcontracten afgesloten.

Risico: De in de jaarcontracten opgenomen prijs is onjuist (risico kick back: de feitelijk overeengekomen inkooprij is lager dan in het contract is opgenomen, het verschil wordt verdeeld tussen de inkomer en de leverancier)

Casus: De inkopen B worden ingekocht tegen dagrijzen.

Risico: Verschuivingsgevaar van lage naar hoge inkooprijzen waardoor de verantwoorde inkopen onjuist zijn.

Casus: Inkopen B worden voor een deel rechtstreeks afgeleverd bij de restaurants.

Risico: Onjuiste of onvolledige registratie goederenontvangsten in de restaurants waardoor verantwoorde inkopen onjuist of schulden onvolledig zijn.

Cijferbeoordeling (5 punten)

Nadat de interne kwartaalrapportages zijn aangesloten op de financiële administratie verricht de accountant een cijferbeoordeling op de uitkomsten ten opzichte van de begroting, het vorige jaar en de perioden onderling.

Hij let hier bij op:

- verantwoorde inkopen A ten opzichte van de in de jaarcontracten overeengekomen hoeveelheden;
- het verloop van de gemiddelde inkooprijzen van de inkopen B per soort;
- het verloop van de hoogte van de voorraden in het centraal magazijn;
- verantwoorde inkopen A per restaurant ten opzichte van de omzet per restaurant;
- weggegooid producten per restaurant, in relatie tot gemiddelde voorraad en inkopen.

Verbandscontroles (5 punten)

Afgesloten contracten A = opboeking contractregister

Opboeking crediteuren A = opboeking voorraad centraal magazijn

Opboeking crediteuren A = afboeking contractregister

Opboeking crediteuren B = opboeking waarde (voorraad) rechtstreekse leveringen aan centrale keuken en restaurants.

Afboeking crediteuren (A en B) = afboeking liquide middelen

Overige gegevensgerichte handelingen (8 punten)

De accountant beoordeelt de procedure rond het afsluiten van de contracten en de contractregistratie en stelt vast de contracten intern zijn geautoriseerd.

De accountant controleert de juistheid van de inkopen A door middel van een deelwaarneming op de verantwoorde inkoopfacturen. Hij controleert de inkoopfacturen aan de hand van:

- bestelling (soort en aantal);
- ontvangstmelding centraal magazijn (soort en aantal);
- contract (rij);

- betaling (rechthebbende crediteur).

De accountant controleert de juistheid van de inkopen B door middel van een deelwaarneming op de verantwoorde inkoopfacturen. Hij controleert de inkoopfacturen aan de hand van:

- bestelling;
- ontvangstbevestiging centrale keuken of restaurantbeheerder;
- marktnoteringen (prijs);
- betaling (rechthebbende crediteur);

De accountant controleert de volledigheid van het eindsaldo crediteuren (A en B) door middel van een voortgezette controle op de betalingen na balansdatum.

Vraag 5 Diverse verslaggevingsaspecten (30 min., 18 punten)

In de conceptjaarrekening 2010 is sprake van de geconsolideerde balans “vóór resultaatbestemming”. RJ 160.208 geeft aan op welke wijze de balans opgemaakt moet worden bij de keuze van een presentatie vóór respectievelijk ná winstbestemming.

- Beredeneer of de balanspresentatie vóór resultaatbestemming van Real Estate Care BV in overeenstemming is met de RJ-voorschriften ter zake.

Antw. 3p.

HB. pag. 338. Uit de specificatie van het groepsvermogen (toelichtingnr. 5) blijkt dat REC BV de voorgestelde winstreservering ad 31.785.497 (zie Overige gegevens) aan het vermogen heeft toegevoegd en het voorgestelde dividend als schuld moet hebben opgenomen.

Deze verwerkingwijze valt onder een balanspresentatie ná winstbestemming (RJ 160.208). Dus de presentatie is niet in overeenstemming met de RJ .
argumentatie 2p., conclusie 1p.

In 2010 hebben er enkele acquisities plaatsgehad waarbij een goodwill is ontstaan van € 32.060.000.

- Beredeneer of deze acquisities gedaan zijn door Real Estate Care BV zelf óf één of meer dochtermaatschappijen.

Antw. 3p.

De goodwill is opgenomen als negatieve vermogensmutatie in de mutatiestaat van de deelnemingen in groepsmaatschappijen. Dit impliceert dat de acquisitie(s) gedaan moeten zijn door dochtermaatschappijen en niet door REC BV zelf. 3p.

Hier volgt een citaat uit de toelichting op de acquisitie van EST Total Care: “Het juridische en economische eigendom is verworven begin maart 2010; de resultaten zijn met terugwerkende kracht tot 1 januari voor rekening van de groep gekomen. Per deze datum zijn de cijfers in de groepsjaarrekening van Real Estate Care BV opgenomen.”

Beredeneer of Real Estate Care BV conform de RJ handelt door het moment waarop de resultaten voor rekening van de REC Groep komen, te hanteren als tijdstip van het ontstaan van de consolidatieverplichting.

Antw. 3p.

HB. pag.743-746. Voor het ontstaan van de consolidatieplicht is niet bepalend het moment waarop de resultaten voor rekening van de koper komen. Beslissend is het tijdstip waarop de koper de beschikkingsmacht heeft verkregen over het vermogen en de activiteiten. Zoals nu in de toelichting geformuleerd is de handelwijze van REC niet in overeenstemming met de RJ. 3p.

In toelichtingnummer 5 Groepsvermogen wordt vermeld dat in het groepsvermogen een aandeel derden is opgenomen van € 12 mln.

- c. Op basis van welke benadering kan de omvang van het aandeel derden in de geconsolideerde balans per 31 december 2010 ook bepaald worden?

Antw. 2p.

Het groepsvermogen eind 2010 bedraagt € 183.153.000 en het vennootschappelijk vermogen eind 2010 € 171.182.000. Een verschil van ong. € 12.000.000. 2p.

Uit toelichtingnummer 8 Overige schulden en overlopende passiva blijkt dat hiervan onderdeel uitmaakt een post Onderhanden werken in opdracht van derden ad € 2.581.000.

- d. Benoem de verschillende componenten waaruit dit saldo van € 2.581.000 is opgebouwd.

Antw. 3p.

nacalculatorische kosten	1p.
resultaat (cf. POC-methode) + of -	1p.
<u>gedeclareerde termijnen</u> -	1p.
saldo negatief	

In de toelichting onder de kop Vreemde valuta staan twee teksten die in strijd zijn met de wettelijke bepalingen en/of de RJ.

- e. Geef aan welke teksten het betreft en beschrijf de strijdigheid.

Antw. 4p.

1. "De winst-en-verliesrekeningen tegen de wisselkoers per balansdatum". Deze verwerkingswijze is in strijd met RJ 122.302 die voorschrijft dat omrekening van baten en lasten dient te geschieden tegen transactiekoers (evt. gemiddelde koers als benadering) 2p.

2. "Koersverschillen....ten gunste van de overige reserves gebracht". Ook deze verwerkingswijze is in strijd met RJ 122.302 resp. art.2:389 lid 8 BW waarin wordt voorgeschreven dat dergelijke omrekeningsverschillen moeten worden verwerkt in de reserve omrekeningsverschillen (onderdeel van het eigen vermogen) 2p.

OAT 2013-01-15 IPEM groep

INHOUD

Deel 1	Bedrijfsbeschrijving van de IPEM groep	pag. 3
Deel 2	Organogram en beschrijving van de werkmaatschappijen Infrastructuur BV en Materieel BV	pag. 4
Deel 3	Accountantsorganisatie Trustful	pag. 10
Deel 4	Concept-geconsolideerde jaarrekening 2011 van IPEM Holding BV (gedeeltelijk)	pag. 11

Deel 1 **Bedrijfsbeschrijving van de IPEM groep**

1.1 Historie

De IPEM groep vindt zijn oorsprong in de jaren twintig van de vorige eeuw in Groot-Amers. Toen Joh. Pem en J.C. Pem het bedrijf IPEM startten, konden zij niet voorzien dat in het begin van de 21ste eeuw een bedrijf met een omzet van ruim 400 miljoen euro en vestigingen over de gehele wereld het gevolg zou zijn.

De onderneming begon met het aanleggen van elektriciteitskabels, eerst bovengronds, maar later ook ondergronds. De ervaring opgedaan met het graven van kabelsleuven resulteerde in het aannemen van werk voor de aanleg van water- en gasleidingen. Daarna was de aanleg van wegen voor de IPEM groep een volgende stap. Na de aanleg van infrastructurele werken in het Europoort-/Botlekgebied werd de volgende stap gezet door diensten aan de petro(chemische) industrie aan te bieden. Deze diensten bestaan vooral uit projectontwikkeling, ontwikkelen van technieken voor het reinigen van procesinstallaties en olietanks en technieken voor het bouwen van waterzuiveringsinstallaties. Verder verhuurt de IPEM groep transportmiddelen en machines en installaties.

In 2011 vormen vier bedrijfsonderdelen de belangrijkste werkmaatschappijen van de IPEM groep:

- Infrastructuur BV legt wegen, tunnels en viaducten aan.
- Projectontwikkeling BV ontwikkelt projecten op het gebied van schoonmaken van vervuilde grond. Aanvankelijk gebeurt dit in eigen beheer, met inbreng van eigen grond. Nadat een bestemming voor de grond is gevonden wordt ook samengewerkt met projectontwikkelaars of met overheden. In dat geval gaat het vaak om de revitalisering (aantrekkelijk, modern en veilig maken) van woonwijken en industrieterreinen.
- Electrical Engineering BV ontwikkelt en exploiteert technieken voor het schoonmaken van procesinstallaties en olietanks en technieken voor het bouwen van waterzuiveringsinstallaties.
- Materieel BV verhuurt en verkoopt transportmiddelen, machines en installaties. Veel van deze transportmiddelen, machines en installaties zijn door Materieel BV zelf ontwikkeld.

Zo is uiteindelijk de naam IPEM ontstaan: een samenvoeging van de eerste letters van Infrastructuur, Projectontwikkeling, Electrical Engineering en Materieel.

Oorspronkelijk werden aparte diensten aangeboden door de verschillende dochtermaatschappijen, zoals het aanleggen van wegen, schoonspuiten van tanks voor de petrochemische industrie en verhuur van installaties, maar steeds vaker bood de IPEM Groep haar diensten aan als totaalpakket. Dit was een gevolg van het feit dat

opdrachtgevers steeds vaker behoefte hadden aan diensten in de vorm van een totaalpakket. Infrastructuur BV fungeert meestal als hoofdaannemer, waarbij zuster- en dochtermaatschappijen veelvuldig worden ingezet om de diensten te leveren die tot het totaalpakket behoren.

De omzet in 2011 bedraagt ruim 400 miljoen euro. De IPEM groep bereikt deze omzet met circa 2.000 medewerkers in vaste dienst. De winst na belastingen bedraagt in 2011 circa 3% van de omzet. Daarnaast heeft de IPEM groep een sterke vermogenspositie.

Om de activiteiten wereldwijd te kunnen uitvoeren, maken, naast de hoofdvestiging in Nederland, ook vestigingen in België, Duitsland, Groot-Brittannië, Italië, Spanje, Aruba, Verenigde Staten van Amerika, Venezuela, Brazilië, Saoedi-Arabië en Zuidoost-Azië deel uit van de IPEM groep.

-

1.2. Visie en missie

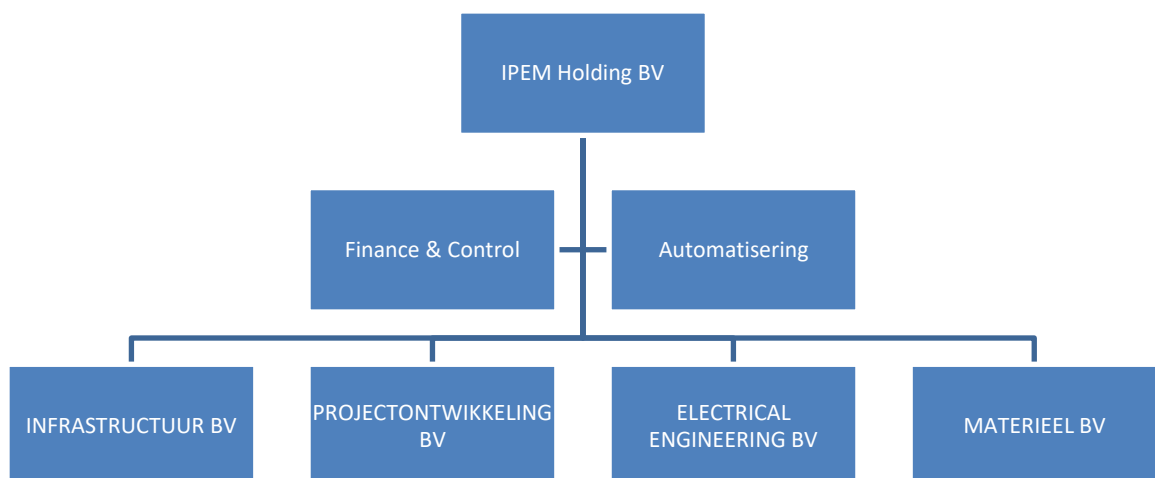
De visie van de Raad van Bestuur van de IPEM groep is dat de trend richting nieuwe samenwerkingsvormen en totaalconcepten verder zal toenemen. IPEM heeft op dit gebied al veel ervaring opgebouwd maar is zich er terdege van bewust dat ze deze kennis moeten intensiveren. IPEM wil zich in dit kader ontwikkelen tot een proactieve, veelzijdige en flexibele meedenker, kortom tot een betrouwbare partner die meer biedt dan alleen mensen en materieel.

De missie van de IPEM groep luidt dan ook als volgt: “ Samen met de opdrachtgever de gezamenlijk gestelde doelen realiseren op het terrein van infrastructuur, projectontwikkeling, electrical engineering en kwaliteit van het aanwezige materieel”.

Dit betekent dat IPEM continu wil investeren in kwaliteit, kennis en kunde. Dit zijn essentiële succesfactoren, waarin IPEM zich positief wil onderscheiden in de markt. Verder staat de Raad van Bestuur van de IPEM groep voor een gezond rendement, continuïteit, veilig werken en maatschappelijk verantwoord ondernemen..

Deel 2 Organogram en beschrijving van de werkmaatschappijen Infrastructuur BV en Materieel BV

2.1 Organogram van de IPEM Groep per 1 januari 2011 (gedeeltelijk)

De werkmaatschappijen zijn tevens dochtermaatschappijen. Projectontwikkeling BV en ElectricalEngineering BV bezitten meerdere deelnemingen. Deze zijn niet opgenomen in het organisatieschema.

De Raad van Bestuur van IPEM Holding BV bestaat uit:

- De directie van de holding die verantwoordelijke is voor het beleid.
- Een financieel directeur die verantwoordelijk is voor o.a. de jaarrekening van IPEM Holding BV.

De werkmaatschappijen hebben een directeur die resultaatverantwoordelijk is. De resultaten worden maandelijks gerapporteerd aan de directie van de holding.

De Raad van Commissarissen bestaat uit drie onafhankelijke leden, onder wie tenminste één financieel deskundige. Voor de leden van de Raad van Commissarissen is een profielschets vastgesteld evenals een reglement en een rooster van aftreden.

De Raad van Commissarissen komt maandelijks bij elkaar om belangrijke ontwikkelingen bij de IPEM groep te bespreken. Minstens eens per twee maanden is de Raad van Bestuur aanwezig bij de commissarisbijeenkomsten om verantwoording af te leggen over genomen beslissingen.

Automatisering

Er is sprake van een hoge automatiseringsgraad. Het bestuurlijk informatieverzorgingsbeleid is gericht op efficiëntieverbetering, een hogere servicegraad en het bevorderen van een duurzame band met afnemers en leveranciers. Hiertoe is een specifiek voor de IPEM groep ontwikkeld Supply Chain Management systeem (SCM systeem) geïmplementeerd. Een SCM systeem is een Enterprise Resource Planningssysteem (ERP systeem) waarmee ook klanten en leveranciers door middel van webbased applicaties zijn verbonden. Waar ERP systemen gericht zijn op de organisatie brede coördinatie en integratie van bedrijfsprocessen, zijn SCM systemen dus tevens gericht op de omgeving van de organisatie.

Met grote regelmaat vinden er aanpassingen plaats in het complexe automatiseringssysteem.

2.2 Beschrijving van de werkmaatschappijen Infrastructuur BV en Materieel BV

2.2.1 Infrastructuur BV

Algemeen

Infrastructuur BV is gespecialiseerd in het aanleggen van wegen, tunnels en viaducten. De belangrijkste opdrachtgevers zijn het rijk, provincies en gemeenten. Daarnaast worden ook in opdracht van commerciële ondernemingen en particulieren wegen aangelegd.

De opdrachten van de overheid komen uitsluitend binnen via Europese aanbesteding.

Infrastructuur BV is een zelfstandig onderdeel van het concern. De gerealiseerde omzet en brutowinst worden maandelijks binnen 20 dagen na afloop van de maand gerapporteerd aan de directie van IPEM Holding BV. Per kwartaal wordt uitgebreid gerapporteerd.

Jaarlijks wordt in oktober een begroting opgesteld voor het komende jaar door de directeur van Infrastructuur BV op basis van afspraken met de Raad van Bestuur van IPEM Holding BV. Uitgangspunt bij de begroting is dat de activiteiten van Infrastructuur BV een gezond rendement moeten genereren en dat de dienstverlening kwalitatief op een hoog niveau staat. Nadat de begroting is goedgekeurd en vastgesteld door de Raad van Bestuur van IPEM Holding BV mag de directeur van Infrastructuur BV de plannen uitvoeren in overeenstemming met de begroting.

Kritisch voor het succes van Infrastructuur BV is vanzelfsprekend het leveren van kwalitatief hoogwaardige wegen, tunnels en viaducten waarin de meest moderne technieken en toepassingen worden gebruikt. Kennis, kwaliteit en kundige medewerkers zijn belangrijk voor Infrastructuur BV.

Daarnaast is de zorg voor het milieu en het bieden van een veilige werkomgeving voor de werknemers van Infrastructuur BV een zeer belangrijke factor, alsmede het behalen van een gezond rendement.

Recente ontwikkelingen

In het afgelopen jaar is het uitgangspunt van het halen van een gezond rendement op alle activiteiten meerdere malen niet haalbaar gebleken vanwege hevige concurrentie in de wegenbouw. Dit is een gevolg van overcapaciteit in de branche. Ondanks dat het Rijk de branche heeft willen stimuleren door versneld aanleg en reparatie van wegen uit te laten voeren, hebben lokale overheden significant minder opdrachten in de markt gezet dan in voorgaande jaren.

Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat Infrastructuur BV in het afgelopen jaar een aantal verliesgevende projecten heeft aangenomen.

Organisatie van Infrastructuur BV

De directeur van Infrastructuur BV geeft leiding aan de volgende afdelingen:

- Verkoop (10 personeelsleden)
- Planning en calculatie (8 personeelsleden)
- Inkoop (7 personeelsleden)
- Logistiek (10 personeelsleden)
- Betonconstructies (30 personeelsleden)
- Wegenbouw (300 personeelsleden)
- Magazijn (5 personeelsleden)
- Personeelszaken (8 personeelsleden)
- Financiële administratie (8 personeelsleden)

Het getal tussen haakjes geeft aan het aantal personeelsleden uitgedrukt in het aantal volledige banen (full time equivalent).

Verkoop

Deze afdeling is verantwoordelijk voor het binnenhalen van opdrachten.

Een deel van de verkopers houdt zich uitsluitend bezig met het volgen van de bulletins waarin de Europese aanbestedingen worden gepubliceerd.

Verder houdt een deel van de verkopers zich bezig met de verkoop van aan te leggen wegen voor bedrijven en particulieren in het binnenland.

Tenslotte is een aantal verkopers gespecialiseerd in de verkoop van wegen, tunnels en viaducten in landen buiten Europa.

Voor de gegunde wegenbouwprojecten worden (langlopende) contracten met de opdrachtgevers afgesloten waarbij wordt gewerkt met vaste aanneemsommen dan wel op regiebasis. Bij grote projecten komt het dikwijls voor dat meerwerk in rekening wordt gebracht.

In de contracten zijn veelal voorwaarden opgenomen dat bij overschrijding van de opleverdatum een contractuele boete betaald moet worden die afhankelijk is van de aanneemsom en de overschrijdingstermijn. Verder worden de betalingsvoorwaarden in de contracten opgenomen.

Planning en Calculatie

Omdat elk project uniek is, is het moeilijk voor Infrastructuur BV om een goede inschatting te maken van de kosten van een project. De directie van Infrastructuur BV heeft richtlijnen uitgevaardigd voor het aannemen van projecten op basis van vaste aanneemsommen.

Toch komt het regelmatig voor dat projecten minder winstgevend zijn dan vooraf was ingecalculeerd.

De afdeling planning en calculatie houdt zich onder meer bezig met het opstellen van offerte-calculaties en gedetailleerde voorcalculaties. Belangrijke onderdelen van de kosten van een project zijn de grondstoffen zand en asfalt, de inzet van duur materieel en menskracht. Verder zijn de kosten van vervoer van grondstoffen en materieel belangrijk in het gehele kostenplaatje.

Inkoop

De afdeling inkoop verzorgt de inkoop van grond en hulpstoffen per project. De benodigde machines en installaties worden ingehuurd bij het zusterbedrijf Materieel BV.

Logistiek

Deze afdeling verzorgt de planning en het vervoer van de grond- en hulpstoffen naar de plaatsen waar het werk moet worden uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor het vervoer van het materieel.

Hiertoe beschikt deze afdeling over eigen transportmiddelen. De transportmiddelen voor het vervoer van zand en grind worden veelal gehuurd bij het zusterbedrijf Materieel BV.

Betonconstructies en Wegenbouw

De medewerkers van deze afdelingen werken op locatie aan betonconstructies voor bruggen, viaducten en wegen. Ook leggen zij wegen aan.

Magazijn

In het gesloten magazijn liggen materialen opgeslagen die voor meerdere werken gebruikt kunnen worden. Materialen die speciaal voor een werk worden ingekocht worden veelal direct door de leverancier afgeleverd op de plaats waar de werken plaatsvinden op het moment dat deze materialen nodig zijn.

Personeelszaken

De medewerkers van de afdeling personeelszaken voeren het personeelsbeleid uit door het aannemen en laten afvloeien van personeel, om zo te komen tot een personeelsformatie die nauw aansluit bij de activiteiten van Infrastructuur BV.

Financiële administratie

Deze afdeling ondersteunt de directie bij het opstellen van de jaarlijkse begroting en zorgt voor een deugdelijke vastlegging in de financiële administratie van de gerealiseerde activiteiten en de controle hierop.

2.2.2 Materieel BV

Algemeen

Materieel BV beschikt over een groot aantal transportmiddelen, graafmachines, walsen, tunnelboormachines en diverse spuitinstallaties om tanks schoon te spuiten.

Deze transportmiddelen en machines en installaties worden verhuurd aan zustermaatschappijen en aan derden.

Daarnaast worden transportmiddelen, boormachines en spuitinstallaties aangepast en nieuw ontwikkeld ten behoeve van specifieke toepassingen bij zusterbedrijven en derden. Deze nieuw ontwikkelde transportmiddelen, machines en spuitinstallaties worden ook weer verhuurd en verkocht aan afnemers.

De directeur van Materieel BV geeft leiding aan de volgende afdelingen:

- Inkoop (6 personeelsleden)
- Planning en calculatie (5 personeelsleden)

- Personeelszaken (3 personeelsleden)
- Verhuur (8 personeelsleden)
- Verkoop (5 personeelsleden)
- Ontwikkeling (4 personeelsleden)
- Keuring (2 personeelsleden)
- Onderhoud (4 personeelsleden)
- Magazijn materieel (6 personeelsleden)
- Magazijn onderhoudsmaterialen en onderdelen (3 personeelsleden)
- Financiële administratie (5 personeelsleden)

Inkoop

De afdeling inkoop is verantwoordelijk voor de aanschaf van:

- transportmiddelen, machines en installaties die niet in eigen beheer worden ontwikkeld
- onderhoudsmaterialen
- onderdelen voor de in eigen beheer ontwikkelde machines en installaties en voor technische vernieuwingen daaraan
- overige materialen ten behoeve van het onderhoud.

De inkoop gebeurt op basis van de door de directie van Materieel BV opgestelde begroting van de benodigde transportmiddelen, machines en installaties. Voor de inkoop van transportmiddelen, machines en installaties die niet in eigen beheer worden ontwikkeld worden offertes aangevraagd bij door de directie aangewezen, goed aangeschreven producenten van deze artikelen.

De inkoop van onderhoudsmaterialen en onderdelen voor in eigen beheer ontwikkelde machines en installaties vindt plaats in overleg met de afdelingen ontwikkeling en onderhoud.

Van de onderhoudsmaterialen worden minimumvoorraden aangehouden.

De inkoop bij fabrikanten van de onderhoudsmaterialen gebeurt op basis van contracten met afroep door de afdeling inkoop. De prijzen van de artikelen zijn contractueel vast. Voor de afroep en het volgen van de afroep maakt de afdeling gebruik van het SCM systeem; de medewerkers kunnen daardoor in het systeem van de leverancier nagaan of de benodigde materialen leverbaar zijn. Levering vindt plaats binnen 1 dag na afroep.

Magazijnen

Het materieel, de onderhoudsmaterialen en onderdelen worden opgeslagen in gesloten loodsen, terreinen en een haven.

Verhuur

De afdeling Verhuur bestaat uit de volgende subafdelingen:

- acquisitie,
- planning en
- service.

De acquisitiemedewerkers sluiten incidentele en jaarcontracten af met derden en zustermaatschappijen. De verhuur vindt in beginsel plaats op basis van dagtarieven per type transportmiddel, machine of installatie. Derden-afnemers kunnen jaarcontracten afsluiten waarin een minimumomzet aan verhuur is opgenomen. Overschrijding van deze minimumomzet resulteert in een procentuele korting op de gerealiseerde omzet. De korting wordt eenmaal per jaar berekend en betaald of verrekend.

De subafdeling planning is belast met planning van het plaatsen en terughalen van de transportmiddelen, machines en installaties.

De servicemedewerkers zijn belast met het plaatsen en terughalen van de transportmiddelen, machines en installaties bij de huurders. Ook verhelpen zij kleine

storingen aan de verhuurde transportmiddelen, machines en installaties; hieraan zijn voor de huurders geen kosten verbonden.

Ontwikkeling

Bij deze afdeling werken vooral ingenieurs en technische medewerkers. De afdeling heeft als taken:

- Het ontwerpen en ontwikkelen van nieuwe typen transportmiddelen, machines en spuitinstallaties inclusief het bouwen van prototypes.
- Het ontwerpen van technische vernieuwingen voor bestaande, in eigen beheer ontwikkelde transportmiddelen, machines en installaties. Indien dit noodzakelijk wordt geacht, wordt hiervan eerst een prototype gebouwd. Na acceptatie wordt de vernieuwing in alle daarvoor in aanmerking komende transportmiddelen, machines en installaties ingebouwd.
- De productie van deze in eigen beheer ontwikkelde transportmiddelen, machines en installaties. De productie bestaat in belangrijke mate uit assemblagewerkzaamheden omdat de fabricage van de onderdelen wordt uitbesteed.

De ideeën voor vernieuwingen en nieuwe producten komen meestal van medewerkers van de afdelingen verhuur, verkoop en van de afdeling ontwikkeling zelf. De medewerkers kunnen via het hoofd van de afdeling een ontwikkelvoorstel indienen. De hoofden van de afdelingen kunnen de voorstellen, voorzien van een globale voorcalculatie, indienen bij de directeur. Na goedkeuring door de directeur wordt een gedetailleerde voorcalculatie opgesteld en worden de bestellingen geplaatst voor de benodigde materialen. Nadat de vernieuwingen zijn uitgevoerd of nieuwe producten zijn gemaakt vindt keuring plaats door de afdeling keuring.

Na goedkeuring door de interne keuringsafdeling en de externe keuringsinstantie (zie hieronder) besluit de directeur op basis van de rapportages van de projectleider en nacalculaties of het nieuwe of vernieuwde product in gebruik wordt genomen.

Keuring

Zowel de nieuw ontwikkelde als de vernieuwde transportmiddelen, machines en installaties worden getest door medewerkers van de afdeling keuring voordat deze in gebruik worden genomen.

Als de keuringsafdeling geen aanmerkingen meer heeft in verband met gebruiksgemak en veiligheid van de nieuwe en vernieuwde transportmiddelen, machines en installaties wordt aan een externe keuringsinstantie gevraagd de transportmiddelen, machines en installaties te keuren. Deze externe keuringsinstantie geeft een typegoedkeuring af in verband met de veiligheid van de transportmiddelen, machines en installaties.

Ook gedurende het gebruik van de transportmiddelen, machines en installaties vindt periodiek keuring plaats door de externe keuringsinstantie in verband met de veiligheid van het gebruik.

Voor de keuringen van de externe instantie zijn wettelijk voorgeschreven tarieven van toepassing.

Onderhoud

Deze afdeling verzorgt het periodieke onderhoud aan transportmiddelen, machines en installaties.

Deel 3 Accountantsorganisatie Trustful

Accountantsorganisatie Trustful is een grote accountantsorganisatie met vestigingen in Nederland en in andere delen van de wereld en is vanaf 2000 belast met de controle van de jaarrekening van de IPEM groep. Peter Zand is concernaccountant van IPEM Holding BV. De controle van de buitenlandse deelnemingen binnen de IPEM groep wordt eveneens door Trustful uitgevoerd. Alleen de controle van IPEM Venezuela wordt door een lokaal accountantskantoor uitgevoerd.

Trustful is in het bezit van een vergunning (zonder OOB) van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles.

Aantekeningen in controledossier

Een lid van het controleteam van IPEM Holding BV heeft de volgende aantekeningen gemaakt in het controledossier 2011:

Steekpenningen

Bij de interim-controle in september 2011 is gebleken dat bij een dochtermaatschappij in Zuidoost- Azië steekpenningen zijn geboekt onder projectkosten. Uit navraag blijkt dat deze steekpenningen worden betaald aan ambtenaren en noodzakelijk worden geacht om lokale opdrachten te verkrijgen. De Raad van Bestuur van IPEM Holding BV is op de hoogte van de uitgekeerde steekpenningen en de boeking van de kosten onder projectkosten. De directeur van de dochtermaatschappij in Zuidoost-Azie heeft de betaling geautoriseerd. Volgens de Nederlandse wetgeving is het betalen van steekpenningen aan ambtenaren in binnen- en buitenland een misdrijf waarop een geldboete of een gevangenisstraf staat.

Overname Wegenbouwbedrijf

Bij de bespreking van de jaarrekening van 2011 deelt de Raad van Bestuur aan de concernaccountant Peter Zand mede dat IPEM Holding BV overweegt de aandelen van een concurrerend wegenbouwbedrijf over te nemen. De Raad van Bestuur wil graag advies van Peter Zand over de vraagprijs van de aandelen.

Deel 4 Concept-geconsolideerde jaarrekening 2011 van IPEM Holding BV (gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2011 (na winstbestemming) (bedragen x € 1.000)

<u>Activa</u>		2011	2010
Vaste activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>	1		
Goodwill		3.771	3.114
Ontwikkelingskosten		<u>1.387</u>	<u>1.125</u>
		5.158	4.239
<i>Materiële vaste activa</i>	2		
Bedrijfsgebouwen en terreinen		25.912	25.128
Machines en installaties		37.664	34.896
Transportmiddelen		<u>11.348</u>	<u>9.954</u>
		74.924	69.978
<i>Financiële vaste activa</i>	3		
Niet-geconsolideerde deelnemingen		- 968	- 990

Viottende activa*Voorraden*

Projectontwikkeling	4	7.729	7.481
Overige voorraden		<u>6.964</u>	<u>6.074</u>
		14.693	13.555

Vorderingen

Handelsdebiteuren		77.756	75.970
Overige vorderingen		<u>14.948</u>	<u>16.979</u>
		92.704	92.949

Liquide middelen		<u>102.966</u>	<u>82.607</u>

289.477 **262.338**

Passiva**Groepsvermogen**

Aandeel van rechtspersoon in groepsvermogen		133.484	126.703
Aandeel van derden in groepsvermogen		<u>2.713</u>	<u>1.201</u>
		136.197	127.904

Voorzieningen

Latente belastingen	5	4.064	3.575
Overige voorzieningen	6	<u>20.060</u>	<u>16.507</u>
		24.124	20.082

Langlopende schulden		3.733	2.253

Kortlopende schulden

Bankier		1.567	343
Onderhanden werken	7	20.447	17.752
Handelscrediteuren		46.518	46.139
Belastingen en sociale premies	8	17.536	12.982
Overige kortlopende schulden		<u>39.355</u>	<u>34.883</u>
		<u>125.423</u>	<u>112.099</u>
		289.477	262.338

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2011

		2011	2010
Netto-omzet	9	409.133	385.159
Kostprijs van de omzet		<u>352.400</u>	<u>327.577</u>
Bruto winst op werken en exploitatie materieel		56.733	57.582
Indirecte bedrijfskosten		<u>44.195</u>	<u>43.299</u>
Netto omzetresultaat		12.538	14.283
Resultaat deelnemingen		3.877	1.981
Rentebaten		1.356	1.475
Rentelasten		<u>- 736</u>	<u>- 820</u>
		<u>4.497</u>	<u>2.636</u>

Resultaat voor belastingen		17.035	16.919
Belastingen	10	<u>- 4.636</u>	<u>- 4.182</u>
Resultaat na belastingen		12.399	12.737
Aandeel derden		<u>- 372</u>	<u>- 289</u>
Resultaat toekomend aan de rechtspersoon		12.027	12.448

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN WINST-EN-VERLIESREKENING

Grondslagen voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens van IPEM Holding BV en haar groepsmaatschappijen opgenomen. Als groepsmaatschappijen worden aangemerkt de vennootschappen waarin IPEM Holding BV direct of indirect beslissende zeggenschap heeft.

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Valutaomrekening

De resultaten in vreemde valuta worden in de winst-en-verliesrekening omgerekend tegen de gemiddelde koers in de verslagperiode. Omrekeningsverschillen met betrekking tot de consolidatie van buitenlandse deelnemingen worden ten laste c.q. ten gunste van het eigen vermogen gebracht.

Activa en passiva algemeen

Activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde tenzij hierna anders is aangegeven.

Immateriële vaste activa

De bij verkrijging of uitbreiding van deelnemingen betaalde goodwill wordt geactiveerd en wordt in vijf dan wel zeven jaar ten laste van het resultaat gebracht. Ontwikkelingskosten worden geactiveerd en afgeschreven over de verwachte gebruiksduur.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van historische kosten. Afschrijvingen worden lineair berekend, gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Deelnemingen

Waardering van deelnemingen waarin de vennootschap rechtstreeks of middellijk invloed van betekenis kan uitoefenen op het financiële en zakelijke beleid worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Onderhanden werken

Onderhanden werken betreffen projecten in opdracht van derden. Deze worden gewaardeerd tegen kostprijs plus tot dan toe opgenomen winst (productiewaarde) naar rato van de voortgang van het project, en verminderd met verwachte verliezen en met gedeclareerde termijnen.

Vorraden

De post voorraad projectontwikkeling bestaat uit onroerend goed en wordt gewaardeerd tegen de bestede kosten minus ontvangen vergoedingen en termijnen.

Overige voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs, waar nodig rekening houdend met een voorziening wegens incourantheid.

Belastingen

De vennootschapsbelasting en andere winstbelastingen worden berekend naar het over het boekjaar behaalde resultaat, rekening houdend met fiscale faciliteiten en verzwaringen.

TOELICHTING OP ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

(bedragen x € 1.000)

1. Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan uit betaalde goodwill bij aankoop van deelnemingen en uit geactiveerde ontwikkelingskosten.

Het verloop van de betaalde goodwill in 2011 is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2011	3.114
Betaalde goodwill	1.658
Afschrijvingen	- <u>1.001</u>
Boekwaarde per 31 december 2011	3.771
Cumulatieve afschrijvingen	2.943

2. Materiële vaste activa

De actuele waarde van de bedrijfsgebouwen en terreinen per 31 december 2011 bedraagt op basis van taxaties door onafhankelijke deskundigen eind 2008 circa € 43.000.000.

3. Niet-geconsolideerde deelnemingen

Het verloop van de niet-geconsolideerde deelnemingen in 2011 is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2011	11.792
Uitbreiding deelneming	705
Aandeel in het resultaat	3.877
Ontvangen dividend	- 3.748
Omrekeningsverschillen	583
Overige mutaties	- <u>153</u>
Boekwaarde per 31 december 2011	13.056
Kortlopende schulden aan niet-geconsolideerde deelnemingen	<u>14.024</u>
Balanswaarde per 31 december 2011	-968

Tot de niet-geconsolideerde deelnemingen behoren meerdere belangen van 30% tot 50%, alsmede een direct belang van 25% van de vennootschap zelf en een 6,67% belang in een onderneming in Saoedi-Arabië. Bij al deze belangen loopt de zeggenschap parallel met de omvang van het kapitaalbelang.

In de balanswaardering per 1 januari 2011 zijn voor een bedrag van € 12.782.000 kortlopende schulden aan niet-geconsolideerde deelnemingen opgenomen.

4. Projectontwikkeling

Deze post bestaat uit onroerende zaken die zijn bestemd voor projectontwikkeling.

5. Voorziening latente belastingen

De belastinglatentie wordt gevormd voor belastbare en verrekenbare tijdelijke verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waardering van activa en passiva. De voorziening is grotendeels langlopend en berekend tegen het geldende belastingtarief van 25% (eind 2010: 25%).

Stand per 1 januari 2011	3.575
Mutatie	<u>489</u>
Stand per 31 december 2011	4.064

6. Overige voorzieningen

De overige voorzieningen omvat voorzieningen voor verwachte boetes, claims, rechtszaken en productaansprakelijkheid. De voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter.

Stand per 1 januari 2011	16.507
Toevoegingen	3.698
Betalingen	<u>- 145</u>
Stand per 31 december 2011	20.060

7. Onderhanden werken

Een indeling van de onderhanden werken naar financieringstekorten en –overschotten geeft het volgende beeld:

	Werken met financierings-		
	tekort	overschot	Totaal
Productiewaarde	117.171	172.157	289.328
Gedeclareerde termijnen	<u>- 94.548</u>	<u>- 211.378</u>	<u>- 305.926</u>
	22.623	- 39.221	- 16.598
Voorziening voor verwachte verliezen	<u>- 2.451</u>	<u>- 1.398</u>	<u>- 3.849</u>
Balans per 31 december 2011	20.172	- 40.619	- 20.447

8. Belastingen en sociale premies

In deze balanspost is begrepen een bedrag van € 732.000 aan te betalen vennootschapsbelasting en andere winstbelastingen (eind 2010: € 213.000 te betalen).

9. Netto-omzet

De netto-omzet wordt behaald in de volgende bedrijfssegmenten:

	2011	2010
Industriële services	120.193	134.856
Infrastructuur	104.801	103.669
Bouwgerelateerde activiteiten	90.096	58.820

Internationaal	85.687	79.898
Overige sectoren	<u>8.356</u>	<u>7.916</u>
	409.133	385.159

10. Belastingen

De operationele bedrijfsactiviteiten zijn onderworpen aan verschillende lokale winstbelastingen met wettelijke belastingtarieven die variëren van 3% tot 35%. Het in Nederland toepasselijke belastingtarief bedraagt 25%. Deze verschillende tarieven, tezamen met fiscale faciliteiten en verzwaringen in de diverse landen en de resultaten vrij van belastingheffing, leidden in het verslagjaar tot een effectieve belastingdruk van 27,2%.

ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2011 (na winstbestemming) (bedragen x € 1.000)

<u>Activa</u>		2011	2010
Vaste activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>	1		
Goodwill		1.414	1.677
<i>Materiële vaste activa</i>			
Machines en installaties		405	490
<i>Financiële vaste activa</i>			
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	2	123.778	120.427
Niet-geconsolideerde deelnemingen	3	<u>4.810</u>	<u>4.591</u>
		128.588	125.018
Vlottende activa			
Overige vorderingen		1.542	1.756
Liquide middelen		<u>17.807</u>	<u>13.772</u>
		149.756	142.713
<u>Passiva</u>			
Eigen vermogen			
Aandelenkapitaal		182	182
Wettelijke reserve		1.387	1.125
Overige reserves	4	<u>131.915</u>	<u>125.396</u>
		133.484	126.703
Voorzieningen			
Latente belastingen		2.481	1.637
Overige voorzieningen		<u>804</u>	<u>751</u>
		3.285	2.388
Kortlopende schulden			
Groepsmaatschappijen		11.089	11.796
Handelscrediteuren		237	887
Overige kortlopende schulden		<u>1.661</u>	<u>939</u>
		<u>12.987</u>	<u>13.622</u>
		149.756	142.713

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2011

	2011	2010
Resultaat deelnemingen na belastingen 2/3	14.781	14.268
Overige baten en lasten na belastingen 5	<u>- 2.754</u>	<u>- 1.820</u>
Resultaat na belastingen	12.027	12.448

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS EN WINST-EN-VERLIESREKENING
(bedragen x € 1.000)

1. Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan geheel uit betaalde goodwill bij aankoop van deelnemingen.

Boekwaarde per 1 januari 2011	1.677
Correctie goodwill	160
Afschrijvingen	<u>- 423</u>
Boekwaarde per 31 december 2011	1.414
Cumulatieve afschrijvingen	972

2. Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Het verloop van de geconsolideerde deelnemingen in 2011 is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2011	120.427
Verkoop deelneming	- 1.554
Aandeel in het resultaat	13.502
Ontvangen dividend	- 11.190
Omrekeningsverschillen	2.597
Overige mutaties	<u>- 4</u>
Boekwaarde per 31 december 2011	123.778

3. Niet-geconsolideerde deelnemingen

Het verloop van de niet-geconsolideerde deelnemingen is als volgt:

	2011	2010
Boekwaarde per 1 januari	4.591	2.467
Uitbreiding deelneming	0	2.464
Correctie goodwill	- 160	0
Aandeel in het resultaat	1.279	685
Ontvangen dividend	<u>- 900</u>	<u>- 1.025</u>
Boekwaarde per 31 december	4.810	4.591

Deze post betreft een 25%-belang dat in 2010 is uitgebreid van 20% tot 25%.

4. Overige reserves

Stand per 1 januari 2011	125.396
Omrekenverschillen deelnemingen	2.597
Toevoeging aan wettelijke reserve	- 262
Resultaat uit voorstel winstbestemming 2011	<u>4.184</u>

Stand per 31 december 2011 **131.915**

Het verloop van de in overige reserves begrepen omrekeningsverschillen is als volgt:

Stand per 1 januari 2011	- 2.708
Mutatie boekjaar	<u>2.597</u>

Stand per 31 december 2011 **- 111**

5. Overige baten en lasten na belastingen

In de overige baten en lasten is een bedrag van € 1.069.000 opgenomen inzake een naheffing loonbelasting over de jaren 2005 tot en met 2010. Deze last is fiscaal niet-aftrekbaar.

Vragen ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten, 10 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2011 van IPEM Holding BV:

- Overige voorzieningen
- Netto-omzet

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoord vraag 1 (10 punten)

Normering: 5 punten per post. (Grootte: 1 punt; Kenmerken: 2 punten en Controleaspecten: 2 punten)

Overige voorzieningen

Grootte: De post Overige voorzieningen 20.060 (16.507) bedraagt 7% van het balanstotaal. De post bedraagt 15% van het eigen vermogen. Deze post is dus van diepgaand invloed voor de jaarrekening, zeker gezien de kwalitatieve aard van de post. Het gaat immers om een schattingspost.

Kenmerk: De post Overige voorzieningen is ten opzichte van het vorig jaar met ruim 21% toegenomen. De voorziening is gevormd voor verwachte lasten die voortkomen uit boetes, claims, rechtszaken en productaansprakelijkheid. Er heeft wel een forse toevoeging

plaatsgevonden en geen vrijval (vanwege niet benodigde voorziening). In het afgelopen jaar zijn in zeer beperkte mate claims en of boetes afgewikkeld.

Controleaspect: De accountant zal de post voorzieningen controleren op toereikendheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). Met name zal de accountant controleren op de volledigheid van de onttrekkingen. Ook controleert de accountant de juistheid van de ten laste van de voorziening gebrachte bedragen. De accountant stelt tevens vast dat er geen betalingen zijn gedaan die ten onrechte niet ten laste van de voorziening zijn gebracht, maar in plaats daarvan als kosten zijn verantwoord.

Netto-omzet

Grootte: De post Netto-omzet is de belangrijkste post in de winst-en-verliesrekening. De omzet bedraagt ruim € 409 miljoen en is van diepgaande invloed voor de jaarrekening.

Kenmerk: De netto-omzet is ten opzichte van het vorig jaar met ruim 6% toegenomen, hetgeen niet in overeenstemming is met de ontwikkelingen in de branche. Er is sprake van hevige concurrentie als gevolg van prijsdruk door overcapaciteit en bezuinigingen van de lokale overheid. IPEM heeft ook een aantal projecten die verliesgevend zijn. Dit is in tegenspraak met omzetstijging.

De omzet wordt voor een groot deel ook in het buitenland gerealiseerd. Hierdoor moet de accountant ook aandacht besteden aan omrekening tegen de juiste valutakoers.

Er is sprake van onderlinge leveringen, hetgeen betekent dat sprake kan zijn van intercompany resultaten die niet correct geëlimineerd zijn.

Controleaspect: Omdat de omzet tegen de verwachtingen in is gestegen zal de accountant de omzet met name op juistheid controleren. De accountant zal de post Netto-omzet ook controleren op volledigheid en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal aandacht besteden aan de juistheid van de gehanteerde valutaomrekenkoersen omdat de netto-omzet voor een groot gedeelte in het buitenland wordt gerealiseerd, alsmede een juiste verrekening van de intercompany resultaten.

Vraag 2: Risicoanalyse (34 minuten, 24 punten)

2a Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2011 van IPEM Holding BV.

Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel 2.2.1 Infrastructuur BV. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening. Risico's rond de automatisering mogen niet worden genoemd.

2b Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

NV COS 315 geeft in paragraaf 28 aan dat bij het toepassen van oordeelsvorming over welke risico's significante risico's zijn de accountant een zestal punten in aanmerking dient te nemen, zoals verder uiteengezet in de punten a tot en met f van paragraaf 28.

2c Beargumenteer voor alle bij vraag 2a beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie vraag 2a (9 punten), vraag 2b (9 punten) en vraag 2c (6 punten)

Antwoord vraag 2

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
Meerwerk bij grote projecten. Het meerwerk wordt niet verantwoord. Dit is een risico voor de volledigheid van de omzet.	• FS tussen afsluiten contract (verkoop), bepalen hoogte meerwerk (planning en calculatie), uitvoeren van meerwerk (wegenbouwers) en controle (administratie) • Afzonderlijk contract voor het meerwerk • Beoordeling efficiencyverschillen	Paragraaf 28, a fraude Het bewust niet verantwoorden van meerwerk.
Er is sprake van projecten tegen vaste aanneemsom en projecten op regiebasis. De kosten van projecten regiebasis worden verantwoord onder projecten met vaste aanneemsom. Hierdoor is de omzet uit regieprojecten niet volledig verantwoord	• FS tussen afsluiten contract (verkoop), bepalen hoogte meerwerk (planning en calculatie), uitvoeren van meerwerk (wegenbouwers) en controle (administratie) • Per project een projectleider. Projectleiders mogen niet bij meerdere projecten betrokken zijn • Beoordeling efficiencyverschillen op de contracten tegen vaste aanneemsommen	Paragraaf 28, a : niet geleverd maar wel opnemen, dan wel c , door complexiteit van transactie / facturering / gescheiden levering ontstaat kans dat e.e.a. incorrect geboekt wordt. Fraude
Boetes bij te late oplevering. Het risico bestaat dat ten onrechte boetes worden verantwoord, dan wel dat reeds ontvangen boetes niet als schuld op de balans worden verantwoord. Dit is een risico voor de juistheid van kostprijs van de omzet, en de volledigheid van de balanspost kortlopende schulden.	• Hoofd administratie controleert of boetes terecht zijn verrekend aan de hand van de projectadministratie en met verantwoordingsverslagen van projectleiders • Hoofd administratie controleert de hoogte van de boetes met het contract • Hoofd administratie controleert met wie is afgerekend aan de hand van bankrekeningnummers • Adequate contractadministratie	Paragraaf 28 a : fraude, immers: bewust verantwoorden van een boete, dan wel niet verantwoorden van de schuld

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
	• I.g.v. boete, FS tussen berekenen, controle en uitbetalen	
Er is sprake van unieke projecten, waardoor projecten minder winstgevend zijn dan gecalculerd. Risico dat te veel kosten worden verantwoord, te veel winst en te weinig verlies Risico voor de waardering van het Onderhanden werk en volledigheid van de omzet	• Richtlijnen van de directie voor het aannemen van projecten op basis van vaste aanneemsommen • Controle door de afdeling financiële administratie op naleving van de richtlijnen • Analyse van de oorzaken van de verschillen tussen voor en nacalculatie	Paragraaf 28 a, c,e Frauderisico, het bewust verantwoorden van te veel winst, te weinig verlies of te veel kosten. Complex door het niet hebben van goede normen.
Materialen die speciaal worden ingekocht voor een bepaald werk gaan rechtstreeks naar het betreffende werk. Risico dat inkopers en of projectleider voor eigen rekening materialen ten laste van het project verantwoorden waardoor projectkosten te hoog verantwoord worden.	• FS tussen inkoop, projectleider (ontvangst materialen) en financiële administratie (controle) • Geprogrammeerde controle voor de overeenstemming tussen inkoop, ontvangst goederen en betaling • Controle foutverslag door de financiële administratie	Paragraaf 28 a, Frauderisico. Inkopers bestellen voor eigen rekening materialen
De omzet in de wegenbouw staat onder druk als gevolg van bezuinigingen lokale overheid en overcapaciteit op de markt. Hierdoor bestaat een risico voor de waardering van onderhandenwerk in verband met verliesgevendende projecten en moment winstnemingen de juistheid van de winstneming.	• Richtlijnen van de directie inzake de waardering van het onderhanden werk • Periodieke analyse van de voor- en nacalculatie • Gedetailleerde en gefaseerde voorcalculatie	Paragraaf 28 b: recente ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de juiste resultaatbepaling
Diverse deelnemingen in binnen- en buitenland. Er is sprake van onderlinge leveringen,	• Interne afstemming onderlinge transacties • Aparte registratie onderlinge transacties'	Paragraaf 28: c,d: Veel onderlinge leveringen, dus sprake van verbonden partijen

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
waardoor er sprake kan zijn van intercompany resultaten. Het risico bestaat dat onderlinge leveringen en winsten niet worden geëlimineerd. Risico voor de juistheid van de omzet	• Concernhandboek	en complex door verschillende vreemde valuta en bepalen van de intercompany winsten.
Er is sprake van een belangrijke balanspost Onderhanden werk. Veel langlopende projecten en verliesgevende projecten Het risico bestaat dat de balanspost Onderhanden werken te hoog is gewaardeerd omdat te veel winst en te weinig verlies wordt verantwoord.	• Richtlijnen van de directie inzake de waardering van het onderhanden werk • Periodieke analyse van de voor- en nacalculatie • Gedetailleerde en gefaseerde voorcalculatie per project	Paragraaf 28: c,e , gezien de aard van de projecten (langlopend en uniekheid) en het gegeven dat niet juist is gecalculeerd, kan dit als een complexe post worden beschouwd Bij het bepalen van de waarde is ook sprake van subjectiviteit ten aanzien het nemen van winsten en verliezen op de projecten, mede gezien het unieke karakter van de projecten

Vraag 3 Kapitaalbelangen en consolidatie (39 minuten, 26 punten)

Vraag 3a (3 punten)

Beredeneer, uitsluitend aan de hand van de verstrekte gegevens dat IPEM Holding BV rechtstreeks en/of middellijk in het bezit is van deelnemingen die worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Antwoord vraag 3a (3 punten)

Via een dochtermaatschappij houdt IPEM Holding BV een belang van 6,67% in Saoedi-Arabië. Zie toelichting 3 Niet-geconsolideerde deelnemingen in de geconsolideerde balans. IPEM oefent in deze deelneming geen invloed van betekenis uit op het zakelijke en financiële beleid. Op grond van artikel 2:384 lid 1 BW komt als waarderingsgrondslag in aanmerking ondermeer verkrijgingsprijs.

Vraag 3b (4 punten)

Geef een mogelijke achtergrond van de mutatie Correctie goodwill deelneming ad € 160.000 in de verloopoverzichten Immateriële vaste activa en Niet-geconsolideerde deelnemingen als onderdeel van de toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2011.

Antwoord vraag 3b (4 punten)

In 2010 heeft de vennootschap het belang in haar enige niet-geconsolideerde deelneming uitgebreid van 20% tot 25%. Zie toelichting 3 van de enkelvoudige balans eind 2010, regel Uitbreiding deelneming ad 2.464. Mogelijk is de reële waarde van de in de aankoop besloten geïdentificeerde activa en/of verplichtingen in 2011 aangepast, dan wel zijn in 2011 andere verplichtingen geïdentificeerd. De hieruit voorkomende aanpassing van de reële waarde beïnvloedt zowel de nettovermogenswaarde van de deelneming (160.000 negatief) als de betaalde goodwill (160.000 positief).

Vraag 3c (4 punten)

Bereken, uitsluitend met behulp van de verstrekte gegevens in de jaarrekeningen, welk bedrag aan goodwill daadwerkelijk in 2011 heeft geleid tot een uitgaande kasstroom.

Antwoord vraag 3c (4 punten)

Betaalde goodwill volgens het verloopoverzicht immateriële vaste activa in de geconsolideerde jaarrekening 2011 bedraagt 1.658.000.

Hiervan maakt deel uit de correctie goodwill ad 160.000 volgens het verloopoverzicht in de enkelvoudige jaarrekening 2011. Deze mutatie vertegenwoordigt geen kasuitstroom.

Resteert daadwerkelijk betaalde goodwill van 1.498.000.

Vraag 3d (3 punten)

Geef de achtergrond van de post Aandeel van derden in groepsvermogen ad € 2.713.000 in de geconsolideerde balans per 31 december 2011.

Antwoord vraag 3d (3 punten)

Het aandeel van derden in het groepsvermogen, groot 2.713.000 is een uitvloeisel van de integrale consolidatietechniek. IPEM Holding BV bezit belangen in niet-100%-groepsmaatschappijen waarvan de activa en verplichtingen wél voor 100% worden meegeconsolideerd. Het deel daarvan dat per saldo niet aan IPEM Holding BV toekomt, maar wél aan derden-aandeelhouders, wordt in de geconsolideerde balans weergegeven als Aandeel van derden in groepsvermogen.

Vraag 3e (6 punten)

Noem drie mogelijke oorzaken van de toename van de post Aandeel van derden in groepsvermogen van € 1.201.000 eind 2010 tot € 2.713.000 eind 2011. Baseer u uitsluitend op de verstrekte gegevens in de jaarrekening.

Antwoord vraag 3e (6 punten)

Het aandeel derden in groepsvermogen houdt verband met integraal geconsolideerde deelnemingen met een niet-100%-belang. Deze belangen zijn in handen van de vennootschap zelf en van haar dochtermaatschappijen. Van de laatste categorie zijn geen gegevens beschikbaar, van de eerste categorie kan gebruik worden gemaakt van het mutatieoverzicht Deelnemingen in groepsmaatschappijen (toelichting 2 op de enkelvoudige balans) onder de veronderstelling dat ook niet-100% deelnemingen in groepsmaatschappijen

hiervan deel uitmaken. Overigens kunnen deze niet-100%-deelnemingen in groepsmaatschappijen ook in het bezit zijn van dochtermaatschappijen van de vennootschap.

Mogelijke mutaties in de post Aandeel derden in groepsvermogen zijn:

- aandeel derden in resultaat ad 372.000 (positief); zie geconsolideerde winst-en-verliesrekening
- ontvangen dividend, bedrag onbekend (negatief); zie toelichting op de enkelvoudige balans)
- omrekenverschillen (indirecte niet-100%-belangen), bedrag onbekend (positief); zie toelichting op de enkelvoudige balans
- verkoop (niet-100% deelneming in groepsmaatschappij), bedrag onbekend (negatief); zie toelichting op de enkelvoudige balans

Vraag 3f (6 punten)

Beoordeel op grond van de wet- en regelgeving de toelaatbaarheid van de door IPEM Holding BV gekozen rubricering én waardering van de – gesaldeerde – post Niet-geconsolideerde deelnemingen in de rubriek Financiële vaste activa die is opgenomen in de geconsolideerde balans per 31 december 2011.

Antwoord vraag 3f (6 punten)

Rubricering

IPEM Holding BV rubriceert de niet-geconsolideerde deelnemingen terecht onder Financiële vaste activa. De kortlopende schulden aan niet-geconsolideerde deelnemingen mogen wettelijk niet worden gecompenseerd met de post deelnemingen. Saldering met de post deelnemingen is daarom niet toegestaan en moet daarom als afzonderlijk post onder de Kortlopende schulden worden opgenomen.

Waardering

Volgens de grondslagen geschiedt waardering van deelnemingen met invloed van betekenis tegen nettovermogenswaarde. Dit betreft de niet-geconsolideerde deelnemingen. Uit het bedoelde antwoord op vraag 3a blijkt dat IPEM ook een deelneming bezit waarin zij geen invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid. Deze deelneming moet volgens artikel 2:384 lid 1 BW worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs (of actuele waarde). De waarderingsgrondslag voor deze deelneming is verkrijgingsprijs, en is eveneens in overeenstemming met wet- en regelgeving.

De kortlopende schulden worden terecht gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vraag 4 Eigen vermogen (12 minuten, 8 punten)

Vraag 4a (4 punten)

Beoordeel op grond van wet- en regelgeving de door IPEM Holding BV gekozen wijze van presentatie van (valuta)omrekeningsverschillen in het eigen vermogen.

Antwoord vraag 4a (4 punten)

De in het eigen vermogen verwerkte omrekeningsverschillen hebben volgens de door IPEM Holding BV gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling betrekking op de omrekening van buitenlandse geconsolideerde deelnemingen.

Op grond van artikel 2:389 lid 8 BW dienen deze omrekeningsverschillen te worden opgenomen in de wettelijke reserve deelnemingen (inzake valutakoerswijzigingen van ingehouden resultaten van deelnemingen en rechtstreekse vermogensmutaties) of in de reserve omrekeningsverschillen. Beide reserves zijn wettelijke reserves en behoren derhalve niet tot het uitkeerbaar eigen vermogen.

IPEM Holding BV verwerkt omrekeningsverschillen formeel in strijd met wet- en regelgeving als onderdeel van de overige reserves; deze betreffen een wél-uitkeerbaar deel van het eigen vermogen. Over de samenstelling van de overige reserves verstrekt IPEM Holding BV overigens wél aanvullende informatie in de toelichting.

Vraag 4b (4 punten)

Zet gemotiveerd uiteen welke andere wettelijke reserve in principe zou moeten worden gevormd als onderdeel van het eigen vermogen eind 2011 van IPEM Holding BV. Maak voor de beantwoording van de vraag uitsluitend gebruik van de verstrekte gegevens in de enkelvoudige jaarrekening 2011 van IPEM Holding BV.

Antwoord vraag 4b (4 punten)

De vennootschap bezit een belang van 25% in een niet-geconsolideerde deelneming. Ook bezitten geconsolideerde dochtermaatschappijen belangen van 30% tot 50%. Deze belangen worden, in overeenstemming met artikel 2:389 BW, gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode tegen nettovermogenswaarde. Het betreft een deelneming met invloed van betekenis, zij het dat de overheersende zeggenschap ontbreekt die nodig is om de winst van de deelneming zonder enige beperking te doen uitkeren aan de vennootschap. Deze situatie vereist volgens artikel 2:389 lid 6 het vormen van een wettelijke reserve ter grootte van de niet-uitgekeerde resultaten (en rechtstreekse vermogensvermeerderingen) van de desbetreffende deelneming.

De wettelijke reserve deelnemingen inzake ingehouden winsten lijkt in de enkelvoudige jaarrekening 2011 van IPEM Holding BV ten onrechte te ontbreken.

Vraag 5 Ontwikkeling bij Materieel BV (36 minuten, 24 punten)

Beschrijf de administratieve organisatie en interne beheersing met betrekking tot de ontwikkeling van vernieuwingen aan transportmiddelen, machines en installaties.

Besteed in uw uitwerking aandacht aan:

- Typologie
- Risico's ofwel Attentiepunten
- Begrotingen en tarieven
- Procedures rondom ontwikkeling en keuring van vernieuwingen aan transportmiddelen, machines en installaties:
 - o Aanvraag van ontwikkelprojecten
 - o Gedetailleerde voorcalculatie en inkoop
 - o Uitvoering
 - o Keuring
 - o Voortgangscontrole

- Besluit ingebruikname
- Controlewerkzaamheden waaronder nacalculatie

Besteed in de procedures specifiek aandacht aan functiescheiding en application controls.

Antwoordindicatie vraag 5

Typologie (2 punten)

Ontwikkeling van vernieuwingen aan transportmiddelen, machines en installaties kan worden getypeerd als overige dienstverlening (ervan uitgaande dat het vooral om het idee gaat) met kenmerken van stukproductie (goederenbeweging, voorcalculatie). Ook de typologie stukproductie is goed.

Risico's / Attentiepunten(2 punten)

- Onzekerheid met betrekking tot resultaten van ontwikkelactiviteiten en ontwikkeltijd
- In kostprijs opnemen van vernieuwingskosten en onderhoudskosten
- Verschuivingsgevaar tussen projecten en tussen onderhoud en ontwikkeling
- Keuring van de ontwikkelde vernieuwingen, juistheid van kosten van afkeuren.

Begrotingen en tarieven (2 punten)

- Op basis van een meerjarenraming komt een jaarplan tot stand
- Vanuit het jaarplan worden een ontwikkelbegroting afgeleid, mede op basis van lopende projecten en projecten die zijn aangevraagd
- Uit de kostenbegrotingen per afdeling worden tarieven voor mens- en machine-uren afgeleid voor de ontwikkelactiviteiten
- Goedkeuring door directie van begrotingen en tarieven
- Financiële administratie vergelijkt regelmatig begrotingen met werkelijke resultaten en analyseert verschillen.

Procedures rondom ontwikkeling van vernieuwingen aan transportmiddelen, machines en installaties (18 punten)

De application controls zijn onderstreept in de uitwerking.

Aanvraag van ontwikkelprojecten (2 punten)

- Medewerkers dienen ontwikkelvoorstellen in voor mogelijke verbeteringen en aanpassingen aan bestaande machines, installaties en transportmiddelen in bij hun afdelingshoofd
- Hoofden van afdelingen Verhuur, Verkoop en Ontwikkeling stellen ontwikkelvoorstellen op voor mogelijke verbeteringen en aanpassingen aan bestaande machines, installaties en transportmiddelen in een vast formaat
- Een voorstel (met een globale calculatie van de kosten) wordt besproken in de directievergaderingen en een beslissing over doorgaan wordt genomen (vastlegging in notulen)
- Projectleider wordt aangewezen.

Gedetailleerde voorcalculatie en inkoop (3 punten)

- Afdeling Planning en calculatie stelt een gedetailleerde voorcalculatie en een planning op volgens een vast formaat
- FA opent een nieuw project in de administratie
- In het projectbestand worden ingevoerd:
 - o Projectnummer
 - o Omschrijving van de technische eisen
 - o Planning per fase
 - o Voorcalculatorische kosten per fase (manuren en materiaalkosten)
- FA voert invoercontroles uit op de in het projectbestand vastgelegde gegevens
- In de programmatuur zitten redelijkheids- en waarschijnlijkheidscontroles om de juistheid en de volledigheid van de voorcalculaties te waarborgen
- Eventueel krijgt afdeling Inkoop de opdracht om specifieke onderdelen en materialen in te kopen

Uitvoering (4 punten)

- De ingenieurs en technisch personeel gaan aan de slag en registreren hun uren, machine-uren en verbruikte materialen en onderdelen in de projectadministratie per fase
- Geprogrammeerde controle op de juiste en volledige invoer van uren en materiaalverbruik aan de hand van gegevens uit de personeelsadministratie over te verantwoorden arbeidsuren, tellers op machines en afboeking uit het magazijn
- Projectleider autoriseert de uren en verbruiken die zijn geregistreerd in de projectadministratie na controle op werkelijke besteding aan dit project
- Pas na autorisatie vindt verwerking in het projectbestand plaats
- Projectleider meldt het project gereed en geeft aan of de beoogde resultaten zijn behaald of niet (per fase)
- Afdeling keuring krijgt een signaal dat gekeurd moet worden

Keuring (2 punten)

- Nieuwe of vernieuwde producten worden overgedragen aan de afdeling keuring, deze afdeling bevestigt de ontvangst in het keuringsbestand
- Resultaten van de keuring worden per project geregistreerd in het keuringsbestand inclusief verbeteropdrachten (keuringsprotocol)
- Eventueel gaan de ingenieurs en technisch personeel weer aan de slag en registreren hun uren en verbruikte materialen en onderdelen in de projectadministratie.
- Projectleider meldt het project gereed en geeft aan of de beoogde resultaten zijn behaald of niet
- Wederom keuring en registratie van de resultaten
- Na goedkeuring door de interne keuringsafdeling vindt keuring plaats door de externe keuringsinstantie, de projectleider geeft hiertoe opdracht en legt de opdracht vast in de projectadministratie. De FA krijgt hiervan bericht.
- Uitkomsten van de keuring worden vastgelegd in het projectbestand.

Voortgangscontrole (1 punt)

- De afdeling planning en calculatie voert voortgangscontrole uit aan de hand van de rapportages van de projectleiders met behulp van het ERP-systeem

Besluit ingebruikname (1 punt)

- De projectleider rapporteert aan de directie over de ontwikkelresultaten en de keuringsresultaten
- De directie beoordeelt of het ontwikkelde in gebruik zal worden genomen en vraagt octrooi aan.

Controlewerkzaamheden waaronder nacalculatie (5 punten)

- De factuur van de externe keuring wordt op de administratie ontvangen en na afstemming met de opdracht worden de kosten hiervan geregistreerd in de projectadministratie.
- FA controleert de bestede uren met behulp van het verband som Jobtime = shoptime, machine uren met tellers en verbruik materialen en onderdelen met uitgang magazijn onderhoudsmaterialen en onderdelen aan de hand van de foutrapportages die uit het geautomatiseerd systeem komen in het geval aansluitingen niet kloppen.
- De externe keuringskosten worden afgestemd met de wettelijk vastgestelde tarieven.
- FA stelt een nacalculatie op, waarbij de volgende verschillen door het geautomatiseerde systeem worden opgeleverd:
 - o Verschil tussen de globale en gedetailleerde voorcalculatie
 - o Verschil tussen de werkelijk bestede kosten, uren en materialen met de voorcalculatorische
- De verschillen worden geanalyseerd naar efficiency- en prijsverschillen.

Vraag 6 IPEM Venezuela (14 minuten, 8 punten)

In deel 3 van de casus is aangegeven dat de controle van de jaarrekening van IPEM Venezuela, een materiële deelneming van IPEM Holding BV, door een lokaal accountantskantoor wordt uitgevoerd.

Peter Zand, groepsaccountant van IPEM Holding BV, is verantwoordelijk voor de af te geven controleverklaring bij de jaarrekening van IPEM Holding BV. De controle van IPEM Venezuela wordt uitgevoerd door een lokale accountant.

Peter Zand ontvangt van de lokale accountant kort voor de afronding van zijn eigen controlewerkzaamheden de uitkomsten van de controle van IPEM Venezuela. De lokale accountant heeft bij de jaarrekening 2011 van IPEM Venezuela een afkeurende controleverklaring afgegeven, omdat het management aldaar geen voorziening wilde opnemen voor nog lopende verliesgevendende projecten.

Vraag 6a

Geef gemotiveerd aan of en zo ja welke consequenties dit zou kunnen hebben voor de door Trustful af te geven controleverklaring bij de jaarrekening 2011 van IPEM Holding BV.

Vraag 6b

Mag de groepsaccountant Peter Zand in zijn controleverklaring van IPEM Holding BV verwijzen naar de lokale accountant van IPEM Venezuela? Motiveer uw antwoord.

Antwoordindicatie vraag 6a (6 punten)

Bij de controle van IPEM Venezuela is een afkeurende controleverklaring afgegeven. Als de Raad van Bestuur bereid is de oorzaak van de afkeurende verklaring (onjuiste waardering

van het onderhanden werk) in de geconsolideerde jaarrekening aan te passen, dan heeft het geen gevolgen voor de af te geven controleverklaring.

Als de Raad van Bestuur geen correctie wil toepassen kan het gevolgen hebben voor de af te geven controleverklaring. Dit hangt af van het belang van IPEM Venezuela voor de geconsolideerde jaarrekening. Aangezien het om slechts één deelneming gaat ligt het niet voor de hand dat het voor de geconsolideerde jaarrekening eveneens van diepgaande invloed is. Wel kan het voor de geconsolideerde jaarrekening van materieel belang zijn. In dat geval zal bij de geconsolideerde jaarrekening een controleverklaring met beperking worden afgegeven.

Antwoord vraag 6b (2 punten)

Volgens NV COS 600: 11/A8 en A9 is de groepsaccountant verantwoordelijk voor de af te geven controleverklaring. Als gevolg daarvan dient in de controleverklaring niet te worden verwezen naar een accountant van een groepsonderdeel, tenzij dit vereist is op grond van wet- en regelgeving. De accountant zal alleen bij de onderbouwing van een aangepast oordeel de redenen noemen voor een aangepast oordeel zonder te verwijzen naar de accountant van het betreffende groepsonderdeel.

Vragen middagzitting

Vraag 1 Materiële vaste activa (60 minuten, 40 punten)

Vraag 1a AO/IB rond Machines en installaties (22 punten)

Beschrijf de administratieve organisatie en interne beheersing met betrekking tot de inkoop van machines en installaties die niet in eigen beheer worden ontwikkeld door Materieel BV. Besteed aandacht aan de volgende aspecten:

- Automatisering, met name maatregelen rond het SCM (ofwel ERP) systeem
- Procesbeschrijving bestaande uit de volgende procedures:
 - o *Aanvragen offertes*
 - o *Beoordelen van offertes*
 - o *Afsluiten van contracten*
 - o *Ontvangst machines en installaties*
 - o *Keuring*
 - o *Factuurontvangst*
 - o *Betaling*
 - o *Interne controle.*

Besteed in de procedures specifiek aandacht aan functiescheiding en application controls.

Inkopen aan de hand van offertes: gedetailleerde inherente risico's (uit de syllabus)

Er is veelal een verhoogd risico op fraude bij inkopen op een intransparante inkoopmarkt. Indien bij de inkoop een offerteprocedure wordt gevolgd, dan worden de volgende acht gedetailleerde inherente risico's onderkend:

- IR1 Bij het vaststellen van de productspecificaties worden deze gemanipuleerd met als oogmerk het beperken van het aantal geschikte leveranciers. Met name bij de sterk technisch georiënteerde inkopen speelt dit risico een rol.*
- IR2 De verstuurde offerte-aanvragen (en de ontvangen offertes) worden onvolledig in het offerteregister verantwoord. Bij de keuze van de leverancier worden de mogelijkheden beperkt.*

- IR3 *Aan een minder dan aanvaardbaar aantal potentiële leveranciers worden offerte-aanvragen verstuurd en/of de onafhankelijkheid van de leveranciers is onvoldoende gewaarborgd. Bij de keuze van de leverancier worden de mogelijkheden beperkt.*
- IR4 *De uitgebrachte offertes worden onvolledig in het offerteregister verantwoord. Bij de keuze van de leverancier worden de mogelijkheden beperkt.*
- IR5 *De offerte-aanvragen worden niet tijdig aan de 'andere' potentiële leveranciers verstuurd.*
- IR6 *Informatie over uitgebrachte offertes lekt (voor sluitingsdatum) uit over de door 'andere' potentiële leveranciers uitgebrachte offertes.*
- IR7 *De productspecificaties in de aan de 'andere' potentiële leveranciers verstuurde offerte-aanvragen worden gemanipuleerd.*
- IR8 *Bij het openen van de offerte (na sluitingsdatum) wordt niet de bedrijfseconomisch meest aanvaardbare offerte geselecteerd.*

Antwoordindicatie vraag 1a

Automatisering (6 punten)

- Goede change management procedures (deugdelijke testfase en gebruikersacceptatie) ter voorkoming van fouten in SCM systeem
- Encryptie om te zorgen dat berichten die worden onderschept onleesbaar zijn
- Goede backup en recoveryprocedures, schaduwstelsysteem, uitwijkprocedures, noodstroomvoorziening om schade te voorkomen door uitval van het systeem
- Werken met elektronische handtekening, message authentication codes in contracten en eventueel handmatige bevestigingen ten behoeve van autorisatie en authenticiteit van documenten
- Logfiles bijhouden om te voorkomen dat orders zoekraken of niet worden afgehandeld
- Passwords en user-ids hanteren om te bewerkstelligen dat medewerkers alleen kunnen zien en doen waartoe zij bevoegd zijn
- Firewall om te voorkomen dat klanten of hackers in bestanden kunnen komen waartoe zij niet bevoegd zijn
- Authority profile aanleggen waarin bevoegdheden van de handelspartners zijn vastgelegd.

Procesbeschrijving (Bestaat uit: Aanvragen offertes, Beoordelen van offertes, Afsluiten van contracten, Ontvangst machines en installaties, Keuring, Factuurontvangst, Betaling, Interne controle) (16 punten)

Aanvragen offertes (3 punten)

- Afdeling inkoop koopt machines en installaties in op basis van de investeringsbegroting (technische eisen)
- Voor de inkopen is informatie nodig over leveranciers en prijs- en kwaliteitsgegevens
- Afdeling inkoop vraagt offertes aan bij 3 á 4 in aanmerking komende leveranciers, vastleggen in offerte-aanvraagbestand
- De betreffende gegevens worden gehaald uit het SCM systeem bij bestaande leveranciers, het machine- en installatiebestand en informatie over nieuwe leveranciers
- De offertes komen binnen bij het directiesecretariaat en worden bewaard tot aan de sluitingsdatum, vastlegging in het offerte-aanvraagbestand
- Hoofd inkoop doet navraag bij leveranciers die niet hebben gereageerd en legt de reden vast in het offerte-aanvraagbestand; administratie controleert dit.

Beoordelen offertes (1 punt)

- Na sluitingsdatum van de offertetermijn opent hoofd inkoop in bijzijn van de directie de offertes en wordt een keuze gemaakt

Afsluiten contracten (4 punten)

- De vervaardigde of ontvangen contracten worden door het hoofd van de inkoopafdeling geautoriseerd (en eventueel door de directie) onder gelijktijdige parafering van het creatieregister.
- De geautoriseerde contracten worden door een andere inkoopfunctionaris ingevoerd in het lopende inkoopcontractenbestand.
- Vastgelegd worden:
 - o Nummer
 - o NAW leverancier + bankgegevens
 - o Prijzen
 - o In te kopen hoeveelheden
 - o Leveringscondities
 - o Afspraken omtrent de technische eisen aan de machines en installaties
- Invoercontroles van vaste gegevens in detail met behulp van verwerkingsverslag door tweede medewerker
- Van variabele gegevens wordt vooraf een voortelling gemaakt en afgestemd met berekende totaaltelling.
- De administratie raadpleegt het contractenbestand en werkt aan de hand hiervan het controletotalenregister en lopende bestellingen materieel bij.

Ontvangst machines en installaties en keuring (2 punten)

- De ontvangst van de machines en installaties vindt plaats in het magazijn materieel waar de machines en installaties worden beoordeeld aan de hand van de bestelling en de gewenste kwaliteitseisen. Bestand voorraad materieel wordt bijgewerkt.
- Eventueel keuring door keuringsafdeling met opmaak keuringsverslag
- Indien goedgekeurd worden de gegevens van de machines en installaties vastgelegd in het machine- en installatiebestand.

Factuurontvangst (2 punten)

- De ontvangen facturen worden door de FA opgenomen in tussenbestand ontvangen facturen.
- Geprogrammeerd worden de binnengekomen facturen afgestemd met ontvangen machines en installaties, keuringsresultaten en contract.
- Als de afstemmingen kloppen worden de facturen weggeschreven naar crediteurenbestand.

Betaling (1 punt)

- De directie autoriseert betalingen na verstrijken van de betalingstermijn.
- Crediteuren worden door de administratie bijgewerkt.

Interne controle (3 punten)

- Hoofd van de financiële administratie controleert de keuze van de leverancier aan de hand van de directierichtlijnen en de gewenste specificaties en de keuringsverslagen

- Hoofd van de financiële administratie stemt opboeking voorraad materieel af met opboeking crediteuren en afboeking crediteuren met afboeking bank.

Vraag 1b Controle van de balanspost Machines en installaties (15 punten)

Beschrijf de controle van de balanspost machines en installaties (onder materiële vaste activa). Besteed bij uw uitwerking uitsluitend aandacht aan:

- Controledoelstelling
- Risicoanalyse
- Cijferbeoordeling
- Overige gegevensgerichte controlewerkzaamheden

Antwoordindicatie vraag 1b (15 punten)

Controledoelstelling (3 punten)

- Bestaan
- Eigendom
- Waardering
- Presentatie en toelichting in de jaarrekening
- Juistheid van de investeringen
- Volledigheid desinvesteringen

Risicoanalyse (3 punten)

- Onderhoudskosten als investeringen geboekt en omgekeerd
- Buitengebruikstelling niet verantwoord
- Waardering te hoog in verband met te lage afschrijvingen en of overcapaciteit
- Bestaan van met name de balanspost machines en installaties. Het inventariseren is lastig omdat machines zijn verhuurd, dan wel zich bevinden op diverse locaties.

Cijferbeoordeling (3 punten)

Nadat de accountant de overeenstemming van de post in de jaarrekening heeft aangesloten met de vaste activa administratie voert hij een cijferanalyse uit. Hierbij besteedt hij aandacht aan de volgende items:

- Investerings en desinvesteringen in relatie tot de investeringsbegroting
- Beoordeling en ontwikkeling van de afschrijvingskosten in vergelijking met voorgaand jaar en de begroting
- Beoordeling van de bezettingsresultaten
- Beoordeling van de onderhoudskosten in vergelijking met vorig jaar en de begroting
- Beoordeling van de kosten in relatie tot omzet uit verhuur

Overige gegevensgerichte controlewerkzaamheden (6 punten)

- Controle investeringen/desinvesteringen met de notulen en investeringsbegroting
- Controle investeringen met inkoopfacturen en contracten
- Beoordeling van de bezettingsresultaten ter beoordeling van het bestaan en de waardering van de machines en installaties
- Inventarisatie aan de hand van het overzicht machines en installaties
- Verhuurde machines aansluiten met de verhuurcontracten
- Beoordeling waardering aan de hand van taxatierapporten
- Beoordeling impairment test
- Opvragen van een Letter of representation (aangegane verplichtingen)
- Controle van de afschrijvingspercentages

Vraag 1c

Welke specifieke toelichtingsvereisten zijn volgens wet- en regelgeving van toepassing op de post materiële vaste activa ten behoeve van de jaarrekeningpresentatie?

Antwoordindicatie vraag 1c (3 punten)

Specifieke toelichtingsvereisten

- Verloopoverzicht materiële vaste activa (per post van de materiële vaste activa
- Investeringsverplichtingen moeten worden vermeld in de toelichting
- Bezwaardheid van de grond of gebouwen moet voldoende worden toegelicht (zakelijke zekerheidsstelling)
- Opnemen van grondslagen van waardering en resultaatbepaling
- Vermelden van activa die niet juridisch in eigendom zijn
- Informatie over bijzondere waardeverminderingen en terugnemingen daarvan
- Informatie over herstel- en verwijderingskosten

Vraag 2 Kritische succesfactoren (18 minuten, 12 punten)

Uit de missie en visie van IPEM zijn onder andere de volgende kritische succesfactoren af te leiden:

1. Behalen van een gezond rendement per activiteit.
2. Zorg voor een veilige werkomgeving voor werknemers
3. Leveren van kwaliteit

Benoem voor Infrastructuur BV per bovengenoemde kritische succesfactor een kritisch bedrijfsproces met een prestatie-indicator waarmee het succes van het kritische bedrijfsproces gemeten kan worden. Motiveer uw antwoorden.

Antwoordindicatie vraag 2 (12 punten)

KSF	Proces 1 punt per ksf	Voorbeelden van een goed geformuleerde PI (3 punten voor een goed geformuleerde PI, waarbij een norm moet worden vermeld)
Behalen van een gezond rendement	-Inkoopproces want als te duur wordt ingekocht is het rendement te laag. -De productieproces (betonconstructies, wegenbouw) is kritisch in de zin van goed en efficiënt werk leveren. - Het verkoopproces is belangrijk voor het binnenhalen van opdrachten	- Percentage goed uitgevoerde offerteaanvragen ten opzichte van de richtlijnen van de directie (norm zal 100% zijn) -Werkelijke inkoopkosten per project /begroot x 100% -Het percentage van de projecten waarbij de nacalculatorische kosten de voorcalculatorische overschrijden ten opzichte van de norm. -Werkelijke bezetting / begrote bezetting x 100%

KSF	Proces 1 punt per ksf	Voorbeelden van een goed geformuleerde PI (3 punten voor een goed geformuleerde PI, waarbij een norm moet worden vermeld)
Zorg voor een veilige werkomgeving voor werknemers	-De afdeling personeelszaken moet zorgen voor goede opleiding en instructie van het personeel. -Daarnaast zal de projectleider de werkomstandigheden zeer goed in de gaten moeten houden en zorgen dat voldaan wordt aan alle regelgeving.	-Percentage van de personeelsleden dat een veiligheidstraining heeft gehad t.o.v. het streefcijfer -Het aantal bedrijfsongevallen per periode als percentage van het aantal werknemers werkzaam bij de afdelingen betonconstructies en wegenbouw ten opzichte van de norm
Leveren van kwalitatief goede wegen, tunnels en viaducten	-De afdeling inkoop moet zorgen voor kwalitatief goede grond- en hulpstoffen. -De afdeling calculatie moet technisch goede berekeningen maken van de te produceren constructies en wegen. -De zusteronderneming Verhuur moet zorgen voor kwalitatief goed materieel. -De medewerkers van de afdelingen Betonconstructies en Wegenbouw moeten kwalitatief goed werk leveren.	-Het percentage van de activiteiten waar klachten/ claims uit voortkomen vanwege problemen met de kwaliteit van de geleverde producten ten opzichte van een norm -Percentage klachten dat voortkomt uit fouten in berekeningen (0 is de norm) -Percentage tijd dat het werk stilligt van totale tijd besteed aan een project als gevolg van ondeugdelijk materieel (norm = 0%) - Het percentage uren van het totaal aan een project te besteden uren dat wordt besteed aan het herstellen van fouten ten opzicht van een norm. -Opleidingsniveau van het personeel, bijvoorbeeld % van het personeel met opleiding MBO+ t.o.v. de norm

Vraag 3 Voorraden en onderhanden werk (18 minuten, 12 punten)

Vraag 3a (6 punten)

Leg uit waarom IPEM Holding BV de balansposten Projectontwikkeling (onder Voorraden) en Onderhanden werken (onder Kortlopende schulden) afzonderlijk en op verschillende wijzen in de geconsolideerde balans opneemt. Besteed hierbij aandacht aan de aard én balansrubricering van beide posten.

Antwoord vraag 3a (6 punten)

HEV 2011 H12.5 en 12.7

Aard van de balansposten

Van projectontwikkeling is sprake indien de ontwikkeling of bouw van een actief zich uitstrekt over een tijdvak van meerdere verslagjaren. De activiteiten in dat project worden in eerste instantie niet uitgevoerd voor individuele opdrachtgevers maar worden door de onderneming zelf geïnitieerd. In die fase van de ontwikkeling houdt de onderneming het project voor eigen rekening en risico. Naarmate de onderneming voor (delen van) het project verkoopovereenkomsten afsluit met derden, wijzigt de kwalificatie van Projectontwikkeling in Onderhanden werken in opdracht van derden.

Onderhanden werken worden steeds uitgevoerd in opdracht van derden. Onderscheid vindt plaats naar de aard van het contract: aanneemcontract, regiecontract en mengvormen.

Balansrubricering

Zolang de activiteiten geschieden in de vorm van projectontwikkeling is het project voor eigen rekening en risico. Zolang geen onvoorwaardelijke verkoopovereenkomst voor het project of een deel ervan is afgesloten, vindt activering van de gemaakte kosten plaats. Deze kosten worden geactiveerd onder de voorraden.

Onderhanden werken in opdrachten van derden worden gedurende de looptijd aangemerkt als vorderingen op opdrachtgevers voor zover de gemaakte kosten (plus toe te rekenen winstopslag) minus gedeclareerde termijnen een positief saldo opleveren; dit saldo wordt geactiveerd als afzonderlijke post onder de vlottende activa, tussen voorraden en vorderingen. Indien de gefactureerde termijnen de voorgeschoten kosten overtreffen, is sprake van een verplichting jegens opdrachtgevers die als schuld in de balans wordt opgenomen. IPEM Holding BV benadert de onderhanden werken als collectief; werken met positieve saldi en werken met negatieve saldi worden als een post gesaldeerd opgenomen in de rubriek Kortlopende schulden.

De richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) onderkennen twee manieren om in de situatie van IPEM Holding BV de post Onderhanden werken in de geconsolideerde balans per 31 december 2011 op te nemen.

Vraag 3b (6 punten)

Geef op grond van de RJ een alternatieve wijze van balansrubricering van de post Onderhanden werken per 31 december 2011 ad € 20.447.000. Vermeld voor elke post het bijbehorende bedrag.

Antwoord vraag 3b (6 punten)

HEV 2011 H12.7

De RJ geeft als alternatief (lees: beveelt aan) voor de IPEM Holding BV gekozen wijze van balanspresentatie een splitsing van onderhanden werken in werken met een positief saldo en een negatief saldo. Voor elk onderhanden werk wordt de stand bepaald door op het totaal van de geactiveerde kosten en de toegerekende winst in mindering te brengen geleden en verwachte verliezen alsmede gefactureerde termijnen. Een debetstand wordt in de balans opgenomen als een vordering op opdrachtgevers; rubricering geschiedt als een afzonderlijke post onder de vlottende activa, tussen de voorraden en vorderingen. Een creditstand komt in de balans naar voren als een kortlopende schuld.

Vlottende activa, tussen voorraden en vorderingen: werken met een financieringstekort
Balanswaarde 31-12-2011 20.172.000

Kortlopende schulden: werken met een financieringsoverschot
Balanswaarde 31-12-2011 - 40.619.000

Saldo in geconsolideerde balans eind 2011 - 20.447.000

Vraag 4 Belastingen (27 minuten, 18 punten)

IPEM Holding BV en haar geconsolideerde dochtermaatschappijen waarderen rechtstreeks en indirect gehouden deelnemingen fiscaal tegen verkrijgingsprijs. Het aandeel in het resultaat deelnemingen valt onder de fiscale regeling van de deelnemingsvrijstelling. Eenvoudshalve mag worden aangenomen dat deze resultaten zijn behaald bij deelnemingen die per saldo en gemiddeld vallen onder een toepasselijk belastingtarief van 25%.

Vraag 4a (3 punten)

Geef in de vorm van een journaalpost de wijze waarop IPEM Holding BV de belastingen naar de winst heeft verwerkt in de geconsolideerde jaarrekening 2011.

Antwoord vraag 4a (3 punten)

Journaalpost ten behoeve van de geconsolideerde jaarrekening 2011:

Belastingen (WenV)	4.636.000
Aan Voorziening latente belastingen (zie mutatie belastinglatentie)	489.000
aan Te betalen belasting naar de winst (saldo)	4.147.000

Vraag 4b (6 punten)

Bereken met behulp van de verstrekte gegevens in de geconsolideerde jaarrekening 2011 welk bedrag aan belasting naar de winst de IPEM-groep daadwerkelijk in 2011 heeft betaald.

Antwoord vraag 4b (6 punten)

Schuld per 31 december 2010 (zie toelichting 8)	213.000
Verschuldigd over 2011 (zie berekening vraag 5a)	4.147.000
Schuld per 31 december 2011 (zie toelichting 8)	<u>- 732.000</u>
Betaald in 2011	3.628.000

In de verstrekte geconsolideerde jaarrekening over 2011 van IPEM Holding BV ontbreekt de door de RJ aanbevolen aansluiting tussen de (effectieve) belastinglast in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening en de (nominale) belastingdruk berekend tegen het toepasselijk belastingtarief in Nederland.

Vraag 4c (9 punten)

Geef uitsluitend met behulp van de verstrekte gegevens drie oorzaken voor de afwijking tussen

- enerzijds de belastinglast in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening (effectieve druk) en
- anderzijds het resultaat voor belasting maal het in Nederland toepasselijke belastingtarief (nominale druk).

Bereken voor elke oorzaak het belastingeffect in een bedrag, afgerond op duizenden euro nauwkeurig, en geef aan of het belastingoverdruk of –onderdruk betreft.

Antwoord vraag 4c (9 punten)

Belastingdruk obv toepasselijk tarief in Nederland 17.035.000 à 25%	4.259.000	
Afwijkende belastingdruk bij geconsolideerde dochtermaatschappijen		
In het buitenland, variërend van 3 tot 35% (salderend bepaald)	<u>829.000</u>	
Gewogen gemiddelde belastingdruk obv toepasselijke tarieven	5.088.000	
Belastingoverdruk		
• fiscaal niet-aftekbare naheffing loonbelasting (zie toelichting 5 van de enkelvoudige jaarrekening) 1.069.000 à 25%	267.000	3 pt
• fiscaal niet-aftekbare afschrijving goodwill (zie toelichting 1 van de geconsolideerde jaarrekening) 1.001.000 à 25%	250.000	3 pt
Belastingonderdruk		
• fiscaal niet belast resultaat deelnemingen ogv toepassing deelnemingsvrijstelling (zie geconsolideerde winst-en-verliesrekening) 3.877.000 à 25%	<u>969.000</u>	3 pt
Belastinglast in de geconsolideerde W en V (effectieve belastingdruk)	4.636.000	

Vraag 5 Overname Wegenbouwbedrijf (15 minuten, 10 punten)

In deel 3 van de casus is vermeld dat de Raad van Bestuur graag een advies van Peter Zand wil over de vraagprijs van de aandelen van een concurrerend wegenbouwbedrijf.

Gevraagd:

Geef op basis van de VGC / NVOOa een beschouwing of Peter Zand de Raad van Bestuur mag adviseren over de vraagprijs van de aandelen. Besteed in uw beschouwing uitsluitend aandacht aan:

- de twee belangrijkste fundamentele beginselen die mogelijk bedreigd worden,
- het onderkennen van de bedreigingen,
- eventuele waarborgen en
- conclusie.

Antwoordindicatie vraag 5 (10 punten)

(VGC en NVOOa 5.4)

Fundamentele beginselen en onderkennen bedreiging (6 punten)

Het fundamenteel beginsel van objectiviteit wordt bedreigd. Wanneer de accountant ingaat op het verzoek advies uit te brengen over de vraagprijs van de aandelen is sprake van het

behartigen van een bijzonder belang, waardoor de objectiviteit in het geding is. Ook het eigenbelang is een bedreiging (extra opdracht accountant en wellicht opdracht tot controle van de jaarrekening als het bedrijf wordt overgenomen). Er zou ook sprake kunnen zijn van zelftoetsing als de accountant vervolgens de jaarrekening gaat controleren. Daarnaast zou ook nog sprake kunnen zijn van een bedreiging van het fundamentele beginsel zorgvuldigheid en deskundigheid. De accountant zal zich moeten afvragen of hij wel deskundig is om een advies uit te brengen over de vraagprijs van aandelen.

Mogelijke waarborgen (2 punten)

- Het inhuren van de benodigde deskundigheid
- De waardebepaling niet door Peter Zand te laten uitvoeren maar door een collega die niet is betrokken bij de controle van de jaarrekening van IPEM Holding BV

Conclusie (2 punten)

Als door het treffen van genoemde waarborgen de bedreiging van de onafhankelijkheid tot een aanvaardbaar niveau is teruggebracht dan is het mogelijk advies te geven over de vraagprijs.

De bedreiging van zelftoetsing is onaanvaardbaar als de waarde van het concurrerende wegenbouwbedrijf van directe materiële invloed is op de jaarrekening van IPEM Holding BV en de waardering een belangrijke mate van subjectiviteit met zich meebrengt.

Vraag 6 Steekpenningen (12 minuten, 8 punten)

In deel 3 van de casus is een controlebevinding opgenomen over steekpenningen. Na intern collegiaal overleg is de accountant van mening dat hier geen sprake is van fraude.

Gevraagd:

- a. Geef gemotiveerd aan welke NV COS wel van toepassing is op het betalen van steekpenningen.
- b. Welke werkzaamheden moet de accountant naar aanleiding van de controlebevinding ondernemen?

Antwoordindicatie vraag 6 (8 punten)

- a. De accountant wordt geconfronteerd met een aanwijzing voor een overtreding van wet- en regelgeving in de zin van NV COS 250. Het betalen van steekpenningen is strafbaar. **(2 punten)**
- b. De accountant zal de volgende werkzaamheden verrichten:
 - De accountant zal de bevindingen rapporteren aan de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur (NV COS 250.22)
 - Nagaan of de gevolgen van de betaalde steekpenningen correct zijn verwerkt in de jaarrekening
 - Een schriftelijke bevestiging vragen van de Raad van Bestuur. Hierin bevestigt de Raad van Bestuur dat zij de accountant volledig heeft geïnformeerd over alle haar

bekende (mogelijke overtredingen) van wet- en regelgeving die relevant zijn voor de jaarrekening (NV COS 250.16)

- Documenteren. In de controledocumentatie opnemen dat steekpenningen zijn betaald, alsmede de resultaten van de besprekingen met Raad van bestuur en Raad van Commissarissen (NV COS 250.29)
- Als de Raad van Bestuur geen passende maatregelen neemt om herhaling te voorkomen, overweegt de accountant de opdracht terug te geven. (NV COS 250.21/A18)

(Per item 2 punten, maximaal 6 punten).

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Audit Franchise Company Holland Groep

1.1 Algemeen

De broers Bram en Diederik Vleutenberg studeerden samen accountancy en namen zo'n vijftien jaar geleden de praktijk in Utrecht over van hun vader, eveneens openbaar accountant. Van veel klanten begrepen zij dat onvrede heerste over de kwaliteit en dienstverlening van andere accountantspraktijken. Omdat de broers automatisering een meer centrale plaats wilden geven binnen de werkzaamheden besloten zij hierop fors te investeren. Deze visie heeft het kantoor gemaakt tot wat het nu is. In vijftien jaar tijd is het kantoor uitgegroeid tot een accountantsorganisatie met ruim 400 medewerkers waar innovatie, klantgerichtheid en ICT centraal staan. Er is een hoofdkantoor in Utrecht met daarbij 14 vestigingen verdeeld over Nederland. Omdat een toenemend aantal klanten internationale activiteiten ontplooiden hebben de broers Vleutenberg samenwerking gezocht met de wereldwijd opererende Audit Franchise Company en werkt het kantoor dan ook sindsdien onder de naam Audit Franchise Company Holland Groep (hierna: AFCH). Naast de gebroeders Vleutenberg zijn inmiddels een 22-tal partners toegetreden tot AFCH. AFCH beschikt als accountantsorganisatie over een vergunning van De Autoriteit Financiële Markten (AFM) voor het uitvoeren van wettelijke controles, niet zijnde Organisaties van Openbaar Belang (OOB's).

1.2 Missie en Strategie

Missie

De missie van AFCH is 'Wij zorgen bij onze accountancy dienstverlening voor een klantgerichte benadering- en een werkomgeving die motiveert, stimuleert en inspireert. Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor een betere wereld en streven naar toegevoegde waarde voor onze klanten en onze mensen.'

Strategie

De strategie is gebaseerd op vier pijlers. Het klantperspectief, de bedrijfsprocessen (intern perspectief), het innovatief perspectief en het financieel perspectief.

1. *Klantperspectief*

Centraal staat het begrijpen van de klanten die niet om standaardoplossingen maar om maatwerk vragen. Door dicht bij de klant te staan met een multidisciplinair deskundig team wordt er naar gestreefd een hoge klant tevredenheid te realiseren. In een multidisciplinair team worden per klant steeds de benodigde disciplines bijeen gebracht om slagvaardig te werken. Fiscalisten, EDP-Auditors, juristen etc. maken dus deel uit van deze teams.

2. *Bedrijfsprocessen*

Er wordt gestreefd naar het verhogen van de efficiëntie van de bedrijfsprocessen. Innovatie op het gebied van ICT is daarbij de kern. Daarnaast wordt het van het grootste belang geacht om de door de AFM verstrekte vergunning, voor het verrichten van assurance-opdrachten, te behouden. Om die reden

krijgen de eisen die de Wet Toezicht Accountantsorganisaties (WTA) en het Besluit Toezicht Accountantsorganisaties (BTA) stellen bijzondere aandacht.

3. *Innovatief perspectief*

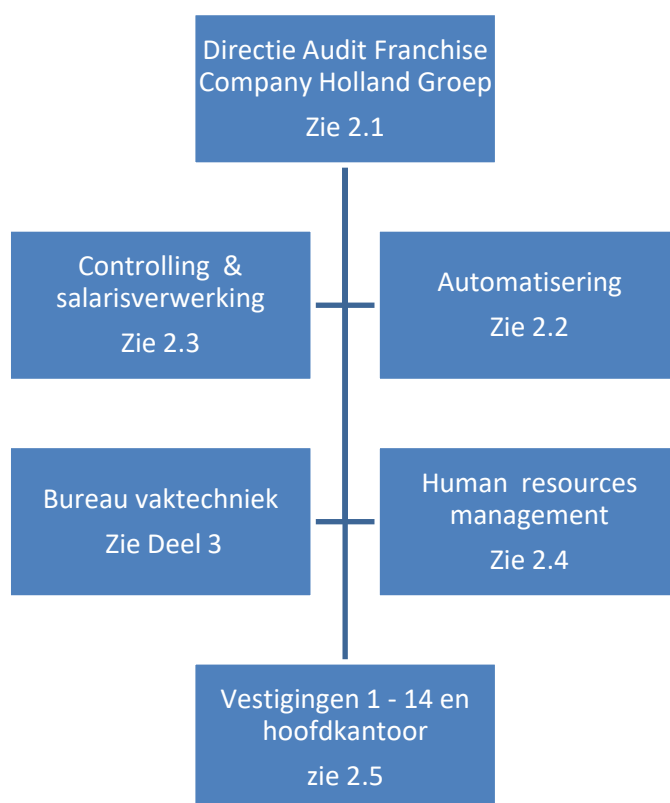
Er wordt continu gezocht naar nieuwe diensten die waarde aan de dienstverlening aan klanten kunnen toevoegen. De inzet van ICT is daarbij essentieel.

4. *Financieel perspectief*

AFCH streeft naar een gezonde financiële basis om de continuïteit, ook op lange termijn te waarborgen. Daarnaast dient een zodanig rendement te worden behaald op de bedrijfsvoering dat niet alleen innovatie bekostigd kan blijven worden maar dat ook de winstdeling voor alle medewerkers op peil blijft.

Deel 2 Organogram en beschrijving van Audit Franchise Company Holland Groep

AFCH kent een platte organisatiestructuur waarin zo slagvaardig mogelijk wordt gewerkt. Juist om dicht bij de klant te blijven is geen onderverdeling gemaakt naar specialisatie maar wordt in multidisciplinaire teams gewerkt. Zie verder onder 2.5. In onderstaand organogram is een verwijzing opgenomen naar de beschrijvingen.

Figuur 1: Organogram AFCH BV

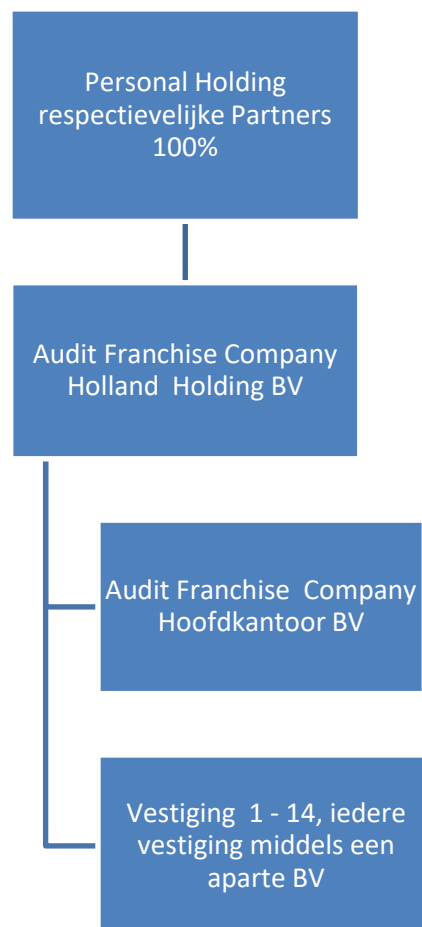
2.1 Directie Audit Franchise Company Holland Groep

De dagelijkse leiding is in handen van het directieteam, bestaande uit de algemeen directeur, tevens verantwoordelijk voor automatisering, de financieel directeur, de commercieel directeur die ook de

afdeling human resources management leidt en de directeur vaktechniek. De directie voert de besluiten en het beleid uit zoals in het partneroverleg zijn vastgesteld. De vestigingen in het land worden geleid de partners.

Om de betrokkenheid van talentvolle medewerkers groot te houden en hen aan AFCH te binden hebben 40 medewerkers in vaste dienst in 2012 het eenmalige recht gehad om opties op gecertificeerde aandelen te kopen. Deze gecertificeerde aandelen geven recht op een winstdeling zonder verdere zeggenschap. De zeggenschap blijft voorbehouden aan de directie en partners. Directie en partners krijgen jaarlijks targets mee voor de te behalen omzet en de binnen te halen omzet uit nieuwe opdrachten en / of klanten.

In figuur 2 onderstaand is de juridische organisatiestructuur vormgegeven.

Figuur 2: juridische organisatiestructuur AFCH BV

2.2 Automatisering

AFCH heeft enkele jaren geleden een geavanceerd online boekhoudpakket aangeschaft. Dit boekhoudpakket draait op de centrale servers op het hoofdkantoor in Utrecht. Veel klanten gebruiken het pakket voor hun financiële administratie. Het pakket kent verregaande standaardisering en geautomatiseerde boekingsgangen. Dit levert een belangrijk efficiency voordeel op voor AFCH en haar klanten. Het pakket bevat voorts een rapportgenerator en tevens een eigen aangifteprogramma ten behoeve van alle fiscale aangiftes. Het gehele programma kan rapportages in SBR⁹ aanleveren aan zowel de belastingdienst, KVK en banken. Aan dit pakket is het elektronisch dossier van AFCH gekoppeld voor onder meer de controleklanten. Zo worden in het elektronisch dossier de controle- en

⁹ SBR: Standard Business Reporting

werkprogramma's en de werkverantwoordingen opgenomen. Binnen het elektronisch dossier is ook een koppeling aanwezig met het urenpakket waarin alle medewerkers de uren verantwoorden. Voor alle pakketten is een bijkomend voordeel dat door de klant geen software of specifieke hardware aangeschaft hoeft te worden.

Recentelijk is een data-analyse pakket aangeschaft van een grote data analyse leverancier. Dit pakket maakt het mogelijk om nog efficiënter en op basis van continuus auditing te controleren.

2.3 Controlling & salarisverwerking

Controlling

De afdeling controlling verzorgt de totale financiële administratie van AFCH. Deze administratie wordt gecentraliseerd gevoerd, waarbij het boekhoudpakket wordt gebruikt dat ook voor klanten beschikbaar is. Tevens wordt hier de centrale CRM¹⁰ database beheerd, inclusief de overeenkomsten die met de klanten worden afgesloten voor het te leveren werk, zie verder onder 2.5. Ook de incasso van de in omvang toenemende vorderingen wordt centraal verzorgd. De eigen financiële administratie wordt door de afdeling automatisering steeds als proeftuin gebruikt voor nieuwe updates van het boekhoudpakket. Controlling stelt, onder verantwoordelijkheid van de directie de jaarrekening op die door een andere accountantsorganisatie wordt gecontroleerd.

Salarisverwerking

De afdeling salarisverwerking verwerkt de salarissen van klanten en ook voor het eigen personeel. Voor het eigen personeel wordt voortgebouwd op het urenpakket waarin de geautoriseerde uren worden vergeleken met de contracturen. Overuren worden, zeker in het voorjaar veelvuldig uitbetaald. De uitbetaling van de winstdeling geschiedt eveneens via salarisverwerking.

Rondom salarisverwerking worden de klanten bediend vanuit het hoofdkantoor en niet decentraal omdat uit efficiency- en kennisoogpunt een centrale verwerking van de salarissen beter is gebleken. Tenslotte verwerkt de afdeling salarisverwerking ook de declaraties van de ZZP'ers¹¹, mede op basis van de uren die zij eveneens in het urenpakket boeken. Zie hiertoe ook paragraaf 2.4.

2.4 Human resources management

Human resources management (HRM) is verantwoordelijk voor het totale beleid en de uitvoering rondom selectie, aanname en contractering van het personeel van AFCH. Omdat AFCH van haar medewerkers een hoog kennis niveau verlangt en medewerkers daarnaast affiniteit met automatisering moeten hebben is het lastig om geschikt personeel te vinden. Daarom wordt veelvuldig gebruik gemaakt van ZZP'ers, met name in de piektijden in het voorjaar of voor specifieke opdrachten. De ZZP'ers worden volgens een vaste tarieventabel uitbetaald, behoudens specialisten die afwijkende tarieven kunnen hebben. ZZP'ers werken als gewone medewerkers mee, inclusief het inboeken van uren in het urenpakket. De totale personeelscapaciteit wordt mede aan de hand van de planning steeds zes maanden vooruit gepland. HRM werft ook stagiaires van de accountancy opleidingen door heel Nederland.

2.5 Organisatie vestigingen

Iedere vestiging staat, afhankelijk van de omvang, onder leiding van één of meerdere partners. Het hoofdkantoor vormt eveneens een vestiging. Binnen iedere vestiging werken multidisciplinaire teams die onder leiding van de partner of een manager de totale werkzaamheden verzorgen, variërend van:

- samenstellen van jaarrekeningen;

¹⁰ CRM: Client Relationship Management

¹¹ ZZP: Zelfstandige Zonder Personeel

- controleren van jaarrekeningen;
- fiscale advisering;
- financierings-advisering;
- advisering op automatiseringsgebied;
- administratieve ondersteuning;
- ondersteuning op automatiseringsgebied;
- data analyse;
- ondersteuning bij ERP implementaties.

Ruim 40% van de werkzaamheden betreft het samenstellen van jaarrekeningen en de bijbehorende bespreking en advisering. Hiertoe zijn abonnementen afgesloten met klanten waarbij voor een vast bedrag per maand het standaard pakket wordt geleverd. Dankzij de grote efficiency door de automatisering kunnen de tarieven hiervoor uiterst scherp zijn zonder marge te verliezen. Dit levert momenteel een belangrijk concurrentievoordeel op.

Voor alle opdrachten worden overeenkomsten afgesloten voorafgaand aan de werkzaamheden. Deze overeenkomsten worden veelal online afgesloten en ook digitaal in het CRM pakket opgeslagen.

Controlewerkzaamheden worden tegen een vooraf overeengekomen bedrag of op regiebasis verricht. Voor alle overige werkzaamheden worden regie-overeenkomsten gesloten. De in rekening te brengen uurtarieven van de medewerkers en de ZZP'ers zijn door de directie vastgesteld. De tarieven zijn inclusief een winstopslag.

Op basis van de verwachte omzet wordt een halfjaarsplanning opgesteld, zodat de totale inzet aan personeel en ZZP'ers kan worden ingeschat. Het komt daarbij veelvuldig voor dat medewerkers van andere kantoren van AFCH worden betrokken bij werkzaamheden op andere kantoren. Alle betrokkenen bij een audit voeren hun uren in het eigen urenpakket in. De uren worden ingevoerd per klant en aard van de werkzaamheden. Indien nodig wordt het Bureau Vaktechniek ingeschakeld dat ook uren op de betreffende klant kan boeken.

Bij controleopdrachten brengen de controleleiders van de teams onder verantwoordelijkheid van een partner de offertes uit. De controleleiders stellen verder controleplannen en werkprogramma's op en zijn verantwoordelijk voor het bewaken van de voortgang en kwaliteit van de verrichte werkzaamheden. Alle werkzaamheden geschieden onder uiteindelijke review en verantwoordelijkheid van de verantwoordelijk partner. De offertes worden gebaseerd op een nauwkeurige schatting van de benodigde uren per functie. In de uitgebrachte offertes zijn de prijsafspraken opgenomen. Voor de gegunde opdrachten stellen de leiders van de teams controleplannen en werkprogramma's op. In de urenverantwoordingen van de medewerkers worden zowel directe als indirecte uren verantwoord.

Periodiek worden de partners geïnformeerd over de behaalde resultaten per klant. Het komt veelvuldig voor bij controle-opdrachten tegen een vaste aanneemsom dat er meer uren zijn gemaakt dan waarop het contract is gebaseerd. Deze meer-uren zijn niet te factureren.

Deel 3 Bureau Vaktechniek

De AFM stelt eisen aan een accountantsorganisatie met vergunning. Daarnaast wil AFCH state of the art opereren, zowel op audit als advies gebied. Reden te meer dat in het verleden een Bureau Vaktechniek is opgericht. Het Bureau Vaktechniek is verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking waaraan uit hoofde van de AFM vergunning voldaan moet worden.

Bij vaktechnische vragen in de uitvoering van opdrachten bemenst het Bureau Vaktechniek een helpdeskfunctie voor de teams.

Het Bureau Vaktechniek is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en actualisering van controleprogramma's en werkmethodeken per type klant.

Daarnaast worden interne scholingsprogramma's aangeboden waar alle medewerkers, afhankelijk van hun niveau, verplicht aan deelnemen. Dit scholingsaanbod bevat onder meer:

- Cursussen rondom de eigen auditmethodologie.
- Cursussen Financial Accounting, Tax, Bestuurlijke Informatieverzorging en Auditing.
- Communicatie- en commercietrainingen.

Binnen het Bureau Vaktechniek werkt een compliance officer waar eventuele vaktechnische dilemma's in vertrouwen door medewerkers kunnen worden besproken.

Tenslotte is Bureau Vaktechniek verantwoordelijk voor de interne review van dossiers en de ondersteuning bij (mogelijke) claims.

Recent is een klacht ingediend tegen de algemeen directeur Bram Vleutenberg bij de Accountantskamer in Zwolle. De klacht is door de AFM en een gedupeerde afzonderlijk ingediend. De klacht betrof de jaarrekening van de in Nederland gevestigde Blauwe Stad BV. Deze BV exploiteert een vakantiepark genaamd Blauwe Stad, gelegen in Groningen bij het Oldambtmeer. De jaarrekeningen van dit park zijn tot en met 2011 steeds voorzien van een goedkeurende controleverklaring (door AFCH). In 2012 is Blauwe Stad BV verkocht aan een externe partij. Naar nu is gebleken is de waardering van het park significant overschat: zowel de directe als indirecte opbrengstwaarde liggen aanzienlijk beneden de boekwaarde.

De waardering voor de jaarrekening is destijds uitgevoerd door een taxateur in wie vertrouwen is gesteld door de accountant, ondanks dat het een neef betrof van de directeur van Blauwe Stad BV.

De uitspraak van de Accountantskamer is in het voordeel van de klager uitgekapt: Bram is vooralsnog voor vier maanden geschorst. Tegen de uitspraak is beroep ingesteld door AFCH en in afwachting daarvan is de schorsing aangehouden en kan Bram nog blijven werken als accountant. De uitspraak heeft in de pers tot de nodige beroering geleid. Ook is recent bekend geworden dat via een civiele procedure door de overnemende partij een schadeclaim tegen AFCH is ingediend voor de geleden schade.

Deel 4 Concept geconsolideerde JAARREKENING 2012 Van Audit Franchise Company Holland Holding BV (gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS (voor winstverdeling) (bedragen x € 1.000)

		31-dec-12	31-dec-11
<u>Vaste activa</u>			
Materiële vaste activa	(1)		
Verbouwings- en inrichtingskosten		6.950	8.000
Inventaris		1.445	1.692
Andere vaste bedrijfsmiddelen		1.963	1.862
		10.358	11.554
<u>Vlottende activa</u>			
Onderhanden projecten	(2)	4.466	4.848
Vorderingen			
Vorderingen op klanten	(3)	9.632	7.835
Vorderingen op aandeelhouders		6.557	5.374
Overige vorderingen		2.155	1.372
Overlopende activa	(4)	1.831	1.737
		20.175	16.318
Liquide middelen		501	2.565
<u>Totaal</u>		<u>35.500</u>	<u>35.285</u>
		31-dec-12	31-dec-11
<u>Passiva</u>			
Groepsvermogen		9.754	10.818
Voorzieningen	(5)	4.300	4.802
Langlopende schulden			
Achtergestelde leningen	(6)	4.943	5.171
Overlopende passiva		2.728	2.954
		7.671	8.125
Kortlopende schulden	(7)		
Achtergestelde leningen	(6)	329	226
Schulden aan leveranciers		1.324	1.372
Belasting en premies sociale verzekeringen		3.140	3.438
Overige schulden		7.363	4.762
Overlopende passiva		1.619	1.742
		13.775	11.540
<u>Totaal</u>		<u>35.500</u>	<u>35.285</u>

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

		2012	2011
Netto-omzet	(8)	64.490	66.472
Kosten van uitbesteed werk en andere kosten		-15.624	-14.906
Lonen en salarissen		-21.940	-23.334
Sociale lasten	(9)	-4.916	-4.902
Afschrijving op materiële vaste activa		-1.780	-1.982
Overige bedrijfskosten	(10)	-8.004	-7.693
Som der bedrijfslasten		-52.264	-52.817
Bedrijfsresultaat		12.226	13.655
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		97	77
Rentelasten en soortgelijke kosten	(11)	-653	-732
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		11.670	13.000
Belastingen		-2.344	-2.600
Resultaat na belastingen		9.336	10.400

GRONDSLAGEN VOOR VERSLAGGEVING

ALGEMEEN

De geconsolideerde jaarrekening van Audit Franchise Company Holland Holding BV wordt opgesteld op basis van titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden de financiële gegevens opgenomen van Audit Franchise Company Holland Holding BV alsmede die van haar groepsmaatschappijen met toepassing van de integrale methode. Onderlinge verhoudingen en transacties worden geëlimineerd.

Audit Franchise Company Holland Holding BV houdt 100%-belangen in de volgende groepsmaatschappijen:

- Audit Franchise Company Hoofdkantoor BV Utrecht, Nederland
- Audit Franchise Company “Stad” BV Vestigingsplaats, Nederland
(14 afzonderlijke BV's)

De enkelvoudige winst- en verliesrekening wordt verkort opgesteld met inachtneming van artikel 2:402 BW, omdat de financiële gegevens van Audit Franchise Company Holland Holding BV worden opgenomen in haar geconsolideerde jaarrekening.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING VAN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt op basis van historische kosten. Voor zover niet anders vermeld, geschiedt waardering van activa en passiva tegen nominale waarde. Alle bedragen in de jaarrekening worden weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten, verminderd met afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur, rekening houdend met eventuele restwaarden. Afschrijvingen geschieden tegen een vast percentage van de aanschaffingswaarden of vervaardigingskosten.

Onderhanden projecten

Onderhanden projecten betreffen verleende, maar nog niet gefactureerde diensten, gewaardeerd tegen de verwachte, aan klanten in rekening te brengen bedragen. Indien voor een project het saldo van verrichte werkzaamheden, voorzieningen en gefactureerde bedragen negatief is, wordt dit saldo onder de overige schulden verantwoord.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen tegoeden in rekening-courant en deposito's bij banken. Deze tegoeden staan ter vrije beschikking van de groep.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare verplichtingen of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is. De pensioenvoorzieningen omvatten voorzieningen inzake pensioenverplichtingen en toezeggingen voor non-activiteitsregelingen. Onder overige voorzieningen is begrepen de voorziening beroepsaansprakelijkheid. De voorzieningen worden gewaardeerd op het bedrag van de uitgaven waartegen naar verwachting zal worden afgewikkeld.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt berekend als het verschil tussen de opbrengstwaarde van geleverde diensten enerzijds en kosten en andere lasten anderzijds. Baten en lasten worden opgenomen tegen historische prijzen dan wel op basis van nominale waarde.

Netto-omzet

Onder de netto-omzet worden verantwoord de over het verslagjaar uit hoofde van dienstverlening in rekening gebrachte en te brengen bedragen. Deze bedragen worden verantwoord zodra het waarschijnlijk is dat ze zullen worden gerealiseerd. Hierbij worden de met klanten gemaakte afspraken over de in rekening te brengen diensten naar mate van de voortgang van de werkzaamheden in aanmerking genomen.

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten worden berekend op historische kosten en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Afschrijving materiële vaste activa

Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend tegen een vast percentage van de aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten op basis van de verwachte economische levensduur.

Belastingen

Belastingen worden berekend op basis van het bedrijfseconomisch resultaat, rekening houdend met fiscale faciliteiten en verzwaringen. Het tarief van de vennootschapsbelasting bedraagt 20% van het belastbare resultaat (2011: 20%).

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000, indien niet anders vermeld)

1) Materiële vaste activa

Het verloop van de post is als volgt:

	Verbouwings- en inrichtingskosten	Inventaris	Andere vaste bedrijfs- middelen	Totaal 2012	Totaal 2011
Stand per 1 januari					
Verkrijgingsprijzen	10.000	2.937	3.519	16.456	15.866
Cumulatieve afschrijvingen	-2.000	-1.245	-1.657	-4.902	-4.425
Boekwaarden	8.000	1.692	1.862	11.554	11.441
Mutaties					
Investeringsen	0	10	580	590	2.275
Desinvesteringsen	0	-72	-398	-470	-686
Cumulatieve afschrijving op desinvesteringsen	0	72	392	464	506
Afschrijvingen	-1.050	-257	-473	-1.780	-1.982
	-1.050	-247	101	-1.196	113
Stand per 31 december					
Verkrijgingsprijzen	10.000	2.875	3.701	16.607	16.456
Cumulatieve afschrijvingen	-3.050	-1.430	-1.738	-6.218	-4.902
Boekwaarden	6.950	1.445	1.963	10.358	11.554
Afschrijvingspercentages	10% - 20%	10%	10% - 33%		

De actuele waarde van de materiële vaste activa wijkt niet in belangrijke mate af van de boekwaarde. Met ingang van boekjaar 2012 worden de kosten van groot onderhoud geactiveerd als component van de verbouwings- en inrichtingskosten, en niet langer ten laste van de voorziening groot onderhoud gebracht.

2) Onderhanden projecten

	31-12-2012	31-12-2011
Opbrengstwaarde	5.555	5.964
Gefactureerde termijnen	-1.089	-1.116
	4.466	4.848

3) Vorderingen op klanten

Voor het risico van oninbaarheid is op de handelsvorderingen een waardevermindering toegepast van € 1.220.000 (2011: € 1.280.000).

4) Overlopende activa

De overlopende activa zijn als volgt te specificeren:

	31-12-2012	31-12-2011
Vooruitbetaalde huurkosten	715	580
Vooruitbetaalde verzekeringspremies	614	644
Vooruitbetaalde pensioenpremies	278	17
Overige	<u>224</u>	<u>496</u>
	1.831	1.737

5) Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	Groot onderhoud	Pensioen- voorziening	Latente belastingen	Overige voorzieningen	Totaal 2012	Totaal 2011
Stand per 1 januari	500	260	0	4.042	4.802	5.051
Onttrekking	-500	0	0	-959	-1.459	-968
Dotatie	0	390	10	557	957	719
Stand per 31 december	0	650	10	3.640	4.300	4.802

Voorziening voor groot onderhoud

Deze voorziening heeft betrekking op kosten van verbouwings- en inrichtingskosten van gehuurde panden, waaronder de voorgevel. Eens in de vijf jaar wordt het aanzicht en de inrichting van de advieskantoren aangepast aan de actuele standaarden en het imago van de organisatie. Aan het begin van het boekjaar is de voorziening opgeheven en worden de uitgaven aan groot onderhoud geactiveerd als component van de materiële vaste activa.

Pensioenvoorziening

Deze voorziening wordt gevormd voor verplichtingen die uitstijgen boven de jaarlijks gestorte premies op basis van in de uitvoeringsovereenkomst vastgelegde financieringsafspraken met de pensioenuitvoerder.

Overige voorzieningen

Onder de overige voorzieningen is begrepen de voorziening voor beroepsaansprakelijkheid vanwege ingediende en verwachte claims met betrekking tot de werkzaamheden tot en met balansdatum. Alle ingediende claims worden betwist. De voorziening beroepsaansprakelijkheid betreft de claims voor zover die per balansdatum nog niet zijn afgewikkeld en naar verwachting ten laste van de Audit Franchise Company Holland Holding BV zullen komen.

6) Achtergestelde leningen

De besloten vennootschap van de beroepsbeoefenaar die een aansluitingsovereenkomst is aangegaan is verplicht om een achtergestelde lening te verstrekken. De rentevergoeding bedraagt 9,0% (2011 9,5%), gebaseerd op 15-jaars externe kapitaalmarktrente plus een opslag in verband met eraan gerelateerde risico's. De leningen worden in overeenstemming met de gemaakte afspraken afgelost bij uittreden van de beroepsbeoefenaren conform de aansluitingsovereenkomst.

De achtergestelde leningen zijn achtergesteld ten opzichte van alle crediteuren van Audit Franchise Company Holland Holding BV en haar groepsmaatschappijen.

Het verloop van de achtergestelde leningen is als volgt:

	2012	2011
Stand per 1 januari	5.397	5.355
Af: beëindigde overeenkomsten	-336	-262
Bij: bijstorting/nieuw afgesloten overeenkomsten	<u>211</u>	<u>304</u>
Stand per 31 december	5.272	5.397

Het kortlopende deel van de achtergestelde leningen bedroeg € 329.000 (2011: € 226.000)

7) Kortlopende schulden

Belasting en premies sociale verzekeringen

Deze post omvat de door de groepsmaatschappijen in Nederland verschuldigde belastingen. In de verschuldigde belastingen is een bedrag van € 2.334.000 opgenomen voor te betalen vennootschapsbelasting (2011: € 2.600.000).

Overige schulden

De overige schulden zijn als volgt te specificeren:

	31-12-2012	31-12-2011
Onderhanden projecten met een gefactureerde termijn hoger dan de gerealiseerde opbrengsten	4.083	1.702
Te betalen winstdeling	1.867	1.563
Vakantiedagen en vakantiegelden	728	822
Overige	<u>685</u>	<u>675</u>
	7.363	4.762

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000, indien niet anders vermeld)

8) Netto-omzet

De netto-omzet (na eliminatie van interne omzet) is naar segment als volgt te specificeren:

	2012	2011
Samenstellwerkzaamheden	25.691	26.793
Controlewerkzaamheden	21.756	21.839
Adviesdiensten	<u>17.043</u>	<u>17.840</u>
	64.490	66.472

9) Sociale lasten

De sociale lasten zijn als volgt te specificeren:

	2012	2011
Sociale lasten	2.332	2.309
Pensioenlasten	<u>2.584</u>	<u>2.593</u>
	4.916	4.902

De pensioenpremies bedragen 10% van de lonen en salarissen. De premie wordt afgestort aan de pensioenuitvoerder op basis van ontvangen nota's. Indien de dekkingsgraad bij de pensioenuitvoerder minder dan 110% van de pensioentoezeggingen bedraagt staat Audit Franchise Company Holland Holding BV garant voor het verschil. Eind 2012 bedroeg de dekkingsgraad van de pensioenuitvoerder 105% (2011: 108%).

Het gemiddeld aantal personeelsleden in 2012 bedraagt 427 (2011: 445).

10) Overige bedrijfskosten

De overige bedrijfskosten zijn als volgt te specificeren:

	2012	2011
Beheersvergoeding	2.197	2.789
Overige personeelskosten	1.638	1.125
Huisvestingskosten	1.752	1.696
Verkoop- en acquisitiekosten	867	674
Kosten van verzekeringen	831	679
Overige kosten	<u>719</u>	<u>730</u>
	8.004	7.693

Onder beheersvergoeding wordt verstaan de management fee aan de partner-bv (personal holding) voor het ter beschikking stellen van de arbeidsinbreng door de beroepsbeoefenaren. De beheersvergoeding is niet geïndexeerd.

11) Rentelasten en soortgelijke kosten

De rentelasten en soortgelijke kosten zijn als volgt te specificeren:

	2012	2011
Rentelasten vergoed aan beroepsbeoefenaren	619	691
Overige rentelasten en soortgelijke kosten	<u>34</u>	<u>41</u>
	653	732

ENKELVOUDIGE BALANS (voor winstverdeling) (bedragen x € 1.000)

	31-dec-12	31-dec-11
<u>Vaste activa</u>		
Financiële vaste activa		
Deelnemingen	16.569	17.750
<u>Vlottende activa</u>		
Vorderingen		
Vorderingen op aandeelhouders	6.557	5.374
Overige vorderingen	487	177
Overlopende activa	<u>946</u>	<u>854</u>
	7.990	6.405
Liquide middelen	18	2.456
<u>Totaal</u>	<u>24.577</u>	<u>26.611</u>
	31-dec-12	31-dec-11
<u>Passiva</u>		
Eigen vermogen	(12)	
	9.754	10.818
Voorzieningen	4.300	4.802
Langlopende schulden		
Achtergestelde leningen	4.943	5.171
Overlopende passiva	<u>2.165</u>	<u>2.253</u>

	7.108	7.424
Kortlopende schulden		
Achtergestelde leningen	329	226
Schulden aan leveranciers	14	27
Belasting en premies sociale verzekeringen	2.332	2.600
Overige schulden	509	484
Overlopende passiva	231	230
	3.415	3.567
Totaal	<u>24.577</u>	<u>26.611</u>

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING
(bedragen x € 1.000)

	2012	2011
Resultaat deelnemingen	9.407	10.414
Overige baten en lasten na belastingen	-71	-14
Resultaat na belastingen	<u>9.336</u>	<u>10.400</u>

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS
(bedragen x € 1.000, indien niet anders vermeld)

12) Eigen vermogen

De samenstelling van het eigen vermogen is als volgt te specificeren:

	<i>2012</i>	<i>2011</i>
Geplaatst kapitaal	18	18
Agio	400	400
Resultaat na belasting	<u>9.336</u>	<u>10.400</u>
	9.754	10.818
<i>Resultaat na belasting</i>		
Stand per 1 januari	10.400	10.682
Af: dividenduitkering	-10.400	-10.682
Bij: resultaat lopend boekjaar	<u>9.336</u>	<u>10.400</u>
Stand per 31 december	9.336	10.400

Van het overzicht van het totaalresultaat is afgezien, omdat het totaalresultaat van Audit Franchise Company Holland Holding BV gelijk is aan het resultaat na belastingen (2011 idem). Er zijn in het boekjaar geen baten en lasten die rechtsreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt.

Vragen ochtend:

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (20 minuten, 15 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2012 van Audit Franchise Company Holland:

- 1.1 vorderingen op klanten en
- 1.2 kosten van uitbesteed werk en andere kosten,

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie:

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen controledoelstellingen).

Antwoordindicatie:

Grootte	Kenmerken	Controleaspecten
<u>Vorderingen op klanten:</u> in 2012 € 9.632, in 2011 € 7.835 Post is gestegen met € 1.797 (23%). Post bedraagt 27% van balanstotaal en ruim 100% van het groepsvermogen en is daarmee van diepgaande invloed. (2 punten)	De voorziening is in 2012 gedaald t.o.v. 2011: € 1.220 (2011: € 1.280). De netto-omzet laat eveneens een daling zien naar € 69.490 (in 2011 nog € 71.472. De stijging van vorderingen ligt niet in lijn met de omzet, noch met de casustekst waar wordt gesproken van een toenemende vorderingen (zie 2.3 controlling). Mogelijk sprake van waarderingsaspect t.a.v. vorderingen op klanten. (3 punten)	Met name gericht op juistheid / waardering: van de post. De toereikendheid van de voorziening oninbaarheid dient genoemd te worden. (2 punten)
<u>Kosten van uitbesteed werk en andere kosten:</u> in 2012 € 15.624 en in 2011: € 14.906, een stijging van € 718. Post bedraagt 29,9% van de totale bedrijfslasten en 24,2% van de netto omzet en is daarmee van diepgaande invloed. (2 punten)	De kosten van uitbesteed werken nemen toe, waar de totale netto-omzet daalt. Ook nemen de lonen en salarissen af van € 23.334. naar € 21.940: een daling van € 1.394. De casustekst meldt dat het lastig is om aan geschoold personeel te komen. Bij een dalende omzet en dalende personeelskosten worden wellicht werkzaamheden door ZZP'ers opgevangen.	Gegeven de kenmerken voornamelijk op juistheid (juiste tarieven van de ZZP'ers) maar ook op volledigheid van de kosten gegeven dalende omzet (afgrenzing). (3 punten)

Grootte	Kenmerken	Controleaspecten
	Ook worden afwijkende tarieven gehanteerd bij specialisten. (3 punten)	

Vraag 2 Risicoanalyse (30 minuten, 21 punten)

- 2.1 Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2012 van Audit Franchise Company Holland Holding B.V. Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening. Het generieke risico inzake de hoge mate van automatisering mag niet worden genoemd.
- 2.2 Geef voor ieder bij vraag 2.1 genoemd risico twee specifieke maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.
- 2.3 Beargumenteer voor alle bij vraag 2.1 beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in NV COS 315 in paragraaf 28 onder a-f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie

Noot vooraf: Algemeen risico inzake hoge mate van automatisering niet honoreren, ook niet voor de IB maatregelen of een genoemd significant risico. Met de drie risico's kunnen 21 punten bij elkaar worden geschreven.

Antwoord:

Nr.	2.1: Risico (3 punten, alleen incl. goede argumentering).	2.2: IB maatregelen (3 punten mits risico afdoende wordt gemitigeerd)	2.3: (1 punt mits beargumenteerd totaal 3 punten voor deze vraag)
1	Met klanten worden vaste prijsafspraken gemaakt. Hierbij bestaat het risico dat opdrachten een overschrijding in uren kennen die niet facturerabel zijn, waardoor het risico bestaat op een te hoge weergave van de post onder handen werk -> juistheid OHW positie	• Actuele administratie OHW • Analyse door Controlling op balansmoment van OHW positie versus vaste prijsafpraak. • Verschillen analyse per opdracht door Controlling.	A: bewust OHW te hoog waarderen.

Nr.	2.1: Risico (3 punten, alleen incl. goede argumentering).	2.2: IB maatregelen (3 punten mits risico afdoende wordt gemitigeerd)	2.3: (1 punt mits beargumenteerd totaal 3 punten voor deze vraag)
2	Verschuivingsgevaar door verschillende tarief niveaus medewerkers (geldt ook voor ZZP'ers) -> volledigheid omzet, immers hoge tarieven in rekening brengen, lage tarieven als omzet verantwoorden.	- Tarieven koppelen aan medewerkers en middels logging wijzigingen in tabel bijhouden - Controle op juiste tarieven door Controlling.	A: bewust schuiven met tarieven.
3	Verschuivingsgevaar opdrachten regiebasis naar vaste prijsbasis: regie-uren in rekening brengen maar verantwoorden onder vaste prijs > volledigheid omzet.	- Iedere opdracht kent eigen verantwoordelijke - Uren boeken op klanten is alleen mogelijk door bij een opdracht betrokken medewerker.	A, bewust uren verschuiven en niet als omzet verantwoorden.
4	Verschuivingsgevaar uren ZZP'ers: door grote inzet kans op verschuiving in de tijd om verplichting en kosten buiten de jaarrekening te houden.	- ZZP'ers dienen tijdig uren te boeken - Periodieke analyse door controlling op geboekte versus gedeclareerde uren door ZZP'ers	A, uren ZZP'ers later verantwoorden waardoor verplichting niet volledig.
5	ZZP uren worden betaald en doorbelast maar niet (of te laat) geboekt - > volledigheid omzet	- ZZP'ers dienen tijdig uren te boeken - Periodieke analyse door controlling op geboekte versus gedeclareerde uren door ZZP'ers	A, bewust niet verantwoorden uren.
6	Risico op hacken online boekhoudsysteem waardoor klanten benadeeld worden en eventuele claims volgen en de betrouwbaarheid van de klantgegevens ter discussie zal staan - > imagooverlies /	- Adequate toegangsbeveiliging met aandacht voor identificatie en authenticatie - Adequate firewall met monitoring dataverkeer.	A (claim niet opnemen). C Complexiteit E: subjectiviteit bij bepaling hoogte claim.

Nr.	2.1: Risico (3 punten, alleen incl. goede argumentering).	2.2: IB maatregelen (3 punten mits risico afdoende wordt gemitigeerd)	2.3: (1 punt mits beargumenteerd totaal 3 punten voor deze vraag)
	toereikendheid claims / discontinuïteit.		
7	Claimrisico u.h.v. aansprakelijkheid: risico dat claims niet worden verantwoord -> toereikendheid voorziening	- Jaarlijkse informatie van aansprakelijkheidsverzekering over lopende claims. - Controlling jaarlijks voorziening laten beoordeling in relatie tot claims	A: claims bewust niet verantwoorden. E: subjectiviteit bij bepaling hoogte claim.
8	Risico op verlies vergunning AFM door lopende tuchtzaak. Raakt continuïteit.	- Monitoring tuchtzaak. - Opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling op dossiers uitvoeren. - Zo nodig inschakelen deskundige t.a.v. vaktechnische issues.	B: gezien claim kan mogelijk vergunning verloren worden: significante ontwikkeling.
9	Overuren niet tijdig registreren teneinde OHW positie en verplichtingen lager vast te stellen.	- Tijdige registratie van alle uren - Controleberekening door de afdeling controlling op jobtime / shoptime uren	A, Bewust overuren niet registreren.

Vraag 3 Indicatoren (25 minuten / 20 punten)

In artikel 12 van de BTA staat 'Alvorens een accountantsorganisatie een opdracht tot het uitvoeren van een wettelijke controle aanvaardt of continueert, beoordeelt zij of zij beschikt over de benodigde vakbekwame medewerkers, tijd en middelen om de wettelijke controle naar behoren uit te voeren.'

Gevraagd

Noem voor elk van de vier aspecten:

1. 'de beschikking hebben over de voldoende medewerkers',
2. 'medewerkers beschikken over de benodigde vakbekwaamheid',
3. 'medewerkers krijgen voldoende tijd om het werk te doen' en
4. 'medewerkers krijgen de beschikking over voldoende middelen om het werk te doen'

1 indicator op basis waarvan de directie de naleving van artikel 12 van de BTA kan beoordelen.

De gevraagde vier prestatie-indicatoren moeten meetbaar zijn en dus vergeleken kunnen worden met een norm.

Antwoord:

Voor elke goede PI mag **maximaal 5 punten** worden toegekend. Hierna wordt een niet limitatieve opsomming gegeven van mogelijke PI's:

De beschikking hebben over voldoende medewerkers:

- De verhouding tussen FTE's en omzet tov een norm of voorgaande perioden
- Het verschil tussen de benodigde en beschikbare FTE's bij de inzet van medewerkers

Medewerkers beschikken over de benodigde vakbekwaamheid:

- Behaalde PE punten medewerkers t.o.v. norm
- Opleidingsniveaus medewerkers t.o.v. norm
- Gemiddelde voortgang in de opleiding van de medewerkers in de controleteams tov een norm of voorgaande perioden.
- Verschillen tussen het deskundigheidsniveau van de ingezette medewerkers en het gezien de werkzaamheden geëiste/normatieve deskundigheidsniveau. Het deskundigheidsniveau kan worden afgemeten aan de hand van het opleidingsniveau en het aantal uren praktijkervaring met een bepaalde materie.

Medewerkers krijgen voldoende tijd om het werk te doen:

- Percentage overuren t.o.v. een norm of voorgaande perioden
- Aantal overuren t.o.v. een norm of voorgaande perioden
- % niet tijdig afgeronde controle-opdrachten t.o.v. een norm of voorgaande perioden.

Medewerkers krijgen de beschikking over voldoende middelen om het werk te doen:

- Uren niet beschikbaar zijn van intranet t.o.v. norm
- Het niet tijdig beschikbaar zijn van actuele handboeken t.o.v. norm.

Vraag 4 Materiële vaste activa

(35 minuten / 23 punten)

Eens in de vijf jaar vindt groot onderhoud plaats aan de verbouwingen en inrichtingen van de gehuurde panden. Alle panden van AFCH worden dan gelijktijdig aangepast aan het nieuwe logo, design, kleurzetting en uitstraling. Op 1 januari 2012 is groot onderhoud afgerond voor een bedrag van € 500.000. De verkrijgingsprijzen van de verbouwings- en inrichtingskosten bedroegen 31 december 2011 € 10.000.000. De ondernemingsleiding verwacht dat de kosten van het volgende groot onderhoud gelijk zullen zijn aan de kosten van groot onderhoud van 1 januari 2012.

Direct na afronding van dit onderhoud heeft de ondernemingsleiding besloten de wijze van afschrijven aan te passen van lineaire methode op basis van historische kostprijs met een voorziening groot onderhoud, naar de componentenmethode. Voor de bepaling van de jaarlijkse afschrijving merkt AFCH op moment van wijziging de geraamde kosten van dit groot onderhoud als een afzonderlijke component van de

verbouwings- en inrichtingskosten aan. Het afschrijvingspercentage op de verbouwings- en inrichtingskosten blijft 10% en het afschrijvingspercentage van de component groot onderhoud is 20%, en de restwaarde is voor beide componenten nihil. Deze gewijzigde methode is verwerkt in de (concept)jaarrekening op balansdatum. De ondernemingsleiding is er daarbij van uit gegaan dat sprake is van een schattingswijziging. Fiscaal blijft de lineaire methode van toepassing.

Gevraagd:

- 4.1 Is het uitgangspunt van de ondernemingsleiding dat hier sprake is van een schattingswijziging juist? Motiveer uw antwoord.

(3 p)

Antwoord: Nee, er is sprake van een stelselwijziging omdat er geen voorziening meer voor groot onderhoud wordt gevormd. Dat is een wijziging in de grondslagen voor waardering van activa en passiva, en van resultaatbepaling (HEV 2012 blz. 87 en blz. 161/162).

- 4.2 Ga uit van toepassing van de methode van lineaire afschrijving op basis van historische kostprijs, met een voorziening groot onderhoud, voor:

- de afschrijving van verbouwings- en inrichtingskosten,
- de kosten van groot onderhoud en,
- de verwerking van de onderhoudsfactuur.

Houd indien nodig rekening met het effect van vennootschapsbelasting.

- 4.2.1 Geef de berekening van de bedragen van bovenstaande punten.

(3 p)

Antwoord: De verkrijgingsprijs is € 10.000.000 en in de loop van het jaar zijn geen investeringen gepleegd. Het afschrijvingspercentage is 10% dus de afschrijvingen in 2011 bedragen € 1.000.000. De factuur voor de kosten van het onderhoud aan het begin van het boekjaar bedraagt € 500.000 (excl. OB). Zodoende zijn de kosten van groot onderhoud € 100.000 in 2012.

- 4.2.2 Geef de journaalposten van bovenstaande punten.

(6p)

Antwoord:

Afschrijvingen: (2p voor journaalpost)

Afschrijving mva	1.000.000	
Aan Verbouwings- en inrichtingskosten		1.000.000

Kosten groot onderhoud: (2p voor journaalpost)

Overige bedrijfskosten	100.000	
Aan Voorziening groot onderhoud		100.000

Onderhoudsfactuur: (2p voor journaalpost)

Voorziening groot onderhoud	500.000	
Aan Crediteuren		500.000

- 4.3 Ga uit van toepassing van de componentenmethode (zonder voorziening groot onderhoud), voor:

- de afschrijving van verbouwings- en inrichtingskosten,

- de kosten van groot onderhoud en,
 - de verwerking van de onderhoudsfactuur.
- Houd indien nodig rekening met het effect van vennootschapsbelasting.

4.3.1 Geef de berekening van de bedragen van bovenstaande punten.

(3 p)

Antwoord: De verkrijgingsprijs van de verbouwings- en inrichtingskosten is nu € 9.500.000 en het groot onderhoud wordt voor € 500.000 geactiveerd. Het afschrijvingspercentage van de verbouwing- en inrichtingskosten is 10% dus de afschrijving in 2012 is € 950.000. Het afschrijvingspercentage van groot onderhoud is 20% dus de afschrijving is € 100.000 in 2012. Omdat de onderhoudskosten nu zijn geactiveerd zijn er geen onderhoudskosten meer.

4.3.2 Geef de journaalposten van bovenstaande punten.

(8 p)

Antwoord:

Afschrijvingen: (2p voor journaalpost)

Afschrijving mva	1.050.000	
Aan Verbouwings- en inrichtingskosten		1.050.000

Kosten groot onderhoud: (2p voor journaalpost)

Geen boeking want onderdeel van afschrijvingen

Onderhoudsfactuur: (2p voor journaalpost)

Voorziening groot onderhoud	500.000	
Aan Crediteuren		500.000

Voorziening latente belastingen: (2p voor journaalpost)

(Verschil tussen commercieel en fiscaal resultaat neemt jaarlijks toe met € 50.000 door lagere afschrijving, Tarief 20%.)

Belastingen (W&V)	10.000	
Aan Voorziening latente vpb (balans)		10.000

Vraag 5: Werkzaamheden en VGC

(20 minuten, 9 punten)

Zie casustekst 2.5 Organisatie vestigingen. De werkzaamheden die AFCH uitvoert betreffen onder meer:

- administratieve ondersteuning;
- ondersteuning op automatiseringsgebied.

Deze werkzaamheden worden veelal bij zowel kleine als grote klanten uitgevoerd waarvoor ook de controle of het samenstellen van de jaarrekening plaatsvindt.

Gevraagd

Geef beargumenteerd aan in hoeverre u hierin een mogelijke bedreiging ziet van zowel de VGC als de NVO.

Antwoord:

Studenten dienen in dit antwoord twee richtingen aan te geven:

1. Deskundigheid (en zorgvuldigheid) wordt geraakt. Kan de accountant wel ondersteuning leveren op automatiseringsgebied? Bedreiging hierbij: eigen belang: eigen ondeskundigheid zal bij latere werkzaamheden worden verdoezeld en / of eigen belang: omzet van accountant zelf. **(3 punten)**

Waarborg is ofwel een hiertoe wel deskundig persoon inhuren ofwel dat een accountant wel zelf deskundig zal kunnen zijn. Gegeven de activiteiten van AFCH BV zal de eigen deskundigheid naar verwachting geen probleem vormen. **(2 punten)**

2. Het tweede aspect is die van de objectiviteit met als bedreiging zelftoetsing. Door ondersteuning op zowel administratie en / of automatisering te leveren ontstaat het gevaar van collisie **(2 punten)**. In par. 5.1 en 5.3 wordt hierover in de NVO specifiek nader ingegaan. Met name het gevaar om beheersdaden te verrichten ligt hier op de loer. Waarborgen naar analogie van par 5.3 NVO 1-4 bullet. Met inachtneming van bovenstaande bullets is e.e.a. mogelijk, anders niet. E.e.a. zal schriftelijk vastgelegd moeten worden **(2 punten)**.

Totaal 9 punten

Vraag 6 Voorzieningen

(20 min / 12 punten)

AFCH heeft in haar (concept)jaarrekeningen voorzieningen gevormd tegen verplichtingen waarvan op balansdatum niet bekend is in welke omvang of wanneer zij zullen ontstaan.

Gevraagd:

6.1 Pensioenvoorziening:

6.1.1.

Hoe kan de

pensioenregeling met de medewerkers van AFCH worden gekwalificeerd volgens de RJ-richtlijnen?

(3 p)

Antw: de pensioenregeling kan worden gekwalificeerd als een 'verplichting aan de pensioenuitvoerder' of toegezegde bijdrageregeling benadering (RJ 271.305) (HEV 2012 blz. 425).

6.1.2 Indien de dekkingsgraad bij de pensioenuitvoerder per balansdatum is gedaald tot 105% van de toezeggingen moet AFCH volgens de RJ-richtlijnen dan een voorziening treffen voor het tekort? Motiveer uw antwoord.

(3 p)

Antw: er moet een voorziening worden gevormd want op basis van de overeenkomst bestaat de verplichting tot het doen van additionele betalingen aan de pensioenuitvoerder (RJ 271.311) (HEV 2012 blz. 428).

AFCH is geconfronteerd met een claim inzake een jaarrekening 2011 van vakantiepark Blauwe Stad BV, waar bij op 3 april 2012 een controleverklaring is afgegeven. De claim, gedateerd op 11 januari 2013, wordt betwist en AFCH heeft een beroepsaansprakelijkheids-verzekering afgesloten. De claim is ingediend omdat volgens de eiser in de jaarrekening 2011 ten onrechte geen afwaardering heeft plaatsgevonden naar lagere bedrijfswaarde. De jurist van de verzekeringsmaatschappij heeft aangegeven dat de kans op een toewijzing van de claim meer waarschijnlijk is dan niet. De hoogte van de ingediende claim bedroeg € 1.200.000. Omdat de claim na het afsluiten van de administratie is ontvangen heeft de leiding deze niet in de jaarrekening 2012 verantwoord.

6.2 Overige voorzieningen:

6.2.1. Heeft de leiding van AFCH juist gehandeld door de claim niet op te nemen in de jaarrekening 2012? Motiveer uw antwoord.

(3 p)

Antw:

Bij het opmaken van de jaarrekening dient rekening gehouden te worden met gebeurtenissen na balansdatum. De claim is een gebeurtenis die nadere informatie geeft over de feitelijke situatie op balansdatum, immers de datum van de verklaring is 3 april 2012, en de jaarrekening van Audit Franchise Company Holland Holding BV is nog niet opgemaakt. Het effect van de claim dient te worden verwerkt in de jaarrekening en er moet een voorziening worden getroffen van € 1.200.000 ten laste van het resultaat van 2012 (HEV 2012 blz. 71-72).

6.2.2. Geef gemotiveerd aan of de hoogte van de claim mag worden gesaldeerd met de vordering op de verzekeringsmaatschappij.

(3 p)

Antw: ook als het waarschijnlijk is dat Audit Franchise Company een vergoeding van de verzekeringsmaatschappij zal ontvangen, blijft zij aansprakelijk voor het gehele bedrag en dient een voorziening te worden getroffen ter grootte van de verwachte vergoeding (RJ 252.312). Er mag slechts worden gesaldeerd als volgens de wet of de (verzekerings)overeenkomst de bevoegdheid bestaat tot verrekenen. Indien volgens de verzekeringspolis een vordering ontstaat op de verzekeringsmaatschappij moet deze, rekening houdend met eigen risico of no-claim, worden geactiveerd ten gunste van de kosten van de claim HEV 2012 blz. 375).

Einde ochtenddeel

Vragen middag:

Vraag 1 Beschrijving opbrengstverantwoording (60 minuten, 37 punten)

Gevraagd:

Beschrijf met betrekking tot controle-opdrachten de administratieve organisatie gericht op de volledigheid van de opbrengstverantwoording. Hanteer daarbij het volgende antwoordmodel:

A *Risico-analyse (circa 5 minuten)*

- 1 Benoem de typologie.
- 2 Benoem de twee belangrijkste attentiepunten.

B *Primaire vastleggingen (circa 30 minuten)*

Volg in uw verdere antwoord de hierna in de tijd gefaseerde werkzaamheden:

- 3 Autoriseren van de uurtarieven door de directie.
- 4 Vaststellen 'In the shop time' van medewerkers en ZZP'ers door HRM.
- 5 Uitbrengen offertes en afsluiten overeenkomsten door de partners en de controleleiders.
- 6 Vaststellen van controleplannen en werkprogramma's door de controleleiders.
- 7 Uitvoeren van controlewerkzaamheden bij de klanten en verstrekken van werkverantwoordingen door de controlemedewerkers.
- 8 Bewaken van de voortgang van de verrichte controlewerkzaamheden en het verzorgen van de facturering aan de klanten door de controleleiders.

C *Controlewerkzaamheden (circa 25 minuten)*

- 9 Verrichten van materiële verbandscontroles en cijferbeoordelingen door controlling.

Antwoord

1 Benoem de typologie (2p)

Overige dienstverlening.

2 Benoem de twee belangrijkste attentiepunten (maximaal 4p)

Bij de inrichting van de administratieve organisatie dienen de volgende risico's te worden onderkend, wil de volledigheid van de opbrengstverantwoording gewaarborgd kunnen worden:

- 2 verschuivingsgevaar van de verantwoording van directe uren bij opdrachten op basis van regie naar opdrachten op basis van aanneemsom;
- 2 verschuivingsgevaar van de verantwoording van directe uren naar indirecte uren.

Overige aanvaardbaar te achten attentiepunten mogen met 1 punt worden beloond.

3 Autoriseren van de uurtarieven door de directie (2p)

De directie stelt de uurtarieven per functie voor de medewerkers en de ZZP'ers vast. Door middel van een elektronisch fiat (autorisatie) worden de tarieven weggeschreven naar een tarieven stambestand.

4 Vaststellen 'In the shop time' van medewerkers en ZZP'ers door HRM (3p)

Hoofd HRM autoriseert de arbeidscontracten en muteert het personeels-stambestand. HRM stelt de beschikbare tijd (in the shop) vast aan de hand van 'the paid time' en de (geoorloofde) absentie van zowel de medewerkers als de ZZP'ers.

5 Uitbrengen offertes en afsluiten overeenkomsten met cliënten door de partners en de controleleiders (2p)

In samenwerking brengen de controleleiders en de partners offertes uit. De partner autoriseert het uitbrengen van de offerte in het CRM systeem. Ook de acceptatie of afwijzing van de offertes cq het afsluiten van de overeenkomsten worden in het CRM systeem geregistreerd.

6 Vaststellen van controleplannen en werkprogramma's door de controleleiders (2p)

De controleleiders stellen op basis van de geaccepteerde offertes de controleplannen en de werkprogramma's op en leggen deze vast in het (elektronisch) dossier.

7 Uitvoeren van controlewerkzaamheden bij de klanten en verstrekken van werkverantwoordingen door de controlemedewerkers (3p)

De controlemedewerkers verrichten op basis van de werkprogramma's werkzaamheden en stellen werkverantwoordingen (controlememoranda) op. In de werkverantwoording staan opgenomen: de verrichtte werkzaamheden, de bevindingen en de bestede directe en indirecte uren. De werkverantwoordingen worden vastgelegd in het (elektronisch) dossier en het urenpakket.

8 Bewaken van de voortgang van de verrichte controle werkzaamheden en het verzorgen van de facturering aan de klanten door de controleleiders (3p)

O.b.v. de prijsafspraken, werkverantwoordingen en voortgang verzorgen de controleleiders de facturering. Met het vastleggen worden de factuurgegevens verstrekt aan de administratie.

9 Verrichten van materiële verbandscontroles en cijferbeoordelingen door controlling (16p)

Bij alle opdrachten

- 2 Aantal uitgebrachte offertes = aantal niet geaccepteerde offertes + aantal geaccepteerde offertes.
- 2 Betaalde tijd werknemers – geoorloofde absentie werknemers + betaalde tijd ZZP'ers = In the shop.
- 2 In the shop = aan regieopdrachten toegeschreven directe uren + aan opdrachten tegen aanneemsom toegeschreven directe uren + totaal verantwoorde indirecte uren.

Bij opdrachten op basis van regie

- 2 Aan regieopdrachten toegeschreven directe uren *
geautoriseerde tarieven = opboeking OHW = toename debiteuren
- 2 Ter mitigering van de verschuivingsgevaaren: Leggen van relaties, zowel onderling als in de tijd, tussen de verantwoorde directe en indirecte uren en tussen de genormeerde opoffering aan directe uren in het controleplan en de werkelijk opgeofferde uren volgens de werkverantwoording.

Bij opdrachten op basis van aanneemsom

- 2 Aan opdrachten tegen aanneemsom toegeschreven directe uren *
geautoriseerde tarieven = opboeking OHW.
- 2 Te factureren volgens overeenkomst (geaccepteerde offerte) met klant = toename debiteuren.
- 2 Ter mitigering van de verschuivingsgevaaren: Leggen van relaties tussen de verwachte opoffering aan directe uren volgens de offerte en het controleplan (calculatieresultaat), de verhouding tussen de verantwoorde directe en indirecte uren en de genormeerde opoffering aan directe uren in het controleplan en de werkelijk opgeofferde uren volgens de werkverantwoording.

Vraag 2 Personeelsopties (35 minuten / 24 punten)

Aan een 40-tal talentvolle medewerkers van AFCH zijn op 1 januari 2012 aandelenopties toegekend die recht geven op 250 gecertificeerde aandelen tegen € 78 per aandeel. De opties kunnen op 31 december 2014 worden uitgeoefend waardoor de medewerkers in het bezit komen van gecertificeerde aandelen. De certificaten van aandelen worden bij uitoefening op 31 december 2014 uitgegeven. Uitoefening door middel van afwikkeling in geld is niet mogelijk. Jaarlijks wordt op 31 december met behulp van waarderingsmodellen de uitoefenprijs vastgesteld. Op 1 januari 2012 was van elke optie de uitoefenprijs en de reële waarde gelijk aan € 78, en de nominale waarde van het onderliggende gecertificeerde aandeel gelijk aan € 26. Vanwege de tegenvallende resultaten over 2012 is de waarde op 31 december 2012 gedaald naar € 70 maar naar verwachting zal de waarde op 31 december 2013 € 84 bedragen en op 31 december 2014 € 100. De optieregeling is nog niet verwerkt in de concept-jaarrekening 2012.

In de beantwoording van de vraagstelling mag worden afgezien van vennootschapsbelasting.

Gevraagd:

- 2.1 Welke twee waarderingmethoden staan AFCH volgens de RJ-richtlijnen ter beschikking voor verwerking van de opties op gecertificeerde aandelen in de jaarrekening van 2012?

(1 p)

Antwoord: Share-based payment transacties met personeel kunnen worden verwerkt tegen de reële waarde of tegen de intrinsieke waarde (RJ 275.302) **(1p)** (HEV 2012 blz. 668).

- 2.2 Hoe wordt de waarde van de aandelenopties volgens beide methoden bepaald, indien geen sprake is van prestatiegerelateerde voorwaarden?

(5 p)

Antwoord: De reële waarde van aandelenopties moet op waarderingsdatum worden bepaald op basis van marktprijzen, indien deze beschikbaar zijn. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de voorwaarden waarop die aandelenopties zijn toegekend (2p). Indien er geen marktprijzen beschikbaar zijn, schat de onderneming de reële waarde van de toegekende aandelen met behulp van een optiewaarderingsmodel. De onderneming dient rekening te houden met factoren waarmee goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde marktparticipanten rekening zouden houden bij de keuze van het te hanteren optiewaarderingsmodel (RJ 275.403) (HEV 2012 blz. 689 / E&K 6^e druk blz. 183) (1p). De intrinsieke waarde van een aandelenoptie dient te worden bepaald als het positieve verschil tussen de reële waarde van het onderliggende aandeel en de uitoefenprijs, en dient op iedere verslagdatum te worden bepaald. (RJ 275.314) (HEV 2012 blz. 673) (E&K 6^e druk blz. 184) (2p).

- 2.3 Stel dat de actuele waarde per optie van 250 gecertificeerde aandelen op 1 januari 2012 gelijk is aan € 1.000, en dat AFCH deze waarde hanteert. Geef de journaalpost van de toekenning van de opties op 1 januari 2012, en de journaalpost van de uitoefening op 31 december 2014.

(6 p)

Antwoord (E&K 6^e druk blz. 184):

Toekenning op 1 januari 2012: (2 p)

Lonen en salarissen (personeelskosten)	40.000	
Aan Overige reserves (eigen vermogen)		40.000

Uitoefening op 31 december 2014: (4p)

Liquide middelen ($40 * 250 * € 78$)	780.000	
Overige reserves (eigen vermogen)	40.000	
Aan Aandelenkapitaal ($10.000 * € 26$)		260.000
Aan Agio		560.000

- 2.4 Geef de berekening van de waarde van de opties op 31 december 2012, op 31 december 2013 en op 31 december 2014 indien gebruikt wordt gemaakt van de intrinsieke waarde.

(4 p)

Antwoord:

	aandelenprijs	intrinsieke waarde	
1-jan-12	78,00	-	
31-dec-12	70,00	-	
31-dec-13	84,00	6,00	
31-dec-14	100,00	22,00	(1p)

Intrinsieke
waarde

2012 (= 10.000 * € 0 * 1/3)	-	(1p)
2013 (= (10.000 * € 6 * 2/3) - 0)	40.000	(1p)
2014 (= (10.000 * € 22 * 3/3) - 40.000)	180.000	(1p)
	<u>220.000</u>	

2.5 Geef de journaalposten van de verwerking van de opties in de jaarrekeningen van 2012, 2013 en 2014 van de waarderingmethode van het antwoord op vraag 2.4.

(8 p)

Antwoord: (E&K 6^e druk blz. 184 + 185)

Journaalpost 2013: (2 p)

Lonen en salarissen (personeelskosten)	40.000	
Aan Overige reserves (eigen vermogen)		40.000

Journaalpost 2014: (6 p)

Lonen en salarissen (personeelskosten)	180.000	
Aan Overige reserves (eigen vermogen)		180.000
Liquide middelen (10.000 * € 78)	780.000	
Overige reserves	220.000	
Aan Aandelenkapitaal (10.000 * € 26)		260.000
Aan Agio		740.000

Vraag 3 Controleprogramma vorderingen (30 minuten, 21 punten)

Gevraagd:

Beschrijf de controle van de balanspost vorderingen op klanten. Hierbij dient u er van uit te gaan dat de controle van de jaarrekening van Audit Franchise Company Holland Holding BV al op 15 januari 2013 afgerond dient te zijn. Besteed in uw uitwerking aandacht aan:

- controledoelstelling;
- risicoanalyse;
- cijferbeoordeling;
- overige gegevensgerichte controlewerkzaamheden inclusief verbandscontroles.

Antwoord:

Doelstelling (2 punten)

Bestaan / waardering / en in mindere mate eigendom van de post.
Daarnaast toereikendheid voorziening dubieus.

Risico analyse: (4 punten)

- toename vorderingen, geeft een groter risico op oninbaarheid.
- Krachtens casus wordt deel uren niet facturabel geacht.
Risico op onterecht opvoeren omzet / vordering.

Cijferbeoordeling (5 punten)

De gebruikte cijfers worden aangesloten op de financiële administratie. Ten aanzien van vorderingen op klanten zal een vergelijking van de debiteuren in de tijd plaatsvinden, gerelateerd aan de begroting,

voorgaande periodes en gerelateerd aan de omzet. Tevens zal een ouderdomsanalyse (gemiddelde betaaltermijn) worden uitgevoerd alsmede een analyse per (grote) debiteur voor het boekjaar, gerelateerd aan de omzet en in vergelijking met voorgaande jaren.

Overige gegevensgerichte controle (10 punten)

Omdat de controle al op 15 januari afgerond moet zijn zal afloopcontrole slechts beperkt inzetbaar zijn. Studenten dienen dit niet als enige te noemen: dan zeker niet de volle punten toewijzen. Als alternatief zal voor enkele grotere posten een ontstaanscontrole plaats moeten vinden door de opdracht, gemaakte uren en eventuele accordering door de klant op te vragen **(2p)**. Ook zullen voorschotnota's van de betreffende debiteuren middels een deelwaarneming beoordeeld moeten worden. Verder zal het verloop van de voorziening worden beoordeeld inclusief beoordeling van de noodzakelijk geachte dotatie alsmede onttrekkingen. Tevens zullen directienotulen worden doorgenomen op vastlegging van de kredietwaardigheidstoets en mogelijke betalingsproblemen van klanten **(2p)**.

De dotatie alsmede de onttrekkingen aan de voorziening zullen in detail worden beoordeeld. De dotatie zal middels een post voor post benadering worden herberekend **(2p)**.

De volgende **verbandcontrols** dienen te worden gelegd **(4p)**:

- Debiteuren 1/1 -/- ontvangsten +/- omzet -/- afboeking oninbaarheid = stand debiteuren ultimo boekjaar. Een en ander in totalen en voor de grotere debiteuren
- Stand voorziening 1/1 +/- dotatie -/- afboekingen = stand voorziening ultimo boekjaar.

Studenten die (een deel van) de controle dynamiseren door al voor jaareinde werkzaamheden te verrichten: positief waarderen.

Vraag 4 Achtergestelde lening (10 minuten / 8 punten)

AFCH kent overeenkomsten van achtergestelde leningen met beroepsbeoefenaren die een aansluitingsovereenkomst hebben. Deze aansluitingsovereenkomst houdt in dat elke beroepsbeoefenaar arbeid ter beschikking stelt aan Audit Franchise Company ter uitoefening van het beroep. Voor deze aansluitingsovereenkomst wordt een vergoeding uitgekeerd aan de partner-bv (personal holding) van de beroepsbeoefenaar. Deze beroepsbeoefenaren zijn tevens de aandeelhouders in het geplaatste aandelenkapitaal van Audit Franchise Company. Op de achtergestelde leningen wordt een jaarlijks vastgestelde rente vergoed, en de leningen zijn achtergesteld ten opzichte van alle crediteuren van Audit Franchise Company.

Gevraagd:

- 4.1 Beargumenteer met behulp van RJ-richtlijnen waarom deze achtergestelde leningen niet tot het eigen vermogen van Audit Franchise Company Holland Holding BV kan behoren.

(3 p)

Antw: Een lening is een per balansdatum vaststaande verplichting die gebruikelijk door betaling wordt afgewikkeld. Om te kwalificeren als eigen vermogen moet de rechtspersoon altijd een uitgaande kasstroom kunnen verhinderen, en daarvan is geen sprake. Hierbij moet de economische realiteit van de contractvoorwaarden worden vastgesteld en niet de juridische vorm (RJ 290.204) (HEV 2012 blz. 317).

- 4.2 Beargumenteer aan de hand van RJ-richtlijnen waarom de achtergestelde leningen tot het garantievermogen van Audit Franchise Company Holland Holding BV behoren

(3 p)

Antw: Het begrip garantievermogen is geen wettelijke terminologie. Omdat het is achtergesteld bij andere verplichtingen maakt het onderdeel uit van het begrip garantievermogen zoals dat in RJ 240.244 en 305 is aangegeven. Omdat de achterstelling geldt voor alle crediteuren behoren de leningen tot het garantievermogen. Garantievermogen is een verzamelterm voor al het vermogen dat een bufferfunctie heeft ten opzichte van schuldeisers (HEV 2012 blz. 318).

- 4.3 Beargumenteer of het mogelijk is het garantievermogen in de balans van Audit Franchise Company Holland Holding BV tot uitdrukking te brengen.

(2 p)

Antw: Vanwege de toepassing van voorgeschreven balansmodellen is het niet mogelijk door middel van een tussentelling het garantievermogen aan de creditzijde van de balans te tonen. Het is mogelijk om het bedrag van het garantievermogen in de toelichting te vermelden (HEV 212 blz. 318).

Vraag 5 Verklaring bij jaarrekening Audit Franchise Company Holland Holding BV (15 minuten, 10 punten)

Zie casustekst bij deel 3 Bureau Vaktechniek. Zoals gemeld hebben zowel de AFM als een gedupeerde klant een klacht ingediend bij de Accountantskamer in Zwolle. De uitspraak heeft negatief uitgepakt voor AFCH en in het bijzonder Bram Vleutenberg. Ondanks het aangetekende beroep is ook een claim ingediend door de gedupeerde klager. De claim is vooralsnog niet opgenomen door AFCH omdat enerzijds de claim wordt betwist en anderzijds beroep is aangetekend tegen de uitspraak inzake de schorsing. Hangende beide zaken wenst de directie van AFCH geen verdere ruchtbaarheid aan de zaak te geven, noch hierover iets in de jaarrekening te vermelden.

Gevraagd:

- 5.1 Geef gemotiveerd aan welke werkzaamheden u zult uitvoeren ten aanzien van de ingediende claim (Let op: van u wordt geen volledig controleprogramma verwacht).

Antwoord:

De controlerend accountant zal de uitspraak van de rechtszaak bij de accountantskamer bestuderen **(1p)**. Tevens zal hij , via de huisadvocaat, de ingediende claim opvragen en navraag doen omtrent de succeskans daarvan, eventueel bij de eigen advocaat **(1p)**. Tevens zal de accountant nagaan of AFCH in dit geval een beroep kan doen **(1p)** op de aansprakelijkheidsverzekering en de correspondentie die terzake is gevoerd bestuderen **(1p)**. Tevens zal de accountant kennisnemen van de correspondentie met de AFM ter zake teneinde te beoordelen of de vergunning krachtens de WTA mogelijk gevaar loopt **(1p)**. **(totaal 5 punten)**

- 5.2 Geef gemotiveerd aan welke controleverklaring u zou verstrekken bij de jaarrekening 2012 van AFCH, er van uitgaande dat u de controlerend accountant bent. Geef twee mogelijkheden.

Antwoord:

Afhankelijk van de bevindingen onder a zal de accountant komen tot de volgende controleverklaringen:

1. De beroepsaansprakelijkheid dekt de schade en zal niet tot potentiële financiële gevolgen leiden. Ook de AFM vergunning komt niet in gevaar: goedkeurende controleverklaring.
2. De beroepsaansprakelijkheid dekt de schade niet en de claim kent een reële kans van slagen. In dat geval volgt, indien AFCH BV de claim niet wenst te voorzien een bedenking tegen de verantwoording die afhankelijk van de materialiteitsinschatting tot een controleverklaring met beperking (materieel) of een afkeurende controleverklaring (diepgaande invloed) zal leiden.
3. Indien de vergunning van AFCH naar verwachting ingetrokken gaat worden zal dit kunnen leiden tot een ernstige onzekerheid in de verantwoording i.v.m. mogelijke discontinuïteit, al dan niet in combinatie met 1, 2 bovenstaand **(1 goede verklaring: 2 punten, 2 goed: 5 punten)**.

Einde middagdeel

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Bouw Totaal Groep (BTG)

1.1 Algemeen

De heer Gerferni is in 1947 begonnen met een aannemersbedrijf in Arnhem. Hoewel de start van het bedrijf moeilijk was, is het bedrijf in de loop der jaren gestaag gegroeid. Het bedrijf stond bekend als een lokale betrouwbare aannemer.

In 1973 is de heer Gerferni met pensioen gegaan en hebben twee naaste medewerkers de meerderheid van de aandelen in het bedrijf overgenomen. Na 1973 is een aantal bouwbedrijven overgenomen die in verschillende regio's van Nederland werkzaam waren. Bij een reorganisatie in 1975 zijn deze bouwbedrijven ondergebracht in drie regionale werkmaatschappijen onder de gemeenschappelijke naam Bouw Totaal Groep (BTG). Deze bedrijven zijn zelfstandig en decentraal georganiseerd, maar vormen tegelijkertijd een hecht netwerk waarbinnen kennis en ervaring worden uitgewisseld. De opdrachtgevers zijn overheden, ontwikkelaars, beleggers, corporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, bedrijven en particuliere woonconsumenten. Naast de bouwbedrijven is binnen BTG een vierde werkmaatschappij actief. Deze onderneming is gevestigd in Utrecht en verhuurt voor de bouw benodigd materieel aan de bouwbedrijven van BTG en aan derden. Begin 2012 is een 90% belang verworven in een Surinaamse houthandel en -zagerij, Maribo-Timber NV.

Binnen BTG is alle expertise in huis om het gehele bouwproces te beheersen. Bij de groep werken circa 350 medewerkers.

1.2. Ondernemingsvisie van BTG

Algemeen

BTG wil een betrokken, betrouwbare en transparante partner zijn voor de opdrachtgevers en tegen lage kosten duurzame producten realiseren.

Dit wil BTG bereiken met medewerkers die zich blijvend ontwikkelen in kennis en vaardigheden. Doordat verantwoordelijkheden in de organisatie sterk zijn gedelegeerd, ontstaat er een prettige en professionele samenwerking met alle bij de projecten betrokken partijen.

Kernbegrippen in de ondernemingsvisie

Ondernemerschap

De decentrale structuur maakt dat de medewerkers efficiënt en flexibel kunnen opereren en zich persoonlijk verantwoordelijk voelen. Wie zaken doet met een BTG bedrijf, heeft te maken met een ondernemer die beslissingen kan nemen en dicht bij de opdrachtgevers staat.

Integrale oplossingen

In de loop der jaren is door BTG een uniforme werkwijze voor bouwopdrachten ontwikkeld. Deze werkwijze gaat uit van een uitgebreide analyse van de wensen van opdrachtgevers. De binnen de groep aanwezige kennis en ervaring garandeert dat vervolgens een oplossing wordt ontwikkeld die voor de klant daadwerkelijke meerwaarde betekent. Deze aanpak blijkt steeds meer in een groeiende behoefte van de markt te voorzien.

Informatiesysteem

Verantwoordelijkheden liggen zo dicht mogelijk bij het niveau waar het werk wordt gedaan. Mensen nemen beslissingen over hun eigen werk en evalueren die beslissingen later aan de hand van de resultaten. Dit wordt ondersteund door een informatiesysteem dat de spil vormt van deze werkwijze. Hardware en programmatuur zijn beschikbaar zodat er altijd inzicht is in de feitelijke stand van zaken ten opzichte van de planning.

Voortdurende verbetering

Het uitgangspunt van BTG is dat door het leggen van integrale verantwoordelijkheid bij elke individuele werknemer het functioneren van zowel de organisatie als de medewerker aan motivatie en kwaliteit wint. Daarvoor is het noodzakelijk dat BTG de medewerkers mogelijkheden biedt voor persoonlijke groei en ontwikkeling. Voortdurende verbetering is daarbij het motto.

Bundeling van krachten

In de decentrale structuur wordt aandacht gegeven aan het delen van kennis en ervaring tussen bedrijven. Voor complexe projecten werken bedrijven samen. Op deze manier worden de sterke kanten van de compacte, decentrale bedrijven gecombineerd met de schaalgrootte en veelzijdigheid van de groep.

2 Recente ontwikkelingen

Ook BTG merkt de gevolgen van de economische crisis. Voor de bouwbedrijven betekent het dat bouwopdrachten moeilijker zijn te verwerven. Met name ontwikkelaars en corporaties verstrekken nauwelijks nog opdrachten. De opdrachten die nog wel gegeven worden komen voornamelijk van overheden en zorg- en onderwijsinstellingen. Veel van deze opdrachten kenmerken zich door het relatief langdurige traject van de eerste onderhandeling tot de start van de feitelijke bouw. Deze klanten wensen integrale oplossingen en zijn veeleisend ten aanzien van de geleverde kwaliteit.

Als recent voorbeeld van de maatregelen die de overheid neemt om de bouwactiviteiten in Nederland te stimuleren is de BTW-verlaging voor renovatieactiviteiten te noemen.

De crisis zal ook zeker consequenties hebben voor de werkgelegenheid bij de bouwbedrijven van BTG. Dit uit zich onder andere in de afname van het aantal vaste medewerkers en een toenemende inzet van ZZP'ers.

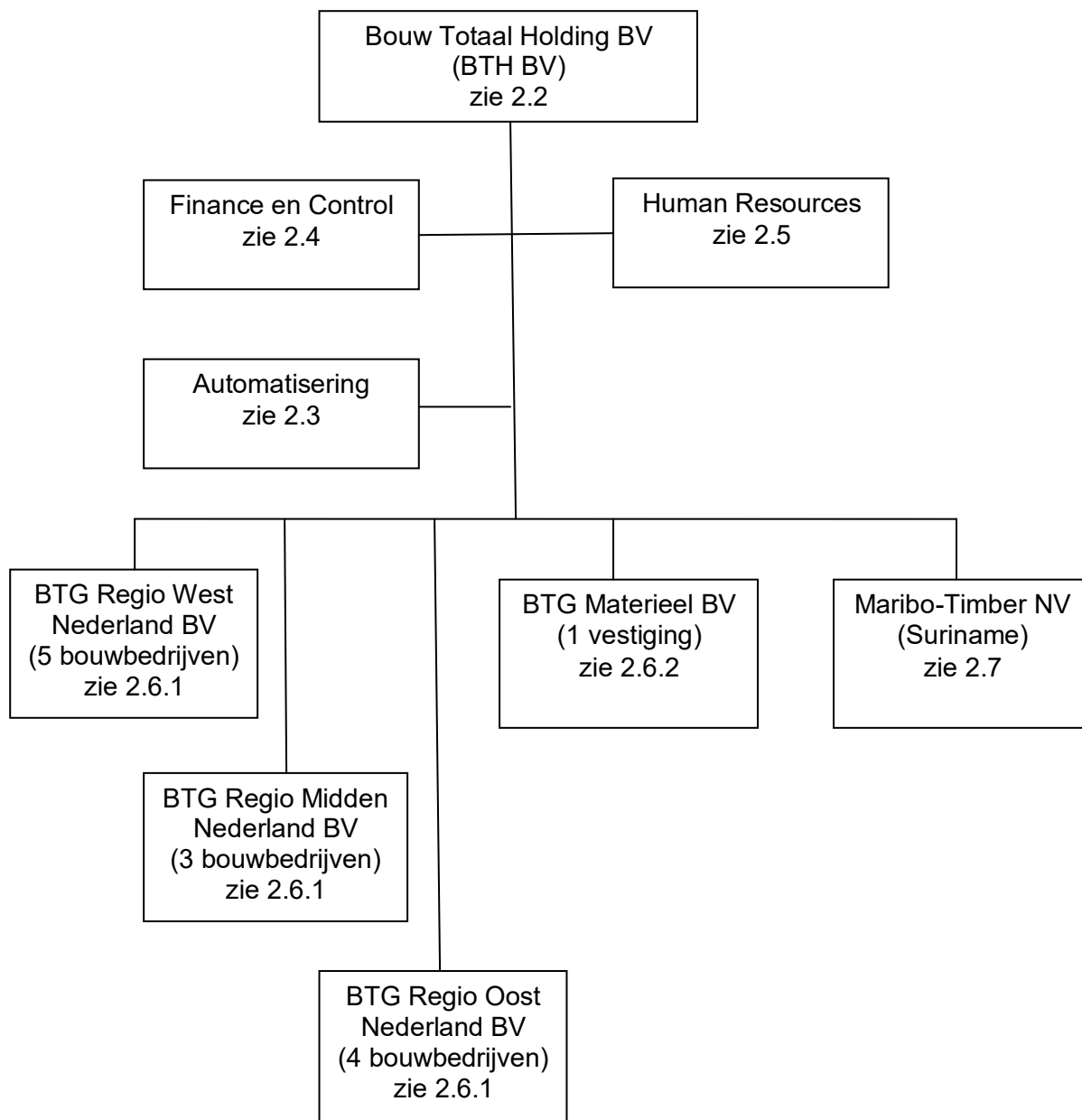
Ondanks de crisis zijn de ontwikkelingen bij BTG Materieel BV positief. De indruk bestaat dat bouwbedrijven vaker materieel huren dan dat zij deden voor de crisis. De vermoedelijke oorzaak hiervoor is dat investeringen in eigen bouwmachines door de onzekere marktomstandigheden worden uitgesteld. BTG wil zo veel mogelijk profiteren van deze ontwikkeling op de huurmarkt van bouwmachines.

BTG is er van overtuigd dat de crisis nog wel enige jaren zal duren en zij zal bij het formuleren van de strategie daar dan ook terdege rekening mee moeten houden.

Deel 2 Organogram en beschrijving van BTG

2.1 Organogram

BTG kent een platte organisatiestructuur waarin zo slagvaardig mogelijk wordt gewerkt. In onderstaand organogram is een verwijzing opgenomen naar de beschrijvingen.

Figuur 1: Organogram BTG

2.2 Bouw Totaal Holding BV (BTH BV)

De directie van de holding bestaat uit twee leden. De heer Jansen is algemeen directeur/voorzitter en de heer de Vrede is verantwoordelijk voor Automatisering, Finance en Control en Human Resources.

De directeuren van de BTG regio BV's leggen verantwoording af aan de heer Jansen en zijn zelf verantwoordelijk voor het toezicht en de aansturing van de BTG bouwbedrijven in hun regio.

De aandelen van BTH BV zijn voor 52% in bezit van de heer Jansen. De heer de Vrede en de familie Gerferni hebben ieder 24% van de aandelen in bezit.

De kosten die de holding maakt worden doorbelast aan de verschillende bedrijven. De vaste kosten worden jaarlijks begroot en op basis van bepaalde verdeelsleutels doorberekend aan de verschillende bedrijven. De variabele kosten worden doorbelast op basis van vooraf bepaalde tarieven en prestatie-eenheden.

2.3 Automatisering

BTG heeft in 2001 een ERP softwarepakket gekocht. Hoewel het in aanvang heel wat energie heeft gekost werkte het pakket gedurende het boekjaar uitstekend. Het ERP systeem wordt beheerd door de centrale IT afdeling van BTG. Alle BTG bedrijven zijn op het ERP systeem aangesloten en registreren hierin de uren en kosten per project.

2.4 Finance en Control

De directie van de groep en de directies van de verschillende lokale werkmaatschappijen ontvangen wekelijks en maandelijks rapportages van de administratie. Wekelijks wordt een overzicht verstrekt over de stand van zaken per bouwproject. Ook over de verhuur wordt wekelijks gerapporteerd. Maandelijks wordt een balans en een winst- en verliesrekening opgesteld. De controller van de holding voorziet de rapportages van uitgebreide analyses.

De afdeling Finance en Control is verantwoordelijk voor de totale financiële administratie van alle BTG bedrijven. Bij elk BTG bedrijf is ook een afdeling administratie aanwezig.

De centrale afdeling geeft instructies aan de verschillende afdelingen over de invoer en verwerking van gegevens. In principe mag niet worden afgeweken van deze instructies. Mede hierdoor is het mogelijk om inzicht te hebben in de dagelijkse gang van zaken.

De salarisverwerking is uitbesteed.

2.5 Human Resources

Human Resources is verantwoordelijk voor het totale beleid en de uitvoering rondom selectie, aanname, opleiding en contracteren van het personeel van BTG.

De arbeidsvoorwaarden worden centraal bepaald. De medewerkers zijn in dienst bij de verschillende BTG bedrijven. De medewerkers kunnen worden uitgeleend aan een ander BTG bedrijf tegen vooraf bepaalde tarieven.

Omdat de omvang van het benodigde personeel sterk afhankelijk is van de opdrachten wordt veelvuldig gebruik gemaakt van ZZP'ers, vooral in de piektijden in het voorjaar of voor specifieke opdrachten. De ZZP'ers worden volgens een vaste tarieventabel uitbetaald.

ZZP'ers werken als gewone medewerkers mee, inclusief het inboeken van uren in het urenpakket. De totale personeelscapaciteit wordt mede aan de hand van de planning steeds zes maanden vooruit gepland.

2.6 Beschrijving van de Nederlandse werkmaatschappijen

Elk bedrijf staat, afhankelijk van de omvang, onder leiding van één of meerdere directieleden.

2.6.1 Bouwbedrijven van BTG Regio West Nederland BV, BTG Regio Midden Nederland BV en BTG Regio Oost Nederland BV.

Algemeen

De opdrachten bestaan uit het uitvoeren van bouw- en verbouwopdrachten. De opdrachtgevers zijn overheden, ontwikkelaars, beleggers, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, bedrijven en particuliere woonconsumenten.

Organisatie

De directie van elk bouwbedrijf geeft leiding aan de volgende afdelingen:

- Planning en Calculatie
- Inkoop
- Magazijn
- Uitvoering
- Financiële Administratie

Projecten

Projecten betreffen voor eigen rekening en risico ontwikkelde objecten die na realisatie worden verkocht. Als gevolg de huidige economische crisis is de verkoop van objecten gestagneerd. De enige grote transactie in 2012 betreft de verkoop van een door BTG Regio Oost Nederland BV ontwikkeld kantoorgebouw aan Bouw Totaal Holding BV. Door Bouw Totaal Holding BV is dit kantoorpand geactiveerd onder materiële vaste activa.

Onderhanden projecten

Onderhanden projecten worden uitgevoerd in opdracht van derden.

Acquisitie wordt gedaan door de directies van de Regio BV's en de bouwbedrijven.

Nadat in een bestek precies is vastgelegd wat de klant wenst, stelt de afdeling Planning en Calculatie een voorcalculatie per bouwfase op. Op basis van deze voorcalculatie wordt voor alle opdrachten een contract afgesloten voorafgaand aan de werkzaamheden. Bij alle opdrachten is er sprake van aangenomen werk. In het contract zijn onder andere opgenomen de aanneemsom, de naar rato van de voortgang verschuldigde termijnbetalingen en garantiebepalingen. De eerste betaling is een voorschotbetaling voor aanvang van de werkzaamheden.

BTG verleent garantie voor bouwkundige gebreken tot 1 jaar na de oplevering. Door de aard en de omvang van de bouwopdrachten is er sprake van een doorlooptijd van enkele maanden tot meer dan een jaar.

Het komt veelvuldig voor dat klanten aanpassingen willen maken in het goedgekeurde bouwbestek. In dat geval vindt er weer overleg plaats en wordt op basis van een voorcalculatie een aanvullend contract gesloten.

Inkoop

Op basis van de voorcalculatie worden specifiek benodigde materialen per opdracht ingekocht en rechtsreeks afgeleverd op de bouwlocaties. Vaak benodigde materialen worden op voorraad ingekocht en vanuit de magazijnen van de bouwbedrijven op afroep afgeleverd aan de bouwlocaties. In december van ieder jaar wordt door de heer Jansen met een producent van betonmortel een jaarcontract voor alle BTG regiobedrijven afgesloten waarmee in de geschatte behoefte aan betonmortel wordt voorzien tegen een vaste prijs. Als in een jaar minder dan de geschatte behoefte aan betonmortel wordt afgenomen is BTG een boete verschuldigd die hoger wordt naarmate er minder is afgenomen.

Materieel

Al het voor de bouw benodigde materieel wordt gehuurd bij BTG Materieel BV (zie 2.6.2).

Uitvoering

Binnen de bouwbedrijven wordt in een team samengewerkt voor een bepaalde opdracht. Per opdracht wordt een projectleider benoemd die verantwoordelijk is voor de uitvoering.

De projectleiders autoriseren de boekingen van materiaal, materieel en uren voorafgaande aan de boekingen in de projectadministratie.

De projectleiders zijn verantwoordelijk voor de voortgang en kwaliteit van de te verrichten werkzaamheden.

Wekelijks worden de projectleiders en directie geïnformeerd over de behaalde resultaten per bouwopdracht.

De directie houdt wekelijks voortgangsbesprekingen met de projectleiders waarbij de bijzonderheden worden vastgelegd in een voortgangsbestand per bouwopdracht.

Bouwteams worden, zo nodig, ook ingezet voor het uitvoeren van garantiewerkzaamheden.

2.6.2 BTG Materieel BV

Algemeen

Deze werkmaatschappij beschikt over een voorraad materieel dat nodig is om een bouwproject te kunnen uitvoeren zoals: hijskranen, steigermateriaal, bouwlichten, betonmixers, schaftunits, toiletwagens, klein materieel, hulpmiddelen en kleiner gereedschap. Dit materieel wordt verhuurd aan bouwbedrijven van BTG en aan derden vanuit een centraal gelegen vestiging in Utrecht.

Organisatie

De directie geeft leiding aan de volgende afdelingen:

- Inkoop
- Verhuur
- Magazijn
- Financiële Administratie

Inkoop

De inkoopafdeling is belast met de inkoop van het materieel. De Inkoop van klein materieel, hulpmiddelen en kleiner gereedschap vindt plaats bij vaste leveranciers op basis van afroepcontracten met vaste prijzen en een jaareinde inkoopbonus. Deze bonus is gebaseerd op de totale jaarafname. Het overige materieel wordt per stuk ingekocht op offertebasis.

Verhuur

Materieel wordt tegen van te voren bepaalde tarieven verhuurd aan de bouwbedrijven van BTG. Deze tarieven zijn gebaseerd op de aanschafprijs rekening houdend met de levensduur, de restwaarde en de verwachte bezettingsgraad.

Derden kunnen ook materieel huren tegen vooraf bepaalde tarieven, deze tarieven zijn hoger dan de tarieven die gelden voor de bouwbedrijven van BTG. Een derde die huurt moet óf een bankgarantie afgeven óf een borgsom betalen die later wordt verrekend met de huurprijs.

Bij het aangaan van een huurcontract kan ook een verzekeringscontract worden afgesloten. Schade aan het gehuurde en diefstal zijn hiermee gedekt. Er wordt alleen verhuurd aan ondernemers. Dit moet worden aangetoond met een uittreksel van de Kamer van Koophandel en een geldig legitimatiebewijs. Als een bedrijf materieel huurt met een verzekerde waarde van meer dan € 25.000 moet de verzekeraar eerst toestemming geven.

Het komt regelmatig voor dat huurders het gehuurde materieel willen kopen. Daarom is voor al het materieel dat wordt verhuurd ook een verkoopprijs bepaald. Bij aankoop binnen 3 maanden na aanvang van de huur wordt 70% van de huurprijs verrekend met de verkoopprijs.

Als materieel wordt gehuurd moet de datum opgegeven worden waarop het gehuurde retour komt. Als materieel na deze datum wordt teruggebracht wordt voor deze extra tijd een aanvullende huur in rekening gebracht die per tijdseenheid aanzienlijk hoger is dan de normale huur.

Op basis van commerciële overwegingen zijn er regelmatig kortingsacties: op zowel de huurprijzen als de verkoopprijzen van materieel wordt dan tijdelijk korting verleend. Eens per jaar vlak voor de bouwvakvakanties vindt een door BTG georganiseerde opruimactie plaats. Veel materieel wordt dan voor stuntprijzen verkocht. BTG biedt haar leveranciers de mogelijkheid aan met eigen materieel deel te nemen in deze opruimactie. Onverkocht materieel gaat na afloop van de opruimactie terug naar de leverancier. BTG krijgt van deze leveranciers een bepaald percentage van de omzet als vergoeding voor de deelname.

Deze opruimactie is voor veel aannemers inmiddels een bekend begrip.

Magazijn

Het bedrijf beschikt in Utrecht over een groot magazijn en opslagterrein. Het magazijn is goed beveiligd met een hek en een toegangspoort met een portier. Na sluitingstijd is het magazijn elektronisch beveiligd en bewaakt een aantal waakhonden onder toezicht het afgesloten opslagterrein.

2.7 Overname Maribo-Timber NV in Suriname

In 2012 heeft BTH BV één overname gerealiseerd: op 1 januari 2012 is per bank contant voor 10.000.000 Surinaamse dollar (SRD) een 90% belang verworven in Maribo-Timber NV. Deze Surinaamse houthandel en -zagerij is de enige buitenlandse deelneming van BTH BV. De omvang van het kapitaalbelang representeert de zeggenschap.

Gegevens op 1 januari 2012 van Maribo-Timber NV:

- het zichtbaar eigen vermogen bedraagt SRD 6.731.867;
- de reële waarden van de identificeerbare activa en verplichtingen komen overeen met de boekwaarden met één uitzondering: de waardering van de voorraden gezaagd hardhout. De boekwaarde van deze voorraad bedraagt SRD 5.500.000. BTH BV kent aan deze voorraad een reële waarde toe van SRD 6.640.000.;
- het vennootschapsbelastingtarief in Suriname is 38%.

3 Deel 3 Accountantsorganisatie Klok Accountancy

Klok Accountancy is een middelgrote accountantsorganisatie en is in het bezit van een vergunning (zonder OOB) van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles.

De accountantsorganisatie verricht al jaren de wettelijke jaarrekeningcontrole voor BTH BV. De verantwoordelijke accountant de heer Snelrewaarder is al zeven jaar de verantwoordelijke accountant en kan het uitstekend vinden met de directieleden. Het huidige contract voor het uitvoeren van de wettelijke controle loopt tot en met de jaarrekeningcontrole 2012.

Voor 2013 wil BTH BV weer een contract afsluiten met Klok Accountancy voor het uitvoeren van de wettelijke jaarrekeningcontrole. De directie van BTH BV stelt wel als voorwaarde dat de heer Snelrewaarder dan weer de verantwoordelijke accountant wordt.

Aantekeningen in het controledossier

Leden van de controleteams van werkmaatschappijen van BTH BV hebben de volgende aantekeningen gemaakt in het controledossier 2012:

Magazijnopruiming

De magazijnopruiming bij BTG Materieel BV is in 2012 geen succes geweest. Veel van het aangeboden materieel is niet verkocht en maakt per balansdatum deel uit van de voorraad. Veel van dit materieel is in 2012 niet of nauwelijks verhuurd.

Bouwproject studentenflat Amsterdam

De verbouwing van een voormalig kantoorgebouw tot studentenflat in Amsterdam door BTG Regio West Nederland BV heeft zeer grote vertraging opgelopen als gevolg van tegenslagen bij de aanleg van afvoerleidingen ten behoeve van het sanitair. Bij het boren van gaten in de vloeren zijn grote scheuren ontstaan. De reparatie hiervan kost BTG veel tijd en geld. In verband hiermee is de oplevering van de studentenflat opgeschoven van 15 december 2012 naar 1 augustus 2013.

Op 15 februari 2013 heeft in De Volkskrant een uitvoerig artikel gestaan over de bouwkundige problemen bij dit bouwproject. Indien de informatie in het artikel juist is, zou dit betekenen dat in het voormalige kantoorgebouw veel meer asbest is verwerkt dan waar BTG Regio West Nederland BV in de per 31 december 2012 opgestelde projectbegroting voor 2013 van uit is gegaan.

Claim in verband met uitgestelde oplevering bouwproject studentenflat Amsterdam

De woningbouwvereniging die bemiddelt bij de verhuur van de studentenkamers heeft extra kosten gemaakt doordat zij op basis van afgesloten huurcontracten met buitenlandse exchange studenten van 15 december 2012 t/m 31 juli 2013 voor alternatieve huisvesting heeft moeten zorgen. De betreffende woningbouwvereniging heeft in verband hiermee eind 2012 een claim van € 150.000 bij BTG Regio West Nederland BV ingediend. De juridische adviseurs van BTG zien geen mogelijkheden deze claim aan te vechten.

BTG is tegen dit risico verzekerd. Omdat de verzekering is afgesloten zonder eigen risico is de directie van Regio West Nederland BV van mening dat er per saldo geen sprake is van een verplichting. Naar de mening van de directie moet deze claim dan ook niet in de jaarrekening 2012 worden verwerkt.

Deel 4 Conceptjaarrekening 2012 van Bouw Totaal Holding BV (gedeeltelijk)

Geconsolideerde balans ná resultaatbestemming (x € 1.000)

	nr.	31-12-2012	31-12-2011
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1)	7.086	2.906
Financiële vaste activa			
- Deelnemingen	2)	10.117	9.670
- Leningen		<u>4.406</u>	<u>4.336</u>
		14.523	14.006
Vlottende activa			
- Projecten		12.195	13.621
- Overige voorraden		<u>463</u>	<u>755</u>
		12.658	14.376
Onderhanden projecten	3)	1.125	-
Vorderingen			
- Debiteuren		13.109	15.064
- Overige vorderingen en overlopende activa		<u>4.984</u>	<u>5.672</u>
		18.093	20.736
Liquide middelen		<u>1.346</u>	<u>1.446</u>
Totaal activa		<u><u>54.831</u></u>	<u><u>53.470</u></u>
Groepsvermogen			
- Eigen vermogen		19.918	21.171
- Aandeel minderheidsparticipanten		<u>2.449</u>	<u>1.557</u>
		22.367	22.728
Voorzieningen	4)		
- Latente belastingverplichtingen		697	1.433
- Garantieverplichtingen		<u>603</u>	<u>482</u>
		1.300	1.915
Langlopende schulden			
- Achtergestelde leningen		215	215
- Overige langlopende schulden	5)	<u>1.794</u>	<u>-</u>
		2.009	215
Kortlopende schulden			
- Kredietinstellingen	6)	13.648	9.141
- Crediteuren		5.788	5.006
- Belastingen en premies soc. verzekeringen		5.090	5.499
- Onderhanden projecten		-	4.000
- Overige schulden en overlopende passiva	7)	<u>4.629</u>	<u>4.966</u>
		29.155	28.612
Totaal passiva		<u><u>54.831</u></u>	<u><u>53.470</u></u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening (x € 1.000)

	2012	2011
Bruto omzet	169.387	163.393
Interne omzet	(30.472)	(32.607)
Netto omzet	138.915	130.786
Wijziging onderhanden projecten	125	(5.641)
Bedrijfsopbrengsten	139.040	125.145
Kostprijs van de omzet	(134.303)	(120.641)
Bruto omzetresultaat	4.737	4.504
Overige kosten	(2.122)	(2.271)
Bedrijfsresultaat	2.615	2.233
Financiële baten en lasten	112	278
Groepsresultaat voor belastingen	2.727	2.511
Belastingen	(602)	(574)
Groepsresultaat na belastingen	2.125	1.937
Toerekenbaar aan:		
Aandeelhouders Bouw Totaal Holding BV	1.044	1.362
Aandeel minderheidsparticipanten	1.081	575

Grondslagen voor de jaarrekening

Algemeen

Zowel de enkelvoudige als de geconsolideerde jaarrekening wordt opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie zijn betrokken de financiële gegevens van Bouw Totaal Holding BV en haar groepsmaatschappijen. Als groepsmaatschappijen worden aangemerkt die maatschappijen waarin Bouw Totaal Holding BV direct of indirect meer dan de helft van het kapitaal bezit of anderszins een doorslaggevende invloed op het beleid heeft. Voor deze vennootschappen is integrale consolidatie toegepast. Het aandeel van derden in het eigen vermogen en in het resultaat is afzonderlijk in de geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking gebracht. Voor in het boekjaar verkregen deelnemingen geldt dat de activa en passiva worden gewaardeerd op de reële waarden op het moment van verkrijging conform de waarderingsgrondslagen van de groep. Het resultaat van deze deelnemingen wordt vanaf het moment waarop beslissende zeggenschap op de deelneming is verkregen opgenomen in het groepsresultaat. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van beslissende zeggenschap.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn per 31 december 2012 opgenomen de deelnemingen:

- BTG Regio West-Nederland BV te Oegstgeest (100%)
- BTG Regio Midden-Nederland BV te Zeist (100%)
- BTG Regio Oost-Nederland BV te Enschede (95%)
- BTG Materieel BV te Utrecht (100%)
- Maribo-Timber NV te Suriname (90%)

Vreemde valuta

De activa en verplichtingen van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de koers per balansdatum. De baten en lasten worden in euro's omgerekend tegen de gemiddelde jaarkoers als benadering van de transactiekoers. Valutakoersverschillen welke ontstaan bij de omrekening van de netto-investering in buitenlandse activiteiten en van hiermee verbonden afdekkingstransacties worden verwerkt in de reserve omrekeningsverschillen.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VOOR DE BALANS

Goodwill

Goodwill betreft het verschil tussen de verkrijgingprijs en de nettovermogenswaarde van de verworven dochtermaatschappij of deelneming op het moment van de acquisitie. De betaalde goodwill wordt volledig ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Materiële vaste activa

De bedrijfsgebouwen en -terreinen en het materieel worden gewaardeerd tegen actuele waarde zijnde de vervangingswaarde of tegen bedrijfswaarde indien deze duurzaam lager is. De vervangingswaarde wordt bepaald op grond van taxaties van externe deskundigen, welke eens per drie jaar plaatsvindt. In de tussen twee taxaties liggende jaren wordt gebruik gemaakt van een markttoets van externe deskundigen. Veranderingen in de waarde welke het gevolg zijn van de hiervoor weergegeven grondslag worden onder aftrek van uitgestelde belastingen ten gunste respectievelijk ten laste van het eigen vermogen gebracht. De overige materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingprijs onder aftrek van afschrijvingen of lagere realiseerbare waarde. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de vervangingswaarde of verkrijgingprijs op basis van de geschatte economische levensduur. Met residuwaarde wordt geen rekening gehouden.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd op (het aandeel in) de nettovermogenswaarde volgens de bij de groep gebruikelijke grondslagen. Indien de nettovermogenswaarde negatief wordt en BTH BV geheel of ten dele aansprakelijk is voor de schulden van de deelneming respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening opgenomen. In andere gevallen wordt de deelneming met een negatieve nettovermogenswaarde op nihil gewaardeerd. De overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of lagere vermogenswaarde. De onder dit hoofd opgenomen leningen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van een voorziening wegens vermoedelijke (gedeeltelijke) oninbaarheid.

Voorraden

- Projecten

Projecten betreffen vastgoedontwikkelingen. Projecten worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde. Onder projecten worden directe kosten en rente geactiveerd als onderdeel van de kosten voor vastgoedontwikkelingen.

- Overige voorraden

Dit betreft met name voorbereidingskosten voor bouwprojecten en vastgoedontwikkelingen. Overige voorraden worden gewaardeerd op integrale kostprijs.

Onderhanden projecten

De waardering van onderhanden projecten in opdracht van derden geschiedt conform RJ 221 op basis van de “percentage of completion”-methode. De werkvoortgang wordt gemeten op basis van de tot balansdatum gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. De gerealiseerde projectopbrengsten van onvoltooide projecten worden in de winst-en-verliesrekening gepresenteerd als “wijziging in onderhanden projecten”. Eventuele projectverliezen worden eveneens in deze post “wijziging in onderhanden projecten” verwerkt. In het jaar van voltooiing van een onderhanden project worden de totale projectopbrengsten als netto-omzet gepresenteerd. Voor de balanspresentatie wordt per project het saldo bepaald van kosten, resultaat en gedeclareerde termijnen.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van een voorziening wegens vermoedelijke (gedeeltelijke) oninbaarheid. De geamortiseerde kostprijs van de vorderingen komt overeen met de nominale waarde.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, met uitzondering van de voorzieningen die tegen contante waarde worden gewaardeerd als het effect van de tijds waarde materieel is.

Garantie verplichtingen

De garantie verplichtingen hebben betrekking op risico's ter zake van garantie verplichtingen uit hoofde van opgeleverde werken.

Geamortiseerde kostprijs

De geamortiseerde kostprijs wordt bepaald door middel van de effectieve-rentemethode verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid. In de berekening wordt rekening gehouden met agio of disagio op het moment van verkrijging en transactiekosten.

Tenzij anders vermeld komt de geamortiseerde kostprijs van de in deze jaarrekening opgenomen financiële instrumenten overeen met de nominale waarde.

Belastingen

De tot de groep behorende vennootschappen met uitzondering van Maribo-Timber NV maken deel uit van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. De waardering van latente belastingverplichtingen en -vorderingen wordt gebaseerd op de fiscale gevolgen van de, per balansdatum, voorgenomen wijze van realisatie of afwikkeling van activa, voorzieningen, schulden of overlopende passiva. De latente belastingverplichtingen en –vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De (niet-)latente belastingvorderingen en –verplichtingen worden gesaldeerd indien is voldaan aan de algemene voorwaarden voor saldering.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Netto omzet

De netto omzet omvat de opbrengsten van in het verslagjaar aan derden gefactureerde termijnen en geleverde goederen en diensten. In het jaar van voltooiing van een onderhanden project in opdracht van derden worden de totale projectopbrengsten als netto-omzet gepresenteerd.

Kostprijs van de omzet

De kostprijs van de omzet omvat alle aan de omzet toerekenbare kosten.

Bruto omzetresultaat

Het bruto omzetresultaat omvat de winsten op onderhanden projecten in opdracht van derden welke als volgt worden verantwoord: ter zake van bouwactiviteiten naar rato van de voortgang van de werken en ter zake van projectontwikkelingsactiviteiten naar rato van de voortgang van de verkopen. Verliezen worden onmiddellijk in de winst- en –verliesrekening opgenomen zodra deze worden voorzien.

Financiële baten en lasten

Als rentebaten respectievelijk rentelasten worden de op het verslagjaar betrekking hebbende rente van respectievelijk aan derden opgenomen.

Belastingen

De belastingdruk wordt berekend over de in het boekjaar berekende resultaten.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Hierbij wordt een middelenbegrip gehanteerd dat bestaat uit de balansposten liquide middelen en kredietinstellingen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

NB: Alle in de toelichting vermelde bedragen x €1.000

1. Materiële vaste activa

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Materieel	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal
Stand 1 januari 2012	-	2.117	789	2.906
Investerings/Desinvesterings	4.700	71	79	4.850
Herwaarderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen	-	(403)	(267)	(670)
Stand 31 december 2012	4.700	1.785	601	7.086
Afschrijvingspercentages	2%-3%	8%-10%	10%-33%	
Samenstelling boekwaarde				
Verkrijgingsprijs	4.700	4.509	2.485	11.694
Herwaarderingen	-	320	-	320
Cumulatieve afschrijvingen	-	(3.044)	(1.884)	(4.928)
Boekwaarde 31 december 2012	4.700	1.785	601	7.086

2. Deelnemingen

	2012
Stand 1 januari	9.670
Aandeel in resultaat	(34)
Ontvangen dividenden	(10)
Overige mutaties	491
Stand 31 december	10.117

3. Onderhanden projecten

Dit betreft 1.125 (2011: credit 4.000) onderhanden projecten in opdracht van derden, zijnde het saldo van gemaakte kosten (inclusief verantwoord resultaat) en gefactureerde termijnen.

4. Voorzieningen

Latente belastingverplichtingen	2012
Stand 1 januari	1.433
Toevoegingen	399
Onttrekkingen/vrijval	(1.135)
Stand 31 december	697

Garantieverblijven	2012
Stand 1 januari	482
Toevoegingen	293

Onttrekkingen/vrijval	(172)
Stand 31 december	603

5. Overige langlopende schulden

De schuld betreft een 3% bancaire lening in Surinaamse dollar. De looptijd is 5 jaar; de aflossingsverplichting bedraagt SRD 8.000.000 in één keer te voldoen op 31 december 2016. De lening is gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs in combinatie met de effectieve rentemethode.

6. Kredietinstellingen

In 2012 zijn nieuwe bancaire krediet- en garantiefaciliteiten met de huisbankier overeengekomen. Voor deze bancaire krediet- en garantiefaciliteiten zijn de volgende zekerheden gesteld:

- hypotheke op onroerende zaken;
- verpanding van een deel van de bedrijfsuitrusting, voorraden, vorderingen en aannemingssommen;
- verpanding van een deel van de vorderingen tot levering van onroerende zaken.

7. Overige schulden en overlopende passiva

Hieronder begrepen schulden aan gelieerde ondernemingen ter grootte van 2.139 (2010: nihil).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

	2012	2011
Garanties		
Uitvoeringsgaranties	16.705	16.485
Overige garanties	5.535	7.097
Lease		
korter dan 1 jaar	637	664
1 tot 5 jaar	1.114	855
langer dan 5 jaar	-	2
Huur		
korter dan 1 jaar	300	304
1 tot 5 jaar	2.374	4.309
langer dan 5 jaar	517	2.064

UIT DE TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE JAARREKENING:

Deelnemingen

	2012
Stand 1 januari	20.279
Aankopen	1.593
Verkopen	-
Aandeel in resultaat	5.509
Kapitaalstortingen en -onttrekkingen	(8.570)
Koersverschillen	(97)
Overige mutaties	1.931
Stand 31 december	20.645

Eigen Vermogen

	Gestort en opgevraagd kapitaal	Agio	Herwaarderings-reserve	Reserve omrekenverschillen	Overige reserve	Totaal
1 januari 2012	4.185	6.018	180	-	10.788	21.171
Resultaat boekjaar					1.044	1.044
Realisatie herwaardering			(30)		30	-
Goodwill					(787)	(787)
Koersverschillen				(10)		(10)
Dividend					(1.500)	(1.500)
31 december 2012	4.185	6.018	150	(10)	9.575	19.918

Ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten, 10 punten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2012 van Bouw Totaal Holding BV:

- de onder de Vlottende activa opgenomen post Projecten
 - de onder de Kortlopende schulden opgenomen post Kredietinstellingen
- waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoordindicatie

Projecten

Grootte van de post (1 punt)

- *De projecten in de rubriek vlottende activa staan gewaardeerd tegen 12.195.000 = 22% van het totaal vermogen = 55% van het groepsvermogen = van diepgaand belang*

Kenmerken van de post (2 punten)

- *Projecten betreffen voor eigen rekening en risico ontwikkelde objecten die na realisatie worden verkocht. Als gevolg van de huidige economische crisis is de verkoop van objecten gestagneerd. In verband hiermee dient de accountant er rekening mee te houden dat de waardering van de projecten onjuist is als de actuele waarde lager is dan de projectkosten.*
- *De enige transactie in 2012 betreft de verkoop van een door BTG Regio Oost Nederland BV ontwikkeld kantoorgebouw aan Bouw Totaal Holding BV. Door Bouw Totaal Holding BV is dit kantoorpand geactiveerd onder materiële vaste activa. Dit is een transactie tussen verbonden partijen, de accountant dient na te gaan of de verkoopprijs 'at arm's length' is bepaald (als de actuele waarde lager is dan de gehanteerde verkoopprijs is de activering onder materiële vaste activa te hoog gewaardeerd)*

Controleaspecten (2 punten)

- *De accountant controleert de post projecten op juistheid (bestaan, eigendom, waardering) en op presentatie en toelichting volgens de verslaggevingregels.*
- *Gelet op de onder de kenmerken genoemde aspecten besteedt de accountant extra aandacht aan de waardering (taxatierapporten)*

Kredietinstellingen**Grootte van de post (1 punt)**

- *De schulden bij de kredietinstellingen bedragen 13.648.000 = 25% van het totaal vermogen = 61% van het groepsvermogen = van diepgaand belang*

Kenmerken van de post (2 punten)

- *De post is ten opzichte van 31 december 2011 gestegen met 49,3%.*
- *De kredietovereenkomst is in 2012 vernieuwd. In de toelichting (6) worden de zekerheden vermeld voor deze kredietfaciliteit.*
- *De investering in het bedrijfspand is gedeeltelijk gefinancierd met werkkapitaal waardoor de solvabiliteit is verslechterd.*

Controleaspecten (2 punten)

- *De accountant controleert de post Kredietinstellingen op volledigheid*
- *Voor de accountant is het van belang om kennis te nemen van de kredietvoorwaarden en om na te gaan of aan deze voorwaarden is voldaan.*
- *Bijzondere aandacht voor de presentatie en toelichting volgens de verslaggevingregels.*

Vraag 2 Risicoanalyse (35 minuten, 24 p.)

- 2a Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft bij het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2012 van Bouw Totaal Holding BV. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan het onderdeel 2.6.2 BTG Materieel BV.** Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening. Algemene risico 's rond de automatisering mogen niet worden genoemd.
- 2b Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.
- 2c Beargumenteer voor alle bij vraag 2a beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in NV COS 315 in paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie vraag 2a (9 punten), vraag 2b (9 punten) en vraag 2c (6 punten)

Antwoord vraag 2

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
<i>Aan de inkoop van klein materieel is een bonus gekoppeld. De bonus is gebaseerd op de totale jaarafname. Risico: De verantwoorde inkoopbonus is onvolledig waardoor de aanschafwaarde van het materieel bestemd voor verhuur onjuist is.</i>	• Registreren cumulatieve inkopen per leverancier in crediteurenadministratie. • Controle bonus op basis contract en cumulatieve registratie inkopen per leverancier.	<i>Paragraaf 28, a fraude Het bewust niet verantwoorden van de bonus.</i>
<i>De tarieven voor verhuur van materieel aan derden zijn hoger dan de tarieven voor verhuur aan bouwbedrijven van BTG. Risico van verschuivinggevaar van hoge naar lage tarieven waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.</i>	• De door de directie vastgestelde tarieven worden in aparte bestanden vastgelegd (controle: toepassen van het 4 ogen principe) • Onderscheid in debiteurenadministratie tussen bouwbedrijven van BTG en derden met automatische koppeling met het juiste tarievenbestand	<i>Paragraaf 28, a fraude Het bewust toepassen van het onjuiste tarief.</i>

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
<i>Bij het aangaan van een huurcontract kan ook een verzekeringscontract worden afgesloten. Als een bedrijf materieel huurt met een verzekerde waarde van meer dan € 25.000, -, moet de verzekeraar eerst toestemming geven voor de verzekering.</i> <i>Risico: als verzuimd wordt om toestemming te vragen bestaat het risico dat eventuele schade niet gedekt is. De vordering verzaker is dan onjuist.</i>	• <i>CTFS tussen verhuur en administratie</i> • <i>Toepassen geprogrammeerde controle bij afsluiten verzekering door verhuur waarmee het vragen van toestemming aan de verzekeringsmaatschappij door de administratie wordt afgedwongen.</i>	<i>Paragraaf 28 c: door complexiteit van transactie: verhuur /gescheiden afsluiten verzekering ontstaat de kans dat het vragen van toestemming vergeten wordt.</i>
<i>Het komt regelmatig voor dat huurders het gehuurde materieel willen kopen.</i> <i>Risico: onvolledige opbrengstverantwoording; geactiveerd materieel bestaat niet.</i>	• <i>Bij verzoek om aankoop van verhuurd materieel wordt door het hoofd van de afdeling verhuur een verkoopovereenkomst opgesteld.</i> • <i>Op basis van de verkoopovereenkomst wordt de verkoopopbrengst geregistreerd (bij verkoop binnen 3 maanden 70% van de verhuuropbrengst gerestitueerd) en het verkochte materieel uit het verhuurbestand verwijderd.</i> • <i>Periodieke inventarisatie</i>	<i>Paragraaf 28 c, volgtijdig samengestelde transactie (verhuur, mogelijk gevolgd door verkoop, met ondervoorwaarden restitutie 70% van de in aanvang overeengekomen huurprijs)</i>
<i>Als materieel wordt gehuurd moet de datum opgegeven worden waarop het gehuurde retour komt. Als materiaal na deze datum wordt terug gebracht wordt voor deze extra tijd een aanvullende huur in rekening gebracht die per tijdseenheid aanzienlijk</i>	• <i>In verhuur administratie wordt de overeengekomen einddatum van de verhuurovereenkomst vastgelegd.</i> • <i>Logische toegangsbeveiliging ter beperking van de bevoegdheid tot het aanbrengen van wijzigingen in de verhuuradministratie.</i> • <i>Op basis van de door de beheerder van het magazijn</i>	<i>Paragraaf 28 a, fraude</i> <i>Het bewust niet volledig in rekening brengen van de additionele huur</i>

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
<i>hoger is dan de normale huur.</i> <i>Risico: additionele opbrengst wordt niet verantwoord of tegen een te laag tarief waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.</i>	<i>ingevoerde retourdatum wordt automatische controle uitgevoerd. Als de retourdatum ligt na de einddatum van de verhuurovereenkomst wordt automatisch een aanvullende factuur gemaakt onder toepassing van het hogere tarief.</i>	
<i>Op basis van commerciële overwegingen zijn er regelmatig kortingsacties: op zowel de huurprijzen als de verkoopprijzen van materieel wordt dan tijdelijk korting verleend.</i> <i>Risico: verantwoorde kortingen zijn onjuist waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.</i>	• CTFS tussen: directie, verhuur en administratie. • Autorisatie door kortingsacties door directie. • Wijziging huur en verkoopprijs in de bestanden door administratie met begin en einddatum (controle: toepassen van het 4 ogen principe)	<i>Paragraaf 28 a, fraude</i> <i>Het bewust ten onrechte toepassen van kortingsacties.</i>
<i>Eens per jaar vlak voor de bouwvakvakanties vindt een door BTG georganiseerde opruimactie plaats. Veel materieel wordt dan voor stuntprijzen verkocht.</i> <i>Risico:</i> <i>Verschuivinggevaar in de opbrengstverantwoording van normale verkoopprijzen naar stuntprijzen waardoor de opbrengstverantwoording onvolledig is.</i>	• CTFS tussen: directie, verhuur en administratie. • Autorisatie door opruimactie door directie. • Wijziging huur en verkoopprijs in de bestanden door administratie met begin en einddatum (controle: toepassen van het 4 ogen principe)	<i>Paragraaf 28: f:</i> <i>Jaarlijkse opruimactie valt buiten het normale verloop van de bedrijfsactiviteiten.</i>
<i>BTG biedt haar leveranciers de mogelijkheid aan met eigen materieel deel te nemen in deze opruimactie. Onverkocht materieel gaat na afloop van de opruimactie terug naar de leverancier. BTG</i>	• CTFS tussen: directie, verhuur, magazijn en administratie. • Registratie van het door leveranciers ter verkoop aangeboden materieel op basis van opgave leverancier, ontvangstmelding en afgifte registratie magazijn	<i>Paragraaf 28: f:</i> <i>Jaarlijkse opruimactie valt buiten het normale verloop van de bedrijfsactiviteiten.</i>

2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
krijgt van deze leveranciers een bepaald percentage van de omzet als vergoeding voor de deelname. Risico: Onvolledige registratie materieel leveranciers (geen verband met uitgaande geldstroom) waardoor opbrengstverantwoording onvolledig is.	en overeengekomen voorwaarden door de directie.	
Herhaalde verhuur van materieel. Risico: onvolledige registratie van verhuur waardoor opbrengstverantwoording onvolledig is	• CTFS tussen: directie, verhuur, magazijn verhuur administratie. • Verhuur wordt vastgelegd in overeenkomsten (verhuur) en in verhuuradministratie (in/uit magazijn) • Periodieke controle door inventarisatie: aanwezig in magazijn of openstaande verhuurovereenkomst.	Paragraaf 28 a, fraude Het bewust niet volledig in rekening brengen van het verhuren van materieel.

Vraag 3 Onderhanden projecten (75 minuten, 51 p.)

Op zowel 31 december 2011 als 31 december 2012 is één onderhanden project in opdracht van derden in uitvoering. Eind 2011 betreft dit het Stadhuisproject en eind 2012 het Studentenhuisvestingproject. Van deze projecten zijn de volgende, volgens de BTG-directie betrouwbaar te achten, gegevens bekend:

Stadhuis-project	1 januari 2011	31 december 2011	29 december 2012 oplevering
	Begroting 2011 en 2012	Nacalculatie 2011 Begroting 2012	Nacalculatie 2011 en 2012
kosten 2011	9.000.000	9.500.000	9.500.000
kosten 2012	5.000.000	6.500.000	6.700.000
winst/verlies	1.000.000	(1.000.000)	(1.200.000)
aanneemsom	15.000.000	15.000.000	15.000.000
cumulatieve declaraties		12.500.000	15.000.000

- 3a Geef de berekening van het op 31 december **2011** in de geconsolideerde balans verantwoorde creditsaldo ad € 4.000.000 voor de post Onderhanden projecten.

Stadhuisproject →

kosten 9.500.000 (2p)
verlies - 1.000.000 (2p)
termijnen - 12.500.000 (2p)
saldo - 4.000.000

6 p.

Studentenhuisvesting-project	1 januari 2012	31 december 2012
	Begroting 2012	Nacalculatie 2012 Begroting 2013
kosten 2012	20.500.000	7.500.000
kosten 2013		14.500.000
winst/verlies	4.800.000	3.300.000
aanneemsom	25.300.000	25.300.000
cumulatieve declaraties		7.500.000

- 3b Geef de berekening van het op 31 december **2012** in de geconsolideerde balans verantwoorde debetsaldo ad € 1.125.000 voor de post Onderhanden projecten.

Studentenhuisvestingproject →

kosten 7.500.000
winst $7.500/22.000 \times 3.300.000 =$ 1.125.000 (2p)
termijnen - 7.500.000
saldo 1.125.000

2 p.

$7.500/3.300.000 = 34,1\%$

- 3c Geef de berekening van het in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2012 verantwoorde bedrag van + € 125.000 bij de post “Wijziging onderhanden projecten”.

<i>Terugneming Stadhuisproject</i>	- 8.500.000 (2p)	
<i>Toevoeging Studentenhuisvesting</i>	<u>8.625.000 (2p)</u>	
<i>Saldo</i>	+ 125.000	4p.

- 3d Bereken het resultaat voor belastingen dat BTG in 2012 heeft gerealiseerd met:
 - project Stadhuis en
 - project Studentenhuisvesting.

Stadhuis → *verlies* 2012 = 1.200.000 – 1.000.000 = - 200.000 2 p.
Studentenhuisvesting → *winst* 2012 $7.500/22.000 \times 3.300.000 = 1.125.000$ 2 p.

Indien de berekening niet juist is: 0 punten.
Er kan sprake zijn van doorwerkfouten.

De toelichting op de post onderhanden projecten vermeldt: “Voor de balanspresentatie wordt per project het saldo bepaald van kosten, resultaat en gedeclareerde termijnen.”

- 3e Beschrijf de volgens de RJ aanvaardbare, alternatieve wijze van presentatie van onderhanden projecten in de balans.

HB.p.310 Presentatie van het debet- of creditsaldo van alle projecten als één totaal 3p.

- 3f Beredeneer welke van beide hiervoor bedoelde presentatiewijzen de voorkeur heeft indien een onderneming ernaar streeft een zo gunstig mogelijke solvabiliteit in de balans te tonen.

In die situatie heeft de presentatiewijze van één totaalsaldo de voorkeur, omdat in voorkomende gevallen het creditsaldo van een individueel project (deels) gecompenseerd kan worden door het debetsaldo van een ander project.(2p) De kortlopende schulden zijn daardoor lager –dus balanssolvabiliteit gunstiger- dan bij de huidige presentatiewijze.(2p)
 4 p.

Indien de berekening niet juist is: 0 punten.
Er kan sprake zijn van doorwerkfouten.

In deel 3 van de casus onder de aantekeningen in het controledossier is informatie opgenomen uit een artikel in de Volkskrant van 15 februari 2013 over het per 31 december 2012 bij BTG Regio West Nederland BV onderhanden project Studentenhuisvesting.

- 3g Beargumenteer waarom Klok Accountancy bij de controle van de jaarrekening 2012 van BTG Regio West Nederland BV rekening moet houden met de informatie uit dit krantenartikel.

Antwoord (4 punten)

Het bouwproject studentenhuisvesting Amsterdam maakt per 31 december 2012 deel uit van de post onderhanden projecten. De publicatie van het artikel op 15 februari 2013 is een gebeurtenis ná balansdatum die mogelijk nadere informatie bevat over de feitelijke situatie van het project studentenhuisvesting per balansdatum. (Gelet op de informatie uit het artikel moet de accountant rekening houden met een niet juiste waardering van dit project o.a.

vanwege de mogelijkheid op extra, toekomstige asbestverwijderingskosten waarmee in de waardering c.q. voortgangsrapportage geen rekening is gehouden.)

Indien “gebeurtenissen na balansdatum” niet wordt genoemd: maximaal 2 punten.

- 3h Beschrijf op basis van de RJ het gevolg voor de waardering van het project Studentenhuisvesting indien zou blijken dat door onzekerheid over de omvang van de asbestverwijderingskosten het resultaat op het project per 31 december 2012 niet betrouwbaar geschat kan worden.

In die situatie schrijft de RJ de zg. “zero-profit” methode voor. Er vindt dan geen toerekening van winst plaats. HB p.297 **3p.**

Het enkel benoemen van de “Zero-profit methode” dan wel “Er vindt dan geen toerekening van de winst plaats” levert 3 punten op.

- 3i Beschrijf met welke gegevensgerichte werkzaamheden (detailcontroles) Klok Accountancy controle-informatie kan verkrijgen over de juistheid van de in het krantenartikel opgenomen informatie.

Antwoord (8 punten)

- *De accountant zal starten met het inwinnen van inlichtingen bij de directie en de verantwoordelijke projectleider.*
- *Ter verificatie van de antwoorden van de directie en de projectleider zal controle informatie worden verkregen door het controleren van de in de administratie verantwoorde projectkosten zoals urenverantwoordingen en materiaalverbruik volgens magazijnafgifte en inkoopfacturen.*
- *De accountant zal nagaan of deze kosten voor wat betreft aard en omvang zijn opgenomen in de per 31 december 2012 opgestelde projectbegroting voor 2013.*
- *Voor zover de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd raadpleegt de accountant een expert op het gebied van asbestverwijdering ter verificatie van het realiteitsgehalte van de opgestelde projectbegroting voor 2013.*

Elk goed antwoord levert 3 punten op, met een maximum van 8 punten voor de gehele vraag.

In deel 3 van de casus is, onder aantekeningen in het controledossier, vermeld dat bij BTG Regio West Nederland BV een claim is ingediend van € 150.000,-. BTG is tegen dit risico verzekerd. Omdat de verzekering is afgesloten zonder eigen risico is de directie van Regio West Nederland BV van mening dat er per saldo geen sprake is van een verplichting. Naar de mening van de directie moet deze claim dan ook niet in de balans van 2012 worden verwerkt.

- 3j Beargumenteer of het standpunt van de directie in overeenstemming is met de verslaggevingsvoorschriften.

Antwoord (5 punten)

Voor het salderen van vorderingen en schulden is noodzakelijk dat de rechtspersoon (RJ 115.305):

- *de bevoegdheid heeft om te verrekenen, wat betekent dat de rechtspersoon over een deugdelijk juridisch instrument zal beschikken (1p); en*

- het stellige voornemen heeft het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen (1p)

Referentie: Handboek Externe verslaggeving Deloitte 13.2.2

BTG Regio West Nederland BV heeft een vordering op haar verzekeringsmaatschappij en een schuld aan haar afnemer. Omdat sprake is van twee verschillende juridische entiteiten beschikt BTG Regio West Nederland BV niet over de juridische mogelijkheid om het saldo of de beide posten simultaan af te wikkelen (2p). Het standpunt van de directie is dus niet in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften (1p).

Indien de student niet ingaat op het salderen kunnen er maximaal 3 punten worden toegekend. Deze drie punten kunnen alleen worden toegekend als de student is ingegaan op het vormen van een voorziening en een vordering.

- 3k Geef gemotiveerd aan of en zo ja welke consequenties het ingenomen standpunt van de directie zou kunnen hebben voor de door Klok Accountancy af te geven controleverklaring bij de jaarrekening 2012 van BTG Regio West Nederland BV.

Antwoord (4 punten)

Als de directie weigert om de vordering en de schuld afzonderlijk op te nemen dan ontstaat er een bedenking tegen de verantwoording afhankelijk van het belang leidt dit tot:

- een goedkeurende controleverklaring (belang niet materieel)
- een controleverklaring met beperking (materieel belang) of tot
- een afkeurende controleverklaring (diepgaand belang).

(2 punten per mogelijke consequentie; maximaal 4 punten)

Er kan sprake zijn van een doorwerkfout. Als de student bij 3j concludeert dat er niets aan de hand is, dan heeft dit geen gevolgen voor de verklaring. (4 punten).

- 3l Geef gemotiveerd aan of en zo ja welke consequenties het ingenomen standpunt van de directie zou kunnen hebben voor de door Klok Accountancy af te geven controleverklaring bij de jaarrekening 2012 van Bouw Totaal Holding BV.

Antwoord (4 punten)

De claim vertegenwoordigt in de jaarrekening van Bouw Totaal Holding BV een belang van 0,67% van het Groepsvermogen; 0,27% van het TV. (2 punten) Dit belang is dus niet materieel en heeft geen invloed op de strekking van de controleverklaring. (2 punten)

Indien er een goede motivatie wordt gegeven zonder getallen: maximaal 4 punten.

Indien uitsluitend alle verklaringen worden genoemd, zonder motivering: 0 punten.

Vraag 4 Informatiebehoeften en ERP systeem (25 minuten, 15 p.)

De directie van de holding, de heren Jansen en de Vrede, wenst eind 2012 te beschikken over een inventarisatie van relevante strategische aandachtspunten.

- 4a Stel deze inventarisatie samen. De inventarisatie dient 10 verschillende strategische aandachtspunten te bevatten. Geef hierbij telkens uw motivatie om het genoemde aandachtspunt als strategisch relevant aan te merken.

Antwoord (10 punten)

Een belangrijke taak van de topleiding van een organisatie is ervoor te zorgen dat de afstemming met de omgeving zo goed is, dat daardoor de continuïteit van de organisatie gewaarborgd is. Voor deze taak zal de leiding wensen te beschikken over onderstaande strategische informatie.

Voor elke correcte informatiebehoefte: 2 punten, met een maximum van 10. Indien de student niet de informatiebehoeften maar de aandachtspunten heeft uitgewerkt kunnen ook maximaal 5 maal 2 punten worden toegekend.

Economische ontwikkelingen

De invloed van de economische crisis op de bouwwerkzaamheden en de verhuuractiviteiten.

Motivering: de economische crisis is een feit en de directie verwacht dat het nog wel enige jaren zal duren. Wat zijn de economische gevolgen hiervan voor BTG?

Overheidsbeleid

Bouwplannen en -vergunningen plaatselijke overheden;

Overheidsmaatregelen ter bestrijding van de crisis.

Motivering: nieuwe opdrachten zullen afhankelijk zijn van vergunningen van de overheden. Plus allerlei overheidsmaatregelen kunnen de bedrijfsactiviteiten stimuleren. Het is zaak hier tijdig op in te spelen.

Personeelsbeleid

Behouden van deskundig en bekwaam personeel. Als er medewerkers het bedrijf verlaten is het wel noodzakelijk dat er voldoende deskundig personeel met de nodige ervaring beschikbaar blijft.

Fiscale/sociale verplichtingen m.b.t. ZZP-ers.

Opleidingsmogelijkheden.

Motivering: beschikken over de juiste personeelsleden op de juiste plaats (opleiding, motivatie).

Markt/concurrentie

marktaandeel van de bouwbedrijven en Materiaal BV;

wie zijn de belangrijkste concurrenten?

hoe gaat de concurrentie om met de economische crisis?

Motivering: bepaling van de positie in de markt en ten opzichte van de concurrentie.

Technologische ontwikkelingen

wat verwachten beoogde klanten van ons bouwproduct en materialen die wij verhuren:

met welke technische ontwikkelingen kunnen wij ons onderscheiden van de concurrenten en inspelen op de wensen van de klanten.

Motivering: efficiency van de bedrijfsvoering, het aanbod van producten zo interessant mogelijk maken voor de klanten.

Investerings- en financieringsmogelijkheden

mogelijkheden voor uitbreiding van de verhuuractiviteiten;

financieringsmogelijkheden, mede in het kader van de financiële crisis.

Motivering: zijn de verhuuractiviteiten wel te financieren en voor de bouwprojecten zal ook de financiering een punt zijn.

Na de overname van Maribo-Timber NV heeft de afdeling Automatisering een plan opgesteld om ook Maribo-Timber NV aan te sluiten op het ERP systeem. De directie vraagt aan de afdeling Finance en Control met welke risico's BTG rekening moet houden als dit plan wordt uitgevoerd. Kortom: wat kan er allemaal mis gaan?

- 4b Geef een beschrijving van 5 risico's waarmee rekening moet worden gehouden bij het besluit om ook Maribo-Timber NV aan te sluiten op het ERP systeem.

Antwoord (5 punten: 1 punt per genoemd risico)

<i>personeel</i>	<i>het personeel van Maribo-Timber is niet voldoende deskundig waardoor er allerlei zaken fout gaan</i>

<i>programma's goed</i>	<i>de programma's die lokaal worden geïnstalleerd werken niet</i>
<i>hardware</i>	<i>de lokale hardware is niet geschikt</i>
<i>processen</i>	<i>de lokale procedures zijn niet goed waardoor bijvoorbeeld data te laat wordt ingevoerd</i>
<i>extern kosten</i>	<i>door lokale storings werkt internet niet goed</i> <i>de kosten voor implementatie wijken significant af van de begroting</i>
<i>tijd</i>	<i>de implementatie kost meer tijd dan gepland</i>

Andere antwoorden zijn mogelijk.

Middagzitting

Vraag 1 Overname Maribo-Timber NV en eigen vermogen. (40 minuten, 28 p.)

Aan de casusbeschrijving is de volgende informatie ontleend:

In 2012 heeft BTH BV één overname gerealiseerd: op 1 januari 2012 is per bank contant voor 10.000.000 Surinaamse dollar (SRD) een 90% belang verworven in Maribo-Timber NV. Deze Surinaamse houthandel en -zagerij is de enige buitenlandse deelneming van BTH BV. De omvang van het kapitaalbelang representeert de zeggenschap.

Gegevens op 1 januari 2012:

- het zichtbaar eigen vermogen bedraagt SRD 6.731.867.
- de reële waarden van de identificeerbare activa en verplichtingen komen overeen met de boekwaarden met één uitzondering: de waardering van de voorraden gezaagd hardhout. De boekwaarde van deze voorraad bedraagt SRD 5.500.000. BTH BV kent aan deze voorraad een reële waarde toe van SRD 6.640.000.
- het vennootschapsbelastingtarief in Suriname is 38%.
- wisselkoers in 2012 Surinaamse dollar (SRD) : euro

1 januari 2012	1 SRD = 0,238 euro
gemiddeld 2012	1 SRD = 0,256 euro
31 december 2012	1 SRD = 0,227 euro

Gevraagd:

- a. Bereken de nettovermogenswaarde (of: reële waarde) van het 90% belang in Maribo-Timber NV op 1 januari 2012 in **Surinaamse dollar**.

$$nvw (100\%): 6.731.867 + (1-0,38) \times (6.640.000 - 5.500.000) = 6.731.867 \text{ (1p.)} + 706.800 \text{ (1p.)} = \text{SRD } 7.438.667$$

$$nvw (90\%): 0,9 \text{ (1p.)} \times 7.438.667 = \text{SRD } 6.694.800$$

3 p.

Alternatief, gebruikmakend van jaarrekeninginformatie:

<i>overnamesom</i>	<i>10.000.000</i>
<i>overige res.: 787.000/0,238</i>	<i>3.306.723 (goodwillafboeking)</i>
<i>nettovermogenswaarde</i>	<i>6.693.277</i>

- b. Geef de journaalpost met bedragen in **euro's** waarmee deze overname op 1 januari 2012 wordt verwerkt in de administratie van BTH BV.

deelneming (in groepsmaatschappij)	SRD 6.694.800 x 0,238 (1p.)	= € 1.593.362
overige reserves (1p.)		€ 786.638
aan bank	SRD 10.000.000 x 0,238 =	€ 2.380.000

2 p.

Er kan sprake zijn van doorwerkfouten.

Indien "deelneming" ipv "deelneming in groepsmaatschappij" gebruikt: geen aftrek..

Eind 2012 rapporteert Maribo-Timber NV op basis van haar eigen grondslagen en in haar eigen functionele valuta een nettoresultaat over 2012 van SRD 1.233.400. Voorts is vastgesteld dat de helft van de voorraad gezaagd hardhout die aanwezig was op 1 januari 2012 gedurende 2012 is verkocht.

- c. Bereken in **Surinaamse dollar** het nettoresultaat over 2012 in overeenstemming met de grondslagen van BTH BV.

Aangepast nettoresultaat:
 $1.233.400 - 50\% (1p.) \times (1 - 0,38) \times (6.640.000 - 5.500.000) (1p.) = \text{SRD } 880.000$ **2 p.**

Indien het "- " teken voor 50% niet is opgenomen, dan 1 punt aftrek.

- d. Geef de journaalpost met bedragen in **euro's** waarmee het bij vraag 1c berekende resultaat wordt verwerkt in de administratie van BTH BV.

deelneming	$90\% \times 880.000 \times 0,256 = 202.752$
aan resultaat deelneming	202.752

OF:

deelneming	$90\% \times 880.000 \times 0,227 = 179.784$
reserve omrekenverschillen	22.968
aan resultaat deelneming	202.752

jp (1p) omrekenkoers (1p) **2 p.**

Maribo-Timber NV heeft in 2012 geen andere vermogensmutaties gekend dan die uit hoofde van het behaalde nettoresultaat.

- e. Geef met behulp van berekeningen een **analyse** van het negatieve omrekenverschil ad € 97.000 dat BTH BV in 2012 in verband met de deelneming Maribo-Timber NV in de jaarrekening 2012 heeft verantwoord.
 NB: Zie de mutatie 'Koersverschillen' in het verloopoverzicht van de post Deelnemingen uit de toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening.

vermogen	$\rightarrow 6.694.800 \times (0,227 - 0,238) =$	- 73.643 (1p.)
resultaat	$\rightarrow (90\% \times 880.000) \times (0,227 - 0,256) =$	- 22.968 (1p.)
		- 96.611

2 p

Indien de student op correcte wijze de berekening in woorden uitlegt: 2 punten

BTH BV heeft op de overnamedatum van 1 januari 2012 een 3% bancaire lening van SRD 8.000.000 opgenomen. Behalve voor de financiering van de overname dient deze lening gedurende de volledige looptijd ook effectief als afdekking van het valutaomrekenrisico op de deelneming in Maribo-Timber NV.

Zoals uit de toelichting onder 'Vreemde valuta' blijkt verwerkt BTH BV het valutakoersverschil op deze afdekkingstransactie in de reserve omrekenverschillen.

- f. Onder welke benaming is deze verwerkingswijze in de regelgeving (RJ) bekend? Motiveer.

HB. pag.519/RJ 290: hedge-accounting (1p). Dit blijkt uit het feit dat niet de normale regels voor de verwerking van omrekenverschillen op een monetair passief gevolgd worden d.w.z. via de winst-en-verliesrekening, maar gebruik wordt gemaakt van de bijzondere verwerkingswijze onder hedge-accounting: via het vermogen (ter voorkoming van een mismatch met de verwerking van de omrekeningsverschillen op de afgedekte positie) (1p).

2 p.

Indien de term "hedge" niet genoemd of omschreven is: 0 punten.

- g. Beschrijf beide door de RJ aanvaardbaar geachte verwerkingswijzen van het cumulatieve omrekeningsverschil bij een eventuele, toekomstige verkoop van het belang in Maribo-Timber NV.

RJ 122.311:

- (aanbevolen) verwerking in de winst-en-verliesrekening als onderdeel van het resultaat op de verkoop (1 punt)*
- rechtstreekse verwerking in de overige reserves (1 punt)*

2 p.

De reserve omrekeningsverschillen is een zogenaamde 'wettelijke reserve'.

- h. Beschrijf het motief voor de wetgever om in bepaalde situaties de vorming van een wettelijke reserve voor te schrijven.

De wetgever heeft hiermee beoogd in bepaalde situaties de uitkeerbaarheid van het vermogen te beperken. Hierdoor wordt kapitaalbescherming gecreëerd voor de schuldeisers.

2 p.

- i. Bereken het contant uitkeerbare vermogen per 31 december 2012 van BTH BV.

1. Balanstest:

<i>- gestort aandelenkapitaal</i>	<i>4.185</i>
<i>- agio</i>	<i>6.018</i>
<i>- overige reserves</i>	<i>9.575</i>

- reserve omrekenverschillen	- 10
maximaal beschikbaar	19.768 (1p)

2. De uitkeringstest bepaalt vervolgens óf en in welke mate het maximaal beschikbare vermogen kan worden uitgekeerd. (1p) **2 p.**

Indien kandidaten de onderstaande berekening hebben uitgevoerd die van toepassing is op een NV, dan -indien correct- 1 punt toekennen.

- agio	6.018
- overige reserves	9.575
- reserve omrekenverschillen	- 10
uitkeerbaar vermogen	15.583

De jaarrekening van Maribo-Timber NV wordt gecontroleerd door een lokale accountant.

- i. Geef gemotiveerd aan welke NV COS van toepassing is als Klok Accountancy de jaarrekening 2012 van BTH BV controleert die opgemaakt is door -onder andere- gebruik te maken van de jaarrekening van Maribo-Timber NV.

Antwoord (2 punten)

De jaarrekening van Maribo-Timber NV wordt geconsolideerd in de jaarrekening van BTH BV. Bij de controle van financiële overzichten van een groep is standaard 600 van toepassing.

- j. Noem **vijf** gegevensgerichte werkzaamheden (detailcontroles) die Klok Accountancy zelf op groepsniveau zal moeten verrichten op de consolidatie van Maribo-Timber NV in de jaarrekening van BTH BV zoals uitgevoerd door het management van BTH BV.

Antwoord (7 punten)

Klok Accountancy zal de onderstaande gegevensgerichte werkzaamheden verrichten::

- Aansluiting vaststellen tussen de geconsolideerde cijfers en de door de lokale accountant gerapporteerde cijfers van Maribo-Timber NV. (2 punten)
- Controle van de omrekening van SRD naar EURO's. (2 punten)
- Controle van de eliminatie van onderlinge vorderingen en schulden tussen Maribo-Timber NV en BTH BV. (3 punten)
- Controle van de eliminatie van intragroepstransacties tussen Maribo-Timber NV en BTH BV en ongerealiseerde winsten. (3 punten)
- Controle van overige consolidatie aanpassingen door het management (geschiktheid, berekening en autorisatie) (2 punt)

Referentie : standaard 600 alinea 34 en A56.

Het maximaal aantal te behalen punten is 7 punten.

Vraag 2 AO/IB volledigheid opbrengsten (65 minuten, 43 p.)

Geef een beschrijving van de AO/IB rond de volledigheid van de opbrengsten van de bouw- en verbouwopdrachten beginnend bij de opdrachtverstrekking aan een bouwbedrijf van BTG. Onderken in uw uitwerking de volgende onderdelen:

- Typologie plus motivering
- Begroting en tarieven

- Processen

- offerte procedure
- contractprocedure, openen projectadministratie en voorschotbetalingen
- uitvoering en projectbewaking:
 - uitvoering
 - controles door financiële administratie
 - nacalculatie en verschillenanalyse
- oplevering project
- financiële afwikkeling van het project en controle op de financiële afwikkeling

Antwoord

2.1 Typologie plus motivering (3 punten)

Stukproductie. Motivering: zachte normen binnen het technisch omzettingsproces en volgens de individuele wensen van de afnemer

2.2 Begrotingen en tarieven (4 punten)

Op basis van ervaringen uit het verleden, verwachtingen, beleidsvoornemens en de orderportefeuille worden in samenwerking door de directie en de hoofden van de afdelingen administratie, bedrijfsbureau, verkoop en inkoop de normen voor de komende periode vastgesteld. De volgende normen worden onderkend:

- Voor zover mogelijk het technisch normenarchief (stuk- en bewerkingslijsten) voor de productie.
- Afzet- en omzetbegroting (of verkoopbegroting) in totaal, naar product en per bedrijf
- Capaciteitsbegroting (Productiebegroting) per bedrijf
- Begrote kosten per bedrijf
- VVP's voor de onderdelen/materialen en tarieven voor man- en machine-uren.
- Begroot resultaat

Het bestuur van BTG autoriseert de begrotingen en tarieven.

De tarieven worden opgenomen in prijs- en tarieventabellen. Na invoer controleert de centrale administratie de juistheid van deze invoer.

2.3 Offerteprocedure (6 punten)

- Registratie van de offerteaanvraag door Planning en Calculatie in offertebestand (status: voorlopig). Registratie van de opdracht: bouw of verbouw, omvang project, periode en verwachte doorlooptijd project
- Hoofd Planning en Calculatie kan toegang krijgen tot het offertebestand met behulp van zijn unieke inlogcodes
- Geprogrammeerd wordt een uniek nummer toegekend en aanmaken project in projectadministratie
- Controle door Planning en Calculatie of aanvraag valt te realiseren: controle op beschikbare capaciteit en controle op kredietwaardigheid door Planning en Calculatie
- Acceptatie/ autorisatie door directie van de aanvraag en definitieve registratie (initieert reservering capaciteit + opstart voorcalculatie)

Voorcalculatie: normbepaling per (ver)bouwproject.

- Planning en Calculatie stelt op de voorcalculatie op basis van het te verrichten werk. Inclusief een opslag voor winst
- Autorisatie van de voorcalculatie door de bedrijfsdirecteur

- Hoofd van de Financiële Administratie controleert de offerteprocedure en voorcalculatie; zijn deze volgens de richtlijnen?

2.4 contractprocedure, openen projectadministratie en voorschotbetalingen (7 punten)

- Er wordt een contractprocedure gestart waarbij op basis van de goedgekeurde offerte het uit te voeren werk wordt beschreven (kwaliteit en opleverdatum) en aangegeven wordt wat het gaat kosten
- Bij het niet doorgaan van het project wordt de reden vastgelegd en het projectnummer gesloten door Planning en Calculatie
- Het niet doorgaan van een project en de reden wordt door Planning en Calculatie gerapporteerd aan de directie
- Klant en bedrijfsdirecteur tekenen het contract
- Contract wordt ingevoerd in het contractenbestand (uniek project nummer) evenals de definitieve planning
- Registeren (basis)gegevens project (uniek projectnummer, begroting, geplande doorlooptijd, kwaliteit- en veiligheidseisen, facturatieschema, etcetera)
- Financiële Administratie controleert de voorcalculatie en het contract. Zijn deze opgesteld en geautoriseerd in overeenstemming met de directierichtlijnen
- Financiële Administratie controleert de invoer in het contractenbestand, is de invoer in overeenstemming met het getekende contract en definitieve voorcalculatie
- Automatisering zal periodiek de programmatuur testen. Testresultaten worden gedocumenteerd en gerapporteerd aan de directie van de verschillende bouwbedrijven evenals de directie van de Holding
- Er is ook een voorcalculatie en contractprocedure als de klant aanvullende wensen heeft ten opzichte van het oorspronkelijk bouwbestek en contract. Dit is een aanvullende opdracht
- Controle door Financiële Administratie op volledigheid en juistheid facturatie (voorschotnota) a.d.h.v. het contract
- Registratie door de Financiële Administratie van de ontvangst van het voorschot (Bank debet en credit vooruit gefactureerde termijnen of credit op OHW)

uitvoering en projectbewaking (16 punten)

2.5 Uitvoering (6 punten)

- Er wordt door Planning en Calculatie een projectleider aangesteld
- Er dient sprake te zijn van het aanmaken van een uniek uitvoeringsbestand door Planning en Calculatie (zelfde unieke nummer als gebruikt voor de projectadministratie)
- oor het registreren van alle verbruikte uren en materialen, het bewaken van de voortgang, tussentijds rapporteren en het afsluiten van het project
- Opstellen en invoeren in het uitvoeringsbestand de voortgangsrapportages door projectleider (rapporteren over voortgang, verbruikte materialen en uren, gebruik machines).
- De projectleider kan toegang krijgen tot het uitvoeringsbestand met behulp van zijn unieke inlogcodes. De invoer wordt geprogrammeerd gecontroleerd zoals bestaanbaarheid projectnummer, personeelnummer en nummers gebruikte materiaal. Tevens zullen de ingevoerde hoeveelheden gecontroleerd worden op redelijkheid.

2.6 Controles door Financiële Administratie (6 punten)

- De uren van de medewerkers met de aansluiting: job, shop en paid time
- De indirecte uren (=verschil tussen job en shop time) worden beoordeeld op redelijkheid door de Financiële Administratie
- Job en shop time worden gecontroleerd met de rapportages van de projectleider

- Paid time controle met behulp van de arbeidscontracten
- De tijd tussen paid en shop time zijn de uren vakantie en of ziek
- Uren met de tellers op de machines evenals ontvangst- en afgiftemeldingen van de machines van de projectleider en de magazijnmeester van Materiaal BV
- Afboeking voorraadbestand materialen en onderdelen = opboeking bouwprojecten
- Bezoek ter plaatse door de Financiële Administratie, beoordelen van de voortgang (OHW), vaststellen aanwezigheid van: bouw materiaal, bouw materieel en medewerkers

2.7 Nacalculatie en verschillenanalyse (6 punten)

- De werkelijke kosten worden geboekt per project (nummer). Administratie voert deze gegevens in o.b.v. het uitvoeringsbestand, factuurgegevens en loongegevens per projectnummer
- De administratie vergelijkt de hoeveelheden begroot (machine- en manuren, materialen, materieel) met de werkelijk verbruikte hoeveelheden. Verschillen zijn efficiencyverschillen. Hierover wordt gerapporteerd aan directie en projectleider
- Per afdeling worden de werkelijke kosten vergeleken met de dekking. Verschillen zijn prijs- en bezettingsverschillen

Voor 2.5 tot en met 2.7. in totaal maximaal 16 punten toekennen.

2.8 oplevering project (2 punten)

- Inspectie en controle oplevering door bedrijfsdirecteur: Directeur stelt vast dat project wordt opgeleverd, zoals in de aanneemovereenkomst is overeengekomen
- Opstellen opleverprotocol dat wordt ondertekend door klant en bedrijfsdirecteur
- Aandacht voor garantie: opbouw garantieverplichting.

2.9 financiële afwikkeling van het project en controle op de financiële afwikkeling (5 punten)

- Financiële Administratie factureert in overeenstemming met de contractuele afspraken. Controle door hoofd Financiële Administratie a.d.h.v. het contract en aanvullende contracten bij meerwerk
- Aansluiting tussen opleveringsprotocollen met contracten en facturatie
 - Hoofd financiële administratie bewaakt de volgende verbanden: Opboeking debiteuren = opboeking omzet
 - Afboeking debiteuren = opboeking bank
- Hoofd financiële administratie stemt facturen af met de afgesloten contracten voor wat betreft de afgesproken aanneemsommen en tijdigheid facturering.

Vraag 3 Diverse verslaggevingsaspecten (30 minuten, 18 p.)

Het door BTH BV toegepaste model voor de geconsolideerde winst-en-verliesrekening heeft kenmerken van zowel een categoriale opstelling (model E van het Besluit modellen jaarrekening) als van een functionele opstelling (model F van het Besluit modellen jaarrekening).

- a. Noem een post uit de geconsolideerde winst-en-verliesrekening van BTH BV die kenmerkend is voor de **categoriale** opstelling.

*wijziging onderhanden projecten of bedrijfsopbrengsten
“Overige kosten”: 1 punt*

2p

- b. Noem een post uit de geconsolideerde winst-en-verliesrekening van BTH BV die kenmerkend is voor de **functionele** opstelling.

kostprijs van de omzet of bruto-omzetresultaat

2p

BTH BV verwerkt betaalde goodwill ten laste van het eigen vermogen. De wetgever staat ook andere verwerkingswijzen van betaalde goodwill toe.

- c. Beschrijf beargumenteerd een mogelijk motief voor de directie van BTH BV om te kiezen voor de thans gehanteerde verwerkingswijze van betaalde goodwill.

In vergelijking met de alternatieve verwerkingswijzen heeft de afboeking ten laste van de reserves een gunstig effect op rendementskengetallen. (2p) De noemer (vermogen) wordt lager door afboeking van de goodwill en de teller (resultaat) wordt niet belast met amortisatie. (2p)

4p

Andere antwoorden zijn mogelijk. Het antwoord dat er geen verschil is tussen commercieel en fiscaal is fout.

Neem aan dat de herwaarderingsreserve uitsluitend betrekking heeft op het tegen actuele waarde opgenomen onderdeel **materieel** van de materiële vaste activa.

- d. Bereken de afschrijvingslast van het materieel over boekjaar 2012 indien het materieel zou zijn gewaardeerd op basis van kostprijs.

De herwaardering in de enkelvoudige balans is verwerkt naar rato van het deelnemingspercentage en de boekwaarde/afschrijving in de geconsolideerde balans integraal, waardoor beide grootheden niet met elkaar in verband kunnen worden gebracht. De afschrijvingslast op basis van kostprijs kan dan niet berekend worden. 3p

Ook goed rekenen:

gerealiseerde waardestijging 2012 $\rightarrow 100/75$ (1p) $\times 30$ (1p) = 40

afschrijvingslast 2012 dus: $403 - 40 = 363$ (1p)

3p

Omdat het vpb-tarief in de casus niet gegeven is, ook goed rekenen:

gerealiseerde waardestijging 2012 $\rightarrow 30$ (2p)

afschrijvingslast 2012 dus: $403 - 30 = 373$ (1p)

3p

- e. Bereken per 31 december 2012 de boekwaarde van het materieel indien het materieel zou zijn gewaardeerd op basis van kostprijs.

De herwaardering in de enkelvoudige balans is verwerkt naar rato van het deelnemingspercentage en de boekwaarde/afschrijving in de geconsolideerde balans integraal, waardoor beide grootheden niet met elkaar in verband kunnen worden gebracht. De boekwaarde op basis van kostprijs kan dan niet berekend worden. 3p

Ook goed rekenen:

<i>boekwaarde 31 december 2012 obv actuele waarde =</i>	<i>1.785</i>	
<i>ongerealiseerde waardestijging 100/75 (1p) x 150 (1p) =</i>	<i>- 200</i>	
<i>boekwaarde 31 december 2012 obv kostprijs =</i>	<i>1.585 (1p)</i>	3p

Omdat het vpb-tarief in de casus niet gegeven is, ook goed rekenen:

<i>boekwaarde 31 december 2012 obv actuele waarde =</i>	<i>1.785</i>	
<i>ongerealiseerde waardestijging</i>	<i>- 150 (2p)</i>	
<i>boekwaarde 31 december 2012 obv kostprijs =</i>	<i>1.635 (1p)</i>	3p

Garantieverplichtingen zijn zowel opgenomen in de balans (Voorziening garantieverplichtingen) als in het overzicht “Niet in de balans opgenomen verplichtingen”.

- f. Beschrijf op basis van de RJ twee voorwaarden waaraan voldaan moet zijn voor het in de balans opnemen van een voorziening voor garantieverplichtingen.

- er is een voldoende betrouwbare schatting te maken van de uitstroom van middelen
- er bestaat per balansdatum voldoende waarschijnlijkheid dat een uitstroom van middelen zich zal manifesteren

2p

Indien de student op correcte wijze ingaat op de criteria voor voorzieningen: maximaal 2 punten.

- g. Beredeneer of de leaseverplichtingen die worden vermeld in het overzicht “Niet in de balans opgenomen verplichtingen” voortvloeien uit een financiële lease óf een operationele lease.

operationele lease omdat in het andere geval de verplichtingen on-balance zouden zijn verwerkt. (0 of 2 punten)

2p

Vraag 4 Nieuw contract tussen BTH BV en Klok Accountancy (15 minuten, 11 p.)

In deel 3 van de casus is vermeld dat voor 2013 BTH BV weer een nieuw contract wil afsluiten met Klok Accountancy voor het verrichten van de wettelijke controle. Het bedrijf stelt wel als voorwaarde dat de heer Snelrewaarder dan weer de verantwoordelijke accountant wordt.

Geef op basis van de VGC / NVOOa een beschouwing of Klok accountancy een dergelijk contract mag afsluiten. Besteed in uw beschouwing uitsluitend aandacht aan:

- het belangrijkste fundamentele beginsel dat mogelijk bedreigd wordt,
- het onderkennen van de bedreigingen,

- mogelijke waarborgen en
- conclusie.

Antwoord

De heer Snelrewaarder is al zeven jaar de verantwoordelijke accountant voor de wettelijke jaarrekeningcontrole voor BTG is en hij kan het uitstekend kan vinden met de directieleden. Door deze omstandigheden wordt zijn objectiviteit (3 punten) bedreigd door een te grote mate van vertrouwen (2 punten). Doordat voor het afsluiten van een nieuw contract het bedrijf de voorwaarde stelt dat Snelrewaarder de verantwoordelijke accountant blijft ontstaat ook de bedreiging intimidatie (2 punten).

In de NVoa (3.3 interne roulatie) is bepaald dat bij organisaties van openbaar belang de verantwoordelijke partner binnen zeven jaar te vervangen. Voor controlecliënten niet zijnde een organisatie van openbaar belang heeft het de voorkeur om deze procedure toe te passen. (2 punten)

Klok Accountancy zal de directie van BTG hierop wijzen en benadrukken dat een nieuw contract voor het uitvoeren van de wettelijke jaarrekeningcontrole alleen kan worden afgesloten als een andere accountant dan de heer Snelrewaarder zal worden ingezet als verantwoordelijk accountant voor de jaarrekeningcontrole. (2 punten) Alternatief antwoord: Er is geen waarborg mogelijk (2 punten).

Voor onafhankelijkheid: Maximaal 2 punten

Ook goed is de conclusie: Het laten beoordelen van de werkzaamheden door een andere accountant.

OAT GSG 2014-06-03

Inhoud

	Pagina
Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Goed Schoon Groep (GSG)	3
1.1 Algemeen	3
1.2 Organogram	4
1.3 Finance & Control	4
1.4 Automatisering	5
Deel 2 Bedrijfsbeschrijving van Schoonmaak BV	5
2.1 Schoonmaak BV	5
2.2 Marktonwikkelingen	5
2.3 Recente ontwikkelingen bij Schoonmaak BV	6
2.4 Missie van Schoonmaak BV	6
2.5 Schoonmaakdiensten	7
2.6 De organisatie van Schoonmaak BV	9
Deel 3 Accountantsorganisatie BAC Accountants	12
Deel 4 Conceptjaarrekening 2013 van Schoonmaak BV (gedeeltelijk)	13

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Goed Schoon Groep (GSG)

1.1 Algemeen

GSG

De Goed Schoon Groep BV (GSG) is een familiebedrijf dat actief is in de (zakelijke) dienstverlening met een primaire focus op Nederland.

De oorsprong van GSG ligt in 1952, toen de heer Riemer Viezenman het schoonmaakbedrijf Schoonmaak BV heeft opgericht, dat in de afgelopen 61 jaar is uitgegroeid tot de Goed Schoon Groep. GSG is nog steeds een 100% familiebedrijf, waarvan alle aandelen in handen zijn van de dochter van de oprichter, Angela Viezenman. GSG is in 61 jaar uitgegroeid tot een bedrijf met bijna 11.000 medewerkers en een jaaromzet van circa 218 miljoen euro.

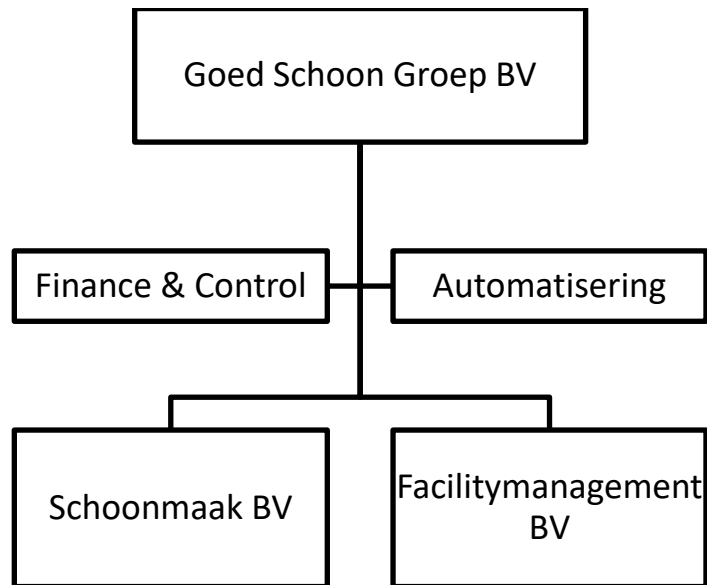
Onder de holding GSG BV hangen nu twee werkmaatschappijen, Schoonmaak BV en Facilitymanagement BV. Schoonmaak BV heeft zes vestigingen, verspreid over Nederland. Iedere vestiging is in een aparte BV ondergebracht. Schoonmaak BV richt zich vooral op de schoonmaakbranche. Facilitymanagement BV biedt vanuit drie vestigingen vooral gecombineerde diensten (schoonmaakdiensten, kantinediensten en conciërgediensten) aan.

De markt voor reguliere schoonmaakdiensten is de laatste jaren verslechterd. Het aantal aanbieders in de markt neemt toe en de vraag naar schoonmaakdiensten neemt af door ontwikkelingen als “Het nieuwe werken” en door het slechte economische klimaat. Daarentegen steeg de vraag naar gecombineerde diensten zoals een combinatie van kantinediensten, conciërgediensten en schoonmaakdiensten in 2013. Hierdoor wordt het reguliere schoonmaakbedrijf meer en meer afhankelijk van partijen die aan deze gecombineerde diensten behoefte hebben. Deze partijen vragen om hoogwaardige dienstverlening tegen een minimale prijsstelling. Dit heeft GSG ertoe gebracht om in 2011 Facilitymanagement BV over te nemen. De overname van Facilitymanagement BV door GSG bracht voor Schoonmaak BV een nieuwe kans om zich te positioneren als aanbieder bij Facilitymanagement BV en andere aanbieders van gecombineerde diensten. Door de overname van Facilitymanagement BV is de marktpositie van Schoonmaak BV in de schoonmaakmarkt aanzienlijk verbeterd.

In deel 2 is de bedrijfsbeschrijving van Schoonmaak BV opgenomen. In deze casus wordt verder geen aandacht meer besteed aan Facilitymanagement BV.

1.2 Organogram

Het onderstaand organogram is een weergave van de opbouw van GSG als geheel.

De Goed Schoon Groep wordt geleid door een vijfhoofdige directie. Onder leiding van de algemeen directeur, mevrouw Viezenman, functioneren:

- Een financieel directeur
- Een directeur Automatisering
- De directeur van Schoonmaak BV
- De directeur van Facilitymanagement BV

Iedere werkmaatschappij heeft een vestigingsleider.

Bij de Goed Schoon Groep functioneert een Raad van Commissarissen die bestaat uit drie personen.

Schoonmaak BV heeft zes werkmaatschappijen die ieder in een aparte BV zijn ondergebracht.

1.3 Finance & Control

De afdeling Finance & Control is verantwoordelijk voor de totale financiële administratie van alle bedrijven van GSG. Bij elke werkmaatschappij van GSG is ook een afdeling administratie aanwezig.

De afdeling Finance & Control geeft instructies aan de financiële administraties van Schoonmaak BV en Facilitymanagement BV en afdelingen van de werkmaatschappijen voor de invoer en verwerking van gegevens. In principe mag niet worden afgeweken van deze instructies.

De directie van GSG en de vestigingsleiders van de werkmaatschappijen ontvangen wekelijks en maandelijks rapportages van de administraties van elke afzonderlijke BV. Wekelijks wordt een overzicht verstrekt over de stand van zaken per object (klant). Maandelijks wordt een balans en een winst-en-verliesrekening per werkmaatschappij opgesteld.

De afdeling Finance & Control stelt maandelijks een balans en winst-en-verliesrekening op van de groep als geheel en van Schoonmaak BV en Facilitymanagement BV afzonderlijk. Verder voorziet de afdeling Finance & Control de maandrapportages van de afzonderlijke BV's van uitgebreide analyses. Mede hierdoor heeft de directie van GSG adequaat inzicht in de gang van zaken bij de werkmaatschappijen.

1.4 Automatisering

GSG beschikt in 2013 nog niet over een ERP-systeem. De processen bij de verschillende bedrijfsonderdelen en afdelingen worden onder andere ondersteund door geautomatiseerde systemen voor urenregistratie, klant- en objectregistratie en financiële administratie. De systemen zijn niet geïntegreerd.

Medio 2012 is GSG bij Schoonmaak BV gestart met het project "Opschonen". Meer hierover staat vermeld in paragraaf 2.3.

De uitvoering van het ICT programma van "Opschonen" is een enorme uitdaging. Het ICT-programma omvat 45 projecten, waaronder de invoering van een ERP-systeem. Voor de uitvoering van het ICT programma is meer dan 30.000 uren ICT begroot. Voor de uitvoering wordt naast de bestaande ICT organisatie gebruik gemaakt van een groot aantal externe deskundigen, zoals projectmanagers, functioneel ontwerpers, mobile app ontwikkelaars, SAP experts en testers. Het personeel heeft eind 2012 een korte instructie gehad om de uren te registreren in het urenregistratiesysteem met behulp van tablets.

Deel 2 Bedrijfsbeschrijving van Schoonmaak BV (De bedrijfsbeschrijving en jaarrekening richten zich verder op Schoonmaak BV).

2.1 Schoonmaak BV

Schoonmaak BV is één van de grootste schoonmaakbedrijven van Nederland. Met bijna 10.000 vakmensen verzorgt Schoonmaak BV schoonmaakactiviteiten bij duizenden organisaties (objecten). Daarnaast haalt Schoonmaak BV een beperkt deel van de omzet uit de handel in reinigingsartikelen.

2.2 Marktentwikkelingen

De schoonmaakmarkt is in 2013 licht gegroeid. De omzet in de markt is met 1,1% toegenomen, hetgeen wordt veroorzaakt door een gerealiseerde prijsstijging van 2,1%. Het onderliggende volume in de markt is, net als voorgaande jaren, gedaald in 2013.

De omzetontwikkeling van Schoonmaak BV was in 2013 met een groei van 3,9%, beter dan de markt. Dit komt vooral doordat in de institutionele markt diverse grote opdrachten gewonnen zijn. Hiermee is een langgekoesterde ambitie vervuld. Daar waar Schoonmaak BV in 2012 vooral succesvol was binnen het domein van de Europese Aanbestedingen is de balans in 2013 omgeslagen door relatief veel private aanbestedingen te winnen. Het gunningspercentage bij private aanbestedingen was

in 2011 nog 18,3%, steeg in 2012 naar 24,2% om vervolgens in 2013 verder te stijgen naar 26%.

Onder invloed van de negatieve berichten in de publiciteit over uitbuiting van werknemers in de schoonmaakbranche is in 2012 door gebruikers van diensten van schoonmaakbedrijven de Code verantwoord Marktgedrag ingevoerd en geaccepteerd. In 2013 had de Code Verantwoord Marktgedrag de kans haar robuustheid te bewijzen en zijn de aanbestedingen vanuit de opdrachtgeverzijde in positieve zin veranderd. Het merendeel van de aanbestedingen kende een groter gewicht toe aan “kwaliteit”. Daarnaast kenden veel aanbestedingen een bodemprijs of zelfs een voorgeschreven totaalprijs. Hiermee is een verdere prijsval en daarmee uitholling van de sector tot stilstand gekomen. De codecommissie is daarbij zeer alert op misstanden en grijpt waar nodig direct in door forse boetes uit te delen aan overtreders.

Het invoeren van bodemprijzen en de grotere nadruk op kwaliteit laat onverlet dat in grote delen van de sector een rationalisatie heeft plaatsgevonden om de kosten te beperken in een markt die ook in 2013 een lichte (volume)krimp kende. Oorzaken zijn minder te reinigen m2 door het nieuwe werken, de leegstand van kantoren en verdere kostenbesparingen op het schoonmaakbudget veelal in de vorm van frequentieverlagingen.

2.3 Recente ontwikkelingen bij Schoonmaak BV

Voor Schoonmaak BV was 2013 een enerverend jaar. De omzet en resultaatontwikkeling in 2011 en 2012 waren teleurstellend, hetgeen er mede toe heeft geleid dat medio 2012 het project “Opschonen” is gestart. Dit project beoogt de organisatie een duurzaam gezonde basis te geven waardoor verdere ontwikkeling en rendementsherstel mogelijk wordt. Doelstelling van het project is het realiseren van een verbeterde organisatie, waarbij een kwaliteitsslag en daarmee verbetering van de dienstverlening aan de klanten wordt gerealiseerd. Deze kwaliteitsslag gaat gepaard met efficiencyverbeteringen waardoor tevens een aanzienlijke kostenreductie zal worden gerealiseerd. De implementatie van de verbeterplannen en organisatieaanpassingen zijn medio 2013 gestart.

Een belangrijke pijler in de plannen “Opschonen” is de vormgeving van de “mobiele professional”. Het doel van Schoonmaak BV is om de vestigingsmanager en objectleider meer bij de klant en bij de medewerkers te laten zijn. Hierdoor ontstaat een optimale focus op nieuwe en bestaande omzet, aandacht voor de kwaliteit van de dienstverlening en aandacht voor het welzijn van de medewerkers.

Om naar buiten te kunnen gaan dient de professional zoveel mogelijk te worden ondersteund op administratief gebied. Voor de uitvoering van zijn/haar werkzaamheden en om het mogelijk te maken zoveel mogelijk bij de klant te zijn, is ondersteuning door ICT-middelen essentieel.

De professionals (vestigingsmanagers, objectleiders en schoonmakers) zijn uitgerust met tablets en laptops en kunnen daardoor op ieder gewenst moment informatie opvragen over de contracten met klanten en overal hun urenregistratie bijwerken.

2.4 Missie van Schoonmaak BV

De missie van Schoonmaak BV is:

Schoonmaak BV is de meest maatschappelijk verantwoorde schoonmaakorganisatie van Nederland die met de inzet van oprechte, betrokken en bekwame medewerkers iedere dag weer een schone, hygiënische en goed verzorgde werk- en leefomgeving mogelijk maakt.

Schoonmaak BV streeft naar een evenwichtige personeelsopbouw waarin een groot aantal nationaliteiten is vertegenwoordigd en waar aan minder valide personeelsleden passend werk wordt geboden. Schoonmaak BV presenteert zich steeds meer als een maatschappelijk verantwoorde dienstverlener en is van mening dat dit niet alleen beperkt dient te blijven tot inzet binnen de eigen onderneming, maar ook daarbuiten. Zo organiseerde Schoonmaak BV in 2013 voor de 3e keer het Nationaal Integratiediner waarbij dit keer meer dan 150 externe partners betrokken waren en op 10 oktober maar liefst 7000 mensen een zelf gekookt gerecht uit het land van herkomst meenamen naar een van de 1200 tafels, kris kras verspreid door Nederland. Met 94 verschillende nationaliteiten in dienst bij Schoonmaak BV sluit dit initiatief naadloos aan op de identiteit van het bedrijf. Het diner zorgde voor een ongekende hoeveelheid media-aandacht.

Dit project brengt Schoonmaak BV een nieuw netwerk aan contacten dat Schoonmaak BV niet alleen kleurt als schoonmaakbedrijf maar juist als een maatschappelijk betrokken onderneming. Binnen de schoonmaakmarkt waarin Schoonmaak BV actief is en het lastig is om je daadwerkelijk te onderscheiden, geeft dit de onderneming extra toegevoegde waarde.

Uitgaande van deze missie onderkent de directie de volgende kritische succesfactoren:

- Oprechte, betrokken en bekwame medewerkers
- Scherp offrenen, met de beperking van een minimum winstmarge
- Maatschappelijke betrokkenheid en duurzaamheid

2.5 Schoonmaakdiensten

Algemeen

Schoonmaak BV past haar schoonmaakdiensten aan aan de behoeften bij de klant. Zo is de behoefte aan schoonmaakdiensten bij een organisatie die het nieuwe werken heeft ingevoerd anders dan bij een traditioneel kantoor. Ook worden speciale eisen gesteld aan de schoonmaak van hotels en bungalowparken, verpleeg- en verzorgingshuizen, op scholen en in de transportbranche.

De opdrachten komen binnen via Europese aanbestedingen en door private aanbestedingen.

Hieronder is in tabelvorm gepresenteerd in welke sectoren Schoonmaak BV vooral opereert en welke soorten diensten worden aangeboden.

Sectoren	Kantoor-gebouwen	Scholen	Recreatie & Ontspanning	Zorg & Gezondheid	Vervoer &

Diensten					Logistiek
Dagschoonmaak	X	X	X	X	X
Avond/ Weekendschoonmaak	X		X	X	
Het nieuwe werken	X	X		X	X
Specialistische diensten	X	X	X	X	X
Schoonmaakbegeleiding		X			

Dagschoonmaak

Dagschoonmaak is duurzame schoonmaak. Als de schoonmaakkrachten van Schoonmaak BV binnen kantoortijden hun werk kunnen doen, hoeven de lichten bij de klanten minder lang te branden en kan de verwarming eerder omlaag. Niet alleen op het gebied van duurzaamheid biedt dagschoonmaak voordelen. Schoonmaak BV heeft de ervaring dat de werkhouding en beleving van medewerkers bij klanten verbetert als zij de schoonmaakkrachten zien werken. Dagschoonmaak vraagt meer dan schoonmaken alleen; het begeeft zich op het terrein van gastvrijheid en het vraagt flexibele, klantgerichte en proactieve schoonmaakkrachten. De schoonmaakkrachten zijn getraind op het gebied van hospitality en zorgen ervoor dat zij zich aanpassen aan het schema van de klanten. Stofzuigen bijvoorbeeld, gebeurt vlak voordat de medewerkers van klanten aan de slag gaan. Als op dat moment de vergaderzaal in gebruik is, maken de schoonmakers deze gewoon een uurtje later schoon. Dagschoonmaak vindt plaats in alle sectoren waar Schoonmaak BV actief is.

Avond/Weekendschoonmaak

Hoewel Schoonmaak BV vanuit overtuiging sterk de voorkeur heeft voor schoonmaakwerkzaamheden die overdag tijdens kantooruren plaatsvinden, komt het voor dat klanten toch de voorkeur geven aan schoonmaken tijdens de avonden of in het weekend. Deze klanten betalen hiervoor een hoger tarief dan bij dagschoonmaak. Ook avond- en weekendschoonmaak vinden plaats in alle sectoren waar Schoonmaak BV actief is, maar vooral in de sector Kantoorgebouwen.

Het nieuwe werken

Het nieuwe werken vraagt volgens Schoonmaak BV om resultaatgericht schoonmaken gedurende de gehele dag. Deze flexibele wijze van werken kan namelijk piekbelasting met zich meebrengen. Zo kan de bezettingsgraad op dinsdag en donderdag zeer hoog zijn, terwijl deze op vrijdagmiddag juist lager is. Een hoge bezettingsgraad brengt een hogere vervuilingsgraad met zich mee. Niet alleen van de werkplekken, maar ook van de keuken en de sanitaire voorzieningen. Om flexibel te kunnen inspelen op deze wisselende bezetting en vervuiling richt Schoonmaak BV haar dienstverlening zo in dat er gedurende het grootste deel van de dag schoonmaakkrachten aanwezig zijn die 'kijkend schoonmaken'. Dit betekent dat er ter plekke beoordeeld wordt wat er schoongemaakt moet worden.

Specialistische diensten

Schoonmaak BV biedt de volgende specialistische diensten aan:

- Gevelreiniging
- Glasreiniging
- Dieptereiniging keukens
- Tapijt- en meubelreiniging
- Reiniging van computers en telefoons

- Luchtkanaalreiniging

Deze diensten kunnen eenmalig worden afgenomen op regiebasis maar klanten kunnen op deze diensten ook een abonnement nemen. Bij abonnementen komen de medewerkers van Schoonmaak BV periodiek langs om de afgesproken diensten uit te voeren.

Schoonmaakbegeleiding

Schoonmaak BV biedt scholen de mogelijkheid volledig naar eigen behoefte een schoonmaakdienstenpakket samen te stellen. Zo bestaat de mogelijkheid alleen gebruik te maken van professionele schoonmaakbegeleiding, waarbij de door de school geregelde vrijwilligers onder professionele begeleiding de school schoonmaken. Op deze wijze kan een optimale balans tussen de kwaliteit van de schoonmaak en het beschikbare budget van de school ontstaan.

2.6 De organisatie van Schoonmaak BV

De directeur van Schoonmaak BV geeft leiding aan de zes vestigingen die op hun beurt worden geleid door een vestigingsleider.

Bij Schoonmaak BV zijn de volgende afdelingen aanwezig:

- Verkoop & Acquisitie
- Personeelszaken
- Inkoop
- Magazijn
- Planning
- Administratie

Per vestiging zijn aanwezig:

- Een vestigingsleider
- Een receptionist
- Administratie
- Objectleiders
- Schoonmaakkrachten
- Een klein magazijn voor schoonmaakmiddelen en -materialen onder de verantwoordelijkheid van een magazijnbediende.

De automatisering wordt geregeld door de afdeling Automatisering die direct valt onder de groep.

De administratie van Schoonmaak BV rapporteert wekelijks aan afdeling Finance & Control.

De meeste opdrachten komen binnen via de afdeling Verkoop & Acquisitie, maar de vestigingsleiders halen bij bestaande klanten ook heel wat opdrachten binnen doordat zij regelmatig bij de schoon te maken objecten aanwezig zijn. De vestigingsleiders zijn (binnen grenzen gesteld door de directeur) bevoegd om contracten af te sluiten. Hiertoe plegen zij intensief overleg met de afdeling Verkoop & Acquisitie en de afdeling Planning. De afdeling Acquisitie & Verkoop schakelt de

vestigingsleiders in om objecten van potentiële klanten te inspecteren bij nieuwe opdrachten die binnenkomen via aanbestedingen.

Verkoop & Acquisitie

Schoonmaak BV biedt de in paragraaf 2.5 beschreven diensten aan onder een viertal mogelijke contractvormen:

- A. Contracten met de opdrachtgevers die worden afgesloten voor meerdere jaren tegen vaste aanneemsommen. Bij meerjarige contracten is een prijsclausule opgenomen. Deze clausule houdt in dat de contracten mogen worden aangepast voor cao-wijzigingen. Verder kan de opdrachtgever kiezen voor een contract inclusief of exclusief schoonmaakmiddelen.
- B. Contracten in het kader van het nieuwe werken die ook veelal worden afgesloten voor meerdere jaren maar de contractprijzen zijn afhankelijk van het aantal dagen dat medewerkers van Schoonmaak BV aanwezig zijn bij de klanten. Dit aantal dagen is gedurende de looptijd van het contract aan te passen. In de contracten is vaak een boeteclausule opgenomen. Als klanten ontevreden zijn over het schoonmaakwerk omdat het niveau van de diensten niet voldoet aan het in de contracten afgesproken dienstenniveau, krijgt de klant een aanzienlijke korting op de contractprijs.
- C. Contracten waarbij de dienst bestaat uit een eenmalige schoonmaak of een specialistische dienst. Dit gaat vaak om regieopdrachten waarbij de diensten worden verleend tegen een vooraf afgesproken uurtarief.
- D. Abonnementscontracten waarbij specialistische diensten periodiek worden uitgevoerd bij de klanten. De klanten betalen hiervoor een vast bedrag per maand.

De opdrachten komen binnen bij de afdeling Verkoop & Acquisitie of via de vestigingsleiders.

De verkoopmedewerkers verzorgen maandelijks de facturering naar de klanten.

Personeelszaken

De afdeling Personeelszaken houdt zich bezig met aanname en ontslag van het personeel. Op basis van de personeelsbegroting, rekening houdend met de multiculturele samenstelling van het personeel, werft zij personeel. Met het personeel worden verschillende soorten contracten afgesloten. Bij Schoonmaak BV werken ongeveer 8800 personeelsleden met een contractuele aanstelling variërend tussen de 10 en 40 uur per week. De vaste medewerkers krijgen een vast salaris met daarbovenop een toeslag voor het werken in de avonduren na zeven uur en in het weekend. De overige 1000 personeelsleden hebben een 0-urencontract waardoor zij flexibel oproepbaar zijn. Deze medewerkers krijgen een basissalaris per uur met een toeslag voor het werken in de avonduren na zeven uur en in het weekend.

Het personeel krijgt na aanstelling eerst een jaarcontract aangeboden. Bij gebleken geschiktheid kunnen de werknemers in aanmerking komen voor een contract voor onbepaalde tijd.

De vestigingsleiders houden toezicht op de kwaliteit van de door het personeel bij de objecten uitgevoerde werkzaamheden en rapporteren hierover wekelijks aan de afdeling Personeelszaken. De rapporten worden gebruikt in de jaarlijkse HRM-cyclus, waarbij het personeel wordt beoordeeld door de vestigingsleiding samen met een functionaris van de afdeling Personeelszaken van Schoonmaak BV.

De salarisadministratie is ondergebracht bij de afdeling Finance & Control.

De financieel directeur van de Goed Schoon Groep, mevrouw Groen, ondertekent de maandelijkse betalingsopdracht voor de salarissen.

Inkoop

De afdeling Inkoop is belast met het inkopen van de schoonmaakmiddelen en schoonmaakmaterialen. Hiertoe sluit zij inkoopcontracten af met diverse leveranciers in Nederland.

Magazijn

In het magazijn worden de schoonmaakmiddelen en schoonmaakmaterialen ontvangen en opgeslagen. Op basis van minimum voorraden worden door de afdeling Planning interne bestellingen verstuurd naar het centrale magazijn die daarop de goederen naar de magazijnen van de vestigingen verstuurt. Ook komen opdrachten tot leveringen binnen van objectleiders van de vestigingen bij de afdeling Planning die de opdrachten meeneemt in de planning van de goederenvoorziening van de vestigingen.

Planning

De centrale afdeling Planning van Schoonmaak BV doet de planning van de inzet van de personeelsleden van de zes vestigingen met behulp van een planningssysteem. In principe werken schoonmakers op een vaste vestiging, maar als dat nodig is, worden personeelsleden ook ingezet bij de schoonmaak door andere vestigingen. Met behulp van het planningssysteem wordt een planning gemaakt voor alle contracten, objecten en voor alle personeelsleden.

Administratie

De administratie van Schoonmaak BV voert de nodige controles uit op de ingevoerde uren. Na controle gaat de informatie uit de urenregistraties naar de afdeling Verkoop & Acquisitie die de facturering aan de klanten verzorgt.

Vestigingen

De vestigingsleiders

De vestigingsleiders zijn verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de zes vestigingen. De vestigingsleiders voeren onder andere de kwaliteitscontrole uit op het werk van de schoonmaakkrachten bij de objecten die vallen onder de vestiging. Verder autoriseren zij de uren die zijn geschreven door de objectleiders.

Objectleiders

De objectleiders hebben de leiding over de operationele schoonmaakwerkzaamheden op locatie van de klanten (ofwel de objecten). De objectleiders autoriseren de ingevoerde urenstaten van de personeelsleden die aan de objecten zijn toegewezen door de afdeling planning. Ook schrijven zij via een tablet zelf de uren die zijn besteed aan de verschillende objecten waaraan zij werken.

Schoonmaakkrachten

De schoonmaakkrachten moeten vanaf 1 januari 2013 hun uren per object per week registreren via een tablet. Zij sturen de ingevulde urenregistratie naar de

objectleiders voor controle. Na goedkeuring stuurt de objectleider de urenstaten door naar administratie van Schoonmaak BV.

Deel 3 Accountantsorganisatie BAC Accountants

BAC Accountants is een middelgrote regionale accountantsorganisatie en is in het bezit van een vergunning (zonder OOB) van de AFM voor het uitvoeren van wettelijke controles. De heer Jan Smit RA is verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van GSG. Naast het verrichten van controles van jaarrekeningen verleent BAC Accountants tevens adviesdiensten.

Advisering

De directie van GSG vraagt Jan Smit RA of de accountant wil adviseren bij de ontwikkeling en implementatie van nog te ontwikkelen applicaties. Het ICT-programma omvat 45 projecten (zoals beschreven in paragraaf 1.4). Hierdoor zullen de advieskosten de controlekosten van de jaarrekening 2013 ver overstijgen.

Urenregistratie

Bij de interimcontrole van de jaarrekening 2013 is gebleken dat GSG bij de ontwikkeling en implementatie van het urenregistratiesysteem te weinig aandacht heeft besteed aan de betrouwbaarheid ervan. Zo zijn gemaakte fouten bij de invoer van de gewerkte uren niet (tijdig) door invoer- en verwerkingscontroles opgemerkt en ter correctie aangeboden. Veel voorkomende fouten zijn dat niet alle uren door het personeel geregistreerd worden en dat een onjuist projectnummer of niet-bestaand projectnummer wordt ingevoerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

Begin 2014 heeft Schoonmaak BV een grote concurrent overgenomen. Hierdoor zal de omzet op het gebied van facility management verdubbelen. De overname zal deels in contanten per bank geschieden en deels door uitgifte van aandelen. De directie van Schoonmaak BV verstrekt over deze overname geen informatie in het jaarrapport 2013.

Deel 4 Conceptjaarrekening 2013 van Schoonmaak BV (gedeeltelijk)**GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2013**

(voor resultaatbestemming) (bedragen x € 1.000)

	Toel.	31-12-2013	31-12-2012
<i>Activa</i>			
Vaste activa			
Materiële vaste activa		8.655	8.741
Vlottende activa			
Vorraden		747	741
Vorderingen	3	34.751	80.879
Liquide middelen		<u>35.950</u>	<u>0</u>
		<u>71.448</u>	<u>81.620</u>
		80.103	90.361
<i>Passiva</i>			
Eigen vermogen		15.999	29.313
Voorzieningen	4	2.615	1.918
Kortlopende schulden	5	<u>61.489</u>	<u>59.130</u>
		80.103	90.361

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2013

(bedragen x € 1.000)

	Toel.	2013	2012
Netto-omzet		217.963	209.776
Materiaalkosten		13.777	12.966
Kosten uitbesteed werk		22.817	20.557
Lonen en salarissen	8	124.348	121.937
Sociale lasten		19.553	18.508
Pensioenpremies		7.239	7.519
Afschrijvingen vaste activa		1.956	2.168
Overige bedrijfskosten		<u>22.335</u>	<u>18.683</u>
		<u>212.025</u>	<u>202.338</u>
Bedrijfsresultaat		5.938	7.438
Financiële baten en lasten		<u>1.328</u>	<u>1.052</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting		7.266	8.490

Belasting	9	- <u>1.841</u>	- <u>2.144</u>
Resultaat na belasting		5.425	6.346

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2013
(bedragen x € 1.000)

	2013	2012
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	5.938	7.438
Afschrijvingen en amortisatie	1.955	2.124
Rechtstreekse vermogensmutatie	0	- 965
Mutatie voorzieningen	<u>697</u>	<u>- 118</u>
	<u>2.652</u>	<u>1.041</u>
Cash flow	8.590	8.479
Veranderingen in werkkapitaal (exclusief schulden aan kredietinstellingen)	<u>72.689</u>	- <u>10.938</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	81.279	- 2.459
Betaalde en ontvangen rente	1.328	1.052
Betaalde vennootschapsbelasting	- <u>1.841</u>	- <u>2.144</u>
	<u>- 513</u>	<u>- 1.092</u>
	80.766	- 3.551
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 1.869	- 1.448
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	- <u>18.740</u>	<u>0</u>
Nettokasstroom	60.157	- 4.999
Geldmiddelen begin boekjaar	- <u>24.207</u>	- <u>19.208</u>
Geldmiddelen einde boekjaar		
- Liquide middelen	35.950	0
- Schulden aan kredietinstellingen	<u>0</u>	- <u>24.207</u>
	35.950	- 24.207

TOELICHTING BEHORENDE BIJ DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING
(bedragen x € 1.000)

1 Algemeen

1.1 Activiteiten

Schoonmaak B.V. vormt samen met haar dochtermaatschappijen een dienstverlenende organisatie met als activiteiten het schoonmaken en reinigen van objecten, alsmede handel in schoonmaak- en aanverwante artikelen. De aandelen zijn alle in bezit van Goed Schoon Groep B.V. die voor Schoonmaak B.V. en haar dochtermaatschappijen geen aansprakelijkheidsverklaringen heeft afgegeven zoals bedoeld in artikel 403 Titel 9 Boek 2 BW.

1.2 Toegepaste standaarden voor de jaarverslaggeving

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

De grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

1.3 Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

1.4 Consolidatie

Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin Schoonmaak B.V. direct en indirect beslissende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct op balansdatum kunnen worden uitgeoefend. Groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Een eventueel aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

1.6 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en het bankkrediet opgenomen onder de kortlopende schulden. Ontvangen en betaalde rente en winstbelasting zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaald dividend is opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

2 Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

2.1 Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

2.3 Materiële vaste activa

De bedrijfsgebouwen en -terreinen zijn eind 1979 incidenteel geherwaardeerd naar de getaxeerde opbrengstwaarde. Deze actuele waarde wordt verhoogd met de bouwkosten van nieuwbouw, verbouwingen en uitbreidingen, en vervolgens jaarlijks op basis van de geschatte economische levensduur verminderd met lineair berekende afschrijvingen tot een restwaarde van nihil.

Op bedrijfsterreinen wordt niet afgeschreven. Het voor de bedrijfsgebouwen gehanteerde afschrijvingspercentage is 2,5%.

De eenmalige waardestijging is toegevoegd aan de wettelijke reserve herwaardering rekening houdend met de latente belastingclaim. Gerealiseerde herwaarderingen worden overgeboekt naar de overige reserves.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening groot onderhoud gevormd. De kosten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

De overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, inclusief direct toerekenbare kosten, verminderd met lineair berekende afschrijvingen gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

2.4 Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering vindt waardering plaats tegen de realiseerbare waarde.

2.9 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

2.10 Kortlopende vorderingen en schulden

De kortlopende vorderingen en schulden worden bij de eerste opname in de balans gewaardeerd tegen reële waarde inclusief toerekenbare transactiekosten. Na de eerste opname in de balans worden de vorderingen en schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met verwachte oninbaarheid.

2.11 Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum,

dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten. Latente belastingen worden berekend tegen het belastingtarief dat naar verwachting zal gelden op het moment van afwikkeling, en waartoe op balansdatum is besloten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

3 Vorderingen	2013	2012
Vorderingen op groepsmaatschappijen	0	52.716
Handelsdebiteuren	32.472	26.401
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2.279</u>	<u>1.762</u>
	34.751	80.879

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

4 Voorzieningen

De voorziening latente belasting heeft betrekking op verschillen in commerciële en fiscale waardering van materiële vaste activa en kent een overwegend langlopend karakter. De voorziening wordt berekend tegen het toepasselijke belastingtarief van 25% (eind 2012: 25%).

De overige voorziening betreft een voorziening voor personele kosten.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

	Jubiläum	Langdurig zieken	Reorga- nisatie	Latente belasting	Overige	Totaal
Balans per 31 december 2012	438	849	0	113	518	1.918
Toevoegingen	86	386	240	0	0	712
Onttrekkingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>- 15</u>	<u>0</u>	<u>- 15</u>
Balans per 31 december 2013	524	1.235	240	98	518	2.615

5 Kortlopende schulden	2013	2012
Handelscrediteuren	6.738	6.420
Kredietinstellingen	0	24.207
Schulden aan groepsmaatschappijen	20.443	0
Vennootschapsbelasting	1.505	910
Overige schulden en overlopende passiva	<u>32.803</u>	<u>27.593</u>
	61.489	59.130

6 Kredietfaciliteiten

De kredietfaciliteiten in rekening-courant bij banken bedraagt € 50 miljoen voor de Goed Schoon Groep gezamenlijk.

7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

7.1 Voorwaardelijke verplichtingen

Door de vennootschap zijn ten behoeve van in de consolidatie betrokken vennootschappen waarin zij direct of indirect voor 100% deelneemt, aansprakelijkheidsverklaringen afgegeven zoals bedoeld in artikel 403 Titel 9 Boek 2 BW. Op grond van deze bepaling maken deze vennootschappen onder meer gebruik van vrijstellingen ten aanzien van de inrichting van hun jaarrekening.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

8 Lonen en salarissen

Gedurende 2013 hadden de vennootschap en haar geconsolideerde dochtermaatschappijen gemiddeld 9.870 werknemers in dienst. Herleid naar fulltime equivalenten zijn 4.063 werknemers (2012: 4.100).

9 Belasting 2013

Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	7.266
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	1.841

Effectief belastingtarief	25,3%
Toepasselijk belastingtarief	25%

De belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening kan als volgt worden toegelicht:

	2013
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	7.266
Bij: fiscaal lagere afschrijvingen gebouwen door aanwending herinvesteringsreserve in een voorgaand jaar	60
Bij: overige niet-aftrekbare kosten	<u>97</u>
Belastbaar bedrag	7.423

Verschuldigde vennootschapsbelasting over belastbaar bedrag	1.856

ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2013

(voor resultaatbestemming) (bedragen x € 1.000)

	Toel.	31-12-2013	31-12-2012
<i>Activa</i>			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	11	8.574	8.687
Financiële vaste activa	12	<u>14.510</u>	<u>14.521</u>
		23.084	23.208
Vlottende activa			
Vorderingen	13	2.279	54.477
Liquide middelen		<u>35.950</u>	<u>0</u>
		<u>38.229</u>	<u>54.477</u>
		61.313	77.685
<i>Passiva</i>			
Eigen vermogen			
Geplaatst aandelenkapitaal		45	45
Wettelijke reserve herwaardering		23	23
Wettelijke reserve deelnemingen		0	209
Overige reserves	14	10.505	22.690
Resultaat boekjaar		<u>5.426</u>	<u>6.346</u>
		15.999	29.313
Voorzieningen	15	11.808	12.092
Kortlopende schulden		<u>33.506</u>	<u>36.280</u>
		61.313	77.685

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2013

(bedragen x € 1.000)

	2013	2012
Resultaat deelnemingen na belasting	30.017	30.763
Overige resultaten na belasting	- <u>24.591</u>	- <u>24.417</u>
Resultaat na belasting	5.426	6.346

TOELICHTING BEHORENDE TOT DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2013

(bedragen x € 1.000)

Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening maakt deel uit van de geconsolideerde jaarrekening

2013 van Schoonmaak B.V. Ten aanzien van de enkelvoudige winst-en-verliesrekening van de onderneming is gebruikgemaakt van de vrijstelling ingevolge artikel 2:402 BW.

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening hierna niet nader zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de vennootschappelijke en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Geconsolideerde vennootschappen worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde. Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting behorende bij de geconsolideerde jaarrekening.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Materiële vaste activa

	Bedrijfsge- bouwen en -terreinen	Machines en gereed- schappen	Kantoorin- ventarissen	Transport- middelen	Totaal
31 december 2012					
Verkrijgingswaarden	8.419	5.043	13.504	471	27.437
Herwaardering	150	0	0	0	150
Cumulatieve afschrijvingen	- 4.398	- 2.233	- 11.908	- 361	- 18.900
Boekwaarde	4.171	2.810	1.596	110	8.687

Mutaties 2013

Investeringsen	341	778	1.448	2	2.569
Desinvesteringsen	0	- 46	- 690	0	- 736
Afschrijvingen	- 434	- 1.049	- 420	- 43	- 1.946
	- 93	- 317	338	- 41	- 113

31 december 2013

Verkrijgingswaarden	8.760	5.770	13.517	473	28.520
Herwaardering	150	0	0	0	150
Cumulatieve afschrijvingen	- 4.832	- 3.277	- 11.583	- 404	- 20.096
Boekwaarde	4.078	2.493	1.934	69	8.574

Financiële vaste activa

Het verloop van de deelnemingen in groepsmaatschappijen is als volgt:

	2013	2012
Deelnemingen	14.521	14.300
Deelnemingen met negatieve nettovermogenswaarde-	10.174	12.163
Stand per 1 januari	4.347	2.137
Mutaties boekjaar		
Resultaat deelnemingen	30.017	30.763
Verkoop deelnemingen	- 18	- 18

Dividenduitkeringen	- 29.143	- 28.536
Kapitaalstortingen	<u>114</u>	<u>0</u>
	970	2.209

Deelnemingen	14.510	14.521
Deelnemingen met negatieve nettovermogenswaarde	- 9.193	- 10.174
Stand per 31 december	<u>5.317</u>	<u>4.347</u>

Vorderingen	2013	2012
Vorderingen op groepsmaatschappijen	0	52.715
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2.279</u>	<u>1.762</u>
	2.279	54.477

Eigen vermogen

Het verloop van de overige reserves is als volgt:	2013	2012
Stand per 1 januari	22.690	15.354
Bestemming resultaat 2012 resp. 2011	6.346	8.301
Vrijval wettelijke reserve deelnemingen	209	0
Rechtstreekse vermogensmutatie	0	- 965
Interimdividend 2013	- 18.740	<u>0</u>
Stand per 31 december	<u>10.505</u>	22.690

Met ingang van 2012 worden verplichtingen uit hoofde van jubileumuitkeringen in de balans als voorziening opgenomen. Het cumulatief effect van deze stelselwijziging ad € 965.000 is in 2012 verantwoord als rechtstreekse vermogensmutatie.

Voorzieningen

In de voorzieningen is begrepen een voorziening deelnemingen van € 9.193.000 (2012: € 10.174.000).

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2013 van Schoonmaak BV:

- Vorderingen

- Lonen en salarissen

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,

- de kenmerken van de post en

- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten)

Antwoord vraag 1

Vorderingen

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte:	De post vorderingen is met 34.751 een van de grootste posten van de balans en bedraagt 43% van het balanstotaal en 217% van het eigen vermogen. Deze post is van een diepgaande invloed voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De vorderingen zijn ten opzichte van het vorig gedaald met 46,1 miljoen. De daling is volledig toe te schrijven aan het verdwijnen van de vorderingen op groepsmaatschappijen ad 52 miljoen. Daarentegen stijgen de vorderingen op handelsdebiteuren ruim 6 miljoen. Dit is bijna 23%, terwijl de omzet slechts 4% toeneemt. Dit zou kunnen betekenen dat de afnemers minder snel betalen en de vraag is of wel voldoende rekening is gehouden met een voorziening voor verwachte oninbaarheid.
Controleaspect:	De accountant controleert de post vorderingen op juistheid (bestaan, eigendom en waardering) en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). In verband met de forse toename van de post handelsdebiteuren zal de accountant met name aandacht besteden aan de volledigheid van de voorziening oninbaarheid.

3.1 Lonen en salarissen

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte:	De post lonen en salarissen (124.348) is de grootste kostenpost van de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2013 en bedraagt 57% van de omzet. Deze post is van een diepgaande invloed voor de jaarrekening.
Kenmerk:	De lonen en salarissen zijn ten opzichte van het vorig jaar 2% gestegen. Het aantal fte is met 37 gedaald. Dit betekent dat de loonkosten teruggerekend naar het aantal fte 2,9% zijn gestegen. De omzet is fors gestegen. De omzet per fte in 2013 is 53.645 (2012: 51.164) en is met 4.8% gestegen. Wel zijn de kosten uitbesteed werk met 11% gestegen. Het lijkt erop dat meer personeel wordt ingehuurd om zodoende een hogere omzet te generen. Er werken veel parttimers, dus veel mutaties. Risico bestaat dat de uren niet juist en/of niet volledig zijn verantwoord. Verder is Schoonmaak BV met een interne reorganisatie bezig. Heeft dit ook gevolgen voor het personeel?

Controleaspect: Gezien de kenmerken van de post controleert de accountant de post lonen en salarissen op juistheid. Ook zit er gezien de urenregistratie een volledigheidaspect in. Verder controleert de accountant of de post op de juiste wijze is gepresenteerd en toegelicht conform BW 2 Tit

Vraag 2 Risicoanalyse (37 minuten)

- 2a** Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2013 van Schoonmaak BV. Geef voor elk van de hieronder genoemde paragrafen een (inherent) risico:
- Marktonwikkelingen uit paragraaf 2.2 (MO)
 - Verkoop & Acquisitie uit paragraaf 2.6 (V&A)
 - Personeelszaken uit paragraaf 2.6 (PZ)
- 2b** Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.
- 2c** Beargumenteer voor alle bij vraag 2a beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in NV COS 315 paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie vraag 2 (24 punten)

Para graaf	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
PZ	Voor uren gewerkt in de avonduren (na 19.00 uur) geldt een toeslag. Risico dat uren gemaakt voor 19.00 uur als uren gemaakt na 19.00 uur worden verantwoord. Risico voor de juistheid van de lonen en salarissen	• CTFS tussen planning, uitvoering, autorisatie uren en administratie • Application control: koppeling toeslag aan uren na 19.00 uur • Afdeling Finance & Control controleert de juistheid van de toeslagen aan de hand van de planning en geautoriseerde uren	Veel personeelsleden, slechte urenregistratie. Significant risico uit hoofde van fraude en complexiteit

Para graaf	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
MO	Het gaat slecht in de markt als gevolg van leegstand kantoren etc. Risico voor diverse posten in de jaarrekening (omzet, brutomarge, vorderingen, waardering materiële vaste activa in combinatie met bijzondere waardeverminderingen)	• Geen interne beheersingsmaatregelen als zodanig. Aandachtspunt voor de Raad van commissarissen en de externe accountant	Significant uit hoofde van 315:28 b recente economische ontwikkelingen
V & A	Er is sprake van contracten tegen vaste aanneemsommen en contracten op regiebasis. Risico dat uren op regiebasis worden verantwoord als uren op contractbasis. Risico voor de volledigheid van de omzet	• Afzonderlijke contractenregistratie voor aanneemsommen en regie (doorlopend genummerd) • CTFS tussen afsluiten contracten, planning uitvoering werkzaamheden en controle door de administratie • Voor- en nacalculatie per object	Diversiteit in contracten en veel objecten is dit een significant risico. Het kan fraude tot gevolg hebben. Ook significant uit hoofde van complexiteit
V & A	Er is sprake van doorlopende contracten en éénmalige contracten. Risico dat doorlopende contracten als éénmalige contracten verantwoord. Risico voor de volledigheid van de omzet	• Afzonderlijke contractenregistratie voor aanneemsommen en regie (doorlopend genummerd) • CTFS tussen afsluiten contracten, planning uitvoering werkzaamheden en controle door de administratie • Voor- en nacalculatie per object	Diversiteit in contracten en veel objecten is dit een significant risico. Het kan fraude tot gevolg hebben. Ook significant uit hoofde van complexiteit

Para graaf	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 2 punten per significant risico.
PZ	Het personeel heeft een vast contract of een 0-urencontract. Risico dat uren van een vast contract worden verantwoord als uren voor een 0-urencontract. Risico voor de juistheid van post lonen en salarissen	• CTFS tussen aanname personeel, personeelsregistratie , planning, autorisatie uren en administratie • Standenregister voor personeelsleden met een vast contract • Controle door de administratie zoals het aansluiten van de vaste salariskosten met het standenregister	Veel personeelsleden, slechte urenregistratie. Significant risico uit hoofde van fraude en complexiteit
PZ	Voor uren gewerkt in de avonduren (na 19.00 uur) geldt een toeslag. Risico dat uren gemaakt voor 19.00 uur als uren gemaakt na 19.00 uur worden verantwoord. Risico voor de juistheid van de lonen en salarissen	• CTFS tussen planning, uitvoering, autorisatie uren en administratie • Application control: koppeling toeslag aan uren na 19.00 uur • Afdeling Finance & Control controleert de juistheid van de toeslagen aan de hand van de planning en geautoriseerde uren	Veel personeelsleden, slechte urenregistratie. Significant risico uit hoofde van fraude en complexiteit

Vraag 3 Typologie Schoonmaak BV (10 minuten)

Noem de twee betrouwbaarheidstypologieën die zijn te onderscheiden bij Schoonmaak BV. Neem in de motivering van uw antwoord de belangrijkste kenmerken en aanknopingspunten/steunpunten voor de interne controle mee.

Antwoordindicatie (10 minuten, 7 punten)

Het schoonmaakbedrijf kan voor wat betreft **de schoonmaakactiviteiten** worden getypeerd als een **dienstverlenend bedrijf uit de categorie “overige”** of een **dienstverlenend bedrijf met beschikbaar stellen van personele capaciteit**.

Motivatie:

De geld-goederenbeweging kan niet worden gebruikt als steunpunt en er is ook geen fysieke capaciteit die gebruikt kan worden als aanknopingspunt. Wel kan aansluiting worden gevonden bij de personele capaciteit als aanknopingspunt. Immers, de opbrengsten zijn een gevolg van het ter beschikking stellen van uren. **(2 punten)**

De belangrijkste aanknopingspunten voor de volledigheid van de opbrengsten zijn:

- de contracten met opdrachtgevers
- de voor en nacalculatie van projecten
- de registratie van de beschikbare en benutte capaciteit aan uren
- registraties van kwaliteitsbewaking.

Administratief volgen van de beschikbare- en benutte uren

Personeelsbegroting

Planning werkzaamheden

Kwaliteitsbewaking

Bewaken efficiëntie (=verhouding verrichte werkzaamheden en directe uren), verhouding directe en indirecte uren. Dit laatste mede ter mitigering van de verschuivingsgevaars.

(3 punten)

Het bedrijfsonderdeel **handel in schoonmaakartikelen** kan worden getypeerd als groothandel, waarbij de waardenkringloop het belangrijkste steunpunt vormt. De schoonmaakartikelen worden geleverd aan bedrijven. **(2 punten)**

Vraag 4 PI's (26 minuten)

In de case staan de volgende KSF-en geformuleerd:

- Oprechte, betrokken en bekwame medewerkers
- Scherp offren, met de beperking van een minimum winstmarge
- Maatschappelijke betrokkenheid en duurzaamheid

Gevraagd:

- Beschrijf per KSF een proces dat belangrijk is voor de realisatie van de KSF
- Formuleer per proces een prestatie-indicator waarmee het succes van het presteren van Schoonmaak BV zou kunnen worden gemeten. Geef hierbij aan welke norm kan worden gehanteerd
- Motiveer waarom de door u beschreven indicator relevant is.

Voorbeelden van mogelijke antwoorden (18 punten, 1 voor het proces, 3 voor een goede indicator met norm en 2 voor de motivatie)

KSF 1	Oprechte, betrokken en bekwame medewerkers
Proces	Aanname en ontslag van personeel
PI	1. % schoonmakers dat wordt ontslagen vanwege disfunctioneren t.o.v. de norm (0%) Of 2. Aantal klachten over de kwaliteit van schoonmaakwerkzaamheden als % van het aantal contracten t.o.v. voorgaande jaren.
Motivatie	Bij 1. Het aantal door disfunctioneren ontslagen medewerkers zegt iets over de kwaliteit van het proces van aannemen van personeel, achtergrondchecks en gespreksvaardigheden van de vestigingsleiders en de medewerkers van personeelszaken. Bij 2. Oprechte, betrokken en bekwame medewerkers zullen minder klachten veroorzaken.
Proces	Opleiding van personeel
PI	Te meten als: % van de medewerkers dat de voorgeschreven trainingen heeft gevolgd t.o.v. gewenst %
Motivatie	Door het volgen van opleiding zullen medewerkers beter worden in hun werk.
KSF 2	Scherp offren, met de beperking van een minimum winstmarge
Proces	Offertes uitbrengen door Verkoop & Acquisitie
PI	% gegunde offerte ten opzichte van het aantal aangevraagde offerte, bijvoorbeeld ten opzichte van voorgaande jaren
Motivatie	% gewonnen offertes meet het succes van dit proces, mits men binnen de voorgeschreven marges blijft.
Proces	Offertes uitbrengen door Verkoop & Acquisitie
PI	% gewonnen Europese aanbestedingen ten opzichte van het aantal uitgebrachte, ten opzichte van voorgaande jaren
Motivatie	% gewonnen offertes meet het succes van dit proces, mits men binnen de voorgeschreven marges blijft.
Proces	Offertes uitbrengen door Verkoop & Acquisitie
PI	Gemiddelde begrote winstmarge gegunde opdracht ten opzichte van de gewenste marge
Motivatie	De winstmarge na uitvoering wordt ook beïnvloed door efficiency tijdens uitvoering, de begrote marge na gunning van de opdracht meet de prestatie van Verkoop & Acquisitie ten opzichte van het doel.

KSF 3	Maatschappelijke betrokkenheid en duurzaamheid
Proces	Aannemen personeel
PI	% aangenomen medewerkers uit de groepen allochtonen en minder validen t.o.v. gewenst %
Motivatie	Schoonmaak BV streeft naar een evenwichtige personeelsopbouw.
Proces	Schoonmaakproces
PI	% van de personeelsuren besteed aan dagschoonmaak t.o.v. avond- en weekendschoonmaak t.o.v. gewenst %
Motivatie	Dagschoonmaak wordt gezien als meer duurzaam dan schoonmaakactiviteiten in de avonden als het personeel van de klant naar huis is.
PI	% klachten t.o.v. het aantal opdrachten over Schoonmaak BV bij de codecommissie t.o.v. vergelijkbare bedrijven t.o.v. nul
Motivatie	Klachten over gebruik van milieu-onvriendelijke schoonmaakmiddelen.

Vraag 5 Verklaringen (12 minuten)

Begin 2014 heeft Schoonmaak BV een grote concurrent overgenomen. Hierdoor zal de omzet op het gebied van facility management verdubbelen. De overname zal deels in contanten per bank geschieden en deels door uitgifte van aandelen. De directie van Schoonmaak BV verstrekt over deze overname geen informatie in het jaarrapport 2013.

- 5a Welke verantwoordelijkheid heeft de accountant voor het in het jaarrapport opgenomen jaarverslag en overige gegevens?
- 5b Geef gemotiveerd aan welke soort controleverklaring de accountant bij de jaarrekening van 2013 afgeeft indien de directie in het jaarrapport 2013 geen informatie verstrekt over de overname.

Antwoordindicatie vraag 5a (2 punten)

Krachtens art. 393 lid 3 2BW Titel 9 valt op te merken dat de accountant moet onderzoeken of het jaarverslag, voor zover hij dat kan beoordelen, overeenkomstig deze titel is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en of de in artikel 392 lid 1, onderdelen b tot en met h vereiste gegevens zijn toegevoegd. In deze casus gaat het om het niet naleven van artikel 392 lid 1.

Antwoordindicatie vraag 5b (7 punten)

Het betreft hier een gebeurtenis na balansdatum die geen nieuw licht werpt op de feitelijke situatie per balansdatum. (2 punten) Volgens wet- en regelgeving moet deze gebeurtenis in het jaarverslag en in de overige gegevens worden opgenomen. Omdat de directie dit weigert, voldoet zij niet meer aan wet- regelgeving. Omdat het jaarverslag geen onderdeel uit maakt van de jaarrekening, heeft het niet voldoen aan wet- en regelgeving geen gevolgen voor de af te geven soort verklaring (3 punten). Wel moet in de paragraaf “Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen” opgenomen worden dat niet voldaan is aan wet- en regelgeving conform BW 2 Titel 9. (2 punten)

Vraag 6 Materiële vaste activa (25 minuten)

Volgens de grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling vormt Schoonmaak BV voor toekomstige kosten van groot onderhoud geen voorziening, maar verantwoordt deze kosten rechtstreeks in het resultaat van jaar waarin het groot onderhoud plaatsvindt.

Vraag 6a

Geef een mogelijke verklaring voor de door Schoonmaak BV gekozen wijze van verwerking van toekomstige kosten van groot onderhoud in de jaarrekening.

Vraag 6b

Geef vanuit de basisprincipes voor de verslaggeving een argument tegen de wijze waarop Schoonmaak BV toekomstige kosten van groot onderhoud in haar jaarrekening verantwoordt.

In de grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling van de materiële vaste activa zet Schoonmaak BV uiteen dat eind 1979 een herwaardering van bedrijfsgebouwen en -terreinen heeft plaatsgevonden.

Vraag 6c

Bereken het deel van de oorspronkelijke in 1979 verwerkte herwaardering dat is begrepen in de boekwaarde van de bedrijfsgebouwen en -terreinen op 31 december 2013. Neem hierbij de enkelvoudige balans als uitgangspunt.

Vraag 6d

Beredeneer of de in vraag 6c bedoelde herwaardering betrekking heeft op bedrijfsgebouwen, op bedrijfsterreinen of op beide categorieën.

Antwoordindicatie vraag 6a (4 punten)

HEV 2013 H7.2

Mogelijk beschikt Schoonmaak BV over onvoldoende gegevens om de kosten van groot onderhoud betrouwbaar in te schatten.

Alternatief: groot onderhoud voldoet in de specifieke situatie niet aan de activeringsvereisten.

Antwoordindicatie vraag 6b (4 punten)

HEV 2013 H7.2

Schoonmaak BV verantwoordt kosten van groot onderhoud rechtstreeks in het resultaat. Deze wijze van verwerking impliceert dat deze kosten worden genomen in het jaar waarin groot onderhoud plaatsvindt. Deze methode sluit niet aan op de eis van matching die inhoudt dat kosten van groot onderhoud worden toegerekend aan de achtereenvolgende jaren waarin de slijtage van de bedrijfsgebouwen ontstaat, dan wel prestaties worden geleverd.

Antwoordindicatie vraag 6c (4 punten)

Herwaarderingsreserve eind 2013 bedraagt 23; dit is na aftrek van latente belasting.

Voor aftrek van belasting bedraagt de herwaardering eind 2013 $100/75 \times 23 = 31$. Deze herwaardering is begrepen in de boekwaarde van de bedrijfsgebouwen en -terreinen eind 2013.

Antwoordindicatie vraag 6d (4 punten)

De post Wettelijke reserve herwaardering bedraagt zowel eind 2012 als eind 2013 23. Deze reserve wijzigt niet door een overboeking van gerealiseerde herwaardering naar de post Overige reserves. Het ontbreken van een realisatie houdt in dat de afschrijving op basis van actuele waarde overeenkomt met de afschrijving op basis van historische kosten. Eind 2012 en 2013 zijn bedrijfsgebouwen, waarschijnlijk gezien de ouderdom, volledig afgeschreven. Er vindt dan ook geen realisatie van herwaardering meer plaats.

Op grond van deze indicaties zou de herwaardering(sreserve) eind 2013 ad 23 volledig betrekking hebben op de niet-afschrijfbaar activa, in casu bedrijfsterreinen.

Vraag 7 Financiële vaste activa en voorzieningen (25 minuten)

In de enkelvoudige balans per 31 december 2013 is onder de voorzieningen de Voorziening deelnemingen ad € 9.193.000 opgenomen. Deze voorziening staat in de enkelvoudige balans per 31 december 2012 voor een bedrag van € 10.174.000.

Vraag 7a

Geef voor Schoonmaak BV een uiteenzetting over de achtergrond van het opnemen van een voorziening deelnemingen in de enkelvoudige jaarrekening.

Vraag 7b

Zet de mogelijke omstandigheden uiteen waarin Schoonmaak BV eind 2013 een hogere voorziening deelnemingen zou moeten treffen dan de voorziening van € 9.193.000 die is opgenomen in de enkelvoudige balans.

Vraag 7c

Noem, uitsluitend aan de hand van de verstrekte gegevens in de conceptjaarrekening 2013 van Schoonmaak BV, twee mogelijke oorzaken voor het afnemen van de voorziening deelnemingen gedurende 2013 van € 10.174.000 tot € 9.193.000.

Vraag 7d

Zet op grond van de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de RJ uiteen dat Schoonmaak BV ten aanzien van het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening geen beroep kan doen op de vrijstelling vanwege het tussenhoudsterregime volgens artikel 2:408 BW.

Antwoordindicatie vraag 7a (4 punten)

HEV 2013 H9.2.6

In geval van een negatieve nettovermogenswaarde van een deelneming waardeert Schoonmaak BV de deelneming op nihil en past Schoonmaak BV niet meer de vermogensmutatiemethode toe.

Toelichting 7.1 Voorwaardelijke verplichtingen vermeldt dat Schoonmaak BV verklaringen van hoofdelijke aansprakelijkheidstelling ten behoeve van haar 100% geconsolideerde deelnemingen zoals bedoeld in artikel 2:403 BW heeft afgegeven. Als gevolg hiervan staat Schoonmaak BV geheel of gedeeltelijk in voor de schulden van de deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde. Schoonmaak BV heeft in dat geval een in rechte afdwingbare verplichting waarvoor zij een voorziening deelnemingen treft.

Deze voorziening komt eerst in mindering van andere langlopende belangen/vorderingen in de desbetreffende deelneming die daarmee als onderdeel van de netto-investering in de deelneming worden gezien.

Schoonmaak BV moet ook een voorziening deelnemingen opnemen indien sprake zou zijn van een feitelijke verplichting. Deze verplichting komt voort uit het stellige voornemen van Schoonmaak BV om de deelneming in staat te stellen haar schulden te betalen. Voor zover de voorziening niet in mindering kan worden gebracht op langlopende vorderingen op de deelneming vormt Schoonmaak BV een voorziening deelnemingen.

Antwoordindicatie vraag 7b (4 punten)

HEV 2013 H9.2.6

Uit de toelichtingen 12 en 15 blijkt dat de voorziening deelnemingen is opgenomen tot een hoogte van de negatieve nettovermogenswaarde van de desbetreffende deelnemingen. Een hogere voorziening deelnemingen dan het opgenomen bedrag van 9.193 is noodzakelijk indien Schoonmaak BV aansprakelijk zou zijn voor eventuele verdere verliezen en verplichtingen van de deelneming dan die waarmee reeds is rekening gehouden.

Antwoordindicatie vraag 7c (4 punten; 2 punten voor elke juiste oorzaak)

De negatieve stand van de nettovermogenswaarde van deelnemingen is afgenomen als gevolg van:

- positief resultaat deelnemingen
- kapitaalstortingen
- verkoop deelnemingen

Deze oorzaken zijn afgeleid uit de mutaties in het verloopoverzicht deelnemingen zoals opgenomen in toelichting 12.

Antwoordindicatie vraag 7d (4 punten)

HEV 2013 H33.5

In toelichting 7.1 vermeldt Schoonmaak BV dat de vennootschap ten behoeve van de in de consolidatie betrokken groepsmaatschappijen verklaringen van hoofdelijke aansprakelijkheid heeft afgegeven zoals bedoeld in artikel 2:403 BW. Deze groepsmaatschappijen maken onder meer gebruik van de inrichtingsvrijstelling.

In die situatie is het de tussenhoudstermaatschappij Schoonmaak BV niet toegestaan om tevens gebruik te maken van de tussenhoudstervrijstelling.

Middagzitting

Vraag 1 VGBA en ViO (18 minuten)

In deel 3 van de casus is aangegeven dat Jan Smit RA is gevraagd te adviseren bij de verdere ontwikkeling en implementatie van de ICT-projecten.

Geef gemotiveerd aan of Jan Smit RA op grond van de VGBA en ViO (of op grond van de VGC en NVO als u de oude regels gebruikt) mag adviseren bij de verdere ontwikkeling en implementatie van de ICT-projecten. Besteed bij uw uitwerking **uitsluitend** aandacht aan:

- Fundamentele beginselen
- Bedreigingen
- Waarborgen
- Conclusie

Antwoordindicatie op basis van VGBA en ViO (12 punten)

Jan Smit RA zal zich moeten afvragen of bij aanvaarding van deze opdracht de fundamentele beginselen objectiviteit (en daarmee zijn onafhankelijkheid) en vakbekwaamheid en zorgvuldigheid niet in het geding zijn.

Motivatie:

- Het is mogelijk dat de jaarrekening tot stand komt met behulp van de ICT waarover Jan Smit geadviseerd heeft. Kan Jan dan nog wel objectief oordelen over de jaarrekening?
- De vraag rijst of de accountant over voldoende deskundigheid beschikt om een dussdanige applicatie te ontwikkelen en te implementeren.

(2 punten)

In deze casus zijn de bedreigingen, eigen belang en zelftoetsing te onderkennen. Jan Smit RA heeft een financieel belang, omdat het advies omzet zal genereren. Als het advies mede betrekking heeft op de AO/IB dan kan sprake zijn van zelftoetsing. **(2 punten)**

In paragraaf 4.2 van de ViO wordt aandacht besteed aan de samenloop van dienstverlening bij een niet OOB. In artikel 20 wordt gesteld dat het verboden is een assurance opdracht uit te voeren als tevens een non assurance dienst wordt verleend die van materiële invloed is op het controle object en

- A subjectief of niet routinematig van aard is
- B leidt tot een bedreiging van belangenbehartiging
- C Een verwerkingswijze in het assurance object tot gevolg heeft, waarvan het assurance team betwijfelt of deze verwerkingswijze passend is **(2 punten)**

In dit geval zou sprake kunnen zijn van sub A; als het advies mede betrekking heeft op de AO/IB kan sprake zijn van subjectiviteit en niet routine matig. In dat geval is het verboden om de opdracht te aanvaarden. Indien de student motiveert dat hier geen sprake van is dan moeten maatregelen worden getroffen (artikel 19). Maatregelen kunnen zijn:

- Andere partner die niet is betrokken bij de controle en de dienstverlening de controlewerkzaamheden laten beoordelen
- De verantwoordelijkheid voor het project moet bij de klant liggen **(4 punten)**

De conclusie is dat de opdracht niet kan worden aanvaard of alleen na het treffen van de bovengenoemde maatregelen, mits de accountant voldoende vakbekwaam is op ICT-gebied. **(2 punten)**

Antwoordindicatie vraag 1 (12 punten) (Op basis van VGC en NVO)

Jan Smit RA zal zich moeten afvragen of bij aanvaarding van deze opdracht de fundamentele beginselen objectiviteit (en daarmee zijn onafhankelijkheid) en deskundigheid en zorgvuldigheid niet in het geding zijn. De vraag rijst of de accountant over voldoende deskundigheid beschikt om een dussdanige applicatie te ontwikkelen en te implementeren. **(2 punten)**

In deze casus zijn de bedreigingen, eigen belang en zelftoetsing te onderkennen. Jan Smit RA heeft een financieel belang, omdat het advies omzet zal genereren. Als het advies mede betrekking heeft op de AO/IB dan kan sprake zijn van zelftoetsing. **(2 punten)**

In de NVO hoofdstuk 3.2.1 wordt de bedreiging van eigenbelang uitgewerkt. Met name daar waar de vergoedingen van overige dienstverlening meer bedragen dan die van de controle dienen waarborgen te worden getroffen. Hiertoe behoort in ieder geval de beoordeling van de controlewerkzaamheden door een andere partner die niet betrokken is bij de controle dan wel de overige dienstverlening. **(2 punten)**

De bedreiging van zelftoetsing wordt in de NVO nader uitgewerkt in hoofdstuk 5.3 Ontwerp en implementatie van een financieel informatiesysteem. Hier worden voorwaarden genoemd waaraan moet worden voldaan om deze opdracht überhaupt te kunnen accepteren. Belangrijk aspect is o.a. dat de verantwoordelijkheid van het hele project bij de directie van de klant ligt. De uiteindelijke beslissing omtrent de ontwikkeling en invoering zal bij de leiding van de Safe BV moeten liggen. **(4 punten)**

De accountant dient te beoordelen of de te nemen waarborgen afdoende zijn om de onderkende bedreigingen te mitigeren, zodanig dat een goed geïnformeerde, redelijk denkende derde, die over alle van belang zijn informatie beschikt in staat is de procedures te volgen die de accountant uitvoert om de bedreigingen te vermijden of op te lossen. Indien de hiervoor genoemde waarborgen worden getroffen is de opdracht aanvaardbaar. Wel zal de accountant moeten overwegen of hij voldoende deskundig is om deze opdracht uit te voeren. Indien dit niet het geval is zal hij de opdracht niet aanvaarden. **(2 punten)**

Vraag 2a Interne beheersing rond het personeelsproces (50 minuten)

Geef een beschrijving van de AO/IB rond het personeelsproces bij Schoonmaak BV zoals die er uit zou moeten zien. Besteed in uw uitwerking aandacht aan:

- a. Vereiste controletechnische functiescheiding voor het verkrijgen van betrouwbare verantwoordingsinformatie over het personeelsproces
- b. Automatisering
 - Beschrijf vier general controls met daarbij het doel van de maatregelen
 - Beschrijf concreet ingevuld drie application controls die moeten worden opgenomen in het urenregistratiesysteem
- c. Het proces aannemen van personeel
- d. Het proces personeelsplanning
- e. Procedures rond de urenregistratie door het personeel
- f. Procedures rond beoordeling van het personeel en het schoonmaakwerk
- g. Het proces salarisberekening en -betaling
- h. Interne controle bij de beschreven processen door het hoofd van de administratie.

Antwoordindicatie (totaal 33 punten)

a. Functiescheiding 3 punten (6 x ½ punt)

- De Algemeen directeur stelt de personeelsbegroting vast en de arbeidsvoorwaarden
- De afdeling personeelszaken van Schoonmaak BV beslist in overleg met de vestigingsdirecteur over aannemen en ontslaan van personeel en stelt de hoogte van de salarissen vast op basis van directierichtlijnen;
- Planning maakt planning van inzet personeel
- Schoonmakers registreren uren per opdrachtgever
- Objectleiders autoriseren de geregistreerde uren
- De Financieel directeur autoriseert betalingen
- De salarisadministratie voert de bruto-netto berekening uit
- Finance & Control voert interne controlewerkzaamheden uit.

b. Automatisering 10 punten

General controls, 4 noemen met het doel (4 keer 1 punt)

1. De afdeling automatisering is geplaatst rechtstreeks onder de hoofddirectie met als doel dat de geautomatiseerde gegevensverwerking niet rechtstreeks kan worden beïnvloed door de afdelingen
2. Adequate change management procedures zijn aanwezig zodat niet gewerkt wordt met applicaties of software die niet door gebruikers zijn geaccepteerd en op betrouwbaarheid zijn getest;
3. Logische toegangsbeveiliging m.b.v. usernames en passwords conform de geldende functiescheiding met als doel dat geen onbevoegden gegevens kunnen lezen of wijzigen -> identificatie en authenticatie;
4. Passwords worden regelmatig aangepast en bestaan uit voldoende tekens zodat het onder 3 genoemde niet alsnog kan gebeuren;
5. Registratie van gebruik van bestanden en programma's via logging zodat bij pogingen tot ongeautoriseerde toegang kan worden onderzocht wat gebeurd is en wie daarvoor verantwoordelijk is;
6. Beveiliging van gevoelige gegevens via encryptie maakt het risico dat onbevoegden vertrouwelijke gegevens kunnen lezen kleiner;
7. Beveiliging tegen virussen: stringente voorschriften tegen het gebruik van illegale kopieën, gebruik maken van een virusscanner met actuele virusdefinities en firewall zodat applicaties en gegevens beschermd worden tegen verminking;
8. Fysieke toegangsbeveiliging, brandbeveiliging voor vermindering van het risico van doorbreking van de continuïteit van de gegevensverwerking;
9. Back-up en recovery procedure (inclusief noodstroomvoorziening) voor vermindering van het risico van discontinuïteit van de gegevensverwerking.

Drie application controls die moeten worden opgenomen in het urenregistratie systeem (3 x 2 punten):

Voorbeelden

1. Objectbeheerder krijgt dagelijks melding / herinnering van de taak "controle van de per object door medewerkers geschreven uren"
2. Medewerkers worden gedwongen door het urenregistratiesysteem minimaal het aantal uren volgens contract per week/maand schrijven (automatische match shop time is som jobtime)
3. Na matching van gemaakte uren met het aantal te maken schoonmaakuren volgens het contract kunnen uren pas worden gefactureerd.
4. Redelijkheidscontrole op het aantal geschreven uren per object.
5. Toegangscontrole door invullen van een code door personeel per object voor het schrijven van uren.

Procedures

c. Aannemen personeel (5 punten)

- Personeelszaken zorgt op basis van de personeelsbegroting en het verloop per afdeling voor het opstarten van een sollicitatieprocedure.
- De functie-eisen worden door personeelszaken in overleg met de vestigingsleider opgesteld.
- Sollicitatieprocedure wordt doorlopen en geschikte kandidaat wordt geselecteerd door een benoemingsadviescommissie bestaande uit de vestigingsleider, iemand van personeelszaken, een objectleider en andere personeelsleden.

- De benoemingsadviescommissie maakt een rapportje met daarin een weloverwogen keuze voor een kandidaat.
- Directeur beoordeelt de keuze, ondertekent arbeidscontract en werkt creatieregister bij.
- Personeelszaken werkt personeelsbestand bij (is basis voor planning).
- De ingevoerde arbeidscontracten en personeelsgegevens worden integraal gecontroleerd door de Administratie.
- Verder worden de vaste personeelsgegevens doorgegeven aan de salarisadministratie die onder door Finance & Control valt.
- PZ bouwt standenregister op aan de hand van de contractmutaties.

d. Personeelsplanning (2 punten)

- De afdeling Planning werkt met behulp van het planningssysteem het planningsbestand bij voor het personeel en voor de opdrachten nadat deze contractueel zijn vastgelegd.
- Planning houdt rekening met de wijzigingen in de contracten in het kader van het nieuwe werken en met de contracten voor eenmalige schoonmaakdiensten.

e. Registratie gewerkte uren personeel (3 punten)

- Het personeel wordt door de objectleider geïnformeerd over de gemaakte contractuele afspraken.
- Het personeel vult een urenverantwoording in met daarin de volgende zaken:
 - o gemaakte uren
 - o uitgevoerde werkzaamheden
 - o zaken die niet in overeenstemming waren met de contractuele afspraken.
- De objectleider controleert zelf de uren aan de hand van de planning en door op het werk aanwezig te zijn
- Eventueel vraagt de objectleider aan de opdrachtgever de registratie van de gemaakte uren te tekenen
- De vestigingsleider autoriseert de uren van de objectleiders aan de hand van de planning en door controles ter plaatse bij de objecten.

f. Beoordeling van het personeel en het schoonmaakwerk (2 punten)

- Evaluaties van de schoonmaakactiviteiten per object vinden plaats mail of persoonlijk door vestigingsleider
- Deze evaluaties gaan naar Personeelszaken en naar de afdeling Verkoop & Acquisitie
- Vestigingsleiders controleren op overvalsmomenten of het personeel de schoonmaak en andere taken goed uitvoert en legt de bevindingen vast in het personeelsbestand
- Afdeling Personeelszaken maakt op gestandaardiseerde wijze op basis van richtlijnen van de directie een samenvatting van de beoordeling het personeel door de vestigingsleiders en vanuit de klantenevaluaties
- De evaluaties per medewerker worden opgeslagen in een map van het personeelsdossier.
- Deze vormen mede een basis voor de periodieke beoordelingsgesprekken van het personeel met de vestigingsleider en personeelszaken.

g. Salarisberekening en –betaling (2 punten)

-
- De loonadministratie maakt op basis van het standenregister de loonberekening en stelt de lonen betaalbaar aan de procuratiehouder. Deze informatie wordt tevens aan de administratie verstrekt.

-
- Administratie geeft gegevens over de werknemers (o.a. onregelmatigheid) door aan salarisadministratie
- Salarisadministratie verzorgt de bruto-netto berekening.
- Directeur mevr. Groen ondertekent de betalingsopdrachten voor de bank na controle met het standenregister.

h. Interne controle door hoofd administratie (6 punten)

Het hoofd van de Administratie voert de volgende controles uit:

- beschikbare capaciteit volgens personeelsbestand in relatie tot inzet volgens het planningsbestand.
 - controle op mutaties in het standenregister aan de hand van de personeelscontracten;
 - totaalcontrole op het brutoloonbedrag met behulp van het standenregister;
 - verbandscontrole met geboekte bruto-lonen;
 - detailcontrole op de onregelmatige uren aan de hand van de planning en de urenregistratie van het personeel
 - totaalcontrole op de onregelmatigheidstoeslag aan de hand van het aantal uren x toeslag en verbandscontrole met geboekt onregelmatigheidstoeslag;
 - steekproefsgewijze controle op juiste bruto-netto berekening;
 - de bestede uren van het personeel door de som van job-time te vergelijken met de shop-time en de paid-time;
 - beoordelen van de verhouding directe en indirecte uren en directe uren ten opzichte van begrote uren.
- 2 Te betalen bruto loon volgens PZ = Te betalen brutoloon volgens salarisadministratie.
- 2 Te betalen bruto loon = Te betalen netto loon + Te betalen loonbelasting en premies volgens salarisadministratie.
- 2 Te betalen netto loon volgens salarisadministratie = Betaald netto loon volgens de bank.
- 2 Te betalen loonbelasting en premies volgens salarisadministratie = Betaalde loonbelasting en premies volgens de bank.
- 2 De juistheid van de verantwoorde salarissen met het door de leiding vastgestelde beleid inzake salariering (bijvoorbeeld de bandbreedte voor de salarissen voor assistent accountants).
- 2 Cijferbeoordeling gericht op de juistheid van de inhoudingen door de verhouding tussen bruto en netto lonen te toetsen aan een begrote gemiddelde verhouding.

Vraag 2b Controle van het Personeelsproces (32 minuten)

Hoe controleert de accountant het personeelsproces? Besteed bij uw uitwerking uitsluitend aandacht aan de volgende aspecten:

- Doelstelling van de controle
- Toetsing van de werking van de geprogrammeerde controles in het urenregistratiesysteem. Beschrijf twee geprogrammeerde controles die de accountant met behulp van testgevallen zal controleren
- Cijferbeoordeling
- Overige gegevensgerichte controlewerkzaamheden
Houd bij de beschrijving van deze werkzaamheden rekening met hetgeen in de cases in deel 3 is vermeld over de problemen in het urenregistratiesysteem
- Controle naleving rubricering, presentatie en toelichting in de jaarrekening

Antwoordindicatie vraag 2 b (21 punten)

Doelstelling van de controle (2 punten)

- Juistheid van de personeelskosten en volledigheid van de daarmee verband houdende verplichtingen
- Volledigheid van de verantwoorde directe uren als basis voor de volledigheid van de omzet

Toetsing van de werking van de geprogrammeerde controles in het urenregistratiesysteem.

Beschrijf twee geprogrammeerde controles die de accountant met behulp van testgevallen zal controleren

De accountant beoordeelt de werking van de geprogrammeerde controles in het urenregistratiesysteem door het invoeren van testgevallen, bijvoorbeeld

- door meer of minder uren in te voeren dan het aantal contractuele uren van een personeelslid
- door niet bestaande of afgesloten objectnummers te gebruiken

(per geprogrammeerde controle 3 punten, 2 x 3 =6 punten).

Cijferbeoordeling (3 punten)

Nadat de accountant de cijfers in de jaarrekening heeft aangesloten met de onderliggende financiële administratie voert hij een cijferbeoordeling uit in relatie tot begroting en vorig jaar.

Hierbij besteedt hij aandacht aan:

- Gemiddeld loon per fte dit jaar tov vorig jaar
- Gemiddelde omzet per fte tov begroting en vorig jaar
- Verhouding indirecte uren in relatie tot directe uren
- Betaalde toeslag in relatie tot de geboekte kosten lonen en salarissen
- Verhouding sociale lasten/premies sociale lasten tov kosten lonen en salarissen

Overige gegevensgerichte controlewerkzaamheden (8 punten)

Bij de beschrijving van deze werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met hetgeen in de casus onder deel 3 is vermeld over de urenregistratie

- Uitvoeren van detailcontroles met behulp van signaallijsten uit het geautomatiseerde systeem. Bijvoorbeeld:
 - signaallijst van personeelsleden met 0-urencontract, waarop relatief veel uren zijn geboekt.
 - signaallijst van niet bestaande projecten waarop wel uren zijn verantwoord.
 - signaallijst van projecten waar de uren volgens de projectenadministratie en aantal uren volgens de planning grote afwijkingen vertonen
- Autorisatie uren door bevoegde functionaris aan de hand van ingevoerde autorisatietabel
- Controle op de indirecte uren. De accountant neemt kennis van de interne analyse van de indirecte uren. Hij vergelijkt het aantal indirecte uren per vestiging en controleert of de indirecte uren zijn geautoriseerd.
- Voortgezette controle op de met de lonen en salarissen verband houdende balansposten.

Controle naleving rubricering, presentatie en toelichting in de jaarrekening (2 punten)

De accountant controleert of de rubricering, presentatie en toelichting in de jaarrekening conform 2 BW Titel 9 Boek 2 BW heeft plaatsgevonden. Ook zal hij controleren of het gemiddeld aantal werknemers in de toelichting op de jaarrekening is vermeld.

Vraag 3 Belastingen (25 minuten)

Aan de voorziening latente belasting in de geconsolideerde balans liggen twee ontstaansoorzaken met betrekking tot materiële vaste activa ten grondslag. De geconsolideerde conceptjaarrekening 2013 van Schoonmaak BV bevat aanwijzingen voor deze twee oorzaken van tijdelijke verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waardering.

Vraag 3a

Geef een splitsing van de voorziening latente belasting eind 2013 van € 98.000. Vermeld oorzaak en bijbehorende bedrag van de belastinglatentie.

Vraag 3b

Geef een onderbouwing inclusief berekening van de mutatie van € 15.000 in de voorziening latente belasting in 2013.

Vraag 3c

Geef in journaalpostvorm de wijze waarop Schoonmaak BV de verschuldigde vennootschapsbelasting over 2013 in haar geconsolideerde jaarrekening 2013 heeft verwerkt. Geef bij elke post aan of het een balanspost (B) of een resultaatpost (WV) betreft.

Vraag 3d

Geef in bedragen en percentages de aansluiting tussen de effectieve belastingdruk en die op basis van het toepasselijke belastingtarief.

Antwoordindicatie vraag 3a (4 punten)

Herwaardering bedrijfsterreinen: 25/75 x 23 (toelichting 2.3)	8	2 pt
Fiscaal lagere afschrijving gebouwen door toepassing herinvesteringsreserve (zie toelichting 9) (restpost)	<u>90</u>	2 pt
Totaal voorziening latente belasting eind 2013	98	

Antwoordindicatie vraag 3b (4 punten)

De af-mutatie in de belastinglatentie van 15 heeft betrekking op meer verschuldigde belasting als gevolg van fiscaal lagere afschrijving gebouwen (**2 pt**) van 60 die tot een hogere fiscale dan bedrijfseconomische winst over 2013 leidt.

Berekening: $60 \div 25\% = 15$. (**2 pt**)

Antwoordindicatie vraag 3c (5 punten)

Vennootschapsbelasting (WV)	1.841	2 pt
Voorziening latente belastingen (B)	15	2 pt
Aan Te betalen vennootschapsbelasting (B)	1.856	1 pt

Antwoordindicatie vraag 3d (4 punten)

	<i>Resultaat</i>	<i>Tarief</i>	<i>Vpb</i>
Resultaat voor belasting	7.266		

Nominale belastingdruk o.b.v. toepasselijk tarief	25%	1.817	2 pt
Overdruk als gevolg van niet-aftrekbare kosten 25% van 97	0,3%	<u>24</u>	2 pt
Effectieve belastingdruk	25,3%	1.841	

Vraag 4 Kasstroomoverzicht (25 minuten)

Het geconsolideerde kasstroomoverzicht toont onder de kasstroom uit operationele activiteiten in 2013 de post Betaalde vennootschapsbelasting € 1.841.000 negatief.

Vraag 4a

Beredeneer dat Schoonmaak BV voor het bedrag van € 1.841.000 een onjuiste omschrijving gebruikt.

Vraag 4b

Bereken de feitelijk in 2013 door Schoonmaak BV en haar geconsolideerde deelnemingen per saldo betaalde vennootschapsbelasting.

Vraag 4c

Motiveer dat de rechtstreekse vermogensmutatie als onderdeel van kasstroom uit operationele activiteiten in 2012 ad € 965.000 in strijd met de RJ als mutatie in het kasstroomoverzicht is opgenomen.

Vraag 4d

Geef een mogelijk argument van Schoonmaak BV om in het geconsolideerd kasstroomoverzicht de kortlopende schuld aan kredietinstellingen als onderdeel van het middelenbegrip te beschouwen.

Antwoordindicatie vraag 4a (4 punten)

Het bedrag van 1.841 betreft de vennootschapsbelastinglast in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2013; dit bedrag komt niet overeen met de betaalde belasting.

Antwoordindicatie vraag 4b (5 punten)

Vennootschapsbelasting volgens W en V 2013	1.841	1 pt
Onttrekking aan voorziening latente belastingen in 2013	15	1 pt
Verschuldigde vennootschapsbelasting eind 2013	1.505	1 pt
Idem eind 2012	<u>910</u>	1 pt
	- 595	
Betaalde vennootschapsbelasting in 2013	1.261	1 pt

Antwoordindicatie vraag 4c (4 punten)

De in het kasstroomoverzicht van 2012 opgenomen rechtstreekse vermogensmutatie betreft het cumulatief effect van de stelselwijziging in 2012. Het gaat hier om een transactie waarbij geen ruil van geldmiddelen heeft plaatsgevonden. Omdat met de stelselwijziging geen kasstromen gepaard gaan, mag op grond van de RJ het effect van de stelselwijziging niet naar zijn samenstellende delen in het kasstroomoverzicht worden opgenomen.

Antwoordindicatie vraag 4d (4 punten)

Het middelenbegrip omvat volgens RJ 360.102 kasmiddelen, tegoeden op bankrekeningen en andere zeer liquide kasequivalenten zoals direct opeisbare deposito's. Debetsaldi op bankrekeningen vallen niet onder het middelenbegrip, maar zijn te beschouwen als onderdeel van de financieringsactiviteiten. **(2 punten)**

Het lijkt in de praktijk aanvaardbaar om, onder voorwaarden, kortlopend bankkrediet in plaats daarvan tot het middelenbegrip te rekenen:

- kortlopend bankkrediet vormt een integraal onderdeel van het cashmanagement van de groep, en
- negatieve saldi zijn direct opeisbaar

Schoonmaak BV maakt deel uit van de Goed Schoon Groep die voor de gehele groep een kredietfaciliteit met de kredietinstelling is overeengekomen. Aan de eerste voorwaarde wordt daarmee voldaan. **(2 punten)**

Eind 2012 is het bankkrediet als kortlopende schuld opgenomen en eind 2013 volledig afgelost. Dit lijkt een indicatie dat ook aan de tweede voorwaarde is voldaan.

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Retail Investment Groep Holding BV

1.1 Algemeen

Retail Investment Groep Holding BV (hierna RIG) is een investeringsmaatschappij die zich bezighoudt met het participeren in innovatieve retailbedrijven die online actief zijn. RIG streeft er naar alle soorten retailactiviteiten aan consumenten aan te bieden. RIG is gestart door een groep investeerders die Willems Warenhuis BV in 2000 overnamen (zie deel 2 van de casusbeschrijving). De investeerders zagen al vroeg de mogelijkheden in van online retail en doopten het warenhuis om tot een online warenhuis: Willems Online Warenhuis BV (hierna WOW). Door het succes van WOW is besloten om meer retailbedrijven over te nemen en daarbij de inkoop en logistiek te integreren met die van WOW. Hiermee willen de investeerders RIG uitbouwen tot een toekomstbestendig retailbedrijf met goede winstmarges.

1.2 Missie en Strategie

De missie van RIG luidt:

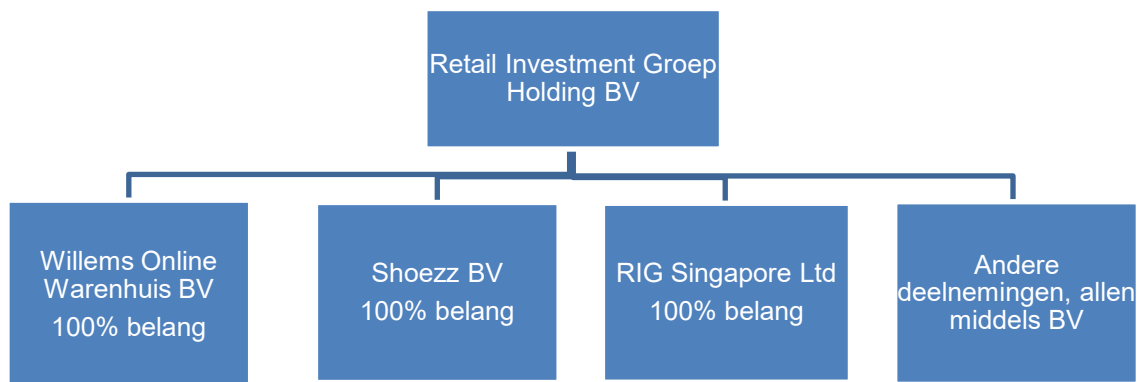
Alle RIG deelnemingen kennen een state of the art bedrijfsvoering waar klanten een integrale retail beleving geboden wordt. Alle RIG deelnemingen kennen innovatieve retail concepten die renderend en duurzaam zijn. Duurzaam voor de mens, de aarde en met een rendement voor de lange termijn. Kostenvoordelen worden behaald door schaalvergroting en integratie van het inkoop-, opslag- en verkoopproces.

Door retailbedrijven over te nemen wordt schaalvergroting gerealiseerd. In vorig verslagjaar 2012 is Shoezz BV toegevoegd als deelneming. Bij Shoezz BV worden vooral schoenen naar de laatste modetrends verkocht. In 2010 is RIG Singapore Ltd¹² opgericht. RIG Singapore Ltd houdt zich bezig met het tot stand brengen van een netwerk van (goedkope) toeleveranciers voor andere groepsmaatschappijen. In verslagjaar 2013 is deelneming Mytel.nl BV verkocht, dit in verband met teruglopende rendementen in een fel concurrerende markt.

1.3 Organogram

RIG heeft een klein hoofdkantoor waar alleen de holdingadministratie wordt gevoerd en de directie is gevestigd. De holdingadministratie vaardigt tot in detail richtlijnen uit waaraan de administratie en interne organisatie van iedere deelneming zich dient te houden. Verder wordt op het hoofdkantoor ook marktonderzoek verricht ten behoeve van mogelijke investeringen in nieuwe deelnemingen. Om voor RIG zoveel mogelijk efficiency te creëren wordt de ICT, de inkoop en de logistiek van alle deelnemingen zoveel mogelijk door de afdelingen van WOW verzorgd, zie hiertoe de beschrijving in de paragrafen 2.4, 2.5 en 2.6. De marketing, sales en productontwikkeling worden door alle deelnemingen zelf uitgevoerd. Juridisch ziet het organogram van RIG er als volgt uit:

¹² Ltd: Limited, een met BV vergelijkbare rechtspersoon.

Figuur 1: Juridisch organogram RIG per 31 december 2013. NB: de vermelde kapitaalbelangen representeren de zeggenschapsverhoudingen

4 Deel 2 Beschrijving Willems Online Warenhuis BV

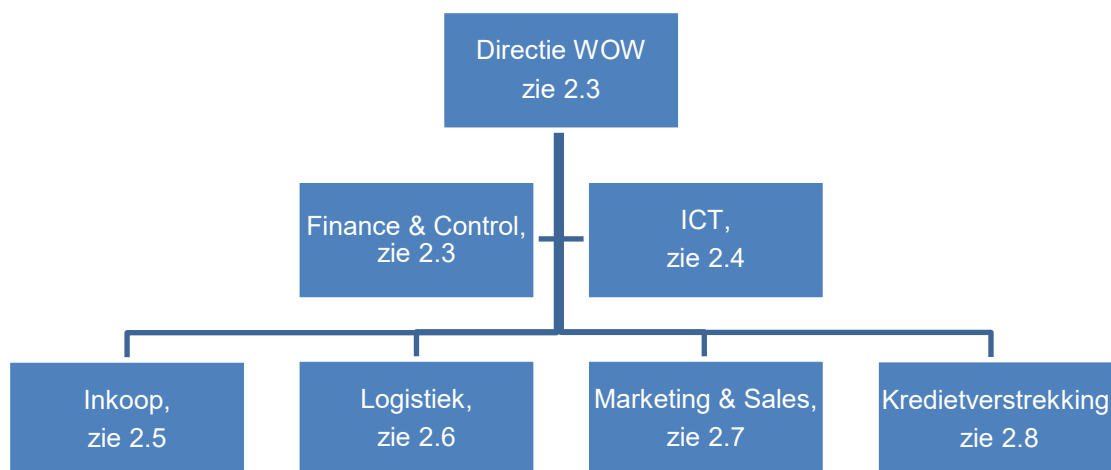
2.1 Algemeen

WOW is in 1912 gestart als 'Willems Warenhuis' in Ossenzijl (het latere Willems Online Warenhuis BV, hierna WOW). Omdat in de regio Ossenzijl de klanten over een groot dunbevolkt gebied waren verspreid gaf Kees Willems al snel een catalogus uit waar alle klanten uit konden bestellen. Met fietskarren werden klanten bezocht en bestellingen afgeleverd: hiermee werd de basis gelegd voor het huidige WOW. In 2000 is het laatste familielid Willems uit het bedrijf gestapt en zijn de aandelen verkocht aan RIG. Vanaf 2000 is, mede dankzij de opkomst van het online winkelen, sterk geïnvesteerd in de meest moderne logistiek. Juist hierdoor kan zeer snel worden geleverd en behoren de handlingkosten (kosten voor verpakken en transport) per order tot de laagste van Europa.

WOW is een online warenhuis waar naast een omvangrijke modecollectie die het merendeel van de omzet genereert, ook een groeiende omzet wordt gerealiseerd in huishoudelijke artikelen, boeken, elektronica, drogisterijartikelen et cetera. De grote kracht van WOW is de snelheid van levering: als een product aanwezig is wordt het, indien voor 12.00 uur besteld, dezelfde werkdag nog geleverd. De hele logistieke keten is dan ook gericht op het snel leveren van producten.

2.2 Organisatiebeschrijving WOW

WOW is als volgt vormgegeven, waarbij per afdeling wordt verwezen naar de paragraaf waarin de afdeling wordt beschreven.

2.3 Directie en Finance & Control WOW

De vijfhoofdige directie bestaat uit een algemeen directeur, tevens verantwoordelijk voor Finance & Control, een directeur Marketing & Sales, een directeur Inkoop, een directeur Logistiek en ten slotte een directeur Kredietverstrekking. De inrichting en uitvoering van de administratie is gedetailleerd voorgeschreven door RIG en kent maandelijkse managementrapportages, waarbij verantwoording wordt afgelegd en vergelijkingen plaatsvinden met de begroting en voorgaande periodes. Dankzij het geavanceerde ERP pakket (zie paragraaf 2.4 ICT WOW) is een dagelijkse geactualiseerd dashboard met managementinformatie beschikbaar.

2.4 ICT WOW

WOW heeft een zelf ontwikkeld ERP pakket: Retail ERP Finance (hierna REF). Het kent een totale integratie van alle bedrijfsprocessen:

- inkoop, inclusief contractbeheer;
- opslag;
- orderadministratie;
- expeditie, inclusief planning en bezorging;
- verkoop, inclusief uitgebreide website;
- cliëntbeheer;
- leningenbeheer.

De afdeling ICT heeft een ontwikkelafdeling waar 45 mensen werkzaam zijn. Zij ontwikkelen nieuwe applicaties voor REF en ontwikkelen nieuwe websites en apps voor telefoon en tablet. Ook is deze afdeling betrokken bij het analyseren van alle data ten behoeve van Marketing & Sales (zie paragraaf. 2.7 Marketing & Sales WOW).

De subafdeling beheer, waar 20 mensen werkzaam zijn zorgt voor het dagelijkse onderhoud van de website en de bewaking van de functionaliteiten van het totale pakket. REF draait op eigen (dubbele) servers die voldoende capaciteit en beveiliging garanderen. Een toenemend zorgpunt zijn de pogingen om het totale systeem van REF plat te leggen door cyberaanvallen. Vooralsnog zijn deze 'aanvallen' steeds afgeweerd.

2.5 Inkoop WOW

WOW koopt in middels raamcontracten met fabrikanten. Het afsluiten van de raamcontracten is voorbehouden aan de directie van WOW. In de raamcontracten zijn de leveringsvoorwaarden vastgelegd zoals prijzen, inkoopbonussen en betalingstermijnen. Iedere deelneming kan vervolgens leveringen afroepen vanuit het raamcontract. Met de raamcontracten wordt een flink inkoopvolume bereikt, waardoor de inkoopprijzen lager zijn en ook inkoopbonussen worden bedongen. De directie van WOW heeft richtlijnen vastgesteld voor de af te roepen hoeveelheden, het innemen van valutapositionen, de kwaliteitscontrole van de ontvangen goederen en de af te hanteren betalingstermijnen. De afdeling Marketing & Sales van WOW maakt inschattingen van de te verwachten afzet per productgroep en per artikel. De af te roepen hoeveelheden worden dagelijks geautomatiseerd bepaald op basis van de te verwachten afzet, voorraadposities en de ontwikkelingen in de omloopsnelheid. WOW heeft bij een aantal raamcontracten bedongen dat de geleverde goederen in consignatie worden ontvangen: de geleverde goederen hoeven pas betaald te worden nadat ze zijn verkocht.

2.6 Logistiek WOW

De afdeling Logistiek is verantwoordelijk voor het logistieke proces. Binnen de afdeling Logistiek vinden de volgende activiteiten plaats:

1. de ontvangst, keuring en opslag van de geleverde goederen;
2. het verzamelen van klantorders, verpakken, etiketteren en verzend gereed maken;
3. de verzending en bezorging tot aan de deur van klanten;
4. de behandeling van retouren;

De goederenbehandeling wordt geregistreerd met behulp van apparatuur waarmee barcodes worden gescand.

Ad 1 ontvangst, keuring en opslag van de geleverde goederen

Goederen worden bij ontvangst door de afdeling Logistiek gecontroleerd op het juiste aantal en onbeschadigde ontvangst. Na goedkeuring worden de goederen in het REF voorraadbestand opgeboekt en geplaatst in de stellingen van het expeditiecentrum. De afgekeurde goederen worden retour gezonden aan de leverancier.

Ad 2 het verzamelen van klantorders, verpakken, etiketteren en verzend gereed maken

Zodra een order van een klant in REF de status goedgekeurd heeft gekregen wordt de order klaargemaakt. REF plant het gerobotiseerd lichten van de goederen. Robots verzamelen de benodigde goederen en verpakken deze per klant in dozen waarna ze geëtiketteerd worden. De dozen worden gesorteerd naar postcode. De pakketten binnen een bepaalde categorie postcodes worden in de bestelauto's geplaatst.

Ad 3 de verzending en bezorging tot aan de deur van klanten

Afhankelijk van de hoeveelheid orders, het volume van de goederen en het afleveradres vindt een zo optimaal mogelijke levering plaats: in REF wordt hiertoe een routelijst gegenereerd. WOW beschikt over 200 eigen bestelwagens. Vanaf

12.00 uur rijden deze wagens het hele land door om te bezorgen. Iedere auto is voor de leveringen onder rembours uitgerust met een mobiele PIN automaat. Betaling met contant geld is niet mogelijk.

Ad 4 de behandeling van retouren

Uit ervaringscijfers blijkt dat voor ongeveer 10% van de omzet, de geleverde goederen retour worden gezonden. Klanten mogen ontvangen artikelen van WOW binnen 1 maand zonder opgaaf van reden kosteloos retourneren. De goederen dienen onbeschadigd en in originele verpakking retour te worden gezonden. Retouren komen op een aparte afdeling binnen en worden allereerst gekeurd. Na goedkeuring worden de goederen weer opgenomen in het voorraadbestand en wordt het retour gezonden artikel gecrediteerd in het orderbestand, waarna ook verrekening plaatsvindt met de klant.

2.7 Marketing & Sales WOW

De afdeling Marketing & Sales is verantwoordelijk voor het monitoren van de laatste trends en ontwikkelingen, de verkoop- en marketingacties en het begroten van de totale verkopen, inkopen en omloopsnelheden per productcategorie. Kern van de verkoop is een zeer grote cliëntendatabase waarin per klant gedetailleerd de omzethistorie, het websitebezoek en gegevens over inkomen, gezinssamenstelling en cetera zijn vastgelegd. Hiertoe worden ook gegevens van derden aangeschaft en gecombineerd met de eigen data. Met deze database zijn uitgebreide analyses mogelijk van het klantgedrag en kunnen voorspellingen worden gedaan over de omzet en kredietrisico's in totalen en per klant. Eind 2013 is WOW beboet door het, door de overheid ingestelde, College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Reden voor de boete is de beveiliging van klantgegevens: deze bleek in 2013 niet adequaat te zijn. De boete wordt aangevochten door WOW.

Klanten loggen in op de WOW website en kunnen daar bestellingen plaatsen. Per artikel is steeds zichtbaar of het artikel in voorraad is en wanneer het geleverd kan worden. Klanten kunnen hun order volgen op de website. Wekelijks wordt aan klanten een digitale nieuwsbrief gezonden met speciale aanbiedingen gebaseerd op de orderhistorie van een klant. Per klant kan de prijs voor een artikel dan ook verschillen. Deze dynamische prijsstelling hangt af van het aantal bestelde artikelen, de totale omzet van de betreffende klant en het aantal jaren dat een klant al orders plaatst bij WOW. Ook de bezorgkosten hangen af van de ordergrootte. Een order met een omvang vanaf € 25,- is vrij van bezorgkosten. Bij een bestelling kunnen klanten kiezen voor betaling:

- vooraf via iDEAL of per credit card;
- bij aflevering (onder rembours) per pin;
- in termijnen (zie hiertoe paragraaf 2.8 Kredietverstrekking).

2.8 Kredietverstrekking WOW

Klanten van WOW wordt de mogelijkheid geboden om in vaste maandelijkse termijnen te betalen, waarbij een algemeen geldende marktrente van 15% per jaar in rekening wordt gebracht over het uitstaande bedrag. De rente wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld op basis van marktconforme rentetarieven van gelijksoortige leningen. Circa 30% van de klanten maakt hiervan gebruik. De termijnbetaling gaat middels vaste bedragen per maand met een looptijd die varieert van 6 tot 36 maanden, al

naar gelang de keuze van de klant. Bij ontvangst van een getekende aanvraag tot betaling in termijnen vindt eerst een controle plaats op de kredietwaardigheid van de klant, onder meer gebaseerd op de aan te leveren inkomensgegevens en de eigen cliëntendatabase. Voor acceptatie zijn specifieke directierichtlijnen vastgesteld. Indien de klant kredietwaardig wordt bevonden wordt de leningsovereenkomst door WOW aangegaan. Een door het hoofd van WOW getekend afschrift van de overeenkomst wordt aan de klant gezonden, waarna levering van goederen plaats kan vinden. Door de economische crisis zijn de volgende tendensen waarneembaar bij betaling in termijnen:

- steeds meer klanten kiezen voor betaling in termijnen;
- de door de klant gewenste looptijd neemt toe;
- betalingsachterstanden nemen toe.

De directie van WOW heeft mede daarom besloten dat klanten met een achterstand alleen nog goederen geleverd kunnen krijgen indien deze vooraf of bij aflevering worden betaald.

Deel 3 Accountantsorganisatie HFM Cruquius

Accountantsorganisatie HFM Cruquius is vanaf de start in 2000 de controlerend accountant geweest van RIG en al haar deelnemingen. HFM Cruquius is in het bezit van een AFM vergunning voor wettelijke controleopdrachten voor zowel OOB's als overige organisaties.

Omdat de directie van RIG uiterst tevreden is over het door HFM Cruquius geleverde werk zijn alle HFM Cruquiusmedewerkers toegelaten tot het special customer programma. Klanten van WOW die in dit special customer program zijn opgenomen hoeven geen bezorgkosten te betalen, krijgen altijd 10% korting op de vastgestelde prijzen en hoeven pas na een betaaltermijn van 100 dagen hun bestellingen te betalen. Slechts een zeer selecte groep klanten is hierin opgenomen.

Recentelijk is de jaarrekeningcontrole 2013 uitgevoerd. Uit deze controle zijn de volgende bevindingen naar voren gekomen:

- Shoezz BV heeft in september 2013 één partij van 20.000 paar exclusieve schoenen ingekocht voor een bedrag van € 3.600.000 (excl. OB). In december 2013 heeft de directie van Shoezz.nl besloten tot een (structurele) prijsverlaging waarbij het desbetreffende paar schoenen wordt verkocht voor € 150 (excl. OB). Op balansdatum zijn er nog 15.000 paar schoenen op voorraad die zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke inkoopprijs;
- De mogelijke boete van het CBP voor het niet adequaat zijn van de beveiliging van klantgegevens is tot op heden niet verwerkt in de jaarrekening. Reden hiervoor is het feit dat de boete door WOW wordt aangevochten. Uit nadere informatie van de huisadvocaat is gebleken dat het niet de eerste keer is dat WOW hiervoor een boete krijgt. Mede hierdoor schat de huisadvocaat de kans op het succesvol aanvechten van de opgelegde boete op relatief klein. Ook is inmiddels gebleken dat de door het CBP opgelegde boete een materieel bedrag vormt voor de jaarrekening van RIG.

Deel 4 Concept jaarrekening 2013 van Retail Investment Groep Holding BV (gedeeltelijk)

CONCEPT

JAARREKENING

2013

VAN

Retail Investment Groep Holding BV

(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS PER
(Voor winstbestemming)
(bedragen x € 1.000)

		31 december 2013	31 december 2012
Immateriële vaste activa	1)		
Merkenrecht		12.041	15.790
Software		15.312	14.765
Goodwill		20.677	31.782
		48.030	62.337
Materiële vaste activa			
Bedrijfsgebouwen en –terreinen		28.654	29.491
Machines & installaties		9.831	10.466
Andere vaste bedrijfsmiddelen		3.630	4.206
		42.115	44.163
Financiële vaste activa	2)		
Deelnemingen		-	4.526
Leningen aan afnemers		181.749	134.864
		181.749	139.390
Vlottende activa			
Voorraad handelsgoederen		59.204	55.135
Vorderingen en overlopende activa	3)	46.523	42.820
Liquide middelen		22.248	35.075
		127.975	133.030
Totaal activa		399.869	378.920
Groepsvermogen		118.779	136.442
Voorzieningen			
Latente belastingverplichtingen		6.838	7.638
Garantieverplichtingen		3.931	4.447
Overige voorzieningen		1.853	2.208
		12.622	14.293
Langlopende schulden		206.741	174.982
Kortlopende schulden			
Handelscrediteuren	4)	50.089	42.626
Belastingen en premies		1.115	1.757
Overige schulden en overlopende passiva		10.523	8.820
		61.727	53.203
Totaal passiva		399.869	378.920

**GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER DE PERIODE
1 JANUARI TOT EN MET 31 DECEMBER**

(bedragen x € 1.000)

		2013	2012
Netto-omzet	5)	521.493	469.439
Geactiveerde ontwikkelingsuitgaven voor het eigen bedrijf		2.470	3.137
Kostprijs handelsgoederen		- 327.158	- 278.946
Bruto-omzetresultaat		196.805	193.630
Verkoopkosten		102.976	93.749
Algemene beheerkosten		47.556	45.396
Som der bedrijfslasten	6)	150.532	139.145
Netto-omzetresultaat		46.273	54.485
Rentebaten		451	655
Rentelasten		- 15.138	- 17.666
		- 14.687	- 17.011
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen		31.586	37.474
Resultaat deelnemingen		-	- 60
Boekverlies op verkoop deelneming		- 1.349	-
Vennootschapsbelasting	7)	- 7.900	- 9.291
Resultaat na belastingen		22.337	28.123

(GEDEELTELIJKE) GECONSOLIDEERDE KASSTROOMOVERZICHT OVER DE PERIODE 1 JANUARI TOT EN MET 31 DECEMBER

(bedragen x € 1.000)

	2013
Ontvangsten van afnemers	472.217
Betalingen aan leveranciers en werknemers	- 454.871
Ontvangen interest	451
Betaalde interest	- 15.138
Betaalde vennootschapsbelasting	- 7.402
Kasstroom uit operationele activiteiten	- 4.743
Uitgaven voor geactiveerde software	- 7.435
Uitgaven en ontvangsten uit hoofde van investeringen en desinvesteringen in materiële vaste activa	- 2.408
Uitgaven en ontvangsten uit hoofde van investeringen en desinvesteringen in deelnemingen	10.000
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	157
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	- 8.241
Mutatie liquide middelen	- 12.827

GRONDSLAGEN VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

Algemene uitgangspunten van de jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening 2013 van RIG Holding BV is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Waardering en resultaatbepaling geschieden in principe op basis van historische kosten. Met op balansdatum opgetreden waardeverminderingen naar realiseerbare waarde wordt rekening gehouden.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden meegenomen de financiële gegevens van de vennootschap en haar deelnemingen waarin zij beslissende zeggenschap uitoefent. De deelnemingen worden voor 100% in de consolidatie betrokken.

Grondslagen voor omrekening van vreemde valuta

Monetaire activa en passiva luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen koersen geldend per balansdatum. Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen koersen geldend op het moment van de transactie. De hieruit voortvloeiende koersverschillen worden ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht.

Ten behoeve van de bepaling van de nettovermogenswaarde wordt de jaarrekening van buitenlandse deelnemingen omgerekend naar euro's. Daarbij worden activa en passiva omgerekend tegen de slotkoers per balansdatum. Baten en lasten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers over het verslagjaar. De omrekeningsverschillen worden in de reserve omrekeningsverschillen van het eigen vermogen verwerkt.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

Tenzij in de volgende grondslagen van waardering anders is aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De onder dit hoofd opgenomen merkenrechten betreffen de bij overname van retailbedrijven tot waardering gebrachte voordelen uit hoofde van merknamen en klantenrelaties. Merkenrechten worden gewaardeerd tegen de op moment van overname toegekende reële waarde onder aftrek van afschrijvingen met jaarlijks gelijke bedragen over de geschatte economische levensduur van 8 jaar. De geschatte restwaarde bedraagt nihil.

Geactiveerde software heeft betrekking op gekochte en intern ontwikkelde webtoepassingen voor productinformatie en het plaatsen van bestellingen door afnemers. Lineaire afschrijving vindt plaats gedurende de geschatte economische levensduur van 5 jaren met een restwaarde van nihil.

Goodwill is bepaald door de verkrijgingsprijs te verminderen met de nettovermogenswaarde op de datum van overname. Waardering vindt plaats onder aftrek van afschrijvingen, gebaseerd op de geschatte economische levensduur van 10 jaar en in voorkomende gevallen rekening houdend met een restwaarde.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs, verminderd met lineaire afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en in voorkomende gevallen rekening houdend met een restwaarde.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis wordt uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde. Overige deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Eerste waardering van de leningen aan afnemers is de reële waarde.

Vervolgwaardering gebeurt tegen de geamortiseerde kostprijs, waarbij agio en disagio zodanig worden toegerekend dat de effectieve rente wordt verwerkt in de resultatenrekening. Overigens wordt rekening gehouden met eventuele afboekingen wegens oninbaarheid.

Handelsvoorraden

De voorraden handelsgoederen worden gewaardeerd tegen historische kosten inclusief bijkomende inkoopkosten, met toepassing van de LIFO-methode. Er zijn geen directe of indirecte bedrijfslasten toegerekend aan de waardering van de voorraden.

Voorzieningen

De voorziening voor latente belastingverplichtingen wordt gevormd voor het verschil tussen de bedrijfseconomische en fiscale boekwaarden van de immateriële vaste activa. Fiscaal worden de kosten van immateriële activa genomen in het jaar van uitgave. De belastinglatentie wordt gewaardeerd tegen nominale waarde met toepassing van het geldende tarief vennootschapsbelasting, en heeft een langlopend karakter.

De voorziening voor garantieverplichtingen dient ter dekking van kosten van vergoeding van geleverde producten. De garantieduur belooft één jaar en wordt gedoteerd met een door ervaring bepaald percentage van de levering van goederen. Overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en financiële diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting. Het rentedeel van de in rekening gebrachte bedragen wordt op annuïtaire basis als netto-omzet verwerkt.

Geactiveerde ontwikkelingsuitgaven voor het eigen bedrijf

De geactiveerde ontwikkelingsuitgaven voor het eigen bedrijf hebben betrekking op de personeelskosten die in het verslagjaar toerekenbaar zijn aan de ontwikkeling van de webtoepassingen.

Kostprijs omzet

Onder de kostprijs omzet wordt verstaan de aan de omzet toe te rekenen directe en indirecte kosten, alsmede waardeverminderingen van voorraden.

Som der bedrijfslasten

De bedrijfslasten worden verantwoord in het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting wordt berekend over het resultaat voor belastingen naar het toepasselijke nominale tarief, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde winstbestanddelen en niet of beperkt aftrekbare kosten. De fiscale winst wordt over dezelfde periode berekend als de bedrijfseconomische winst.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000)

1) Immateriële vaste activa

Stand per 1 januari 2013	<u>Merkenrecht</u>	<u>Software</u>	<u>Goodwill</u>	<u>Totaal</u>
- aanschafwaarde	28.034	27.005	51.865	106.904
- cumulatieve afschrijvingen	<u>- 12.244</u>	<u>- 12.240</u>	<u>- 20.083</u>	<u>- 44.567</u>
- boekwaarde	15.790	14.765	31.782	62.337

Investerings	-	7.435	-	7.435
Desinvesterings	-	-	- 6.823	- 6.823
Afschrijvings	- 3.749	- 6.888	- 4.282	- 14.919
	- 3.749	547	- 11.105	- 14.307
Stand per 31 december 2013				
- aanschafwaarde	28.034	34.440	45.042	107.516
- cumulatieve afschrijvingen	- 15.993	- 19.128	- 24.365	- 59.486
- boekwaarde	12.041	15.312	20.677	48.030
Afschrijvingspercentages	12,5%	20,0%	10,0%	

2) Financiële vaste activa

Leningen aan afnemers	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Stand per 1 januari	199.401	155.879
Toename leningen	84.561	66.324
Ontvangen aflossingen	- 33.856	- 22.802
Saldo per 31 december	250.106	199.401
Af: voorziening voor oninbare vorderingen	- 30.465	- 29.036
Overboeking naar kortlopende vorderingen	- 37.892	- 35.501
Stand per 31 december	181.749	134.864

Aan afnemers wordt, conform algemeen geldende markttrente, een rentevoet van 15% in rekening gebracht. Aflossing vindt plaats in gelijke termijnen volgens een annuïtair schema.

Per 1 januari 2013 is het minderheidsbelang in Mytel.nl verkocht voor 10.000 in contanten. Overigens zijn er gedurende het verslagjaar geen wijzigingen geweest in kapitaalbelangen.

3) Vorderingen en overlopende activa

Leningen aan afnemers	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Overige vorderingen	37.892	35.501
Overlopende activa	6.040	4.976
Stand per 31 december	<u>2.591</u>	<u>2.343</u>
	46.523	42.820

4) Handelscrediteuren

Schulden aan leveranciers handelsgoederen	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Schulden aan kostencrediteuren	45.498	37.278
Stand per 31 december	<u>4.591</u>	<u>5.348</u>
	50.089	42.626

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

5) Netto-omzet

Levering van goederen	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Rentevergoeding	493.132	444.652
	<u>28.361</u>	<u>24.787</u>
	521.493	469.439

6) Som der bedrijfslasten

In de bedrijfslasten zijn de volgende personeelskosten opgenomen:

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Lonen en salarissen	34.810	31.903
Sociale lasten	4.735	4.150
Pensioenlasten	<u>3.714</u>	<u>3.508</u>
	43.259	39.561

De personeelskosten zijn voor 31.726 (2012: 29.643) toe te rekenen aan verkooppersoneel en voor 11.533 (2012: 9.918) aan administratie & directie. Gedurende 2013 had de groep gemiddeld 751 (2012: 697) werknemers in dienst.

In de bedrijfslasten zijn afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa verantwoord van 19.375 (2012: 18.361). Gedurende het verslagjaar hebben zich geen overige waardeveranderingen van immateriële en materiële vaste activa voorgedaan.

7) Vennootschapsbelasting

Het tarief van de vennootschapsbelasting bedraagt 25% (2012: 25%).

GRONDSLAGEN VAN DE VENNOOTSCHAPPELIJKE JAARREKENING

Algemene uitgangspunten van de jaarrekening

De vennootschappelijke jaarrekening 2013 van RIG Holding BV is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Waardering en resultaatbepaling geschieden in principe op basis van historische kosten. Met op balansdatum opgetreden waardeverminderingen naar realiseerbare waarde wordt rekening gehouden.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Tenzij in de volgende grondslagen van waardering anders is aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen nominale waarden.

Wettelijke reserves

In het eigen vermogen zijn wettelijke reserves gevormd voor geactiveerde ontwikkelingskosten, en voor omrekeningsverschillen in het geïnvesteerde vermogen in buitenlandse deelnemingen.

TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

(bedragen x € 1.000)

1) Financiële vaste activa

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Deelnemingen		
Boekwaarde per 1 januari	91.494	79.049
Aandeel in het resultaat	24.918	28.585
Omrekeningsverschillen	228	163

Ontvangen dividend	- 32.201	- 16.303
Desinvesteringen	<u>- 4.526</u>	<u>-</u>
Boekwaarde per 31 december	79.913	91.494

Per 1 januari 2013 is het minderheidsbelang in Mytel.nl BV verkocht voor 10.000 in contanten. Verder zijn er gedurende het verslagjaar geen mutaties geweest in de groepsverhoudingen en overige kapitaalbelangen.

2) Eigen vermogen	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Aandelenkapitaal	25	25
Agio	26.301	26.301
Wettelijke reserve ontwikkelingskosten	6.384	5.917
Wettelijke reserve omrekeningsverschillen	228	163
Overige reserves	63.504	75.913
Resultaat boekjaar	<u>22.337</u>	<u>28.123</u>
Stand per 31 december	118.779	136.442

Antwoordindicatie

OCHTENDDEEL

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2013 van RIG:

- de onder de Financiële vaste activa opgenomen post Leningen aan afnemers
- de Netto-omzet

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoordindicatie 10 punten:

Post	Grootte	Kenmerken	Controleaspecten
Leningen aan afnemers	45,2% van het totaalvermogen en ruim meer dan het groepsvermogen en is daarmee van diepgaand belang. 1p	De post is t.o.v. vorig jaar gestegen met 34%. Onder 2.8 van de casus is vermeld: <i>Gegeven de huidige economische situatie is zichtbaar dat meer klanten voor koop op afbetaling kiezen. Ook de gemiddelde looptijd bij betaling in</i>	De accountant controleert deze post primair op juistheid (bestaan, waardering en eigendom) Daarnaast op toereikende presentatie en toelichting in de jaarrekening.

Post	Grootte	Kenmerken	Controleaspecten
		<i>termijnen neemt toe. Omdat achterstanden op betalingen in termijnen toenemen heeft de directie besloten het kredietbeleid aan te scherpen.</i> In verband hiermee dient de accountant alert te zijn op de waardering van deze post. 2p	Met name het waarderingsaspect dient aandacht te krijgen, gezien de kenmerken. Mogelijk is de voorziening voor oninbaarheid ontoereikend. 2p
Netto omzet	Met 521,5 mio is deze post veruit de grootste post in de jaarrekening en daarmee van diepgaand belang. Post is t.o.v. voorgaand jaar toegenomen met 11,1% 1p	Gegeven de economische crisis is de stijging met 11% opmerkelijk te noemen. Daarbij is de brutomarge gedaald van 40,6 in 2012 naar 37,3 in 2013. Volgens toelichting 1 op de vennootschappelijke jaarrekening is in 2013 per saldo gedesinvesteerd in deelnemingen, hetgeen een stijging ook niet voor de hand laat liggen. 2p	Primair controleert de accountant de netto omzet op volledigheid en juiste presentatie en toelichting. Gegeven de kenmerken is een controle op juistheid ook voor de hand liggend: er is immers een risico van het te hoog voorstellen van de omzet. 2p

Vraag 2 Risicoanalyse (30 minuten)

Vraag 2.1

Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft bij het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2013 van RIG. **Besteed bij de beantwoording van deze vraag alleen aandacht aan deel 2 van de casus betrekking hebbend op WOW.** Geef hierbij aan welke fout als gevolg van elk genoemd risico kan ontstaan in de jaarrekening. Algemene risico 's rond de automatisering mogen niet worden genoemd.

Vraag 2.2

Geef voor ieder bij vraag 2.1 genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Vraag 2.3

Beargumenteer voor één van de bij vraag 2.1 beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in NV COS 315 in paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie 21 punten:

2.1 Inherent risico 3 maal 3p	2.2 IB Maatregelen 3 maal 3p	2.3 Significantie -> 3p
Casus: Vanaf 2000 is, mede dankzij de opkomst van het online winkelen, sterk geïnvesteerd in de meest moderne logistiek. -> door forse investeringen en de focus op snelle levering kunnen activa versneld verouderen hetgeen een risico inhoudt t.a.v. de waardering van de activa.	• Rapportage technische dienst over het (nog steeds) in gebruik zijn van apparatuur. • Jaarlijkse impairment van activa. • Taxatieverslagen t.a.v. verzekering.	b en e: technologische ontwikkelingen en daaraan gekoppeld subjectiviteit t.a.v. waardering.
Casus: WOW is een online warenhuis waar naast een omvangrijke modecollectie... Mode veroudert snel hetgeen gevolgen kan hebben voor de waardering van de voorraad.	• Registratie ouderdom voorraad alsmede omloopsnelheid • Lean & mean inkopen. • Periodieke waardebeoordeling voorraad met lage omloopsnelheid.	e: subjectiviteit.
Casus: Een toenemend zorgpunt zijn de pogingen om het totale systeem van REF plat te leggen door cyberaanvallen. Vooral nog zijn deze 'aanvallen' steeds afgeweerd. Gegeven de aanvallen op WOW heeft dit gevolgen voor de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Dit raakt de totale jaarrekening. Nota Bene: dit is GEEN generiek automatiseringsrisico gegeven	• Adequate firewall en virusprotectie • Uitwijkmogelijkheden • Voldoende servercapaciteit om cyberaanvallen te weerstaan.	b. recente significante ontwikkelingen op technisch gebied.

2.1 Inherent risico 3 maal 3p	2.2 IB Maatregelen 3 maal 3p	2.3 Significantie -> 3p
de specifieke vermelding in de casustekst.		
<i>Casus: Met de raamcontracten wordt een flink inkoopvolume bereikt, waardoor de inkooprijzen lager zijn en ook inkoopbonussen worden bedongen.</i> Risico op onvolledige opname van inkoopbonussen waardoor kostprijs omzet te laag is. Daarnaast te lage weergave vorderingen t.g.v. te ontvangen inkoopbonussen.	• CTFS tussen directie, inkoop, administratie • De door de directie overeengekomen bonusregelingen worden vastgelegd in de contractenadministratie. • Cumulatieve registratie van de inkopen per leverancier • Jaarlijkse controleberekening inkoopbonus door financiële administratie.	a fraude
<i>Casus: RIG heeft bij een aantal raamcontracten bedongen dat de geleverde goederen in consignatie worden ontvangen: de geleverde goederen hoeven pas betaald te worden nadat ze zijn verkocht.</i> Risico dat voorraden die in consignatie zijn ontvangen onterecht als eigen voorraad op de balans verantwoord worden.	• Registratie consignatievoorraden. • Bij periodieke inventarisatie vanuit voorraadlijst controle of consignatievoorraden buiten eigen voorraad worden gehouden op de balans (simultaan inventariseren van consignatievoorraad met de eigen voorraad). • Ook te noemen: confirmatie bij leveranciers.	a fraude
Goederen kunnen onder rembours geleverd worden. Risico op het onvolledig verantwoorden van de remboursontvangsten. Post: netto omzet.	• Secundaire FS tussen chauffeurs, voorraad en administratie. • Dagelijkse aansluiting geleverde goederen en opboeking bank via pin.	a fraude
<i>Casus: Uit ervaringscijfers blijkt dat voor ongeveer 10% van de omzet, de geleverde goederen retour worden gezonden.</i> Risico op retour nemen goederen en waarderen tegen	• FS tussen voorraad en keuring. • Keuring met vastlegging en autorisatie keuring.	a fraude

2.1 Inherent risico 3 maal 3p	2.2 IB Maatregelen 3 maal 3p	2.3 Significantie -> 3p
originele inkoopprijs terwijl deze goederen beschadigd zijn. Waardering voorraad te hoog.		
<i>Casus: Eind 2013 is WOW beboet door het, door de overheid ingestelde, College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Reden voor de boete is de beveiliging van klantgegevens: deze bleek in 2013 niet adequaat te zijn. De boete wordt aangevochten door WOW.</i> Risico op mogelijk onterecht niet opnemen boeteverplichting op de balans.	• Registratie boete o.b.v. correspondentie en overleg juridisch adviseur. • Berekening boete o.b.v. beschikbare correspondentie door financiële administratie.	e subjectiviteit t.a.v. hoogte boete.
Dynamische prijsstelling en daardoor verschillende prijzen per klant. Risico op verschuivingsgevaar in de verantwoording van de omzet van hoge naar lage verkoopprijzen en daardoor onvolledige omzet.	• Prijsrichtlijnen directie vastgelegd in systeem door ICT, niet muteerbaar door onbevoegden. • Prijsstelling wordt bepaald door ERP pakket • Rapportering afwijkende marges.	
<i>Casus: Ook de bezorgkosten hangen af van de ordergrootte. Een order met een omvang vanaf € 25,- is vrij van bezorgkosten.</i> Risico dat bezorgkosten niet worden verantwoord door orders bij elkaar te tellen zodat bezorgkosten niet volledig verantwoord zijn.	• Richtlijnen bezorgkosten door directie vastgesteld en in systeem vastgelegd, niet muteerbaar door onbevoegden. • Bezorgkosten berekend door ERP pakket.	
<i>Casus:</i> <i>“Door de economische situatie zijn de volgende tendensen waarneembaar bij betaling in termijnen:</i>	• Adequaate kredietacceptatiebeleid • Adequaate incassobeleid • Periodieke beoordeling volwaardigheid leningen.	a fraude

2.1 Inherent risico 3 maal 3p	2.2 IB Maatregelen 3 maal 3p	2.3 Significantie -> 3p
• <i>steeds meer klanten kiezen voor betaling in termijnen;</i> • <i>de door de klant gewenste looptijd neemt toe;</i> • <i>betalingsachterstanden nemen toe.</i> <i>De directie van RIG heeft mede daarom besloten dat klanten met een achterstand alleen nog goederen geleverd kunnen krijgen indien deze vooraf of bij aflevering worden betaald.</i> Risico op incourantie van uitstaande leningen aan afnemers (waardering / bestaan).		
Overige risico's kunnen gehonoreerd worden mits voldoende en juist beargumenteerd. De meest belangrijke risico's zijn bovenstaand al vermeld.		

Vraag 3 Voorraad / Logistiek (82 minuten)

Vraag 3.1 (27 minuten)

In paragraaf 2.5 van de casus wordt vermeld dat WOW bij het aangaan van een aantal raamcontracten heeft bedongen dat de geleverde goederen in consignatie worden verkregen: betaling aan de leverancier geschiedt pas nadat de goederen zijn verkocht.

- A. Beargumenteer op grond van de RJ-Richtlijnen waarom deze consignatiegoederen niet in de Voorraad handelsgoederen worden opgenomen.

Antwoordindicatie 4 punten

Voor de algemene grondslagen is niet uitsluitend bepalend wie de juridische eigenaar is maar wie de economische risico's draagt. Het economisch risico van de consignatiegoederen (bijv. prijs- en incourantierisico) ligt bij de leverancier en deze zal de goederen in de balans moeten opnemen. Hierdoor dus het economisch eigendom als voorwaarde voor de classificatie als actief (zie par 11.2 HEV 2014)

Met name de detailhandel in kleding wordt gekenmerkt door seizoenpatronen. Gedurende het seizoen dalen zowel de inkooprijzen als de verkoopprijzen van de modegevoelige artikelen. Aan het einde van elk seizoen kunnen de artikelen veelal met korting worden ingekocht.

- B. Beoordeel op basis van de RJ-Richtlijnen de aanvaardbaarheid van de toepassing van lifo als voorraadwaarderingstelsel, voor wat betreft inzicht in het vermogen van de geconsolideerde jaarrekening van RIG.

Antwoordindicatie 4 punten

Als gevolg van dalende inkooprijzen wordt de Voorraad handelsgoederen bij toepassing van lifo structureel boven de vervangingswaarde gewaardeerd. Toepassing lifo geeft in deze situatie van dalende inkooprijzen onvoldoende inzicht in vermogen. (zie per 11.3.4 HEV 2014). Indien toepassing van lifo een belangrijke invloed heeft op het vermogen dan dient dit in de toelichting te worden vermeld. Er dient dan informatie te worden opgenomen over het effect op het vermogen indien zou zijn gewaardeerd volgens fifo of gewogen gemiddelde prijzen of tegen actuele waarde.

In de accountantsbevindingen van Deel 3 van de casus is opgenomen dat van een partij ingekochte exclusieve schoenen bij Shoezz BV in december de verkoopprijs structureel is verlaagd.

- C. Beredeneer of deze verkoopprijsverlaging gevolgen heeft voor de waardering van de Voorraad handelsgoederen per 31 december 2013. Geef de – eventuele – journaalpost die naar aanleiding van deze prijsverlaging nog moet worden verwerkt in de jaarrekening van 2013 (voeg de berekening aan het antwoord toe).

Antwoordindicatie 5 punten

Aangezien sprake is van een structurele prijsverlaging, en geen tijdelijke kortingsactie, is de opbrengstwaarde lager dan de verkrijgingsprijs.

Minimumwaarderingregel schrijft voor dat wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere (actuele) opbrengstwaarde (2p) (zie par 11.3.1 HEV 2014).

Kostprijs handelsgoederen	450.000	B	
(1p)			
(15.000 * € 30 (€ 180 - € 150))			(1p)
Aan/ Voorraad handelsgoederen	450.000	V&W	
(1p)			

In de jaarrekening die bij de casus is opgenomen is een gedeeltelijke kasstroomoverzicht toegevoegd. RIG hanteert voor de bepaling van de operationele kasstroom de directe methode.

- D. Bereken, uitsluitend met gebruik van de verstrekte gegevens in de jaarrekening, het bedrag dat RIG Holding BV in verslagjaar 2013 heeft betaald aan leveranciers van handelsgoederen.

Antwoordindicatie 5 punten

Begin voorraad handelsgoederen	(balans)	55.135
(1p)		

Kostprijs handelsgoederen (1p)	(W&V)	(327.158)	
Eind voorraad handelsgoederen Inkopen 2013	(balans)	<u>(59.204)</u>	(1p) (331.227)
Begin crediteuren handelsgoederen (1p)	(toel. 4)	(37.278)	
Eind crediteuren handelsgoederen (1p)	(toel. 4)	<u>45.498</u>	
Mutatie 2013		<u>8.220</u>	
Betaling leveranciers goederen 2013		(323.007)	

Vraag 3.2 (36 minuten)

Beschrijf de administratieve organisatie van de inkopen door WOW BV van handelsgoederen. Hanteer daarbij het volgende antwoordmodel:

- 1 afroepen van handelsgoederen;
- 2 ontvangen van handelsgoederen;
- 3 verbandscontroles en overige controlewerkzaamheden;
- 4 voldoen inkoopschulden.

Let op:

- Het gebruik van REF dient in de beschrijving van de administratieve organisatie te zijn geïntegreerd.
- Een beschrijving van het stelsel van general en application controls gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking wordt niet gevraagd.

Antwoordindicatie (24 punten)

In de procesbeschrijving dient een antwoord te worden gegeven op de vragen:

- *onder gebruikmaking van?*
- *worden welke werkzaamheden verricht?*
- *welke informatie wordt daarover vastgelegd en verstrekt?*

1 Afroepen van handelsgoederen 4p

Onder gebruikmaking van de door de directie afgesloten raamcontracten en de directierichtlijnen (mbt af te roepen hoeveelheden en het innemen van valutapositionen) roept de afdeling inkoop de goederen af. De afroep wordt geregistreerd in REF.

2 Ontvangen van handelsgoederen 4p

Onder gebruikmaking van de directierichtlijn inzake de kwaliteit van goederen en na afstemming met de afroepgegevens neemt de afdeling logistiek, tegen afgeven kwijting, de goederen in ontvangst en beoordeelt de kwaliteit van de goederen. Indien de goederen niet aan de kwaliteitsnormen voldoen, stuurt de afdeling logistiek de goederen retour. Goedgekeurde goederen wordt opgeslagen in het expeditiecentrum. Met scanapparatuur worden de ontvangst-, keurings-, retour- en opslaggegevens geregistreerd in REF.

3 Verbandscontroles en overige controlewerkzaamheden 12p

A Verbandscontroles (8p/2p per goed benoemde verbandscontrole)

Indien een kandidaat verbandscontroles noemt die niet bijdragen aan meer zekerheid, dan dient dit tot aftrek van punten te leiden.

- Bestelde hoeveelheden goederen volgens inkoop = Ontvangen goederen
- Ontvangen goederen = Goedgekeurde + afgekeurde goederen
- Goedgekeurde goederen = Toename voorraad expeditiecentrum
- Afgekeurde goederen = Retour gezonden goederen
- (Goedgekeurde goederen - Goederen in consignatie) * inkooprijzen volgens raamcontract = Toename crediteuren
- Verkochte goederen in consignatie * Inkooprijzen = Toename crediteuren
- Inkoopbonus volgens inkopen en voorwaarden raamcontract = Door leverancier toegekende inkoopbonus

- Toegekende inkoopbonus = Afname crediteuren
- Afname bank = Afname crediteuren

B Overige controlewerkzaamheden (4p)

Controle op de naleving van de directierichtlijnen inzake bestelhoeveelheden, het innemen van valutaposities en de gehanteerde betalingstermijn.

4 Voldoen inkoopschulden 4p

De directie (in ieder geval niet iemand van de afdeling Inkoop of Finance & Control) beoordeelt de betaalbaar gestelde facturen op aanvaardbaarheid en geeft door middel van een elektronisch fiat de betalingsopdracht.

Vraag 3.3 (19 minuten)

Een onderdeel van de accountantscontrole bij RIG vormt de inventarisatie van de voorraad handelsgoederen per einde boekjaar. Per einde boekjaar vindt een integrale inventarisatie plaats. Het controleteam van HFM Cruquius is bij deze inventarisatie aanwezig.

Gevraagd:

Noem 6 belangrijke aandachtspunten waarmee het controleteam van HFM Cruquius rekening zal moeten houden bij de inventarisatie van de voorraad handelsgoederen.

Antwoordindicatie 12 punten, 2 p per goed benoemd onderdeel.

Aandachtspunten:

- De Kantoorvoorraadadministratie (KVA) dient bijgewerkt te zijn tot het moment van inventarisatie.
- De KVA dient op de financiële administratie te zijn aangesloten.
- De pipe- line dient in beeld te zijn.
- Het logistieke proces (zowel inkomende als uitgaande goederen) dient tijdens de inventarisatie stilgelegd te zijn.
- Tijdens het inventariseren dient het vier-ogen-principe te worden toegepast. De Accountant dient vergezeld te worden van een medewerker van RIG.
- De KVA wordt gebruikt als norm: de KVA is de soll, de voorraad zelf vormt de ist.
- De geconstateerde verschillen worden geanalyseerd,
- Verschillen worden geautoriseerd door de directie van RIG en pas daarna verwerkt in de KVA en financiële administratie.
- Er wordt gewerkt volgens het principe list tot floor en floor to list: goederen worden 'heen en weer' geteld.
- Goederen in consignatie dienen meegeteld te worden. Daarbij dienen deze goederen zichtbaar in de KVA als consignatiegoederen te zijn aangemerkt.
- De scanapparatuur is correct verbonden met de KVA in REF.

Vraag 4 Immateriële vaste activa (11 minuten)

A. RIG heeft de uitgaven voor intern ontwikkelde webtoepassingen geactiveerd. Geef op grond van de RJ-Richtlijnen drie specifieke voorwaarden voor het activeren van deze uitgaven.

Antwoordindicatie 4 punten

Activering gedurende de ontwikkelingsfase (zie par 5.3.2 HEV 2014):

- Technische uitvoerbaarheid van de website (toepassingsmogelijkheid);
- Intentie om de website te voltooien en te gebruiken;
- De potentie om toekomstige economische voordelen uit de website te genereren (activering is alleen toegestaan als de website inkomsten kan genereren);
- Beschikbaarheid van voldoende technische en financiële middelen om de ontwikkeling van de website te voltooien.

B. De Software is voor 15.312 geactiveerd op de balans per 31 december 2013. Dit saldo komt niet overeen met het saldo van de Wettelijke reserve ontwikkelingskosten ad 6.384 op de (vennootschappelijke) balans. Geef een verklaring voor dit verschil.

Antwoordindicatie 3 punten

De verklaring voor het verschil in balanssaldo tussen de geactiveerde Software en de Wettelijke reserve ontwikkelingskosten komt voort uit geactiveerde software die niet behoort tot ontwikkelingskosten. Ontwikkeling vindt plaats voorafgaand aan het commerciële gebruik. Deze software is niet (meer) in ontwikkeling en draagt bij aan de inkomsten van de onderneming. Voor deze software hoeft geen wettelijke reserve te worden gevormd (zie par 5.2 en par 14.3.8 HEV 2014).

Alternatief antwoord

De verklaring voor het verschil komt voort uit extern gekochte (standaard) software die gereed is voor gebruik. Voor de kosten van intern ontwikkelde en/of aangepaste (maatwerk)software wordt een wettelijke reserve gevormd maar voor externe software is dat niet nodig. Deze software is immers direct beschikbaar voor commerciële toepassing.

Vraag 5 Belastingen (12 minuten)

De Voorziening latente belastingverplichtingen per 31 december 2013 en per 31 december 2012 betreft uitsluitend een belastbaar tijdelijk verschil tussen de bedrijfseconomische en fiscale waardering van de immateriële vaste activa.

A. Geef het verloop van de Voorziening latente belastingverplichtingen over 2013 met vermelding van individuele mutaties naar oorzaak. Vermeld voor elke mutatie de onderliggende berekening.

Antwoordindicatie 4 punten

Saldo per 31 december 2012	7.639	
Af: mutatie Merkenrecht (afschrijvingen) - $3.749 * 25\%$		-
937 (1p)		
Bij: mutatie Software (saldo afschrijvingen en investeringen) $547 * 25\%$		137 (2p)
Saldo per 31 december 2013	6.838	

Goodwill vormt een permanent verschil in de vennootschappelijke en fiscale waardering en komt zodoende niet in de Voorziening latente belastingverplichting tot uitdrukking (1p).

B. De Voorziening latente belastingverplichtingen wordt bij RIG gewaardeerd tegen nominale waarde:

- Geef aan welke alternatieve waardering volgens de RJ-Richtlijnen is toegestaan.

- wat is het effect van toepassing van de alternatieve waardering op de hoogte van de Voorziening voor latente belastingen in de geconsolideerde balans.
- Beargumenteer welke methode de voorkeur krijgt bij toepassing van het voorzichtigheidsbeginsel.

Antwoordindicatie 4 punten

1. Alternatieve waardering is contante waarde **(1p)**.
2. Bij toepassing van deze methode moeten de toekomstige betalingen contant worden gemaakt op basis van nettorente waardoor de hoogte van de Voorziening zal afnemen **(1p)**.
3. Waardering tegen nominale waarde is voorzichtig in geval van Voorziening latente belastingverplichtingen. Passivering van rentekosten gedurende de looptijd bij toepassing van contante waarde is in de nominale waardering opgenomen **(2p)**.

Einde vragen ochtenddeel

MIDDAGDEEL

Vraag 1 Verkopen (101 minuten)

Vraag 1.1 (50 minuten)

Het verkoopproces van WOW B.V. is in hoge mate geautomatiseerd. Gericht op de effectiviteit en efficiëntie van het verkoopproces zijn de nodige application controls ingebouwd.

A. Beschrijf per hierna gegeven sub proces van het verkoopproces twee application controls:

- 1 Identificatie en authenticatie klant.
- 2 Vaststellen leverbaarheid goederen.
- 3 Vaststellen betaling.

Antwoordindicatie 12 punten

Ad 1 Identificatie en Authenticatie klant (4 punten)

- Gebruikersnaam bekend in klantenbestand
- Password overeenkomstig (ge-encrypt) opgeslagen password bestand
- Driemaal foutieve password invoer: blokkering gebruikers voor XX periode
- Bij onbekende gebruikersnaam voorstellen nieuwe klant aan te maken dan wel gebruikersnaam naar bekend emailadres te zenden
- Beoordelen Log file op afwijkend 'gedrag'

Ad 2 Vaststellen leverbaarheid goederen (4 punten)

- Bij ingave bestelling controle in voorraadbestand of economische voorraad toereikend is om direct te leveren.
- Bij ontoereikende of ontbrekende voorraad alternatief artikel aanbieden: in voorraadbestand als vergelijkbaar gelabeld product hiertoe selecteren.

Ad 3. Vaststellen betaling (4 punten)

- Systeem controleert aan de hand van betaalwijze:
 - Bij ideal / creditcard: levering wordt zodra de betalingsbevestiging van interpay of van de Creditcard maatschappij binnen is de status goedgekeurd gegeven
 - Bij rembours wordt de order goedgekeurd en een betalingsopdracht bijgevoegd voor de chauffeurs
 - Bij betaling in termijnen wordt een order goedgekeurd zodra de leningsovereenkomst getekend retour is.
- Systeem legt per betaalwijze dagelijks verband tussen omzet en totaalontvangst per betaalwijze.

- B. Welke drie besturingsniveaus worden van oudsher onderscheiden en waar is de besturing op die niveaus gericht?

Antwoordindicatie 6 punten

De besturing op strategisch niveau is gericht op de keuze: beginnen, doorgaan, stoppen of wijzigen van activiteiten **(2p)**.

Besturing op tactisch niveau is gericht op het beschikbaar stellen van productiemiddelen aan activiteiten **(2p)**.

De besturing op operationeel niveau is gericht op de directe inzet van beschikbare productiemiddelen bij het uitvoeren van operationele activiteiten **(2p)**.

- C. Analyseer de behoefte van de leiding aan strategische informatie over de verkopen. Noem in uw antwoord de functie, de twee hoofdtaken en benoem zes interne informatie-elementen en zes informatie-elementen uit de omgeving van de organisatie.

Antwoordindicatie 15 punten

De kandidaat mag in zijn of haar antwoord uitgaan van de functie van de leiding, de verkoopfunctie of de informatiefunctie.

De functie van de leiding is om, met inachtneming van de missie, de organisatie als geheel te besturen **(1p)**. Voor wat betreft de verkopen worden de volgende twee taken onderkend:

- Bepalen van de verkoopstrategie **(1p)**.
- Bewaken van de mate waarin de verkoopstrategie wordt gerealiseerd **(1p)**.

Informatie uit de interne en externe dimensie **(12 punten)**

2 punten per informatie-element. Minimaal 6 punten en maximaal 12 punten uit de omgeving van de organisatie.

Informatie uit de interne dimensie

Periodiek en in confrontatie met de gerealiseerde cijfers uit de voorgaande periode en de voor deze periode begrote cijfers, wordt de volgende informatie verstrekt:

- Verkoopen en bruto winst in totaal en per productcategorie
- Logistieke kosten
- Omloopsnelheid per productcategorie
- Totaal kortingen per productcategorie
- Voorraadverschillen
- Aantal bezoekers website / aantal klanten
- % nee verkoop / niet tijdig geleverd
- % retouren
- Klachten klanten / kwaliteit geleverde goederen
- Beschikbaarheid en functioneren website
- Betalingsachterstanden
- Uitkomsten van analyses over klantgedrag, omzet en kredietrisico's.

Informatie uit de externe dimensie

- Beleid van overheden (wet- en regelgeving) en belangenorganisaties. In het bijzonder kan gedacht worden aan privacywetgeving en de controle op de naleving daarvan door het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP).
- Demografische ontwikkelingen.

- Economische ontwikkelingen in het algemeen. Koopkrachtontwikkeling, de bereidheid van consumenten om te consumeren of juist te sparen ed.
- Economische ontwikkelingen in de bedrijfstak. Ontwikkelingen in het aandeel verkopen van consumptiegoederen via het internet.
- Ontwikkelingen aangaande huishoudens die in betalingsproblemen komen.
- Concurrentie-analyse: ontwikkelingen in vraag en aanbod. Welke ontwikkelingen zijn er in de vraag naar consumentenproducten en hoe spelen de concurrenten daarop in? *Wat doet Ali Baba?*
- Ontwikkelingen in de (informatie)technologie. Met name gericht op:
 - de optimalisatie van het opslag-, verkoop- en expeditieproces;
 - de ontwikkeling van websites en apps;
 - data-analyse;
 - de beveiliging (tegen cyberaanvallen).

Vraag 1.2 (20 minuten)

Beschrijf gestructureerd het controleprogramma voor de verkopen van WOW B.V. (excl. Rentevergoedingen). U kunt daarbij het onderdeel Organisatiebeoordeling achterwege laten. Specifiek wordt dan ook gevraagd:

1. Doelstelling.
2. Risico's.
3. Cijferbeoordeling.
4. Overige gegevensgerichte werkzaamheden (incl. verbands- en detailcontroles).

Antwoordindicatie 15 punten

Doelstelling 2p

Volledigheid van de verantwoorde verkopen tegen de juiste prijzen verantwoord.

Risico's 2p

1. Verantwoorde prijzen zijn onjuist omdat prijs per klant kan verschillen (verschuivingsgevaar van hoge naar lage verkoopprijzen)
2. Onvolledige verantwoording van de opbrengsten van de bezorgkosten (verschuivingsgevaar van orders < 25 euro naar verkopen vrij van bezorgkosten)
3. Sleepgevaar, gewone verkopen worden verantwoord als verkopen op rekening.

Cijferbeoordeling 3p

Nadat de accountant aansluiting heeft geconstateerd tussen de maandelijkse management rapportages verricht de accountant een uitgebreide cijferbeoordeling ten opzichte van de begroting, vorig jaar en de perioden onderling:

- Omzet en bruto marge per artikelgroep en artikelsoort
- Verhouding onderlinge verkopen per verkoopkanaal (I-deal, rembours, op afbetaling)
- Verhouding omzet/bezorgkosten en gemiddelde ordergrootte
- Ontwikkeling saldi op de tussenrekening betalingsverkeer
- Ontwikkeling saldi op de rekening vervallen termijnen

Overige gegevensgerichte werkzaamheden (detailcontroles) 8p

Verbandscontroles 5p

- Netto Omzet + doorberekening bezorgkosten = opboeking tussenrekening betalingsverkeer (I-deal, creditcard,) + tussenrekeningen remboursten +opboeking leningen verstrekt aan klanten

- Afboeking magazijn = kostprijs verkopen
- Afboeking tussenrekening remboursen = opboeking tussenrekening betalingsverkeer (mobiele PIN automaat) + opboeking KVA (met terugboeking omzet en kostprijs) van de (uiteindelijk) niet afleverde orders
- Afboeking tussenrekening betalingsverkeer = opboeking liquide middelen
- Opboeking vervallen termijnen (per maand) = afboeking leningen vertrekt aan klanten
- Afboeking vervallen termijnen = opboeking liquide middelen

Detailcontroles 3p

- De accountant controleert de juistheid van verantwoorde verkoopprijzen door middel van deelwaarneming (selectie met behulp van data-analyse van orders met een lage brutomarge) aan de hand van de richtlijnen van de directie en de juiste toepassing van de rekenregels in de verkoop applicatie.
- De accountant controleert met behulp van data analyse of er verkooporders zonder bezorgkosten zijn waarvan het order bedrag lager is dan 25 euro.
- De accountant verricht een afloopcontrole op de tussenrekening betalingsverkeer en vervallen termijnen.
- De accountant verstuurt saldobiljetten ter controle op het bestaan van de aan klanten verstrekte leningen.

Vraag 1.3 (31 minuten)

In paragraaf 2.6 (ad 4) van de casus wordt vermeld dat ongeveer 10% van de omzet retour wordt gezonden. Klanten mogen ontvangen artikelen binnen één maand kosteloos retourneren.

- A. Beargumenteer op grond van RJ-Richtlijnen op welke wijze de omzet van december 2013 moet worden verantwoord in de jaarrekening 2013.

Antwoordindicatie 4 punten

RJ 270.112 stelt dat indien de rechtspersoon de omvang van de retouren op betrouwbare wijze kan inschatten, een opbrengst verwerkt kan worden met gelijktijdige vorming van een voorziening voor de verwachte retouren (**2p**). Dus van de verkopen in december kan 90% als opbrengst worden verantwoord en 10% wordt als voorziening opgenomen (**2p**). (zie par 26.3.2 HEV 2014).

WOW levert onder andere televisietoestellen aan consumenten. In december 2013 heeft WOW een aanbieding waarbij televisietoestellen met een normale, contante verkoopprijs van € 500 (excl. OB) pas over een jaar hoeven te worden betaald.

- B. Eind december van 2013 zijn door WOW 100 televisietoestellen verkocht. Betaling gebeurt eind december van 2014. Geef de journaalpost die naar aanleiding van deze verkochte televisietoestellen in de jaarrekening van 2013 is verwerkt. (NB er hoeft geen rekening te worden gehouden met het risico van retouren en met omzetbelasting)

Antwoordindicatie 6 punten

De opbrengst moet contant worden gemaakt tegen de rentevoet die overeenkomt met de algemeen geldende rentevoet voor een gelijksoortige lening (zie par 26.2 HEV 2014). Volgens paragraaf 2.8 van de casus hanteert RIG een marktconforme rente van 15%.

Leningen aan afnemers	€ 43.478	B	(2p)
(100 * € 500/(1,15))			(2p)
Aan/ Netto-omzet	€ 43.478	W&V	(2p)

In de Netto-omzet in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening is de Rentevergoeding op leningen aan afnemers opgenomen.

- C. Beargumenteer of het op basis van de RJ-Richtlijnen toegelaten is deze rentevergoeding als Netto-omzet te rubriceren.

Antwoordindicatie 4 punten

De rentevergoeding behoort tot de normale, niet-incidentele bedrijfsactiviteiten. Zodoende dient de Rentevergoeding als Netto-omzet te worden verantwoord en niet als Financiële bate (zie par 23.5 en par 26.5 HEV 2014);

RIG heeft in de geconsolideerde balans een voorziening voor garantieverplichtingen ter dekking van de kosten van vergoeding van geleverde producten gevormd. In de waarderingsgrondslagen is opgenomen dat RIG een garantietermijn hanteert van één jaar.

- D. Zet gemotiveerd uiteen dat de wijze waarop RIG de Voorziening garantieverplichtingen heeft gevormd in de jaarrekening 2013 niet voldoet aan de RJ-Richtlijnen.

Antwoordindicatie 4 punten

RIG Holding BV vormt de Voorziening garantieverplichtingen door jaarlijks een percentage van de omzet uit geleverde producten aan de voorziening toe te voegen. Deze zogenoemde dynamische methode is niet toegestaan (2p). De voorziening vertegenwoordigt een verplichting die wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de te vergoeden kosten voor goederen die zijn geleverd voor balansdatum. In de voorziening mogen alleen op balansdatum bestaande verplichtingen tot uitdrukking komen (2p). (zie par 16.7.3 HEV 2014)

Op grond van recente jurisprudentie overweegt het bestuur van RIG de garantietermijn voor consumentenelektronica te verlengen naar anderhalf jaar.

- E. Beredeneer of met de verlenging van de garantietermijn voor consumentenelektronica sprake is van een schattingswijziging of van een stelselwijziging.

Antwoordindicatie 3 punten

Omdat de Voorziening garantieverplichtingen moet worden herzien op grond van wijzigingen in de omstandigheden waarop de schatting is gebaseerd is sprake van een schattingswijziging. (zie par 3.2.1 HEV 2014)

Vraag 2 (15 minuten)

Zie deel 3 van de casusbeschrijving:

Omdat de directie van RIG uiterst tevreden is over het door HFM Cruquius geleverde werk zijn alle HFM Cruquiusmedewerkers toegelaten tot het special customer programma. Klanten van WOW die in dit special customer programma zijn

opgenomen hoeven geen bezorgkosten te betalen, krijgen altijd 10% korting op de vastgestelde prijzen en hoeven pas na een betaaltermijn van 100 dagen hun bestellingen te betalen. Slechts een zeer selecte groep klanten is hierin opgenomen.

Geef beargumenteerd aan of het opnemen van de medewerkers in het special customer programma toelaatbaar is. Plaats uw argumentatie in het licht van de VIO.

Antwoordindicatie 8 punten

1. De Medewerkers van Cruquius zijn toegelaten tot het special customer programma van WOW.
2. Dit is een bedreiging van de onafhankelijkheid van deze medewerkers: zij kunnen immers door de voordelen geneigd zijn de belangen van klant teveel te dienen.
3. De aard van de bedreiging is: belangenverstrengeling.
4. De situatie is van niet te verwaarlozen belang omdat de totale korting niet beperkt is tot de VIO genoemde grens van 100 euro voor geschenken bij assuranceopdrachten. De genoten voordelen van het programma zijn immers als geschenk te zien. (zie VIO 6.1 artikel 27 lid 1).
5. Een mogelijke waarborg is om deze grens wel aan te brengen (via software). Als dit niet mogelijk is dienen de medewerkers hun deelname aan het special customer program van WOW te beëindigen tenzij: (zie VIO artikel 27 lid 2).
 - de eindverantwoordelijke accountant kan onderbouwen waarom deelname aan het special customer programma wel gepast is.
 - de eindverantwoordelijk accountant deelname aan het special customer programma meldt aan een beleidsbepaler van de accountantsorganisatie of een daartoe aangewezen persoon
 - de verantwoordelijk accountant de personen belast met governance bij WOW over deelname aan het special customer programma informeert.

Het lijkt dan ook beter om deelname aan het special customer programma te beëindigen omdat voor derde de onafhankelijkheid in schijn van de medewerkers wordt aangetast
6. de waarborg moet worden beoordeeld vanuit het standpunt van een objectieve derde.
7. Het bovenstaande wordt gedocumenteerd in het controle dossier

Het punt ad 4 kan ook gezien worden in het licht van VIO art 35 van par. 9.2 en is daarmee het afnemen van een niet toegestane dienst: deze gaat immers niet tegen ‘normale’ condities. Derhalve is opname in het special customer program niet toegestaan.

Bij adequate argumentatie **8 punten**.

Vraag 3 Deelnemingen (19 minuten)

In de casus is vermeld dat RIG in 2013 de deelneming Mytel.nl BV heeft verkocht.

- A. Stel, uitsluitend met gebruik van de verstrekte gegevens in de jaarrekening, de journaalpost (inclusief bedragen) samen die RIG in de jaarrekening 2013 heeft verwerkt naar aanleiding van de verkoop van Mytel.nl BV.

Antwoordindicatie 4 punten

Liquide middelen	10.000	(B)	(1p)
Boekverlies verkoop deelneming	1.349	(W&V)	(1p)
Aan Goodwill	6.823	(B)	(1p)
Aan Deelnemingen	4.526	(B)	(1p)

Het verloop van de nettovermogenswaarde van RIG Singapore Ltd. gedurende het verslagjaar 2013 in de lokale valuta Singaporese dollar (SGD) was als volgt:

• Beginstand januari 2013	SGD 425.000
• Nettowinst 2013	<u>SGD 100.000</u>
• Eindstand december 2013	SGD 525.000

De Singaporese dollar (SGD) is de functionele valuta van RIG Singapore Ltd. Het koersverloop van de Singaporese dollar gedurende het verslagjaar was:

• 1 januari 2013	SGD 1 =	€	1,580;
• gemiddeld 2013	SGD 1 =	€	1,665;
• 31 december 2013	SGD 1 =	€	1,720.

B. Geef de journaalposten (inclusief bedragen), en de daarvoor benodigde berekeningen die zijn verwerkt in de vennootschappelijke jaarrekening 2013 van RIG naar aanleiding van:

- De nettowinst over 2013 van RIG Singapore Ltd;
- Het valuta-omrekeningsverschil dat zich voordoet bij de omrekening van de nettovermogenswaarde van RIG Singapore Ltd naar de presentatievaluta per 31 december 2013.

Antwoordindicatie 9 punten

Journaalpost nettowinst

Deelnemingen	166.500	B	(1p)
(SGD 100.000 * € 1,665)			(1p)
Aan/ Resultaat deelnemingen	166.500	W&V	(1p)

Journaalpost koersresultaat beginvermogen

Deelnemingen	59.500	B	
(1p)			
(SGD 425.000 * (1,72 – 1,58))			(1p)
Aan/ Res. omrek.verschillen	59.500	B	
(1p)			

Journaalpost koersresultaat nettowinst

Deelnemingen	5.500	B	(1p)
(SGD 100.000 * (1,72 – 1,665))			(1p)
Aan/ Res. omrek.verschillen	5.500	B	(1p)

In de casustekst is in deel 3 de volgende aantekening opgenomen:

De mogelijke boete van het CBP (zie paragraaf 2.7) is tot op heden niet verwerkt in de jaarrekening. Deze boete is opgelegd voor het niet adequaat zijn van de beveiliging van klantgegevens. De Directie geeft als reden voor het niet opnemen van de boete aan dat de boete door WOW wordt aangevochten. Uit nadere informatie van de huisadvocaat is gebleken dat het niet de eerste keer is dat WOW hiervoor een boete krijgt. Mede hierdoor schat de huisadvocaat de kans op het succesvol aanvechten van de opgelegde boete relatief klein. Ook is inmiddels gebleken dat de door het CBP opgelegde boete een materieel bedrag vormt voor de jaarrekening van RIG.

Vraag 4 (15 minuten)

Welke gevolgen kan deze bevinding hebben voor de af te geven controleverklaring bij de jaarrekening van 2013 van RIG? Beargumenteer minimaal twee mogelijkheden.

Antwoordindicatie 10 punten

Allereerst blijkt de boete een materieel bedrag te zijn waarbij de huisadvocaat aangeeft dat de kans op succesvol aanvechten van deze boete relatief klein is. Het is dus aannemelijk dat WOW de boete zal moeten gaan betalen. Verantwoording van deze post in de jaarrekening 2013 lijkt noodzakelijk. In ieder geval zal een voorziening gevormd dienen te worden. Weigert de directie dit dan zal een verklaring met beperking worden afgegeven. Wordt de jaarrekening wel aangepast dan vervalt de bedenking en kan een goedkeurende controleverklaring worden verstrekt.

Einde vragen middagdeel

Addendum bij de antwoordindicatie

Ochtendzitting

Vraag 1

Geamortiseerde kostprijs moet goed worden gerekend. Dit kan toegevoegd worden bij de kenmerken.

Omzetstijging kan van 2 kanten benaderd worden: Enerzijds raar dat in crisis meer wordt verkocht, maar anderzijds in lijn met economische ontwikkeling dat meer en meer online wordt verkocht.

Laatste opmerking over deelneming in de uitwerking moet geschrapt, aangezien de deelneming niet geconsolideerd is.

Vraag 2

Risico's die uit de casus herleidbaar zijn, zijn goed, indien juist beargumenteerd. Zonder motivering zijn het 0 punten (schema van uitwerkingen bevat deze motivatie niet voor 2.3). Blz 5, kostprijs te laag moet zijn kostprijs te hoog.

Blz 7, incurante moet zijn dubieuze leningen / oninbaar.

Bij vraag 2.3.: Als er een goed significant risico benoemd is en goed beargumenteerd, dan goed rekenen.

Bij blz 6 en 7 in de lege velden "fraude" toevoegen (a).

Vraag 3

3.1.a

Uit het antwoord moet duidelijk blijken dat het om het economische risico / eigendom gaat en niet om het juridische eigendom. Alleen noemen juridisch eigendom is fout en levert dan ook geen punten op.

Technische voorraden is fout.

3.1.b

Indien alleen verwezen wordt naar "onvoldoende inzicht" dan 2 punten.

2 punten voor de uitleg waarom. De laatste 2 zinnen van het schema van uitwerking hoeft niet opgenomen te zijn aangezien dit niet gevraagd is.

3.1.c.

In het schema van uitwerking moeten de B en de V&W (WV) omgedraaid worden.

Het woord "structureel" hoeft niet vermeld te zijn.

Bij de journaalpost: 2 punten voor de grootboekrekeningen, 1 punt voor de berekening van de waarde (conform uitwerkingsindicatie).

3.1.d.

Indien studenten correcties voor de omzetbelasting hebben toegepast, dan is dit goed.

Het is niet zo van belang waar de studenten in de volgorde van beantwoording de zaken noemen, als het maar genoemd wordt.

De vijf W's moeten in het antwoord terugkomen.

De bullet "in overeenstemming Finance & Control" moet er bij A uit.

Bij A. moet een verbandscontrole met facturen er in.

Bij verbandscontroles moeten 4 goede verbandscontroles benoemd zijn.

Verdeling punten:

1e onderdeel moet 4 punten zijn;

Bij verbandscontroles: 4x2 punten = 8 punten.

3.3.

Toevoegingen:

Functiescheiding

Punten die genoemd zijn in COS501 en van toepassing is op de casus. Indien alleen gememoreerd wordt aan COS501 dan maximaal 4 punten: 501 is in een aantal opzichten te weinig specifiek.

Vraag 4**4.a.**

Alleen het benoemen van de algemene voorwaarden levert geen punten op.

1 genoemd = 1 punt

2 genoemd = 3 punten

3 genoemd = 4 punten

4.b.

Een aanvullend antwoord is dat bij verwerving van de deelneming immateriële vaste activa zijn overgenomen waarvoor geen wettelijke reserve gevormd hoeft te worden.

Vraag 5**5.a.**

De laatste zin hoeft niet genoemd te worden. De mutatie merkenrecht levert 2 in plaats van 1 punt op.

Een andere berekeningswijze kan goed zijn.

5.b.

Middagdeel

Vraag 1

1.2

Ook te benoemen: kortingen, retouren, leningen.

De driestroom in de omzet (ideal, rembours, lening) moet duidelijk herkenbaar zijn in de uitwerking.

Verbands- en detailcontroles leveren gezamenlijk maximaal 8 punten op. Indien de drie verkoopstromen in de verbandscontroles niet afzonderlijk kunnen worden onderscheiden, dan maximaal 4 punten.

De laatste detailcontrole hoeft niet genoemd te worden.

Gezien de vraagstelling wordt niet specifiek naar de volledigheid van de omzet gevraagd, maar ook de juistheid van de omzet kan gehonoreerd worden.

1.3.a

Alleen eerste deel antwoord volstaat. De laatste zin van het antwoord is niet relevant.

1.3.b

De tekst voor de journaalpost wordt niet gevraagd. De rentevergoeding hoeft niet genoemd te worden.

Voor de journaalpost geldt dan:

2 punten voor elke grootboekrekening (3*2p)

2 punten voor het bedrag.

1.3.c

Indien zeer goed beargumenteerd dat het verstrekken van leningen niet tot de kernactiviteiten behoort, dan kan dit gehonoreerd worden.

1.3.d

-

1.3.e.

-

Vraag 2

Bij punt 3 moet belangenverstrengeling eigenbelang zijn. Belangenbehartiging kan ook genoemd worden. Antwoorden dienen vooral juist beargumenteerd te zijn. Het beargumenteren vanuit de VGBA is fout. De 7 stappen zoals genoemd in het antwoordmodel vormen slechts een leidraad.

Vraag 3

-

Vraag 4

Tweede alinea moet uit het antwoord geschrapt.

In de eerste twee alinea's staan al twee antwoorden: goedkeurend of beperking.

OAT 2015-06-02 Hercules Bouw Groep

1. INHOUD

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Hercules Bouw Groep pag. 3 - 11

Hierin opgenomen:

0 Algemeen pag. 3

1 Actuele ontwikkelingen en missie pag. 3 - 4

2 Organogram en beschrijving Hercules Bouw Groep pag. 4 - 6

3 Beschrijving van de werkmaatschappijen pag. 6 - 11

Deel 2 De accountantsorganisatie pag.12

Deel 3 Conceptjaarrekening 2014 van

Hercules Bouw Holding NV (gedeeltelijk) pag.13 - 24

2. HERCULES BOUW GROEP

3. Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Hercules Bouw Groep

4. 0 Algemeen

Hercules Bouw Holding NV, opgericht in 1947, is als bouwgroep actief in verschillende sectoren van de bouwnijverheid in Nederland, Oost-Europa en het Caribisch gebied. Het bedrijf legt daarbij de nadruk op strakke beheersing van het bouwproces en het bieden van totaaloplossingen. Het gaat in alle gevallen om kwalitatief hoogwaardige projecten.

Onder Hercules Bouw Holding NV ressorteren vier 100% groepsmaatschappijen, te weten:

- **Hercules Projectontwikkeling BV**
Deze onderneming houdt zich bezig met nieuwbouw, renovatie en onderhoud. Dat gebeurt zowel vanuit eigen ontwikkeling als in opdracht van derden. Gemiddeld aantal werknemers 342.
- **Hercules Systeembouw BV**
Deze onderneming fabriceert geavanceerde prefab bouwmethoden waarmee in korte tijd grootschalige bedrijfshuisvesting in staal of beton gerealiseerd kan worden. Deze onderneming levert alleen aan Hercules Projectontwikkeling BV en is alleen een productieonderneming. Gemiddeld aantal werknemers 322.
- **Hercules Infrastructuur BV**
Deze onderneming richt zich op het ontwerpen, aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen, tunnels en viaducten. Gemiddeld aantal werknemers 438.
- **Hercules St Maarten BV**
Deze onderneming is actief in het Caribisch gebied en is actief in wegenbouw, betonbouw, woningbouw en projectontwikkeling. Gemiddeld aantal werknemers 224.

5. 1 Actuele ontwikkelingen en missie

1.1 Actuele ontwikkelingen

De economische crisis heeft grote invloed op de activiteiten en resultaten van de Hercules Bouw Groep. Voor de komende jaren wordt nog weinig herstel voorzien. Het beleid van de banken is primair gericht op herstel van de eigen financiële resultaten en verminderen van de hoeveelheid uitgeleend geld aan ondernemingen zoals de Hercules Bouw Groep.

Voor de Hercules Bouw Groep is het gevolg dat het moeilijk is om alle bestaande bankleningen te continueren. Het verkrijgen van nieuwe leningen voor nieuwe projecten verloopt moeizaam.

1.2 Missie en kritische succesfactoren

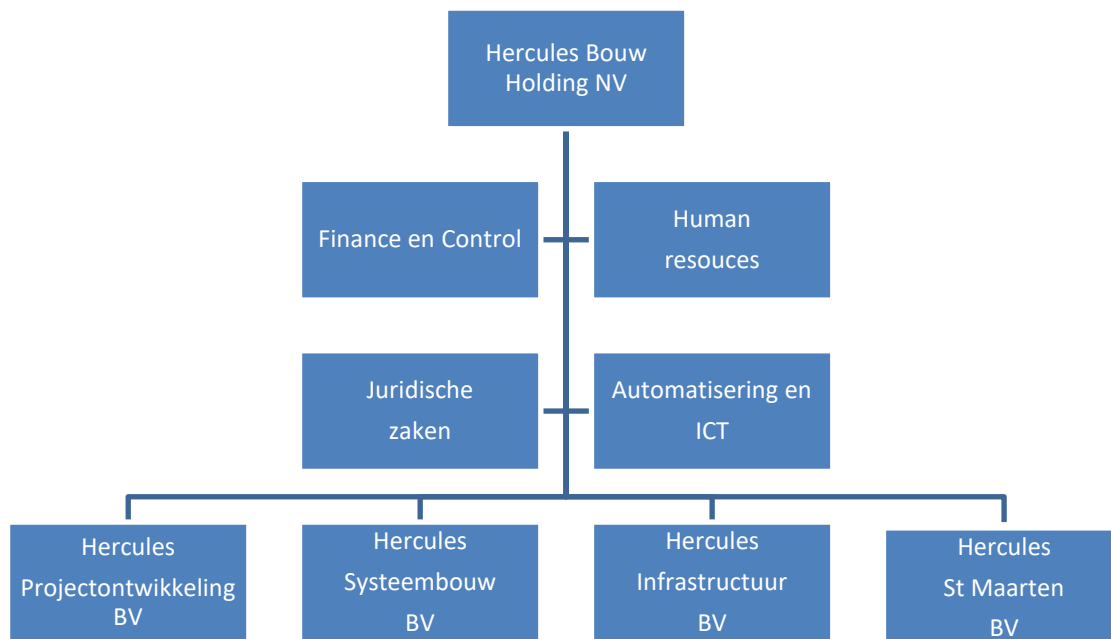
Hercules Bouw Groep heeft de volgende missie opgesteld:

“Sterk in betrouwbaar en duurzaam bouwen”.

De ondernemingen hebben zich tot heden aangepast aan de nieuwe economische realiteit zoals onder “Actuele ontwikkelingen” beschreven. Zij hebben enerzijds kostenbesparingen kunnen realiseren door af te slanken en zijn zich anderzijds gaan richten op innovatieve markten met een goede toekomstverwachting.

Hercules Bouw Groep wil Hercules Infrastructuur BV gaan verkopen. Op deze wijze wordt geprobeerd liquide middelen te verkrijgen om bouwactiviteiten te kunnen financieren. Dit omdat het financieren van bouwprojecten door banken bijna niet lukt.

6. 2 Organogram en beschrijving Hercules Bouw Groep

De aandelen van de onderneming zijn in het bezit van drie families en een beleggingsmaatschappij. Een aantal familieleden heeft geld geleend van Hercules Bouw Holding NV om daarmee de aankoop van de aandelen in het kader van een eerder plaatsgevonden management-buy-out te kunnen financieren. Als een aandeelhouder aandelen wenst te verkopen, dan moeten deze volgens een bepaalde procedure eerst worden aangeboden aan de overige aandeelhouders. Indien laatstgenoemden geen interesse zouden hebben, dan mogen de aandelen aan een derde worden verkocht.

Op het hoofdkantoor van Hercules Bouw Holding NV in Nederland zijn 25 mensen werkzaam.

De Raad van Bestuur bestaat uit twee personen, de heren Jansen en de Molier. Daarnaast zijn op het hoofdkantoor de volgende stafafdelingen aanwezig:

1. Finance en Control;
2. Juridische zaken;
3. Human resources;
4. Automatisering en ICT.

De heer Jansen is verantwoordelijk voor deze stafafdelingen en de Molier is verantwoordelijk voor de gang van zaken bij de werkmaatschappijen.

De stafafdeling Finance en Control is onder meer verantwoordelijk voor de financiële rapportage binnen de Hercules Bouw Groep. Elke maand dienen de groepsmaatschappijen volgens vaste presentatie- en waarderingsregels te rapporteren aan de holding. De controllers van de groepsmaatschappijen vallen dan ook functioneel onder leiding van de heer Jansen die tevens behoort tot de Raad van Bestuur.

De afdeling Juridische zaken is verantwoordelijk voor het behandelen van geschillen met klanten en medewerkers en is tevens sturend bij het opstellen van contracten. De afdeling Human resources behandelt alle personeelsaangelegenheden van de groep zoals het bepalen van de arbeidsvoorwaarden, het vaststellen van de beoordelingssystematiek, het sluiten van arbeidscontracten, het aannemen en ontslaan van personeel. De salarisverwerking vindt op het hoofdkantoor plaats door Finance en Control.

De afdeling Automatisering en ICT is verantwoordelijk voor het informatiebeleid en vertaalt dit op zodanige wijze naar het te volgen automatiseringsbeleid dat de eenheid op het gebied van ICT binnen de Hercules Bouw Groep gewaarborgd blijft. De Hercules Bouw Groep beschikt over een ERP-systeem voor de activiteiten van alle groepsmaatschappijen en projecten binnen de maatschappijen. De medewerkers van de groepsmaatschappijen van de Hercules Bouw Groep zijn via het internet verbonden met het hoofdkantoor en de centrale server. De ERP-software is op de centrale server geïnstalleerd. De operationele activiteiten en informatieverzorging zijn vergaand geautomatiseerd en geïntegreerd met behulp van het ERP-systeem. De ERP-software is opgebouwd uit standaard softwaremodules. Met deze modules is een configuratie samengesteld die aansluit bij de specifieke automatiseringsbehoefte van de verschillende groepsonderdelen.

Er is bij de Hercules Bouw Groep sprake van een klokkenluidersregeling. Werknemers kunnen op vertrouwelijke basis geconstateerde misstanden bij de aangewezen vertrouwenspersoon melden.

7. 3 Beschrijving van de werkmaatschappijen

3.1 Informatievoorziening

De verschillende werkmaatschappijen zijn relatief zelfstandig werkende organisaties. De directies van de werkmaatschappijen krijgen wekelijks en maandelijks rapportages van hun administratie. Wekelijks wordt de stand van zaken per bouwproject gerapporteerd en de stand van de orderportefeuille. Maandelijks wordt een balans en een winst-en-verliesrekening opgesteld alsmede een geactualiseerde begroting. Deze rapportagecyclus is strak geregeld in het accounting handboek.

3.2 Hercules Projectontwikkeling BV

Algemeen

Deze werkmaatschappij heeft een drietal activiteiten:

- nieuwbouw van woningen en bedrijfsgebouwen voor derden. Hierbij wordt regelmatig gebruik gemaakt van de prefab-elementen van Hercules Systeembouw BV.
- bouw van nieuwbouwprojecten voor eigen rekening en risico met als doel deze te verkopen aan particulieren.
- zelfstandige verkoop van de prefab-elementen voor Hercules Systeembouw BV aan aannemerijen en handelsbedrijven in bouwmaterialen.

Hercules Projectontwikkeling BV beschikt over het eerder genoemde ERP-systeem waarmee de operationele en managementinformatie kan worden vervaardigd.

Onder de directie van Hercules Projectontwikkeling BV ressorteren de volgende afdelingen:

1. Verkoop
2. Bedrijfsbureau
3. Tekenkamer
4. Kwaliteitscontrole
5. Inkoop
6. Magazijn
7. Uitvoering
8. Service en garantie
9. Administratie en Automatisering

Hierna worden een aantal afdelingen kort toegelicht.

Verkoop

Verkoop is verantwoordelijk voor:

- a het verkrijgen van bouwopdrachten uitgevoerd voor derden;
- b de verkoop van projecten voor eigen rekening;
- c verkoop van prefab-elementen geproduceerd door Hercules Systeembouw BV.

Ad a Bouwopdrachten uitgevoerd voor derden

Deze bouwopdrachten vertonen grote verschillen voor wat betreft aard en omvang. Voorbeelden van opdrachten die worden uitgevoerd in opdracht van particulieren zijn niet alleen eenvoudige woonhuizen op basis van beproefde standaardmodellen maar ook architectonische hoogstandjes zoals grote landhuizen die in samenwerking met bekroonde architectenbureaus worden gerealiseerd.

Ook bij de bouwopdrachten die in opdracht van bedrijven worden gerealiseerd zijn er grote verschillen. Hieronder vallen bijvoorbeeld niet alleen luxe winkelcentra maar ook loodsen en stallen.

Om kostenbesparend te kunnen werken, wordt regelmatig gebruik gemaakt van prefab-elementen die door de zustermaatschappij Hercules Systeembouw BV zijn vervaardigd.

Nadat de klantwensen door de afdeling Verkoop zijn vastgesteld, vervaardigt de tekenkamer een globaal ontwerp. Op basis van dit globale ontwerp ontvangt de klant een offerte. Na acceptatie wordt een contract afgesloten. Bij nieuwbouw wordt uitsluitend met contracten tegen vaste aanneemsom gewerkt die in vier gelijke termijnen betaald dienen te worden. Indien sterk afgeweken moet worden van de standaardontwerpen, dient de klant bij het niet accepteren van de uitgebrachte offerte de daarvoor gemaakte ontwerp- en calculatiekosten te betalen.

Overeenkomstig het contract met de klant worden deze kosten berekend op basis van de gewerkte uren tegen een vast tarief.

Voordat met de uitvoering van het project begonnen kan worden moeten de klanten 25% van de aanneemsom hebben voldaan. Wanneer het grondwerk is gerealiseerd en de fundering is gelegd dienen zij de volgende 25% te voldoen.

Wanneer het pand onder kap is moet de volgende 25% voldaan worden en bij oplevering de resterende 25%.

Bij de woonhuizen zijn de garantiebepalingen van het Garantie Instituut Woningbouw van toepassing. Dit betekent, afhankelijk van de bepalingen, een variërende garantieduur van 1 jaar op sanitair tot wel 10 jaar op de constructie. Bedrijven laten vaak boetebepalingen opnemen in het contract. Wanneer niet volgens afspraak wordt geleverd, bijvoorbeeld wanneer de kwaliteit niet goed is of er te laat wordt geleverd, dan kan dat leiden tot het in rekening brengen van een aanzienlijke schadevergoeding.

Een contract met derden moet goedgekeurd worden door de Raad van Bestuur van de Holding als de omvang van het contract groter is dan € 1 miljoen. Voor contracten tot € 1 miljoen is de directie van de groepsmaatschappij bevoegd.

Alle contracten worden beoordeeld door de afdeling Juridische zaken van de Holding.

Ad b Projecten voor eigen rekening

Dit zijn nieuwbouwprojecten die voor eigen rekening en risico worden ontwikkeld. Voor al deze projecten moet de Raad van Bestuur van de Holding toestemming geven in verband met het grote beslag dat dergelijke projecten op het werkkapitaal leggen. Met deze woningbouwprojecten wordt pas begonnen indien de verwachting zodanig is dat het bouwproject kan worden afgesloten met winst en nadat de noodzakelijke vergunningen zijn verkregen en de financiering is geregeld.

Ad c Verkoop prefab-elementen van Hercules Systeembouw BV

Hercules Projectontwikkeling BV gebruikt de door Hercules Systeembouw BV (zie 3.3) geproduceerde prefab-elementen niet alleen voor eigen bouwprojecten maar verkoopt deze ook aan zakelijke klanten zoals aannemers en handelsbedrijven in bouwmaterialen. Op deze wijze probeert men de bezetting van de productiecapaciteit van Hercules Systeembouw veilig te stellen. Voor deze prefab-elementen geldt een vaste prijs. Grootafnemers ontvangen een kwantumkorting.

Nadere toelichting op de interne organisatie

De interne organisatie van Hercules Projectontwikkeling BV wijkt niet af van wat in de branche gangbaar is. Een korte toelichting op de activiteiten van de individuele afdelingen wordt hieronder gegeven.

Bedrijfsbureau

Voor de standaardmodellen en deelbewerkingen heeft het bedrijfsbureau een normenarchief ter beschikking. De planning is geïntegreerd in het ERP systeem van de Hercules Bouw Groep.

Tekenkamer

De tekenkamer vervaardigt in overleg met de afdeling Verkoop en het Bedrijfsbureau tekeningen gebaseerd op de klantwensen als deze geen eigen ontwerp kan overleggen.

Inkoop

Met leveranciers van bouwmaterialen zijn afroepcontracten gesloten voor materialen die veel nodig zijn, zoals beton, cement, lijm en isolatiematerialen. Daarnaast worden er per project specifieke materialen ingekocht zoals vensters, bakstenen en deuren. Kwaliteit en leverbetrouwbaarheid spelen bij de leveranciersselectie een belangrijke rol. Met enkele vaste onderaannemers zoals schilderbedrijven en installatiebedrijven zijn raamcontracten afgesloten. De prefab-elementen worden gekocht bij Hercules Systeembouw BV tegen fabricagekostprijs plus een opslag.

Magazijn

Van materialen die veel nodig zijn, wordt een vaste voorraad aangehouden. De project-specifieke materialen worden meestal rechtstreeks door de leverancier op de bouwlocatie geleverd.

Uitvoering / Kwaliteitscontrole

Per opdracht wordt een projectleider benoemd die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de opdracht. De projectleider controleert ook de kwaliteit van de door leveranciers op de bouwplaats geleverde bouwmaterialen. De projectleider geeft leiding aan het eigen personeel en houdt toezicht op de kwaliteit van het door onderaannemers zoals schilders en installatiebureaus geleverde werk.

Deze projectleiders zijn verantwoordelijk voor de voortgang van de projecten. Wekelijks wordt met het Bedrijfsbureau de voortgang besproken waarin de bijzonderheden per opdracht worden vastgelegd.

Hierover wordt gerapporteerd aan de directie. Binnen de Hercules Bouw Groep wordt gebruik gemaakt van een projectapplicatie die deel uitmaakt van het ERP-systeem. Uitvoerende medewerkers zijn bovendien in staat hun uren op locatie met “handheld” computers vast te leggen. Het komt regelmatig voor dat medewerkers overuren moeten maken om de opdracht tijdig af te ronden.

De afdeling Kwaliteitscontrole controleert per bouwfase de werkelijke kwaliteit.

Tijdens de bouw kan door gewijzigde inzichten van de klant meerwerk ontstaan. Dit meerwerk wordt uitsluitend op regiebasis verricht.

De bouw vindt in een aantal kenmerkende fasen plaats:

1. Bouwrijp maken van de grond en fundering
2. Ruwbouw per verdieping
3. Onder kap
4. Installatiewerk en afwerking

Na voltooiing van de werkzaamheden vindt de oplevering plaats.

Service en garantie

Het bedrijf heeft een aantal servicemonteurs in dienst die service- en garantiewerkzaamheden uitvoeren.

Administratie en Automatisering (systeembeheer)

Deze afdeling is verantwoordelijk voor de financiële administratie en het beheer van de lokale applicaties van het ERP-systeem.

De gegevens nodig voor de verwerking van lonen en salarissen worden ook door deze afdeling verzameld. De verwerking van de lonen en salarissen vindt echter plaats door het hoofdkantoor op basis van deze gegevens. Deze afdeling Administratie en Automatisering verzorgt ook de rapportages aan het hoofdkantoor en stelt de analyses op van de resultaten.

3.3 Hercules Systeembouw BV

Algemeen

Hercules Systeembouw legt zich toe op het produceren van prefab-elementen. De verkoop van de prefab-elementen wordt door Hercules Projectontwikkeling BV uitgevoerd.

Deze prefab-elementen overtreffen de binnen de branche geldende kwaliteitsstandaard op het gebied van isolatie. Tevens bestaat het streven om alleen met Europees hout te werken. Alle geproduceerde prefab-elementen worden geleverd aan Hercules Projectontwikkeling BV die de prefab-elementen niet alleen gebruikt voor de realisatie van bouwopdrachten van Hercules Projectontwikkeling maar ook verkoopt aan andere aannemerijen en handelsbedrijven in bouwmaterialen.

Onder de directie ressorteren de volgende afdelingen:

- Bedrijfsbureau
- Inkoop
- Kwaliteitscontrole
- Fabricage
- Magazijn materiaal en gereed product
- Administratie en Automatisering (Systeembeheer)

De interne organisatie van Hercules Systeembouw BV wijkt niet af van wat in deze branche gangbaar is. Een korte toelichting op de activiteiten van de individuele afdelingen wordt hieronder gegeven.

Bedrijfsbureau

Deze afdeling is onder meer belast met de planning van de productie.

Inkoop

Hercules Systeembouw BV gebruikt voor de fabricage van de prefab-elementen alleen maar kwalitatief hoogwaardige materialen. Deze materialen worden gekocht in landen van de EU en in China. In het Magazijn zijn altijd voldoende materialen beschikbaar voor de productie.

Fabricage

In de fabriek worden de diverse prefab-elementen op voorraad gefabriceerd. De afdeling beschikt over persmachines, frees- en zaagmachines, lijmmachines en verfcabines. Bij het productieproces worden kostbare computergestuurde machines en robots gebruikt. Per productiefase worden de gegevens met betrekking tot de uitvoering geautomatiseerd vastgelegd in het ERP-systeem. Uitval wordt niet herbewerkt maar als afval beschouwd en afgevoerd voor vernietiging.

Kwaliteitscontrole

Na productie van de elementen wordt door Kwaliteitscontrole gecontroleerd of de producten voldoen aan de kwaliteitseisen die zijn bepaald door de directie.

Magazijn materiaal en gereed product

De voorraad materiaal en gereed product wordt in het magazijn gescheiden en zoveel mogelijk per artikelsoort bewaard.

Administratie en Automatisering

Deze afdeling is verantwoordelijk voor de financiële administratie en het beheer van de lokale informatiesystemen waaronder het ERP-systeem. De gegevens nodig voor de verwerking van lonen en salarissen worden door deze afdeling verzameld. De verdere verwerking van de lonen en salarissen vindt echter plaats door het hoofdkantoor op basis van deze gegevens.

De afdeling Administratie en Automatisering verzorgt de rapportages aan het hoofdkantoor en stelt de analyses op van de resultaten.

3.4 Hercules Infrastructuur BV en Hercules St Maarten BV

3.5 De bedrijfsactiviteiten van deze ondernemingen worden hier niet verder beschreven.

Deel 2 De accountantsorganisatie

1 Algemeen

Accountantsorganisatie P&KED voert sinds 1981 de controle van de Hercules Bouw Groep uit. R. de Vreede RA is vanaf 2006 betrokken bij deze controlewerkzaamheden. Hij is begonnen als assistent accountant in 2002 en is nu partner bij P&KED en daarmee verantwoordelijk voor de controle bij de Hercules Bouw Groep.

P&KED kan het hele pakket aan diensten leveren zoals juridisch advies, samenstellwerkzaamheden, fiscaal advies, forensische accountancy, overname- en fusieadvies en bedrijfseconomisch advies.

2 Overname

De Raad van Bestuur van Hercules Bouw Holding NV heeft eind 2014, tijdens de interimcontrole, R. de Vreede RA gevraagd te adviseren over de waardebepaling van de materiële deelneming Hercules Infrastructuur BV en te overleggen met potentiële kopers.

R. de Vreede RA heeft gezegd dat hij dit verzoek in overweging neemt.

3 Controle van Hercules St Maarten BV

R. de Vreede RA wil naar Sint Maarten om de inventarisatie per 31 december 2014 bij te wonen. Zijn vrouw wil ook mee zodat zij samen oud en nieuw kunnen vieren.

De Raad van Bestuur van Hercules Bouw Holding NV hoort van deze inventarisatieplannen en verbiedt R. de Vreede RA om eind december de inventarisatie op Sint Maarten bij te wonen. De aangegeven reden is dat er pas een nieuw magazijn is opgeleverd waarvan de inrichting nog niet zodanig zou zijn dat deze aan buitenstaanders kan worden getoond.

Deel 3 Conceptjaarrekening 2014 van Hercules Bouw Holding NV (gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2014

(voor resultaatbestemming) (bedragen x € 1.000)

ACTIVA		<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-2013</u>
VASTE ACTIVA			
Immateriële vaste activa	(1)	11.576	13.634
Materiële vaste activa			
Bedrijfsgebouwen en -terreinen		13.696	
	13.543		
Machines en installaties		16.893	20.102
Andere vaste bedrijfsmiddelen		3.180	5.329
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering		<u>0</u>	<u>601</u>
		33.769	39.575
Financiële vaste activa	(2)		
Deelnemingen		18.409	19.281
Vorderingen op deelnemingen		8.461	11.190
Vorderingen op aandeelhouders		18.467	17.422
Overige vorderingen		3.488	13.680
Latente belastingen		<u>1.394</u>	<u>25</u>
		50.219	61.598
Vastgoedbelegging	(3)	8.891	6.295
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorraden			
Grond- en hulpstoffen		36.188	37.624
Gereed product en handelsgoederen		<u>2.216</u>	<u>2.322</u>
		38.404	39.946
Onderhanden projecten	(4)	4.439	5.594
Vorderingen			
Handelsdebiteuren		46.370	48.068
Belastingen en sociale lasten		2.489	2.354
Overige vorderingen	(5)	9.451	11.693
Overlopende activa		<u>1.557</u>	<u>1.297</u>
		59.867	63.412
Liquide middelen		5.539	5.932
TOTAAL ACTIVA		<u>212.704</u>	<u>235.986</u>

PASSIVA		<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-</u>
2013			
EIGEN VERMOGEN		61.308	76.440
Voorzieningen			
Jubileumuitkeringen	(6)	709	777
Latente belastingen		2.993	3.535
Overige		<u>25.961</u>	<u>19.051</u>
		29.663	23.363
Langlopende schulden			
Kredietinstellingen	(7)	0	23.309
Overige schulden		<u>4.135</u>	<u>3.783</u>
		4.135	27.092
Kortlopende schulden			
Kortlopend gedeelte langlopende schulden		24.541	11.177
Kredietinstellingen		15.449	4.556
Leveranciers en handelskredieten		41.548	48.053
Belastingen en sociale lasten	(8)	15.324	15.763
Overige schulden		11.185	18.461
Overlopende passiva	(9)	<u>9.551</u>	<u>11.081</u>
		117.598	109.091
TOTAAL PASSIVA		<u>212.704</u>	<u>235.986</u>

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING OVER 2014
(bedragen x € 1.000)

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
Netto-omzet	330.525	357.576
Mutatie onderhanden projecten	6.747	-4.166
Overige bedrijfsopbrengsten	<u>893</u>	<u>1.518</u>
Bedrijfsopbrengsten	338.165	354.928
 Kosten van grond- en hulpstoffen	94.671	107.462
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	143.599	138.670
Lonen, salarissen en sociale lasten	68.450	71.732
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	7.112	7.234
Overige waardeveranderingen op immateriële en materiële vaste activa	3.234	-
Overige bedrijfskosten	<u>39.002</u>	<u>19.965</u>
Bedrijfskosten	356.068	345.063
Bedrijfsresultaat	-17.903	9.865
 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	992	2.083
Rentelasten en soortgelijke kosten	<u>3.043</u>	<u>3.348</u>
	-2.051	-1.265
Resultaat voor belastingen	-19.954	8.600
 Resultaat deelnemingen	-1.333	972
Belastingen	(10) <u>7.010</u>	<u>-2.262</u>
Resultaat na belastingen	<u>-14.277</u>	<u>7.310</u>

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2014
(bedragen x € 1.000)

	2014	2013
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat na belastingen	-14.277	7.310
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa		
inclusief waarderingsaanpassingen	10.346	7.234
Mutatie voorzieningen	6.300	2.503
Mutatie werkkapitaal (excl. liquide middelen en bankschulden)	-76	18.250
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	2.293	35.297
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings materiële vaste activa	-3.695	-6.369
Desinvesteringen materiële vaste activa	1.327	927
Verstrekke langlopende vorderingen op deelnemingen	-1.628	-2.816
Verstrekke overige langlopende vorderingen	-182	-1.663
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	-4.178	-9.921
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Dividend	0	-15.000
Toename langlopende schulden	2.820	2.798
Aflossing langlopende schulden	-12.221	-11.362
Mutatie schulden aan kredietinstellingen	10.893	-692
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	1.492	-24.256
Netto kasstroom	-393	1.120
Liquide middelen begin boekjaar	5.932	4.812
Liquide middelen einde boekjaar	5.539	5.932

TOELICHTING

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening zijn opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit van de bedrijfsactiviteiten

Vanaf het tweede kwartaal voldoet Hercules niet meer aan alle door de bank gestelde ratio's. Hiervoor is een waiver van de bank ontvangen. Een waiver is een contractuele overeenkomst met de bank, waarin de bank bevestigt onder bepaalde voorwaarden de kredietverlening tijdelijk te continueren, totdat een nieuwe financieringsovereenkomst met de bank is gesloten, doch uiterlijk tot en met 30 september 2015.

De verwachte kasstromen in 2015 zijn naar verwachting voldoende om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, mede gezien de voorgenomen verkoop van Hercules Infrastructuur BV, wat zal leiden tot positieve kasstromen. In 2015 is een herfinanciering gepland. Op basis van het voorgaande is de ondernemingsleiding ervan overtuigd dat de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten is gewaarborgd, daarom wordt gewaardeerd op basis van de veronderstelling van going-concern.

Vreemde valuta

Activa en passiva van groepsmaatschappijen in niet-eurolanden worden omgerekend tegen de per balansdatum geldende koersen. De koersverschillen die voortvloeien uit de omrekening van het aan deze ondernemingen ter beschikking gestelde vermogen, worden rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

De posten van de winst-en-verliesrekening van deze ondernemingen worden omgerekend tegen de gemiddelde koers in het verslagjaar. Koersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van deze transacties en uit de omrekening van monetaire posten worden in het resultaat verwerkt.

Koersverschillen welke ontstaan ten gevolge van vreemde-valutatransacties, die zijn aangegaan ter afdekking van het risico van koersfluctuaties over de netto-investering in de buitenlandse deelnemingen, worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Kasstroomoverzicht

De individuele posten van het kasstroomoverzicht zijn niet noodzakelijkerwijs af te leiden uit de mutaties tussen de individuele balanssaldi, voornamelijk als gevolg van valuta-omrekeningsverschillen en eliminatieposten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Immateriële vaste activa

Goodwill ontstaan bij de verwerving van deelnemingen, wordt bepaald als het verschil tussen de verkrijgingsprijs en het aandeel in de nettovermogenswaarde van de deelneming, bepaald naar het moment van verwerving. Goodwill van verworven deelnemingen wordt geactiveerd en lineair afgeschreven over de verwachte economische levensduur. Aan het einde van het boekjaar vindt een beoordeling plaats van de economische waarde ten opzichte van de boekwaarde. Indien en voor zover een waardedaling is opgetreden, wordt deze ten laste van het resultaat gebracht in het jaar waarin deze optreedt.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden in beginsel gewaardeerd op basis van een evenredig deel van de nettovermogenswaarde. Groepsmaatschappijen maken gebruik van dezelfde grondslagen als gehanteerd bij de moedermaatschappij. Minderheidsdeelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde. Met waardeverminderingen wordt rekening gehouden. In dat geval vindt afwaardering naar lagere bedrijfswaarde of directe opbrengstwaarde plaats.

Waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat gebracht in het jaar waarin deze optreden.

Vorderingen worden initieel op reële waarde gewaardeerd en daarna op geamortiseerde kostprijs, rekening houdend met een voorziening voor oninbaarheid.

De post latente belastingen heeft betrekking op toekomstige belastingvorderingen, die voortvloeien uit verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waarderingsgrondslagen, berekend tegen de geldende nominale tarieven.

Vastgoedbelegging

Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Met duurzame waardeverminderingen wordt rekening gehouden. In dat geval vindt afwaardering naar lagere bedrijfswaarde of directe opbrengstwaarde plaats.

Waardeverminderingen worden ten laste van het resultaat gebracht in het jaar waarin deze optreden.

Voorraden

De voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijzen of lagere opbrengstwaarde. De voorraden halffabricaten en gereed product (inclusief projecten voor eigen rekening) worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs of lagere opbrengstwaarde. De vervaardigingsprijs omvat alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging. In de kosten van vervaardiging zijn begrepen directe loonkosten en toeslagen voor aan de productie gerelateerde indirecte vaste

en variabele kosten, waaronder de kosten van het bedrijfsbureau, onderhoudsafdeling en interne logistiek.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten.

Onderhanden projecten in opdracht van derden

Onderhanden projecten betreffen projecten in opdracht van derden. Deze worden gewaardeerd tegen kostprijs plus de tot dan toe opgenomen winst, naar rato van de voortgang van het project, verminderd met verwachte verliezen en verminderd met gefactureerde termijnen. De waardering van grondposities vindt plaats tegen verwervingsprijs, vermeerderd met eventuele belastingen en bijkomende kosten, exclusief rentekosten. In geval verliezen op projecten worden verwacht, wordt het totale verwachte verlies op het project direct als last in de betreffende periode verantwoord. De kostprijs omvat alle uitgaven die rechtstreeks verband houden met de projecten en een toerekening van de direct toerekenbare indirecte kosten. Opbrengsten als gevolg van meerwerk worden betrokken in de totale contractopbrengsten als het bedrag op enigerlei wijze door de opdrachtgever is geaccepteerd. De geactiveerde winst op onderhanden projecten is gebaseerd op het verwachte eindresultaat, rekening houdend met het voortgangpercentage. Het voortgangpercentage bestaat uit de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totale verwachte kosten, te bezien per project afzonderlijk.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen.

Jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen betreft de contante waarde van de uitkeringen aan de medewerkers inzake jubilea. Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met een vertrekkans van de medewerkers.

Voorziening voor latente belastingen

De voorziening voor latente belastingen heeft betrekking op toekomstige belastingverplichtingen, die voortvloeien uit verschillen tussen bedrijfseconomische en fiscale waarderingsgrondslagen, berekend tegen de geldende nominale tarieven. De hieruit voortvloeiende voorziening is tegen nominale waarde opgenomen.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Netto-omzet

De overeengekomen opbrengsten en lasten met betrekking tot onderhanden projecten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt naar rato van het stadium van voltooiing van het project. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totale te verwachten kosten. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Opbrengsten als gevolg van meerwerk worden betrokken in de totale contractopbrengsten als het bedrag door de opdrachtgever is geaccepteerd. Claims en incentives worden gewaardeerd in de onderhanden projecten als het nagenoeg zeker is dat deze geaccepteerd respectievelijk behaald zullen worden.

Resultaat deelnemingen

Als resultaat deelnemingen wordt verantwoord het aandeel in het resultaat na belastingen van de deelnemingen, die tegen nettovermogenswaarde worden gewaardeerd alsmede het dividend uit (minderheids-) deelnemingen, die tegen verkrijgingsprijs worden gewaardeerd.

Belastingen

Als belastingen worden verantwoord de aan het resultaat toe te rekenen belastingen tegen de geldende tarieven, rekening houdend met fiscale faciliteiten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000)

(1) IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De post immateriële vaste activa bestaat geheel uit betaalde goodwill op aandelen in groepsmaatschappijen. De geactiveerde goodwill wordt in 20 jaar afgeschreven, zijnde de geschatte economische levensduur. Jaarlijks wordt de economische levensduur en afschrijvingsmethode van de immateriële vaste activa beoordeeld. De afschrijvingstermijn wordt aangepast indien daartoe aanleiding is.

(2) FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelne- mingen	Vordering- en op deelne- mingen	Vorderingen op aandeel- houders	Overige vorde- ringen	Latente belas- tingen	Totaal
Stand begin boekjaar	19.281	11.190	17.422	13.680	25	61.598
Verstrekte leningen	0	583	1.045	182	0	1.810
Ontvangen aflossingen	0	-1.069	0	-10.087	0	-11.156
Herrubricering	1.109	-1.109	0	0	0	0
Valuta- omrekenverschillen	-155	0	0	13	0	-142
Resultaat deelnemingen	-1.333	0	0	0	0	-1.333
Overige mutaties	-493	-1.134	0	-300	1.369	-558
Stand einde boekjaar	18.409	8.461	18.467	3.488	1.394	50.219

De vorderingen op aandeelhouders betreffen verstrekte leningen aan de families die aandelen houden in Hercules Bouw Holding NV. Deze leningen zijn voor het grootste deel verstrekt in 2010 om de management-buy-out door deze families mogelijk te maken.

(3) **VASTGOEDBELEGGING**

De vastgoedbelegging betreft een kantoorpand dat is verhuurd alsmede een aantal verhuurde appartementen.

(4) **ONDERHANDEN PROJECTEN**
2013

31-12-2014 31-12-

Projecten in opdracht van derden	202.309	212.961
Gedeclareerde termijnen	<u>-197.870</u>	<u>-207.367</u>
	4.439	5.594
 Onderhanden projecten met positief saldo na aftrek van gedeclareerde termijnen	 16.635	 20.105
Onderhanden projecten met negatief saldo na aftrek van gedeclareerde termijnen	<u>-12.196</u>	<u>-14.511</u>
	4.439	5.594

(5) **OVERIGE VORDERINGEN**

Te declareren termijnen op afgesloten projecten	1.611	2.864
Vorderingen op derden	1.522	3.206
Vorderingen op gelieerde ondernemingen	1.191	964
Samenwerkingsovereenkomsten	1.466	953
Personeelsvoorschot	354	380
Overige	<u>3.307</u>	<u>3.326</u>
	9.451	11.693

(6) **VOORZIENING VOOR JUBILEUMUITKERINGEN**

Deze voorziening heeft betrekking op kosten verband houdend met jubilea. Deze voorziening heeft een langlopend karakter.

(7) **KREDIETINSTELLINGEN**

Hieronder zijn opgenomen de schulden aan kredietinstellingen welke een looptijd hebben van langer dan één jaar. De in de komende 12 maanden af te lossen bedragen zijn opgenomen onder de kortlopende schulden. Het verloopoverzicht ziet er als volgt uit.

2014
2013

Stand begin boekjaar	23.309	29.883
Naar kortlopend	-23.205	-10.000
Koersverschillen	-181	210
Overige mutaties	<u>77</u>	<u>3.216</u>
Stand einde boekjaar	0	23.309

Tot zekerheid van de langlopende en multi-purpose faciliteiten zijn ten behoeve van de betrokken kredietverstrekkers zekerheden verleend. Deze zekerheden betreffen het verstrekken van een substantieel deel van de activa als zekerheid, waaronder het verpanden van de bedrijfsuitrusting, voorraden en vorderingen.

Tevens is een recht van hypotheek verstrekt op het onroerend goed van de materiële vennootschappen.

Voorts hebben de materiële vennootschappen zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor elkaars verplichtingen jegens de kredietinstellingen. De leningen en faciliteitovereenkomsten schrijven bepaalde financiële ratio's en verplichte aflossingen voor.

(8) BELASTINGEN EN SOCIALE LASTEN

De hieronder opgenomen te betalen vennootschapsbelasting bedraagt € 2.877.000 (per 31 december 2013 € 3.124.000).

(9) OVERLOPENDE PASSIVA	<u>31-12-2014</u>	<u>31-12-</u>
<u>2013</u>		
Te betalen kosten afgesloten projecten	3.780	6.830
Te betalen rente en bankkosten	4.158	3.437
Accountants- en advieskosten	404	371
Overige	<u>1.209</u>	<u>443</u>
	9.551	11.081

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

(10) BELASTINGEN

Hieronder is opgenomen de te betalen belasting over de in Nederland en het buitenland behaalde resultaten. Tevens is hieronder begrepen de mutatie in de latente belastingvorderingen en –schulden.

Alle Nederlandse vennootschappen van de Hercules Bouw Groep zijn opgenomen in de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting.

Het toepasselijke belastingtarief in Nederland bedraagt in 2014: 25% (2013: 25%).

De tarieven voor het Caribische gebied variëren van 27,5% tot 28,5% (2013: 28%-34,5%).

Het effectieve belastingpercentage voor de groep bedraagt in 2014 32,9% (2013: 23,6%). De afwijking met het nominale belastingpercentage wordt veroorzaakt door fiscaal niet aftrekbare kosten, met name de afschrijving op goodwill.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

(bedragen x € 1.000)

(12) EIGEN VERMOGEN

	Gestort en opge- vraagd kapitaal	Agio	Wettelijke reserve omreke- ningsver- schillen	Overige reserves	Niet ver- deelde winst	Totaal
Stand begin boekjaar	1.450	3.181	-372	64.871	7.310	76.440
Verdeelde winst vorig boekjaar	-	-	-	7.310	-7.310	-
Valuta- omrekenverschillen	-	-	-855	-	-	-855
Onverdeelde winst dit boekjaar	-	-	-	-	-14.277	-14.277
Stand einde boekjaar	1.450	3.181	-1.227	72.181	-14.277	61.308

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt per einde boekjaar € 5.800.000, verdeeld in 58.000 gewone aandelen van nominaal € 100 elk. Het geplaatst, gestort en opgevraagd kapitaal per einde boekjaar bedraagt € 1.449.600, zijnde 14.496 gewone aandelen.

Ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2014 van Hercules Bouw Holding NV:

- De post vorderingen op aandeelhouders die onder Financiële vaste activa staat;
 - De post kredietinstellingen die onder de Kortlopende schulden staat;
- waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Uitwerking:

Vorderingen op aandeelhouders: (5 punten: verdeling 1, 2, 2)

Grootte van de post: € 18 467 is 9% van het totaal vermogen ad € 212.704 en 30% van het Eigen Vermogen ad € 61.308. Daarom van diepgaand belang voor de jaarrekening.

Kenmerken: Het gaat hier om leningen in het kader van een management buy-out.

De post is gestegen met ruim € 1 miljoen. Dit is opvallend gegeven de situatie waarin het bedrijf verkeert. In hoeverre zijn deze vorderingen volwaardig? Welke zekerheden zijn verstrekt?

Controleaspecten gezien de kenmerken: juistheid en waardering van de leningen en presentatie en toelichting.

Kredietinstellingen (5 punten: verdeling 1, 2, 2)

€ 15,5 mln. is 25% van het balanstotaal, dus van diepgaand belang.

Kenmerken:

- *Stijging van € 4,5 naar € 15,5 mln., dus stijging van 239%. Gezien de slechte economische situatie en de komende herfinanciering is dit een probleem. De banken willen niet meer financieren. De langlopende schulden aan kredietinstellingen zijn naar 0 gedaald. Kan Hercules wel aan de kortlopende verplichtingen voldoen?*
- *Controleaspecten: Volledigheid van de schulden. Continuïteit van de onderneming: als financiering niet meer mogelijk is. Presentatie: de classificatie kort- en langlopend en toelichting over de zekerheden die zijn verstrekt aan de kredietinstellingen.*

Vraag 2 Risicoanalyse (31 minuten)

- 2a De Hercules Bouw Groep verkeert zoals beschreven in een slechte financiële positie. Noem **drie** verschillende belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft bij het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2014 van **Hercules Projectontwikkeling BV** uitgaande van de meest waarschijnlijke tendentie als gevolg van deze slechte financiële

situatie. Geef voor elk van de hieronder genoemde onderdelen uit paragraaf 3.2 (**Hercules Projectontwikkeling BV**) gemotiveerd één (inherent) risico, rekening houdend met de meest waarschijnlijke tendentie.

1. Verkoop: bouwopdrachten uitgevoerd voor derden
 2. Verkoop: projecten voor eigen rekening
 3. Uitvoering \ Kwaliteitscontrole
- 2b Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee concrete maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

Antwoord

Algemeen: (9 punten: 3 per risico) (9 punten: 3 per set goede IBM)

Gegeven de slechte economische situatie zal er een tendentie zijn om het eigen vermogen hoger voor te stellen dan het werkelijk is. De activa kunnen hoger voorgesteld worden ofwel niet juist en/of de schulden kunnen lager voorgesteld worden ofwel onvolledig. Op de resultatenrekeningen kunnen de opbrengsten hoger voorgesteld worden en de kosten lager.

1. Verkoop: bouwopdrachten uitgevoerd voor derden

- 1a. *De opdrachten worden in termijnen betaald. De gemaakte kosten worden geboekt op onderhanden projecten. Het gefactureerde bedrag wordt afgeboekt van de onderhanden projecten. Risico is dat de post onderhanden projecten te hoog is gewaardeerd. Dit kan omdat teveel kosten zijn geboekt op de onderhanden projecten of dat verliezen niet zijn afgeboekt. Dit risico is reëel gegeven de slechte financiële situatie en de tendentie om de activa te flatteren.*

IBM: Richtlijnen van de directie voor het aannemen van projecten op basis van vaste aanneemsommen. Dit zal betrekking hebben op de voorcalculatie per fase door het bedrijfsbureau en de opslag om te komen tot een aanneemsom. Procedure (richtlijn) voor het vastleggen van de werkelijke kosten en verbruiken per bouwfase en de analyse van de verschillen tussen deze kosten en de voorcalculatie door de administratie. Administratie controleert de naleving van deze richtlijnen.

- 1b. *Indien sterk afgeweken moet worden van de standaardontwerpen dient de klant extra te betalen als de opdracht niet doorgaat. De meerkosten worden gemaakt en de factuur wordt verstuurd. Risico: de debiteuren betalen deze rekeningen niet. De post Debiteuren is niet juist gewaardeerd.*

IBM: Richtlijnen van de directie voor in rekening brengen van kosten van het ontwerp. Dit vastleggen in de contracten. Procedure voor als er niet tijdig wordt betaald. Adequate debiteurenadministratie. Administratie controleert of contracten volgens richtlijnen zijn opgesteld en zijn geautoriseerd. Controle op

tijdige incasso en zo niet worden er incassomaatregelen genomen. Ouderdom en omvang debiteurensaldi beoordelen.

- 1c. *Garantieverplichtingen: Onvolledig verantwoorden van de verplichtingen uit hoofde van garantie. Dit is zeer reëel gegeven de slechte financiële situatie, de onderneming kan de neiging hebben de verplichtingen lager voor te stellen. Dit raakt de post overige voorzieningen.*

IBM: Administratie bepaalt per project de mogelijke verplichtingen aan de hand van ervaringen uit het verleden en de gegevens uit de projectadministratie. Registratie van ingediende garantieclaims en functiescheiding tussen uitvoeren van de projecten, registratie van de claims, afwikkeling van de claims door afdeling Service en garantie. Adequate garantieadministratie. De directeur autoriseert het ontstaan en de afwikkeling van de claim.

- 1d. *Boetebepalingen voor te laat leveren en/of kwaliteit niet volgens afspraak. Onvolledig verantwoorden van de verplichtingen. Dit is zeer reëel gegeven de slechte financiële situatie, de onderneming kan de schulden willen flatteren. Gegeven de financiële situatie is het niet te verwachten dat ten onrechte boetes (kosten) worden verantwoord. Niet uit de balans blijkende verplichtingen worden niet vermeld om de zaken beter voor te stellen.*

IBM: Er zullen richtlijnen moeten zijn met betrekking tot acceptabele boetebepalingen. Er zal een adequate contractadministratie moeten zijn waarin eventuele boetepalingen worden vastgelegd. De afdeling kwaliteitscontrole moet van alle contracten vaststellen dat er overeenkomstig de contracten wordt geleverd. Het bedrijfsbureau moet de voortgang van de projecten in de gaten houden om zo tijdig te constateren dat er mogelijk te laat geleverd gaat worden. Administratie controleert de naleving van de richtlijnen.

2. Verkoop: projecten voor eigen rekening

- 2a. *Risico dat projecten met verlies worden afgesloten en daardoor te hoog gewaardeerd zijn. Dit raakt de post onderhanden werk.*

IBM: - Nagaan of alle vergunningen aanwezig zijn en de financiering geregeld is voor aanvang. Goede schatting van de mogelijke verkoopprijs van het project. De uitgangspunten van de schatting moeten juist zijn en onderbouwd moet zijn hoe tot een bepaalde prijs is gekomen.

Autorisatie van de projecten voor eigen rekening door de directie.

Per bouwfase de werkelijke kosten vergelijken met de voorcalculatie. Ook moet regelmatig worden beoordeeld of de verkoopprijs niet moet worden bijgesteld. Directie zal dit beheersen met richtlijnen en administratie zal de naleving nagaan.

- 2b *Risico dat klanten worden gefactureerd maar niet kunnen of willen betalen. Gegeven de financiële situatie niet onwaarschijnlijk. Dit raakt de post debiteuren.*

IBM: - Contracten moeten regels bevatten over factureren en maatregelen die de onderneming kan nemen als er niet wordt betaald; zoals niet opleveren. Bouwproject kan worden gestopt als er niet wordt betaald. Kredietwaardigheidscontroles uitvoeren. Saldobevestigingen opvragen. Ouderdom en omvang debiteurensaldi beoordelen. Administratie controleert naleving van de richtlijnen.

3. Uitvoering

- 3a. *Gegeven de moeilijke situatie in de bouw zullen de projecten scherp gecalculeerd zijn. Projectleiders kunnen besluiten om mindere kwaliteit te accepteren van onderaannemers en goedkopere oplossingen te bedenken. Dit in de hoop dat de klant er niet achter komt. De onderhanden projecten zijn te hoog gewaardeerd en als er gefactureerd is en debiteuren betalen niet dan is het debiteurensaldo te hoog. Het gevolg kan ook zijn dat de boeteverplichtingen onvolledig verantwoord zijn. Dit kan reëel zijn gegeven de slechte financiële situatie.*

IBM: Er zullen richtlijnen moeten zijn. De afdeling kwaliteitscontrole moet de kwaliteit bewaken. Projectleiders moeten weten wat de criteria zijn voor kwaliteit en in hoeverre mag worden afgeweken van het bestek? Administratie controleert de naleving van de richtlijnen.

Procedure voor als er niet tijdig wordt betaald. Controle op tijdige incasso en zo niet worden er incassomaatregelen genomen. Ouderdom en omvang debiteurensaldi beoordelen.

- 3b. *Door gewijzigde inzichten van de klant kan meerwerk ontstaan. Risico: meer meerwerk wordt verantwoord dan waar opdracht toe is gegeven. Dit wordt niet betaald. Vorderingen uit hoofde van meerwerk onjuist.*

IBM: Er zullen richtlijnen moeten zijn t.a.v. acceptatie meerwerk (aanpassing contract). Voor al het meerwerk moeten er contracten zijn. Meerwerk aansluiten met de uitvoeringsverslagen. Procedure voor als er niet tijdig wordt betaald. Controle op tijdige incasso en zo niet worden er incassomaatregelen genomen. Ouderdom en omvang debiteurensaldi beoordelen.

- 3c. *Meerwerk wordt uitgevoerd en wordt betaald door de klant. De kosten worden geboekt maar de omzet en de betaling van de klant niet. Vanwege de slechte financiële situatie wordt zo geld aan de onderneming onttrokken. Gevolg: de omzet wordt onvolledig verantwoord.*

IBM: Richtlijnen over het aangaan van contracten voor meerwerk. Volgens de richtlijn mag meerwerk uitgevoerd worden als er een contract is gesloten. Verband leggen tussen gecontracteerd meerwerk, uitgevoerd meerwerk en betaald meerwerk. Verschillenanalyse: kosten begroot voor een project vergelijken met de werkelijke kosten.

- 2c Beargumenteer voor **één** van de bij vraag 2a beschreven risico's of er sprake is van een significant risico.

Antwoord (3 punten)

- Fraude: Zaken bewust beter voorstellen: debiteuren te hoog, onderhanden projecten te hoog, verplichtingen te laag, omzet te laag*
- Complex: Fouten met het bereken van het gerealiseerd resultaat per fase bij de onderhanden projecten*
- Subjectiviteit: Bepalen van de voorziening voor debiteuren of garantie*

Vraag 3 Kasstroomoverzicht (17 minuten)

- 3a Geef gemotiveerd aan of het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe of de indirecte methode.

(3 punten) *Uitgangspunt bij het bepalen van de kasstroom uit operationele activiteiten is het resultaat, aangepast voor afschrijvingen en mutaties in voorzieningen en in werkkapitaal. Deze opstelling is kenmerkend voor de indirecte methode.*

- 3b Het kasstroomoverzicht begint met het resultaat na belastingen. Dit is niet in overeenstemming met de voorkeur van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Geef aan met welke post het kasstroomoverzicht begint bij toepassing van de in vraag 3a bedoelde methode volgens de voorkeur van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

(3 punten) *Volgens RJ 360.212 begint het kasstroomoverzicht bij toepassing van de indirecte methode bij voorkeur met het bedrijfsresultaat (Handboek Deloitte 2014 pag. 446).*

In het kasstroomoverzicht is niet opgenomen welk bedrag er aan winstbelasting is betaald of ontvangen.

- 3c Geef de berekening van het in 2014 betaalde of ontvangen bedrag aan winstbelasting.

(5 punten: 1 punt per regel plus 1 punt voor alle regels goed)

<i>Belastingbate</i>	<i>7.010</i>
<i>Mutatie uitgestelde belastingvordering</i>	<i>- 1.369</i>
<i>Mutatie uitgestelde belastingverplichting</i>	<i>- 542</i>
<i>Mutatie acute belastingschuld</i>	<i><u>- 247</u></i>
<i>Ontvangen belasting in 2014</i>	<i>4.852</i>

Vraag 4 Uitkeerbaarheid eigen vermogen (9 minuten)

Bepaal de omvang van het uitkeerbare vermogen van Hercules Bouw Holding NV op grond van de balans per 31 december 2014.

(6 punten)

Eigen vermogen eind 2014

61.308 (3 punten)

Gestort en opgevraagd kapitaal	<u>1.450</u> (3 punten)
Uitkeerbaar vermogen eind 2014	59.858
Of	
Agio	3.181 (1 punt)
Overige reserves	72.181 (1 punt)
Niet verdeelde winst	-14.277 (2 punten)
Wettelijke reserve omrekeningsverschillen	<u>- 1.227</u> (2 punten)
	59.858

Vraag 5 Bestuurlijke informatieverzorging met betrekking tot de onderhanden projecten van Hercules Projectontwikkeling BV (38 minuten)

Ga er bij de beantwoording van vraag 5 vanuit dat de continuïteit van Hercules Projectontwikkeling BV niet onder druk staat en een passend stelsel van interne controlemaatregelen mogelijk is.

- 5a Noem vijf risico's ten aanzien van de betrouwbaarheid van de verantwoording van de onderhanden projecten.

(5 punten)

1. *Geen rekening gehouden met extra kosten, dan is het OHP te hoog gewaardeerd.*
 2. *Verschuivingen tussen kosten geboekt op opdrachten voor derden en eigen projecten dan OHP niet juist*
 3. *Verschuiving tussen individuele projecten: OHP niet juist*
 4. *Volledigheid en juistheid van de verantwoording van gedeclareerde termijnen: bewaken van liquiditeit*
 5. *De kwaliteit van de onderhanden projecten is niet volgens afspraak en daardoor te hoog gewaardeerd*
 6. *Juistheid van de aan de projecten toegerekende kosten*
 7. *Juistheid van de gehanteerde tarieven*
 8. *De gerealiseerde bouwfasen lopen achter ten opzichte van de planning: door de achterstand zijn boetes te verwachten*
 9. *Volledige verantwoording meerwerk*
 10. *Juiste verantwoording minderwerk*
- Per risico 1 punt, maximaal 5 punten.

- 5b Noem vier belangrijke punten waarover de directie van Hercules Projectontwikkeling informatie wil ontvangen ten aanzien van onderhanden projecten.

(2 punten)

1. *Voortgang van de bouwprojecten ten opzichte van de planning*
2. *Totaal van de projectresultaten ontleed naar kostensoorten*
3. *Stand en mutaties onderhanden projecten*
4. *Percentage meerwerk*
5. *Percentage minderwerk*
6. *Percentage van de projecten dat volgens planning verloopt*

7. *Percentage van de projecten dat bij oplevering wordt goedgekeurd*

Puntentoekenning: 1=0, 2=1, 3=0, 4=2

Sjabloon Bergh		
	Massaproductie	Serie(stuk)productie
Per periode		
Offerteresultaten	Nee	Ja
Verkoopresultaten	Ja	Ja
Bezettingsresultaten	Ja	Ja
Efficiëntieresultaten	Ja	Ja
Calculatieresultaten	Nee	Ja
Prijsverschillen	Ja	Ja
Per order		
Offerteresultaten	Nee	Ja
Verkoopresultaten	Nee	Ja
Efficiëntie- versus calculatieresultaat	Nee	Ja
Voortgangsresultaat	Nee	Ja
Prijsverschillen	Nee	Ja

5c Welke functiescheiding is vereist voor een betrouwbare verantwoording van de onderhanden projecten? Noem:

- de relevante afdelingen
- taken van de afdeling
- aard van de afdeling (beschikkend, bewarend, uitvoerend, registerend dan wel controlerend)

(6 punten: 3 x 2)

- *Verkoop is beschikkend ten aanzien van de opdracht die tot onderhanden projecten leidt*
- *Bedrijfsbureau intern beschikkend ten aanzien van voorcalculatie, planning en voortgangscontrole*
- *Inkoop beschikkend ten aanzien van de voor de projecten benodigde materialen*
- *Uitvoering is uitvoerend. Bouwvakkers voeren uit en projectleiders autoriseren gemaakte uren en verbruikte materialen*

- *Magazijnmeester bewarend, legt afgifte materialen vast in voorraadbestand o.v.v. projectcode*
- *Administratie registerend en controlerend en voert financiële nacalculatie en verschillenanalyse uit.*

Normering: Vooral van belang is de functiescheiding tussen bedrijfsbureau, bouwvakkers en administratie.

5d Geef drie relevante verbandscontroles met betrekking tot de onderhanden projecten.

(6 punten: 3 x 2)

1. *Som job time plus indirecte uren = shop time plus vakantie en ziekte = paid time*
2. *Jobtime = Ingang projectadministratie*
3. *Paid time -/- overwerk = gecontracteerde arbeidstijd*
4. *Afboeking magazijn = opboeking projectbestand (voor standaardmaterialen)*
5. *Afboeking inkoopbestand = opboeking projectbestand (voor specifiek voor projecten ingekochte materialen) = opboeking crediteurenbestand*
6. *Afboeking projectbestand = gefactureerde termijnen*
7. *Opboeking debiteurenbestand = opboeking gefactureerde termijnen*
8. *Opboeking debiteuren is afboeking OHP*

5e Geef drie overige controles met betrekking tot de onderhanden projecten zoals die door het hoofd administratie dienen te worden uitgevoerd.

(6 punten: 3 x 2)

Per project in detail

1. *Juistheid van de projectkosten t.o.v. bestek en de voorcalculatie: passen de kosten in het project?*
2. *Nacalculatie en verschillenanalyse per fase per project*
3. *Detailcontrole op de juistheid van de gehanteerde uurtarieven*
4. *Meerwerk t.o.v. contract, de planning en voorcalculatie*
5. *Tijdigheid van de facturering a.d.h.v. de voorgangsrapportage per project en waarneming ter plaatse*
6. *Controle op en autorisatie van uren en kosten door projectleider*
7. *Waarneming ter plaatse: bestaat het project, hoe verhoudt de werkelijke voortgang zich tot de geplande.*

Vraag 6 Onderhanden projecten in opdracht van derden (24 minuten)

Volgens de waarderingsgrondslagen worden de onderhanden projecten in opdracht van derden gewaardeerd tegen kostprijs plus de tot dan toe opgenomen winst, naar rato van de voortgang van het project, gecorrigeerd voor verwachte verliezen en verminderd met gefactureerde termijnen.

- 6a Leg uit waarom Hercules Bouw Holding NV in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening als afzonderlijk onderdeel van de bedrijfsopbrengsten de post “mutatie onderhanden projecten” opneemt.

(5 punten)

Bij waardering van onderhanden projecten volgens de percentage-of-completion methode en een categorische resultatenrekening onderkent de RJ twee varianten voor de verantwoording van de projectopbrengsten. Hercules heeft gekozen voor de volgende variant: De gehele aanneemsom wordt bij oplevering van het werk als netto-omzet verantwoord. In dat geval worden de projectopbrengsten volgens RJ 221.401 gepresenteerd als Mutatie onderhanden projecten zolang het werk nog niet is voltooid (Handboek Deloitte 2014 paragraaf 12.6, pag. 207).

In de toelichting op de Overige vorderingen en de Overlopende passiva zijn bedragen opgenomen wegens Nog te declareren termijnen respectievelijk Nog te betalen kosten voor afgesloten projecten.

- 6b Leg uit wat de aard is van deze twee posten.

(5 punten)

Als een projectopdracht gereed is, wordt de post onderhanden projecten afgeboekt. De gehele waarde van het project (geboekte kosten plus geactiveerde winst/evt. verlies) wordt tegengeboekt op de rekening Mutatie onderhanden projecten. Het gehele bedrag van de gefactureerde termijnen wordt als netto-omzet geboekt. Voor een op deze wijze afgesloten project kunnen na de balansdatum nog facturen en dergelijke wegens te betalen kosten en/of nog te factureren termijnen voorkomen. Door bij de projectafsluiting rekening te houden met deze nog te verwachten kosten en termijnen worden toch alle kosten en opbrengsten van het project al in de resultatenrekening verantwoord. De nog te betalen kosten respectievelijk nog te declareren termijnen worden dan onder de overlopende passiva respectievelijk de vorderingen opgenomen.

Hercules Bouw Holding NV past voor de presentatie van de Onderhanden projecten in de balans een methode toe die niet de voorkeur heeft van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

- 6c Bereken de solvabiliteitsratio (Eigen vermogen als percentage van het balanstotaal), zowel voor de door Hercules Bouw Holding NV gepresenteerde geconsolideerde balans per 31 december 2014 als in het geval dat Hercules Bouw Holding NV de voorkeursmethode van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving zou toepassen.

(6 punten)

Het heeft de voorkeur van de RJ om onderhanden projecten met een positief saldo aan de actiefzijde op te nemen als afzonderlijke post en onderhanden projecten met een negatief saldo aan de passiefzijde onder de kortlopende schulden. Voor Hercules betekent dit dat de post Onderhanden projecten aan de actiefzijde zou toenemen tot een bedrag van € 16.635.000. Onder de kortlopende schulden zou een bedrag worden opgenomen van € 12.196.000. Het balanstotaal zou dan ook toenemen met dit laatste bedrag. De solvabiliteitsratio is nu $61.308 / 212.704 * 100\% = 28,8\%$. Bij toepassing van de voorkeursmethode van de RJ wordt dit $61.308 / 224.900 * 100\% = 27,3\%$.

Vraag 7 VGBA en Onafhankelijkheid (16 minuten)

In deel 2, punt 2.2 van de casus is aangegeven dat de Raad van Bestuur van Hercules Bouw Holding NV medio 2014 R. de Vreede RA heeft gevraagd hen te adviseren over de waardebeoordeling van de materiële deelneming Hercules Infrastructuur BV en te overleggen met potentiële kopers over de verkoop van Hercules Infrastructuur BV.

- 7a Geef gemotiveerd en gestructureerd aan op basis van de VGBA en ViO of R. de Vreede RA, als verantwoordelijk controlerend accountant, mag adviseren over de waardebeoordeling en overleggen met potentiële kopers over de verkoop.

Uitwerking vraag 7 (11 punten)

1. Situatie (1 punt)

R. de Vreede RA is gevraagd te adviseren over de waardebeoordeling van Infrastructuur BV en te overleggen met potentiële kopers over de verkoop van dit bedrijfsonderdeel. Dit terwijl de Vreede de jaarrekening controleert van de Hercules Groep.

2. Fundamentele beginselen (4 punten)

Objectiviteit is in het geding. 3 punten VGBA art. 11 is aan de orde omdat de klant de Vreede vraagt het gesprek met een potentiële overnamekandidaat (mede) te voeren. Bij dit verzoek van de klant bestaat de valkuil dat de accountant zich teveel laat meeslepen door de belangen van Hercules. In dit geval is wellicht sprake van het behartigen van de belangen van zijn opdrachtgever.

Vakbekwaamheid (VGBA art. 12) 1 punt: is hij wel deskundig genoeg om hierover te kunnen adviseren?

3. Bedreigingen (VGBA T1) (1 punt)

Bedreiging als gevolg van eigenbelang, de accountant wil extra omzet behalen.

Ook is er een bedreiging van belangenbehartiging, de accountant zal wellicht het belang van zijn opdrachtgever willen behartigen en te veel in verband worden gebracht met de standpunten en belangen van Hercules Groep.

4 Betekenis (1 punt)

De accountant moet inschatten of het risico aanvaardbaar is. Dit hangt niet alleen af van de inschatting van het risico door de accountant zelf, maar ook van hoe een objectieve, redelijke en goed geïnformeerde derde (zoals bedoeld in art 20 van de VGBA) tegen dit risico aankijkt. Gezien de omvang van de verkoop is het risico van niet te verwaarlozen betekenis.

5. Waarborgen (1 punt)

De accountant kan geen waarborgen treffen om dit risico weg te nemen.

6. Conclusie (2 punt)

Het is niet toegestaan (art 20) dat de accountant naast de controle van de jaarrekening een non-assurance dienst verleent die van materiële invloed is op de jaarrekening (wat hier het geval zal zijn) en subjectief / niet-routinematig is (ook het geval) en leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging. Omdat de overname materieel is mag de accountant geen advies geven.

7. Documenteren (1 punt)

Documenteren van alle overwegingen en berekeningen in het 'waardebepalingsdossier' om te komen tot de conclusie onder punt 6.

Middagzitting

Vraag 1 Controle van de lonen en salarissen van Hercules Projectontwikkeling BV (35 minuten)

Beschrijf het controleprogramma van de post lonen en salarissen van Hercules Projectontwikkeling BV zoals de accountant die uit moet voeren. Indien nodig kunnen activiteiten en vastleggingen van het hoofdkantoor bij deze controle worden betrokken.

Besteed hierbij aandacht aan:

- twee doelstellingen;
- drie risico's;
- de organisatiebeoordeling waarbij in ieder geval 3 belangrijke organisatieaspecten genoemd dienen te worden;
- de cijferbeoordeling met maximaal 4 elementen;
- drie concrete overige controlewerkzaamheden.

UITWERKING (23 punten)

Doelstelling (3 punten) (1 doel 1 punt, 2 doelen 3 punten)

- *Juistheid van de personeelskosten*
- *Volledigheid van de verplichtingen (loonbelasting en sociale premies)*

Risico's (5 punten)(1 risico 1 punt, 2 risico's 3 punten en 3 risico's 5 punten)

- Verkeerde inhoudingen of opslagen zijn berekend waardoor de verplichting voor sociale lasten of loonbelasting niet volledig is en de loonkosten niet juist zijn
- Loonkosten en sociale lasten door elkaar gehaald zodat de presentatie niet juist is
- Loonkosten op de verkeerde rekening geboekt waardoor de waardering onderhanden projecten niet juist is
- Onvolledige verwerking uren die doorberekend worden aan klanten (regiewerk) waardoor de omzet (meerwerk) onvolledig wordt verantwoord
- Onvolledige verwerking uren waardoor de verplichtingen (loon, premie, belasting) onvolledig zijn

Organisatiebeoordeling personeelsaangelegenheden (maximaal 6 punten; 3 * 2 punten)

Functiescheiding: (2 punten)

- Directie beschikkend: begroting autoriseren, bepalen arbeidsvoorwaarden, procedure over het verantwoorden van de gewerkte uren en autoriseren uitbetaling
- Human resources is beschikkend: sluit contracten overeenkomstig de richtlijnen directie
- Medewerker voert gewerkte uren in, daarna goedkeuring projectleider
- Administratie verwerkt gegevens en stelt deze ter beschikking aan het hoofdkantoor dat zorgt voor uitbetaling van de lonen
- Administratie en Finance en Control controleert naleving richtlijnen en beoordeelt de bedragen

Richtlijnen en procedures: (2 punten)

- Arbeidsvoorwaarden
- Plannen en inzet personeel
- Sluiten van contracten
- Verantwoorden van de uren: per dag per project
- Verwerken van de lonen door de administratie
- Administratie moet per project de werkelijke uren vergelijken met de voorcalculatorische uren: verschillen analyseren en rapporteren
- Uitbetalen van de lonen

Begroting (2 punten)

Werkelijke loonkosten worden, per samenstellend bestanddeel, begroot en vergeleken met de werkelijkheid

Automatisering (2 punten)

General controls: werknemers kunnen uren invoeren na invoer van password. Er worden back ups gemaakt en er zijn recovery procedures. Logging van gebruik bestanden en programma's. Er zijn beveiligingsmaatregelen zoals tegen virussen en hackers, gebruik maken van encryptie, firewalls en virusscanners.

Afsluiten met lijncontrole om bestaan vast te stellen.

HRM (personeelsadministratie) (2 punten)

Deze muteert het personeelscontractenregister en legt de gegevens vast in de personeelsadministratie. Het standenregister brutolonen en totaal FTE wordt gemuteerd.

Cijferbeoordeling (4 punten)

Nadat de accountant de cijfers in de jaarrekening heeft aangesloten met de onderliggende financiële administratie voert hij een cijferbeoordeling uit in relatie tot begroting en vorig jaar.

Hierbij besteedt hij aandacht aan:

- *Gemiddeld loon per fte*
- *Gemiddelde omzet per fte*
- *Verhouding indirecte uren in relatie tot directe uren*
- *% overuren in verhouding tot de totale directe uren*
- *Verantwoorde overuren in relatie tot de geboekte kosten lonen en salarissen*
- *Verhouding sociale lasten/premies t.o.v. kosten lonen en salarissen*
- *Verantwoorde jubileum-uitkeringen*

Richtinggevend voor verdere controle

Overige controlewerkzaamheden (5 punten) (1 maatregel 1 punt, 2 stuks 3 punten en 3 stuks 5 punten)

Beginstand + in dienst – uit dienst = eindstand van standenregister

Standenregister = brutosalaris van salarisadministratie

- *Controle of de juiste inhoudingspercentages zijn gebruikt*
- *Controle van de bruto- netto berekeningen*
- *Uitvoeren van detailcontroles met behulp van signaallijsten uit het geautomatiseerde systeem. Bijvoorbeeld:*
 - *veel overuren geboekt op een project*
 - *signaallijst van niet bestaande projecten waarop wel uren zijn verantwoord*
 - *signaallijst van projecten waar de uren volgens de projectenadministratie en aantal uren volgens de planning grote afwijkingen vertonen*
- *Autorisatie uren door bevoegde functionaris aan de hand van autorisatietabel*

- *Controle op de indirecte uren. De accountant neemt kennis van de interne analyse van de indirecte uren. Hij vergelijkt het aantal indirecte uren per project en controleert of de indirecte uren zijn geautoriseerd*
- *Controle op de juistheid van de verantwoorde uren. Vooral in periodes waarin veel overuren zijn geboekt, dan wel voor personeelsleden waar veel overuren aan zijn uitbetaald. Controle op autorisatie van de overuren en juistheid aan de hand van onderliggende projectadministratie en eventueel de contracten in verband met overschrijding van de deadline*
- *Voortgezette controle op de met de lonen en salarissen verband houdende balansposten*

Vraag 2 Belastingen (15 minuten)

In de toelichting op de conceptjaarrekening van Hercules Bouw Holding NV is vermeld dat het effectieve belastingpercentage voor de groep in het boekjaar 2014 32,9% bedraagt.

2a Geef een controleberekening van het effectieve belastingpercentage over 2014.

Uitwerking (4 punten: goed of fout)

<i>Resultaat voor belastingen</i>	<i>-19.954.000</i>
<i>Resultaat deelnemingen</i>	<i><u>-1.333.000</u></i>
<i>Totaal resultaat voor belastingen</i>	<i>-21.287.000</i>

$$\text{Belastingbate } 7.010.000 / 21.287.000 = 32,9\%$$

Als belangrijkste verklaring voor het afwijkende effectieve belastingpercentage over 2014 wordt in de toelichting op de conceptjaarrekening van Hercules Bouw Holding NV genoemd dat er sprake is van fiscaal niet aftrekbare kosten, met name de afschrijving op goodwill.

2b Beargumenteer waarom de afschrijving op goodwill niet de belangrijkste verklaring kan zijn voor het afwijkende effectieve belastingpercentage.

Uitwerking (3 punten)

Omdat de afschrijving op goodwill fiscaal niet aftrekbaar is, is er sprake van een overdruk. Omdat Hercules een hogere dan verwachte belastingbate presenteert is er in de geconsolideerde jaarrekening juist sprake van onderdruk. De afschrijving op goodwill kan daarom geen verklaring zijn voor de hoger dan verwachte belastingbate.

Onder de financiële vaste activa is een post Latente belastingen opgenomen van € 1.394.000. Gezien de actuele verliessituatie bij Hercules heeft deze post betrekking op fiscaal in de toekomst te verrekenen verliezen (carry forward).

- 2c Geef aan onder welke voorwaarden het is toegestaan deze latente belastingen in de balans te activeren.

Uitwerking (3 punten)

Voor de fiscaal in de toekomst te verrekenen verliezen wordt een actieve belastinglatentie opgenomen, voor zover het waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn om de actieve belastinglatentie te realiseren (RJ 272.406).

Vraag 3 Voorziening voor Jubileumuitkeringen (36 minuten)

De Voorziening voor jubileumuitkeringen bestaat uit de voorziene toekomstige uitkeringen in verband met jubilea. De onderneming verstrekt aan het personeel op basis van de omvang van het dienstverband overeenkomstig de bepalingen van de collectieve arbeidsovereenkomst jubileumuitkeringen bij het behalen van de volgende dienstjaren:

1. Bij 12,5 jaar in dienst ontvangen werknemers eenmalig € 1000.
2. Bij 25 jaar in dienst ontvangen werknemers eenmalig € 2000.
3. Bij 30 jaar in dienst ontvangen werknemers eenmalig € 3000.

Op deze wijze probeert de directie de betrokkenheid van het personeel te vergroten en het verloop tegen te gaan. De voorziening wordt bepaald door het berekenen van de contante waarde van de toekomstige uitkeringen.

Gevraagd Jubileumuitkeringen (10 minuten)

- 3a Stel vast dat de voorziening voor jubileumuitkeringen ad € 709.000 in de geconsolideerde balans per 31 december 2014 voldoet aan de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor het opnemen van een voorziening.

(6 punten)

De voorwaarden voor het opnemen van een voorziening zijn (Handboek Deloitte 2014 blz. 267):

- 1. De rechtspersoon heeft een verplichting (in rechte afdwingbaar of feitelijk);*
- 2. Het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is; en*
- 3. Er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van de omvang van de verplichting.*

Beoordeling:

- 1. Jubileumuitkeringen zullen vermoedelijk voor Hercules een in rechte afdwingbare verplichting zijn, op grond van de (collectieve) arbeidsovereenkomst;*
- 2. De uitstroom van middelen vindt uitsluitend plaats voor zover een personeelslid blijft werken tot het moment dat hij/zij voor een uitkering in aanmerking komt;*

3. *Er zal dus een inschatting moeten worden gemaakt van de 'blijfkans' van personeel. Dit is zeker mogelijk op basis van ervaringen uit het verleden. De omvang van de uitstroom van middelen is weliswaar onzeker, maar betrouwbaar te schatten.*

Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, is het opnemen van een voorziening voor jubileumuitkeringen voorgeschreven.

Gevraagd Jubileumuitkeringen (26 minuten)

- 3b **Beschrijf** de bestuurlijke informatieverzorging rond het bijhouden van deze voorziening (dotaties en onttrekkingen) zodat er op elk moment een betrouwbaar inzicht kan worden gegeven in de toekomstige verplichtingen voor jubileumuitkeringen. Besteed hierbij uitsluitend aandacht aan de volgende onderdelen:

- 1 De preventieve maatregelen van interne controle:
- Begroting en normen
 - Functiescheiding (toelichten; noem de afdeling en de belangrijkste werkzaamheden van deze afdeling)

Uitwerking

- ***Begroting en normen (3 punten)***

In de kostenbegroting is rekening gehouden met de kosten van de jubileumuitkeringen. Norm ten aanzien van te gebruiken discontovoet. Norm ten aanzien van bedragen voor jubileumuitkeringen. Normen met betrekking tot verwacht verloop personeel.

- ***Functiescheiding (4 punten)***

Essentieel is de functiescheiding tussen het vaststellen van normen voor het doen van jubileumuitkeringen (zie hiervoor) door de leiding, het bijhouden van de registraties voor de toekenning van de jubileumuitkeringen door HRM, de betaalbaarstelling van de jubileumuitkeringen door de salarisadministratie, het verstrekken van de betalingsopdracht aan de bank door een procuratiehouder en het leggen van verbanden tussen de hiervoor in functiescheiding gegenereerde primaire vastleggingen door het hoofd van de administratie.

-HRM (personeelszaken) is verantwoordelijk voor aanname en ontslag. Dit is de basis voor de mutaties zoals opgenomen in het personeelsbestand.

-Finance en Control:

- *Financiële administratie die op basis van gegevens van HRM de mutaties registreert in het Jubileum-uitkeringenbestand.*
- *Salarisadministratie die de jubileum-uitkeringen verwerkt in de salarisadministratie.*
- *Hoofd financiële administratie controleert:*
 - *of toevoegingen en afnamen in het personeelsbestand volledig en juist zijn en*

- *de toevoegingen aan de voorziening op volledigheid op basis van het personeelsbestand en toegezegde rechten op een jubileumuitkering en*
- *de juistheid van de onttrekkingen wordt gecontroleerd; zijn de bedragen volgens de toegezegde bedragen en heeft een personeelslid er recht op.*

- 2 Een beschrijving van de belangrijkste vastleggingen die tot wijzigingen van de Voorziening jubileumuitkeringen leiden. Noem rond het bijhouden van deze voorziening de relevante gebeurtenissen, de functionarissen die daarvoor verantwoordelijk zijn, de daarbij relevante bestanden en de noodzakelijke gegevens. **(6 punten: 2 per goed element)**

Antwoordindicatie

- *Bij aangaan van dienstverband mutatie personeelsbestand door HRM (personeelsnummer, datum in dienst, omvang dienstverband). Op basis van deze mutatie of kopie arbeidscontract werkt de Finance en Control het Jubileum-uitkeringenbestand bij: personeelsnummer, contante waarde van verwachte jubileumuitkeringen rekening houdend met verloop etc. Komt ten laste van Winst- en verliesrekening.*
- *Bij beëindiging dienstverband mutatie personeelsbestand door HRM (personeelsnummer, datum in dienst, omvang dienstverband). Op basis van deze mutatie of kopie ontslagbrief werkt de Finance en Control het Jubileum-uitkeringenbestand bij: personeelsnummer, contante waarde van verwachte jubileumuitkeringen. Valt vrij in de Winst- en verliesrekening.*
- *Bij doen van uitkering. Salarisadministratie bereidt maandelijks met behulp van de jubileumregeling en de gegevens uit het personeelsbestand een lijst met uit te keren jubileumuitkeringen voor. Hoofd Finance en Control controleert deze. Directie autoriseert. Finance en Control werkt het Jubileum-uitkeringenbestand bij voor deze onttrekking: personeelsnummer, jubileumuitkering.*

- 3 De repressieve maatregelen van interne controle: noem twee verbandscontroles en één detailcontrole.

(5 punten: 2 per goed verband en 1 voor de detailcontrole)

Antwoordindicatie

Verbandscontroles:

- *Opboeking Jubileum-uitkeringenbestand wegens afgesloten arbeidscontracten = Opboeking personeelsbestand X CW van te verwachten jubileum-uitkeringen.*
- *Afboeking Jubileumuitkeringenbestand wegens verrichte uitkeringen = Afboeking bank*

- *Afboeking Jubileumuitkeringenbestand wegens beëindiging dienstverband = Afboeking personeelsbestand X CW van te verwachten jubileumvieringen.*
- *(Jubileumuitkeringbestand t) X (1+discontovoet) = Jubileumuitkeringenbestand t +1 rekening houdend met bovengenoemde mutaties.*

Detailcontroles

- *Volledigheid toevoegingen Jubileumuitkeringenbestand met behulp van jubileumregeling en getekende arbeidscontracten.*
- *Juistheid onttrekkingen Jubileumuitkeringenbestand met behulp van ontslagbrieven en verrichte uitkeringen.*
- *Juistheid van de contante waarde berekening. Klopt de discontovoet, klopt de berekening.*

Vraag 4 Deelnemingen en goodwill (15 minuten)

De goodwill die bij de aankoop van deelnemingen wordt betaald, wordt door Hercules geactiveerd en afgeschreven over een periode van 20 jaar, zijnde de geschatte economische levensduur. Jaarlijks wordt de economische levensduur en de afschrijvingsmethode beoordeeld. Gezien de slechte resultaten van de deelnemingen over de afgelopen jaren heeft Hercules in 2014 een bijzondere waardevermindering op de geactiveerde goodwill overwogen.

- 4a Geef aan in welke omstandigheid Hercules Bouw Holding NV volgens de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving verplicht is een bijzondere waardevermindering toe te passen op de geactiveerde goodwill.

(6 punten)

Handboek Deloitte 2014 pag. 115: In sommige gevallen kan het zijn dat de activiteiten waarvoor goodwill is betaald geen of minder toekomstige economische voordelen opleveren. In dat geval wordt door de verkrijgende partij getoetst of voor de goodwill sprake is van een bijzondere waardevermindering in overeenstemming met RJ 121.

- 4b Welk specifiek voorschrift geven de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het geval dat Hercules Bouw Holding NV de economische levensduur van de goodwill langer inschat dan 20 jaar?

(4 punten)

Handboek Deloitte 2014 pag. 116: In dat geval moet vanaf het moment van verwerking ten minste aan het einde van elk boekjaar een schatting worden gemaakt van de realiseerbare waarde, zelfs als er geen indicatie is van een bijzondere waardevermindering (RJ 216.230).

Vraag 5 Automatisering (24 minuten)

- 5a Noem twee relevante general controls bij Hercules Systeembouw BV en beschrijf kort de toepassing.

(4 punten: 2 per control en toepassing)

Logische toegangsbeveiliging door middel van username en password op basis van de geldende functiescheiding (ook te noemen als application control)

Security controls: voorkomen dat bestanden geïnfecteerd raken met virussen etc.

Back-up en recovery-procedures om te voorkomen dat Hercules Systeembouw BV haar gegevens kwijtraakt.

Changemanagement procedures om te voorkomen dat Hercules Systeembouw BV werkt met systemen en programma's waar gebruikers niet mee kunnen en willen werken, en dat systemen en programma's worden getest voordat ze in gebruik worden genomen. Voorkomen van fouten in gegevens.

- 5b Geef twee relevante application controls ten aanzien van de productiemodule bij Hercules Systeembouw BV. Motiveer de relevantie door een concrete toepassing te geven van deze application controls voor de productiemodule.

(4 punten: 2 per control en toepassing)

Antwoordindicatie

- *Invoercontroles zoals bestaanscontroles (bestaat de productcode), redelijkheidscontroles (geen werkelijk materiaal dat meer dan 10 keer de standaardcalculatie is), verplichte invoervelden.*
- *Verwerkingscontroles: Projectbestand status ingepland → status onderhanden + nog niet in uitvoering → opgeleverd + nog in uitvoering*
- *Communication controls: Maatregelen om betrouwbare vastlegging van uren op locatie mogelijk te maken.*

- 5c Stel een competentiematrix op voor het productieorderbestand bij Hercules Systeembouw BV waaruit blijkt wie, welke bevoegdheden (muteren, raadplegen) heeft ten aanzien van de in het productieorderbestand opgenomen gegevens. Maak daarbij gebruik van het onderstaande schema.

(8 punten voor het juist ingevulde het productieorderbestand)

	Bedrijfs- bureau 2 punten	Productie- Medewer- kers 2 punten	Magazijn- meester 1punt	Kwaliteits- controle 1 punt	Financiële administratie 2 punten
Productieorder- nummer	M	R		R	R
Artikelcode	M	R	R	R	R
Aantal te produceren	M	R		R	R
Datum en tijdstip in productie	M	R			R
Gepland gereed	M	R	R		R
Toegestane verbruiken	M	R			R
Werkelijke manuren	R	M			R
Werkelijke machine-uren	R	M			R
Werkelijk materiaal	R	M	M		R
Datum en tijdstip gereed	R	M	R	R	R
Aantal goedgekeurd	R	R	R	M	R

Vraag 6 Continuïteit (10 minuten)

In de grondslagen voor de financiële verslaggeving geeft Hercules aan dat niet langer wordt voldaan aan de financieringsvoorwaarden van de bank. Gezien de slechte situatie in de bouw en het daaruit voortvloeiende verlies is het niet verwonderlijk dat Hercules niet langer voldoet aan alle door de bank gestelde ratio's. Desondanks zijn de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling.

6a Geef aan waar in de wet de continuïteitsveronderstelling is opgenomen.

(4 punten)

BW 2 titel 9 Artikel 384 lid 3 inzake de veronderstelling van voortzetting van activiteiten.

De bank heeft een zogenoemde “waiver” afgegeven. Dit doet de bank als zij een voortzetting van de lening mogelijk acht. De kredietverlening wordt dan gecontinueerd totdat de heronderhandeling over de kredietverlening is afgerond.

6b Geef aan waar in de geconsolideerde jaarrekening 2014 het effect van deze waiver zichtbaar is.

(3 punten)

Tot het moment van heronderhandeling over de financiering is de langlopende schuld aan de kredietinstelling opeisbaar en krijgt een kortlopend karakter. Overheveling van langlopende naar kortlopende schuld is in 2014 zichtbaar gemaakt in de jaarrekening.

Vraag 7 Controleverklaringen (15 minuten)

In deel 2, punt 2.3 wordt vermeld dat het R. de Vreede RA verboden is de voorraad te inventariseren op Sint Maarten. Geef aan wat de mogelijke consequenties zijn voor het oordeel van de accountant over de jaarrekening van de Hercules Groep NV.

Consequenties:

- **(4 punten)** *De accountant gaat na of het bestaan van de voorraden op andere wijze kan worden gecontroleerd, misschien door afloopcontrole.*
- *Zo ja, en verder geen afwijkingen dan een goede keurende controleverklaring.*
- **(3 punten)** *Zo nee, dan is sprake van een subjectieve verhindering. Op basis van NV COS 705 artikel 13a geeft de accountant een controleverklaring met beperking als de voorraden op Sint Maarten van materieel belang zijn maar niet diepgaand.*

(3 punten) *Hij overweegt de opdracht terug te geven als de voorraad van diepgaand belang is voor de jaarrekening als dat volgens wet- en regelgeving mogelijk en uitvoerbaar is en eventueel een controleverklaring met oordeelonthouding als het teruggeven van de opdracht niet mogelijk is. NV COS 705 artikel 13b*

OAT 2016-01-02 Congres Evenementen Groep

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Congres en Evenementen Groep

1.1 Algemeen

Congres en Evenementen Holding BV (de vennootschap) is een holdingmaatschappij van een aantal werkmaatschappijen die samen met de holdingmaatschappij deel uitmaken van de Congres en Evenementen Groep (hierna CEG). CEG is een internationale beurs- en congresorganisatie en is gevestigd in Amsterdam. De belangrijkste activiteiten van CEG zijn het accommoderen en organiseren van de eigen evenementen en het beschikbaar stellen van faciliteiten aan derden ten behoeve van beurzen, congressen, bedrijfsfeesten, theaterproducties en niche events.

CEG heeft twee aandeelhouders, namelijk CEG Vereniging en de gemeente Amsterdam. CEG Vereniging bezit 75% van de aandelen in CEG. Deze Vereniging is de branchevereniging van fabrikanten en importeurs van fietsen en aanhangers. De vereniging telt 550 leden. De betrokkenheid van deze vereniging voert ver terug in de tijd. De rijwielindustrie startte in 1893 met het organiseren van een jaarlijkse verkoopbeurs in Amsterdam. Enkele jaren daarna, toen ook de automobiellindustrie deelnam, ontstond de naam Congres en Evenementen Groep. De overige 25 % van de aandelen is in handen van de gemeente Amsterdam. De deelname van de gemeente dateert van 1956 en heeft een economische achtergrond. In stad en regio stimuleert CEG de economie: hotels, restaurants, vervoerders, musea en toeleveranciers profiteren van de grote aantallen exposanten en bezoekers die de stad aandoen vanwege de grote beurzen, congressen en evenementen. Deze beurzen, congressen en evenementen trekken ook veel buitenlandse bezoekers.

In 2014 heeft CEG 25 evenementen zelf georganiseerd en was gastheer en/of organisator van 487 evenementen. De evenementen trekken jaarlijks rond de 1,5 miljoen bezoekers.

De evenementen in Amsterdam vinden plaats in een innovatief, duurzaam en kostenefficiënt beurs- en congrescentrum. Het complex is multifunctioneel waardoor snel kan worden gewisseld tussen de meest uiteenlopende combinaties van gebruik. De bezettingsgraad van het beurs- en congrescentrum is ongeveer 50 % en dat behoort tot de hoogste bezettingspercentages van Europa in de branche. Dit is mede te danken aan de bereikbaarheid van Amsterdam voor gasten, de faciliteiten die worden geboden in de omgeving van Amsterdam en de aantrekkelijkheid van Amsterdam en omgeving voor Nederlandse en buitenlandse beursbezoekers.

Ongeveer de helft van de omzet is gerelateerd aan de 25 eigen evenementen. Voor diverse bedrijfssectoren (o.a. de medische sector, de watertechnologiesector, de pleziervaartsector, de automotive sector en de professionele schoonmaaksector)

organiseerde CEG in 2014 in het beurs- en congrescentrum internationale en nationale vakbeurzen.

1.2 Missie en strategie

De missie van CEG bestaat uit het creëren van een duurzame en zo hoog mogelijke toegevoegde waarde voor haar stakeholders door internationaal een toonaangevende rol te spelen in de beurs- en congreswereld.

De strategische doelen om deze missie in te vullen zijn:

- optimale exploitatie van de gebouwen door het organiseren van beurzen in combinatie met de verhuur aan derden;
- gebruik maken van virtuele technologie om zo ook contacten buiten beurs- en congresmomenten mogelijk te maken, vanuit de gedachte dat de fysieke ontmoeting hierdoor versterkt wordt.

CEG wil duurzaamheid een belangrijke plek geven door duurzaam resultaat te behalen. De resultaten van het duurzaamheidsbeleid worden jaarlijks in een duurzaamheidsverslag gepubliceerd. In het duurzaamheidsverslag wordt het beleid en de uitvoering daarvan beschreven op een tiental terreinen, waaronder medewerkers, afval, water, energie, assortiment, schoonmaak en maatschappelijke betrokkenheid.

Uitgaande van deze missie onderkent de directie de volgende kritische succesfactoren:

- Optimale bezetting van de gebouwen en faciliteiten.
- Mogelijk maken van virtuele ontmoetingen voor beursbezoekers bij zo veel mogelijk beurzen en congressen.
- Bekend staan als duurzame organisatie.

1.3 Recente ontwikkelingen

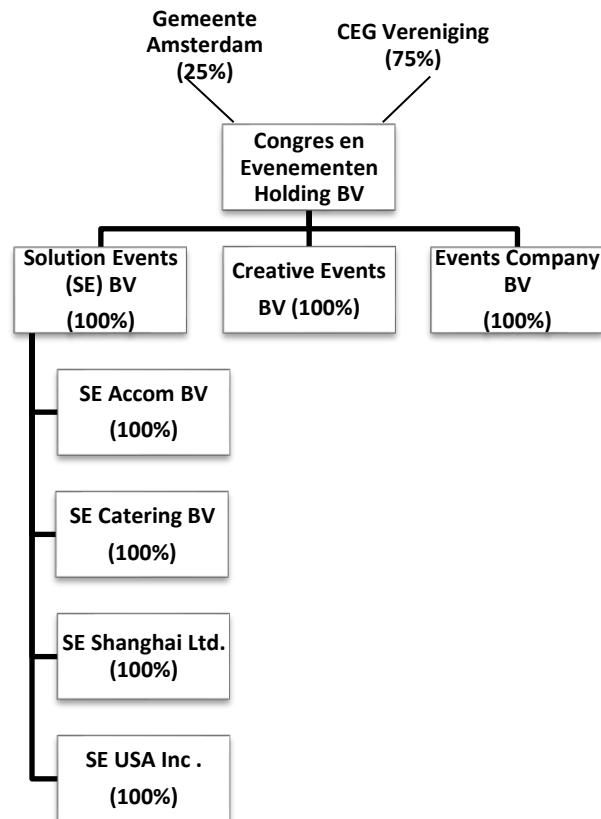
In 2014 hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan die van belang zijn voor de controle van de jaarrekening 2014:

- Congres en Evenementen Holding BV heeft per 4 juli de resterende aandelen van Events Company BV overgenomen van de gemeente Tilburg. Op hetzelfde moment zijn alle activiteiten van deze vennootschap overgedragen aan ECM Tilburg BV. Meer informatie hierover is opgenomen in deel 4 van de casus.
- CEG heeft het afgelopen jaar hard gewerkt aan kostenbeheersing. Dit heeft geleid tot een stijging van het resultaat over het verslagjaar. Echter, de omzet is ten opzichte van het vorig boekjaar fors gedaald. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door het niet doorgaan van de belangrijkste beurs van CEG in Amsterdam als gevolg van de economische crisis.
- De commissarissen van CEG hebben in de beoordelingsgesprekken met de directeuren aangegeven dat zij de bezetting van de accommodatie en de faciliteiten in 2015 vergroot willen zien met 5%. De reden die de Raad van Commissarissen hiervoor heeft is dat zij vindt dat succes aantrekkingskracht heeft. Een hoge bezettingsgraad trekt klanten.

- Ultimo boekjaar 2014 zijn voor een bedrag van € 14 miljoen verplichtingen aangegaan. Deze verplichtingen hebben betrekking op de in oktober 2014 gestarte bouw van een groot multifunctioneel congres- en kantoorgebouw. Het ligt in de planning dit gebouw in 2016 uit te breiden met een eigen hotel.
- CEG heeft in 2005 een financieringscontract afgesloten met ABN AMRO (later Deutsche Bank) om enerzijds de toenmalige leningen van de Gemeente Amsterdam af te lossen en anderzijds te kunnen voldoen aan de financieringsbehoefte van CEG. In 2013 is gestart met de heronderhandelingen met de banken, enerzijds in verband met de gewenste investeringen en anderzijds in verband met de afloop van het huidige financieringscontract per 1 januari 2016. Het onderhandelingsproces was intensief en moeizaam en de directie wenst dit proces niet op korte termijn opnieuw te doorlopen.
In 2014 zijn uiteindelijk kredietovereenkomsten afgesloten met de Deutsche Bank en de Rabobank. Deze banken eisen een solvabiliteitseis van 40% voor de herfinanciering. Meer informatie over deze kredietovereenkomsten staat in de toelichting op de jaarrekening.
- In de werkgroep dividendbeleid, waarin naast vertegenwoordigers van de aandeelhouders ook de directie en RvC van CEG vertegenwoordigd waren, is een nieuw dividendbeleid CEG voor de periode 2014-2019 uitgewerkt. Het dividendbeleid zal naar verwachting worden vastgesteld op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in april 2015. De belangrijkste uitkomst van de besprekingen is dat CEG in totaal aan zijn aandeelhouders een vast dividend uitkeert van € 2,24 miljoen, voor het eerst over het boekjaar 2014.

1.4 Juridische structuur

De juridische structuur van CEG per 31 december 2014 ziet er als volgt uit:

De vermelde kapitaalbelangen representeren de zeggenschapsverhoudingen.

De activiteiten van Events Company BV zijn beëindigd per 4 juli 2014.

Voor verdere toelichting van de activiteiten van de BV's wordt verwezen naar deel 2.

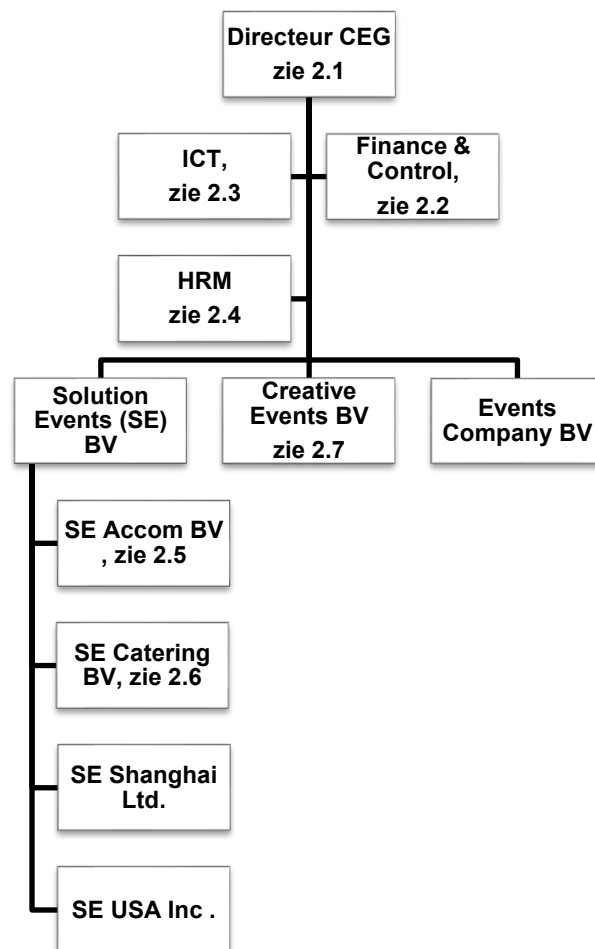
Deel 2 Beschrijving activiteiten afdelingen en werkmaatschappijen CEG

2.1 Algemeen

De directie van CEG bestaat uit één algemeen directeur, de heer Lumineus, die samen met de managers van de stafafdelingen en de directeuren van de werkmaatschappijen het managementteam vormt van CEG.

CEG heeft een Raad van Commissarissen die bestaat uit vijf personen.

Hieronder is de organisatiestructuur schematisch weergegeven. De nummers verwijzen naar de betreffende paragrafen.

2.2 Finance & Control

De afdeling Finance & Control stelt maandelijks een balans en winst-en-verliesrekening op van CEG. Verder voorziet de afdeling Finance & Control de maandrapportages van uitgebreide analyses. Mede hierdoor heeft de directeur adequaat inzicht in de gang van zaken bij de werkmaatschappijen.

De salarisadministratie van alle organisatieonderdelen is ondergebracht bij de afdeling Finance & Control.

2.3 ICT

CEG beschikt over een ERP-pakket "Ruimte" waarbij een aantal modules speciaal voor CEG zijn gemaakt. Binnen het ERP- pakket zijn alle bedrijfsprocessen geïntegreerd inclusief de financiële administratie. In het pakket zijn onder andere de volgende modules beschikbaar:

- Klantenmodule
- Offertemodule
- Contractenmodule
- Reserveringsmodule
- Calculatiemodule
- Capaciteitsmodule
- Evenementenmodule (projectenmodule)
- Personeelsmodule
- Urenverantwoordingsmodule

- Factureringsmodule
- Financiële module.

2.4 HRM

De afdeling HRM verzorgt de uitvoering van het personeelsbeleid voor alle besloten vennootschappen die tot de groep behoren. Deze afdeling is onder andere verantwoordelijk voor de aanname en het ontslag van personeel en het beheer van het personeelsinformatiesysteem. Voor alle BV 's gelden uniforme arbeidsvoorwaarden.

2.5 SE Accom BV

SE Accom BV is de beheerder van de accommodaties van Solution Events BV. SE Accom BV beschikt over een terrein van 23 hectare en heeft als strategie om dit terrein flexibel en intensief te gebruiken om zoveel mogelijk verhuurbare vierkante meters te creëren. SE Accom BV beschikt momenteel over circa 2.700 parkeerplaatsen op parkeerterreinen rondom de gebouwen en in de parkeergarage. Op korte termijn is uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen met 1.000 op eigen terrein noodzakelijk om aan de vraag naar parkeerplaatsen te kunnen voldoen. Hierdoor zal de parkeeroverlast voor de omgeving van CEG verminderen.

Het gehele gebouwencomplex beslaat ruim 100.000 m² en bestaat uit 11 onderling met elkaar verbonden hallen. SE Accom BV beschikt over een grote theaterzaal met ruim 2.000 zitplaatsen, 48 kleinere zalen en een aantal multifunctionele ruimtes voor exposities, feesten en partijen. De accommodaties zijn geschikt voor 10 tot 10.000 personen. Er zijn 8 afzonderlijke ingangen, zodat een eigen entree voor ieder evenement mogelijk is.

De zalen en multifunctionele ruimtes worden gebruikt voor zelf-georganiseerde evenementen en voor evenementen die door derden worden georganiseerd. Deze derden kunnen bijvoorbeeld alleen de ruimten huren, maar zij kunnen ook gebruik maken van de horeca services van SE Catering BV, van de standbouw faciliteiten, van de servicemedewerkers, enzovoort. Derden kunnen ook een hele beurs of evenement laten organiseren door SE Accom BV.

Bij SE Accom BV zijn de volgende afdelingen te onderkennen:

- Commercie, planning en calculatie
- Facturering en incasso
- Beheer van het reserveringssysteem
- Accommodatiebeheer
- Parkeerbeheer
- Beurs- en evenementenorganisatie
- Standbouw en inrichting
- Opslagruimte
- Schoonmaak
- Services (gastheren/dames, suppoosten en baliepersoneel)
- Telecommunicatie
- Parkeerbeheer

- Webwinkel
- Hotel- en reisservices

Zelf-georganiseerde evenementen

Belangrijke consumentenbeurzen die SE Accom BV zelf organiseert zijn bijvoorbeeld de 'Woon- en huishoudbeurs' en de 'Jonge ouders beurs'. Voor de organisatie van beurzen beschikt SE Accom BV over een groot aantal faciliteiten en benodigdheden als beursstands, meubilair, receptiebalies, lichtproducten, enzovoort. Deze benodigdheden liggen opgeslagen in een grote opslagruimte die wordt beheerd door een aantal beheerders.

Bezoekers van de evenementen en beurzen kunnen toegangskaarten kopen via de website van SE Accom BV en aan de kassa bij de ingang van de zaal of hal waar het evenement plaatsvindt. De toegangskaarten zijn voorzien van een unieke barcode. Via de webwinkel kunnen standhouders en exposanten die op de eigen beurzen en evenementen willen staan of optreden, benodigdheden en diensten voor de stands en evenementen bestellen, zoals standbouw, hostess service, meubilair, catering, bloemen en planten, telecommunicatie, parkeerkaarten, elektra, gas, water en schoonmaak van de stands. Afrekening van deze diensten door de afdeling Facturering en incasso vindt plaats op basis van de prijzen die vermeld zijn in de webwinkel.

Organisatie van evenementen voor derden

Klanten die een beurs of evenement willen organiseren op locatie van SE Accom BV kunnen contact opnemen met medewerkers van de afdeling Commercie, planning en calculatie. Deze medewerker legt de wensen van de klant vast in de module "Offerte" van het ERP-pakket Ruimte. In deze module zijn diverse formats aanwezig voor verschillende soorten evenementen. De evenementen van derden kunnen alleen betrekking hebben op de huur van zalen en multifunctionele ruimten, maar klanten kunnen ook een veel uitgebreider dienstenpakket bij CEG afnemen.

Vanzelfsprekend worden voor grote en uitgebreide evenementen meerdere afspraken en bijeenkomsten met de klant georganiseerd om de gewenste informatie over het evenement vast te leggen. Bij deze bijeenkomsten zijn vaak medewerkers van de afdeling Beurs- en evenementenorganisatie aanwezig om creatieve ideeën en mogelijkheden rondom het evenement met de klanten te bespreken.

Ook de organisatoren en exposanten die zelf een evenement willen organiseren kunnen producten en diensten voor de stands en evenementen via de website bekijken.

Nadat duidelijk is wat de klant precies wenst, wordt het format in de offertemodule gevuld door een medewerker van de afdeling Commercie, planning en calculatie.

Medewerkers van deze afdeling stellen de offertecalculatie op. Deze calculatie wordt bij offertes boven € 100.000 ter autorisatie voorgelegd aan de directeur van SE Accom BV en boven € 500.000 aan de directeur van CEG.

Voor de verhuur van de zalen en de multifunctionele ruimtes hanteert SE Accom BV een vast verhuurtarief per dagdeel. De verhuurtarieven variëren per zaal /ruimte en gelden per dagdeel (ochtend, middag en avond). Afnemers die regelmatig zalen huren ontvangen hiervoor offertes tegen een gereduceerd tarief.

Na acceptatie door de klant van de offerte wordt een contract opgesteld waarin onder andere precies wordt beschreven wat SE Accom BV gaat leveren, wat de klant

precies moet aanleveren en de overeengekomen prijzen. Deze contractbedragen kunnen per evenement enorm variëren door de grote variëteit aan diensten die CEG kan leveren. Zie voor de mogelijkheden wat betreft de catering ook onder paragraaf 2.6. Het contract wordt opgenomen in de module “contracten” van het ERP-pakket Ruimte.

In het contract wordt volgens richtlijnen van de directie opgenomen dat 50% van de contractprijs in rekening wordt gebracht bij ondertekening van het contract. In het contract is een clause opgenomen dat bij annulering door de klant tot drie maanden voor de datum van het congres of evenement klanten de termijnbetaling van 50% retour krijgen onder aftrek van de kosten, die SE Accom BV tot de datum van de annulering heeft gemaakt. Bij annulering binnen drie maanden voor het congres of evenement vindt geen terugbetaling van de ontvangen termijn plaats.

De afdeling Facturering en incasso draagt zorg voor tijdige facturering en maant de klanten als betalingstermijnen worden overschreden.

De medewerkers van de afdeling Hotel- en reisservices regelen hotelreserveringen, maar ook aanvullende diensten zoals autohuur, transfers, excursies en het boeken van vluchten van en naar de nabij gelegen luchthaven voor bezoekers van (meestal) internationale evenementen.

Via de gegevens die zijn vastgelegd door de afdeling Commercie, planning en calculatie in het ERP-systeem Ruimte krijgen de diverse afdelingen inzicht in wat wanneer van hen wordt verwacht. De volgende zaken worden bij het afsluiten van een contract bijgewerkt in de bijbehorende modules:

- reserveringen van de zalen en ruimtes
- opdrachten aan de afdeling Beurs- en evenementenorganisatie
- planning van standbouw
- planning van inzet van materialen uit de opslagruimtes
- planning van schoonmaakactiviteiten
- planning van de inzet van Servicemedewerkers
- planning van de catering
- opdrachten aan de afdeling hotel- en reisservices
- facturering.

2.6 SE Catering BV

In het operationele proces van Solution Events BV vormt het verzorgen van de catering een belangrijke pijler. In de catering werkt SE Catering BV zelfstandig of in samenwerking met externe gespecialiseerde partijen. In alle gevallen voert SE Catering BV de regie over de uitvoering.

SE Catering BV beschikt over vier reguliere restaurants/café's in de accommodaties: Het Grand Café, Restaurant de Luxe, Holland Restaurant en Café Amsterdam. Deze cafés en restaurants zijn geopend al naar gelang er een evenement of congres plaatsvindt. Naast deze cafés en restaurants zijn er in iedere hal diverse cateringpunten.

Bij SE Catering BV zijn onder leiding van de directeur de volgende afdelingen actief:

- Planning en organisatie
- Café 's
- Restaurant 's
- Keuken

- Kelder/magazijn.

Bij eigen evenementen krijgt de afdeling Planning en organisatie van SE Catering BV van de afdeling Beurs- en evenementenorganisatie van SE Accom BV via de module Evenementen door wat van welke afdeling wordt verwacht. De afdeling Planning en organisatie zorgt voor de inkoop van ingrediënten en dranken.

Dezelfde werkwijze wordt gehanteerd bij de organisatie van evenementen voor en door derden. De facturering aan derden gebeurt via SE Accom BV.

2.7 Creative Events BV

Bij Creative Events BV wordt door een beperkte groep creatieve mensen nagedacht over de factoren die evenementen tot een succes maken. Deze creatieve mensen bedenken nieuwe vindingen op het gebied van stands, hostess services, meubilair, catering, bloemen en planten, telecommunicatie & ICT, parkeeroplossingen, virtuele ontmoetingsmogelijkheden van beursbezoekers, enzovoort. Om ideeën op te doen bezoeken deze medewerkers regelmatig beurzen en evenementen in de hele wereld. De concepten die worden bedacht worden niet alleen binnen CEG gebruikt, maar deze worden ook verkocht aan derden.

Deel 3 Accountantsorganisatie De Goede Accountants

Accountantsorganisatie De Goede Accountants is de controlerend accountant van CEG en al haar deelnemingen. De Goede Accountants is in het bezit van een AFM vergunning voor wettelijke controleopdrachten voor zowel OOB's als niet-OOB's.

De Goede Accountants is in 2011 benoemd om de controle van de jaarrekening uit te voeren van drie boekjaren (2012, 2013 en 2014). De jaarlijkse vergoeding voor de controle bedraagt € 80.000. CEG heeft in november 2014 een viertal accountantsorganisaties uitgenodigd een offerte uit te brengen voor de controle van de boekjaren 2015 tot en met 2018. Een van de vier uitgenodigde accountants is De Goede Accountants. Om CEG als cliënt te kunnen behouden, is mevrouw Goedzang RA van De Goede Accountants van plan in te schrijven voor een lager bedrag dan de huidige jaarlijkse declaratie van € 80.000.

Recentelijk is de jaarrekeningcontrole 2014 uitgevoerd. Uit deze controle zijn de volgende bevindingen naar voren gekomen:

- SE Accom BV regelt hotelkamers voor congresbezoekers bij hotels waarmee zij afspraken gemaakt heeft. Na het reserveren van de kamer zijn de werkzaamheden voor SE Accom BV voltooid. De gemiddelde hotelprovisie bedraagt 10% van de door de congresbezoeker te betalen prijs. Over 1,5 jaar zal een aanzienlijk deel van deze bezoekers in het eigen, in ontwikkeling zijnde hotel, worden ondergebracht. Om nu al inzicht te krijgen in het effect op de resultaten wil CEG al in boekjaar 2014 de kamerprijs als netto-omzet verantwoorden en de kosten die gemaakt zouden worden (de hotelkamerprijs onder aftrek van de te ontvangen provisie) onder de post Kosten uitbestede werk en andere externe kosten. Zodra het eigen hotel in gebruik wordt genomen, beschikt CEG daardoor over betrouwbare vergelijkende cijfers.

De directie van CEG vraagt de controlerend accountant of bovenstaande verwerkingswijze is toegestaan.

- Bij de controle van de opbrengsten uit de zelf-georganiseerde beurzen is gebleken dat bij één van de zeer grote beurzen, de Woon- en babybeurs, het elektronische kassasysteem niet heeft gewerkt door blikseminslag vlak voor opening van de beurs. Het was toen gedurende de hele beurs niet mogelijk om via het kassasysteem kaartjes te printen waardoor bezoekers na betaling zonder toegangsbewijs zijn toegelaten tot de beursvloer. De Woon- en babybeurs wordt jaarlijks door gemiddeld 100.000 mensen bezocht. De toegangsprijs tot de beurs is € 10 per persoon. In 2014 heeft de Woon- en babybeurs volgens de administratie 75.000 bezoekers getrokken.

Deel 4 Concept jaarrekening 2014 van Congres en Evenementen Holding BV (gedeeltelijk)

CONCEPT

JAARREKENING

2014

VAN

Congres en Evenementen Holding BV

(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS (voor voorstel winstbestemming)
(bedragen x € 1.000)

	31-12-2014	31-12-2013
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	4.715	5.520
Materiële vaste activa	152.940	162.582
Financiële vaste activa	<u>1.134</u>	<u>1.247</u>
	158.789	169.349
Vlottende activa		
Vorraden	378	408
Vorderingen	30.230	25.615
Effecten	41	41
Liquide middelen	<u>488</u>	<u>782</u>
	<u>31.137</u>	<u>26.846</u>
Totaal activa	189.926	196.195
Passiva		
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	2.730	2.730
Agioreserve	22.006	22.006
Reserve omrekeningsverschillen	7.212	5.364
Overige reserves	42.474	42.414
Onverdeelde winst	<u>3.292</u>	<u>2.060</u>
	77.714	74.574
Aandeel derden	<u>0</u>	<u>0</u>
	77.714	74.574
Voorzieningen		
Belastinglatentie	18	1.285
Overige voorziening	<u>676</u>	<u>5.223</u>
	694	6.508
Langlopende schulden	61.859	48.045
Kortlopende schulden	<u>49.659</u>	<u>67.068</u>
Totaal passiva	189.926	196.195

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

	2014	2013
Netto-omzet	<u>116.625</u>	<u>134.669</u>
Som der bedrijfsopbrengsten	116.625	134.669
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	45.966	57.257
Lonen en salarissen	23.325	25.094
Sociale lasten	3.377	3.735
Pensioenlasten	2.432	2.719
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	15.323	15.765
Overige bedrijfskosten (inclusief Overige personeelskosten)	<u>19.124</u>	<u>24.135</u>
Som der bedrijfskosten	<u>109.547</u>	<u>128.705</u>
Bedrijfsresultaat	7.078	5.964
Rente en soortgelijke kosten	<u>- 3.101</u>	<u>- 3.403</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	3.977	2.561
Belastingen op resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-902	-488
Aandeel in het resultaat van niet-geconsolideerde deelnemingen waarin wordt deelgenomen	<u>0</u>	<u>22</u>
Resultaat na belastingen	3.075	2.095
Aandeel derden in resultaat	<u>217</u>	<u>- 35</u>
Nettoresultaat na belastingen	3.292	2.060

GRONDSLAGEN VOOR DE JAARREKENING

Activiteiten

Congres en Evenementen Holding BV (de vennootschap) is een holdingmaatschappij van een aantal werkmaatschappijen die samen met de vennootschap deel uitmaken van de Congres en Evenementen Groep BV (hierna CEG). De belangrijkste activiteiten van CEG zijn zowel gericht op het accommoderen van de eigen evenementen, als het beschikbaar stellen van de faciliteiten aan derden ten behoeve van beurzen, congressen, corporate events, theaterproducties en niche events.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Algemene waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

De gehanteerde grondslagen voor waardering van activa en passiva zijn gedurende het huidige en vorige jaar consistent toegepast.

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling hebben betrekking op zowel de geconsolideerde als de vennootschappelijke jaarrekening.

Grondslagen voor de consolidatie

Geconsolideerd worden de financiële gegevens van de vennootschap en al haar groepsmaatschappijen; tezamen vormen zij de Congres en Evenementen Groep. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de vennootschap rechtstreeks dan wel indirect beleidsbepalende invloed op het beleid heeft. De overige deelnemingen worden niet geconsolideerd.

De financiële gegevens van gedurende het verslagjaar verkregen ondernemingen worden geconsolideerd vanaf het moment dat de vennootschap beslissende invloed heeft verkregen op het beleid van die ondernemingen tot aan het moment van beëindiging daarvan. Onderlinge transacties tussen vennootschappen die worden geconsolideerd, worden geëlimineerd.

De vennootschap bezit 100% van de aandelen in de volgende deelnemingen:

Solution Events BV

Creative Events BV

Events Company BV (ultimo 2013: 75%)

De vennootschap had eind 2013 een belang van 75% in Events Company BV. Op 4 juli 2014 is het resterende belang van 25% overgenomen van de gemeente Tilburg voor 0 euro.

In Solution Events BV zijn de resultaten verwerkt van de volgende groepsmaatschappijen (100%): SE Accom BV, SE Catering BV, SE USA Inc, SE Shanghai Ltd.

Beëindiging activiteiten

Op 4 juli 2014 zijn de activiteiten van Events Company BV beëindigd en overgedragen aan ECM BV te Tilburg. Doordat alle activa en passiva van Events Company BV per die datum tegen nihil zijn verkocht aan ECM BV, blijft alleen een lege BV achter. De reden om niet de aandelen te verkopen heeft fiscale gronden. Over de periode 1 januari 2014 tot en met 3 juli 2014 bedroeg de omzet € 6,6 miljoen en de kosten € 5,3 miljoen, resulterend in een bedrijfsresultaat voor belasting van € 1,3 miljoen positief. De omzet en kosten van Events Company BV tot deze datum zijn meegenomen in de geconsolideerde jaarrekening van CEG.

Het negatief eigen vermogen van Events Company BV per 1 januari 2014 bedroeg € 887.000. In de maand januari 2014 hebben beide aandeelhouders een bijstorting in geld gedaan ter grootte van hun aandeel in dit negatief eigen vermogen. CEG had reeds in 2013 een voorziening gevormd voor het volledig negatief eigen vermogen van Events Company BV.

Vergelijkende cijfers

De cijfers over 2013 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2014 mogelijk te maken.

Vreemde valuta

Als functionele valuta is aangemerkt de euro. Activa en passiva luidend in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koersen per balansdatum.

Transacties in vreemde valuta worden verantwoord tegen de valutakoersen op het moment van de transacties. De uit de omrekening voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de winst-en- verliesrekening. De resultaten in vreemde valuta worden in de winst-en-verliesrekening omgerekend tegen de gemiddelde koers in de verslagperiode.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

Tenzij in de volgende grondslagen van waardering anders is aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen nominale waarde.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met een lineaire afschrijving gebaseerd op de economische levensduur.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarbij invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het zakelijke en financiële beleid worden gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde, bepaald op basis van de waarderingsgrondslagen van de vennootschap. Deelnemingen waarbij geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere actuele waarde.

De vorderingen op en leningen aan deelnemingen alsmede de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap.

Aandeel derden

Het aandeel derden in groepsmaatschappijen wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde vastgesteld conform de grondslagen van deze jaarrekening.

(Latente) vennootschapsbelasting

Tijdelijke verschillen tussen commerciële en fiscale winstbepaling worden tegen nominale waarde in de balans opgenomen als latent te vorderen respectievelijk verschuldigde vennootschapsbelasting. Latent te vorderen vennootschapsbelasting uit hoofde van compensabele verliezen wordt, voor zover het redelijkerwijs te verwachten valt dat deze realiseerbaar wordt, gewaardeerd tegen het per balansdatum bekende toekomstige belastingtarief.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING**Verantwoording van opbrengsten**

De bepaling van het resultaat geschiedt volgens een stelsel gebaseerd op historische kostprijs. Opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarin de prestatie wordt verricht. Voor beurzen en tentoonstellingen betreft dit de periode waarin het evenement plaatsvindt. Voor vakbladen betreft dit de periode waarin het vakblad is uitgegeven. Winstneming vindt ook pas op dat moment plaats. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden verwerkt indien en voor zover deze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Resultaat deelneming

Het resultaat op deelnemingen betreft het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen. Als resultaat van deelnemingen wordt opgenomen het aan de vennootschap toekomende aandeel in het resultaat van deze deelnemingen.

Vennootschapsbelasting

De belastingen worden berekend over het commerciële resultaat vóór belastingen, rekening houdend met fiscale faciliteiten. Bij de bepaling wordt rekening gehouden met de mutatie in de voorziening voor latente vennootschapsbelasting.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

(bedragen x € 1.000)

Vorderingen	2014	2013
Handelsvorderingen	21.256	18.590
Voorziening voor dubieuze debiteuren	<u>- 1.511</u>	<u>- 1.427</u>
	19.745	17.163
Overige vorderingen	3.928	2.937
Overlopende activa	<u>6.557</u>	<u>5.515</u>
	30.230	25.615

Voorzieningen	Groot onderhoud	Belasting latentie	Overige	Totaal
Stand per 1-1-2014	2.380	1.285	2.843	6.508
Dotatie	0	0	152	152
Verkoop activiteiten Events Company BV	- 2.380	0	-37	-2.417
Onttrekking	<u>0</u>	<u>- 1.267</u>	<u>- 2.282</u>	<u>- 3.549</u>
Stand per 31-12-2014	0	18	676	694

Langlopende schulden	2014	2013
Leningen Deutsche Bank	0	39.375
Leningen Deutsche Bank	27.000	0
Leningen Rabobank	27.000	
Lening Gemeente Tilburg	0	679
Overige langlopende schulden	<u>7.859</u>	<u>7.991</u>
	61.859	48.045

CEG heeft in 2014 kredietovereenkomsten afgesloten met Deutsche Bank en de Rabobank. Bij elk van deze twee banken is voor € 28 miljoen aan langlopende leningen afgesloten. Daarnaast heeft CEG BV bij beide banken een rekening-courantfaciliteit van € 15 miljoen afgesloten.

De langlopende leningen, gezamenlijk € 56 miljoen hebben een looptijd van 7 jaar waarbij lineair wordt afgelost en het rentepercentage variabel is op basis van de 3-maands Euribor inclusief een vaste opslag van 1,8%. Over het rekening courant krediet groot € 30 miljoen wordt de 1-maands Euribor met een opslag van 1,45% als rentepercentage gehanteerd.

Met de banken is afgesproken dat de solvabiliteit minimaal 40% moet bedragen en de EBITDA jaarlijks groter moet zijn dan € 17,5 miljoen.

Kortlopende schulden	2014	2013
Schulden aan kredietinstellingen	6.159	12.430
Kortlopend gedeelte langlopende schulden	2.778	9.629
Vooruitontvangen bedragen	21.335	19.327
Schulden aan leveranciers	6.011	12.691
Vennootschapsbelasting	801	250
Overige belastingen en sociale premies	1.657	1.895
Nog te betalen rente	1.261	600
Overlopende passiva	<u>9.657</u>	<u>10.246</u>
	49.659	67.068

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING
(bedragen x € 1.000)

Netto-omzet	2014	2013
Beurzen en evenementen	39.330	52.530
Accommodatieverhuur	23.617	23.200
Uitgeven van vakbladen	0	3.153
Catering	17.786	16.903
Parkeren	4.298	5.416
Hotelcommissies	3.530	3.063
Facility services	20.828	22.297
Overige	<u>7.236</u>	<u>8.107</u>
Totaal	116.625	134.669

Belastingen	2014	2013
Belastinglast op basis van het commerciële resultaat	1.017	840
Overige belastingeffecten	<u>- 115</u>	<u>- 352</u>
Belastinglast in de winst-en-verliesrekening	902	488

De effectieve belastingdruk bedraagt 22,7% (2013: 18,9%) en ligt in lijn met het gemiddeld nominaal vennootschapsbelastingpercentage in Nederland.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

(bedragen x € 1.000)

Financiële vaste activa	Deelnemingen in groeps- maatschappijen
Stand per 1-1-2014	89.463
Resultaat	3.075
Agiostorting	665
Voorziening	- 665
Omrekeningsverschillen buitenlandse groeps- maatschappijen	<u>1.848</u>
Stand per 31-12-2014	94.386

Eigen vermogen

	Aandelen kapitaal	Agio reserve	Reserve omreke- ningsver- schillen	Overige reserves	Onverdeel- de winst	Totaal
Stand per 1-1-2014	2.730	22.006	5.364	42.414	2.060	74.574
Resultaatbestemming				2.060	- 2.060	0
Resultaat boekjaar					3.292	3.292
Omrekeningsverschillen buiten- landse groepsmaatschappijen			1.848			1.848
Dividend	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>- 2.000</u>	<u>0</u>	<u>- 2.000</u>
Stand per 31-12-2014	2.730	22.006	7.212	42.474	3.292	77.714

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 13.650.000, verdeeld in 300.000 gewone aandelen van nominaal elk € 45,50. Hiervan zijn 60.000 aandelen geplaatst en volgestort.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voor de deelnemingen Solution Events BV, Creative Events BV, Events Company BV zijn aansprakelijkheids-verklaringen ex artikel 403 Boek 2 BW afgegeven.

Vragen met uitwerkingen bij CEG BV

Ochtend

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2014 van CEG:

- De post Handelsvorderingen opgenomen in de balans onder Vorderingen;
- De post netto-omzet

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoordindicatie vraag 1

- Handelsvorderingen

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte: De post handelsvorderingen bedraagt ultimo boekjaar € 21.256. Dit is 11.2 % van het balanstotaal en 27.4% van het eigen vermogen. Deze post is van diepgaande invloed voor de jaarrekening.

Kenmerk: De handelsvorderingen zijn gestegen met 14%, terwijl de omzet met ruim 13% is gedaald. Een stijging van de handelsvorderingen ligt hierdoor niet voor de hand. De voorziening voor oninbare vorderingen is ook nauwelijks toegenomen. Is de voorziening wellicht te laag opgenomen? (economische crisis)

De stijging van de vorderingen kan ook het gevolg zijn van meer vooruitontvangen bedragen. Deze post is namelijk met ruim 2 miljoen gestegen.

.Controleaspect: De accountant controleert de vorderingen op juistheid (bestaan, eigendom en waardering en naleving eisen verslaggeving (presentatie en toelichting). De accountant zal bijzondere aandacht besteden aan de volledigheid van de voorziening dubieuze debiteuren.

Of conform NV COS 315 al. A 124, controleert de accountant de vorderingen op bestaan, rechten en verplichtingen en presentatie en toelichting. De accountant zal bijzondere aandacht schenken aan de volledigheid van de voorziening dubieuze debiteuren.

- Omzet

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte: De post omzet (116.625) is van diepgaande invloed voor de jaarrekening.

Kenmerk: De omzet is ten opzichte van het vorig jaar met 18.044 (13.4%) gedaald. In de casus is aangegeven dat de omzetsdaling het gevolg is van het wegvallen van de belangrijkste beurs. Verder is aangegeven dat reserveringen vooruitbetaald moeten worden. Er is dus sprake van vooruit ontvangen bedragen die niet als omzet 2014 mogen worden verantwoord. De post vooruit ontvangen bedragen is ten opzichte van het vorig jaar gestegen (ruim twee miljoen). Is onder vooruit ontvangen bedragen reeds gerealiseerde omzet verantwoord?

Controleaspect: Gezien de kenmerken van de post controleert de accountant de post omzet op volledigheid. Verder controleert de accountant of de post op de juiste wijze is gepresenteerd en toegelicht conform BW2 Titel 9. Gezien het feit dat de post vooruit

ontvangen bedragen sterk is gestegen, zal de accountant controleren of onder deze post niet al gerealiseerde omzet is verantwoord (volledigheid omzet).

Vraag 2 Risicoanalyse (30 minuten)

2a Noem **drie** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2014 van CEG. Geef voor elk van de hieronder genoemde paragrafen een (inherent) risico:

- paragraaf 1.1 Algemeen
- paragraaf 1.3 Recente ontwikkelingen
- paragraaf 2.5 SE Accom BV

2b Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.

NV COS 315 vermeldt in paragraaf 28 dat bij het toepassen van oordeelsvorming over welke risico's significante risico's zijn de accountant een zestal punten in aanmerking dient te nemen, zoals verder uiteengezet in de punten a tot en met f van paragraaf 28.

2c Motiveer voor één van de bij vraag 2a beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie vraag 2:

	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 3 punten.
	1.1 Algemeen		
1	CEG kent een bezettingsgraad van 50%. Hierdoor bestaat het risico dat verhuurde capaciteit als niet verhuurd wordt verantwoord. De post omzet uit accommodatie verhuur is niet volledig verantwoord	• Periodieke controle op leegstand van de ruimtes onafhankelijk van verkoop. • CTFS tussen vaststellen capaciteit, verhuur van de capaciteit, facturering en controle op niet verhuurder capaciteit door administratie	Fraude risico. Het risico is gezien de bezettingsgraad van 50% significant.
2	Er is sprake van eigen georganiseerde beurzen en beurzen die derden organiseren. Het risico bestaat dat de kosten van de beurzen van derden als kosten van eigen beurzen worden verantwoord om de omzet van derden	• Voorcalculatie van de eigen georganiseerde beurzen • Nacalculatie van de eigen georganiseerde beurzen • Projectadministratie met doorlopend genummerde projecten (project is een beurs) • Per beurs een organisator aanwijzen	Fraude, Het bewust buiten de verantwoording houden van de opbrengsten van beurzen door derden Complexiteit Gezien het feit dat veel beurzen (voor eigen

	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 3 punten.
	buiten de verantwoording te houden. Risico voor de verantwoording van de juistheid van de kosten en volledigheid van de omzet	• Autorisatie kosten door de organisator	rekening en derden) worden georganiseerd is dit een significant risico
3	CEG beschikt over een innovatief, duurzaam en kostenefficiënt gebouwencomplex. Het risico bestaat dat het complex niet meer aan de eisen inzake openbare ruimten voldoet, dan wel dat er overcapaciteit ontstaat, waardoor een deel van het complex niet meer wordt verhuurd. De waardering van het complex is te hoog verantwoord. Risico voor de waardering van de post materiële vaste activa	• Toezicht door RvC • Impairmenttoets • Periodiek door externen het gebouw laten taxeren • Controle door een medewerker van F & C om de boekwaarde te vergelijken met de uitkomsten van de taxaties en de impairmenttoets	Frauduleuze verslaggeving. Gezien de eisen van de bank is dit risico aanwezig. Subjectiviteit. Met name de waardering mede getoetst aan de hand van een impairmenttoets is subjectief
	1.3 Recente ontwikkelingen		
4	- Er is gestart met de bouw van een groot multifunctioneel gebouw. Hiervoor zijn veel verplichtingen aan gegaan. Het risico bestaat dat niet alle verplichtingen worden vermeld onder kortlopende schulden, mva en/of de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Risico voor de volledigheid van de niet uit de balans blijkende	• CTFS tussen het afsluiten van het contract, registratie contracten in contractenbestand en controle door de administratie • Doorlopend genummerde contractenadministratie	Fraude risico. Het betreft frauduleuze verslaggeving. Bewust weglaten van verplichtingen. Significant mede gezien de eisen van de banken.

	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 3 punten.
	verplichtingen en kortlopende schulden en juistheid mva.		
5	In het afgesloten boekjaar is een nieuwe leningsovereenkomst afgesloten, met als voorwaarde dat het eigen vermogen minimaal 40% moet bedragen. Gezien het feit dat de eis van 40% de werkelijkheid benadert, bestaat het risico tot flateren van het eigen vermogen. Risico voor de juistheid van de activa en volledigheid van de passiva.	• Toezicht door RvC • Externe controle door de accountant zal het flatteren moeten uitwijzen	Fraude. Er is sprake van frauduleuze verslaggeving, het bewust flatteren van het eigen vermogen, teneinde aan de solvabiliteitseis te kunnen voldoen. Gezien het feit dat de werkelijke solvabiliteit rond de 40% bedraagt is dit een significant risico
6	In het voornemen om een vast dividend uit te keren schuilt het gevaar dat een te hoog resultaat wordt gepresenteerd dan wel dat schulden onvolledig en activa onjuist worden gepresenteerd. Als het resultaat immers te laag is bestaat de kans dat aandeelhouders hun vaste dividend niet zullen ontvangen.	• Toezicht door RvC • Externe controle door de accountant zal het flatteren moeten uitwijzen	Fraude. Er is sprake van frauduleuze verslaggeving, het bewust flatteren van het resultaat.
	2.6 SE Accom BV		
7	Kaartverkoop via de kassa. Risico diefstal kasgeld en sleepgevaar. Risico dat omzet niet volledig,	• Dagelijks afstorten van kasgeld bij de bank • Dagelijks tellen kasgeld, opmaken kasopnamestaat	Fraude. Het bewust onttrekken van kasgeld is fraude.

	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 3 punten.
	dan wel niet tijdig is verantwoord.	- en aansluiten met soll positie van het kasregister (4 ogenprincipe) • Controle op afloop van de rekening kruisposten	
8	Afneemders die regelmatig zalen verhuren krijgen een gereduceerd tarief. Risico dat afneemders zonder korting worden verantwoord als afneemders met korting. Risico voor de volledigheid van de verantwoorde omzet	• Applicationcontrol: Er moet een vaste koppeling bestaan tussen gereduceerd tarief en de afnemer • Autorisatie van de directie inzake gereduceerd tarief • Controle door de administratie op juistheid van het tarief/kortingspercentage	Fraude, idem 5
9	Bij Annulering tot 3 maanden worden de tot dan gemaakte kosten in rekening gebracht. Risico bestaat deze in rekening gebrachte kosten niet worden verantwoord, Risico voor de juistheid van de verantwoorde kosten	• Ctfs tussen afsluiten verhuurovereenkomsten, reservering van de zalen en autorisatie annulering en controle door de administratie op juistheid van de annulering en terugbetaling • Schriftelijk verzoek tot annulering • Annuleringsregeling opnemen in het contract en op de website • Controle door de administratie op juistheid van de in rekening gebrachte kosten	Idem 5
10	Bij annulering binnen drie maanden worden naast de kosten ook gedeerde huuropbrengsten in rekening gebracht. Risico dat zowel de kosten als de gedeerde huur niet wordt verantwoord. Risico voor de juistheid van de kosten en volledigheid van de omzet	• Ctfs tussen afsluiten verhuurovereenkomsten, reservering van de zalen en autorisatie annulering en controle door de administratie op juistheid van de annulering • Schriftelijk verzoek tot annulering • Annuleringsregeling	Idem 5

	2a: 3 punten per goed beargumenteerd risico. Met name aandacht voor 'significantie' van het risico	2b: Maatregelen van interne beheersing. 3 punten per goede combinatie van beheersingsmaatregelen.	2c: significantie: 3 punten.
11	De verhuurtarieven variëren per zaal en per dagdeel. Risico dat duurdere zalen als goedkopere zalen worden verantwoord. Risico voor de volledigheid van de omzet	directie • Applicationcontrol door koppeling van tarief met het de zalenbestand • Koppeling dagdeel met tarief en zalenbestand • Autorisatie tarieven • Controle invoer tarieven door administratie • Ctfs tussen vaststellen tarieven, afsluiten contracten en controle tarieven door de administratie	Idem 5
12	Het aantal evenementen en beurzen kan variëren. Het risico bestaat dat de opbrengst van een zelf georganiseerde beurs of evenement buiten de verantwoording blijft., waardoor de verantwoorde omzet onvolledig is.	• Doorlopend genummerde contracten en contractenadministratie • Leegstandscontrole • Ctfs tussen autoriseren van het aantal beurzen en evenementen, afsluiten van de contracten, uitvoerende werkzaamheden en controle door de administratie	Fraude, het bewust niet verantwoorden van opbrengsten Complexiteit Omdat de bezettingsgraad geen 100% is, is dit een significant risico
13	Er is sprake van vooruitbetalingen. Het risico bestaat dat vooruitbetalingen als omzet wordt verantwoord, dan wel dat omzet als vooruitbetaling wordt verantwoord. Risico voor de volledigheid of de juistheid van omzet beurzen en evenementen	• Applicationcontrole: Gefactureerde termijnen worden verantwoord als vooruitontvangen bedragen en na levering van de prestatie als omzet door koppeling met de modules in het ERP pakket • Logische toegangsbeveiliging zorgt ervoor dat geen persoon ongeoorloofd kan aanpassen • Controle door de financiële administratie op volledigheid en juistheid van de post vooruitontvangen termijnen en omzet	Fraude, frauduleuze verslaggeving, als sprake is van het bewust te vroeg verantwoorden van omzet

Vraag 3 Hotelcommissie (14 minuten)

In de netto-omzet volgens de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2014 is een opbrengst uit hoofde van hotelcommissies begrepen van € 3.530.000.

Zoals beschreven onder de controlebevindingen in deel 3 van de casusbeschrijving, wil CEG vanaf boekjaar 2014 de hotelcommissies niet meer als individuele post in de geconsolideerde jaarrekening verantwoorden, maar splitsen in hotelomzet enerzijds en hotelkosten anderzijds.

3a Geef aan welke wijzigingen (inclusief bedragen) CEG in haar geconsolideerde conceptjaarrekening 2014 zou moeten aanbrengen naar aanleiding van de voorgestelde aanpassing van het omzetbegrip inzake ontvangen hotelcommissies.

3a Antwoordindicatie (6 punten)

Omzet hotelcommissies bedraagt over 2014 3.530.000. Dit is 10% van de bruto kamerprijs.

Hotelomzet bedraagt $3.530.000 / 0,10 = 35.300.000$ (stijging netto-omzet) **(1 ptn)**

Hotelkosten: $35.300.000 \times 90\% = 31.770.000$ euro (stijging kosten uitbesteed werk en andere externe kosten). **(1 ptn)**

De post omzet hotelcommissies vervalt. **(1 ptn)**

Het resultaat wijzigt hierdoor niet.

Tevens moet aanpassing van de ter vergelijking opgenomen cijfers over 2013 plaatsvinden. **(2 ptn)**

Netto-omzet hotel wordt $30.630.000$ ($3.063.000 / 0,10$)

Kosten uitbesteed werk e.d. wordt $27.567.000$ (90% van $30.630.000$)

Omzet hotelcommissies vervalt.

Resultaat wijzigt niet.

De andere invulling van het omzetbegrip betreft een stelselwijziging **(1 ptn)** i.c. presentatiewijziging zonder cumulatief effect. Toelichting moet geschieden over aard van de stelselwijziging, de reden en het effect op het resultaat, in dit geval de samenstelling daarvan.

3b Beredeneer of CEG de wijziging van het omzetbegrip in overeenstemming met de Nederlandse wet- en regelgeving doorvoert.

3b Antwoordindicatie (3 punten)

CEG handelt hierin niet conform de wet- en regelgeving. CEG is namelijk slechts agent en geen principaal. De ontvangen commissie moet als netto-omzet verwerkt worden, niet de gehele hotelomzet (RJ 270.105c).(par. 26.5 pag. 701 Deloitte 2015)(par. 5.2.2 pag. 177 EY 2015)

Vraag 4 Opbrengsten

4a. AO/IC rond kaartverkoop (18 minuten)

De directie van CEG ziet bij de kaartverkoop voor de eigen evenementen de volgende betrouwbaarheidsrisico's:

- Ongeoorloofde toegang door valse toegangsbewijzen of door samenspanning van de klant en de verkoper van de kaarten.
- Verantwoorden van verkochte duurdere kaarten als goedkopere kaarten.

Beschrijf kort **vier** preventieve en **twee** repressieve maatregelen van interne controle rond de volledigheid van de opbrengsten van de kaartverkoop van de zelf georganiseerde

evenementen en beurzen. Houd hierbij rekening met de onderkende betrouwbaarheidsrisico's.

Antwoordindicatie (12 punten)

Om de volledigheid van de opbrengsten te waarborgen van de opbrengsten van de kaartverkoop zijn de volgende preventieve maatregelen nodig (**4 x 2 punten**):

1. De tarieven worden per evenement en per soort kaartje vastgelegd in het tarievenbestand. Logische toegangsbeveiliging. Autorisatie directie.
2. De tarieven worden na invoer gecontroleerd door F & C met de door de directie geautoriseerde prijslijst.
3. De prijslijst en het verkoopbestand van de kaarten kunnen niet zonder autorisatie van de directie worden gewijzigd.
4. Er is functiescheiding aanwezig tussen
 - a. de verkopers van de kaarten / de kaarten kunnen thuis via de website worden geprint,
 - b. toegangscontrole bij de ingang van het evenement door gastheren en dames waarbij gelet wordt op de aanwezigheid van het juiste toegangsbewijs.
 - c. F & C zorgt voor de registratie van de verkochte kaarten in de financiële administratie en de controle op de opbrengsten aan de hand van de ontvangen bedragen.
 - d. Controle op de goede werking van de toegangscontrole.
5. Procedure voor de manier waarop toegangscontrole plaatsvindt: De gastheer of dame scant het toegangsbewijs en let daarbij op de aanwezigheid van het juist kaartje (goede evenement, volwassene, kind of 65plus).
6. Oogtoezicht op toegangscontrole door de evenementenleider.
7. Op de toegangskaart staat een barcode met een nummer dat maar één keer kan worden uitgegeven (geprogrammeerde controle).
8. De barcode wordt pas aangemaakt na ontvangst van de entreegelden.
9. Het kaartje / het nummer is ongeldig na scannen bij toegang.

Om de volledigheid van de opbrengsten te waarborgen van de opbrengsten van de kaartverkoop zijn de volgende repressieve maatregelen nodig (**2 x 2 punten**):

1. F & C doet cijferbeoordeling op de opbrengsten van de kaartverkoop per tariefsoort per evenement in relatie tot de begroting en tot de aantallen bezoekers volgens de afdeling Beurs en evenementenorganisatie.
2. F & A legt de volgende verbanden:
 - a. Opbrengst verkochte kaarten volgens verkoopbestand via de website = toename bank via pay pall
 - b. Opbrengst verkochte kaarten aan de kassa volgens kassasysteem = totaal opbrengst volgens kasprotocollen + kasverschillen + pinbetalingen
 - c. Totaal opbrengst volgens kasprotocollen = Toename bank
3. Detailcontrole door F & A op juistheid van de gehanteerde tarieven op de kaarten en autorisatie van de directie van de tarieven.
4. Regelmatig testen op toekenning bevoegdheden aan de juiste personen door ICT beheer.

4b. Verklaringen (15 minuten)

In deel 3 van de casus is vermeld dat bij een van de zeer grote beurzen het kassasysteem door blikseminslag geen kaartjes heeft kunnen printen, waardoor bezoekers zonder kaartje de beurs mochten bezoeken. Bij de controle is gebleken dat het aantal betalende bezoekers 25.000 lager is geweest dan in 2012 en 2013.

Geef gemotiveerd aan of deze bevinding gevolgen heeft voor de af te geven soort controleverklaring. Indien dit het geval is, geef dan aan welke soort controleverklaring de accountant van De Goede Accountants zal afgeven. Geef hierbij tevens aan welke verplichte bewoordingen moeten worden gebruikt in de oordeelsparagraaf.

4b. Antwoordindicatie (10 punten)

Uit de controle van de opbrengsten uit eigen beurzen is gebleken dat er veel minder kaartjes voor de beurs zijn verantwoord dan in 2012 en 2013. Tijdens de beurs heeft het kassasysteem door blikseminslag geen kaartjes kunnen printen, waardoor de toegangscontrole niet goed heeft gefunctioneerd. De accountant heeft geen andere controlemogelijkheden om vast te stellen of de verantwoorde opbrengst wel volledig is verantwoord (**2 punten**). In deze situatie kan de accountant onvoldoende informatie verzamelen om een uitspraak te doen over de volledigheid van de opbrengsten. De oorzaak is de blikseminslag, dus is sprake van een objectieve verhindering (**2 punten**). De vraag of dit gevolgen heeft voor de af te geven verklaring hangt af van de materialiteit. Gezien de totale omzet zal het niet materieel of van diepgaande invloed zijn. Gezien het resultaat kan het wel van materiële invloed zijn (**2 punten**). In dat geval zal de accountant een verklaring met beperking afgeven (**2 punten**). De verplichte bewoordingen zijn "uitgezonderd voor de mogelijke gevolgen van" (**2 punten**).

Vraag 5 Kapitaalbelangen en consolidatie (30 minuten)

5a Geef met behulp van journaalposten (inclusief bedragen) aan op welke wijze CEG de mutaties in de post Deelnemingen in groepsmaatschappijen in de **enkelvoudige** jaarrekening 2014 heeft verwerkt. Geef bij afzonderlijke regels van de journaalpost aan of het een balanspost (B) of resultaatpost (R) is.

5a Antwoordindicatie (8 punten, per juiste journaalregel 1 ptn)

Deelnemingen in groepsmaatschappijen (B)	3.075.000
Aan Resultaat deelnemingen na belastingen (R)	3.075.000
(Aandeel in het resultaat deelnemingen over 2014)	

Deelnemingen in groepsmaatschappijen (B)	665.000
Aan Liquide middelen (B)	665.000
(Agio storting)	

Voorziening deelnemingen (B)	665.000
Aan Deelnemingen in groepsmaatschappijen (B)	665.000
(Vrijval voorziening i.v.m. bijstorting agio)	

Deelnemingen in groepsmaatschappijen (B)	1.848.000
Aan Reserve omrekeningsverschillen (B)	1.848.000

In de grondslagen voor de jaarrekening is vermeld dat CEG via haar dochtermaatschappijen twee 100%-deelnemingen in het buitenland bezit: één in de Verenigde Staten en één in China. De functionele valuta van beide deelnemingen is de Amerikaanse dollar (USD).

Van beide deelnemingen tezamen zijn, berekend op basis van grondslagen van CEG, de volgende gegevens beschikbaar (in USD):

Eigen vermogen per 1 januari 2014	18.000.000
Resultaat over 2014	<u>2.400.000</u>
Eigen vermogen per 31 december 2014	20.400.000

De valutakoersontwikkeling van de Euro ten opzichte van de US Dollar in 2014 is als volgt:

- 1 januari 2014	USD 1 = Euro 0,72
- 2014 gemiddeld	USD 1 = Euro 0,80

- 31 december 2014 USD 1 = Euro 0,82

5b Geef een controleberekening van het valutaomrekenverschil van € 1.848.000 dat in 2014 is toegevoegd aan de reserve omrekeningsverschillen

5b Antwoordindicatie (4 punten)

- EV 1-1-2014 USD 18.000.000 x (0,82 – 0,72)	1.800.000	(2 ptn)
- Resultaat 2014 USD 2.400.000 x (0,82 – 0,80)	<u>48.000</u>	(2 ptn)
1.848.000		

Uit de grondslagen voor de consolidatie blijkt dat CEG per 4 juli 2014 de resterende 25% van de aandelen van Events Company BV heeft overgenomen van de gemeente Tilburg.

5c Verklaar op basis van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving waarom de aankoop van de resterende aandelen van Events Company BV per 4 juli 2014 geen stapsgewijze overname is.

5c Antwoordindicatie (4 punten)

Volgens RJ 216 (RJ 216.204) (RJ hoeft niet genoemd te worden) wordt van een stapsgewijze overname gesproken indien er in twee of meer afzonderlijke transacties de beschikkingsmacht wordt verkregen. Deze beschikkingsmacht had CEG al voor 4 juli 2014. Het gaat in deze casus om de verkrijging van een minderheidsbelang bij een bestaand meerderheidsbelang. (par. 31.3.6 pag. 823 Deloitte 2015)(par. 24.5 pag. 763 EY 2015)
Conclusie: het is geen stapsgewijze overname.

5d In de geconsolideerde jaarrekening over het boekjaar **2013** is door CEG geen aandeel derden verantwoord onder het eigen vermogen terwijl CEG eind 2013 wél een integraal geconsolideerde niet-100% deelneming bezat. Geef op basis van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving een verklaring voor het ontbreken van de post Aandeel derden onder het eigen vermogen.

5d Antwoordindicatie (4 punten)

Indien de toerekenbare verliezen het minderheidsbelang in het eigen vermogen van de geconsolideerde maatschappij overtreffen (doorgaans is er dan sprake van een negatief eigen vermogen bij de deelneming). Alsdan komt het verschil, alsmede eventuele verdere verliezen volledig ten laste van de meerderheidsaandeelhouder, tenzij en voor zover de minderheidsaandeelhouder de verplichting heeft, en in staat is, om die verliezen voor haar rekening te nemen (RJ 217.508). In deze heeft CEG RJ 217.508 gevolgd en heeft voor het volledig negatief eigen vermogen een voorziening deelneming gevormd. Het belang derden is hiermee nihil geworden en wordt daarom niet getoond in de geconsolideerde jaarrekening over het boekjaar 2013. (par. 33.5.1 pag. 902 Deloitte 2015)(par. 23.8.5 pag. 722 EY 2015)

Vraag 6 Eigen vermogen en totaalresultaat (10 minuten)

De Raad voor de jaarverslaggeving schrijft een grote rechtspersoon als CEG voor dat een overzicht van het totaalresultaat in de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening moet worden opgenomen.

6a Geef één mogelijke reden waarom een overzicht van het totaalresultaat in de geconsolideerde jaarrekening moet worden opgenomen.

6a Antwoordindicatie (3 punten)

(Inleiding: De jaarrekening heeft als doel informatie te verschaffen over de financiële prestaties van de onderneming. De winst-en-verliesrekening draagt bij aan dit doel door het

weergegeven van baten en lasten gedurende een boekjaar. De wet- en regelgeving benoemt evenwel bepaalde baten en lasten die buiten de winst-en-verliesrekening mogen dan wel moeten worden gehouden, en die rechtstreeks in het eigen vermogen worden verwerkt.)

Kern: Teneinde een goed inzicht te geven in de door de onderneming geleverde prestaties in een boekjaar worden baten en lasten die zijn verwerkt in de winst-en-verliesrekening en baten en lasten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, in één samenvattend overzicht gepresenteerd; het overzicht van het totaalresultaat. (par. 24.1 pag. 653 Deloitte 2015)(par. 15.4.2 pag. 471 EY 2015, ook par. 20.4.1)

6b Stel voor CEG het overzicht van het totaalresultaat over boekjaar 2014 op.

6b Antwoordindicatie (3 punten)

Resultaat na belastingen, toekomend aan de rechtspersoon	3.292.000	1 ptn
Omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen in groepsmaatschappijen	<u>1.848.000</u>	1 ptn
Totaalresultaat van de rechtspersoon	5.140.000	1 ptn

Vraag 7 PI's (18 minuten)

In deel 1.2 van de casus zijn onder andere de volgende KSF-en geformuleerd:

- Optimale bezetting van de gebouwen en faciliteiten
- Bekend staan als duurzame organisatie

Gevraagd:

- Beschrijf voor de hierboven genoemde KSF-en per KSF een proces dat belangrijk is voor de realisatie van de KSF
- Formuleer per proces een prestatie-indicator waarmee het succes van het presteren van CEG zou kunnen worden gemeten en geef hierbij aan welke norm kan worden gehanteerd
- Motiveer waarom de door u beschreven indicator relevant is.

Gebruik hierbij de volgende opzet:

KSF: Optimale bezetting van de gebouwen

Proces:

PI:

Motivatie:

KSF: Bekend staan als duurzame organisatie

Proces:

PI:

Motivatie:

Antwoordindicatie vraag 7

Voorbeelden van mogelijke antwoorden (12 punten, 1 voor het proces, 3 voor een goede indicator met norm en 2 voor de motivatie)

KSF 1	Optimale bezetting van de gebouwen
Proces	Acquisitie van klanten voor de organisatie van beurzen en evenementen
PI	1) % nieuw aangebrachte klanten of beurzen/evenementen t.o.v. vorig jaar en t.o.v. de begroting (bijvoorbeeld streven naar groei van 5%)

	Of 2) bezettingsgraad van de zalen behaald met verhuur van zalen ten opzichte van vorig jaar
Motivat	Bij 1. Hoe meer klanten hoe hoger de bezettingscijfers zullen zijn. Hoe meer evenementen hoe groter de bezetting. Bij 2. De bezettingsgraad meet de mate waarin de gebouwen en zalen bezet zijn.
Proces	Inspanning die wordt verricht door aandeelhouders, managers of commissarissen om evenementen en trekpleisters naar Amsterdam en omgeving te krijgen, wegen te verbeteren, meer of betere hotels.
PI	Te meten als: Betere bereikbaarheid van de stad te meten in aantal minuten vanaf vaste punten, % minder files rondom de stad Groei in trekpleisters in de omgeving, % groei in hotelfaciliteiten etc.
Motivat	Door goede bereikbaarheid van CEG en aanbieden van genoeg vertier in de omgeving zijn organisatoren van beurzen eerder geneigd een beurs of evenement te organiseren bij CEG. Dit kan worden gestimuleerd door contacten met de "buitenwereld" van het managementteam, aandeelhouders en commissarissen. (Keuze van aandeelhouders en commissarissen) Dit is goed voor de bezetting.
KSF 2	Bekend staan als duurzame organisatie
Proces	Personeelsbeleid uitgevoerd door de afdeling HRM
PI	% ziekteverzuim t.o.v. voorgaande jaren en begroot % tevreden medewerkers t.o.v. voorgaande jaren en begroot
Motivat	Door goed en eerlijk vastgesteld en uitgevoerd personeelsbeleid voelen medewerkers zich meer gewaardeerd en gehoord en zullen er minder zieke werknemers zijn.
Proces	Stimulering van gasten om te komen met openbaar vervoer en stimulering van de bereikbaarheid van het congres- en evenementencentrum door de directie, aandeelhouders en commissarissen.
PI	% van de gasten dat met het openbaar vervoer naar het congrescentrum komt ten opzichte van voorgaande jaren en begroot.
Motivat	Openbaar vervoer is over het algemeen beter dan vervoer met eigen auto.
Proces	Inkopen van horecaproducten: geen plastic bestek en borden, goede planning van de inkopen (afgestemd op de verwachte verkopen)
PI	% afval gemeten als aantal kg afval en opzichte van de ingekochte kg-en ten opzichte van voorgaande jaren en begroot % evenementen van het totale aantal evenementen waarbij wegwerpeetgerei wordt gebruikt ten opzichte van voorgaande jaren en begroot
Motivat	Weggoeien van voedsel en gebruik van wegwerp eetgerei wordt in het algemeen niet gezien als duurzaam.

Vragen en uitwerkingen CEG Middag

Vraag 1 Kasstroomoverzicht (15 minuten)

Het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2014 van CEG is nog in bewerking en ontbreekt vooralsnog in de beschikbare conceptjaarrekening 2014 van CEG. Bij de controller bestaan op dit moment nog twijfels over de berekening en presentatie van enkele posten in

het kasstroomoverzicht, te weten over de invulling van het middelenbegrip en over de post Betaalde belastingen.

CEG besluit uiteindelijk om bij het opstellen van het geconsolideerde kasstroomoverzicht het bankkrediet tot het middelenbegrip te rekenen.

1a Zet de omstandigheid uiteen waarin het aanvaardbaar wordt geacht om de kortlopende schulden aan kredietinstellingen c.q. bankkrediet als onderdeel van het middelenbegrip te beschouwen.

1a Antwoordindicatie (3 punten)

Het wordt aanvaardbaar geacht om het bankkrediet tot het middelenbegrip te rekenen indien debetsaldi op bankrekeningen een integraal onderdeel vormen van het cash management en deze saldi ook direct opeisbaar zijn. (par. 25.3.1 pag. 661 Deloitte 2014)(par. 22.2.1 pag. 663 EY 2015)

1b Geef een alternatieve rubricering van veranderingen in het bankkrediet in het geconsolideerde kasstroomoverzicht die aansluit op de invulling van het middelenbegrip door de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving

1b Antwoordindicatie (3 punten)

Kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De controller berekent ten behoeve van het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2014 de post Betaalde belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening op € 1.135.000. Dit bedrag komt niet overeen met de post Belastingen op resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening ad € 902.000 in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2014.

1c Geef drie mogelijke verklaringen (zonder bedragen) voor het verschil tussen de post belastingen in het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2014 en de post belastingen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2014.

1c Antwoordindicatie (5 punten, 3 juist = 5 ptn, 2 juist = 3 ptn, 1 juist = 1 ptn)

Mogelijke verklaringen voor verschil tussen betaalde belastingen en belastinglast

- mutatie belastinglatentie
- mutatie verschuldigde vennootschapsbelasting
- deconsolidatie Events Company in 2014 v.w.b. verschuldigde belasting
- omrekenverschillen bij groepsmaatschappijen in de VS en in China

Hoe controleert de accountant de balanspost langlopende schulden? Werk in uw antwoord de volgende onderdelen van het controleplan uit.

- Doelstelling
- Cijferbeoordeling
- Gegevensgerichte controlewerkzaamheden.

Antwoordindicatie (10 punten)

- Doelstellingen **(2 punten)**

Volledigheid van de post langlopende schulden

Bestaan van de langlopende schulden

Waardering van de langlopende schulden

Presentatie en toereikende toelichting in de balans

- Cijferbeoordeling (2 punten)

Verhouding betaalde interestlasten in relatie tot de langlopende schulden

De hoogte van de post leningen en aflossing in relatie tot vorig jaar

- Gegevensgerichte controlewerkzaamheden (6 punten)

De accountant controleert aan de hand van de afgesloten contracten of de langlopende schulden in de jaarrekening juist en volledig zijn opgenomen.

De accountant controleert de volledigheid van de post langlopende schulden aan de hand van de geboekte interestlasten

Aan de hand van de kadastrale en hypothecaire recherche controleert de accountant of de leningen juist en volledig zijn opgenomen.

De accountant controleert aan de hand van de afgesloten lening overeenkomsten of de balanspost juist en volledig is toegelicht. Met name controleert de accountant of de looptijd, het rentepercentage en de afgegeven zekerheden juist en toereikend zijn toegelicht

De accountant controleert tevens of de aflossingen voor het komende jaar onder de kortlopende schulden zijn verantwoord

Ten aanzien van de overige schulden (afkoopsom gemeente) controleert de accountant of de afboeking juist is verwerkt in de winst-en-verliesrekening en dat de oprenting tegen het juiste rentepercentage is opgeboekt (conform de voorwaarden van het contract)

In de bevestiging bij de jaarrekening laten bevestigen dat alle relevante informatie over de langlopende schulden in de jaarrekening zijn opgenomen.

Vraag 3 Vraag AO/IC rond de verhuur van zalen en ruimtes (52 minuten)

Beschrijf voor organisatie van evenementen voor derden de AO/IC rond de volledigheid van de opbrengsten uit verhuur van zalen en multifunctionele ruimtes door de onderstaande vragen uit te werken:

- a. Geef de typologie en drie belangrijke steunpunten ofwel aanknopingspunten voor de volledigheid van de opbrengsten.
- b. Welke controletechnische functiescheiding (tussen welke activiteiten) is belangrijk in het kader van de volledigheid van de opbrengsten uit hoofde van zalenverhuur? Geef daarbij aan welke afdeling/functionaris de activiteiten uitvoert.

Noem zes activiteiten en de daarbij behorende afdeling/functionaris.

- c. Maak een procesbeschrijving van de reservering van de zalen en ruimtes inclusief het afgeven van offertes, afsluiten van contracten en facturering van de eerste termijn. Met annuleringen hoeft hierbij geen rekening te worden gehouden.

Verwerk in de procesbeschrijving minimaal 4 application controls die in het proces kunnen worden opgenomen.

- d. Geef zes verbandscontroles ter controle op de volledigheid van de opbrengsten uit hoofde van zalenverhuur. Geef daarbij aan welke vastleggingen (in de modules of in de financiële administratie) met elkaar worden afgestemd.

Antwoordindicatie AO/IC rond de verhuur zalen en ruimtes (33 punten)

- a. De activiteit zalenverhuur valt onder de typologie is beschikbaar stellen van ruimten met specifieke reservering. (2 punten)

Belangrijke steunpunten voor de volledigheid van de opbrengsten zijn:

- de capaciteit aan zalen en
- de contracten met de klanten van de verhuurde zalen
- het reserveringsbestand en

- de registratie van de door F & A uitgevoerde leegstandscontrole
(3 x 1 punt)

b. De **functiescheiding** tussen **(6 punten, 0,5 punt per goede activiteit, 0,5 voor de juiste afdeling/functionaris)**:

- aankoop van capaciteit/ beslissing tot investering in uitbreiding en ingebruikname (Directeur / managementteam met goedkeuren van RvC);
- de capaciteitsregistratie in het ERP-systeem / reserveringenbestand (administratie);
- afsluiten van contracten voor de verhuur (Commercie, planning en calculatie)
- verwerking van de reserveringen (afdeling Beheer van het reserveringssysteem);
- de registratie van de capaciteitsbenutting (Afdeling Zalenbeheer en Schoonmaak);
- de leegstandscontrole (F&C);
- autorisatie verhuurtarieven en contracten (Directeur);
- facturering en incasso (afdeling Facturering en incasso);
- registratie van de transacties (administratie / geprogrammeerd);
- autorisatie van annuleringsbetalingen (Hoofd Commercie, planning en calculatie)
- Controle op de volledige en juiste verwerking van de transacties (F&C).

c.

Proces met application controls bij het proces reservering van de zalen en ruimtes inclusief het afgeven van offertes, afsluiten van contracten en facturering van de eerste termijn inclusief minimaal 4 application controls die in het proces kunnen worden opgenomen **(16 punten, ongeveer 1 punt per regel waarvan 4 punten voor de applicationcontrols)**:

- Logische toegangsbeveiliging op de reserveringsmodule, de offertemodule, de contractenmodule en de factureringsmodules
- Klant doet een aanvraag tot het huren van een zaal of ruimte voor één of een aantal dagdelen bij de afdeling Commercie, planning en calculatie
- Commercie, planning en calculatie controleert beschikbaarheid (kan ook geprogrammeerd) in het zalen- en ruimtebestand en registreert aanvraag in de reserveringen-module (status voorlopige reservering)
- Commercie, planning en calculatie controleert de kredietwaardigheid van de klant
- Via een geprogrammeerde koppeling met het prijzenstambestand worden de huurprijzen bekend aan de medewerker van Commercie, planning en calculatie
- Commercie, planning en calculatie maakt een offertecalculatie voor de klant in de offerte-module als de zaal beschikbaar is; registratie in de offerte-module of bericht aan de klant dat geen geschikte zalen beschikbaar zijn
- In de offertemodule moeten verplicht door de module vaste velden worden gevuld
- Geprogrammeerd worden de klantgegevens gecontroleerd. Bij bestaande klanten m.b.v. de klantenmodule en bij nieuwe klanten door koppeling van postcodes aan straatnamen en huisnummers. Automatische koppeling met gegevens KvK etc.
- Autorisatie van de offertecalculatie door de directeuren conform directierichtlijnen
- Commercie, planning en calculatie registreert het al of niet doorgaan van de transactie in de reserveringen-module (statuswijziging naar facturering eerste termijn)
- Als de transactie doorgaat stelt Commercie, planning en calculatie een contract op, dit wordt na ondertekening door de klant opgeslagen in het contractenbestand
- Ook in de contractenmodule moeten verplichte velden worden ingevuld en worden de gegevens uit de offerte automatisch overgenomen
- Factureringsmodule produceert op basis van de contractgegevens geprogrammeerd de eerste termijnfactuur
- Commercie, planning en calculatie zorgt voor verzending van de factuur via mail of post
- Geprogrammeerde controle op tijdige betaling van de eerste termijn

- Controle op incasso van de eerste termijn voor reservering definitief wordt (vervallen voorlopige reservering)
- Controle door F & A op aansluiting van de reserveringen op de offertes: juiste zalen, tarieven en autorisatie.

d. Verbandscontroles (maximaal 6 punten, 1 punt per verband)

- aantal zalen begin boekjaar in de capaciteitsmodule +/- door directie geautoriseerde capaciteitsmutaties/ directienotulen = beschikbaar aantal zalen in de capaciteitsmodule
- beschikbaar aantal zalen x dagdelen volgens de capaciteitsmodule = beschikbaar aantal dagdelen per zaal in de reserveringsmodule /database ERP
- beschikbaar aantal dagdelen per zaal -/- (leegstand en annuleringen) = verhuurd aantal dagdelen per zaal = opboeking reserveringsmodule
- te factureren volgens contractenmodule (reserveringsfactuur 50%) = opboeking vooruitontvangen termijnen in de financiële module
- Na levering van de prestatie: verantwoorde huuropbrengsten per zaal = afboeking vooruitontvangen termijnen (reserveringsfactuur 50%) + debiteurenopboeking (slotfactuur 50%)
- Bedrag aan geaccepteerde annuleringen volgens annuleringsmodule (> 3 maanden) = afboeking reserveringsmodule = afboeking vooruitontvangen termijnen onder aftrek van gemaakte kosten volgens de evenementenmodule
- Gemaakte kosten volgens evenementenmodule voor geannuleerde evenementen = omzet annuleringen
- Aantal annuleringen < 3 maanden vóór verhuurdatum volgens de capaciteitsmodule = afboeking reserveringsmodule = annuleringen volgens de annuleringsmodule < 3 maanden
- Bedrag aan annuleringen < 3 maanden volgens reserveringsmodule = afboeking vooruitontvangen termijnen = omzet annuleringen
- In rekening gebrachte annuleringskosten (gemaakte kosten) volgens capaciteitsmodule / annuleringenmodule = gemaakte kosten volgens de evenementenmodule = gefactureerde bedragen volgens factureringsmodule = opboeking debiteuren
- afboeking debiteuren = ingaande geldbeweging (rekening houdend met de geaccepteerde annuleringen).

Vraag 4 VGBA (23 minuten)

In deel 3 van de casus is vermeld dat CEG een offerteprocedure heeft uitgeschreven voor de controle van de boekjaren 2015 tot en met 2018.

- Geef op grond van de VGBA een gemotiveerde en gestructureerde beschouwing over het aanvaardbaar zijn van offrenen beneden het huidige declaratiebedrag van € 80.000.
- Het feit dat de offerteprocedure voor de accountantscontrole van de jaarrekening van de boekjaren 2015 tot en met 2018 eind 2014 is opgestart vormt een bedreiging van de fundamentele beginselen.

Geef gemotiveerd aan welk fundamenteel beginsel wordt bedreigd voor de uitvoering van de eindcontrole van de jaarrekening 2014 door De Goede Accountants en geef aan welke bedreigingen ontstaan. Geef vervolgens één maatregel om de bedreigingen te voorkomen.

Antwoordindicatie VGBA

- (10 punten)

Situatie: De Goede Accountants wil offereen beneden de huidige declaratie voor de controle van de jaarrekening.

Fundamentele beginselen: Kan DGA nog wel vakbekwaam en zorgvuldig te werk gaan als de declaratie omlaag gaat, dus kunnen voor dat bedrag nog wel alle benodigde werkzaamheden worden uitgevoerd? VGBA art. 14, vakbekwaamheid en zorgvuldigheid is in het geding.

Bedreiging: Eigen belang, DGA wil immers graag de cliënt behouden.

Beoordelen: Wat zal een redelijk en goed geïnformeerde derde hiervan vinden?

Waarschijnlijk ziet de derde dit als een reële bedreiging, van niet te verwaarlozen betekenis.

Mogelijke waarborgen: DGA moet een goede onderbouwing kunnen leveren voor het lagere bedrag. Uit de urenbegroting moet blijken dat de controle voor het lagere bedrag kan worden uitgevoerd, of de tarieven moeten zijn verlaagd.

Conclusie: Mits de onderbouwing klopt zou het kunnen dat De goede Accountants offreert beneden de huidige prijs van €80.000. De redelijk en goed geïnformeerde derde zal dit misschien wel vreemd vinden. De schijn van onzorgvuldig werken wordt gewekt.

Documenteren: De onderbouwing van de offerte.

b (6 punten)

Het fundamentele beginsel Objectiviteit wordt bedreigd omdat DGA wellicht minder kritisch zal zijn bij de controle van de jaarrekening 2014 om de cliënt te vriend te houden. **(2 punten)**

De accountant heeft een eigen belang en voelt wellicht een zekere intimidatie. Als de accountant al te kritisch is zal CEG misschien sneller kiezen voor een andere accountant. **(1 punt)**

Mogelijke waarborg: Mevrouw Goetzang van DGA kan de controle laten reviewen door een collega van DGA of misschien zelfs door een accountant van een andere accountantsorganisatie. **(3 punten)**

Vraag 5 Belastingen (13 minuten)

5a Geef in de vorm van een journaalpost (inclusief bedragen) de wijze waarop CEG de belasting naar de winst heeft verwerkt in haar geconsolideerde jaarrekening 2014. Geef bij afzonderlijke regels van de journaalpost aan of het een balanspost (B) of resultaatpost (R) is.

5a Antwoordindicatie (3 punten, 1 punt per juiste journaalregel incl. bedrag)

Belastingen op resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (R)	902.000
Belastinglatentie (B)	1.267.000
Aan Kortlopende schulden: vennootschapsbelasting (B)	2.169.000

(kortlopende schulden = sluitpost)

In de toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening neemt CEG voor boekjaar 2014 onder Belastingen een aansluitingsoverzicht op waarin het verband wordt gelegd tussen de belastinglast in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening (effectieve belastingdruk) van € 902.000 en de belastinglast op basis van het commerciële resultaat (nominale belastingdruk) ad € 1.017.000.

5b Bereken voor boekjaar 2014 in procenten de nominale belastingdruk op basis van het commerciële resultaat voor belasting.

5b Antwoordindicatie (3 punten g/f)

$1.017 / 3.977 \times 100\% = 25,6\%$.

Veronderstel dat het in Nederland geldende tarief vennootschapsbelasting voor 2014 25% bedraagt.

5c Geef voor de specifieke situatie van CEG over 2014 een verklaring voor het verschil tussen het in vraag 5b bedoelde percentage nominale belastingdruk en het in Nederland geldende tarief vennootschapsbelasting van 25%.

5c Antwoordindicatie (3 punten)

Het verschil tussen de nominale belastingdruk van 25,6% en het in Nederland geldende tarief vennootschapsbelasting van 25% betreft de afwijkende belastingtarieven in Amerika en China; zie consolidatiegrondslagen. De financiële gegevens van deze 100%-deelnemingen worden integraal in de geconsolideerde jaarrekening van CEG opgenomen.

Vraag 6 Frauderisico's (14 minuten)

Geef twee aanwijzingen uit de casus die een verhoogd risico op fraude kunnen opleveren gelet op de in NV COS 240 genoemde kenmerken van fraude. Geef ter motivering van het antwoord invulling aan de drie kenmerken volgens de fraudedriehoek zoals omschreven in alinea A1 van NV COS 240.

Antwoordindicatie vraag 6 (9 punten, 6 x 1,5 punten voor AAA en BBB)

NV COS 240 alinea A1 spreekt van een vergrote kans op fraude bij stimulans of druk om te frauderen, bij een waargenomen gelegenheid en bepaalde argumenten ter rechtvaardiging van het plegen van fraude.

Druk

- A. De solvabiliteit van CEG per 31 december 2014 ligt dicht in de buurt van de door de bank vereiste solvabiliteit (40%).
- B. CEG wil graag een bezettingsgraad tonen die hoger is dan het gemiddelde in de branche.

Rationalisatie

- A De leningen zijn pas net door de bank verstrekt en dat is een intensief proces geweest. Dit proces wenst de directie van CEG niet op korte termijn opnieuw te doorlopen.
- B Succes trekt aan: CEG wil graag een hogere bezetting laten zien. Dit trekt klanten.

Gelegenheid

- A De directie van CEG heeft de gelegenheid om interne beheersmaatregelen te doorbreken.
- B Problemen met het ERP-systeem. / blikseminslag

Vraag 7 Financieringsafspraken en dividendbeheer (18 minuten)

Met de bankiers zijn kredietovereenkomsten afgesloten waarin de volgende financiële convenanten zijn afgesproken:

- Solvabiliteit (eigen vermogen t.o.v. totaal vermogen) > 40%
- EBITDA (resultaat voor interest, belasting en afschrijvingen) > € 17,5 mln

Jaarlijks dient op peildatum 31 december aan deze voorwaarden te zijn voldaan.

7a Bepaal of CEG voor boekjaar 2014 aan de financiële convenanten met de banken heeft voldaan.

7a Antwoordindicatie (4 punten)

Solvabiliteit eind 2014

$$77.714.000 / 189.926.000 \times 100\% = 40,9\% \text{ (1 ptn)}$$

EBITDA boekjaar 2014

Bedrijfsresultaat 7.078.000
Afschrijving immateriële en materiële vaste activa 15.323.000
22.401.000 (2 ptn)

Conclusie: Zowel de solvabiliteit ligt boven de afgesproken minimumwaarde van 40% als ook de EBITDA ligt boven de afgesproken minimumwaarde 17.500.000. (1 ptn)

Voor de boekjaren 2014 tot en met 2019 zal de algemene vergadering naar verwachting het nieuwe dividendbeleid gaan goedkeuren. Details van dit beleid zijn opgenomen in de casus bij onderdeel 1.3 Recente ontwikkelingen. Conform het nieuwe dividendbeleid is de algemene vergadering voornemens om over boekjaar 2014 een dividenduitkering van € 2.240.000 uit te keren en ter goedkeuring voor te leggen aan de directie van CEG.

7b Toets aan de hand van de wettelijke voorschriften van de flex-BV-wetgeving of de voorgestelde dividenduitkering over 2014 geoorloofd is. Besteed in uw antwoord **onder meer** aandacht aan de financiële positie en winstgevendheid. Kwantificeer zoveel mogelijk uw antwoorden.

7b Antwoordindicatie (8 punten)

Door de aanwezigheid van een wettelijke reserve omrekenverschillen voert CEG eerst een balanstest uit. Deze toets bepaalt het maximaal uit te keren bedrag.

Balanstest (2 ptn)

Eigen vermogen) 77.714.000
Niet uitkeerbaar: wettelijke reserve omrekenverschillen - 7.212.000
Maximaal uitkeerbaar (in principe) 70.502.000

Vervolgens bepaalt het bestuur of de vennootschap na uitkering van het voorgestelde dividend nog kan voldoen aan haar opeisbare verplichtingen. Bij deze zogenoemde uitkeringstest betreft het bestuur de financiële positie en winstgevendheid van de onderneming alsmede de verwachte ontwikkelingen in de komende jaren.

Financiële positie (2 ptn)

CEG voldoet op peildatum 31 december 2014 aan de solvabiliteitseis van de banken: 40,9% werkelijk t.o.v. 40% minimumeis. Effectuering van de voorgestelde dividenduitkering van 2.240.000 zou de solvabiliteit eind 2014 (verder alles gelijkblijvend) verlagen tot 40,2% $[(77.714.000 - 2.240.000) / (189.926.000 - 2.240.000) \times 100\%]$.

Eind 2014 zijn de beschikbare liquide middelen weliswaar niet toereikend, maar belangrijker is of de onderneming op moment van daadwerkelijke uitkering wél over het vereiste bedrag kan beschikken.

Winstgevendheid (2 ptn)

EBITDA over boekjaar 2013 bedroeg 21.729.000 (5.964.000 + 15.765.000), eveneens ruimschoots boven de minimumeis van de banken. Over boekjaar 2014 bedraagt EBITDA 22.401.000, dus licht toenemend.

Uitkomst uitkeringstest en balanstest (2 ptn)

Op grond van de beschikbare gegevens, en onder voorwaarde van een positieve uitkomst van een beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, zal het bestuur haar goedkeuring verlenen aan de voorgestelde dividenduitkering over 2014 van 2.240.000.

OAT 2016-06-07 Lectus BV

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Lectus BV

1.1 Algemeen

In 1889 werd aan Jan Peter Lectus door een ziekenhuis in Assen gevraagd om een hygiënisch bed te ontwikkelen. Met behulp van zelf ontwikkelde machines slaagde hij er in om de eerste spiraalmatras in Nederland te vervaardigen. De matras werd een daverend succes en in de 126 jaar die volgde is Lectus BV als fabrik van spiraalmatrassen uitgegroeid tot een fabrikant van complete slaapsystemen. Het assortiment van Lectus BV bestaat uit matrassen, boxsprings, bedombouwen, bedkasten en accessoires in diverse variaties: lengtes, breedtes, diktes, kleuren etc.. Het assortiment wordt geheel in eigen huis vervaardigd. Het produceren van slaapsystemen met de hoogste kwaliteitsnormen is dan ook de belangrijkste doelstelling van Lectus BV. Henk Lectus is inmiddels de vierde generatie die aan het hoofd staat van het familiebedrijf. Het bedrijf wordt geleid door een driehoofdige directie: naast Henk zijn een directeur Finance en Control en een directeur interne organisatie benoemd. Onder de directeur interne organisatie vallen alle afdelingen die betrekking hebben op de productie: Productie, Bedrijfsbureau en Kwaliteitscontrole, Logistiek en Automatisering en ICT. Henk heeft, naast de algemene leiding, ook Verkoop en Human Resources als aandachtsgebieden. Ter ondersteuning van de directievoering is een Raad van Commissarissen benoemd, bestaande uit vier leden. Zij vervullen hun rol gebaseerd op de 'Code Tabaksblat'.

Door de jaren heen is Lectus BV sterk gegroeid en zijn meerdere kantoren en productielocaties geopend. Lectus BV kent al tientallen jaren een wettelijke controleplicht. Om de groei-doelstelling verder vorm te geven en tot een meer efficiënte productie te komen is besloten om tot totale centralisatie over te gaan en alle vestigingen over te brengen naar één centrale locatie. In 2015 is deze verhuizing en centralisatie naar Lelystad afgerond. Vrijwel alle andere terreinen en gebouwen die verdeeld waren over Nederland zijn afgestoten. Tegelijkertijd met de centralisatie in Lelystad heeft Lectus BV een hypermoderne productiefaciliteit in gebruik genomen, waardoor versneld gewerkt kan worden aan het realiseren van de hoogste kwaliteitsnormen zoals hiervoor vermeld.

In Lelystad zijn vier productierobots in gebruik genomen. Met deze nieuwe productierobots kunnen vaste en verstelbare bedbodems en ook matrassen in verschillende variëteiten achter elkaar geproduceerd worden zonder kostbare in- en omsteltijden. Als resultaat hiervan zijn de voorraden grond- en hulpstoffen verder verlaagd. Door alle genomen maatregelen op meerdere onderdelen van de bedrijfsvoering zijn kostenbesparingen gerealiseerd.

1.2 Missie, visie en doelstellingen

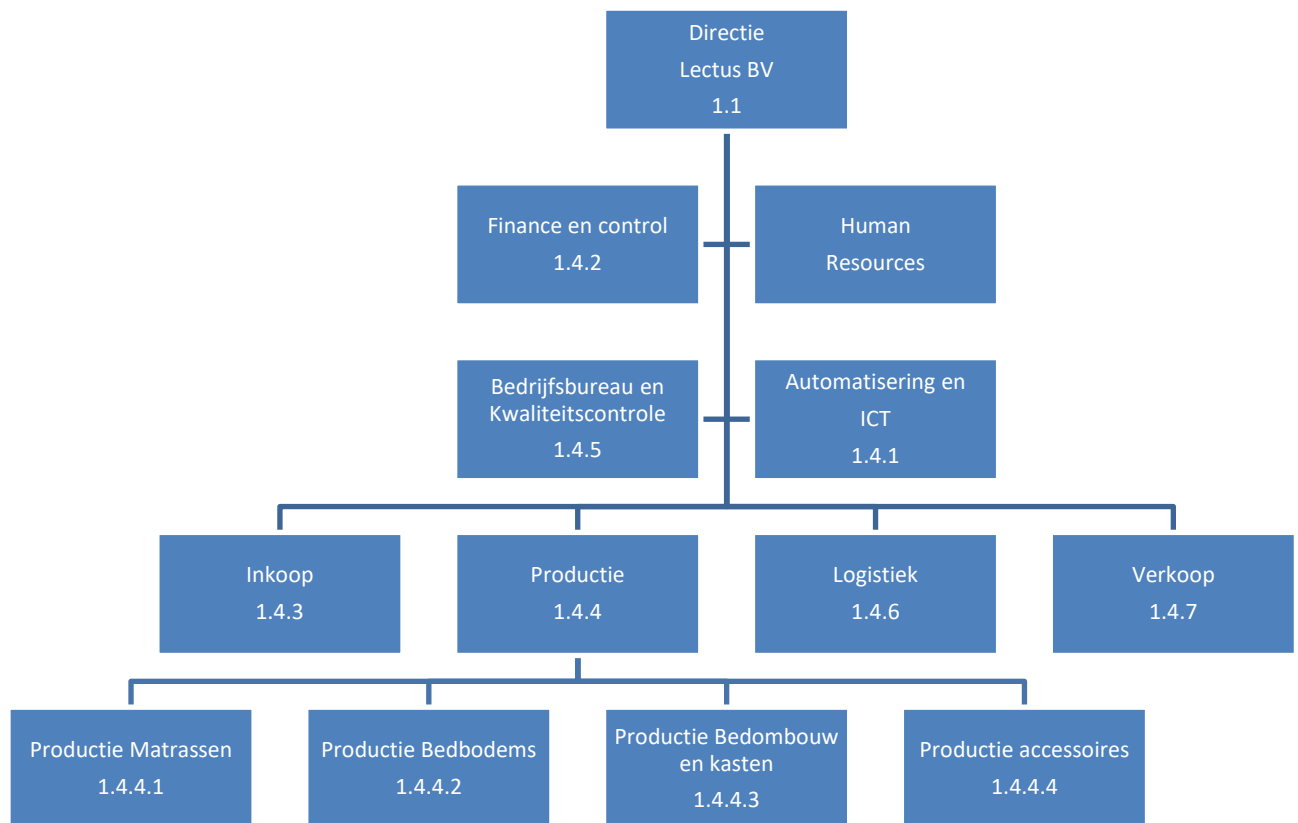
Lectus BV is door de kwaliteit die zij levert gepositioneerd als een A-merk-: een productiebedrijf dat uitgroeide tot dé beddenspecialist en marktleider in de Benelux, met een groot verkoopnetwerk in Europa. Ook vindt verkoop als exclusief merk over een groot deel van de wereld plaats. Lectus BV staat voor premium kwaliteit en duurzaamheid. Daarnaast richt Lectus BV zich steeds meer op de zakelijke markt, door de verkoop van complete slaapsystemen aan hotels en vakantieparken. Alles wordt gedaan vanuit de slogan: *Lectus geeft RUST*.

De visie van het management heeft zich vertaald in de volgende doelen met de bijbehorende doelstellingen:

- een slaapsysteem van Lectus BV is een kwaliteitsproduct waar klanten graag op (blijven) slapen;
- het zo klein mogelijk houden van het magazijn in omvang, vermogensbeslag en personele bezetting. Doelstelling is een reductie van de voorraden grond- en hulpstoffen binnen Lectus BV met € 200.000 ten opzichte van 2014;
- het op alle mogelijke fronten efficiencyverbeteringen realiseren met als doelstelling de doorlooptijd van de productie van een slaapsysteem te verkorten van vier weken naar maximaal vijf dagen;
- de activiteiten zo duurzaam mogelijk uitvoeren door de gebruikte energie met 20% te reduceren;
- een omzetgroei te realiseren op middellange termijn (3-5 jaar). Doelstelling daarbij is in een krimpende mondiale markt te groeien naar een omzet van 100 miljoen euro per jaar.

1.3 Organogram Lectus BV

De interne organisatie van Lectus BV is gericht op het zo efficiënt mogelijk kunnen produceren en verkopen van de producten. De organisatie is ingericht volgens de traditionele lijn-staf organisatie, zoals weergegeven in het hiernavolgende organogram:

Figuur 2 Organogram Lectus BV. Cijfers verwijzen naar de respectievelijke paragraafnummers.

1.4 Beschrijving organisatie Lectus BV

1.4.1 Automatisering en ICT

Op de nieuwe productielocatie in Lelystad is ook het nieuwe Lectus LIPS systeem in gebruik genomen. LIPS staat voor: Lectus Integrated Performance System. In dit systeem is de totale bedrijfsvoering van Lectus BV geïntegreerd. Niet alleen de voorraadadministratie en financiële administratie zijn hierin opgenomen, maar ook de totale bedrijfsvoering. Met betrekking tot de productie gaat het om alle aspecten die relevant zijn voor de productie: van ontwerp tot reservering van de benodigde materialen evenals de aansturing van de productierobots. Tot nu toe is het altijd zo geweest dat Lectus BV de machines in eigen beheer heeft ontworpen en gebouwd. Voor deze nieuwe productiemethode is echter samengewerkt met een IT leverancier en een leverancier en ontwerper van productierobots.

1.4.2 Finance en control

De afdeling Finance en control wordt aangestuurd door de financieel directeur. De afdeling voert de totale financiële administratie en levert de maandelijkse managementrapportages aan. Ook voert de afdeling de salarisadministratie. Daarnaast houdt zij alle contracten bij: zowel de inkoop- als de verkoopcontracten. De financiële administratie is geheel geïntegreerd in LIPS.

1.4.3 Inkoop

Door de verregaande integratie van de productie en daarnaast het produceren op order kan Lectus BV toe met een relatief kleine voorraad onderdelen en gereed product. Tevens is met de invoering van LIPS bij de grote leveranciers van de grondstoffen bedongen dat de voorraden pas afgenomen en betaald behoeven te worden, zodra deze in productie zijn genomen. Met geselecteerde leveranciers zijn raamcontracten gesloten waarin alle leveringsvoorwaarden zijn opgenomen. Deze voorwaarden zien vooral toe op aspecten als leverbetrouwbaarheid, duurzaamheid en kwaliteit van de (ingekochte) producten. Bij het adequaat nakomen van deze eisen door een leverancier wordt, overeenkomstig het leveringscontract, een bonus verstrekt. De directeur interne organisatie tekent de contracten en autoriseert de betalingen.

De leveranciers kunnen zelf inloggen in het LIPS systeem en kunnen zowel de economische als de technische voorraadpositie vaststellen. Zodra voorraden beneden het contractueel afgesproken (economische) voorraadniveau komen, worden door de leveranciers de voorraadaanvullingen in bestelling genomen en vervolgens in consignatie geleverd. Dit gebeurt zonder tussenkomst van de afdeling inkoop. Er wordt wereldwijd ingekocht.

1.4.4 Productie

Met de nieuwe productlijn, waarin alle onderdelen modulair zijn opgebouwd, is Lectus BV in staat om het productieproces in te richten naar een klantorder gestuurde productie, waarbij in principe meerdere varianten en maten kunnen worden geproduceerd. Direct gevolg hiervan is een verdere verlaging van de voorraden en besparing van de productiekosten. Om de in- en omsteltijden in het

productieproces zo kort mogelijk te houden, is het proces zodanig ingericht dat gedurende de dag van brede naar smalle bedden wordt gewerkt (van 160 naar 80 cm breed). Het streven naar het aanhouden van lage voorraden houdt in dat de, voor de productie van de slaapsystemen, benodigde componenten door de leverancier worden aangevoerd, zodra er een signaal uit LIPS aan de leverancier wordt verstuurd.

Binnen de afdeling Productie is een viertal afdelingen te onderkennen, met ieder een eigen productierobot, waar de volgende onderdelen worden geproduceerd:

- matrassen;
- bedbodems;
- bedombouwen en kasten;
- accessoires.

1.4.1 Productie matrassen

Binnen de afdeling matrassen worden 6 soorten matrassen in diverse uitvoeringen voortgebracht. Deze matrassen vallen in het duurdere segment van de markt. Bij de productie wordt, naast de wensen van klanten, rekening gehouden met de combinatie van het speciaal door Lectus BV ontwikkelde latex en het aantal comfortzones en veren per matras.

1.4.2 Productie bedbodems

Binnen de afdeling bedbodems worden de spiraalbodems vervaardigd. De spiralen zijn geschikt voor bijna elk slaapsysteem en verkrijgbaar in verschillende formaten. Er worden 3 typen gemotoriseerde verstelbare bodems voortgebracht, 1 handmatig verstelbare en 1 vlakke spiraalbodem.

1.4.3 Productie bedombouw en kasten

Binnen deze afdeling worden 3 modellen voortgebracht, die alle modulair zijn op te bouwen en die variëren van een- tot tweepersoons. De hoogte, kleur, maat en materiaalgebruik van zowel het bed als het hoofdbord kunnen naar smaak worden gekozen. Het is zelfs mogelijk een tweepersoons slaapsysteem in een deelbare variant te produceren. De bijbehorende kasten worden in diverse groottes, dieptes en hoogtes geproduceerd, steeds passend bij de bedombouw qua kleur- en materiaalgebruik.

1.4.4 Productie accessoires

Deze afdeling produceert verschillende accessoires in meerdere varianten. Er wordt gewerkt met standaardmaten, maar er kan ook met klantwensen rekening worden gehouden. De accessoires omvatten onder meer bedlampen, ladegrepen, spiegels etc..

Per dag krijgen de operators van de productieafdelingen de ingeplande productieorders via een werkstation aangeleverd. Ieder werkstation is voorzien van een beeldscherm, waarop de details per order worden weergegeven. De operator hoeft alleen de onderdelen van het betreffende segment in de mallen te leggen, zoals dat op het beeldscherm wordt aangegeven, waarna de productie van de

opdracht door de productierobots wordt uitgevoerd. Door deze wijze van werken is de kwaliteit van de productie van bedden binnen Lectus BV met een hoge mate van betrouwbaarheid te realiseren.

Binnen de afdeling Productie wordt gewerkt met 150 medewerkers, die flexibel worden ingeroosterd. Een werkdag beslaat zes tot tien uur. Indien er veel bestellingen zijn, wordt een werkdag verlengd en in rustige tijden juist verkort. Eén week van tevoren krijgen de werknemers inzicht hoe zij zijn ingeroosterd voor de volgende week. Er wordt gebruik gemaakt van een tweeploegendienst, zodat altijd voldoende werknemers beschikbaar zijn en dagelijks minimaal 12 uur geproduceerd kan worden in rustige tijden en 20 uur in drukke tijden. Afhankelijk van de inzet worden extra uren als overuren uitbetaald.

1.4.5 Bedrijfsbureau en Kwaliteitscontrole

De afdeling Bedrijfsbureau en Kwaliteitscontrole ontwerpt, samen met de afdeling Verkoop, de matrassen, bedbodems, bedombouwen en kasten. Als een ontwerp, na uitgebreid testen, in productie wordt genomen maakt het Bedrijfsbureau en Kwaliteitscontrole mallen aan en programmeert zij de productierobots, waarbij in detail de productietijden en de benodigde grondstoffen en componenten in LIPS worden vastgelegd.

De directie van Lectus BV heeft besloten om binnen de nieuw ingerichte productiefaciliteiten in Lelystad continu kwaliteitscontroles te laten uitvoeren. Het Bedrijfsbureau en Kwaliteitscontrole is verantwoordelijk voor alle kwaliteitskeuringen. De ingekochte goederen worden direct na binnenkomst gekeurd op de juiste kwaliteit en levering. Geleverde goederen die niet voldoen aan de kwaliteitscriteria worden retour gezonden naar de leverancier.

Voorts worden diverse kwaliteitscontroles uitgevoerd zowel aan het begin als tijdens en aan het eind van iedere fase van het productieproces. Het management wil weten waar mogelijk fouten gemaakt worden binnen het productieproces. Het doel is om deze in de toekomst te voorkomen. Door het voorkomen van deze fouten kunnen de doelstellingen van Lectus BV beter worden gerealiseerd. De uitkomsten van de kwaliteitscontroles worden aan het management gerapporteerd.

Afgekeurde eindproducten worden in overleg met de afdeling Productie hetzij vernietigd, hetzij met herstelwerkzaamheden alsnog tot goedgekeurde eindproducten ten behoeve van de slaapsystemen vervaardigd..

1.4.6 Logistiek

De afdeling Logistiek richt zich op de beheersing en bewaking van alle logistieke stromen binnen Lectus BV. Dankzij de nieuwe productiemethode en het LIPS systeem is zowel de voorraad grondstoffen als de voorraad eindproducten beperkt in omvang. Leveranciers van grondstoffen leveren deze zelf aan bij Lectus. De afdeling Logistiek bewaakt de tijdige ontvangst van bestellingen en neemt zo nodig contact op met de leveranciers om dreigende voorraadtekorten uit te sluiten. Grondstoffen worden verstrekt aan de afdeling Productie, waarbij de afdeling Logistiek het interne transport verzorgd.

Geproduceerde slaapsystemen worden na goedkeuring naar het magazijn verplaatst, verpakt en voorzien van barcodes. De levering van de slaapsystemen naar de detaillisten vindt plaats door middel van externe transporteurs. Zij krijgen dagelijks de te transporteren producten door van de afdeling Logistiek. De detaillisten zorgen zelf voor verdere aflevering richting de klanten.

1.4.7 Verkoop

Dankzij het LIPS systeem wordt niet alleen op order geproduceerd, maar ook besteld. Verkoop vindt via speciaal geselecteerde detaillisten plaats, die aan strenge eisen dienen te voldoen. Deze detaillisten plaatsen een order voor hun klanten rechtstreeks in LIPS door in te loggen en de specifieke order, rekening houdend met de klantwensen, in te voeren. Klanten kunnen kiezen uit de standaard slaapsystemen van Lectus BV waarbij opties zoals kleur, breedte en dikte van de matras etc. als klantwensen kunnen worden gekozen. De detaillist kan direct zien wanneer de order in productie gaat en wat de verwachte levertijd zal zijn.

Met de geselecteerde detaillisten zijn raamcontracten gesloten. In deze raamcontracten zijn alle voorwaarden opgenomen waaraan detaillisten dienen te voldoen. Ook is de marge voor de detaillist vastgelegd. Deze marges stijgen, naarmate meer omzet wordt gegenereerd. Tevens is een jaareindebonus opgenomen, die afhankelijk is van de totale gerealiseerde omzet per detaillist in een jaar. De standaard betaaltermijn voor de detaillist van de verkoopopdracht bedraagt 14 dagen na aflevering van het bestelde product aan de detaillist.

De verkoop aan hotels en vakantieparken geschiedt door eigen vertegenwoordigers van Lectus BV. Hiertoe worden de standaard producten van Lectus BV voorzien van het label van de betreffende klanten. Afhankelijk van de totale order, worden speciale kortingsregelingen overeengekomen die per afnemer kunnen verschillen. Ook deze orders worden geplaatst in het LIPS systeem. Bij grote orders zijn ook boetes overeengekomen, indien de bedden te laat afgeleverd worden.

1.5 Actuele ontwikkelingen

1.5.1 Reorganisatievoorziening

Zoals in voorgaande paragraaf 1.1 beschreven is Lectus BV in 2015 gecentraliseerd. De verhuizing naar één locatie in Lelystad heeft in 2015 plaatsgevonden, waardoor het hoofdkantoor en de over heel Nederland verspreide productiefaciliteiten zijn verplaatst naar Lelystad. Met deze centralisatie zijn zoals beschreven alle processen geïntegreerd. Dit heeft geleid tot een reorganisatie van diverse functies binnen Lectus BV. De reorganisatie van functies binnen de onderneming is in 2014 vastgelegd in een gedetailleerd en formeel plan, dat is besproken met de betrokken afdelingen, ondernemingsraad en vertegenwoordigers van de vakbonden. In de reorganisatievoorziening zijn de volgende kosten opgenomen:

Afvloeiingskosten personeel	€ 1.331.000
Omscholing medewerkers voor bediening van de nieuwe machines	€ 238.000
Kostenvergoeding verhuizing productiemedewerkers	€ <u>96.000</u>
Totale verwachte kosten verhuizing en centralisatie	€ 1.665.000

Begin van het boekjaar bedroeg de voorziening voor de reorganisatie € 1.388.000, waaraan in het boekjaar € 277.000 is toegevoegd. Gedurende het boekjaar 2015 zijn in totaal voor € 1.380.000 uitgaven gedaan voor de centralisatie en verhuizing.

1.5.2 Bijzondere lasten

De kosten gedurende 2015 ter grootte van € 1.976.000 -voor sluiting van de locaties, voor het instellen en omstellen van de productierobots na verhuizing en voor productieverliezen tijdens de verhuizing- zijn in de winst- en- verliesrekening verantwoord als bijzondere lasten.

1.5.3 Vaste indirecte productiekosten

Vanwege de hoge investeringen in productierobots is de systematiek, waarmee de voorraadwaardering en de kostprijs van de omzet worden bepaald, gewijzigd. Na de verhuizing is in de waardering van gereed product een toerekening opgenomen voor vaste indirecte productiekosten, zoals afschrijvingen en onderhoud. Deze toerekening heeft geleid tot een eenmalige verhoging van de voorraad gereed product van € 800.000 en een gelijktijdige daling van de kostprijs van de omzet.

Deel 2 Accountantskantoor Ypnos

2.1 Algemeen

Accountantsorganisatie Ypnos voert sinds lange tijd de controle van de jaarrekening van Lectus BV uit. Ypnos heeft sinds 2010 een AFM vergunning voor de controle van niet OOB organisaties. Ypnos, waar in totaal 250 mensen werkzaam zijn, heeft 12 vestigingen verspreid door heel Nederland.

De Algemeen directeur van Lectus BV, Henk Lectus, heeft in de laatste bespreking met Ypnos te kennen gegeven dat geen van zijn drie kinderen interesse heeft om Henk als directeur op te volgen. Dit betekent, tot zijn verdriet, dat het bedrijf mogelijk niet binnen de familie zal blijven. Omdat Henk Lectus momenteel 63 jaar oud is en graag op termijn een stap terug zou willen doen is recent een verkennend gesprek gevoerd met een grote investeringsmaatschappij, die geïnteresseerd is om Lectus BV in zijn geheel over te nemen.

2.2 Aantekeningen uit de controle

Bij de recent afgeronde jaarrekeningcontrole zijn de volgende zaken naar boven gekomen die nog besproken moeten worden met de directie van Lectus BV.

1. Een stagiaire HBO Accountancy van Ypnos, die meewerkt in het controleteam heeft vastgesteld dat Ypnos al vijftien jaar de controlerend accountant is van Lectus BV. In zijn aantekeningen meldt hij dan ook dat Ypnos afscheid zou moeten nemen van Lectus als klant, omdat de regels nu eenmaal voorschrijven dat eenmaal per zeven jaar van accountantsorganisatie gewisseld dient te worden.
2. Op de eerste dag van de controle van de jaarrekening 2015 merkt de controleleider dat het gonst van geruchten binnen Lectus BV: de magazijnmeester zou gefraudeerd hebben met het staal dat voor de spiralen gebruikt wordt. Nader onderzoek door Lectus zelf wijst uit dat inderdaad sprake is geweest van een voor de jaarrekening materiële fraude. De magazijnmeester wordt echter niet ontslagen, omdat de reden van de fraude een omvangrijke gokschuld van een familielid betrof. De magazijnmeester heeft dit familielid op deze wijze willen helpen. De ontvreemde voorraad betrof de voorraad die door een staalfabrikant in consignatie is verstrekt aan Lectus BV. De staalfabrikant zal schadeloos gesteld worden en de kosten hiervan zullen, zonder nadere toelichting verwerkt worden in de jaarrekening. De post betreft een voor de jaarrekening materieel bedrag. Voor Lectus BV is de zaak daarmee afgedaan, zo is gemeld door de directie. Verdere acties acht men niet nodig.
3. Bij de controle van de terreinen en bedrijfsgebouwen is gebleken dat één van de gebouwen, die overbodig is geworden bij de verhuizing, vooralsnog niet verkocht is. Het gebouw is sterk verouderd en de ligging is weinig aantrekkelijk voor potentiële kopers. Een andere klant van Ypnos, Redev BV is gespecialiseerd in de herontwikkeling van gedateerd onroerend goed. Redev BV informeert bij Ypnos naar het pand van Lectus BV en vraagt of er mogelijkheden zijn het pand te kopen en wat de prijs zou moeten zijn die Lectus BV voor het pand zou willen ontvangen. Deze prijs, waarvoor Lectus BV het pand zou willen verkopen, is bekend bij de accountant van Ypnos (Kees de Jong).

**Deel 3 Concept jaarrekening 2015 van Lectus BV
(gedeeltelijk)**

**CONCEPT
JAARREKENING
2015
VAN
Lectus BV
(gedeeltelijk)**

BALANS PER**(Voor winstbestemming)**

(bedragen x € 1.000)

		31 december 2015	31 december 2014
Materiële vaste activa	1)		
Terreinen en bedrijfsgebouwen		17.232	5.517
Machines en installaties		9.240	3.650
Andere vaste bedrijfsmiddelen		1.747	2.223
Materiële vaste activa in uitvoering		1.880	11.856
Niet aan productieproces dienstbaar		5.356	0
		35.455	23.246
 Financiële vaste activa			
Latente belastingvordering		598	790
		598	790
 Vorraden	2)	2.271	3.032
 Vorderingen			
Handelsdebiteuren		5.138	5.309
Overige vorderingen		212	389
Belastingen en premies		917	1.244
Overlopende activa		1.032	1.286
		7.299	8.228
 Liquide middelen		1.992	2.739
 Totaal vlottende activa		11.562	13.999
 TOTAAL ACTIVA		47.615	38.035
 Eigen vermogen		18.773	20.374
 Voorzieningen	3)	3.412	3.418
 Langlopende schulden	4)	11.954	0
 Kortlopende schulden			
Crediteuren		5.426	7.474
Belastingen en premies		461	406
Overige schulden		2.762	2.782
Overlopende passiva		4.827	3.581
		13.476	14.243
 TOTAAL PASSIVA		47.615	38.035

WINST-EN-VERLIESREKENING OVER DE PERIODE**1 JANUARI TOT EN MET 31 DECEMBER**

(bedragen x € 1.000)

		2015	2014
Netto-omzet	5)	64.084	65.693
Kostprijs van de omzet		36.231	36.438
Bruto-omzetresultaat		27.853	29.255
Operationele bedrijfskosten	6)	20.691	19.856
Algemene bedrijfskosten		7.132	6.366
Bijzondere lasten	7)	1.976	0
Totaal bedrijfskosten		29.799	26.222
Bedrijfsresultaat		- 1.946	3.033
Rentebaten en -lasten	8)	- 923	- 43
Resultaat voor belastingen		- 2.869	2.990
Belastingen over de winst	9)	1.268	- 617
Resultaat na belastingen		- 1.601	2.373

GRONDSLAGEN VAN DE JAARREKENING

Algemene uitgangspunten van de jaarrekening

De jaarrekening is door de Directie van Lectus BV opgesteld met inachtneming van de wettelijke voorschriften zoals zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

De belangrijkste grondslagen voor waardering en resultaatbepaling die zijn gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening worden hierna beschreven. Het historische kostenprincipe wordt gehanteerd. Tenzij anders vermeld, zijn deze waarderingsgrondslagen consistent toegepast voor alle boekjaren die in deze jaarrekening zijn opgenomen.

Grondslagen voor omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta gedurende het verslagjaar zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de geldende wisselkoers op transactiedatum.

Indien transacties op de balansdatum nog niet zijn afgewikkeld, worden de daaruit voortvloeiende vorderingen en schulden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Voor zover ter dekking van het koersrisico transacties zijn afgesloten, wordt hiermee bij de resultaatbepaling rekening gehouden. De verschillen tussen de koers van afwikkeling en de transactiekoers waartegen op de balansdatum wordt gewaardeerd, worden opgenomen in het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met eventuele investeringssubsidies, cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De historische kostprijs omvat alle uitgaven die direct zijn toe te rekenen aan de aanschaf van de materiële vaste activa of productie ervan voor eigen gebruik. Materiële vaste activa die buiten gebruik zijn gesteld worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Materiële vaste activa worden afgeschreven op basis van de lineaire methode, over de verwachte economische gebruiksduur, rekening houdend met de verwachte restwaarde.

De materiële vaste activa worden als volgt afgeschreven:

- Op terreinen wordt niet afgeschreven;
- De bedrijfsgebouwen worden lineair afgeschreven op basis van een geschatte economische gebruiksduur van 30 jaar;
- De overige materiële vaste activa worden lineair afgeschreven op basis van een geschatte economische gebruiksduur van 3 tot 10 jaar.

Financiële vaste activa

Latente belastingvorderingen

Een belastinglatentie is gevormd voor de tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van de activa en de passiva ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscaal hogere boekwaarde, onder andere als gevolg van de fiscale beperking van afschrijvingen. Tevens is een latente belastingvordering opgenomen voor in de toekomst te verrekenen fiscale verliezen.

Vorraden

De voorraden grond- en hulpstoffen, alsmede de handelsvoorraden en overige voorraden, worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. De verkrijgingsprijs van de grond- en hulpstoffen wordt bepaald op grond van de "First-in, First-out" (FIFO)-methode of lagere actuele waarde.

De voorraden producten in bewerking en gereed product worden gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, waaronder zijn begrepen de aanschaffingskosten van de verbruikte grond- en hulpstoffen en directe productiekosten, vermeerderd met een opslag voor variabele en vaste indirecte fabricagekosten. Voor incourantheid wordt een voorziening getroffen.

Verplichtingen

Voorzieningen

Een voorziening voor latente belastingverplichtingen wordt gevormd voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van de activa en de verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten.

Een voorziening voor garantieverplichtingen houdt verband met de geschatte kosten van de vervanging van geleverde producten. Deze geschatte kosten zijn gebaseerd op historische garantiedata en het gemiddelde van alle mogelijke uitkomsten vermenigvuldigd met de kans dat de uitkomst zich voor zal doen.

Een voorziening voor jubileumuitkeringen wordt gevormd voor toekomstige jubileumuitkeringen, rekening houdend met de samenstelling van het personeelsbestand, blijf- en sterftekansen.

De voorziening voor reorganisatiekosten houdt verband met de geschatte kosten voor de personele consequenties samenhangend met de centralisatie en verhuizing van de productielocaties op basis van een door partijen geaccordeerd sociaal plan, alsmede voor de personele consequenties samenhangend met een doorgevoerde reorganisatie van indirecte functies.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. Langlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Na eerste verwerking worden de langlopende schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs in combinatie met de effectieve-rentemethode voor toerekening aan de rentelasten in de winst- en verliesrekening.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst van aan derden geleverde producten en verleende diensten onder aftrek van omzetbelasting en kortingen. De verantwoording van de omzet geschiedt in het jaar waarin de producten zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht.

Bedrijfskosten

De aan de productie bestede kosten en de overige met de gewone bedrijfsuitoefening verband houdende kosten, die ten grondslag liggen aan de bedrijfsopbrengsten, worden als bedrijfskosten verantwoord. De hierin begrepen afschrijvingskosten worden lineair berekend op basis van de geschatte economische gebruiksduur en de historische verkrijgingsprijs.

Financiële baten en lasten

Als rentebaten worden verantwoord de aan het verslagjaar toe te rekenen ontvangen c.q. te vorderen rente uit hoofde van aan derden verstrekte leningen, uitstaande deposito's en banksaldi. Als rentelasten worden verantwoord de aan het verslagjaar toe te rekenen betaalde c.q. verschuldigde rente uit hoofde van leningen en kredieten ontvangen van derden.

Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. Als belasting over het resultaat wordt verantwoord de over het resultaat vóór belastingen, overeenkomstig het geldende belastingtarief, berekende belastinglast, rekening houdende met compensabele verliezen en vrijgestelde winstbestanddelen en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten.

Belastingbaten worden in aanmerking genomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige belastbare winsten beschikbaar zullen zijn die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend.

Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen en beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening.

TOELICHTING OP DE BALANS

(bedragen x € 1.000)

1) Materiële vaste activa

	Terreinen en bedrijfs- gebouwe n	Machines en installatie s	Andere vaste bedrijfs- middelen	Vaste activa in uitvoering	Niet aan producti e proces dienst- baar	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2015	5.517	3.650	2.223	11.856	0	23.246
Investerings	7.950	6.736	849	0	0	15.535
Desinvesterings	0	- 35	0	0	0	-35
Overboeking	4.476	0	0	- 9.976	5.500	0
Afschrijvingen en duurzame waardeverminderingen	- 711	- 1.111	- 1.325	0	- 144	- 3.291
Boekwaarde per 31 december 2015	17.232	9.240	1.747	1.880	5.356	35.455
Cumulatieve aanschaffingswaarden	22.358	26.420	12.289	1.880	18.185	81.132
Cumulatieve afschrijvingen	- 5.126	- 17.180	- 10.542	0	- 12.829	- 45.677
Boekwaarde per 31 december 2015	17.232	9.240	1.747	1.880	5.356	35.455

2) Voorraden

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Grond- en hulpstoffen	222	1.428
Onderhanden werk	97	96
Halffabricaat	443	582
Gereed product	<u>1.509</u>	<u>926</u>
Stand per 31 december	2.271	3.032

In het boekjaar is het systeem van toerekening van vaste indirecte productiekosten gewijzigd waardoor de waardering van het gereed product eenmalig met € 800.000 is verhoogd. De kostprijs van de omzet is met hetzelfde bedrag verlaagd.

3) Voorzieningen

	Stand per <u>1 januari</u>	<u>Toevoeging</u>	<u>Onttrekking</u>	Stand per 31 december
Belastinglatentie	856	998	0	1.854
Garantievoorziening	461	366	- 366	461
Jubileumvoorziening	650	224	- 124	750
Reorganisatievoorziening	1.388	277	- 1.380	285
Overige voorzieningen	<u>63</u>	<u>0</u>	<u>- 1</u>	<u>62</u>
	3.418	1.865	- 1.871	3.412

De belastinglatentie betreft een voorziening voor toekomstige belastingverplichtingen als gevolg van de ontstane verschillen tussen de fiscale en de commerciële jaarrekening. De voorziening heeft een overwegend langlopend karakter.

4) Langlopende schulden

	Stand per <u>1 januari</u>	Opgenomen <u>leningen</u>	Aflossing <u>leningen</u>	Stand per <u>31 december</u>
Leaseverplichtingen	0	849	- 50	799
Bancaire lening	0	15.000	- 1.500	13.500
Amortisatie	<u>0</u>	<u>- 1.000</u>	<u>165</u>	<u>- 835</u>
	0	14.849	- 1.385	13.464
Overboeking naar				
Kortlopende schulden	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>- 1.510</u>	<u>- 1.510</u>
	0	14.849	- 2.895	11.954

De in het boekjaar op 1 januari 2015 opgenomen bancaire lening wordt in tien gelijke jaarlijkse termijnen afgelost, voor het eerst op 31 december 2015. Op de in het boekjaar opgenomen bancaire lening is een rente overeengekomen van 4½%, en de effectieve rente bedraagt 6%.

TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING

(bedragen x € 1.000)

5) Netto-omzet	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Nederland	37.671	39.688
Overige Europese Unie – landen	24.480	24.030
Landen buiten de Europese Unie	<u>1.933</u>	<u>1.975</u>
	64.084	65.693

6) Personeelskosten	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Lonen en salarissen	18.012	17.326
Sociale lasten	1.611	1.370
Pensioenlasten	<u>1.259</u>	<u>1.180</u>
	20.882	19.876

Aantal werknemers

In het verslagjaar 2015 was het gemiddeld aantal werknemers in full time equivalenten 301 (2014: 290)

De werknemers zijn als volgt verdeeld:	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Direct	150	172
Indirect	<u>151</u>	<u>118</u>
	301	290

6) Afschrijvingen	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Materiële vaste activa	3.291	2.812

6) Reorganisatiekosten

In de operationele bedrijfskosten zijn alle mutaties samenhangend met de reorganisatievoorziening verantwoord.

7) Bijzondere lasten	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Centralisatiekosten	1.976	0

De bijzondere lasten betreffen incidentele kosten gerelateerd aan centralisatie van productielocaties en kantoor in Lelystad.

8) Rentebaten en -lasten	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Rentebaten	16	20
Rente langlopende bancaire leningen	- 840	0
Rente leaseverplichting	- 51	0
Overige rentelasten en bankkosten	<u>- 48</u>	<u>- 63</u>
	- 923	- 43

9) Belastingen over de winst

Het toegepaste Nederlandse tarief voor de jaarrekening bedraagt 25,0% (2014: 25,0%). Het effectieve tarief aan belastingbaten in de jaarrekening bedraagt 44,2% (2014: belastinglast 20,6%).

Antwoordindicatie

Ochtendzitting

Vraag 1 Initiële cijferanalyse 20 minuten

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de conceptjaarrekening 2015 van Lectus BV:

- 1a** de post Terreinen en bedrijfsgebouwen zoals opgenomen onder de post materiële vaste Activa van de balans;
- 1b** de Kostprijs van de omzet, zoals opgenomen in de winst- en verliesrekening;

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrekt in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoord (15 punten)

Terreinen en bedrijfsgebouwen	Kostprijs van de omzet
Grootte: gestegen van 5.517 naar 17.232, een stijging van 11.715, 212% van de post. Post bedraagt 36% van de activa en 92% van het vermogen. Post is van diepgaand belang voor de controle. (1p)	Grootte: de kostprijs van de omzet bedraagt 36.231 en is ten opzichte van vorig jaar gestegen met 207, De post bedraagt 56,5% van de omzet en is daarmee van diepgaand belang voor de controle (2p)
Kenmerken Post beslaat terreinen en bedrijfsgebouwen, waarin fors in is geïnvesteerd in 2015. Daarnaast zijn terreinen buiten gebruik gesteld. De buiten gebruik gestelde Gebouwen en Terreinen staan reeds apart gerubriceerd. De vraag is of deze overboeking volledig is. (3p)	Kenmerken Post is gedaald t.o.v. voorgaand jaar met 207, verhouding omzet / kostprijs omzet is voor 2015 56,5%, voor 2014 55,5%, daling ligt in lijn met casustekst: doelstelling van minder verbruik, maar in jaarrekening is opgenomen: <i>In het boekjaar is het systeem van toerekening van vaste indirecte productiekosten gewijzigd waardoor de waardering van het gereed product eenmalig met € 800.000 is verhoogd. De kostprijs van de omzet is met hetzelfde bedrag verlaagd.</i>

Terreinen en bedrijfsgebouwen	Kostprijs van de omzet
	Vraag is of deze verwerking gerechtvaardigd is en of de kostprijs daardoor niet te laag is verantwoord in de jaarrekening. (3p)
Controleaspecten Primair op juistheid van de activa met daarbij ook aandacht voor waardering en eigendom, met name de buiten gebruik gestelde terreinen, voor zover nog niet verkocht en eventueel benodigde afwaarderingen. Ook aandacht voor de presentatie en toelichting inzake de buiten gebruik gestelde activa. (3p) .	Controleaspecten De kostprijs van de omzet wordt primair op juistheid gecontroleerd. Daarnaast specifiek aandacht voor de herziening van het systeem van toerekening Ook aandacht voor de presentatie en toelichting inzake de buiten gebruik gestelde activa. (volledigheid) (3p)

Vraag 2 Risicoanalyse 30 minuten

NV COS 315 geeft in paragraaf 28 aan, dat bij het toepassen van oordeelsvorming over welke risico's significante risico's zijn, dat de accountant een zestal punten in aanmerking dient te nemen, zoals verder uiteengezet in de punten a tot en met f van paragraaf 28. Punt b beschrijft daarbij:

b. de vraag of het risico verband houdt met recente significante ontwikkelingen op economisch, boekhoudkundig of ander gebied en daarom specifieke aandacht vereist;

- 2a** Noem **vier** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2015 van Lectus BV. Maak hiertoe gebruik van de casustekst, **exclusief** deel 2. Van deze vier risico's dient tenminste één risico te vallen onder de hierboven genoemde van NV COS 315 paragraaf 28 punt b.
- 2b** Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico **twee** concrete maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt. Beschrijf hierbij zoveel mogelijk steeds één preventieve en één repressieve maatregel.
- 2c** Geef de motivatie waarom het door u onder a genoemde significante risico voldoet aan NV COS 315 paragraaf 28 punt b.

Antwoord (18 punten)

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
1	Casustekst: In 2015 is deze verhuizing en centralisatie naar	Het voeren van een betrouwbare vaste activa administratie met	Valt onder B. Door de recente centralisatie is

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
	Lelystad afgerond. Vrijwel alle andere terreinen en gebouwen die verdeeld waren over Nederland zijn afgestoten. Risico op waardering van de niet afgestoten terreinen en gebouwen: dienen deze niet afgewaardeerd te worden? Studenten kunnen ook betogen dat mogelijke boekwinsten op de terreinen en gebouwen niet verantwoord zijn, waardoor het resultaat onvolledig wordt weergegeven.	daarin aanschafwaarde, afschrijvingen etc. • Taxatie door onafhankelijk makelaar van de buiten gebruik gestelde terreinen, (P/R) • Impairment van de nog in gebruik zijnde terreinen op gebruik en waardering (R).	dit een recente significante ontwikkeling die ook qua waardering subjectief kan zijn.
2	Casustekst: In 2015 is deze verhuizing en centralisatie naar Lelystad afgerond. Vrijwel alle andere terreinen en gebouwen die verdeeld waren over Nederland zijn afgestoten. Mogelijke boekwinsten op de terreinen en gebouwen zijn niet verantwoord, waarmee het resultaat onvolledig wordt weergegeven.	• Controle op verwerking van de verkooptransacties door administratie aan de hand van verkoopdocumenten zoals door de notaris opgestelde leveringsakte, Notulen bestuur, verkoopovereenkomst, taxatierapporten, begroting van de opbrengst (R). • Verkoopcontracten afstemmen met geboekte verkoopopbrengsten	Risico valt niet onder B.

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
		door finance & control (R).	
3	Casustekst: Als omzetdoel op middellange termijn (3-5 jaar) wil Lectus B.V. in een krimpende mondiale markt groeien naar een omzet van 100 miljoen euro. Risico dat omzet wordt geflatteerd teneinde de omzetdoelen te halen: Juistheid omzet	• Toezicht door toezichthoudend orgaan (P / R). • Verkoopbegroting opstellen met periodieke cijferanalyse op werkelijk behaalde omzet door Finance en Control. • FS tussen verkoop, afgifte en administratie (P). • Richtlijn verkoopvoorwaarden (P).	Risico valt niet onder B.
4	Casustekst: Na de verhuizing naar Lelystad is ook het nieuwe Lectus LIPS systeem in gebruik genomen. LIPS staat voor: het Lectus Integrated Performance System. In dit systeem is de totale bedrijfsvoering van Lectus BV geïntegreerd. Lectus BV is hiermee totaal afhankelijk geworden van ICT en uitval van LIPS legt de totale bedrijfsvoering direct stil met risico's voor de betrouwbaarheid en continuïteit van de	• Adequate general controls (P)voor: ○ toegang, ○ back up en periodiek geteste recovery werkzaamheden. • SLA met de leverancier van de ICT zodat bij / na eventuele verstoringen snel weer gewerkt kan worden (P).	Risico valt onder B: het LIPS systeem is nieuw en zal dan ook bijzondere aandacht vragen om de betrouwbaarheid en continuïteit van de informatie verwerking te waarborgen.

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
	informatieverwerking en daarmee jaarrekening tot gevolg.		
5	Casustekst: Bij het adequaat nakomen van deze eisen is een bonus met de leveranciers overeengekomen. Risico op niet juist verwerken van de inkoopbonus waardoor de inkoopkosten te hoog worden weergegeven: bonus als uitgekeerd aan de leveranciers terwijl de bonus feitelijk niet is uitbetaald.	- Contractregistratie door Finance en control waarin alle bonusvoorwaarden zijn vastgelegd (P). - Controle door de Finance en control per contract op naleving van de voorwaarden en berekening bonus (R).	Risico valt niet onder B.
6	Casustekst: Zodra voorraden beneden het afgesproken niveau komen, worden door de leveranciers de voorraadaanvullingen in bestelling genomen en worden vervolgens in consignatie geleverd. Risico dat consignatievoorraden worden geboekt als eigen voorraden: eigendomsaspect voorraden, en daarmee waardering op de balans.	- FS tussen inkoop / opslag en administratie (P). - Registratie van consignatievoorraden bij binnenkomst, mede aan de hand van inkoopcontracten (P).	Risico valt niet onder B.

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
7	Casustekst: Er wordt wereldwijd ingekocht. Risico op valutaproblematiek in jaarrekening: onjuiste waardering valuta op transactiemoment en balans en eventuele verplichtingen rondom valuta.	• Vastgelegd en door directie geautoriseerd valutabeleid (P). • Periodieke berekening valuta resultaten door finance & control door op balansmoment de omrekening te controleren (R).	Risico valt niet onder B.
8	Casustekst: Binnen de productieafdeling wordt gewerkt met 150 medewerkers, die flexibel worden ingeroosterd. Een werkdag beslaat zes tot tien uur. Afhankelijk van de inzet kunnen extra uren als overuren worden uitbetaald. Risico op onjuistheid loonkosten door onterecht hogere loonkosten te boeken maar deze niet uit te betalen.	• FS tussen aanname en vaststelling uurloon, registratie werktijden en uitbetaling lonen (P). • Periodieke CBO door Finance & control op overuren versus planning en uren versus productie (R). • Controle op uitbetaling geboekte overuren door Finance en control (R).	Risico valt niet onder B.
9	Casustekst: Afgekeurde eindproducten worden in overleg met de afdeling Productie hetzij vernietigd, hetzij met herstelwerkzaamheden alsnog tot goedgekeurde eindproducten ten	• FS productie / Kwaliteitskeuring en verkoop (P). • Afkeur onder hantering vier ogen principe (P).	Risico valt niet onder B.

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
	behoefte van de slaapsystemen vervaardigd. Risico op ten onrechte afkeuren van productie en deze onderhands verkopen. Volledigheid omzet en juistheid kosten afkeur / herstel.		
10	Casustekst: Ook is de marge voor de detaillist vastgelegd. Deze marges stijgen, naarmate meer omzet wordt gegenereerd. Risico op volledigheid omzet door te hoge marges te verantwoorden en in werkelijkheid minder marge te verstrekken. Het verschil niet verantwoorden.	• FS tussen verkoop / facturering en administratie • Vaststellen marges door directie en deze aansluitend in LIPS vastleggen zonder mutatierechten door verkopers.	Risico valt niet onder B.
11	Casustekst: Ook is een jaareindebonus opgenomen die afhankelijk is van de totale gerealiseerde omzet per detaillist in een jaar Risico op ten onrechte verantwoorden van de bonus waarmee de omzet onvolledig is en bonus niet juist is verantwoord en waarmee verplichtingen	• FS tussen verkoop / facturering en administratie (P). • Controle op bonusberekening en verantwoording door Finance en control (R).	Risico valt niet onder B.

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
	onvolledig zijn verantwoord.		
12	Casustekst: Bij grote orders (aan hotels) zijn ook boetes overeengekomen, indien de bedden te laat afgeleverd worden. Risico op het ten onrechte verantwoorden van boetes waarmee kosten verhoogd worden en resultaat gedrukt.	• FS tussen verkoop / facturering en administratie (P). • Controle op boeteberekening en verantwoording door Finance en control (R).	Risico valt niet onder B.
13	In de casustekst wordt gesproken over een reorganisatievoorziening. Deze voorziening kan oneigenlijk zijn gebruikt om kosten te 'herrubriceren' waarmee marges of kostprijs positiever lijkt. Daarnaast bevat een reorganisatievoorziening een volledigheidaspect c.q een toereikendheidsaspect: zijn alle kosten wel verantwoord en daarmee voorzien?	• Adequaate reorganisatieplan waarin alle kosten zijn opgenomen incl. autorisatie door directie (P). • Controle op berekening voorziening: zowel dotatie als onttrekkingen door Finance en control (R).	Valt onder cat. B door de recente centralisatie is deze reorganisatievoorziening opgekomen en zal hieraan bijzondere aandacht moeten worden besteed.
14	Casustekst: De kosten gedurende 2015 ter grootte van € 1.976.000 voor bijzondere lasten. Risico op onterecht rubriceren van kosten	• Adequaate plan waarin alle kosten zijn opgenomen incl. rubricering (P). • Controle op aanvaardbaarheid bijzondere lasten door Finance en control (R).	Valt onder cat. B door de recente centralisatie is deze bijzondere last opgekomen en zal hieraan bijzondere aandacht

Nr.	Risico: 2p per goed risico	IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C : 2p , mits adequaat beargumenteerd.
	als een bijzondere last om zo de kostprijs laag te houden.		moeten worden besteed.
15	Casustekst: Na de verhuizing is in de waardering van gereed product een toerekening opgenomen voor vaste indirecte productiekosten. Deze toerekening heeft geleid tot een eenmalige verhoging van de voorraad gereed product van € 800.000 en een gelijktijdige daling van de kostprijs van de omzet. Risico op verschuiving van kosten van kostprijs naar voorraad om zo de cijfers te flatteren (hogere winst / lagere kosten).	• Controle op aanvaardbaarheid herziene systematiek door Finance en control (P / R). • Benchmark met vergelijkbare bedrijven door Finance en control (R).	Dit is een risico dat valt onder B. Door de gewijzigde systematiek op boekhoudkundig niveau.
16	Eventuele andere door student ingebrachte risico's op correctheid beoordelen.	Afhankelijk van argumentatie (P / R).	Afhankelijk van argumentatie.

Vraag 3 Leasing 25 minuten

De investering in andere vaste bedrijfsmiddelen is gedaan op 30 juni 2015 door het afsluiten van een financial leasecontract. De investering heeft betrekking op transportmiddelen die worden geleased om het vermogensbeslag te beperken. De aanschafprijs voor de transportmiddelen bedraagt op het moment van investeren € 849.000 en de economische levensduur is zes jaren. De restwaarde van de transportmiddelen wordt geschat op € 249.000 en de eigendom gaat aan het einde van de leaseperiode over naar Lectus BV.

In het leasecontract zijn onder andere de volgende bepalingen opgenomen:

- het contract gaat in op 30 juni 2015;
- de looptijd van het contract is 6 jaar;

- Lectus BV heeft de mogelijkheid de transportmiddelen tussentijds over te nemen voor 90% van de BOVAG -taxatiewaarde.
- de halfjaarlijkse leasetermijnen worden als annuïteiten aangemerkt;
- de halfjaarlijkse leasetermijnen bedragen € 101.266 en worden betaald op 31 december en 30 juni;
- de bij de berekening van de halfjaarlijkse leasetermijnen gehanteerde rentevoet is 6% per halfjaar.

(NB. De contante waarde van een postnumerando kasstroom van € 1 te vervallen aan het einde van een periode tegen 6% verdisconteerd bedraagt € 8,384)

Volgens de grondslagen van waardering waardeert Lectus BV de vaste bedrijfsmiddelen tegen de historische kostprijs.

- 3a** Stel, met gebruik van de bovenstaande gegevens, alle journaalpost(en) (inclusief bedragen) samen die Lectus BV in de jaarrekening 2015 heeft verwerkt naar aanleiding van de financial lease.
- 3b** Beoordeel de classificatie door Lectus BV van het bovenstaande leasecontract als financial lease aan de hand van tenminste drie criteria die volgens de RJ-richtlijnen een indicatie vormen voor financial lease.

Lectus BV overweegt tevens om voor het kantoorgebouw in Lelystad een sale-and-lease-backcontract aan te gaan met een financieringsmaatschappij. Dit contract wordt gekenmerkt als een financial leasecontract. Volgens artikel 362 lid 1 BW2 “geeft de jaarrekening een zodanig inzicht dat een oordeel kan worden gevormd ... omtrent de solvabiliteit en de liquiditeit...”

- 3c** Beredeneer wat de wijziging in de solvabiliteit en de liquiditeit van de jaarrekening 2015 van Lectus BV zal zijn als gevolg van het aangaan van het sale-and-lease-backcontract.

Antwoorden (17 punten)

3a Journaalposten:

30 juni 2015:

MVA (andere vaste bedrijfsmiddelen)	849.000	B	(1p)
A/ Langlopende schulden (leaseverplichting)	849.000	B	(1p)

31 december 2015:

Operationele bedrijfskosten (afschrijvingen)	50.000		W&V (1p)
A/ MVA (andere vaste bedrijfsmiddelen)	50.000	B	(1p)
Rentelasten (€ 849.000 * 6%)	50.940		W&V (1p)
Langlopende schulden (leaseverplichting)	50.326	B	(1p)
A/ Liquide middelen	101.266	B	(1p)

3b Criteria voor financial lease (per juist antwoord 2p, max 6p):

- De eigendom van het leaseobject gaat aan het einde van het leasecontract over naar Lectus BV;
- Lectus heeft de mogelijkheid de transportmiddelen over te nemen tegen een bedrag beneden de verwachte reële waarde.

- De leaseperiode omvat de volledige economische levensduur en voldoet zodoende aan het criterium dat de leaseperiode tenminste 75% van de levensduur omvat;
- De netto contante waarde van de leasetermijnen op 30 juni 2015 bedraagt € 849.000 ($€ 101.266 * 8,384$) en is daarmee gelijk aan (en minimaal 90% van) de reële waarde van het leaseobject.

(Zie par 22.2 HEV 2015)

3c Bij de sale-and-lease-backconstructie is sprake van financial leasecontract waardoor de boekwaarde ongewijzigd blijft. Hierbij komen aan de passiefzijde van de balans leaseverplichtingen voor, hetgeen leidt tot een slechtere solvabiliteit, omdat in de oude situatie voornamelijk met eigen vermogen werd gefinancierd. **(2p)** Het financial leasecontract leidt tot een storting van het verkoopbedrag waardoor de liquide middelen zullen toenemen. **(2p)**

Vraag 4 Kostprijs voorraden 25 minuten

De directie van Lectus BV streeft naar verlaging van het vermogensbeslag door voorraden te minimaliseren. In de balans blijken de voorraden ten opzichte van voorgaande balansdatum aanzienlijk te zijn verlaagd. In paragraaf 1.4.3 Inkoop is opgenomen dat na de verhuizing de inkopen van grond- en hulpstoffen (componenten en onderdelen voor bedden en matrassen) door een aantal leveranciers in consignatie worden geleverd.

4a Beargumenteer op grond van de wet- en regelgeving waarom deze consignatievoorraden niet in de Voorraad grond- en hulpstoffen worden opgenomen.

De centralisatie en verhuizing heeft geleid tot een forse stijging van het door Lectus BV aangewende vermogen. Het bestuur overweegt de vermogenskosten op te nemen in de voorraadwaardering.

4b Beargumenteer op grond van wet- en regelgeving welke mogelijkheden in het algemeen bestaan om vermogenskosten op te nemen in de voorraadwaardering.

Lectus BV voert in haar jaarrekening 2015 een eenmalige wijziging door (zie casus 1.5.3 en Toelichting 2 op de jaarrekening) in de toerekening van de vaste indirecte productiekosten aan de waardering van de Voorraad gereed product en aan de Kostprijs van de omzet.

4c Beoordeel op grond van wet- en regelgeving de volgende aspecten van deze wijziging:

- de toelaatbaarheid en
- de informatievoorziening en verwerking van de effecten daarvan in de jaarrekening.

4d Stel de journaalpost(en) (inclusief bedragen) samen van de correcte wijze van verwerking van het effect van de wijziging in de jaarrekening 2015 van Lectus BV. Ga er van uit dat deze wijziging fiscaal niet wordt gevolgd.

Antwoord (16 punten)

4a Voor de algemene grondslagen is niet uitsluitend bepalend wie de juridische eigenaar is maar wie de economische risico's draagt. **(3p)** Het economisch risico van de consignatiegoederen (bijv. prijs- en incourantierisico) ligt bij de leverancier en deze zal de goederen in de balans moeten opnemen. Hierdoor dus het economisch eigendom als voorwaarde voor de classificatie als actief (zie par 11.2 HEV 2015)

4b In de vervaardigingsprijs van voorraden kan worden opgenomen de toerekenbare rente op vreemd vermogen **(2p)** over de periode van vervaardiging **(1p)** (art 388 lid 2 BW2) (zie par 11.3.1 of par 27.2 HEV 2015)
Of: als het kwalificerende activa zijn.

4c Toelaatbaarheid:

De wijziging in de jaarrekening is door Lectus B.V. niet verwerkt als een stelselwijziging terwijl hiervan wel sprake is. **(1p)** (zie par 3.1.1 HEV 2015)

De wijziging van waardering van de Voorraad gereed product lijkt niet in overeenstemming met de gegronde redenen die zijn opgesomd in de Richtlijnen (RJ 140.207) **(3p)** (zie par 3.1.3 HEV 2015)

Informatievoorziening en verwerking:

Een stelselwijziging moet met terugwerkende kracht worden doorgevoerd door het eigen vermogen aan het eind van het voorgaande boekjaar te herrekenen op basis van de gewijzigde grondslagen. Het verschil wordt als rechtstreekse mutatie in het eigen vermogen verwerkt aan het begin van het boekjaar waarin de stelselwijziging is doorgevoerd. Lectus B.V. heeft de stelselwijziging niet met terugwerkende kracht verwerkt in het eigen vermogen maar in de Kostprijs van de omzet **(3p)** (zie par 3.1.4 HEV 2015)

De bedragen van het voorgaande boekjaar moeten worden herzien en de afwijking ten gevolge van de wijziging moet worden toegelicht. De vergelijkende cijfers van boekjaar 2014 zijn door Lectus B.V. niet aangepast. **(2p)** (zie par 3.1.5 HEV 2015)

Maximaal 7 punten toekennen

4d Journaalpost:

	Vorraden (gereed product)	800.000	B
	(1p)		
A/	Eigen vermogen ($\text{€ } 800.000 * 75\%$)	600.000	B
	(1p)		
A/	Voorziening Belastinglatentie ($\text{€ } 800.000 * 25\%$)	200.000	B
	(1p)		

Vraag 5 Investeringsproces 35 minuten

Beschrijf de bestuurlijke informatieverzorging (AO/IC) rondom het investeringsproces in robots zoals dat heeft plaatsgevonden in 2014. Besteed in uw antwoord aandacht aan de volgende onderdelen:

5a De managementinformatie die wordt verstrekt gedurende de verschillende fases van het investeringsproces

5b Het tot stand komen van de investeringsbegroting en de vereiste controletechnische functiescheiding.

- 5c** De vastleggingen van gegevens in bestanden die noodzakelijk zijn om in de informatiebehoeften ten aanzien van het investeringsproces te voorzien. Geef daarbij expliciet aan:
- de functionaris
 - de gegevens
 - en het bestand dat gemuteerd wordt.
- Doe dit op het traject van leveranciersselectie tot en met de ingebruikname van de robots.
- 5d** Repressieve maatregelen van interne controle zoals verbandscontroles, detailcontroles en waarneming ter plaatse.

Antwoorden (24punten)

5a (4p)

- Verwachte besparingen, verwachte uitgaven van het investeringsproject.
- Informatie over de prijs en technische gegevens in de uitgebrachte offertes door mogelijke leveranciers.
- De werkelijke uitgaven per fase van het project in relatie tot begroot.
- De doorlooptijd van de investeringsprojecten in relatie tot de planning.
- De uitslagen van het testen van deelcomponenten en robots door de testgroep (onder andere medewerkers van de functionele (productie)afdelingen).

Normering: Per genoemd item 1 punt toekennen.

5b (6p)

Investeringsbegroting (2p):

De investeringsbegroting wordt door de controller opgesteld en bevat de verwachte uitgaven die nodig zijn voor de robots. Daarbij valt niet alleen te denken aan de aanschaf van de robots zelf maar ook aan de installatiekosten, de integratie met het geautomatiseerde systeem en de scholing van het productiepersoneel. Om deze begroting te kunnen beoordelen is tevens inzicht nodig in de verwachte besparingen op manuren, de toekomstige strategie en de financiële ruimte. De begroting is onderwerp van directievergaderingen en wordt door de directie geautoriseerd.

Controletechnische functiescheiding (4p):

- directie (beschikkend) → definitieve keuze ten aanzien van de leverancier van robots; financiering /zekerheden;
- controller (controleren) → investeringsanalyse, investeringsselectiemethoden uitwerken;
- bedrijfsbureau (intern beschikkend) → technische eisen formuleren;
- hoofd Productie (uitvoerend) → functionele kennis van het bedrijfsbureau gebruiken bij het stellen van eisen aan de robots;
- stuurgroep (intern beschikken / uitvoeren) → belast met formuleren van eisen naar aanleiding van de wensen van de directie;
- werkgroep → belast met de uitvoering van de investeringsprojectuitvoering;
- testgroep → diverse afdelingen betrokken bij de selectie.

5c (8p)

Leveranciersselectie (2p):

Hoofd inkoop vraagt na raadplegen van het leveranciersbestand op basis van de geautoriseerde investeringsbegroting en de vastgestelde technische eisen offertes aan bij mogelijke leveranciers. De gegevens worden door het inkoopsecretariaat in het offerteaanvraagbestand vastgelegd.

Medewerker inkoop legt de gegevens van het door de directie ondertekende inkoopcontract vast in het contractbestand: contractnummer, leverancierscode, levertermijn, contractprijs, technische eisen

Installatie (2p):

Het bedrijfsbureau neemt in het projectbestand de planning en verwachte kosten per fase van het investeringsproject op.

Het bedrijfsbureau geeft aan de leveranciers opdracht tot levering en het betrokken personeel opdracht tot installatie. De gegevens rond deze opdrachten worden in het projectbestand vastgelegd.

De interne medewerkers houden de voor het project gewerkte uren bij. Deze gegevens worden na autorisatie door de projectleider door de administratie in het projectbestand verwerkt.

De ontvangst van onderdelen en machines wordt door de magazijnmeester vastgelegd in het voorraadbestand onder vermelding van de projectcode. Medewerkers halen benodigde materialen op. Opboeking van projectbestand met gegevens rond werkelijk materiaal. Administratie verwerkt facturen van externe leveranciers in projectbestand na autorisatie door projectleider.

Testen (2p) Een niet bij de ontwikkeling betrokken medewerker van het bedrijfsbureau test de werking van de deelprojecten. De gegevens van het testverslag (goedgekeurd/ afgekeurd) worden in het projectbestand verwerkt door de administratie.

Vaste activa bestand (1p) De gegevens van de goedgekeurde projecten uit het projectbestand (kosten, levensduur, technische eisen) worden door de administratie in het vaste activabestand opgenomen.

Offerte, contract, ontvangst, keuring en testen, opname activabestand, betalen → elk onderdeel 2 punten met een maximum van 8 punten

5d (6p: per bullit 2 p met een maximum van 6p voor dit onderdeel)

Ten behoeve van de beoordeling van de investering zullen de volgende maatregelen kunnen worden

- Afstemming van testuitslagen (door de afdeling productie (uitvoering) en de technische eisen die zijn geformuleerd en de betaling van de robots (testuitslagen = technische eisen = projectbestand)
- Verbandscontroles tussen de investeringscontracten = de bestellingen, projectbestand, de opboeking van de robots in het MVA-bestand
 - (bestelling = investeringscontract = projectbestand = ontvangst robots = testen = afboeking projectbestand = opboeking MVA-bestand) (vbc)
- Betaling van de termijnen conform contract met leverancier van robots na akkoord van de testuitslagen door de productieafdeling (vbc)

- Uitkomst test (voldoen aan functionele eisen) is akkoord = betaling van termijn door directeur financiën = afstemming met contractenregister = afboeking crediteurenbestand = afboeking liquide middelen
- De directie zal dienen vast te stellen dat de robots conform de technische eisen aan de hand van de bestuursnotulen en de projectverslagen zijn geïmplementeerd binnen de centrale locatie van Lectus BV (wtp).
- Opboeking crediteuren is opboeking activa.

Vraag 6 controleverklaring 15 minuten

Uit de controle van de jaarrekening 2015 van Lectus BV is de volgende aantekening gekomen (zie casus deel 2 aantekening 2):

Op de eerste dag van de controle van de jaarrekening 2015 merkt de controleleider dat het gaat om geruchten binnen Lectus BV: de magazijnmeester zou gefraudeerd hebben met het staal dat voor de spiralen gebruikt wordt. Nader onderzoek door Lectus zelf wijst uit dat inderdaad sprake is geweest van een voor de jaarrekening materiële fraude. De magazijnmeester wordt echter niet ontslagen, omdat de reden van de fraude een omvangrijke gokschuld van een familielid betrof. De magazijnmeester heeft dit familielid op deze wijze willen helpen. De onvreemde voorraad betrof de voorraad die door een staalfabrikant in consignatie is verstrekt aan Lectus BV. De staalfabrikant zal schadeloos gesteld worden en de kosten hiervan zullen, zonder nadere toelichting verwerkt worden in de jaarrekening. De post betreft een voor de jaarrekening materieel bedrag. Voor Lectus BV is de zaak daarmee afgedaan, zo is gemeld door de directie. Verdere acties acht men niet nodig.

Gevraagd

- 6a** Kunt u zich vinden in de redenering van de directie dat 'de zaak is afgedaan.' Beargumenteer uw antwoord en betrek specifiek de WTA en BTA in uw antwoord. Geef tevens aan welke werkzaamheden de accountant van Lectus BV dient uit te voeren.
- 6b** Geef vervolgens aan welke consequenties bovenstaande bevinding kan hebben voor de te verstrekken controleverklaring, er van uitgaande dat de directie inderdaad geen verdere acties naar aanleiding van de fraude wenst te ondernemen.

Antwoord (10 punten)

6a (totaal 5p)

De handelwijze van de magazijnmeester valt inderdaad onder de definitie van fraude ex art WTA art 26, lid 2 en nader toegelicht in BTA art 36:

Art 26 WTA: Een externe accountant die tijdens het verrichten van een wettelijke controle de beschikking krijgt over gegevens of inlichtingen die het redelijk vermoeden rechtvaardigen dat sprake is van fraude van materieel belang ten aanzien van de financiële verantwoording van de controlecliënt, meldt dit aan een opsporingsambtenaar als bedoeld in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering behoudens in de bij algemene maatregel van bestuur te bepalen gevallen.

Art 36 BTA: Onder fraude van materieel belang als bedoeld in artikel 26, derde lid, van de WTA wordt verstaan een opzettelijk handelen of nalaten waarbij misleiding wordt gebruikt om een wederrechtelijk voordeel te behalen en waarbij de aard of de omvang zodanig is dat beslissingen die in het maatschappelijk verkeer worden genomen op grond van de financiële verantwoording van de controlecliënt zouden kunnen worden beïnvloed door die misleiding.

Aan de definitie van fraude wordt voldaan: de magazijnmeester heeft het doel gehad een wederrechtelijk voordeel te behalen en de omvang van de fraude was in eerste aanleg niet verwerkt in de administratie waardoor deze een verkeerd beeld geeft (materieel) **(2p)**.

Art 37 BTA maakt duidelijk dat:

a. de controlecliënt, nadat de externe accountant hem heeft gewezen op zijn redelijk vermoeden van fraude van materieel belang, daarnaar onverwijld onderzoek verricht of doet verrichten en op basis daarvan een schriftelijk plan opstelt waarin zijn opgenomen: de maatregelen die de controlecliënt zal nemen om de gevolgen van de fraude, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en om herhaling van zodanige fraude te voorkomen;

De klant dient dus de gevolgen in de jaarrekening ongedaan te hebben gemaakt (retrospectief). En maatregelen te nemen om herhaling in de toekomst te voorkomen (prospectief).

De accountant dient toe te zien dat beide aspecten worden 'opgelost'. De accountant zal dan ook controleren of de gevolgen in de jaarrekening adequaat zijn verwerkt en of het ontbreken van een toelichting wel is toegestaan voor het inzietsvereiste. Ook zal de accountant vast moeten stellen of Lectus BV toereikende maatregelen heeft getroffen om te voorkomen dat dergelijke fraudes in de toekomst nogmaals plaats kunnen vinden. Doordat de magazijnmeester niet is ontslagen zal Lectus in de AO/IB aanvullende maatregelen moeten hebben genomen. Gegeven de casustekst lijkt dat niet te zijn gebeurd en is daarmee niet voldaan aan de prospectieve voorwaarde **(2p)**.

Tenslotte zal bezien moeten worden of de klant ook de fiscale consequenties van de fraude verwerkt heeft. **(1p)**

6b **(totaal 5p)**

De toelichting bij de kostenpost inzake de fraude is allereerst niet opgenomen. Voorts is niet voldaan aan het prospectief oplossen van de fraude: de magazijnmeester is immers niet ontslagen en er zijn geen maatregelen getroffen in de AO/IB om herhaling in de toekomst te voorkomen**(2p)**.

Ten aanzien van het mogelijk niet adequaat toelichten van de fraude: dit vormt een materiele bedenking tegen de verantwoording en heeft een controleverklaring met beperking tot gevolg.

Analoog aan NV COS 240 par 38 en A54) kan ook geconcludeerd worden dat opdrachtvoortzetting niet mogelijk is omdat het prospectieve element niet wordt 'opgelost'. Dit zal tot opdrachtteruggave leiden en daarmee wordt geen

controleverklaring verstrekt (**3p bij benoemen beide, bij benoemen 1
mogelijkheid: 2p**).

EINDE OCHTENDZITTING

Middagzitting

Vraag 1 Vreemd vermogen 20 minuten

In paragraaf 1.5 Actuele ontwikkelingen van de casus is een toelichting opgenomen over de reorganisatievoorziening die Lectus BV voor personeelskosten heeft gevormd. Voor de kosten van de centralisatie en verhuizing heeft Lectus BV in boekjaar 2015 geen voorziening gevormd.

(NB de uitgaven worden contant betaald en er zijn geen verschillen tussen fiscale en bedrijfseconomische waardering).

- 1a** Stel vast of de kosten ad € 1.665.000 voldoen aan de wet- en regelgeving voor het opnemen van een reorganisatievoorziening.
- 1b** Stel, met gebruik van de in de jaarrekening verstrekte gegevens, alle journaalposten (inclusief bedragen) samen die Lectus BV in de jaarrekening 2015 heeft verwerkt naar aanleiding van de mutaties in de Reorganisatievoorziening.

In de toelichting op de balans is informatie opgenomen over een afgesloten bancaire lening ad € 15.000.000 per 1 januari 2015.

- 1c** Beoordeel aan de hand van de bepalingen van wet- en regelgeving de gehanteerde grondslagen voor de waardering van Langlopende schulden.
- 1d** Geef een controleberekening van de rente langlopende bancaire lening van € 840.000 die in 2015 is opgenomen in de Rentelasten.

Antwoorden (13 p)

- 1a** *(Een reorganisatievoorziening dient te worden getroffen, indien per balansdatum een gedetailleerd plan is geformaliseerd en de gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Aangezien de reorganisatie in het boekjaar is gestart is aan deze voorwaarden voldaan (1p). In een reorganisatievoorziening dienen slechts die kosten te worden opgenomen die direct met de reorganisatie te maken hebben.) Zodoende zijn de afvloeiingskosten personeel ad € 1.331.000 toelaatbaar (1p) maar de omscholingskosten medewerkers ad € 238.000 en de vergoeding van de verhuizing ad € 96.000 niet toelaatbaar (1p). (zie par 16.7.1 HEV 2015)*
- 1b** *Journaalpost vorming voorziening:*
<i>Operationele bedrijfskosten</i>	<i>277.000</i>		<i>W&V</i>
- (1p)**
<i>A/ Reorganisatievoorziening</i>	<i>277.000</i>	<i>B</i>	(1p)
- Journaalpost aanwending voorziening:*
<i>Reorganisatievoorziening</i>	<i>1.380.000</i>	<i>B</i>	(1p)
- A/ Liquide middelen of Kortlopende schulden*
	<i>1.380.000</i>	<i>B</i>	
- (1p)**
- 1c** *Financiële verplichtingen dienen bij eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen reële waarde. De vervolgwaardering van financiële verplichtingen (geen onderdeel van een handelsportefeuille) is geamortiseerde kostprijs met via de*

effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen de reële waarde bij eerste verwerking en het aflossingsbedrag (1p). Als alternatief voor effectieve-rentemethode wordt toegestaan het toepassen van lineaire amortisatie (1p). De door Lectus B.V. gehanteerde grondslagen zijn daarmee in overeenstemming met wet- en regelgeving (1p) (zie par 21.2, par 21.6.3 en par 21.6.4 HEV 2015) 3 punten voor het gehele antwoord.

1d	reële waarde *	effectieve rente	*	looptijd	=
	rentelast				
	€ 14 mln (1p)	*	6% (1p)	*	1 jaar (1p) =
	€ 840.000				

Vraag 2 Productieproces 50 minuten

Beschrijf de bestuurlijke informatieverzorging (AO/IC) ten aanzien van het productieproces zoals dat plaatsvindt op de subafdelingen matrassen, bedbodems, bedombouwen en kasten en accessoires.

Besteed in uw antwoord aandacht aan de volgende zaken:

2a De typering van de aard van het productieproces. Motiveer uw antwoord.

(Antwoord vraag 2: 33p totaal opgave 2)

Antwoord (1p)

Lectus BV is te typeren als heterogene massaproductie. Hoewel er weliswaar niet op voorraad wordt geproduceerd zijn de productienormen door de standaardbewerkingen hard.

2b De managementinformatie rondom het productieproces van matrassen, bedbodems, bedombouwen en kasten en accessoires.

Antwoord (4p)

De directie heeft de volgende informatiebehoeften voor zover mogelijk in relatie tot de begroting en de vorige periode.

Standaardproductiekosten (doorbelaste) voor de afdelingen matrassen, bedbodems, bedombouw en kasten en accessoires

- Productieresultaten per genoemde afdeling uitgesplitst naar:
 - efficiencyresultaten op materiaal, manuren en machine-uren
 - bezettingsresultaten op manuren en machine-uren
 - uitvalresultaat

Voorts nog informatie over:

- Gemiddelde werkelijke doorlooptijd per productieorder per afdeling in relatie tot geplande doorlooptijd.
- Storingen met gemiddelde duur per robotstraat
- Ziekteverzuim percentage per productieafdeling

Normering: Bij de beoordeling is het belangrijk dat de student de managementinformatie geeft zoals die past bij heterogene massafabricage (per afdeling). De punten kunnen daarbij als volgt worden verdeeld:

2 punten voor de standaard financiële informatiebehoeften (productieresultaten etc.)

2 punten voor de overige niet-financiële informatiebehoeften (voorts).

- 2c** De preventieve maatregelen van interne controle rondom het productieproces matrassen, bedbodems, bedombouwen en kasten en accessoires waaronder:
- begrotingen, normen en tarieven

Antwoord (8p)

Preventieve maatregelen van interne controle zijn (3p):

Op basis van de verkoopbegroting stelt het bedrijfsbureau rekening houdend met eventuele voorraadmutaties gereed product, een productiebegroting op.

De productiebegroting bevat de toegestane kosten (aantal X standaardkostprijs) voor de productie van de geplande aantallen voor de afdelingen matrassen, bedbodems, bedombouw en kasten en accessoires.

Van deze productiebegrotingen worden de volgende begrotingen afgeleid:

- Inkoopbegroting per soort materiaal tegen VVP rekening houdend met eventuele voorraadmutaties.
- Personeelsbegroting per afdeling rekening houdend met het bestaande personeelsbestand en verloop.
- Investeringsbegroting per afdeling rekening houdend met de bestaande machinecapaciteit en verwachte technologische ontwikkelingen.

Op basis van geautoriseerde personeelsbegroting met opslagen en de afschrijving voor de machines met opslagen, berekent de administratie de tarieven voor manuren en machine-uren door deze verwachte kosten te delen door de normale bezetting in uren.

Voor de matrassen, bedbodems, bedombouw, kasten en accessoires wordt per standaard component door het bedrijfsbureau een standaardkostprijs bepaald door het daarvoor benodigde materiaal (stuklijst) te vermenigvuldigen met de VVP en de daarvoor vereiste bewerkingen te vermenigvuldigen met de geautoriseerde manuren en machine-uren.

Tarieven en begrotingen worden geautoriseerd door de directie.

Normering: Van studenten hoeft niet een dergelijke diepgang verwacht te worden. Belangrijk is dat aandacht besteed wordt aan:

- *Productiebegroting (1punt).*
- *Tarieven op basis van normale bezetting (1punt).*
- *Bepalen standaardkostprijs per component (1punt).*

- controletechnische functiescheiding

Antwoord (3p)

Bij Lectus BV staat de genoemde afdelingsstructuur de voor heterogene massafabricage vereiste functiescheiding toe. Gericht op het productieproces betekent dit functiescheiding tussen:

- bedrijfsbureau, intern beschikkend. Bepaalt de norm en doet de werkuitgifte;
- productieafdelingen (matrassen, bedbodems, bedombouw en kasten en accessoires) uitvoerend. Zij produceren in opdracht van het bedrijfsbureau;
- kwaliteitscontrole: uitvoerend.
- magazijn: bewarend ten aanzien van materiaal en gereed product.

- administratie: registrerend ten aanzien van productieadministratie en controlerend (verschillenanalyse).

Normering: Belangrijk is dat studenten zich beperken tot wat voor productie vereist is en niet alle afdelingen achter elkaar noemen.

- de logische toegangsbeveiliging gericht op de betrouwbaarheid van de gegevens in productieorderbestand.

Antwoord (2p)

De logische toegangsbeveiliging (LTB) binnen Lectus BV dient door middel van user-id en passwords zo ingericht te worden dat:

- het aanmaken van een nieuwe productieorder is voorbehouden aan het bedrijfsbureau;
- het invoeren werkelijke manuren is voorbehouden aan de productieafdelingen;
- het invoeren van werkelijke machine-uren automatisch geschiedt;
- het invoeren van werkelijke materiaal verbruiken tot stand komt op basis van de afgifte door de afdeling logistiek.

2d De vastleggingen van gegevens in bestanden die noodzakelijk zijn om in de informatiebehoefte ten aanzien van het productieproces te voorzien. Geef daarbij expliciet aan:

- de functionaris
- de gegevens
- en het bestand dat gemuteerd wordt.

Doe dit op het traject van ontwerp en normbepaling tot en met de opslag van het goedgekeurde eindproduct.

Antwoord (10 p)

- Productontwerp (1 p):

Artikelbestand → Bedrijfsbureau (ontwerpafdeling) (productspecificaties (hoeveelheden, materialen en onderdelen) en bewerkingslijsten).

- Vaststellen Standaardkostprijs (1p):

Artikelbestand (of normenbestand) → bedrijfsbureau. Per component gegevens rond toegestane verbruiken opgenomen in stuklijst en bewerkingslijst.

- Productieplanning (1p)

Bedrijfsbureau voert op basis van verkooporderbestand per afdeling rekening houdend met capaciteiten (personeelsbestand en machinebestand), de gegevens van de uit te voeren productieorders in het planningsbestand in. Productieordernummer, aantal, datum in productie, datum gepland gereed.

- Werkuitgifte (2p). Bedrijfsbureau maakt productieorder aan op basis van planning en werkelijke voortgang en voert de volgende gegevens in het productieorderbestand in:

- Productieordernummer;

- Afdelingscode;
- toegestane verbruiken;
- datum in productie;
- datum gepland gereed.
- Afgifte materiaal (1p)
De medewerkers van de afdeling logistiek raadplegen het productieorderbestand en geven de benodigde materialen aan de productiemedewerkers en muteren daarbij het voorraadbestand met de volgende gegevens:
 - artikelcode;
 - aantal;
 - productieordernummer;
 - medewerker, afdeling.
- Uitvoering (2p)
De medewerkers van de afdeling matrassen, bedden, bedombouw en accessoires leggen per productieorder de gewerkte uren in het productieorderbestand vast:
 - personeelscode;
 - afdelingscode;
 - productieordernummer;
 - aantal uur.

De vastlegging van de werkelijke machine-uren komt op basis van automatische koppeling tot stand onder verantwoordelijkheid van de financiële administratie. In het productieorderbestand worden de volgende gegevens ingevoerd: productieordernummer, afdelingscode, machinecode, aantal uur.

Bij voltooiing meldt de chef van de afdeling de productieorder gereed. Productieorderbestand: Productieordernummer, datum/tijdstip, code gereed.
- Kwaliteitscontrole (1p)
De kwaliteitscontroleurs keuren met behulp van de kwaliteitsnormen (normenbestand) de gereed gemelde productie en voeren daarbij de volgende gegevens in het productieorderbestand in:
 - productieordernummer;
 - kwaliteitscontroleur;
 - aantal goedgekeurd/ aantal afgekeurd;
 - datum/tijdstip.
- Opslag van de eindproducten matrassen, bedbodems, ombouw en kasten en accessoires (1p)
De magazijnmeester neemt het goedgekeurde eindproduct in ontvangst en muteert daarbij het voorraadbestand met de volgende gegevens:
 - Artikelcode;
 - aantal;
 - productieordernummer;

- datum/tijdstip.

- 2e** De repressieve maatregelen van interne controle waaronder:
- de verbandscontroles die gelegd kunnen worden tussen de voor de informatievoorziening over het productieproces noodzakelijke bestanden;

Antwoord (6p)

- De verbandscontroles die worden uitgevoerd door de hoofd van de financiële administratie of de controller van Lectus BV) zijn **(6p)**:
 - Afboeking voorraadbestand = Opboeking productieorderbestand per fase van de productie.
 - Per productieafdeling: Shoptime (personeelsbestand) = Jobtime (productieorderbestand) + indirecte uren
 - Per productieafdeling: Normale capaciteit (machinebestand) + bezettingsresultaat = Werkelijk aantal machine-uren (productieorderbestand)
 - Afboeking productieorderbestand code vorige afdeling = Opboeking productieorderbestand code navolgende afdeling + Uitval.

Afboeking laatste afdeling nodig voor verkooporder = Opboeking voorraadbestand + uitval

- de nacalculatie en verschillenanalyse;

Antwoord (4 p)

De administratie bepaalt op basis van de vastleggingen in het productieorderbestand per afdeling periodiek de werkelijke verbruiken. Hoofd administratie bepaalt door middel van de retrograde methode (werkelijke productie X standaard verbruik) de toegestane verbruiken per afdeling.

Toegestaan – Werkelijk = Efficiencyverschillen per afdeling **(2p)**
 (Normaal uitval – Werkelijk uitval) X standaardkostprijs = Uitval resultaat per afdeling. **(1p)**

(W-N) tarief voor constante kosten = bezettingsresultaat voor manuren en machine-uren per afdeling. **(1 p)**

Vraag 3 VGBA / VIO 20 minuten

In deel 2 van de casus wordt in aantekening 3 gesproken over de verkoop van een pand van Lectus BV aan een andere klant van Accountantskantoor Ypnos:

Bij de controle van de terreinen en bedrijfsgebouwen is gebleken dat één van de gebouwen, die overbodig is geworden bij de verhuizing, vooralsnog niet verkocht is. Het gebouw is sterk verouderd en de ligging is weinig aantrekkelijk voor potentiële kopers. Een andere klant van Ypnos, Redev BV is gespecialiseerd in de herontwikkeling van gedateerd onroerend goed. Redev BV informeert bij Ypnos naar het pand van Lectus BV en vraagt of er mogelijkheden zijn het pand te kopen en wat de prijs zou moeten zijn die Lectus BV voor het pand zou willen ontvangen. Deze

prijs, waarvoor Lectus BV het pand zou willen verkopen, is bekend bij de accountant van Ypnos (Kees de Jong).

De directie van Redev BV stelt voor dat Ypnos bemiddelt in de verkoop van het pand door Lectus BV aan Redev BV. Mocht sprake zijn van een succesvolle bemiddeling dan krijgt Ypnos een fee van Redev BV voor de bemiddeling van 0,85% van de aankoopwaarde.

Gevraagd:

- 3a** Is het volgens de **VGBA** toelaatbaar dat Ypnos informatie geeft over het pand van Lectus BV aan Redev BV? Benoem in uw antwoord de fundamentele beginsel(en) uit de HRA die volgens u van toepassing zijn. Geef daarnaast aan van welke bedreiging(en) sprake is.
- 3b** De bemiddeling door Ypnos zou gezien kunnen worden als een vorm van variabele beloning. Is het -in het algemeen- toegestaan voor openbaar accountants om een variabele beloning te accepteren voor werkzaamheden? Benoem in uw antwoord - **uitsluitend** uitgaande van de VGBA de fundamentele beginsel(en) die volgens u van toepassing zijn en van welke bedreiging(en) er sprake is.
- 3c** De directie van Lectus BV vraagt Ypnos voor de waardering van alle panden zoals in de jaarrekening opgenomen vanaf 2016 zelf met een waarderingsvoorstel te komen. Welke waarde Ypnos ook voorstelt, Lectus BV zal daar mee instemmen. Hiermee geeft Lectus BV uiting aan haar rotsvaste vertrouwen in de professionaliteit en betrouwbaarheid van Ypnos als accountant.
Geef, **uitsluitend** op basis van de **ViO**, beargumenteerd aan of Ypnos deze adviesopdracht kan aanvaarden, ook als zij tegelijkertijd de wettelijke controle uitvoert.

Antwoord (15 p)

- 3a** VGBA: Artikel 16
De accountant die de beschikking krijgt over gegevens of inlichtingen waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, is verplicht tot geheimhouding (2p) van die gegevens of inlichtingen, Voorts wordt gemeld in art 18 (2p voor verwijzing naar art. 18):
Artikel 18 De accountant gebruikt vertrouwelijke gegevens of inlichtingen niet voor eigen gewin of het gewin van een derde.
De informatie die de accountant over het pand heeft mag dus niet gebruikt worden voor andere doeleinden dan de jaarrekeningcontrole. De bedreiging die hierbij speelt is die van **eigen belang (2p)**: de accountant zal Redev BV willen behouden. Ook **belangenbehartiging** kan worden aangegeven: de accountant gaat teveel het belang van Redev BV behartigen waardoor de informatie verstrekt zal gaan worden.
- 3b** Gesproken wordt van een variabele beloning waar de beloning voor de accountant afhangt van de uitkomst van het werk van de accountant. Doordat de accountant een eigen belang heeft: een zo hoog mogelijke beloning zal de **objectiviteit** bij de uitvoering van de opdracht **bedreigd worden**. **3p**
- 3c** De waardebepaling van de panden is een non assurancedienst die de accountant uit zal gaan voeren. art 20 1 a van de ViO stelt:

Het is **verboden** een assurance-opdracht uit te voeren bij een verantwoordelijke entiteit niet zijnde een organisatie van openbaar belang, als de accountantseenheid of een ander onderdeel van het netwerk aan die entiteit een non-assurancedienst verleent of heeft verleend die van materiële invloed is op het assurance-object en: **(3p)**

a. subjectief of niet-routinematig is;

Deze werkzaamheden vallen hieronder omdat bij waardebepaling sprake is van subjectiviteit. Voorts zijn de panden van diepgaand belang voor de jaarrekening (17.232 t.o.v. balanstotaal 47.615) Deze non assurance dienst is dus niet toegestaan voor Ypnos als tegelijkertijd de wettelijke controle wordt uitgevoerd **(3p)**.

Vraag 4 Winst- en-verliesrekening 15 minuten / 10 punten

4a De wet- en regelgeving schrijft voor dat middelgrote en grote ondernemingen ten aanzien van de verwerking van opbrengsten de informatie over netto-omzet dienen te segmenteren.

1. Op welke twee manieren moet de netto-omzet volgens de wet- en regelgeving in de toelichting op de winst- en verliesrekening worden gesegmenteerd?
2. Beargumenteer of Lectus BV in de jaarrekening 2015 op grond van wet- en regelgeving aan de eis van segmentatie van de netto-omzet voldoet.

4b Geef een verklaring voor het feit dat de personeelskosten van Lectus BV in de toelichting op de winst- en verliesrekening hoger zijn dan de Operationele bedrijfskosten waarop de toelichting betrekking heeft.

Antwoorden 10 punten:

4a 1. In de toelichting dient gesegmenteerde informatie over de netto-omzet te zijn opgenomen indien:

1. werkzaamheden in verschillende bedrijfstakken hebben bijgedragen aan de netto-omzet **(2p)**
2. goederen en diensten zijn geleverd in verschillende gebieden (regio's) **(2p)**

(Zie par 26.6 HEV 2015)

2. Lectus B.V. heeft in de toelichting op de winst- en-verliesrekening gesegmenteerde informatie verstrekt over de verschillende gebieden (regio's) waarin de goederen zijn geleverd **(1p)**. Er is geen aanvullende informatie opgenomen over verschillende bedrijfstakken omdat de producten van Lectus B.V. behoren tot één bedrijfstak **(1p)**. Lectus B.V. voldoet hiermee aan de eisen van wet- en regelgeving **(1p)**. (zie par 26.6 HEV 2015)

- 4b De winst- en verliesrekening van Lectus B.V. is opgesteld conform de functionele indeling. Daarbij worden de lasten gerubriceerd naar functie, zoals verkoopkosten en algemene bedrijfskosten (1p). Kostensoorten (bijvoorbeeld lonen en salarissen) worden hierbij verdeeld over de relevante functionele gebieden. De jaarrekening moet informatie bevatten over de hoogte van de lonen en salarissen, de pensioenlasten en de overige sociale lasten (1p). Omdat deze informatie bij Lectus B.V. is opgenomen in de toelichting op de Operationele bedrijfskosten, maar de lasten ook zijn opgenomen in andere posten van de winst- en-verliesrekening is het bedrag van de personeelskosten hoger (1p) (zie par 23.4.3 en par 23.5 HEV 2015)

Vraag 5 Roulatie 10 minuten

Uit de controle van de jaarrekening 2015 van Lectus is de volgende aantekening gekomen (zie casus deel 2 aantekening 1):

Een stagiaire HBO Accountancy van Ypnos, die meewerkt in het controleteam heeft vastgesteld dat Ypnos al vijftien jaar de controlerend accountant is van Lectus BV. In zijn aantekeningen meldt hij dan ook dat Ypnos afscheid zou moeten nemen van Lectus als klant, omdat de regels nu eenmaal voorschrijven dat eenmaal per zeven jaar van accountantsorganisatie gewisseld dient te worden.

Gevraagd

Heeft de stagiaire gelijk in zijn veronderstelling dat Ypnos de jaarrekening niet meer zou mogen controleren in het kader van de verplichte roulatie? Beargumenteer uw antwoord vanuit de van toepassing zijnde regelgeving.

Antwoord (7p)

Lectus is geen OOB klant en daarvoor geldt de cooldown periode **niet** van 2 jaar na zeven dus geen acht) jaar aaneengesloten bij de controle betrokken te zijn geweest als key partner **4p.** art 29 ViO

Wel stelt art 28 ViO dat:

Na een periode van zeven aaneengesloten jaren betrokkenheid van een key assurance-partner of een ander senior lid bij een assurance-opdracht voor dezelfde verantwoordelijke partij, zonder dat sprake is van een bedreiging als bedoeld in het eerste lid, onderbouwt de eindverantwoordelijke accountant jaarlijks het ontbreken van een dergelijke bedreiging door: a. gemotiveerd vast te leggen dat de duur van de betrokkenheid in de gegeven omstandigheden geen bedreiging vormt voor de onafhankelijkheid; b. van een door de accountantseenheid aangewezen functionaris die niet betrokken is bij dienstverlening aan de verantwoordelijke partij, schriftelijke goedkeuring van deze vastlegging te verkrijgen; c. deze vastlegging en de schriftelijke goedkeuring in het assurance-dossier op te nemen

Dit artikel geldt voor niet OOB controles en is hier van toepassing. Dit betekent dus dat Ypnos jaarlijks moet bezien of de bedreiging nog steeds 'ontbreekt' **(3p bij volledig antwoord. Bij alleen noemen niet van toepassing zijn OOB regime: 2p).**

Vraag 6 Kasstroomoverzicht 15 minuten

in de jaarrekening van Lectus BV ontbreekt een kasstroomoverzicht. Ga bij de beantwoording van de vraag uit van de indirecte methode voor kasstromen uit operationele activiteiten.

Gevraagd

Stel een overzicht op van kasstromen uit operationele activiteiten, met een afzonderlijke tussentelling voor bedrijfsoperaties.

Antwoorden (10p)

Bedrijfsresultaat	(1.946)	(1 p)
Opbrengsten die geen ontvangsten zijn:		
Kosten die geen uitgaven zijn:		
• Mutatie voorzieningen (excl. latentie)	(1004)	(1p)
• Afschrijvingen	3.291	(1p)
	2.287	
Mutatie werkkapitaal:		
• Voorraden	761	(1p)
• Vorderingen	929	(1p)
• Kortlopende schulden (excl. aflossingstermijn)	(2.277)	(2p)
	(587)	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	(246)	
• Betaalde rente (-923 + 840 - 675) * =	(758)	(1p)
• Ontvangen winstbelasting (1.268 + 998 + 192) **	2.458	(2p)
Operationele kasstroom	1.454	

* 923 = rentebate – rentelast

840 = in deze rentelast begrepen effectieve rente langlopende lening

675 = feitelijk betaalde rente langlopende lening (15.000.000 x 0,045)

** 1.268 = belastingbate

998 = mutatie latente belastingverplichting

192 = mutatie latente belastingvordering

Vraag 7 Grond- en hulpstoffen 20 minuten

Beschrijf gestructureerd hoe de accountant de post Grond- en hulpstoffen, zoals opgenomen onder de balanspost Voorraden controleert? Schenk in uw antwoord mede aandacht aan goederen in consignatie, zie daartoe hetgeen hierover is vermeld in paragraaf 1.4.4. Inkoop van de casus. Beperk uw antwoord volgens onderstaande indeling:

a doelstelling;

- b cijferbeoordeling;
- c overige gegevensgerichte controles, waaronder verbandscontroles.

Antwoord (12p)

a Doelstelling (2p)

Vaststellen Bestaan Waardering en Eigendom (**consignatie**).

Indien alleen juistheid genoemd slechts 1 punt.

b Cijferanalyse (3p)

De accountant sluit de gebruikte cijfers aan op de financiële administratie

De accountant vergelijkt rondom de voorraad de cijfers in relatie tot de begroting en voorgaande jaren. Speciaal let de accountant daarbij op:

- Ouderdom voorraden (omloopsnelheid)
- Voorraadverschillen t.o.v. voorgaande periodes
- Omvang consignatievoorraad t.o.v. eigen voorraad.

De uitkomsten van de cijferanalyse zijn mede richtinggevend voor de verdere controle.

c Overige gegevensgerichte controles, waaronder verbandscontroles (7p)

Ten aanzien van **Bestaan 2p**:

- Doornemen inventarisatieverslagen door het jaar heen en analyse van de voorraadverschillen door de administratie. Daarbij specifieke aandacht voor vaststellen eigendom aan de hand van inkopen in relatie tot de gesloten contracten.
- Bijwonen van enkele partieel roulerende inventarisaties. Bij grote voorraadverschillen integrale aan het einde van het boekjaar door Ypnos.

Ten aanzien van **Waardering: 2p**

Voorraden met een hoge voorraadomvang en lage omloopsnelheid beoordelen op waardering door factuurprijs met huidige prijs te vergelijken en niet muterende voorraden op courantie a.d.h.v. inventarisatieverslagen.

Ten aanzien van **Eigendom 2p**

- Vaststellen aan de hand van contracten en voorraadlijst dat goederen die zijn geleverd in consignatie niet tot waardering op de balans hebben geleid.
- Vaststellen middels saldobevestiging van enkele grote leveranciers dat en hoeveel goederen in consignatie op het einde van het boekjaar zijn uitgegeven. Voorts vaststellen dat deze goederen niet in de balanspost zijn opgenomen.

Verbandscontroles 1p:

- Beginvoorraad = (inventarisatie 31/12 voorgaand boekjaar) in €.
- Inkopen eigen rekening = gefactureerde inkopen volgens opboeking crediteuren in € = opboeking voorraad in VVP + / - prijsverschillen bij inkoop.
- Afboeking voorraad tegen VVP = opboeking productiebestand tegen VVP.

- Afboeking voorraad in consignatie (geen eigendom)= opboeking crediteuren consignatie-leveranciers in €.

EINDE MIDDAGZITTING

OAT 2017-06 Topwerk Nederland BV

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Topwerk Nederland BV

1.1 Algemeen

Topwerk Nederland BV houdt zich bezig met dienstverlening op het gebied van personeelsbeheer en het exploiteren van uitzendbureaus onder de merknaam Topwerk. Topwerk Nederland BV is de moedermaatschappij van een groep die daarnaast bestaat uit:

- Topwerk Uitzendbureau BV
- Topwerk Personeelsbeheer BV
- Topwerk Personeelsdiensten BV en
- Topwerk Breda BV

Topwerk Nederland BV is een 100% dochtermaatschappij van Tempo Time Holding BV.

Topwerk Nederland BV is begonnen in de uitzendbranche. De eerste vestiging van Topwerk Uitzendbureau BV werd geopend op 1 april 1969 in Den Haag. Door overnames van uitzendbureaus verspreid over Nederland groeide Topwerk Uitzendbureau BV uit tot een onderneming met 25 vestigingen in de jaren 90 van de vorige eeuw. In 1997 heeft Topwerk Uitzendbureau BV een franchiseconcept ontwikkeld om een snellere landelijke groei te realiseren. Externe ondernemers worden daarbij in de gelegenheid gesteld om onder strenge voorwaarden gebruik te maken van de naam en het concept van Topwerk Uitzendbureau. In 1998 werd in Amersfoort de eerste franchisevestiging van Topwerk Uitzendbureau BV geopend. Vanaf 2004 heeft Topwerk Uitzendbureau BV de meeste van haar non-franchise vestigingen omgezet naar franchisevestigingen omdat deze manier van werken succesvol bleek te zijn.

Begin 2016 telde Topwerk Uitzendbureau BV 138 vestigingen in Nederland, waarvan 128 op franchisebasis. Deze vestigingen zijn verdeeld over 86 vestigingen in grote en middelgrote steden en 52 vestigingen die op een locatie van een klant zijn gevestigd en die zich volledig richten op deze klant (inhouse vestigingen).

Topwerk Personeelsbeheer BV houdt zich bezig met HRM diensten voor zowel het eigen personeel van de Topwerk groep, de uitzendbureau 's van de groep (inclusief de franchisenemers) als voor derden. Deze HRM diensten bestaan onder andere uit de werving en selectie van geschikt personeel en het geven van advies over het toepassen van wetten en regels die gelden bij het in dienst hebben van personeel.

Topwerk Personeelsdiensten BV verzorgt de salarisadministraties voor het eigen personeel, de uitzendbureau 's (inclusief de franchisenemers) en derden.

Topwerk Breda BV is in 2016 opgericht om binnen 5 jaar in de provincie Noord-Brabant een nieuw concept op het gebied van personeelsdiensten uit te rollen. In 2016 hebben geen verdere activiteiten plaatsgevonden binnen Topwerk Breda BV.

1.2 Actuele ontwikkelingen

Door de aantrekkende economie heeft de groei van de uitzendsector en personeelsdienstensector, die al zichtbaar werd in 2015, doorgezet in 2016. Topwerk Nederland BV heeft in 2016 de hoogste omzet in haar bestaan genoteerd, te weten € 281 miljoen. De omzet van de groep is met name gegroeid doordat Topwerk Nederland BV heeft ingezet op nieuwe marktsegmenten waardoor Topwerk Nederland BV een groot aantal nieuwe klanten heeft gekregen. In de eerste helft van 2016 heeft Topwerk Nederland echter een aantal grote klanten verloren, waardoor de omzetgroei van Topwerk Nederland BV is achtergebleven bij de omzetontwikkeling in de sector als geheel. Ondanks de groeiende omzet in de personeelssector heeft de uitzendsector als geheel te kampen met structurele druk op de marges.

Medio 2016 heeft de directie van Topwerk Nederland BV bekend gemaakt dat er sprake is van een voorgenomen verkoop. Moedermaatschappij Tempo Time Holding BV wil haar aandelen in Topwerk Nederland BV verkopen aan Beheer Participaties BV. De directie van Topwerk Nederland BV staat achter deze overname.

1.3 Missie, visie, doelen en doelstellingen

De missie van Topwerk Nederland BV is door de kracht van ondernemerschap mensen en organisaties te helpen bij het waarmaken van hun ambities. Topwerk Nederland BV wil organisaties in staat stellen beter om te gaan met veranderende omstandigheden die andere kennis en vaardigheden van personeel vragen. Dit doet zij primair door creatie van waardevolle vaste en tijdelijke (werk) relaties. Topwerk Nederland BV draagt een duidelijke visie uit op flexibilisering van arbeidsrelaties, zoals blijkt uit het onderstaande citaat uit het MVO-verslag van Topwerk Nederland BV:

“Een organisatie die concurrerend wil blijven, moet zich steeds flexibeler organiseren. Dat is geen luxe, maar noodzaak. Vanuit deze overtuiging hebben wij een duidelijke visie op de flexibilisering van arbeid in bedrijven. Wij geloven dat flexibilisering in het hedendaagse en toekomstige economisch-maatschappelijke speelveld noodzakelijk is. Bij het flexibel organiseren van het personeelsbestand draait het om het efficiënt(er) inzetten van werknemers, het vinden van de juiste balans tussen vast en tijdelijk personeel, het vermijden van overbezetting en het op tijd kunnen beschikken over extra personeel, bijvoorbeeld in piekperioden. Wij geloven dat flexibilisering en de juiste mix van vast en flexibel personeel bijdragen aan het realiseren van de (groei)ambities van bedrijven en werkzoekenden en daarmee ook aan een gezonde Nederlandse economie.”

Topwerk Nederland BV heeft als belangrijkste stakeholders de uitzendkrachten, de werkzoekenden, de opdrachtgevers, de eigen werknemers, de franchisenemers en haar aandeelhouders. Daarnaast wil Topwerk Nederland BV graag bijdragen aan een betere samenleving.

In het kader van dit bijdragen aan een betere samenleving neemt Topwerk Nederland BV onder andere deel in het project “Schuldenwasstraat”. De Schuldenwasstraat helpt huishoudens met problematische schulden. Dit is van belang omdat één op de vijf huishoudens in Nederland problematische schulden heeft. Het uitgangspunt hierbij is dat deze huishoudens worden geholpen zonder dat

de eigen verantwoordelijkheid van de betrokkenen wordt ontnomen. Een aantal uitzendbureaus van Topwerk Uitzendbureau BV biedt onder de paraplu van dit project een intensief traject waarbij medewerkers van de uitzendbureaus inhoudelijk met een kandidaat aan de slag gaan zodat die zijn of haar verdienvermogen kan vergroten.

Topwerk Nederland BV zet zich ook in voor een bijdrage aan de arbeidsmarkt die een zo laag mogelijke belasting van het milieu veroorzaakt. Medewerkers streven ernaar om hun ecologische footprint zo klein mogelijk te houden. Ze gaan terughoudend om met grondstoffen zoals fossiele brandstoffen en papier.

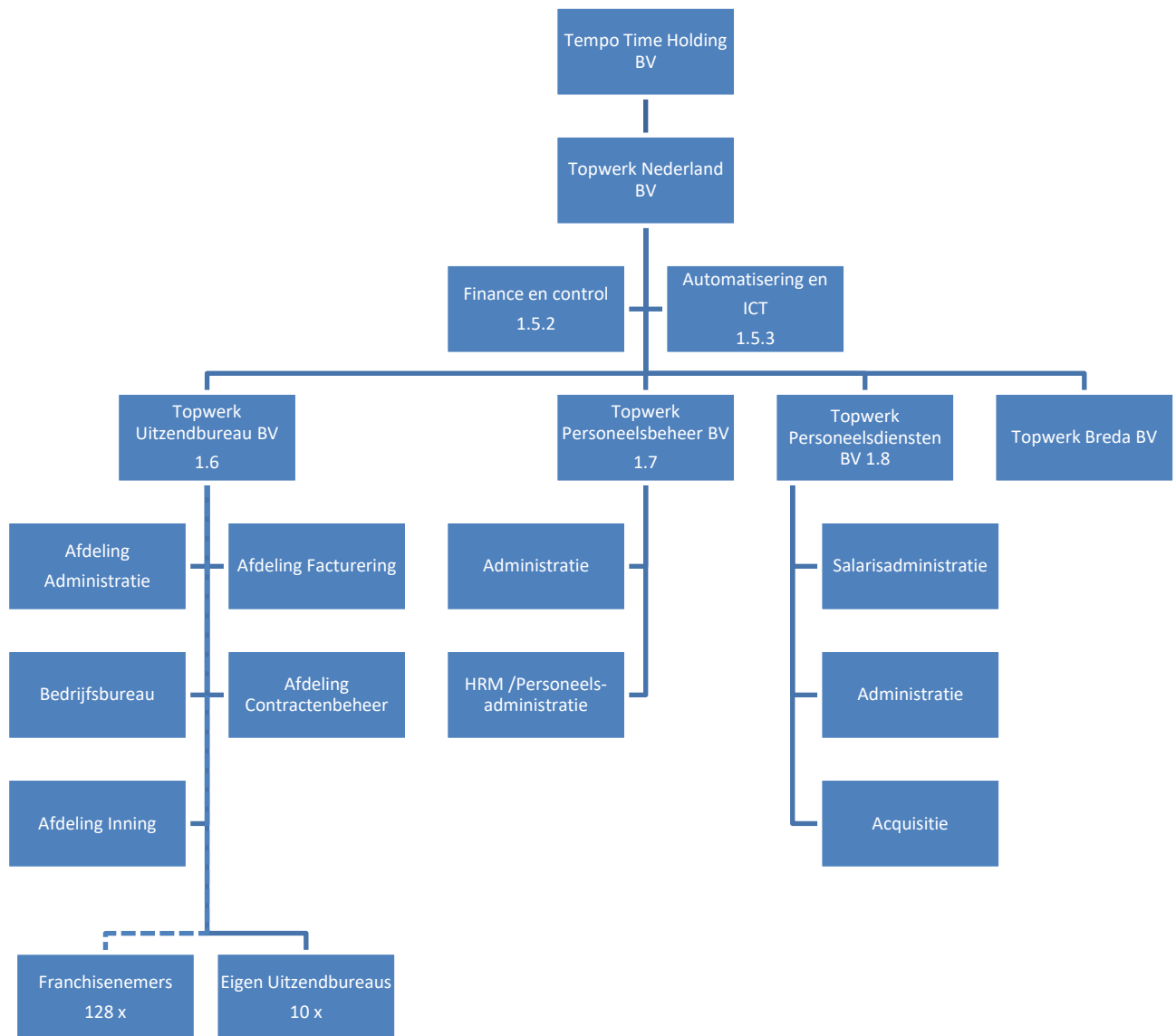
Kritische succesfactoren van Topwerk Nederland BV zijn:

- Groei van omzet door werven nieuwe klanten met behoud van voorgeschreven marges
- Stimuleren van ondernemingszin bij de franchisenemers
- Behoud van bestaande klanten door relatiemanagement
- Bijdragen aan maatschappelijke verantwoord ondernemen.

Deze kritische succesfactoren zijn door de directie van Topwerk Nederland vertaald in de volgende doelen en doelstellingen voor 2017:

- Uitbreiding van het aantal inhouse uitzendbureaus bij grote organisaties met 3%
- Uitbreiding van het aantal franchisenemers met 2%
- 3 % omzetgroei in de MKB markt
- Behoud van de behaalde marges in de MKB markt
- 1 % groei in het marktaandeel in het segment grote nationale klanten
- Behoud van de behaalde marges in het segment grote nationale klanten
- Minimaal vier keer gestructureerd overleg tussen Topwerk Uitzendbureau BV en de franchisenemers waarbij de kwaliteit van de samenwerking uitdrukkelijk onderwerp van gesprek is
- Publiceren van een MVO-jaarverslag waarin Topwerk Nederland BV haar betrokkenheid bij maatschappij, mens en milieu laat zien aan haar stakeholders.

1.4 Schematische weergave van de structuur rond Topwerk Nederland BV

Figuur 3
De organisatiestructuur rond Tempo Topwerk Nederland BV. Cijfers verwijzen naar de paragraafnummers.

1.5 Beschrijving organisatie Topwerk Nederland BV

1.5.1 De directie en toezichthouders

Onder aanvoering van een Algemeen directeur bestaat de directie van Topwerk Nederland BV uit:

- een Financieel directeur
- een directeur Automatisering en ICT
- de directeur van Topwerk Uitzendbureau BV
- de directeur van Topwerk Personeelsbeheer BV
- de directeur van Topwerk Personeelsdiensten BV.

Er is een raad van commissarissen aanwezig die bestaat uit drie personen.

1.5.2 Finance en control

De afdeling Finance en control wordt aangestuurd door de Financieel directeur. De afdeling voert de financiële administratie van alle groepsmaatschappijen op basis van de door administraties van de dochtermaatschappijen aangeleverde gegevens en stelt de maandelijkse managementrapportages op. Daarnaast stelt deze afdeling maandelijks de financiële afrekeningen op basis van de afgesloten contracten met de franchisenemers op.

Bij elke groepsmaatschappij van Topwerk Nederland BV is een afdeling administratie aanwezig en bij elk uitzendbureau levert de franchisenemer of de vestigingsleider de voor de afrekening en sturing vereiste gegevens aan. De afdeling Finance en control geeft instructies aan de financiële administraties van de vier groepsmaatschappijen en eigen vestigingen voor de invoer en verwerking van gegevens. In principe mag niet worden afgeweken van deze instructies. Dit wordt gewaarborgd door de aanwezigheid van application controls in het ERP systeem.

De franchisenemers voeren hun eigen administratie. In de contracten met de franchisenemers zijn instructies opgenomen voor de wijze van aanlevering van de door de franchisenemers afgesloten klantcontracten en de gegevens van de uitzendkrachten die via de franchisenemer bij Topwerk Personeelsbeheer BV in dienst (willen) treden. De franchisenemers leveren de gegevens aan in PersERP (zie onder 1.5.3).

Finance en control ontvangt dagelijks gegevens van de administraties van elke afzonderlijke BV, van elke franchisenemer en van elke eigen vestiging.

Maandelijks stelt Finance en control een balans en een winst-en-verliesrekening op per groepsmaatschappij en per eigen uitzendbureau. De afdeling Finance en Control voorziet de maandrapportages van de afzonderlijke BV 's en van de eigen vestigingen van uitgebreide analyses waarin informatie wordt verstrekt over liquiditeit, winstgevendheid, schulden en buffers. Mede hierdoor heeft de directie van Topwerk Nederland BV adequaat inzicht in de gang van zaken bij de groepsmaatschappijen en de vestigingen.

1.5.3 Automatisering en ICT

Topwerk Nederland BV maakt gebruik van een ERP pakket genaamd PersERP dat geïmplementeerd is met hulp van een bekende softwareleverancier. Deze softwareleverancier voert het functionele onderhoud aan de applicaties voor Topwerk

Nederland BV uit. De afdeling Automatisering en ICT is verantwoordelijk voor het operationele beheer van de systemen.

Door het ERP-systeem zijn de bestanden met de contracten en gegevens van de klanten, uitzendkrachten, de transactieverwerking, de verwerking van de betalingen en de financiële administratie geïntegreerd.

PersERP bevat onder andere de volgende modules:

- Contractenmodule
- Urenregistratiemodule
- Klantenmodule
- Uitzendkrachtenmodule
- Factureringsmodule.

Alle uitzendkrachten krijgen de beschikking over een tablet waarmee zij de door hen gemaakte uren bij klanten kunnen registreren.

De werkprocessen bij de groepsmaatschappijen en uitzendbureaus verlopen zoveel mogelijk via de digitale weg.

1.6 Topwerk Uitzendbureau BV

Bij Topwerk Uitzendbureau BV zijn naast de franchisenemers en de eigen uitzendbureaus de volgende afdelingen aanwezig:

- Bedrijfsbureau
- Contractenbeheer
- Facturering
- Inning
- Administratie

De processen bij Topwerk Uitzendbureau verlopen als hieronder beschreven.

Bedrijfsbureau

Het bedrijfsbureau van Topwerk Uitzendbureau BV berekent een kostprijs per uur voor de uitzendkrachten die afhankelijk is van het salaris, leeftijd, ervaring en opleiding van de uitzendkracht. Op basis van de kostprijzen bepaalt de directeur van Topwerk Uitzendbureau BV de tarieven van de uitzendkrachten, die worden opgenomen in de standaard tarieventabel.

Het bedrijfsbureau coördineert ook de inzet van de uitzendkrachten, waarbij de medewerkers van het bedrijfsbureau er uitdrukkelijk voor zorgen dat de uitzendkrachten met een contract van meer dan nul uren eerder in aanmerking komen voor uitzending dan een uitzendkracht met een nul-uren contract.

Contractenbeheer

De franchisenemers sluiten een franchisecontract af met de directeur van Topwerk Uitzendbureau BV na gebleken geschiktheid van de franchisenemer(s). De afdeling Contractenbeheer beheert en registreert de contracten met de franchisenemers.

Een franchisenemer binnen Topwerk Uitzendbureau BV is een ondernemer die vanuit een eenmanszaak of een vennootschap onder firma (als er meer ondernemers samen franchisenemer worden), de naam Topwerk als uitzendbureau hanteert.

Franchisenemers maken gebruik van de merknaam Topwerk en van een totaalpakket aan faciliteiten dat Topwerk als franchisegever aanbiedt. Dit totaalpakket omvat onder andere marketing, werkkapitaalfinanciering, verloning, innovatie, automatisering, training en opleiding, facturering en incasso.

De franchisenemer ontvangt conform het franchisecontract met Topwerk Uitzendbureau BV een fee. De omzet uit het inzetten van uitzendkrachten komt volledig ten gunste van Topwerk Uitzendbureau BV. De franchisenemers ontvangen alleen een fee, die gebaseerd is op de behaalde brutomarge. De brutomarge wordt berekend als het verschil tussen de omzet die een uitzendkracht realiseert (rekening houdend met eventuele verstrekte kortingen aan klanten) minus de door het bedrijfsbureau berekende kostprijs van deze uitzendkracht. Van de bruto marge ontvangt de franchisenemer 23% als fee. Topwerk Uitzendbureau behoudt dus 77 % van de bruto marge als vergoeding voor de door haar gemaakte kosten ten behoeve van franchisenemers en winstopslag.

De franchisenemers ontvangen maandelijks de fee die door de afdeling Finance en control wordt berekend op basis van de brutomarge die in de maand daarvoor is behaald door de betreffende franchisenemer. Deze fee wordt na goedkeuring door de Financieel directeur betaald door Topwerk Uitzendbureau BV.

Werving van klanten door franchisenemers en eigen vestigingen

Medewerkers van de franchisevestigingen en van de eigen vestigingen (intercedenten) bezoeken regelmatig de klanten die uitzendkrachten afnemen om feeling te houden met wat leeft bij klanten. De missie van Topwerk Nederland BV wordt tijdens deze bezoeken uitgedragen omdat de medewerkers geloven dat flexibilisering en de juiste mix van vast en flexibel personeel bijdragen aan het realiseren van de (groei)ambities van bedrijven en werkzoekenden en daarmee ook aan een gezonde bedrijfsvoering.

Topwerk Uitzendbureau BV organiseert daarom ook evenementen waar de franchisenemers en vestigingsleiders klanten kunnen ontmoeten. Ook zorgt Topwerk Uitzendbureau BV voor naamsbekendheid van de naam Topwerk via sponsoring en reclame.

De franchisenemers en vestigingsleiders van de eigen vestigingen maken afspraken met potentiële klanten over de inzet van uitzendkrachten op basis van door Topwerk Nederland BV opgestelde richtlijnen. Op basis van deze richtlijnen stellen de intercedenten van de uitzendbureaus offertes op voor het ter beschikking stellen van de uitzendkrachten. In de offertes worden de tarieven van de uitzendkrachten gebruikt die zijn opgenomen in de standaard tarieventabel. Franchisenemers en de leiders van de eigen vestigingen mogen binnen richtlijnen van de directeur van Topwerk Uitzendbureau afwijken van deze tarieven wanneer dit noodzakelijk is voor het verkrijgen van de opdracht.

De inzet van een uitzendkracht wordt altijd eerst overlegd met het bedrijfsbureau voor de offerte naar de klant gaat.

Als de klanten akkoord gaan met de offerte dan stelt de franchisenemer of de vestigingsleider van het uitzendbureau een contract op voor de inzet van de uitzendkrachten op basis van één van de modelcontracten die Topwerk Nederland BV voorschrijft.

Alle contracten worden vervolgens vastgelegd in de contractmodule van PersERP. In de contracten met opdrachtgevers wordt onder andere het uurtarief per uitzendkracht opgenomen en de tijdsperiode dat de uitzendkracht zal worden ingezet

bij de opdrachtgever. In het contract worden ook expliciet de namen opgenomen van de personen bij de klant die bevoegd zijn om de uren die zijn gemaakt door uitzendkrachten bij deze klant te autoriseren. De klant ontvangt hiervoor een inlogcode waarmee hij in de uitzendmodule van PersERP de gemaakte uren kan autoriseren.

Urenregistratie door uitzendkrachten

Nadat de uitzendkrachten de gemaakte uren bij de klant hebben ingevoerd in het urenregistratiesysteem op hun tablet worden deze opgeslagen in de urenregistratiemodule van PersERP. De klant kan via een eigen account het overzicht van de ingevoerde uren inzien. Na akkoordbevinding autoriseert de klant het urenoverzicht.

Evaluatie van het uitzendwerk

Intercedenten van de franchisevestigingen en van de eigen vestigingen houden periodiek of na afloop van een uitzendopdracht een evaluatiegesprek met de uitzendkracht om de ervaringen van de uitzendkracht bij de betreffende klant te evalueren.

Ook bespreken de intercedenten periodiek of na afloop van een uitzendopdracht met de klant de tevredenheid over de geleverde diensten.

Werving van uitzendkrachten door franchisenemers en eigen vestigingen

De franchisenemers en eigen vestigingen van Topwerk Uitzendbureau BV werven uitzendkrachten door gesprekken aan te gaan met potentiële uitzendkrachten die langskomen op de vestigingen. De gegevens van deze uitzendkrachten worden daarbij vastgelegd in de uitzendkrachtenmodule van Perserp. Door de directeur van Topwerk Personeelsbeheer BV worden richtlijnen opgesteld voor de eisen die worden gesteld aan de uitzendkrachten op het gebied van competenties, opleiding en ervaring. De franchisenemers en de eigen vestigingen moeten zich houden aan deze richtlijnen bij het aannemen van uitzendkrachten.

Een bezoek van de potentiële uitzendkracht aan de afdeling HRM van Topwerk Personeelsbeheer BV is een voorgeschreven onderdeel van de sollicitatieprocedure. De uitzendkrachten komen in dienst van Topwerk Personeelsbeheer BV zoals beschreven in paragraaf 1.7.

Facturering

Facturering aan klanten voor alle vestigingen en franchisenemers vindt plaats door de afdeling Facturering van Topwerk Uitzendbureau BV. Facturering geschiedt op basis van de door de uitzendkrachten ingevoerde uren die door de klant zijn geautoriseerd en de tarieven die zijn afgesproken in de contracten.

Inning

De afdeling Inning ontvangt de betalingen van opdrachtgevers en neemt indien betalingstermijnen worden overschreden incassomaatregelen op basis van de richtlijnen van Topwerk Nederland BV. Het komt regelmatig voor dat een klant weigert de rekening te betalen doordat de klant niet tevreden is over het werk van de uitzendkracht of door eigen liquiditeitsproblemen.

Administratie

De administratie van Topwerk Uitzendbureau BV houdt de financiële administratie bij van de eigen uitzendbureaus en van Topwerk Uitzendbureau BV.

1.7 Topwerk Personeelsbeheer BV

De uitzendkrachten kunnen solliciteren bij een franchisevestiging of een eigen vestiging of via een digitaal platform dat onderhouden wordt door de medewerkers van Topwerk Personeelsbeheer BV.

Het contract tussen uitzendkracht en uitzendorganisatie wordt (formeel en juridisch) afgesloten met Topwerk Personeelsbeheer BV. De aansprakelijkheid voor de uitzendkrachten ligt dan ook bij Topwerk Personeelsbeheer BV en niet bij de franchisenemer of de eigen vestiging.

In de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening van Topwerk Nederland BV zijn naast de 88 eigen personeelsleden ook een gemiddeld aantal van 6773 uitzendkrachten vermeld die via Topwerk Uitzendbureau BV worden ingehuurd (op basis van een volledig dienstverband). Deze uitzendkrachten zorgen voor de omzet van Topwerk Uitzendbureau BV.

De uitzendkracht sluit een contract af met Topwerk Personeelsbeheer BV en komt ook bij deze BV in dienst. De contracten met de uitzendkrachten worden opgenomen in de Uitzendkrachtenmodule van PersERP waarin alle personeelsleden van de groep en de franchisenemers en eigen uitzendbureaus volgens de aan hen toegekende rechten kunnen registreren en lezen.

De uitzendkrachten hebben een arbeidsovereenkomst met daarin opgenomen het aantal uren dat zij in dienst zijn van Topwerk Personeelsbeheer BV. Ongeveer de helft van de uitzendkrachten heeft een aanstelling bij Topwerk Personeelsbeheer BV van 8 tot 38 uur per week. De andere helft heeft een nul-uren contract, deze uitzendkrachten krijgen alleen betaald voor de werkelijk gewerkte uren.

In de Uitzendkrachtenmodule van PersERP staan de uitzendkrachten ingedeeld per looncategorie, specialisatie, de regio waarin zij inzetbaar zijn en andere zaken die van belang zijn voor het uitzenden van de medewerkers. Beloning van de uitzendkrachten vindt plaats op basis van de CAO van de Algemene Branchevereniging voor Uitzendbureaus (ABU).

De groep uitzendkrachten met een nul-uren contract bestaat vooral uit jongeren. Het wervingsbeleid van Topwerk Personeelsbeheer BV was tot een aantal jaren geleden vooral op jongeren gericht. Hierdoor gaven andere doelgroepen zichzelf vaak geen kans om in deze uitzendsector aan het werk te gaan. Om dat patroon te doorbreken, heeft Topwerk Personeelsbeheer BV een nieuwe manier van werven ontwikkeld. Op een digitaal platform kunnen kandidaten zichzelf thuis testen en ontdekken of hun kwaliteiten matchen met het profiel van een contractuitzendkracht. Ze worden bijvoorbeeld in een virtuele werkomgeving aan de hand van een vragenspel getoetst op vaardigheden en in adaptieve tests wordt vastgesteld wat hun werk- en denkniveau is. Het bijzondere van deze wervingsmethode is dat ervaring, diploma's en opleiding niet langer doorslaggevende criteria zijn. Het gaat om wat iemand werkelijk kan en heeft laten zien en niet om wat er op een curriculum vitae staat. Het resultaat hiervan is dat in 2016 honderden kandidaten zijn geworven volgens de nieuwe methode en gecontracteerd zijn door Topwerk Personeelsbeheer BV.

1.8 Topwerk Personeelsdiensten BV

Topwerk Personeelsdiensten BV voert de salarisadministratie voor de eigen medewerkers van Topwerk Nederland BV, die van de uitzendkrachten alsmede de salarisadministratie van het personeel van derde partijen (klanten). Zij maken de salarisstroken van de eigen medewerkers en de uitzendkrachten op basis van de digitaal aangeleverde gegevens die zijn opgenomen in PersERP. Op basis hiervan wordt per werknemer het brutoloon, het nettoloon plus de af te dragen belastingen en premies bepaald.

Topwerk Personeelsdiensten BV krijgt hiervoor van Topwerk Personeelsbeheer BV een vast bedrag per maand per uitzendkracht en per eigen medewerker. Met derde partijen wordt door de afdeling Acquisitie een contract afgesloten waarin de vergoeding voor de Payroll-activiteiten wordt afgesproken.

Deel 2 Accountantsorganisatie Enjama

2.1 Algemeen

De heer Wim de Boer RA van accountantsorganisatie Enjama voert sinds drie jaar de controle van de jaarrekening van Tempo Time Holding BV uit. Enjama heeft een AFM vergunning voor de controle van niet OOB organisaties. Bij Enjama werken in totaal ongeveer 800 medewerkers verspreid over 38 vestigingen.

Bij accountantsorganisatie Enjama zijn de dossiers van oudere jaren nog niet digitaal vastgelegd. Om dit te realiseren is nogal wat mankracht nodig. De directie van Topwerk Nederland BV stelt voor dat accountantsorganisatie Enjama een aantal uitzendkrachten inhuurt bij Topwerk Nederland BV. Dit zal tegen een gereduceerd tarief plaatsvinden.

2.2 Aantekeningen uit de controle

Bij de recent afgeronde jaarrekeningcontrole zijn de volgende zaken naar voren gekomen die nog besproken moeten worden met de directie van Topwerk Nederland BV.

Claim

In een landelijke krant wordt ten tijde van het opmaken van de jaarrekening een artikel gepubliceerd over Topwerk Nederland BV. Een uitzendkracht van Topwerk Nederland BV heeft in februari 2017 tijdens het verrichten van administratieve werkzaamheden voor een klant van Topwerk, zeer vertrouwelijke gegevens over deze klant doorgestuurd naar derden. De gevolgen zijn nog niet te overzien, maar volgens de krant kan Topwerk Nederland BV een hoge schadeclaim tegemoet zien. De omvang is nog niet bekend, maar zal minimaal € 800.000 bedragen. De kans dat Topwerk Nederland BV moet gaan betalen, wordt ingeschat op 80% door de juridische adviseurs van Topwerk Nederland BV. Topwerk Nederland BV is niet verzekerd tegen de gevolgen van het doorsturen van de gegevens door de uitzendkracht.

Negatieve publiciteit.

In de eerste maanden van 2016 heeft Topwerk Nederland BV te maken gehad met veel negatieve publiciteit. Deze publiciteit kwam vooral naar voren via de sociale media waarin uitzendkrachten hun ontevredenheid uiten over de slechte behandeling en uitbuiting door ze niet te betalen conform de ABU cao regeling. Ook wordt negatief gesproken over het feit dat veel Oost-Europeanen als uitzendkracht worden aangenomen bij Topwerk Nederland BV. Volgens de sociale media ontvangen de Oost Europeanen veel minder salaris.

Deel 3 Concept jaarrekening 2016 van Topwerk Nederland BV (gedeeltelijk)

CONCEPT

JAARREKENING

2016

VAN

Topwerk Nederland BV

(gedeeltelijk)

GECONSOLIDEERDE BALANS (na voorstel winstbestemming)

	toel.	31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
ACTIEF					
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	1)	2.445.915		2.414.542	
Materiële vaste activa	2)	159.198		188.821	
Financiële vaste activa	3)	67.338		49.116	
Vlottende activa					
Vorderingen					
Handelsdebiteuren		32.015.187		42.033.606	
Vorderingen op groepsmaatschappijen	4)	1.403.331		988.254	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		615.425		734.298	
Overige vorderingen en overlopende activa	5)	<u>7.263.292</u>		<u>6.304.955</u>	
		41.297.235		50.061.113	
Liquide middelen		<u>9.323.847</u>		<u>1.008.743</u>	
Totaal activa		53.293.533		53.722.335	
PASSIEF					
Groepsvermogen					
		9.278.315		7.174.071	
Voorzieningen					
Overige voorzieningen	6)	2.527.928		1.117.637	
Kortlopende schulden					
Schulden aan kredietinstellingen (ING)		-		2.989.681	
Handelscrediteuren		1.784.546		2.608.305	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		19.980.925		20.857.581	
Overige schulden en overlopende passiva	7)	<u>19.721.819</u>		<u>18.975.060</u>	
		41.487.290		45.430.627	
Totaal passiva		53.293.533		53.722.335	

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

	toel.	2016		2015	
		€	€	€	€
Netto-omzet	8)		281.165.321		270.871.517
Som der bedrijfsopbrengsten			281.165.321		270.871.517
Lonen en salarissen	9)	182.127.980		179.644.706	
Sociale lasten en pensioenlasten		47.046.085		46.912.660	
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa		875.041		1.062.798	
Bijzondere posten	10)	2.000.000		-	
Overige bedrijfskosten		47.503.011		39.175.541	
Som der bedrijfslasten			279.552.117		266.795.705
Bedrijfsresultaat			1.613.204		4.075.812
Financiële baten		1.322.535		667.750	
Financiële lasten		-126.350		-76.934	
			1.196.185		590.816
Resultaat vóór belastingen			2.809.389		4.666.628
Belastingen	11)		-705.145		-1.162.045
Resultaat na belastingen			2.104.244		3.504.583

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT (GEDEELTELIJK)

	2016		2015	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		12.072.957		8.024.647
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings Immateriële vaste activa	-840.404		-646.582	
Investerings materiële vaste activa	-36.387		-51.017	
Toename financiële vaste activa	-159.500		-407.500	
Afname financiële vaste activa	268.119		221.690	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-768.172		-883.409
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Betaald dividend	0		-1.500.000	
Mutatie schulden aan kredietinstellingen	-2.989.681		-5.078.616	
		-2.989.681		-6.578.616
Mutatie geldmiddelen		8.315.104		562.622

GRONDSLAGEN VOOR DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2015 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

Bedrijfsactiviteiten

De activiteiten van de groep hebben in hoofdzaak betrekking op het exploiteren van uitzendbureaus in Nederland door middel van een franchiseformule.

Groepshoofd

Topwerk Nederland BV, statutair gevestigd te Den Haag, is een 100% deelneming van TempoTime Holding BV te Den Haag.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Topwerk Nederland BV zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover centrale leiding wordt gevoerd. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Topwerk Nederland BV. De financiële gegevens van groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Uit dien hoofde zijn naast Topwerk Nederland BV in de consolidatie begrepen:

Topwerk Uitzendbureau BV (100%)

Topwerk Personeelsbeheer BV (100%)

Topwerk Personeelsdiensten BV (100%)

Topwerk Breda BV (100%) (deze vennootschap is opgericht in 2016).

Topwerk Nederland BV heeft ten aanzien van alle in de consolidatie betrokken vennootschappen een aansprakelijkheidstelling overeenkomstig artikel 403 Titel 9 BW 2 afgegeven, behalve voor Topwerk Breda BV.

Algemene waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

De gehanteerde grondslagen voor waardering van activa en passiva zijn gedurende het huidige en vorige jaar consistent toegepast.

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling hebben betrekking op zowel de geconsolideerde als de vennootschappelijke jaarrekening.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Algemeen

Tenzij in de volgende grondslagen van waardering anders is aangegeven, worden activa en verplichtingen gewaardeerd tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op het bedrag van de bestede kosten, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde voor wat betreft de inrichting. De inventaris wordt gewaardeerd op actuele kostprijs (actuele waarde). Deze actuele kostprijs wordt alleen toegepast op zeer specifieke inventaris met een economische levensduur van meer dan 8 jaar. Overige inventaris wordt gewaardeerd op aanschafwaarde.

Veranderingen in de actuele kostprijs worden onder aftrek van een voorziening voor uitgestelde belastingen ten gunste respectievelijk ten laste van het eigen vermogen gebracht. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de actuele kostprijs of aanschafwaarde op basis van de geschatte economische levensduur. Met restwaarden wordt geen rekening gehouden.

Financiële vaste activa

De vorderingen op en leningen aan deelnemingen, alsmede de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijke geachte voorzieningen.

Vorderingen op groepsmaatschappijen

Vorderingen zijn gewaardeerd op nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Overige vorderingen en overlopende activa

Vorderingen met een looptijd korter dan één jaar die niet geclassificeerd kunnen worden onder andere rubrieken worden onder deze post verantwoord. Ook betaalde kosten die niet pro-rata aan het boekjaar zijn toe te rekenen en binnen één jaar vervallen worden hier verantwoord. Al deze posten zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd in verband met verplichtingen en verliezen indien op balansdatum aan de daarvoor geldende voorwaarden wordt voldaan.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. Kortlopende schulden en overlopende passiva worden opgenomen tegen nominale waarde.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst van de in het verslagjaar geleverde diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers (inclusief uitzendkrachten).

Belastingen

De belasting over het resultaat wordt berekend door toepassing van het geldende tarief op het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met verschillen tussen de winstberekening volgens de geconsolideerde financiële verantwoording en volgens de fiscale winstberekening. De extra afschrijving door waardering tegen actuele kostprijs wordt als een definitief verschil in winst aangemerkt waarbij de vrijval van de voorziening latente belastingen in het eigen vermogen wordt verwerkt.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

1) Immateriële vaste activa

	Software
	€
Boekwaarde per 1 januari 2016	2.414.542
Investeringsen	840.404
Afschrijvingen	-809.031
Boekwaarde per 31 december 2016	2.445.915

De software investeringen betreffen extern ontwikkelde software welke lineair wordt afgeschreven over een periode van 5 jaar.

2) Materiële vaste activa

	Inrichting	Inventaris	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2016			
Aanschaffingswaarde	1.767.272	1.715.974	3.483.246
Herwaarderingsen	0	212.000	212.000
Cumulatieve afschrijvingen	-1.738.029	-1.768.396	-3.506.425
Boekwaarde per 1 januari 2016	29.243	159.578	188.821
Mutaties boekjaar			
Investeringsen	0	36.387	36.387
Afschrijvingen	-14.515	-51.495	-66.010
Saldo mutaties	-14.515	-15.108	-29.623
Stand per 31 december 2016			
Aanschaffingswaarde	1.767.272	1.752.361	3.519.633
Herwaarderingsen	0	212.000	212.000
Cumulatieve afschrijvingen	-1.752.544	-1.819.891	-3.572.435
Boekwaarde per 31 december 2016	14.728	144.470	159.198
Afschrijvingspercentages	14,3%	7,5 - 20%	

3) Financiële vaste activa

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
<i>Overige vorderingen</i>		
Leningen u/g franchisenemers	67.338	49.116

De post heeft betrekking op aan franchisenemers verstrekte leningen, welke deels niet rentedragend zijn. Er zijn vorderingen met een looptijd langer dan vijf jaar. Het kortlopend deel is opgenomen onder de overige vorderingen en overlopende activa. Waar nodig is

een voorziening getroffen. De voorziening is in onderstaande saldi verwerkt.

Vervolg financiële vaste activa	2016
Saldo per 1 januari 2016	488.094
Verstrekke leningen in het boekjaar	159.500
Aflossingen leningen in het boekjaar	-268.119
	379.475
Mutatie voorziening verwachte oninbaarheid	19.976
Saldo per 31 december 2016	399.451

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Waarvan gepresenteerd als langlopend	67.338	49.116
Waarvan gepresenteerd als kortlopend	332.113	438.978
	399.451	488.094

4) Vorderingen op groepsmaatschappijen

TempoTime Holding BV	1.403.331	988.254

Over de rekening-courant wordt geen rente verrekend. Hierin is o.a. de vennootschapsbelasting verwerkt. Door Topwerk Nederland BV is een bedrag aan vennootschapsbelasting groot € 634.841 in het boekjaar 2016 aan TempoTime Holding BV betaald en geboekt via rekening-courant.

5) Vlottende activa

Nog te factureren bedragen	5.445.399	4.671.260
Contractbetalingen afnemers	600.000	0
Vooruitbetaalde kosten	431.370	580.551
Kortlopend deel leningen u/g franchisenemers	332.113	438.978
Waarborgsom	258.329	252.776
Nog te factureren franchisenemers	114.105	330.638
Te vorderen financiële baten	65.675	12.450
Overige vorderingen	16.301	18.302
	7.263.292	6.304.955

6) Voorzieningen

Leegstandsvoorziening	111.389	319.698
Ontslagvergoedingen	0	147.357
Kostenvergoeding franchisenemers	2.000.000	0
Overige	416.539	650.582
	2.527.928	1.117.637

Leegstandsvoorziening

De leegstandsvoorziening is gevormd ter dekking van verlieslatende huurcontracten. De leegstand is ontstaan door verhuizing van vestigingen. Deze voorziening zal naar verwachting binnen 5 jaar volledig worden afgewikkeld. Voor € 91.175 is de looptijd korter dan 1 jaar.

Kostenvergoeding franchisenemers

In 2013 en 2014 is toenemend intensief discussie gevoerd over margedruk en in het bijzonder over de berekening van de ter beschikking van franchisenemers gestelde fee. In 2014 is met de franchisenemers in goed overleg een regeling getroffen met betrekking tot het verleden. Topwerk Nederland BV en franchisenemers hebben zich gecommitteerd om samen een nieuw conditiestelsel te ontwikkelen. Helaas zijn deze besprekingen nog niet afgerond in 2016.

Als onderdeel van de voorgenomen overname door Beheer Participaties BV in 2017, is een bedrag ter beschikking gesteld strekkende tot aanvullende compensatie over het verleden, in aanvulling op het bedrag dat reeds eerder is voldaan. Op voorwaarde dat de overname daadwerkelijk tot stand komt en finale kwijting over een aantal lopende zaken wordt gegeven, betaalt Topwerk Nederland BV de franchisenemers die het aanbod van Beheer Participaties BV hebben aanvaard een bepaald bedrag. Topwerk Nederland BV heeft, gezien deze ontwikkeling, een bedrag van € 2.000.000 als voorziening opgenomen in het boekjaar 2016. De kans dat de overname in 2017 wordt afgerond en dat de voorziening grotendeels zal worden afgewikkeld in 2017 is groter dan 50%.

Overige

Dit betreft hoofdzakelijk voorzieningen ter zake van (financiële) ondersteuning franchisenemers alsmede een toegezegd evenement vanwege het behalen van de gezamenlijke doelstellingen in het afgelopen boekjaar. Looptijd korter dan 1 jaar € 184.925 en voor het overige een looptijd korter dan 5 jaar.

7) Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Reserveringen en nettolonen uitzendkrachten	16.911.438	15.055.890
Nog te ontvangen facturen	1.620.256	2.426.557
Reserveringen vast personeel	1.155.389	1.200.367
Vooruitgefactureerde bedragen	0	187.777
Te betalen financiële lasten	2.332	1.125
Overige	32.404	103.344
	19.721.819	18.975.060

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen (gedeeltelijk)

Fiscale eenheid Vennootschapsbelasting

Topwerk Nederland BV vormt samen met haar dochters Topwerk Uitzendbureau BV, Topwerk Personeelsbeheer BV, Topwerk Personeelsdiensten BV, Topwerk Breda BV en de moedermaatschappij TempoTime Holding BV een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. TempoTime Holding BV is hoofd van de fiscale eenheid. Aan de andere vennootschappen die deel uitmaken van de fiscale eenheid wordt

vennootschapsbelasting doorberekend als waren zij zelfstandig belastingplichtig. Acute vorderingen en/of schulden jegens de Belastingdienst worden in de jaarrekening gepresenteerd onder de schulden en/of vorderingen jegens TempoTime Holding BV.

Dividendverplichting

Topwerk Nederland BV heeft een verplichting tot uitbetaling van minimaal 80% van de uitkeerbare winst als dividend aan TempoTime Holding BV mits Topwerk Nederland BV volgens de geconsolideerde jaarrekening na aftrek van het dividendvoorstel minimaal een eigen vermogen heeft van 10% van de activa en minimaal € 1 miljoen netto winst **of** het eigen vermogen minimaal 15% is van de totale activa. Deze verplichting heeft als achtergrond een financieringsovereenkomst met een grote investeringsbank (NIBC) afgesloten in 2011 tussen TempoTime Holding BV en NIBC.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

8) Netto-omzet

	2016	2015
	€	€
Industrie & Technisch	198.967.646	200.451.431
Administratief & Medisch	82.197.675	70.420.086
	281.165.321	270.871.517

De omzet is geheel in Nederland gerealiseerd.

9) Lonen en salarissen

Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2016 waren gemiddeld 88 personeelsleden bij de vennootschap werkzaam op basis van een volledig dienstverband (2015: 92)

Management	3	6
National accountmanagement	20	16
Ondersteunende diensten	57	50
Medewerkers eigen vestigingen	8	20
	88	92

Gemiddeld aantal uitzendkrachten op basis van een volledig dienstverband

6.773 **6.593**

10) Bijzondere posten

Kostenvergoeding franchisenemers **2.000.000** **0**

Verwezen wordt naar de toelichting nummer 7 Overige voorzieningen – Kostenvergoeding franchisenemers.

11) Belastingen

Vennootschapsbelasting boekjaar	705.145	1.190.152
Correctie vennootschapsbelasting voorgaande jaren	0	-28.107
	705.145	1.162.045

Het geldende vennootschapsbelasting tarief dat gehanteerd wordt is 25% (2015: 25%).

Er zijn fiscaal in 2016 niet aftrekbare kosten voor een bedrag van € 11.191 (2015: € 93.980)

GRONDSLAGEN VOOR DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Financiële vaste activa

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde, doch niet lager dan nihil. Deze nettovermogenswaarde wordt berekend op basis van de grondslagen van Topwerk Nederland BV. Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer de vennootschap geheel of ten dele instaat voor de schulden van de betreffende deelneming, wordt een voorziening gevormd, primair ten laste van de vorderingen op deze deelneming en voor het overige onder de voorzieningen ter grootte van het resterende aandeel in de door de deelneming geleden verliezen, dan wel voor de verwachte betalingen door de vennootschap ten behoeve van deze deelnemingen.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Financiële vaste activa

	31-12-2016	31-12-2015
	€	€
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		
Boekwaarde per 1 januari	19.725.078	16.906.270
Investeringen	125.000	3.000
Resultaat	1.522.042	2.815.808
Boekwaarde per 31 december	21.372.120	19.725.078

Dit betreffen de 100% deelnemingen zoals in de waarderingsgrondslagen (grondslagen voor consolidatie) benoemd.

De investering in 2016 is de betaling van aandelenkapitaal en agio van de in oktober 2016 opgerichte vennootschap Topwerk Breda BV.

Eigen Vermogen

Geplaatst kapitaal	18.000	18.000
Agioreserve	7.317.519	7.317.519
Overige reserves	125.796	-161.448
Dividend voorstel	1.817.000	0
Totaal	9.278.315	7.174.071

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 90.000, verdeeld in 90.000 aandelen van nominaal € 1. Hiervan zijn geplaatst en gestort 18.000 aandelen van nominaal € 1. Het geplaatst kapitaal is gedurende het boekjaar niet gewijzigd.

Vraag 1 Initiële cijferanalyse (15 minuten)

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de geconsolideerde conceptjaarrekening 2016 van Topwerk Nederland BV:

- Voorzieningen
- Netto-omzet

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoordindicatie vraag 1 (10 punten)

Voorzieningen

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte	De voorziening is 4,7% van het balanstotaal. Dit bedrag is kwantitatief niet materieel voor de jaarrekening. Kwalitatief is deze post gezien de ontwikkelingen (claims en voorgenomen verkoop) van diepgaande invloed.
Kenmerken	De voorzieningen zijn van € 1.117.637 naar € 2.527.928 gegaan. Dit is een stijging van 126%. Het betreft met name de voorziening vergoeding franchisenemers ad € 2.000.000. De vraag is of deze wel toereikend is. Daarnaast is sprake van verkoop van het bedrijf. Hierdoor is een tendens aanwezig tot het niet opnemen van alle voorzieningen. Dus ondanks de stijging zal de accountant de controle toch voornamelijk op toereikendheid vaststellen.
Controle aspecten	De accountant controleert of de voorziening toereikend is en op de juiste wijze is gepresenteerd en toegelicht.

Omzet

(5 punten: grootte 1 punt, kenmerken 2 punten en controleaspect 2 punten)

Grootte	De omzet is de belangrijkste post van de jaarrekening en is dus van diepgaande invloed voor de jaarrekening.
Kenmerken	De post omzet is gestegen met gestegen met € 10.293.804 ofwel 3.8%. Deze omzetstijging is in de lijn met de aantrekkende economie. Echter de omzetgroei blijft wel achter bij de sector. Als oorzaak wordt hiervoor gegeven dat een aantal grote klanten zijn weggegaan. Er zijn overnameplannen. Is de omzet niet te hoog voorgesteld door bijvoorbeeld fictieve omzet te verantwoorden, dan wel omzet van januari in december te verantwoorden?
Controle aspecten	De accountant controleert de omzet primair op volledigheid. Daarnaast controleert de accountant of de omzet juist is gerubriceerd en toegelicht conform de Nederlandse verslaggevingseisen. Gezien de tendens tot flatteren van de omzet in verband met voorgenomen verkoop zal de accountant ook aandacht besteden aan de juistheid van de omzet.

Vraag 2 Risicoanalyse (37 minuten)

- 2a Geef gemotiveerd aan met welke tendenties in het cijfermateriaal de controlerend accountant rekening moet houden gezien de genoemde ontwikkelingen in **punt 1.2** van de casus. Doe dit voor twee van de beschreven actuele ontwikkelingen.
- 2b Noem voor **het onderdeel 1.6** van de casus **drie** (inherente) risico's die de accountant betreft in het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2016 van Topwerk Nederland BV.
- 2c Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico twee maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt.
- 2d Beargumenteer **voor één** van de bij vraag 2b beschreven risico's of sprake is van een significant risico. Geef in het geval dat sprake is van een significant risico aan onder welke van de in NV COS 315 paragraaf 28 onder a tot en met f genoemde punten het significante risico valt.

Antwoordindicatie vraag 2

2a (2 x 2 punten)

Ondanks dat Topwerk Nederland BV de hoogste omzet in haar bestaan heeft genoteerd is deze achtergebleven bij de omzetontwikkeling in de sector als geheel. De directie van Topwerk Nederland BV zal daarom waarschijnlijk niet geneigd zijn om de omzet lager voor te stellen dan deze in werkelijkheid is. Verder staat in de casus dat de directie van Topwerk Nederland heeft aangekondigd dat er sprake is van een voorgenomen verkoop. Ook naar aanleiding van deze bekendmaking is het waarschijnlijk dat de omzet van Topwerk Nederland BV wat rooskleuriger zal worden voorgesteld en zal er de neiging zijn risico's en kosten wat lager voor te stellen.

2b, 2c en 2d (20 punten)

NB: Antwoorden van studenten waarin op grond van vraag 1 en vraag 2a de juistheid van de omzet als risico wordt gezien en waar ook goede risico's bij worden geformuleerd kunnen worden goed gerekend.

Nr	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
1	Franchisenemers ontvangen 23% fee. Het risico bestaat dat meer fee wordt verantwoord doordat te veel omzet en te weinig kosten zijn verantwoord. Dit betekent een risico voor de juistheid	-Richtlijnen van de directie voor de omzetverantwoording en de daarmee samenhangende kosten per franchisenemer. (definities)	Hier is sprake van een frauderisico: door ingrijpen zouden franchisenemers bevoordeeld of

Nr .	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
	van de omzet, de volledigheid van de franchisevergoeding en juistheid van de balanspost te betalen fee aan franchisenemers.	-Geprogrammeerde koppeling tussen de aangeleverde gegevens van de franchisenemers en de FA -Logische toegangsbeveiliging op de koppelingen en de registraties -Logfile om vast te stellen dat er geen ongeautoriseerde wijzigingen zijn doorgevoerd m.b.t. omzet en kosten van franchisenemers -Bevestiging van franchisenemers vragen bij de periodieke overzichten van omzet en marges.	benadeeld kunnen worden. Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding.
2	In de contracten die de vestigingen of de franchisenemers afsluiten met de klanten wordt een lager uurtarief opgenomen dan in werkelijkheid wordt betaald door de klant. De verantwoorde omzet is daarmee onvolledig, evenals de afdracht door de vestigingen en franchisenemers aan Topwerk Nederland BV.	-Richtlijnen van de directie omtrent de te hanteren uurtarieven. Hierover zijn afspraken opgenomen in de contracten die zijn afgesloten tussen de vestigingen / franchisenemers en Topwerk Nederland BV. -Automatische koppelingen tussen de contractenmodule van PersERP en de tarieventabellen. -FS tussen bepalen van de tarieven(BB), vastleggen van tarieven in het tariefbestand(contractbeheer), bewaking integriteit	Hier is sprake van een frauderisico: Afspraken maken om het systeem en de contracten heen. Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding.

Nr .	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
		tarievenbestand (automatisering en ICT) en controle op gebruik juiste tarieven (Finance en control). -HA controleert de naleving van de richtlijnen en de contractuele bepalingen aan de hand van de contracten met de vestigingen en de franchisenemers.	
3	In de contracten die de vestigingen of de franchisenemers afsluiten met de klanten wordt een kortere tijdsperiode opgenomen dan de werkelijke periode van inzet van de uitzendkracht. De verantwoorde omzet is daarmee onvolledig, net als de afdracht door de vestigingen en franchisenemers aan Topwerk Nederland BV. Zijn de materiële niet uit de balans blijkende verplichtingen juist verwerkt in de toelichting	-Automatische koppelingen tussen de contractenmodule van PersERP en Uitzendkrachtenmodule van PersERP waarin de beschikbaarheid van de uitzendkrachten geregistreerd staat. -HRM medewerkers van Topwerk Personeelsbeheer stemmen de inzet en beschikbaarheid van de uitzendkrachten periodiek af met de uitzendkrachten -HA controleert de naleving van de richtlijnen en de contractuele bepalingen aan de hand van de contracten met de vestigingen en de franchisenemers.	Hier is sprake van een frauderisico: Afspraken maken om het systeem en de contracten heen. Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding.
4	Franchisenemers en de leiders van de eigen vestigingen mogen binnen richtlijnen van de directeur	-FS: directie bepaalt richtlijn voor korting, franchisenemer / vestigingsleider bepaalt de korting, afdeling facturering	Hier is sprake van een frauderisico: Afspraken maken om het systeem

Nr .	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
	van Topwerk Uitzendbureau afwijken van deze tarieven wanneer dit noodzakelijk is voor het verkrijgen van de opdracht. Risico is dat korting wordt verantwoord die niet wordt gegeven in combinatie met afspraken buiten Topwerk Uitzendbureau om.	factureert, afdeling Inning zorgt voor incasso, administratie registreert en HA controleert. -HA controleert het naleven van de richtlijnen inzake kortingen -HA beoordeelt per franchisenemer / vestigingsleider de gegeven kortingen	en de contracten heen. Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding.
5	Topwerk verantwoordt ook ongeautoriseerde uren door klanten die de uitzendkracht zijn verantwoord als gemaakt bij de klant. Hierdoor zou omzet te hoog kunnen zijn verantwoord.	-Richtlijnen van de directie voor wanneer de gemaakte uren door uitzendkrachten als omzet mogen worden verantwoord. -Procedure voor het opnemen van contact met de klant in geval van ongeautoriseerde uren om de reden te achterhalen en te komen tot een oplossing en autorisatie van de gemaakte afspraken door de vestigingsleider / franchisenemer -Koppeling van de factureringsmodule in PersERP met de urenregistratiemodule. -Logische toegangsbeveiliging waarin de benodigde FS opgenomen is in PersERP.	Hier is sprake van een frauderisico: Omzet die nog niet zeker is wordt al verantwoord. Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding.
6	Het komt regelmatig voor dat klanten achteraf weigeren de	Richtlijnen van de directie ten aanzien van onderzoek	Niet significant.

Nr .	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
	rekening te betalen doordat de klant achteraf niet tevreden is over het werk van de uitzendkracht of door eigen liquiditeitsproblemen. Het risico is dat de post debiteuren te hoog is verantwoord.	van de kredietwaardigheid van klanten voor het afsluiten van contracten met klanten. Controle door HA op naleven van deze richtlijnen door de vestigingsleiders / franchisenemers door de afdeling contractenbeheer door het opvragen van stukken waarmee de vestigingsleiders / franchisenemers de kredietwaardigheid van de klanten hebben beoordeeld. Afdeling inning zorgt voor tijdige reactie op late betaling. Eventueel inzetten een van incassobureau. HA controleert periodiek of de vorderingen niet te hoog zijn opgenomen vanwege betalingsproblemen met klanten.	
7	Er is sprake van flexibele inzet van uitzendkrachten. Het aantal uren verschilt per uitzendkracht. Het risico is aanwezig dat niet alle uren als omzet worden verantwoord. Dit is een risico voor de volledigheid van de omzet. NB student kan ook beargumenteren gezien 2a dat er teveel uren zijn verantwoord.	Controletechnische functiescheiding tussen afsluiten contracten, inzet uitzendkrachten en facturering omzet. Applicationcontrols: verband leggen tussen aantal contracturen en gefactureerde uren	Hier is sprake van een frauderisico: Niet alle uren worden verantwoord Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding. Complexiteit

Nr .	Vraag 2b Risico 's 3p per goed risico	Vraag 2c IB Maatregelen: 3 punten voor twee goede maatregelen van IB	Vraag 2d Significantie, 1 risico wordt gevraagd 2p totaal
			Er is sprake van veel contracten met verschillende uren Recent significante Ontwikkelingen. Voorgenomen verkoop.
8	Franchisenemers kunnen voor eigen rekening contracten afsluiten met klanten. (winkel in winkel). In dat geval zal de omzet niet volledig zijn.	Goede contractafspraken tussen topwerk en franchisenemers (verbod op eigen omzet en goede fee) Het leggen van verbandscontroles tussen gefactureerde uren en betaalde uren.	Hier is sprake van een frauderisico: Niet alle omzet wordt verantwoord Er is sprake van opzet, onwettigheid en misleiding. Complexiteit Er zijn veel zelfstandige uitzendbureau's die zelf klantrelaties onderhouden en

Vraag 3 Deelnemingen en Belastingen (35 minuten)

NB: Daar waar in onderstaande vragen journaalposten worden gevraagd, geef dan aan of het om een balansrekening (B) of resultatenrekening (R) gaat.

In 2016 heeft Topwerk Nederland BV een nieuwe deelneming opgericht, Topwerk Breda BV.

3a Kan Topwerk Breda BV in 2016 gebruik maken van de vrijstellingen inzake inrichting en deponering van de jaarrekening uit hoofde van artikel 403 titel 9 boek 2 BW?

Topwerk Nederland BV exploiteert uitzendbureaus in Nederland middels een franchiseformule.

3b Toon aan de hand van de jaarrekening (balans en/of winst-en-verliesrekening) aan dat de franchisenemers niet geconsolideerd worden. Betrek in het antwoord minimaal 2 posten uit de jaarrekening.

Topwerk Uitzendbureau BV, een 100% groepsmaatschappij van Topwerk Nederland BV, heeft per 1 januari 2016 specifieke inventaris geherwaardeerd met € 160.000 naar actuele kostprijs. De boekwaarde is hierdoor gestegen van € 90.000 naar € 250.000, alles overigens conform de binnen de groep gehanteerde waarderingsgrondslagen. De resterende levensduur van deze specifieke inventaris is gerekend vanaf 1 januari 2016 nog 10 jaar. Met eventuele restwaarde wordt geen rekening gehouden. Deze herwaardering is echter niet verwerkt, zowel niet in de boekhouding van Topwerk Uitzendbureau BV als ook niet bij Topwerk Nederland BV.

3c Toon aan de hand van de jaarrekening aan dat in de concept geconsolideerde jaarrekening 2016 met bovengenoemde herwaardering nog geen rekening is gehouden.

3d Geef de boekingen die verwerkt hadden moeten worden voor:

- 3d1: de herwaardering per 1 januari 2016 bij Topwerk Uitzendbureau BV
- 3d2: de boeking die Topwerk Nederland BV als gevolg hiervan op 1 januari 2016 maakt in haar enkelvoudige jaarrekening ter correctie van de deelneming Topwerk Uitzendbureau BV

3e Geef en bereken de aansluiting tussen de belastinglast in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening en de nominale belastingdruk ad 25% op basis van de in de casus opgenomen gegevens. Met het effect van de herwaardering hoeft hierbij geen rekening te worden gehouden.

3f Geef de journaalpost van de belastingverwerking zoals verwerkt in de concept geconsolideerde jaarrekening 2016.

Als de herwaardering per 1 januari 2016 alsnog wordt verwerkt, zal ook het resultaat 2016 wijzigen.

3g Bereken het effect op het resultaat 2016, maak in uw antwoord een onderverdeling in effect op: Resultaat vóór belastingen en op Belastinglast.

3h Geef aan welke bedragen in de geconsolideerde balans per 31 december 2016 zullen wijzigen als gevolg van de verwerking van de herwaardering over 2016 en bereken ook de nieuwe bedragen.

Antwoordindicatie vraag 3 (23 punten)

3a: 2 ptn

Topwerk Breda BV kan geen gebruik maken van deze vrijstellingen gezien de moedermaatschappij Topwerk Nederland BV geen aansprakelijkheidsverklaring heeft afgegeven voor Topwerk Breda BV. (zie casus) Er is dus niet voldaan aan de voorwaarden van art. 403 lid 1f en 1g.

3b: 2 ptn (2 x 1 ptn)

Onder de consolidatiegrondslagen zijn de franchisenemers niet opgenomen. In de casus is opgenomen dat franchisenemers eenmanszaken/VOF's zijn, welke niet meegeconsolideerd zullen worden.

Jaarrekening:

- In de balans is een lening u/g opgenomen als vordering op franchisenemers welke na consolidatie zou wegvallen.
- In de balans is een voorziening opgenomen 'kostenvergoeding franchisenemers'.
- Onder de bedrijfskosten is een bijzondere post opgenomen in verband met een kostenvergoeding voor franchisenemers.

Bij consolidatie zouden deze bedragen niet voorkomen in de geconsolideerde jaarrekening. Mochten de franchisenemers niet 100% deelnemingen zijn, zou een aandeel derden moeten zijn opgenomen.

3c: 2 ptn

Onder de mutaties van de materiële vaste activa is geen bedrag opgenomen voor een herwaardering in 2016. (Het cumulatieve bedrag van de herwaarderingen ultimo boekjaar 2016 is gelijk aan het cumulatieve bedrag van de herwaarderingen per begin 2016).

Alternatief antwoord:

In de jaarrekening is geen voorziening latente belastingen opgenomen. Deze had er gezien de waarderingsgrondslagen zoals opgenomen onder de materiële vaste activa omtrent herwaardering en de daarover te vormen voorziening latente belastingen, wel moeten zijn.

3d: 4 ptn (2 x 1 ptn per juiste jp, 2 x 1 ptn voor juiste bedragen)**3d1: Journaalpost bij Topwerk Uitzendbureau BV per 1-1-2016**

Inventaris (B)	160.000	
Aan Ongerealiseerde herwaarderingsreserve (B)		120.000
Aan Voorziening latente belastingen (B)		40.000

3d2: Journaalpost bij Topwerk Nederland BV per 1-1-2016

Deelneming in groepsmaatschappij (B)	120.000	
Aan wettelijke reserve deelneming (B)		120.000
of: Aan ongerealiseerde herwaarderingsreserve (B)		120.000
(cfm RJ 240.228 zijn beide alternatieven toegestaan)		

3e: 3 ptn

	2016
Belastingdruk over het resultaat voor belastingen:	€
25% van € 2.809.389 =	702.347
Overdruk wegens fiscaal niet aftrekbare kosten:	
25% van € 11.191 =	2.798 (1 ptn)
Belastingdruk in de geconsolideerde W&V	705.145 (2 ptn)

Alternatief antwoord:

	<u>2016</u>
	€
Resultaat voor belastingen (RR)	2.809.389
corr definitieve verschillen in winst: fiscaal niet aftrekbare kosten	<u>11.191 (1 ptn)</u>
Gecorrigeerd resultaat voor belasting ter berekening belastinglast	2.820.580
 Belastinglast = 25%	 705.145 (2 ptn)

3f: 2 ptn

Belastingen (belastinglast) (RR)	705.145	
Aan R.C. TempoTime Holding BV (B)		705.145
(1 ptn voor de juiste journaalpost, 1 ptn voor het juiste bedrag)		
(gezien de herwaardering uit het verleden al geheel is gerealiseerd (er is namelijk geen herwaarderingsreserve opgenomen in de enkelvoudige balans en geen voorziening latente belastingen, is er geen afwijking tussen de commerciële en fiscale boekwaarde)		

3g: 3 ptn (1 wvb, 2 bel.last)

	<u>2016</u>	
	€	
extra afschrijving door herwaardering ad € 160.000 op basis van ec.levensduur van 10 jaar	16.000	
 Resultaat voor belasting zal dus met € 16.000 dalen		(1 ptn)
 Belastinglast wijzigt niet, gezien deze herwaardering als definitief verschil in winst wordt verwerkt, dus geen effect.		(2 ptn)

3h: 5 ptn

31-12-2016

€

Geconsolideerde balans

Materiële vaste activa

Stand MVA cfm concept jaarrekening	159.198
herwaardering € 160.000 x 9/10	144.000
MVA wordt	303.198 (1 ptn)
<i>Alternatief: Inventaris wordt:</i>	288.470

Groepsvermogen concept jaarrekening	9.278.315
75% x (160.000 x 9/10) toename ong.hw	108.000
daling door lager resultaat	-16.000
stijging door vrijval ong.hw	12.000
stijging door vrijval voorz.latente vpb	4.000
	9.386.315 (3 ptn)

Voorziening latente belastingen

25% x (160.000 x 9/10)	36.000 (1 ptn)

Vraag 4 KSF-en, bedrijfsprocessen, PI's, en gegevens (24 minuten)

In de casus staan voor Topwerk Nederland BV onder andere de volgende KSF-en geformuleerd:

- Groei van omzet door werven nieuwe klanten met behoud van voorgeschreven marges
- Bijdragen aan maatschappelijk verantwoord ondernemen

Gevraagd:

- Beschrijf voor **Topwerk Uitzendbureau BV** voor de twee hierboven genoemde KSF-en een bedrijfsproces dat belangrijk is voor de realisatie van de KSF.
- Formuleer voor dat bedrijfsproces een prestatie-indicator waarmee het succes van het presteren van Topwerk Nederland BV zou kunnen worden gemeten.
- Motiveer waarom de door u beschreven indicator relevant is.
- Geef aan welke gegevens moeten worden vastgelegd om de genoemde prestatie-indicator te kunnen opstellen.

Voorbeelden van mogelijke antwoorden (16 punten, 1 voor het proces, 3 voor een goede indicator met norm en 2 voor de motivatie, 2 punten voor de vast te leggen gegevens)

KSF 1	Groei van de omzet met behoud van voorgeschreven marges
Proces	Offertes uitbrengen door de uitzendbureau 's (franchisenemers en eigen vestigingen)
PI	- % gegunde offertes ten opzichte van het aantal aangevraagde offertes, bijvoorbeeld ten opzichte van

	voorgaande jaren waarbij een voorgeschreven marge wordt behaald.
Motivatie	% gewonnen offertes meet het succes van dit proces, mits men binnen de voorgeschreven marges blijft.
Vast te leggen gegevens	Aantal aangevraagde offertes door klanten per franchisenemer en vestiging, aantal gegunde offertes door klanten Voorgecalculeerde marge per offerte.
Proces	Acquisitie door Topwerk Uitzendbureau BV voor het verkrijgen van overeenstemming over het starten van inhouse uitzendbureau 's
PI	% uitbreiding van het aantal inhouse uitzendbureau 's bij grote organisaties ten opzicht van het streefcijfer hieromtrent.
Motivatie	Groei van de omzet bij grote nationale accounts kan onder andere door groei in het aantal inhouse uitzendbureau 's bij deze klanten. De aanwezigheid van een vestiging bij een grote klant maakt het mogelijk om meer contact te leggen en feeling op te bouwen met de specifieke vraag van deze klanten.
Vast te leggen gegevens	Aantal inhouse uitzendbureaus aan het begin en het einde van het jaar
Proces	Werving van geschikte franchisenemers voor uitzendbureau 's
PI	% vervulde vacatures voor geschikte franchisenemers
Motivatie	De groei van de omzet zal positief worden gestimuleerd door de groei van het aantal franchisenemers. De afdeling werving van franchisenemers doet het goed als zij geschikte franchisenemers weten te vinden en strikken voor deze functie.
Vast te leggen gegevens	Aantallen franchisenemers aan het begin en einde van de periode die geschikt zijn voor de job.

KSF 2	Maatschappelijke verantwoord ondernemen
Proces	Aannemen van uitzendkrachten door het project Schuldenwasstraat
PI	% aangenomen uitzendkrachten uit de groepen die vallen onder het project Schuldenwasstraat t.o.v. het gewenste %
Motivatie	De maatschappij heeft er baat bij dat ook personeel uit groepen die minder gemakkelijk aan het werk komen via uitzendwerk werkervaring kunnen opdoen. Dit is dus maatschappelijk verantwoord om ernaar te streven meer mensen uit deze groepen aan een uitzendbaan te helpen.
Vast te leggen gegevens	Aantal mensen dat wordt geholpen via het project Schuldenwasstraat en het aantal mensen dat uit deze groep aan het werk gaat als uitzendkracht.
Proces	Bezoek van klanten door intercedenten met de auto of OV

PI	Percentage afgelegde kilometers voor bezoek aan klanten met OV als % van het totaal aantal afgelegde kilometers voor klantbezoek.
Motivatie	Kilometers afgelegd met het OV zijn over het algemeen milieuvriendelijker dan kilometers afgelegd met de auto.
Vast te leggen gegevens	Aantal afgelegde kilometers door intercedenten met OV en met eigen auto voor klantenbezoek.
Proces	Evaluatie van de uitzendklus door de intercedenten met de uitzendkrachten
PI	% klachten over de arbeidsomstandigheden t.o.v. het aantal uitgezonden werknemers in een bepaalde branche
Motivatie	Het aantal klachten ten opzichte van het totaal aantal uitgezonden werknemers zegt iets over de omstandigheden waaronder uitzendkrachten hun werk moeten uitvoeren
Vast te leggen gegevens	Klachten van uitzendkrachten over de arbeidsomstandigheden Ziekteverzuim van uitzendkrachten per branche Het aantal uitzendkrachten per branche

Vraag 5 Voorzieningen (15 minuten)

In de geconsolideerde balans van Topwerk Nederland BV per 31 december 2016 is een voorziening opgenomen. 'kostenvergoeding franchisenemers'. In de toelichting is aanvullende informatie opgenomen over deze voorziening. De voorziening is gevormd in 2016 voor een bedrag van € 2.000.000.

5a Motiveer of deze voorziening voldoet aan de voorwaarden voor het vormen van een voorziening en of voldaan is aan de eisen rondom toelichting.

Tijdens de controle van de jaarrekening over 2016, krijgt de accountant een document in handen van Topwerk Nederland BV waaruit blijkt dat er per 30 december 2016 met een deel van de franchisenemers afspraken zijn gemaakt die hebben geleid tot een akkoord over de omvang van het bedrag. De omvang komt overeen met de berekening die is gehanteerd bij het vormen van de voorziening. Het gaat om een bedrag van € 450.000 voor deze groep franchisenemers dat in mei 2017 uitbetaald zal worden. Verder is op dat moment ook duidelijk dat de overname, welke een van de eisen was, doorgang zal vinden.

5b Geef gemotiveerd aan of deze informatie invloed heeft op de post voorziening 'kostenvergoeding franchisenemers' in de jaarrekening over 2016. Als het antwoord ja is, geef de correctie dan in de vorm van een journalpost weer. (denk ook hier aan de B voor balans en R voor resultatenrekeningpost).

Antwoordindicatie vraag 5 (10 punten)

5a: 5 ptn

De voorwaarden voor het vormen van een voorziening: (DT pag 380, EY pag 488)

(3 x 1 ptn als de eis inclusief koppeling naar de casus wordt benoemd)

- de rechtspersoon heeft een verplichting (in rechte afdwingbare of feitelijke)
 - o Hierin is voldaan gezien er onder voorwaarden een verplichting is om te gaan betalen aan de franchisenemers. Een van de voorwaarden is de overname, de kans dat deze doorgaat in 2017 is groter dan 50%.
- het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is, en
 - o Als er betaald wordt, zal dit zeker leiden tot een uitstroom van middelen, de kans hierop is groter dan 50% (zie toelichting jaarrekening)
- er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van de omvang van de verplichting (DT pag 380, EY pag 488)
 - o De schatting is gemaakt door het management op € 2.000.000. Of deze schatting betrouwbaar is gemaakt blijkt niet uit de jaarrekening.

Toelichting: (DT pag 391, EY pag 496-498) **(2 x 1 ptn)**

- In de toelichting dient de aard van de voorziening zodanig uiteen gezet te worden dat daaruit blijkt om welke verplichtingen het gaat
 - o Dit blijkt uit de toelichting in de geconsolideerde jaarrekening
- Splitsing lang en kortlopend deel in de toelichting
 - o Deze uitsplitsing heeft niet plaatsgevonden, waarschijnlijk is dit nog onvoldoende duidelijk danwel grotendeels kortlopend.
- Er dient een mutatie-overzicht opgesteld te worden
 - o Dit mutatie-overzicht ontbreekt in de toelichting
- Verder nog: een korte beschrijving van de aard van de voorziening (aanwezig), de belangrijkste veronderstellingen met betrekking tot toekomstige gebeurtenissen (deels aanwezig), verwachte vergoedingen (nvt)

5b: 5 ptn

Het gaat hier om een gebeurtenis na balansdatum die feitelijke informatie geeft over de situatie per balansdatum welke mede gezien de informatie beschikbaar komt tijdens het opmaken van de jaarrekening, leidt tot aanpassing van de jaarrekening. **(2 ptn)** (DT pag 82, EY pag 1201-1202)

Het gedeelte van de voorziening waarvoor nu blijkt dat dit reeds heeft geleid tot een afspraak met een groep franchisenemers, is nu geen voorziening meer, maar is een schuld. **(1 ptn)** (DT pag 467, EY pag 596) (Een schuld kan worden omschreven als een per balansdatum bestaande en vaststaande financiële verplichting die gewoonlijk door betaling wordt afgewikkeld)

Journalpost: **(2 ptn)**

Voorziening Kostenvergoeding franchisenemer (B)	450.000	
Aan kortlopende schuld Kostenvergoeding franchisenemer (B)		450.000

(Aan Overige schulden en overlopende passiva kan ook goed gerekend worden)

Vraag 6 ViO (12 minuten)

In deel 3 van de casus is onder punt 2.1 Algemeen het volgende vermeld:

‘Bij accountantsorganisatie Enjama zijn de dossiers van oudere jaren nog niet digitaal vastgelegd. Om dit te realiseren is nogal wat mankracht benodigd. De directie van Topwerk Nederland BV stelt voor dat accountantsorganisatie Enjama een aantal uitzendkrachten inhuurt bij Topwerk Nederland BV. Uiteraard zal dit tegen een gereduceerd tarief plaatsvinden.

Geef op basis van de verordening inzake onafhankelijkheid bij assurance opdrachten (ViO) een beschouwing of Accountantsorganisatie Enjama op dit aanbod van de directie van Topwerk Nederland BV kan ingaan.

Antwoordindicatie vraag 6 (9 punten)

In artikel 35 wordt ingegaan op het leveren van goederen of diensten in combinatie met het uitvoeren van de assurance opdracht. In artikel 35 lid 2 (2 punten) worden een drietal eisen genoemd waaraan moet worden voldaan om te kunnen ingaan op het aanbod van de directie van Topwerk BV. Aan de eerste eis, dat het moet gaan om een dienst die past in het kader van de gewone bedrijfsvoering van de klant, is voldaan. Het betreft immers het verhuren van uitzendkrachten. De tweede eis betreft een marktconforme prijs. Of aan deze eis wordt voldaan is nog maar de vraag. Wat wordt verstaan onder een gereduceerd tarief. Als het gebruikelijk is dat dit soort afspraken marktconform is dan wordt aan de eis voldaan. (3 punten) Als dat niet het geval is dan is het niet toelaatbaar. Aan de laatste eis dat Enjama niet als voorwaarde mag stellen dat zij de assurance opdracht mag blijven uitvoeren wordt wellicht voldaan. Als aan alle eisen wordt voldaan dan zou het toelaatbaar kunnen zijn. (2 punten) Wel moet Enjama er van overtuigd zijn dat de bedreiging van intimidatie en eigen belang niet aanwezig is. (2 punten)

Vraag 7 Tarieven (12 minuten)

De accountant heeft in de managementletter gesteld dat geen systematische nacalculatie en verschillenanalyse plaatsvindt van de tarieven die in rekening worden gebracht aan klanten voor uitzendkrachten.

Gevraagd:

7a. Beschrijf kort twee beheersingsrisico's die ontstaan door het ontbreken van nacalculatie van de tarieven.

7b. Beschrijf een goede procedure voor nacalculatie en verschillenanalyse van tarieven van de uitzendkrachten met een nul-uren contract.

Antwoordindicatie 7a (4 punten)

Door het ontbreken van nacalculatie van de tarieven, dus confrontatie van de werkelijke kosten die een uitzendkracht kost per uur en de tarieven waarmee in de contracten rekening is gehouden, heeft de directie geen inzicht in de juistheid van de tarieven (zijn alle kosten wel meegenomen?) en dus geen mogelijkheid om een verschillenanalyse op te stellen. (2 punten)

Ook heeft de directie hierdoor minder zicht op de winstgevendheid / marges per uitzendkracht per klant, waardoor het minder goed mogelijk is om beslissingen te nemen over bijvoorbeeld het voorzetten of uitbreiden van een contract met een uitzendkracht bij een klant. (2 punten)

Antwoordindicatie 7b (4 punten)

In PersERP kan een applicatie worden opgenomen waarin de werkelijke kosten per uitzendkracht uit de Uitzendkrachtenmodule worden gedeeld door het werkelijk gewerkte aantal uren volgens de Urenregistratiemodule. Dit berekende tarief kan worden vergeleken met het tarief dat is opgenomen in de geautoriseerde tarieventabel. Daarnaast kan het tarief uit de tarieventabel worden vergeleken met het tarief volgens het contract met de klant uit de Contractenmodule. Dit laatste

verschil tussen deze tarieven moet overeenkomen met de winstmarge die voorgeschreven is door de directie.

De administratie analyseert de verschillen, bijvoorbeeld: zijn alle kosten wel meegenomen, is het juiste loon gebruikt voor de calculatie, zijn loonsverhogingen wel meegenomen? Is het juiste tarief opgenomen in de tarieventabel? **(4 punten)**

MIDDAGZITTING

Vraag 1 General controls (10 minuten)

Beschrijf vijf general controls rondom het geautomatiseerde systeem van Topwerk Nederland BV met daarbij het doel van de maatregelen.

Antwoordindicatie vraag 1a General controls (5 punten)

General controls, vijf noemen met het doel (**5 keer 1 punt**), bij alleen noemen kunnen maximaal 2 punten worden toegekend.

10. De afdeling Automatisering & ICT is geplaatst rechtstreeks onder de hoofddirectie met als doel dat de geautomatiseerde gegevensverwerking niet rechtstreeks kan worden beïnvloed door de uitzendbureau 's en andere gebruikers van het systeem;
11. Adequate change management procedures zijn aanwezig zodat niet gewerkt wordt met applicaties of software die niet door gebruikers zijn geaccepteerd en op betrouwbaarheid zijn getest;
12. Logische toegangsbeveiliging m.b.v. usernames en passwords conform de geldende functiescheiding met als doel dat geen onbevoegden gegevens kunnen lezen of wijzigen -> identificatie en authenticatie;
13. Passwords worden regelmatig aangepast en bestaan uit voldoende tekens zodat het onder 3 genoemde niet alsnog kan gebeuren;
14. Registratie van gebruik van bestanden en programma's via logging zodat bij pogingen tot ongeautoriseerde toegang kan worden onderzocht wat gebeurd is en wie daarvoor verantwoordelijk is;
15. Beveiliging van gevoelige gegevens via encryptie maakt het risico dat onbevoegden vertrouwelijke gegevens kunnen lezen kleiner;
16. Beveiliging tegen virussen: stringente voorschriften tegen het gebruik van illegale kopieën, gebruik maken van een virusscanner met actuele virusdefinities en firewall zodat applicaties en gegevens beschermd worden tegen verminking;
17. Fysieke toegangsbeveiliging, brandbeveiliging voor vermindering van het risico van doorbreking van de continuïteit van de gegevensverwerking;
18. Back-up en recovery procedure (inclusief noodstroomvoorziening) voor vermindering van het risico van discontinuïteit van de gegevensverwerking.

Vraag 2 Bestuurlijke informatieverzorging (AO/IB) rond de werving en de inzet van uitzendkrachten (40 minuten)

Geef een beschrijving van de bestuurlijke informatieverzorging (AO/IB) rond de werving van uitzendkrachten en de inzet van uitzendkrachten bij Topwerk Nederland BV zoals die er uit zou moeten zien. Doe dit door de volgende vragen te beantwoorden.

- A Welke controletechnische functiescheiding is vereist voor het verkrijgen van betrouwbare verantwoordingsinformatie over de werving en inzet van uitzendkrachten? Noem in dit kader de belangrijkste taak of taken.
- B Beschrijf hoe de personeelsbegroting en de uitzendtarieven voor uitzendkrachten tot stand komen.

- C Beschrijf het proces van werving en selectie van uitzendkrachten. Geef daarbij aan wie verantwoordelijk is voor de vastlegging van welke gegevens in welk(e) bestand /module.
- D Beschrijf de procedures rond de urenregistratie en registratie door de uitzendkrachten met hierin verwerkt drie application controls die moeten worden opgenomen in het urenregistratiesysteem.

Antwoordindicatie vraag 1b (totaal 28 punten)

A Functiescheiding (5 punten)

- De Algemeen directeur stelt de personeelsbegroting vast en de arbeidsvoorwaarden
- De franchisenemers en eigen uitzendbureaus doen de werving van uitzendkrachten
- De afdeling HRM van Topwerk Personeelsbeheer BV geeft richtlijnen (op basis van de personeelsbegroting en voor opleidingseisen en competenties van uitzendkrachten en de regio's waar deze uitzendkrachten nodig zijn) voor aannemen van personeel en stelt de hoogte van de salarissen vast op basis van directierichtlijnen
- Het Bedrijfsbureau van Topwerk Uitzendbureau BV coördineert de inzet van personeel
- Uitzendkrachten registreren uren per uitzendklus/opdrachtgever per dag
- Opdrachtgevers autoriseren de geregistreerde uren
- Finance & Control voert interne controlewerkzaamheden uit

B Begrotingsproces en tot stand komen tarieven (5 punten)

- Op basis van de lange termijn verwachtingen voor uitzending van personeel per regio en de lange termijnverwachtingen van het aanbod aan uitzendkrachten wordt een 'verkoopbegroting' (aantal uren per functie) en een 'inkoopbegroting' (benodigde kennis en vaardigheden van de uitzendkrachten) opgesteld per regio en per branche. De input van franchisenemers en vestigingsleiders is hierbij essentieel.
- Op basis van de lange termijnverwachtingen wordt een personeelsbegroting opgesteld per regio, per vestiging en per categorie uitzendkracht.
- Ook wordt op basis van deze lange termijnverwachtingen een begroting gemaakt van de opleidingskosten van personeel, overheadkosten, enzovoort.
- Op basis van de begrotingen worden de kosten per uur bepaald voor de uitzendkrachten.
- Op basis van de "verkoopbegrotingen" en inkoopbegrotingen" en de verwachtingen omtrent de hoogte van bruto loonkosten van de uitzendkrachten stelt het bedrijfsbureau een netto tarief vast per tijdseenheid per categorie uitzendkracht voor het komende jaar.
- Op basis van richtlijnen van de directie omtrent de gewenste winstmarge en de begroting van de overheadkosten en geschatte normale en

verwachte bezetting van de personeelscapaciteit wordt het bruto verkooptarief per tijdseenheid bepaald.

- Tarieven en begrotingen worden geautoriseerd door de directie.
- De tarieven worden ingevoerd in het tarievenbestand in PersERP door de administratie.
- Hoofd van de administratie controleert door middel van controletotalen of de tarieven goed zijn ingevoerd.

C Werving en selectie van uitzendkrachten (8 punten)

- De uitzendbureaus / franchisenemers zorgen op basis van de personeelsbegroting, het aanbod van uitzendkrachten en de ontwikkeling in de vraag naar uitzendkrachten in een regio of uitzendkrachten met specifieke kennis/vaardigheden voor het opstarten van een sollicitatieprocedure.
- De richtlijnen van de afdeling HRM (van Topwerk Personeelsbeheer) ten aanzien van het aannemen van uitzendkrachten worden hierbij in acht genomen
- De functie-eisen worden door HRM in overleg met de uitzendbureau 's opgesteld.
- Medewerkers HRM benaderen uitzendkrachten die via het online platform geschikt zijn bevonden voor bepaalde functies en sturen deze door naar de regionale uitzendbureaus.
- Sollicitatieprocedure wordt doorlopen en geschikte kandidaat wordt geselecteerd door medewerkers van het uitzendbureau en de leider van een uitzendbureau of franchisenemer.
- De leider van het uitzendbureau / de franchisenemer maakt een rapportje (vast format) met daarin een weloverwogen keuze voor aangenomen kandidaten en het soort contract dat aan de kandidaat wordt geboden en legt dit vast in de uitzendkrachtenmodule van PersErp.
- HRM beoordeelt de keuze, ondertekent arbeidscontract en werkt creatieregister bij. Gebruik van vaste invulvelden en formatcontrols.
- HRM werkt het bestand/module Uitzendkrachten bij met onder andere het aantal uren dat een uitzendkracht in dienst komt
- De ingevoerde arbeidscontracten en personeelsgegevens worden integraal gecontroleerd door de Administratie van Topwerk Personeelsbeheer BV.
- HRM bouwt **standenregisters** op aan de hand van de contractmutaties.

D Registratie gewerkte uren uitzendkrachten (4 punten)

- De uitzendkrachten worden door de medewerkers of de franchisenemer van het uitzendbureau geïnformeerd over de gemaakte contractuele afspraken met de klant.
- De uitzendkrachten vullen een urenverantwoording in met behulp van de tablet in de urenregistratiemodule van PersErp daarin de volgende zaken:
 - o gemaakte uren
 - o klant
 - o uitzendbureau / franchisenemer
 - o regio
- In de klantenmodule leggen de uitzendkrachten vast:
 - o uitgevoerde werkzaamheden
 - o zaken die niet in overeenstemming waren met de contractuele afspraken.

- De uitzendkracht vraagt aan de opdrachtgever de registratie van de gemaakte uren te autoriseren
- De uren van uitzendkrachten worden geautomatiseerd gecontroleerd aan de hand van de planning en de contracten met klanten.
- HA van Topwerk Personeelsdiensten analyseert verschillen.

Drie application controls die moeten worden opgenomen in het urenregistratie system en klantenmodule (3 x 2 punten):

Voorbeelden

6. De uitzendkracht krijgt dagelijks melding / herinnering van de taak 'registreer uren' en uitgevoerde werkzaamheden
7. Idem voor tekenen van de uren door de klant
8. Uitzendkrachten worden gedwongen (**wartaal!**) door het urenregistratiesysteem minimaal het aantal uren volgens contract per week/maand schrijven (automatische match shop time is som jobtime)
9. Na matching van gemaakte uren met het aantal te maken uren volgens het contract kunnen uren pas worden gefactureerd.
10. Toegangscontrole door invullen van een code door uitzendkrachten voor het schrijven van uren op een bepaalde klant
11. Bestaanscontrole code uitzendkracht
12. Verplichte invoervelden

Vraag 3 Controle van de in rekening gebrachte uren (20 minuten)

Gezien de typologie van Topwerk Nederland BV is een belangrijk aanknopingspunt de volledigheid van het aantal uren van de uitzendkrachten dat in rekening kan worden gebracht.

Gevraagd: Hoe controleert de accountant de volledigheid van **het aantal uren** van de uitzendkrachten dat in rekening is gebracht? Bij de uitwerking behoeft uitsluitend aandacht te worden besteed aan:

- Risico analyse
- Cijferbeoordeling
- Verbandscontroles
- Detailcontroles

Antwoordindicatie vraag 3 (14 punten)

Risico analyse (2 punten)

De accountant onderscheidt bij zijn controle de volgende risico's:

- Er is sprake van contracten met wisselende uren. Risico bestaat dat minder uren als omzet worden verantwoord, dan in het contract is afgesproken
- Er is sprake van 0 uren contracten. Risico bestaat dat minder uren als omzet worden verantwoord.
- Directe uren worden als indirecte uren verantwoord. (geldt niet voor de 0 uren contracten).

Cijferbeoordeling (4 punten)

De accountant verricht een cijferbeoordeling op de cijfers van de jaarrekening, nadat hij deze heeft aangesloten met de financiële administratie. Hij verricht een

cijferbeoordeling mede in relatie tot de begroting en de vergelijkbare cijfers van het vorig jaar. CBO zowel in totaal als per vestiging:

- Totaal aantal doorberekende uren dit jaar ten opzichte van vorig jaar en begroting
- Gemiddeld uurloon dit jaar ten opzichte van vorig jaar en begroting
- Directe uren dit jaar ten opzichte van vorig jaar en begroting
- In rekening aan klanten gebrachte uren ten opzichte van het aantal betaalde uren aan uitzendkrachten

De uitkomsten van de cijferbeoordeling zijn mede bepalend voor de verdere controlewerkzaamheden.

Verbandscontroles (4 punten)

- Aantal uitbetaalde uren volgens salarisadministratie = aantal directe uren en aantal indirecte uren volgens de urenregistratiemodule
- Aantal directie uren volgens de urenregistratiemodule = aantal doorbelaste uren volgens omzetmodule

Detailcontroles (4 punten)

Mede op basis van de uitkomsten van de cijferbeoordeling verricht de accountant een aantal detailcontroles. Hierbij zal hij door middel van data analyse controleren of op werknemersniveau overeenkomst bestaat tussen het aantal uitbetaalde uren en het aantal gefactureerde uren. Bij afwijkingen boven een bepaald % (minder gefactureerd dan betaald) zal de accountant aan de hand van onderliggende documenten beoordelen of terecht minder uren zijn gefactureerd.

Vraag 4 Kasstroomoverzicht (27 minuten)

In de geconsolideerde jaarrekening van Topwerk Nederland BV is een gedeeltelijk kasstroomoverzicht opgenomen. De uitsplitsing van de kasstromen uit operationele activiteiten ontbreekt.

4a Bepaal de in 2016 ontvangen kasstroom inzake **‘financiële baten’** op basis van de geconsolideerde jaarrekening 2016.

4b Bepaal de in 2016 uitgaande kasstroom inzake **‘financiële lasten’** op basis van de geconsolideerde jaarrekening 2016.

4c Bepaal de in 2016 uitgaande kasstroom inzake **‘winstbelasting/ vennootschapsbelasting’** op basis van de geconsolideerde jaarrekening 2016.

4d Stel een overzicht op van kasstromen uit operationele activiteiten, met een afzonderlijke tussentelling voor de kasstroom uit bedrijfsoperaties. Maak hierbij een uitsplitsing die bestaat uit de volgende posten: Bedrijfsresultaat, Afschrijvingen, mutaties in voorzieningen, mutaties in financiële vaste activa, mutaties in vorderingen, mutaties in kortlopende schulden, ontvangen rente, betaalde rente en betaalde winstbelasting. Let op het juist vermelden van + en – bij bedragen.

4e Geef gemotiveerd aan op basis van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving of de aankoop/oprichting van Topwerk Breda BV in 2016, juist verwerkt is in het kasstroomoverzicht.

Antwoordindicatie vraag 2 (18 punten)

4a: 2 ptn (g/f)

financiële baten	ontvangen
vordering per 1 januari	12.450
cfm resultatenrekening	1.322.535
vordering per 31 december	65.675
ontvangst in boekjaar	<u>1.269.310 (2 ptn)</u>

4b: 2 ptn (g/f)

financiële lasten	betaald
schuld 1 januari	1.125
cfm resultatenrekening	126.350
schuld 31 december	2.332
betaling in boekjaar	<u>125.143 (2 ptn)</u>

4c: 2 ptn (g/f)

winstbelasting	betaald
betaling in boekjaar	634.841 (2 ptn)
(is gegeven in de toelichting op de jaarrekening)	

4d: 9 ptn (let op +/-! Bedrag juist, maar +/- fout is 0 ptn)

Kasstroom uit operationele activiteiten	2016
	€
Bedrijfsresultaat	1.613.204 (1 ptn)
<i>Aanpassingen voor:</i>	
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	875.041 (1 ptn)
Mutaties in voorzieningen	1.410.291 (1 ptn)
Waardevermindering financiële vaste activa	-19.976 (2 ptn)
	<u>2.265.356</u>
<i>Mutaties in werkkapitaal</i>	
Vorderingen	8.639.934 (zie hierna) (2 ptn)
Kortlopende schulden (excl banken)	-954.863 (zie hierna) (2 ptn)
	<u>7.685.071</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	11.563.631
Ontvangen rente (cfm 2a)	1.269.310
Betaalde rente (cfm 2b)	-125.143
Betaalde winstbelasting (cfm 2c)	-634.841
	<u>509.326</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten	12.072.957

Toelichting/Berekeningen

Vorderingen	1-1-2016	31-12-2016
cfm balans	50.061.113	41.297.235
correctie fin.vaste activa (kortl.deel)	-438.978	-332.113
rentevordering apart verwerken	-12.450	-65.675
correctie RC groepsmij VPB (*)	-	70.304
	<u>49.609.685</u>	<u>40.969.751</u>

Mutatie = daling **-8.639.934**

(*): opboeking 705.145 - betaling 634.841 = 70.304 vpb mut in RC

Schulden	1-1-2016	31-12-2016
cfm balans	45.430.627	41.487.290
Excl. Kredietinstellingen	-2.989.681	-
rentevordering apart verwerken	-1.125	-2.332
	<u>42.439.821</u>	<u>41.484.958</u>
Mutatie = daling		-954.863

4e: 3 ptn (ja = 1, motivatie = 2)

Volgens de toelichting op de enkelvoudige balans is in 2016 een bedrag van € 125.000 gestort als aandelenkapitaal inclusief agio, bij de oprichting van Topwerk Breda BV. Volgens RJ 360.219 moet bij aankoop van een geconsolideerde deelneming het aankoopbedrag worden opgenomen als een kasstroom uit investeringsactiviteiten. Omdat Topwerk Breda BV vanaf de oprichting wordt meegeconsolideerd, kan in dit geval worden gesteld dat de kasstroom in verband met de investering per saldo nihil is, omdat de liquide middelen worden verplaatst van de balans van Topwerk Nederland BV naar de balans van Topwerk Breda BV. Daarom is er terecht geen kasstroom uit investeringsactiviteiten opgenomen. (DT par 25.4 pag 655)(EY par. 22.3.7 pag 700)

Vraag 5 Gebeurtenissen na balansdatum (18 minuten)

In een landelijke krant wordt ten tijde van het opmaken van de jaarrekening een artikel gepubliceerd over Topwerk Nederland BV. Een uitzendkracht van Topwerk Nederland BV heeft in februari 2017 tijdens het verrichten van administratieve werkzaamheden voor een klant van Topwerk, zeer vertrouwelijke gegevens over deze klant doorgestuurd naar derden. De gevolgen zijn nog niet te overzien, maar volgens de klant kan Topwerk Nederland BV een hoge schadeclaim tegemoet zien. De omvang is nog niet bekend, maar zal minimaal € 800.000 bedragen. De kans dat Topwerk Nederland BV moet gaan betalen, wordt door de juridische adviseurs van Topwerk Nederland BV ingeschat op 80%. Topwerk Nederland BV is niet verzekerd tegen de gevolgen van het doorsturen van de gegevens door de uitzendkracht.

5a Moet Topwerk Nederland BV hiervan melding maken in haar jaarrapport op basis van de Nederlandse verslaggevingsvoorschriften en zo ja waar in het jaarrapport? Motiveer uw antwoord.

5b Wat zijn de gevolgen voor de af te geven controleverklaring bij de jaarrekening van 2016 als Topwerk Nederland BV weigert hiervan melding te maken in het jaarrapport? Ga er in uw antwoord van uit dat melding in het jaarrapport noodzakelijk is.

Antwoordindicatie

5a (3 punten)

Het gaat hier om een gebeurtenis na balansdatum die geen nadere informatie geeft over de situatie per balansdatum, maar wel belangrijke financiële gevolgen kan hebben voor de rechtspersoon. (DT pag 82-83, EY pag 1203) Volgens de wet (art 2:380a BW) dient deze informatie te worden opgenomen in de toelichting als onderdeel van de jaarrekening (**2 punten**). Als de verwachtingen door deze gebeurtenis worden beïnvloed, zal ook melding hiervan gemaakt worden in het bestuursverslag (art 2:391 lid 2 BW). (**1 punt**).

5b (9 punten)

Als de directie weigert hiervan iets in de het jaarrapport op te nemen dan is sprake van een afwijking in de jaarrekening van materieel belang (**2 punten**). In NV COS 705 A7 is aangegeven dat een afwijking van materieel belang kan ontstaan als de jaarrekening niet alle toelichtingen bevat die op grond van de Nederlandse verslaggevingsvoorschriften noodzakelijk zijn (**2 punten**). Hier is in dit geval sprake van, de directie weigert immers de claim in de toelichting op te nemen. Derhalve zal de accountant een controleverklaring met beperking afgeven (**3 punten**).

Daarnaast zal hij op grond van artikel 393 lid 5 punt g van Titel 9 Boek 2 BW in de controleverklaring onder het kopje 'verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen' dat het bestuursverslag niet aan de vereisten van de wet voldoet. (2 punten)

Vraag 6 Externe verslaggeving Varia (20 minuten)

6a Welk balansmodel is toegepast conform het Besluit modellen jaarrekening? Motiveer uw antwoord.

6b In de winst-en-verliesrekening wordt de dotatie aan de voorziening 'kostenvergoeding franchisenemers' als bijzondere post apart opgenomen. Volgens de richtlijnen voor de jaarverslaggeving is dit toegestaan. Waar in het Besluit modellen jaarrekening wordt ruimte geboden om andere posten op te nemen dan die zijn voorgeschreven? Motiveer uw antwoord met verwijzing naar het Besluit modellen jaarrekening.

In de niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen is het volgende opgenomen omtrent dividendverplichtingen.
'Topwerk Nederland BV heeft een verplichting tot uitbetaling van minimaal 80% van de uitkeerbare winst als dividend aan TempoTime Holding BV mits Topwerk Nederland BV volgens de geconsolideerde jaarrekening na aftrek van het dividendvoorstel minimaal een eigen vermogen heeft van 10% van de activa en minimaal € 1 miljoen netto winst **of** het eigen vermogen minimaal 15% is van de totale activa. Deze verplichting heeft als achtergrond een financieringsovereenkomst met een grote investeringsbank (NIBC) afgesloten in 2011 tussen TempoTime Holding BV en NIBC'.

6c Voldoet de voorgestelde dividenduitkering aan bovengenoemde voorwaarden? Onderbouw uw antwoord met een berekening.

6d Wordt middels het voldoen aan de voorwaarden zoals in de vorige vraag genoemd dan ook voldaan aan de uitkeringstest/liquiditeitstoets?

6e Stel het mutatie-overzicht over 2016 op van de post overige reserves in de enkelvoudige balans van Topwerk Nederland BV per 31 december 2016. Er zijn geen andere mutaties bekend dan in de casus worden weergegeven.

Antwoordindicatie vraag 4 (13 punten)

6a: 2 ptn (1 ptn voor model B, 1 ptn voor motivatie)

Balansmodel B (DT pag 1091-1092, EY pag 1628-1629)

Grote ondernemingen kunnen alleen kiezen voor model A of B. Gezien de indeling in een actief en een passiefzijde op de balans, is hier voor model B gekozen.

6b: 2 ptn

Bijzondere posten zijn baten of lasten (hier lasten) die op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter afzonderlijk dienen te worden toegelicht, teneinde een goed inzicht te geven in het resultaat van de rechtspersoon en met name de ontwikkeling daarin (RJ 270.403). Er zijn hierbij 2 opties. De post kan apart in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen, dan wel in de toelichting apart worden opgenomen (RJ 270.405a). Hier is ervoor gekozen de bijzondere post apart in de winst-en-verliesrekening op te nemen.

Kern antwoord: BMJ benoemt een aantal artikelen die van belang zijn voor de presentatie van bijzondere posten in de winst-en-verliesrekening. Met name artikel 7.1 'aan de posten van de modellen mag een uitsplitsing worden toegevoegd; zij mogen door een uitsplitsing worden vervangen' is hier aan de orde. Volgens art 7 lid 2 mag een post onder voorwaarden worden ingevoegd. (DT pag 635 + 1084, EY pag 626 + 1622)

6c: 4 ptn

Het voorstel dividenduitkering is € 1.817.000. De netto winst voor 2016 is € 2.104.244. Gezien de negatieve reserves per 1 januari, daalt de uitkeerbare winst tot € 1.942.796. Dit betekent dat 93,5% (**1 ptn**) van de uitkeerbare winst wordt voorgesteld om uit te keren. Aan de 80% eis wordt voldaan (**1 ptn**)

Gezien het resultaat > € 1.000.000 moet het Eigen vermogen minimaal 10% van het balanstotaal zijn (**1 ptn**). Het eigen vermogen (na aftrek van het dividendvoorstel) bedraagt: € 9.278.315 -/- € 1.817.000 = € 7.461.315. Als percentage van het balanstotaal is dit: € 7.461.315 / € 53.293.533 x 100% = 14% (**1 ptn**) Ook hiermee is voldaan aan deze eis.

6d: 2 ptn

De uitkeringstest/liquiditeitstoets (DT pag 323, EY pag 472) is hier aan de orde gezien het een BV betreft en dus de wetgeving (flex-BV-wetgeving) van toepassing is. Het bestuur zal de uitkering moeten goedkeuren en zal moeten controleren dat ook na de uitbetaling de onderneming haar opeisbare schulden kan blijven betalen. Mocht hierdoor een probleem ontstaan, kan de onderneming wellicht in enig jaar niet minimaal 80% uitkeren. Er wordt dus niet per definitie voldaan aan de uitkeringstoets door een eigen vermogens eis te hanteren. Een eigen vermogen van minimaal 10% (respectievelijk 15%) betekent niet dat er dan ook altijd voldoende geldmiddelen in de onderneming aanwezig zijn.

6e: 3 ptn

Mutatie-overzicht overige reserves over 2016

	2016
	€
Stand per 1 januari 2016	-161.448
bij: resultaat boekjaar	2.104.244 (2 ptn)
af: dividendvoorstel	-1.817.000 (1 ptn)
Stand per 31 december 2016	125.796

Gezien het geconsolideerd eigen vermogen en het enkelvoudig eigen vermogen aan elkaar gelijk zijn, zal het geconsolideerd resultaat ook gelijk zijn aan het enkelvoudig resultaat.

Vraag 7 VGBA (15 minuten)

In deel 2 van de casus is onder punt 2.2 is het volgende vermeld:

In de eerste maanden van 2016 heeft Topwerk Nederland BV te maken gehad met veel negatieve publiciteit. Deze publiciteit kwam vooral naar voren via de sociale media waarin uitzendkrachten hun ontevredenheid uiten over de slechte behandeling

en uitbuiting door ze niet te betalen conform de ABU cao regeling. Ook wordt ook negatief gesproken over het feit dat veel Oost Europeanen als uitzendkracht worden aangenomen bij Topwerk Nederland BV. Volgens sociale media ontvangen de Oost Europeanen veel minder salaris.

Geef op basis van de verordening Gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA) een gemotiveerde beschouwing of deze negatieve publiciteit ook een rol speelt bij de continuering van de controle opdracht van Topwerk Nederland BV.

Antwoordindicatie vraag 7 (10 punten)

Bij continuering van de controle opdracht door Enjama moet de accountant beoordelen of er geen bedreigingen zijn van de fundamentele beginselen. De accountant zal dus moeten beoordelen of de negatieve publiciteit rondom Topwerk Nederland een bedreiging vormt voor het naleven van de fundamentele beginselen. Als de negatieve publiciteit op waarheid berust, dan kan de accountant twijfelen aan de integriteit van de directie van Topwerk BV. Indien deze in het geding is dan vormt het eveneens een bedreiging voor het fundamentele beginsel **integriteit (2 punten)** en **professionaliteit** van de accountant. De klant houdt zich immers niet aan wet- en regelgeving. **(2 punten)**

De bedreiging bestaat **uit eigen belang** (financieel) en kan bij een niet integere directie ook leiden tot een bedreiging van **intimidatie. (2 punten)** De accountant kan er immers van worden beschuldigd niet te hebben opgetreden tegen deze misstanden en daarmee als medeplichtig worden aangewezen. **(1 punt)**

Bij de beoordeling van de omstandigheden en de bedreiging en het treffen van maatregelen neemt de accountant ook het te verwachten oordeel van een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde in aanmerking. **(1 punt)**

Waarborgen of maatregelen zijn in dit geval alleen terug geven van de controleopdracht.

Deze negatieve publiciteit speelt dus inderdaad een rol bij de beoordeling of de controle opdracht van Topwerk Nederland gecontinueerd kan worden. **(2 punten)**

OAT Januari 2018 Holland Camping Groep B.V.

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving

1.1 Algemeen

In 1969 zag boer Johan Fris door de toenemende welvaart steeds meer mensen op zijn weiland in Appelscha kamperen. Hij besloot dan ook zich volledig te gaan richten op deze vorm van recreatie, stopte met zijn boerderij en begon in 1970 camping 'de Wolfberg'. De camping werd een groot succes. Na 10 jaar succesvol de camping te hebben geëxploiteerd, kreeg de familie expansieplannen en werden meerdere campings in de regio overgenomen. In de loop der jaren volgden overnames van campings in geheel Nederland. Toen midden jaren negentig zoon Rob de leiding overnam werd de naam gewijzigd in Holland Camping Groep B.V. (hierna HCG) en werd de expansie verder vormgegeven. Naast campings werden ook bungalowparken en recreatieparken overgenomen. Vandaag de dag spreekt HCG over vakantieparken waar naast kampeermogelijkheden ook bungalows, stacaravans, tenten en appartementen als verblijfslocatie worden aangeboden. Op ieder park zijn uitgebreide recreatiemogelijkheden variërend van horecafaciliteiten tot zwemparadijzen, watersportmogelijkheden, klimmuren, fitness etc. Ieder park heeft daarin eigen accenten gelegd.

De familie Fris heeft in 2015 alle aandelen van HCG verkocht aan Private Equity fonds StarPlus N.V. (hierna: StarPlus). Enerzijds omdat geen opvolging voor het bedrijf binnen de familie aanwezig was, anderzijds omdat groei alleen mogelijk werd geacht door het aantrekken van extra kapitaal, waartoe de familie Fris niet in staat was. StarPlus kon wel in de financieringsbehoefte voorzien.

1.2 Missie en actuele ontwikkelingen

1.2.1 Missie

De missie van HCG is al sinds jaar en dag:

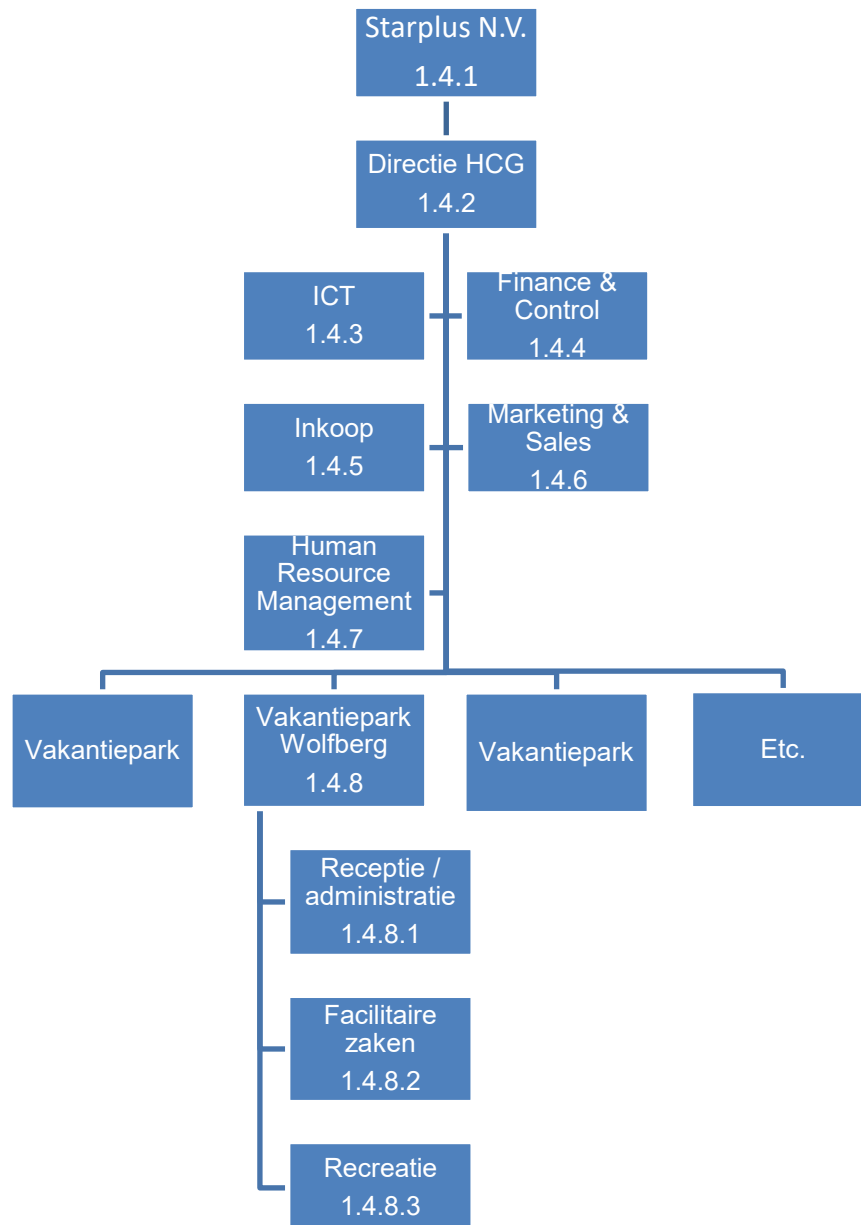
"Het aanbieden van verblijfsaccommodaties van hoogstaande kwaliteit. Kwaliteit van zowel diensten als het personeel is het uitgangspunt om al onze gasten een perfecte vakantie te bezorgen. Door middel van continue innovatie bieden we recreatieve diensten aan, die aansluiten bij de wensen van de veeleisende gast. Om steeds aan de wensen van onze gasten te kunnen voldoen, zorgen we ervoor dat de gast vanaf het boeken tot na vertrek optimaal kan genieten. Uitgangspunt daarbij is: "Think Global Act Local: met gebruikmaking van lokale kennis en menskracht wordt een internationaal opererende organisatie gebouwd."

1.2.2 Actuele ontwikkelingen

HCG wil haar activiteiten uitbreiden buiten Nederland en heeft hiertoe een eerste stap gezet door per 1 juli 2016 vakantiepark Fornøjelse ApS (een rechtsvorm vergelijkbaar met de Nederlandse BV) in Denemarken over te nemen. De verkrijgingsprijs voor dit 100% belang is € 450.000 en is op 1 juli 2016 via de bank betaald. Deze overname is nog niet in de jaarrekening over 2016 verwerkt.

1.3 Organogram

Om slagvaardig te kunnen opereren heeft HCG een organisatiestructuur gekozen die recht doet aan de activiteiten. Onderstaand organogram vormt de weergave van deze structuur. Iedere stafafdeling wordt geleid door een directeur, ieder vakantiepark heeft een parkmanager die verantwoording aflegt aan de directie van HCG.

Figuur 4 Organogram. Cijfers verwijzen naar de respectievelijke paragraafnummers.

1.4 Beschrijving organisatie HCG

1.4.1 StarPlus

In 2015 heeft het Private Equity fonds StarPlus de aandelen van HCG van de familie Fris overgenomen. StarPlus heeft als doelstelling om participaties te financieren en in relatieve zelfstandigheid te laten groeien. Als beheersingsmodel voor alle participaties heeft StarPlus gekozen voor het COSO Internal Control Framework. HCG heeft in opdracht van StarPlus dit beheersingsmodel geïmplementeerd, ook voor alle vakantieparken. Het model is in bijlage 1 toegevoegd. Tevens heeft HCG een Raad van Commissarissen (hierna RvC) benoemd die in meerderheid bestaat uit door StarPlus benoemde leden. De RvC is verantwoordelijk voor de benoeming van directieleden van HCG. De recent aangetrokken algemeen directeur is dan ook benoemd door de RvC. StarPlus heeft een eigen Internal Audit Department dat ook bij HCG audits uitvoert op het gebied van de interne beheersing.

Een van de doelstellingen van StarPlus is om HCG verder te laten groeien in Europa door goedkope financiering aan te bieden en de huidige directie van HCG hierin zelfstandig te laten opereren. Daarbij worden door de directie van StarPlus wel strikte (financiële) doelstellingen meegegeven aan HCG; zo dient een voorgeschreven rendement te worden behaald evenals een vooraf bepaalde liquiditeits- en solvabiliteitsratio. Bij het behalen van de doelstellingen worden extra bonussen aan de directie van HCG toegekend. Ook zijn doelstellingen op het gebied van omzet, innovatie en milieu geformuleerd. Een doelstelling van StarPlus zelf is om op middellange termijn HCG met winst door te verkopen aan een mondiale speler in de recreatiesector.

1.4.2 Directie HCG

De directie van HCG vertaalt de doelstellingen van StarPlus door naar doelstellingen voor alle vakantieparken van de groep en bewaakt deze vanaf 2016 middels een intern rapporteringssysteem. De directie van HCG bestaat uit een algemeen directeur die leiding geeft aan het directieteam. Naast de algemeen directeur kent HCG per stafafdeling een directeur. Gezamenlijk vormen zij het directieteam dat wekelijks vergadert. Ieder vakantiepark heeft een eigen managementteam, geleid door een parkmanager. Dit team is verantwoordelijk voor de operationele aansturing van een vakantiepark. Ook de managementteams van alle vakantieparken krijgen een bonus bovenop hun salaris die afhangt van het behalen van de opgelegde doelstellingen.

In het directieteam van HCG worden maandelijks de resultaten besproken op basis van een standaard managementrapportage. Daarin zijn de opgelegde doelstellingen ook opgenomen. De doelstellingen zijn onder meer:

1. een besparing op alle kosten van 10% ten opzichte van 2015;
2. een hoge klanttevredenheid (een gemiddeld rapportcijfer uit de gehouden klantenevaluaties van ≥ 8) en;
3. een bijdrage leveren aan de uitbreiding van recreatieve activiteiten binnen HCG. Jaarlijks dienen minimaal 2 nieuwe activiteiten binnen HCG ontplooid te worden.

1.4.3 ICT

HCG is in verregaande mate geautomatiseerd en heeft een standaard ERP pakket in gebruik dat specifiek is gemaakt voor de recreatiebranche: RecreaSoft. In dit pakket zijn alle operationele modules opgenomen waaronder:

- plannings- en reserveringssysteem (per vakantiepark);
- verkopen middels polsband (zie hierna);
- financiële administratie;
- inkoop;
- onderhoud bungalows en terreinen;
- personeelsmodule waarin opgenomen de personeelsadministratie en de personeelsinzet en -planning t.b.v. operationele taken vakantieparken;
- salarisadministratie;
- diverse subadministraties waaronder activa, debiteuren en voorraden;
- social media.

HGC heeft een eigen website die belangrijk is om klanten te trekken. De website is gekoppeld aan RecreaSoft. WS4All B.V. verzorgt het onderhoud en beheer van de website.

De centrale afdeling ICT is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van het pakket en de contacten met de soft- en hardware leveranciers. Binnen ICT is een apart ontwikkelteam dat alle innovaties op hard- en software in overleg met deze gerenommeerde softwareleveranciers mede vormgeeft en test. De stafafdeling heeft servicecontracten afgesloten met al haar soft- en hardware leveranciers, waarin de beschikbaarheid van alle systemen gedetailleerd is beschreven met daarbij een bonus- en boeteregeling.

1.4.4 Finance & Control

Finance & Control is verantwoordelijk voor de (geconsolideerde) financiële administratie en de wekelijkse en maandelijkse managementrapportages. Hiertoe is een standaard rapportageformat aangeleverd dat alle vakantieparken gebruiken voor hun rapportages. De financiële administratie wordt centraal gevoerd. Binnen Finance & Control zijn diverse controllers aangesteld die de gestelde operationele en financiële- en niet- financiële targets van de aan hen toegewezen vakantieparken bewaken. Deze controllers werken vanuit het hoofdkantoor maar bezoeken de vakantieparken veelvuldig.

De ontvangen gelden uit boekingen van gasten komen binnen bij de financiële administratie. Uit recente rapportages is duidelijk geworden dat uitstaande vorderingen in 2016 langer open staan dan in 2015 en dat meer afboekingen uit hoofde van oninbaarheid plaatsvinden.

Onder leiding van de stafdirecteur Finance & Control wordt ook gerapporteerd aan het hoofdkantoor van StarPlus middels gestandaardiseerde rapportages.

1.4.5 Inkoop

De stafafdeling Inkoop van HCG sluit voor veel voorkomende inkopen raamcontracten af met zowel landelijke als internationale organisaties. Dit betreft contracten rondom groot onderhoud van vastgoed, technische installaties en het inhuren van tijdelijk personeel via uitzendbureaus. Vanuit de 'Think Global Act Local' gedachte vindt de inkoop van de diverse grondstoffen voor de Horeca en overige zaken zoveel mogelijk plaats via de parkmanagers van de vakantieparken zelf. Veel voorkomende lokale inkopen worden in contracten vastgelegd die bij de stafafdeling Inkoop centraal worden geautoriseerd en geregistreerd. Met de meeste leveranciers zijn regelingen overeengekomen met betrekking tot kortingen die afhankelijk zijn van het totaal van de inkopen. Ook kennen de meeste contracten een bonus- dan wel een boeteclausule, afhankelijk van de jaarafname. Alle leveranciers dienen hun facturen elektronisch aan te leveren aan de stafafdeling Finance & Control op het hoofdkantoor. Na controle door het geautomatiseerd systeem, middels application controls, worden de facturen na het verstrijken van de betaaltermijn betaald. Ten behoeve van kleine of incidentele aankopen hebben lokale vakantieparken de beschikking over een kleine kas en een pinpas.

1.4.6 Marketing & Sales

De stafafdeling Marketing & Sales bepaalt de landelijke verkoopstrategie en bedenkt de specifieke verkoopcampagnes voor HCG in totaal, maar ook per individueel vakantiepark. Tevens bewaakt zij de boekingen en reserveringen per vakantiepark en per regio. Ook heeft deze stafafdeling een eigen callcenter voor boekingen van bungalows en campings.

Alle prijzen worden centraal vastgesteld en door de directeur Marketing & Sales geautoriseerd, in overleg met de algemeen directeur. De parkmanagers van de vakantieparken kunnen incidenteel zelf kortingen verstrekken en deze in het systeem aanbrengen.

Gasten kunnen zelf via het callcenter en via de website van HCG boeken. Ook kunnen via gecontracteerde boekingssites boekingen worden verricht. Deze boekingssites krijgen hiertoe een provisie die verschilt per site, per land en per periode.

1.4.7 Human resource management

Naast het algemeen personeelsbeleid voert deze stafafdeling zowel de personeelsadministratie evenals de salarisadministratie. HCG heeft in RecreaSoft een personeelsmodule, waarin alle eigen medewerkers hun uren registreren middels een elektronische personeelspas. De uren worden vervolgens door de leidinggevenden geautoriseerd in het systeem. Voor het werken op zon- en feestdagen en het draaien van extra uren (meer dan 9 per werkdag) krijgen medewerkers toeslagen bovenop hun salaris uitbetaald.

Alle arbeidscontracten worden geregistreerd door een medewerker van de centrale personeelsadministratie op het hoofdkantoor in de personeelsmodule van RecreaSoft.

1.4.8 Vakantiepark de Wolfberg Appelscha

De Wolfberg is het oudste vakantiepark van HCG. De hieronder opgenomen beschrijving is representatief voor de beschrijving van alle andere vakantieparken van HCG. De afdelingen zijn weergegeven in het organogram in paragraaf 1.3.

Gasten kunnen online boeken via het reserveringssysteem van HCG dan wel via een gecontracteerde boekingsite. Ook kan via het callcenter van HCG een boeking worden geplaatst. Om de bezettingsgraad van de vakantiewoningen per park zo optimaal mogelijk te houden is sprake van last-minute boekingen, waarvoor de prijzen lager liggen. Deze boekingen kunnen alleen via het callcenter van HCG worden verzorgd.

De gast dient bij reservering van de accommodatie 50% van de totale huursom vooruit te voldoen. Zes weken voor aankomst op het vakantiepark dient de overige 50% betaald te zijn. Door Recreasoft wordt automatisch een herinneringsbrief (aanmaning) aangemaakt bij niet tijdige betaling door de gast. Pas na betaling van de tweede termijn is de reservering definitief. Bij reserveringen binnen zes weken voor aankomst dient het totale bedrag ineens te worden voldaan. De administratie van het park stuurt een bewijs van reservering naar de klant na reservering en een bewijs van betaling nadat de gast de volledige huursom heeft voldaan. Indien een gast annuleert, worden de reeds ontvangen bedragen teruggestort onder aftrek van 25% als vergoeding voor de gemaakte kosten overeenkomstig de algemene voorwaarden van HCG.

De bungalows binnen het vakantiepark worden gedurende het gehele jaar verhuurd. De tarieven variëren per type bungalow, per seizoen en per verhuurperiode. De gebruikelijke verhuurperioden zijn een weekend, een midweek of een week. In het hoogseizoen is sprake van een volledige bezetting van het bungalowpark. Om de verhuur in het laagseizoen te stimuleren worden regelmatig acties georganiseerd. In deze gevallen gelden speciale prijzen.

Het kampeerterrein voor tenten en caravans is van 15 april tot en met 30 september geopend. Voor tenten en caravans gelden verschillende tarieven per genummerde, afgebakende plaats.

1.4.8.1 Receptie / Administratie

Gasten melden zich bij aankomst altijd bij de centraal gelegen receptie op het vakantiepark, waar zich ook de gastenadministratie bevindt. Daar dienen zij het betalingsbewijs van hun reservering te overleggen. Afhankelijk van de gedane reservering krijgen alle geregistreerde gasten een digitale (waterbestendige) polsband met ingebouwde chip uitgereikt. Deze polsband dient als 'sleutel' voor de gereserveerde accommodatie. Ook krijgt de gast toegang tot alle faciliteiten op het

vakantiepark, zoals bijvoorbeeld tot het zwembad. De polsband wordt, na accordering van de voorwaarden, overhandigd aan de gasten.

Op de polsband is ook een elektronische portemonnee opgenomen, die door de gast opgeladen dient te worden om betalingen in het restaurant dan wel bij de andere faciliteiten van het park te verrichten. Gasten kunnen de portemonnee op de polsband opladen bij zogenaamde oplaadstations op het vakantiepark, maar ook via de website. De polsband dient bij vertrek door de gasten ingeleverd te worden onder terugbetaling van een eventueel resterend tegoed op de digitale portemonnee. Terugbetaling geschiedt via het banknummer van de klant van waaruit de betalingen door de klant zijn verricht.

1.4.8.2 Facilitaire zaken

Schoonmaak

Door medewerkers van de stafafdeling Schoonmaak worden de bungalows na afloop van een verhuurde periode schoongemaakt. Tevens houden deze medewerkers een registratie bij van de door hen geconstateerde schades aan de bungalows, de inventaris en serviesgoed. Indien er schade is geconstateerd, wordt dit gemeld aan de receptie, die de kosten van de schade verrekent met de klant.

Bij de Wolfberg wordt structureel gebruik gemaakt van ingehuurde externe schoonmakers. De kosten van deze ingehuurde krachten is in de kostprijs van de verhuurde bungalow opgenomen.

Onderhoud

Zowel het dagelijks onderhoud als ook het groot onderhoud aan de vakantieparken geschiedt door externe bedrijven, onder toezicht van de eigen facilitair medewerkers. Kleine storingen kunnen door klanten worden gemeld bij de receptie en worden direct verholpen door de eigen facilitair medewerkers. Een meerjarenplan voor groot onderhoud dient als basis voor het uitvoeren van groot onderhoud dat veelal in het laagseizoen wordt uitgevoerd.

Een belangrijk aspect voor alle vakantieparken is de inrichting van het park en de beschikbaarheid van verhuurmogelijkheden die voldoen aan de verwachtingen van de klant. Juist op dit aspect dienen de HCG-vakantieparken zich te onderscheiden van andere parken. Investerings in de verblijfslocaties worden dan ook centraal aangestuurd. Het komt steeds vaker voor dat verblijfslocaties eerder gerenoveerd of vervangen worden om aan de hoge eisen van de gasten te voldoen.

1.4.8.3 Recreatie

De exploitatie van het restaurant, de campingwinkel, recreatieruimten, overige faciliteiten en het zwembad wordt in eigen beheer door de Wolfberg uitgevoerd.

De toegang tot het zwembad verloopt via de polsband. De polsband geeft tevens toegang tot een locker om persoonlijke bezittingen in op te bergen. Deze lockers worden per uur verhuurd waarbij de huurprijs van het tegoed op de digitale portemonnee wordt afgeboekt. Bezoekers van buiten (daggasten) kunnen tegen

betaling bij de receptie een polsband huren die toegang geeft tot het zwembad. De polsband dient bij het verlaten van het zwembad weer ingeleverd te worden.

In het restaurant kunnen gasten van de Wolfberg maaltijden en snacks nuttigen. Betaling vindt uitsluitend plaats met de polsband. Reservering is via de website vooraf mogelijk. Ook kunnen snacks bezorgd worden op de kampeerplek of bij de bungalows. Hierbij worden bezorgkosten in rekening gebracht.

Deel 2 Accountantsorganisatie NoordZuid

2.1 Algemeen

Accountantsorganisatie NoordZuid (hierna NoordZuid) heeft, na de overname van HCG door StarPlus, de controleopdracht verkregen voor de wettelijke controle van de jaarrekening van HCG en alle vakantieparken. Alle participaties van StarPlus hebben NoordZuid als accountant. NoordZuid heeft een AFM-vergunning voor de uitvoering van wettelijke controles (incl. OOB). NoordZuid heeft een twintigtal kantoren in Nederland waar circa 1.100 fte werken. NoordZuid is aangesloten bij een internationaal samenwerkingsverband van accountantsorganisaties.

2.2 Aantekeningen uit de controle

Recent is de controle op de concept jaarrekening 2016 van HCG uitgevoerd. Hieruit zijn onder meer onderstaande aantekeningen naar voren gekomen.

1. In juli 2016 is het totale kassasysteem op vakantiepark de Wolfberg uitgevallen door een stroomuitval. Daarnaast zijn er fouten in de financiële module ontstaan door het foutief herstarten van het systeem. Juli is de drukste maand van het jaar, waarin circa 35% van de jaaromzet wordt gerealiseerd. De storing duurde uiteindelijk bijna 15 dagen en heeft ertoe geleid dat geen enkele verkooptransactie in die periode in het systeem geboekt kon worden, waaronder de opwaarderingen van de polsband en de registratie van het gebruik door de gasten van de Wolfberg van de diverse faciliteiten. Finance & Control heeft een zo goed mogelijke schatting gemaakt van alle boekingen en transacties en op grond van deze schatting is de administratie bijgewerkt. Gelukkig was alleen de Wolfberg getroffen door deze storing en heeft geen van de andere vakantieparken hiervan last gehad.
2. In maart 2017 zijn door gasten claims ingediend in verband met een groot aantal dubbelboekingen in het systeem. Het betreft uitsluitend boekingen die bij vakantiepark Résidence De Duyn zijn geplaatst. Door een storing bleek dat in de maand december 2016 ingevoerde boekingen voor het voorjaar van 2017 niet correct waren geboekt: klanten hadden wel betaald en een bevestiging gekregen, de accommodatie werd echter niet als geboekt in het systeem vastgelegd. De storing kwam naar voren toen gasten zich aanmelden bij de receptie in de voorjaarsvakantie van 2017. Er bleek sprake te zijn van een groot aantal dubbelboekingen. Door deze storing zijn uiteindelijk veel gasten gedupeerd. Het totaal van de schadeclaims bedraagt circa € 400.000. De claims zijn overigens doorgeschoven naar WS4All B.V., het bedrijf dat verantwoordelijk is voor het beheer van de website. Tijdens het opmaken van de jaarrekening 2016 is, na raadpleging van de huisadvocaat van HCG, duidelijk geworden dat de ontstane schade hoogstwaarschijnlijk moet worden vergoed aan alle gedupeerde gasten. Ook is echter in maart 2017 duidelijk geworden dat WS4All B.V. zich niet verantwoordelijk acht voor de ontstane situatie en daarom niet van plan is de geclaimde schade te vergoeden. De huisadvocaat acht het innen van de vordering bij WS4All ook niet haalbaar. HCG heeft de schade aansluitend geclaimd bij haar eigen

verzekeringsmaatschappij. Van de schadeclaim is niets in de conceptjaarrekening opgenomen.

3. Tijdens een bespreking met de controlerend accountant van NoordZuid en de financieel directeur van HCG komt ter sprake dat NoordZuid meerdere campings en vakantieparken als klant heeft, ook parken die niet bij HCG of StarPlus zijn aangesloten. De financieel directeur ziet hierin een belangrijk voordeel en vraagt of NoordZuid een overzicht zou willen verstrekken van de kostprijzen van de accommodaties voor alle parken waar NoordZuid werkzaamheden voor verricht.
4. NoordZuid gebruikt de vakantieparken van HCG veelvuldig als overnachtingslocatie voor interne cursussen voor alle medewerkers. Een assistent-accountant ziet tijdens de controle van de opbrengsten van de Wolfberg over 2016 dat NoordZuid een aanzienlijke korting geniet op de normale prijs voor andere zakelijke gebruikers.

**Deel 3 Concept jaarrekening 2016 van HCG BV
(gedeeltelijk)**

CONCEPT

JAARREKENING

2016

VAN

Holland Camping Groep BV

(gedeeltelijk)

Geconsolideerde balans per 31 december 2016 in euro's (x 1.000).

Activa	Ref.	31-12-2016	31-12-2015
Vaste Activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>	(1)		
Software		789	1.195
Goodwill		<u>15.238</u>	<u>14.960</u>
		16.027	16.155
<i>Materiële vaste activa</i>	(2)		
Bedrijfsgebouwen en terreinen		185.094	194.451
Machines en installaties		36	64
Andere vaste bedrijfsmiddelen		36.902	36.311
Activa in uitvoering		<u>1.465</u>	<u>3.229</u>
		223.497	234.055
<i>Financiële vaste activa</i>			
Deelnemingen		885	2.033
Latente belastingvorderingen		<u>2.999</u>	<u>413</u>
		3.884	2.446
Vlottende activa			
Vorraden		2.898	2.956
Vorderingen		79.646	74.164
Liquide middelen		<u>2.392</u>	<u>2.814</u>
		84.936	79.934
Totaal activa		<u>328.344</u>	<u>332.590</u>
Passiva	Ref.	31-12-2016	31-12-2015
<i>Groepsvermogen</i>			
Eigen vermogen		209.700	198.639
Aandeel derden		<u>-2.538</u>	<u>-2.755</u>
		207.162	195.884
<i>Voorzieningen</i>			
Pensioenen		52	105
Belastingen		22.946	23.874
Overige voorzieningen		<u>1.630</u>	<u>3.627</u>
		24.628	27.606
<i>Langlopende schulden</i>			
Schulden aan kredietinstellingen		9.470	19.725
Overige leningen		<u>9.314</u>	<u>8.900</u>
		18.784	28.625
<i>Kortlopende schulden</i>	(3)		
Kredietinstellingen		14.322	13.002
Crediteuren		18.629	23.325
Overige schulden en overlopende passiva		<u>44.819</u>	<u>44.148</u>
		77.770	80.475
Totaal passiva		<u>328.344</u>	<u>332.590</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2016 in euro's (x 1.000).

	Ref.	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Netto-omzet		230.765	223.919
Kostprijs van de omzet		<u>125.734</u>	<u>119.943</u>
Brutomarge		105.031	103.976
Lonen, salarissen en sociale lasten	30.620		33.562
Afschrijvingen	14.928		13.889
Overige bedrijfskosten	<u>41.915</u>		<u>43.633</u>
		<u>87.463</u>	<u>91.084</u>
Bedrijfsresultaat		17.568	12.892
Financiële baten en lasten		<u>-398</u>	<u>-1.371</u>
Resultaat uit gewone			
bedrijfsuitoefening voor belastingen		17.170	11.521
Belastingen		-1.680	-4.075
Aandeel in resultaat deelnemingen		<u>-615</u>	<u>2.221</u>
Resultaat na belastingen		14.875	9.667
Aandeel derden		<u>175</u>	<u>348</u>
		<u>15.050</u>	<u>10.015</u>

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2016 in euro's (x 1.000):

	2016
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>	
Bedrijfsresultaat	17.568
Bij: afschrijvingen	14.928
Af: mutatie voorzieningen	<u>-2.050</u>
	12.878
Mutaties werkkapitaal	<u>-15.823</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	14.623
Financiële baten en lasten	-398
Belastingen	<u>-2.444</u>
	<u>-2.842</u>
	11.781
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>	
Investeringsen in vaste activa	-9.180
Investeringsen in geleasede vaste activa	-526
Desinvesteringen in vaste activa	<u>5.464</u>
	-4.242
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>	
Ontvangsten uit langlopende schulden	309
Leaseverplichtingen	526
Aflossing langlopende schulden	-10.256
Overige mutaties en langlopende schulden	<u>140</u>
	-9.281
Netto kasstroom	-1.742

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Groepsverhoudingen

HCG BV staat aan het hoofd van de groep.

Consolidatie

De volgende vennootschappen zijn integraal geconsolideerd:

Holland Camping Groep B.V. te Appelscha (100%)

Wolfberg BV te Appelscha (100%)

Freetimeparcs B.V. te Diever (95%), in consolidatie 01/12/2016

Supermarkt Hof van Putten B.V. te Putten (50%)

Waddenzee Résidence De Duyn B.V. te Rottum (100%)

Zeeland Vakanties B.V. te Ruitenkerke (100%)

Zeeland Camping Vishoek B.V. te Wammerkerke (100%)

Supermarkt Kleine Merel v.o.f. te Bluffe

Ferien- und Golfresort Cochem GmbH te Ediger-Eller (Duitsland) (50% + prioriteitsaandeel)

Sarcon Holding GmbH te Hamburg (Duitsland) (100% in 2016, 70% in 2015)

Toelichting op het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en rekening-courantkrediet. Ontvangen en betaalde rente, ontvangen dividenden en winstbelasting zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. Investerings in groepsmaatschappijen worden verwerkt tegen de verkrijgingsprijs onder aftrek van binnen de geacquireerde onderneming aanwezige geldmiddelen.

Materiële vaste activa

De bedrijfsgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Op het moment van verkrijgen of vervaardigen van het actief vindt waardering plaats tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Daarna vindt waardering plaats tegen actuele kostprijs of lagere bedrijfswaarde, gebaseerd op taxaties van onafhankelijke, ter zake deskundige taxateurs, verminderd met afschrijvingen die zijn berekend op basis van de geschatte economische levensduur. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze actuele kostprijs. Periodiek worden de gebouwen en terreinen getaxeerd. De meest recente herwaardering dateert van 1 januari 2010. De gehanteerde uitgangspunten worden jaarlijks door een onafhankelijk taxateur geëvalueerd.

Herwaarderingsreserves worden onder aftrek van latent verschuldigde belastingen gevormd per actief. De herwaarderingsreserve is opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

De overige materiële vaste activa en overige bedrijfsmiddelen zijn gewaardeerd op verkrijgings- of vervaardigingsprijs en verminderd met afschrijvingen bepaald op basis van de geschatte economische levensduur. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Op grond en terreinen wordt niet afgeschreven.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente methode rente-inkomsten ten gunste van de winst- en verliesrekening

gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kasgelden, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

- Algemeen.
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt de verplichting met deze vergoeding gesaldeerd.
- Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen en –verplichtingen geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het verslagjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen uit hoofde van verrekenbare verschillen en beschikbare voorwaartse verliescompensatie worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd en verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut. Belastinglatenties worden gewaardeerd op contante waarde.
- De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde van de toekomstig ingeschatte verplichting.

Afschrijvingen

Immateriële vaste activa, inclusief goodwill, en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte economische levensduur van het actief. Over terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen. Afsluitprovisie en directe transactiekosten worden geactiveerd en gedurende de looptijd van de lening ten laste van het resultaat gebracht als rentelasten.

Belastingen

De post belastingen over het resultaat wordt berekend door toepassing van het geldende tarief (2016 en 2015: 25%) op het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met permanente verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening

en volgens de fiscale winstberekening. Deze verschillen worden verwerkt in de belasting over het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

1. Immateriële vaste activa

Mutatieoverzicht immateriële vaste activa (in € 1.000)

	Software	Goodwill	Totaal
Boekwaarde 1 januari 2016	1.195	14.960	16.155
Investerings	44	2.358	2.402
Desinvesteringen	0	0	0
Afschrijvingen	-450	-2.080	-2.530
Boekwaarde 31 december 2016	789	15.238	16.027

2. Materiële vaste activa

Mutatieoverzicht materiële vaste activa (in € 1.000)

	Bedrijfsgebouwen en -terreinen	Machines en Installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Activa in uitvoering	Totaal
Boekwaarde 1 januari 2016	194.451	64	36.311	3.229	234.055
Investerings	4.628	0	2.676		7.304
Desinvesteringen	-3.215	0	-485	-1.764	-5.464
Afschrijvingen	-10.770	-28	-1.600		-12.398
Boekwaarde 31 december 2016	185.094	36	36.902	1.465	223.497

3. Kortlopende schulden

Onder de overige schulden en overlopende passiva is een bedrag voor te betalen vennootschapsbelasting opgenomen ter grootte van € 3.124.000 (31 december 2015: € 374.000).

De eind van het boekjaar nog te betalen interest is eveneens onder de post overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve is gevormd voor herwaarderings van bedrijfsgebouwen en – terreinen. De herwaarderingsreserve is gevormd per individueel actief onder aftrek van 15% (in 2015 eveneens 15%) latent verschuldigde belastingen. De reserve muteerde in het verslagjaar als volgt:

	2016 (in € 1.000)	2015 (in € 1.000)
Stand per 1 januari	100.277	102.019
Realisatie herwaardering	<u>3.990</u>	<u>1.742</u>
Stand per 31 december	96.287	100.277

Bijlage 1: risicobeheersingsmodel binnen HCG: COSO ICF 2013

Components and Principles

The Framework sets out seventeen principles representing the fundamental concepts associated with each component. Because these principles are drawn directly from the components, an entity can achieve effective internal control by applying all principles. All principles apply to operations, reporting, and compliance objectives. The principles supporting the components of internal control are listed below.

Component	Principle
Control Environment	1. The organization demonstrates a commitment to integrity and ethical values. 2. The board of directors demonstrates independence from management and exercises oversight of the development and performance of internal control. 3. Management establishes, with board oversight, structures, reporting lines, and appropriate authorities and responsibilities in the pursuit of objectives. 4. The organization demonstrates a commitment to attract, develop, and retain competent individuals in alignment with objectives. 5. The organization holds individuals accountable for their internal control responsibilities in the pursuit of objectives.
Risk Assessment	6. The organization specifies objectives with sufficient clarity to enable the identification and assessment of risks relating to objectives. 7. The organization identifies risks to the achievement of its objectives across the entity and analyzes risks as a basis for determining how the risks should be managed. 8. The organization considers the potential for fraud in assessing risks to the achievement of objectives. 9. The organization identifies and assesses changes that could significantly impact the system of internal control.
Control Activities	10. The organization selects and develops control activities that contribute to the mitigation of risks to the achievement of objectives to acceptable levels. 11. The organization selects and develops general control activities over technology to support the achievement of objectives. 12. The organization deploys control activities through policies that establish what is expected and procedures that put policies into action.

Component	Principle
Information and Communication	13. The organization obtains or generates and uses relevant, quality information to support the functioning of internal control. 14. The organization internally communicates information, including objectives and responsibilities for internal control, necessary to support the functioning of internal control. 15. The organization communicates with external parties regarding matters affecting the functioning of internal control.
Monitoring Activities	16. The organization selects, develops, and performs ongoing and/or separate evaluations to ascertain whether the components of internal control are present and functioning. 17. The organization evaluates and communicates internal control deficiencies in a timely manner to those parties responsible for taking corrective action, including senior management and the board of directors, as appropriate.

Vraag 1 Initiële cijferanalyse 15 minuten

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de conceptjaarrekening 2016 van Holland Camping Groep B.V.:

1a Vorderingen

1b Lonen, salarissen en sociale lasten

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoordindicatie: 10 punten

Vorderingen	Lonen, salarissen en sociale lasten
Grootte: 1p. Post bedraagt 93,8% van de post vlottende activa, 38,4% van het eigen vermogen en 24,3% van het totaalvermogen. De post is van diepgaand belang.	Grootte 1p. Post bedraagt 13% van de netto omzet, 35% van de kosten (uitgezonderd kostprijs omzet) en 174% van het bedrijfsresultaat. Post is daarmee van diepgaand belang.
Kenmerken 2p. Ten opzichte van 2015 is de post met bijna 5,5 mio gestegen, ofwel 7,4%. De met vorderingen samenhangende post omzet is echter met slechts 3,1% gestegen hetgeen niet met elkaar in lijn ligt. In de casus wordt voorts gemeld: Uit recente rapportages is duidelijk geworden dat uitstaande vorderingen in 2016 langer open staan dan in 2015 en dat meer afboekingen plaatsvinden.	Kenmerken 2p. Opvallend is dat de omzet met 3% stijgt waar de lonen, salarissen en sociale lasten een daling met 9% laten zien, wat niet met elkaar in lijn ligt. Voorts: gegeven de doelstelling om alle kosten met 10% te laten dalen t.o.v. 2015 lijkt de daling in lijn te liggen.
Controleaspecten 2p. Met name bestaan en waardering zullen aandacht behoeven alsmede toereikendheid van de voorziening voor oninbaarheid. Tenslotte aandacht voor de presentatie en toelichting.	Controleaspecten 2p. Gegeven de daling van de post ten opzichte van een stijging van de netto omzet is de post niet alleen op juistheid maar ook op volledigheid te controleren, zeker gegeven de besparingsdoelstelling (tendentie).

Vraag 2 Risicoanalyse 30 minuten

2a Noem **drie** inherente risico's die de accountant betreft bij het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2016 van HCG. U

dient uw risico's te spreiden over de posten en toelichtingen zoals die voorkomen in de jaarrekening.

2b Geef voor **ieder** bij vraag 2a genoemd inherent risico **twee** concrete maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt. Beschrijf hierbij zoveel mogelijk steeds één preventieve en één repressieve maatregel.

2c Geef voor **één** risico uit vraag 2a **gemotiveerd** aan waarom het een significant risico is.

Antwoordindicatie: 21 punten (geen afrondingen op 0,5 punt toegestaan)

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
1	<i>Casus: ...Daarbij worden door de directie van StarPlus wel strikte (financiële) doelstellingen meegegeven aan HCG...</i> Risico op flatteren van alle cijfers door de directie van HCG teneinde de targets te halen.	• Generiek risico. Risico vooral gericht op: ○ Adequaate toezicht door RvC op de cijfers. ○ Adequaate toezicht door StarPlus op de cijfers door onder meer audits van de interne auditafdeling van StarPlus.	315 par 28 sub a Tendentie tot flatteren houdt een frauderisico in.
2	<i>Casus: Een doelstelling van StarPlus zelf is om op middellange termijn HCG met winst door te verkopen aan een mondiale speler in de recreatiesector.</i> Risico op flatteren van alle cijfers door de directie van StarPlus teneinde de targets te halen.	• Generiek risico. Risico vooral gericht op flatteren van cijfers: ○ Adequaate toezicht door RvC op de cijfers. ○ Adequaate toezicht door de interne auditafdeling StarPlus op de cijfers door onder meer audits van de accountantsdienst van StarPlus.	315 par 28 sub a Tendentie tot flatteren houdt een frauderisico in.

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
3	<i>Casus:</i> <i>HCG wil haar activiteiten uitbreiden buiten Nederland en heeft hiertoe een eerste stap gezet door per 1 juli 2016 vakantiepark Fornøjelse ApS (een rechtsvorm vergelijkbaar met de Nederlandse BV) in Denemarken over te nemen. De verkrijgingsprijs voor dit 100% belang is € 450.000 en is op 1 juli 2016 via de bank betaald. Deze overname is nog niet in de jaarrekening over 2016 verwerkt.</i> Risico op juiste waardering deelneming door tegenvallende resultaten of 'lijk in de kast'.	• Adequaate due diligence onderzoek. • Overeenstemming directie over de overnameprijs, goede onderbouwing van de prijs • Inschakelen deskundige voor bepalen prijs	315 par 28 sub b maar e (waardering subjectief) kan ook. Bij tegenvallers in de aankoop zal de neiging tot flatteren cijfers aanwezig zijn. als gevolg van subjectiviteit bij het bepalen van de verkoopprijs.
4	<i>Casus:</i> <i>Bij het behalen van de doelstellingen worden extra bonussen aan de directieleden toegekend en</i> <i>De managementteams van alle vakantieparken krijgen een bonus bovenop hun salaris die afhangt van het behalen van de opgelegde doelstellingen</i> Risico op flatteren van de lokale cijfers door de directie en de managementteams van de vakantieparken teneinde de bonussen te halen.	• Target smart maken met weinig manipulatie mogelijkheden voor lokaal management. • Adequate toezicht op de administratie door de stafafdeling Finance & Control.	315 par 28 sub a Tendentie tot flatteren houdt een frauderisico in.

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
5	<i>Casus: Met de meeste leveranciers zijn regelingen overeengekomen met betrekking tot kortingen die afhankelijk zijn van de totale inkoop.</i> Risico op niet verantwoorden kortingen waardoor de kostprijs omzet te hoog is.	• Adequate registratie contractvoorwaarden en afname per contract registreren. • Periodieke controleberekening door Finance & Control door contractvoorwaarden naast realisatie te leggen en zo eventuele korting te berekenen • F&C sluit de ontvangen korting aan met de verantwoorde korting.	315 par 28 sub a Bewust niet verantwoorden van kortingen.
6	<i>Casus: Ook kennen de meeste contracten een bonus- dan wel een boeteclausule, afhankelijk van jaarafname.</i> Risico op niet volledig verwerken ontvangen bonus waardoor mogelijk opbrengsten onrechtmatig aan HCG worden onttrokken. Ook te benoemen: Risico op niet opnemen boete teneinde de kosten en verplichtingen lager te houden.	• Adequate registratie contractvoorwaarden en afname per contract registreren. • Richtlijnen van het management ten aanzien van sturing inkopen om zo gunstig mogelijk uit te komen. • Periodieke controleberekening door Finance & Control door contractvoorwaarden naast realisatie te leggen en zo eventuele bonus / boete te berekenen.	315 par 28 sub a Bewust niet of te hoof opnemen van bonus dan wel boete
7	<i>Casus: Gasten kunnen zelf via het callcenter en via de website van HCG boeken, maar boekingen komen vooral via gecontracteerde boekingssites binnen. Deze boekingssites krijgen hiertoe een provisie die</i>	• Registratie boekingen per boekingssite inclusief systeemregistratie tijdstip / datum boeking. • Aansluiting boekingen per boekingssite door systeem.	315 par 28 sub a Bewust manipuleren van boetes.

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
	<i>verschilt per site, per land en per periode.</i> Risico op te hoog verantwoorden van de provisie, teneinde de kosten hoger te houden en middelen onrechtmatig aan HCG te onttrekken. Ook goed: Risico op te laag verantwoorden van de provisie teneinde de opgelegde doelstellingen te halen.	Controle met de betaalde provisie door F&C	
8	<i>Casus: maar boekingen komen vooral via gecontracteerde boekingssites binnen. Deze boekingssites krijgen hiertoe een provisie die verschilt per site, per land en per periode.</i> Risico op te hoog verantwoorden van de provisie, door in een verkeerde periode te boeken, dan wel te koppelen aan andere boekingssite / land teneinde de kosten hoger te houden en middelen onrechtmatig aan HCG te onttrekken.	- Registratie boekingen per boekingssite inclusief systeemregistratie (logging) tijdstip / datum boeking. - Aansluiting boekingen per boekingssite door systeem.	315 par 28 sub a Bewust manipuleren van provisie
9	Boeking niet opnemen in de verantwoording en daardoor omzet onvolledig verantwoord.	Leegstandsrapportage a.d.h.v. rapportage van de schoonmaakdienst en deze vergelijken met de boekingen in	315 par 28 sub a

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
		systeem door financiële administratie. • Koppeling FA aan de boekingen	
10	<i>Casus: De parkmanagers van de vakantieparken kunnen incidenteel zelf kortingen verstrekken en deze in het systeem aanbrengen.</i> Risico op onterecht verantwoorden korting waar deze niet is verstrekt. Risico ten aanzien van de volledigheid van de omzet.	• Autorisatie korting door directie HCG • Systeem de korting laten bepalen bij boeking. (Role Based Application Controls).	315 par 28 sub a
11	<i>Casus: Voor het werken op zon- en feestdagen en het draaien van extra uren (meer dan 9 per werkdag) krijgen medewerkers toeslagen bovenop hun salaris uitbetaald.</i> Risico op ten onrechte verantwoorden van toeslagen en daarmee de kosten te hoog verantwoorden. Risico t.a.v. juistheid van de loonkosten.	• Registratie van uren door systeem, met oogtoezicht op persoonlijk in- of uitloggen middels de personeelspas. • Systeem, a.d.h.v. de systeemregistratie de toeslagen laten berekenen. • Controle door Finance & Control op adequate werking application control.	315 par 28 sub a
12	<i>Casus: Het komt steeds vaker voor dat verblijfslocaties eerder gerenoveerd of vervangen dienen te worden om aan de hoge eisen van de gasten te voldoen.</i> Risico op waardering van de bedrijfsgebouwen en	• Adequate investeringsbegroting. • Periodieke aansluiting activa-administratie en verhuurbestand op mogelijke incurante of buiten gebruik gestelde activa.	315 par 28 sub a maar vooral e Risico dat waardering onjuist wordt opgenomen in jaarrekening.

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
	terreinen: er wordt immers vervroegd afgeschreven.	• Periodieke impairment toets door externe deskundige.	
13	<i>Casus: De gast dient, bij reservering van de accommodatie, 50% van de totale huursom vooruit te voldoen. Zes weken voor aankomst op het vakantiepark dient de overige 50% betaald te zijn.</i> Risico op slepen met vooruitbetaalde bedragen. Raakt omzet (volledigheid) en juistheid liquide middelen.	• Registratie van vooruitbetaalde sommen per boeking. • Door systeem uitgevoerde controle op juiste verwerking boeking	315 par 28 sub a
14	<i>Casus: De tarieven variëren per type bungalow, per seizoen en per verhuurperiode.</i> Risico op schuiven tussen omzetgroepen van hoog naar laag. Volledigheid van de omzet.	• Systeem legt geautomatiseerd koppeling tussen beveiligde prijzentabel en de gekozen boekingsperiode. • Leegstandscontrole door Finance & Control tijdens lage bezetting a.d.h.v. rapportage schoonmaakdienst.	315 par 28 sub a
15	<i>Casus: Om de verhuur in het laagseizoen te stimuleren worden regelmatig acties georganiseerd. In deze gevallen gelden speciale prijzen.</i> Risico op verschuiving tussen periodes met hoge prijs naar periodes met lage prijs. Risico: volledigheid omzet.	• Systeem legt geautomatiseerd koppeling tussen beveiligde prijzentabel en de gekozen boekingsperiode. • Leegstandscontrole door Finance & Control tijdens lage bezetting.	315 par 28 sub a
16	<i>Casus: Indien een gast annuleert, worden de reeds ontvangen bedragen teruggestort onder aftrek van 25% als vergoeding</i>	• FS tussen Boeking en verwerken annuleringen. • Geboekte annuleringen aansluiten met	315 par 28 sub a

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
	<i>voor de gemaakte kosten overeenkomstig de algemene voorwaarden van HCG.</i> Risico: annuleringen volledig boeken en 25% aftrek niet als opbrengst boeken, volledigheid omzet.	uitgaande geldbeweging.	
17	<i>Casus: De gebruikelijke verhuurperioden zijn een weekend, een midweek of een week.</i> Risico op verschuiven tussen verhuurperioden waardoor opbrengsten onvolledig zijn: week (duurder) boeken als midweek (goedkoper). Risico op onvolledigheid omzet	• Systeem legt geautomatiseerd koppeling tussen beveiligde prijzentabel en de gekozen boekingsperiode. • Leegstandscontrole door Finance & Control tijdens lage bezetting.	315 par 28 sub a
18	<i>Casus: Bezoekers van buiten (daggasten) kunnen tegen betaling bij de receptie een polsband huren die toegang geeft tot het zwembad.</i> Risico op buiten verantwoording houden van daggasten. Volledigheid omzet.	• Uitgifte polsband via systeem zodanig inrichten dat geautomatiseerd omzetverantwoording plaatsvindt. • Op onverwachts moment aansluiten polsbanden bij receptie met systeem.	315 par 28 sub a
19	<i>Casus Hierbij (restaurant) worden bezorgkosten in rekening gebracht.</i> Risico op niet verantwoorden bezorgkosten door maaltijden als afgehaald te registreren.	• Systeem automatisch bezorgkosten laten berekenen bij optie bezorgen. • Periodiek omzetverantwoording aansluiten op planning bezorgers door Finance & Control.	315 par 28 sub a
	Door student ingebrachte risico's normeren op basis van argumentatie. Majeure		

Nr.	2a: Risico, 3 punten per goed risico	2b maatregelen interne beheersing, 1,5 punt per goede maatregel, 3 punten per risico in totaal.	2c Significantie, 3 punten
	risico's zijn bovenstaand al opgenomen.		

Vraag 3. Vennootschapsbelasting 25 minuten

- 3a Bereken de effectieve belastingdruk en beredeneer of in 2016 bij HCG sprake is van overdruk of onderdruk.

Antwoordindicatie (6 minuten)

Effectieve druk is $1.680/(17.170-615) = 10\%$ (2p. g/f), terwijl het geldende tarief (zie toelichting) 25% bedraagt. Conclusie: hier is sprake van onderdruk (2p.)

4 punten

- 3b Bespreek twee **specifiek voor HCG** geldende oorzaken die voor HCG kunnen hebben geleid tot een afwijkende belastingdruk.

Antwoordindicatie. (10 minuten)

Buitenlandse deelnemingen, gevestigd in landen waar een van Nederland afwijkend belastingtarief geldt (3p.)

Voorziening latente belastingen is opgenomen tegen contante waarde (3p.)

Ook mogelijk antwoord: verrekening van de vrijval ongerealiseerde herwaardering via de winst- en verliesrekening, die volgens de toelichting op de enkelvoudige balans tegen 15% gaat in plaats van 25%.

Andere algemene oorzaken **niet** goed rekenen

6 punten

- 3c Bereken achtereenvolgens de over 2016 verschuldigde en de in 2016 betaalde vennootschapsbelasting.

Antwoordindicatie (9 minuten)

Vzg latente vpb	928	
lat.vpb. Vord	2.586	
vpb-last	1.680	
		(saldo)
a/ verschuldigde vpb	5.194	(3p).
Te betalen per 1 januari	374	

Bij: verschuldigde vpb 5.194 (dwf)

Af: per saldo betaalde vpb 2.444 (3p.)

Te betalen per 31 december 3.124

2* 3 = 6 punten

Vraag 4 COSO 35 minuten (24 punten)

Richt voor de activiteiten op De Wolfberg het COSO ICF 2013 raamwerk (zie bijlage 1 bij de casus voor het model) in voor de volgende doelstelling:

een hoge klanttevredenheid (een gemiddeld rapportcijfer uit de gehouden klantenevaluaties: hoge klanttevredenheid met een score ≥ 8)

Aanwijzingen voor de beantwoording:

1. Gebruik het onderstaande uitwerkingsmodel voor het beantwoorden van deze vraag.
2. Let op de onderlinge samenhang tussen de componenten.
3. Geef de nummers van de principes aan, zoals benoemd in bijlage 1 bij de casus.
4. Geef voor de component Control Environment **twee** principes met daarbij voorbeelden voor de invulling van elk van de gekozen principes.
5. Geef voor de component Risk Assessment **twee** risico's met de daarbij horende principes.
6. Geef bij de Control Activities **vier** concrete maatregelen, die gericht zijn op de door u genoemde twee risico's bij Risk assessment.
7. Geef voor de component Information and communication en de component Monitoring Activities invulling aan een **tweetal** principes per component.

Opzet uitwerkingsmodel ten behoeve van vraag 4

Control environment	Invulling van het principe
Principe	
Principe	
Risk assessment	
Risico 1	
Principe	
Risico 2	
Principe.....	
Control activities	

Beheersingsmaatregelen Principe	
Beheersingsmaatregelen Principe	
Beheersingsmaatregelen Principe	
Beheersingsmaatregelen Principe	
Information & communication	
Principe	
Principe	
Monitoring	
Principe	
Principe ...	

Antwoordindicatie vraag 4 (24 punten)

Doelstelling: een hoge klanttevredenheid (score ≥ 8)

COSO-component	Uitwerking
Control environment (4 punten)	
Aanstellings- en Beloningsbeleid Principe 4 en 5	- Aanstellingsbeleid formuleren, waarbij personeel gescreend wordt op personeel dat klanttevredenheid hoog in het vaandel heeft staan. - Beloningsbeleid formuleren gericht op stimuleren van klanttevredenheid. - Duidelijke beoordelingscriteria formuleren inzake het toekennen van bonussen en boetes ter stimulering van hoge klanttevredenheid.
Opleiding en competenties van medewerkers Principe 4	- Wervingsbeleid gericht op MBO+/Hbo-niveau resp. hospitality: (voor)opleidingen met aandacht voor aspecten die bijdragen tot klanttevredenheid. - Periodieke bijscholing van het personeel en het management om de verlangde kwaliteitseisen op niveau te houden. - Ten aanzien van de uitbestede IT-activiteiten voor zover betrekking hebben op de klanttevredenheid (beschikbaarheid van bijvoorbeeld wifi afspraken vastleggen in een SLA)

	- Voor de schoonmaakactiviteiten met behulp van een SLA op een heldere en duidelijke wijze de gemaakte afspraken vastleggen ten aanzien van de dienstverlening binnen de Wolfberg. - Er is door De Wolfberg een intern personeelsbeleid ontwikkeld gericht op het werven van vakbekwaam en betrouwbaar personeel en een opleiding op het terrein van hospitality.
Voorbeeldgedrag van de leiding Principe 1	- Gedragscode/ code of conduct / huisregels formuleren. - Klokkenluidersregeling invoeren om klachten resp. anoniem te melden. - Er is sprake van voorbeeldgedrag van de leiding en heldere communicatie in de vorm van een "code of conduct" waarin medewerkers wordt gevraagd zich te houden aan waarden als betrouwbaarheid, professioneel gedrag, integer handelen en aanspreekbaar zijn (invoeren van huisregels).
Risk assessment (4 punten)	
Risico 1 Principe 6 De organisatie specificeert relevante doelstellingen	- Het management van de Wolfsberg stelt onvoldoende het verband vast tussen de risico's van onvoldoende goed geschoold personeel en de doelstelling om hoge klanttevredenheid te realiseren.
Risico 2 Principe 7 De organisatie identificeert en analyseert risico's	- Een te zwaar accent op klanttevredenheid (strategische doelstelling) kan op gespannen voet staan met de te leveren inspanning (kosten) gericht op die klanttevredenheid. Hierdoor kan de doelstelling klanttevredenheid ≥ 8 niet worden behaald omdat kosten de realisatie in de weg staan. - De organisatie heeft geen oog voor de risico's op het niet halen van de gewenste klanttevredenheid.
Risico 3 Principe 8 Fraudebewust-zijn	- De leiding vertoont gedrag dat haaks staat op de kernwaarden van HCG of raakt betrokken bij frauduleuze zaken. - Managers van parken spannen samen met lokale leveranciers om zo waarden aan de organisatie te onttrekken waardoor producten en diensten in de parken te duur worden aangeboden.
Risico 4 Principe 9 Identificeert en analyseert belangrijke wijzigingen	- Veranderingen in klantwensen worden niet tijdig opgemerkt. Het MIS meet niet meer de juiste indicatoren waardoor klanttevredenheid < 8 daalt.
Control-activities (9 punten)	
Preventieve maatregelen Principe 10 tot en met 12 (4 punten)	- Internal Audits door de internal audit afdeling van Star Plus gericht op de houding en mentaliteit van de parkleiding.

	- In beleidsbepaling uitdrukkelijk aandacht voor interne beheersing gericht op de verantwoordelijkheden van de parkleiding en het personeel. - Begroting voor opleidingskosten om kwaliteit van het personeel te verhogen. Budget per personeelslid. - Begroting van overige kosten van activiteiten ter bevordering van de klanttevredenheid en periodieke confrontatie van begrotingen met de werkelijke kosten. - Normen opstellen in het kader van klanttevredenheid (KPI: klanttevredenheid ≥ 8), - Procedures en richtlijnen voor de omvang met gasten van de vakantieparken ter bevordering van klanttevredenheid en periodieke reviews inbouwen. Dit bijvoorbeeld voor wachttijden bij de receptie, afhandeling van klachten, bevorderen van de veiligheid op de parkten. - Klachtenprocedures opstellen en periodiek evalueren. - Klanttevredenheid onderdeel maken van de personeelsevaluatiecyclus.
Repressieve maatregelen Principe 10 tot en met 12 (5 punten)	- Meten van het aantal klachten t.o.v. de norm, de vorige periode en andere parken binnen HCG. - Verbandscontroles t.a.v. klachtenregistratie, klachtenafhandeling en follow-up door personeelszaken of sales om de correcte afhandeling vast te stellen en ook de tevredenheid van de klanten, per personeelslid. - Detailcontroles inzake diploma's op het gebied van hospitality, aanwezigheid bij opleiding (kan ook waarneming ter plaatse zijn). - Waarneming ter plaatse door parkmanager of mystery guest om vast te stellen dat de procedures inzake hospitality worden nageleefd. - Check op aanwezigheid diploma's / opleidingen in personeelsdossier.
Information & communication (3 punten)	
(Principe 13) Relevante en kwalitatief goede informatie ter ondersteuning van IB	- Rapportages aan hoger management (al dan niet via internal audit van StarPlus) over klanttevredenheid (is de score van ≥ 8 daadwerkelijk gerealiseerd?), inclusief een analyse over de bevindingen en de kwaliteit van de dienstverlening. - Parkleiders krijgen informatie uit meerdere bronnen (van gasten, personeel rankings op bookingssites) over de klanttevredenheid.
(Principe 14) Communicatie van informatie	- Klachten en de follow-up hierop rapporteren aan personeel.

	- Follow-up van de verbetervoorstellen inzake geconstateerde tekortkomingen op het gebied van klanttevredenheid. - Invoeren van ideeënbus om de effectiviteit en efficiency te verbeteren.
Monitoring (4 punten)	
(Principe 16) Uitvoeren van voortdurende en separate evaluaties.	- Evaluatie door het management van het systeem van interne beheersing rondom het behalen van de beoogde klanttevredenheid. - Evaluatie door de Internal Audit afdeling van StarPlus van het systeem van interne beheersing rondom het behalen van de beoogde klanttevredenheid.
(Principe 17) Evaluatie en communicatie van tekortkomingen	- Meting KPI (klanttevredenheid ≥ 8) en evalueren en communiceren van maatregelen treffen om bij te stellen. - Evaluatie en communicatie van de tekortkomingen in de uitvoering van de diverse richtlijnen en procedures op het gebied van klachtenafhandeling en hospitality bij De Wolfberg. - Evaluatie en communicatie van overschrijdingen van begrote kosten gemaakt ter bevordering van de klanttevredenheid.

Vraag 5 Capita selecta verslaggeving 10 minuten

5a Beoordeel of de gehanteerde indeling van de winst- en verliesrekening conform de huidige wet- en regelgeving is.

Antwoordindicatie (5 minuten)

De gehanteerde indeling is een mengvorm van het functionele en categorisch model. Dit is op grond van art. 1 lid 1 Besluit Modellen Jaarrekening, zie D 630/631 niet toegestaan. Artikel noemen niet nodig. **(3punten. g/f)**

In de toelichting op de jaarrekening is te lezen dat boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

5b Beoordeel of de door HCG gehanteerde wijze van verwerking conform de huidige wet- en regelgeving is.

Antwoordindicatie (5 minuten)

Handboek Deloitte (p. 633) is hier uitgesproken in, maar verwijst niet naar regelgeving....., dus op grond daarvan is het oordeel dat het boekresultaat niet correct is verwerkt.

In handboek EY is te lezen (p. 276 (2017) RJ212.506 en 509) dat dit kan worden opgenomen onder de overige bedrijfsopbrengsten dan wel onder de overige

bedrijfskosten met een bijzonder karakter. Ook dan is het oordeel dat het niet correct is om de boekwinst onder de afschrijvingen te verwerken.

Een van beide antwoorden, afhankelijk van gebruikte boek, is akkoord **3 punten**

Vraag 6. Aantekeningen uit de jaarrekeningcontrole 15 minuten

Zie aantekening 3 uit paragraaf 2.2 Aantekeningen uit de controle.

- 6a Geef gemotiveerd aan welk fundamenteel beginsel voor de controlerend accountant specifiek van toepassing is in het kader van het voorstel van de financieel directeur van HCG.

Antwoordindicatie

in de aantekening is vermeld: *Tijdens een bespreking met de controlerend accountant van NoordZuid en de financieel directeur van HCG komt ter sprake dat NoordZuid meerdere campings en vakantieparken als klant heeft, ook parken die niet bij HCG of StarPlus zijn aangesloten. De financieel directeur ziet hierin een belangrijk voordeel en vraagt of NoordZuid een overzicht zou willen verstrekken van de kostprijzen van de accommodaties voor alle parken waar NoordZuid werkzaamheden voor verricht.*

De financieel directeur vraagt om klantgegevens aan derden te verstrekken. Daarmee wordt het fundamenteel beginsel vertrouwelijkheid geraakt: kostprijzen kunnen immers als concurrentiegevoelige en daarmee vertrouwelijke informatie worden gezien.

VGBA art 16: De accountant die de beschikking krijgt over gegevens of inlichtingen waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens of inlichtingen.

Uitzonderingen zijn hier niet van toepassing.

4 punten.

- 6b Van welke bedreiging is hierbij sprake?

Antwoordindicatie

Eigen Belang: de accountant zal, om de klant te behouden, geneigd zijn om de informatie verstrekken.

Eventueel kan de student ook betogen dat sprake is van intimidatie: de klant kan druk uitoefenen om de gegevens te krijgen.

3 punten

Zie aantekening 4 uit paragraaf 2.2 Aantekeningen uit de controle.

- 6c Is de van HCG verkregen korting die NoordZuid geniet toelaatbaar?
Beargumenteer uw antwoord **uitsluitend** aan de hand van de Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten.

Antwoordindicatie

Nee, dit is niet toelaatbaar. Krachtens de ViO art 35 meldt hierover in het 2^e lid:

1. De vereisten, bedoeld in het eerste lid, zijn dat:

- a. het leveren van de goederen of diensten past in het kader van de gewone bedrijfsuitoefening van de verantwoordelijke entiteit;
- b. de goederen of diensten worden geleverd tegen **marktconforme** voorwaarden dan wel, in geval van een intern of overheidsaccountant, tegen voorwaarden die algemeen gelden binnen de werkgever; en
- c. de verantwoordelijke entiteit het afnemen van de goederen of diensten niet als voorwaarde voor het mogen leveren van de assurance-opdracht stelt. (Zie T35)

Het heeft er hier alle schijn van dat niet wordt voldaan aan de vereisten van marktconform waarmee de korting niet is toegestaan. **4 punten**

Vraag 7 Kasstroomoverzicht 20 minuten

De netto-kasstroom volgens het kasstroomoverzicht is volgens HCG negatief € 1.742.000. Dit bedrag sluit **niet** aan met de mutatie in de liquide middelen.

- 7a Geef, met behulp van een berekening, de verklaring voor het verschil tussen de netto-kasstroom en de mutatie in de liquide middelen.

Antwoordindicatie 5 minuten

Uit de toelichting (liquide middelen) is af te leiden dat bij de onderneming sprake is van liquide middelen en rekening courant krediet. De mutatie geldmiddelen is dan als volgt:

Liquide middelen $(2.814 - 2.392) =$ afname 422 **(1p.)**

Kredietinstellingen $(13.002 - 14.322) =$ toename 1.320 **(2p.)**

Totale mutatie 1.742 volgens kasstroomoverzicht

3 punten

- 7b. Beredeneer waarom de (per saldo) afname van de voorzieningen leidt tot een negatieve correctie in het kasstroomoverzicht.

Antwoordindicatie(5 minuten)

De afname duidt er op dat er per saldo meer is onttrokken aan de voorziening (uitgaande liquide middelen) dan toegevoegd. De toevoeging is als last in het bedrijfsresultaat opgenomen, geen betaling en moet worden gecorrigeerd, dus positieve correctie, maar de uitgaven t.l.v. de voorziening moeten negatief worden gecorrigeerd.

Of: de voorzieningen zijn per saldo voor 2.050 vrijgevallen ten gunste van het resultaat. Dit leidt echter niet tot een ingaande kasstroom. Daarom dient dit bedrag te worden gecorrigeerd als negatieve post.

3 punten

- 7c Geef aan waarom het waarschijnlijk is dat de financiële baten en lasten niet voor het juiste bedrag zijn opgenomen in het kasstroomoverzicht.

Antwoordindicatie (5 minuten)

D 466; het moet gaan om de daadwerkelijke uitgaven en ontvangsten; (1p.)
hier is het bedrag overgenomen uit de winst- en verliesrekening; dat kan alleen als er geen overlopende posten zijn en die zijn hier wel aanwezig (zie toelichting op de kortlopende schulden). (2p.)

Of:

De toelichting op de financiële baten en lasten geeft echter aan dat er kosten zijn geactiveerd, waar gedurende de looptijd op wordt afgeschreven.
Dus kunnen de gepresenteerde baten en lasten niet de daadwerkelijke kasstromen vertegenwoordigen. (2p.)

Totaal maximaal 3 punten

- 7d. Beoordeel de juistheid van de opgenomen post geleasede materiële vaste activa in het kasstroomoverzicht onder de investerings- en financieringsactiviteiten.

Antwoordindicatie. (5 minuten)

Dit betreft een non cash transactie, zie D 372 RJ 360.306. Blijkbaar is er een financial lease afgesloten, want de investering is gelijk is aan de leaseverplichting en dit is een voorbeeld van een “niet kas gerelateerde” transactie en die is dus ten onrechte opgenomen.

3 punten

MIDDAGZITTING

Vraag 1 Schadeclaim 10 minuten

Uit de aantekening 2 van paragraaf 2.2 Aantekeningen uit de controle blijkt dat HCG te maken heeft met een schadeclaim. Zie verder de informatie bij deze aantekening.

Geef aan of en hoe HCG alle met deze schadeclaim samenhangende financiële gevolgen moet verwerken in de jaarrekening 2016.

Antwoordindicatie 10 minuten

Er is hier sprake van een gebeurtenis na balansdatum die nadere informatie geeft over de feitelijke situatie per balansdatum. D 2.7 (RJ 160). (2p.)

De financiële effecten moeten dan worden verwerkt in de jaarrekening. (1p.)

De schadeclaim is vastgesteld op € 400.000, dus een voorziening (more likely than not), dus opname onder de voorzieningen (2p.)

De vordering op de WS4All BV is niet reëel, dus niet opnemen. (hoeft niet in antwoord; maar als student de vordering wel gaat opnemen, min 2 punten)

De vordering op de verzekeringsmaatschappij moet als dit reëel is afzonderlijk worden opgenomen. (2p)

Saldering is niet toegestaan (hoeft niet in antwoord, maar als student gaat salderen dan **min 2 punten**. Immers, het gaat om twee juridisch verschillende entiteiten, die ook niet de intentie hebben te salderen).

7 punten

Vraag 2 Procesbeschrijving 50 minuten 34punten

Vraag 2 AO/IB Verhuuropbrengsten 50 minuten 34 punten

Beschrijf de administratieve organisatie en de maatregelen van interne controle met betrekking tot de verhuuropbrengsten van de verhuurde bungalows en de kampeerplaatsen van De Wolfberg. Besteed hierbij aandacht aan:

- 2a. De typologie voor de beide activiteiten inclusief aanknopingspunten ofwel steunpunten per activiteit
- 2b. Attentiepunten ofwel aandachtspunten. Noem drie items.
- 2c. Relevante randvoorwaarden:

- controletechnische functiescheiding
 - begroting
 - tariefbepaling bungalows en kampeerplaatsen.
- 2d. De managementinformatie die de directie van HCG zou moeten ontvangen met betrekking tot de verhuuropbrengsten van bungalows en kampeerplaatsen van de Wolfberg. Noem zes belangrijke zaken.
- 2e. Procesbeschrijving (inclusief IT application controls en interne beheersing)
1. Bepalen van de verhuurcapaciteit. Geef hierbij de inhoud van het reserveringenbestand van de bungalows/standplaatsen op de camping weer;
 2. Reservering door gasten via het reserveringssysteem van HCG (reservering via boekingsite kunnen buiten beschouwing worden gelaten);
 3. Facturering aan gasten en ontvangst betalingen inclusief IB (annuleringen en last minuteboekingen mogen achterwege blijven in de beantwoording);
 4. Controle op de opbrengsten door F&C

Nota Bene: in de procesbeschrijvingen moeten **minimaal drie** application controls zijn verwerkt.

Antwoordindicatie vraag 2a

Typologie (2 punten):

- De verhuur van bungalows is te typeren als dienstverlening met specifiek gereserveerde ruimten.
- De verhuur van kampeerplaatsen is te typeren als dienstverlening met specifiek gereserveerde ruimten (afgebakende plaats).

Aanknopingspunten of steunpunten voor de volledigheid van de opbrengsten zijn o.m. de maximale capaciteit van de bungalows en de leegstandscontrole, de maximale bezetting van het bungalowpark in het hoogseizoen, het reserveringenbestand, de factureeragenda en de contractenadministratie, de tarief(opbouw).

Ten aanzien van het kampeertrein: het reserveringsbestand, toegangscontrole (met behulp van digitale polsbandje), de afgebakende plaatsen en de leegstandscontrole.

Antwoordindicatie vraag 2 b

Attentiepunten) (3 punten):

- Verschuivingsgevaar van de verhuurprijzen per bungalow/kampeertrein aangezien deze afhankelijk zijn van de klasse, het seizoen, de verhuurperiode en eventuele acties.
- Verschuivingsgevaar tussen de tarieven voor tenten en caravans.
- Last minute boekingen.
- Juistheid leegstand.
- Juistheid annuleringen.
- Planning (reservering/dubbelboekingen).
- Termijnfacturering, tijdigheid van de ontvangsten.
- Derden (gasten en boekingsites) hebben toegang tot het geautomatiseerde systeem via de website en reserveringssysteem.

Antwoordindicatie vraag 2 c Relevante randvoorwaarden

Functiescheiding (3 punten):

Met betrekking tot de verhuurtransacties van de bungalows en de stapplaatsen op het kampeerterrein bestaat functiescheiding tussen:

- bepalen van de capaciteit en tarieven(Directie)
- het afsluiten van de verhuurovereenkomst (Marketing & Sales)
- de registratie in het reserveringenbestand (Klant);
- facturering geautomatiseerd (bewaking door door administratie van het park)
- het beschikbaarstellen van de bungalow/standplaats (Receptie);
- de ontvangst van de gelden (centrale financiële administratie);
- schoonmaak door de facilitaire dienst
- Controle op de opbrengsten en leegstandscontrole door de controller van het park

Begroting (3 punten):

De volgende aspecten dienen in onderlinge samenhang te worden beschreven:

- Strategisch meerjarenplan.
- Jaarplan.
- Opbrengstbegroting per categorie.
- Investeringsbegroting leidend tot een capaciteit tbv verhuur.
- Kostenbegroting per park per kostensoort
- Liquiditeitsbegroting i.v.m. seizoenspatroon.
- Totstandkoming van tarieven voor het vakantiepark en kampeerterrein op basis van de kosten van per afdeling.
- Autorisatie door directie.
- Periodieke afstemming tussen de realisatie en de begroting.

Tarieven Bungalow- en standplaatsprijzen (2 punten)

- Alle prijzen (bungalow/standplaats, hoog/laagseizoen, week/weekend/midweek, last minute) komen tot stand op basis van de kostenbegrotingen, rekening houdend met de normale capaciteit en zijn vastgelegd in het prijzenbestand en geautoriseerd door de directie; deze prijzen zijn door medewerkers reservering/facturering/receptie niet te wijzigen.
- Controle op de invoer van de prijzen door medewerker administratie aan de hand van de geautoriseerde prijslijst (WAS/WORDT) en invoerverslag.

Antwoordindicatie vraag 2 d managementinformatie (6 punten, 6 x 1 punt, maximaal 3 punten als alleen gegevens worden genoemd)

De directie van HCG heeft de volgende informatiebehoeften in relatie tot de begroting en de vorige periode, en ten opzichte van vergelijkbare parken:

- Bezettingsgraad van het park per seizoen
- Last minute boekingen
- Annuleringen
- Problemen, onder andere overboekingen
- Problemen met het geautomatiseerde systeem
- Omzet per soort bungalow en kampeerplaats
- Hoogte van de verhuurtarieven (ten opzicht van vergelijkbare parken)
- Kosten per soort bungalow en kampeerplaats
- Relatieve omvang van de boekingen per bron (bookingssites call center, website)
- Klanttevredenheid gesplitst naar bungalowpark en camping
- Klachten van klanten per categorie

Antwoordindicatie vraag 2e inzake de PROCESSEN (15 punten)

Van de student wordt nadrukkelijk verwacht dat in de procesbeschrijving steeds duidelijk wordt vermeld welke functionaris beschreven handeling verricht. Tevens dient aandacht te worden besteed aan de relevante automatiseringsaspecten (application controls).

1. Bepalen van de verhuurcapaciteit (2 punten)

- Bepaling van de maximale capaciteit door de directie; invoer in het reserveringenbestand door centrale administratie binnen HCG
- Invoercontrole door dubbele invoer
- In het reserveringenbestand zijn alle bungalows en standplaatsen voor het vakantiepark en het kampeerterrein doorlopend genummerd (geprogrammeerde controle).
- Het reserveringenbestand bevat voorts per bungalow/standplaats de benodigde relevante informatie zoals klasse, tarief per week/midweek/weekend, beschikbaarheid/bezetting, status van onderhoud.

2. Reservering door de gasten via het reserveringssysteem (3 punten)

- De vastlegging van de (telefonisch, schriftelijk en online via de website gemaakte) reservering in het reserveringenbestand (oogcontrole: status "beschikbaar" wijzigt in "bezet") met behulp van een vast invulscherf (inclusief controle bij het invullen van de reserveringsdata (aankomst en vertrekdatum). Status voorlopig. Opgave van het aantal gasten.
- Aan elke reservering wordt automatisch een doorlopend reserveringsnummer toegekend (geprogrammeerde controle) ; dit nummer wordt vermeld op alle correspondentie met de gast.
- Prijs van de reservering wordt geprogrammeerd bepaald: Verwerking van de geautoriseerde prijs uit prijstabel in reserveringsbestand.
- Eventuele kortingen in verband met laagseizoen / onderbezetting worden door de directie geautiseerd en opgenomen in een aparte kortingstabel
- De korting wordt geprogrammeerd toegekend als wordt voldaan aan de specifieke voorwaarden.
- Opboeking van de gegevens van gasten volgens de voorlopige reservering in gastenbestand
- De reserveringsvoorwaarden worden toegestuurd aan de klant (per post via de reserveringenadministratie en digitaal).

3. Facturering (4 punten)

- Voor iedere (schriftelijke, telefonische en online) reservering genereert het reserveringssysteem automatisch een eerste termijnfactuur (50 %) en een betaalopdracht voor de eerste termijn;
- De debiteurenstand en vooruitontvangen huren worden automatisch opgeboekt (geprogrammeerde controle = verbandscontrole);
- Op basis van systeemsignalerings wordt 6 weken voor de aankomstdatum automatisch de door het factureringssysteem gegenereerde tweede termijnfactuur (50 %) met de daarbij behorende termijnfactuur verstuurd aan de gast.
- De debiteurenstand en vooruitontvangen huren worden automatisch opgeboekt (geprogrammeerde controle = verbandscontrole).
- In de betaalmodule binnen het reserveringssysteem wordt door systeemsignalerings bij niet tijdige betaling een herinneringsbrief dan wel een aanmaning verstuurd (geprogrammeerde controle = verbandscontrole).
- Niet tijdige betaling van de tweede termijnfactuur (signaleringslijst) en daaropvolgende aanmaning wordt door het systeem gesignaleerd (signaleringslijst) en dit leidt tot een brief aan de klant waarin aangegeven wordt dat de reservering ongedaan wordt gemaakt.
- Na ontvangst van de gefactureerde bedragen wordt een bewijs van betaling verzonden aan de klant die door hem moet worden getoond bij het inchecken aan de receptie.

Hierop is ondermeer het reserveringsnummer en het nummer van de bungalow/standplaats vermeld.

- Controle door F&C (application controls):
- Opboeking reserveringsbestand = opboeking debiteuren = Opboeking vooruitontvangen huren
- Afboeking van de debiteuren = opboeking liquide middelen (gebruikmakend van geprogrammeerde verbandscontrole).

4. Controle op de opbrengsten door F&C (6 punten):

- In het hoogseizoen is de verhuuropbrengst gelijk aan de maximale capaciteit maal de verhuurprijzen hoogseizoen.
- Buiten het hoogseizoen geldt: Maximale capaciteit – leegstand = verhuurde capaciteit. Verhuurde capaciteit * prijs (per soort bungalow, standplaats, per seizoen en per tijdvak) = omzet (per type bungalow / standplaats).
- leegstandscontrole uitvoeren door de facilitaire dienst of door de controller
- F&C controleert het aantal personen ingevoerd in reserveringenbestand = aantal aangemaakte polsbanden volgens het gastenbestand= aantal afgegeven polsbanden = het aantal ingenomen polsbandjes bij vertrek
- aantal schoongemaakte bungalows / standplaatsen volgens de registratie van de facilitaire dienst = aantal bungalows / standplaatsen beschikbaar voor verhuur.
- Detailcontrole op last minute boekingen (geïnitieerd door Marketing & Sales)
- Afboeking vooruitontvangen huren = Opboeking omzet uit verhuur
- De controller beoordeelt wekelijks de mutatielijst van debiteuren, waarin alle nieuw opgevoerde, verwijderde en gemuteerde debiteurgegevens staan vermeld.

Vraag 3 Deelneming en consolidatie 30 minuten

Zoals te lezen in de casus heeft HCG per 1 juli 2016 een 100% belang verkregen in Fornøjelse ApS. De waarderingsgrondslag van Fornøjelse is historische kosten. Nadere informatie met betrekking tot deze overname:

De balans van Fornøjelse ApS per 1 juli 2016 ziet er als volgt uit (in DKK):

Activa		Passiva	
<i>Materiële vaste Activa</i>			
Bedrijfsgebouwen	2.750.000	Eigen Vermogen	2.180.750
Andere vaste bedrijfsmiddelen	250.000	Voorzieningen	119.250
<i>Vlottende activa</i>		<i>Langlopende schulden</i>	
Vorraden	1.250.000	Hypothecaire leningen	2.300.000
Handelsdebiteuren	250.000	Overige leningen	450.000
Overige vorderingen	25.000	<i>Kortlopende schulden</i>	
Liquide middelen	890.000	Handelscrediteuren	350.000

		Overige kortlopende schulden	15.000
Totaal activa	5.415.000	Totaal passiva	5.415.000

Het koersverloop over 2016 is:

- 1- 1-2016: 1.000 DKK is 135 euro
 - 1- 7-2016: 1.000 DKK is 140 euro
 - 31-12-2016: 1.000 DKK is 142 euro.
- De marktwaarde (actuele waarde) van de bedrijfsgebouwen ligt op 1 juli 2016 15% boven de waarde op basis van historische kosten.
 - De voorziening voor incourantheid voorraden moet volgens HCG DKK 240.000 hoger zijn.
 - De overige posten geven de fair value weer.
 - De vennootschapsbelasting in Denemarken bedraagt in 2016 22%.

3a Bereken de door HCG betaalde goodwill bij de overname.

Antwoordindicatie (14 minuten)

		DKK	Euro's	punten
Aankoopprijs			450.000	1
Zichtbare intrinsieke waarde		2.180.750		1
Hogere waarde gebouwen	412.500			1
Vorraden lager	-240.000			1
	172.500			
Af: Belastinglatentie 22%	37.950			2
		134.550		
Fair value		2.315.300		
Fair value in euros, koers 1 juli	140		324.142	2
Goodwill			125.858	1

(9 punten)

3b Geef de journaalpost, inclusief bedragen, naar aanleiding van de overname. Geef daarbij tevens aan of sprake is van een balanspost (B) of een post van de winst- en verliesrekening (WV)

Antwoordindicatie (5 minuten)

Goodwill (IVA) (B)	125.858	
Deelneming (FVA) (B)	324.142	
a/ Liquide middelen (VA) (WV)		450.000

(3 punten)

De controller van HCG wil de goodwill rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen brengen, zodat een betere solvabiliteit ontstaat.

- 3c Beoordeel onder verwijzing naar relevante wet- en regelgeving of het voornemen om de goodwill af te boeken van het eigen vermogen toelaatbaar is.

Antwoordindicatie (6 minuten)

Dit is niet (meer) toelaatbaar volgens de wet- en regelgeving, zie: BW 2.9 art. 389.7 (D 15. (4 punten mits volledig beantwoord met wet/regelgeving)

- 3d Beredeneer of deze overname leidt tot een verbetering van de solvabiliteit af te leiden uit de geconsolideerde jaarrekening.

Antwoordindicatie (5 minuten)

De solvabiliteit zal verslechteren, want door consolidatie/eliminatie worden de achterliggende verplichtingen zichtbaar gemaakt, (waaronder in ieder geval de voorziening voor latente vpb, die bij de waardering van de deelneming is berekend.) Of:

Het eigen vermogen wijzigt niet geconsolideerd ten opzichte van de situatie voor overname. Het balanstotaal zal geconsolideerd wel stijgen, dus verslechtering solvabiliteit. (3 punten)

Vraag 4 Controleprogramma 30 minuten

Werk het controleprogramma uit voor de controle van de post Bedrijfsgebouwen en terreinen, opgenomen onder de balanspost Materiële vaste activa. Beschrijf daarbij de volgende onderdelen:

- 4a. Controledoelstellingen (Noem 2 doelstellingen).
- 4b. Risico analyse (noem 2 risico's).
- 4c. Organisatiebeoordeling, noem 3 aspecten waar de accountant specifiek bij de bedrijfsgebouwen en terreinen op let).
- 4d. Cijferbeoordeling.
- 4e. Verbandscontroles (Noem er 3).
- 4f. Detailcontroles (Noem er 3).

Antwoordindicatie 20 punten

Doel: 2 punten

- Bestaan / Waardering / Rechten en verplichtingen van de gebouwen en terreinen.
- Volledigheidsaspect ten aanzien van de opbrengsten: activa leiden tot een verhuurbaar item.
- Voorts vanzelfsprekend ook presentatie en (toereikende) toelichting van belang

Risico's: 2 punten (1p per goed risico)

- Onjuiste waardering door snelle veroudering van de verblijfslocaties:
- Bestaan: niet meer verhuurde en buiten gebruik gestelde verhuureenheden die wel op de balans blijven staan.

- Onderhoudskosten als investeringen boeken (of vice versa, afhankelijk van argumentatie).
- Niet (tijdig) opnemen in verhuurbestand van bungalows of kampeerplaatsen of te vroeg verwijderen.

Organisatiebeoordeling: 3 punten

- Totstandkoming investeringsbegroting (incl. autorisatie) ervan.
- Procedure t.a.v. (tijdige) opname in verhuurbestand van activa na ingebruikname.
- Juiste inboeking in activa administratie voor afschrijving en rubricering.
- Studenten kunnen een verband leggen met de organisatiebeoordeling rondom het inkoopproces, zeker daar waar het autorisaties betreft.

Cijferbeoordeling: 4 punten

De accountant sluit de gebruikte cijfers aan op de financiële administratie en voert een cijferbeoordeling uit op de cijfers door gespreid in de tijd in relatie tot begroting en gerelateerd aan totalen en per vakantiepark de volgende cijfers te analyseren:

- Investerings (i.r.t. investeringsbegroting).
- Desinvesteringen (i.r.t. investeringsbegroting).
- Afschrijvingen in relatie tot totale activa.
- Onderhoudskosten i.r.t. activa en investeringen.
- Ontwikkeling bezettingspercentages gerelateerd aan totale balanspost.

De uitkomsten van de cijferanalyse zijn mede richtinggevend voor de overige gegevensgerichte controlehandelingen.

Verbandscontroles: 5 punten

De accountant stelt vast dat intern door het systeem de volgende verbandscontroles worden gelegd en stelt voor enkele verbandscontroles zelf vast dat deze correct zijn.

- Totale opboeking uit investeringen in € = opboeking crediteuren
- Afboeking activa in uitvoering = opboeking activumpost.
- Totale desinvesteringen = (afboeking aanschafwaarde +/- afschrijvingen) +/- boekwaardewinst of -verlies
- Aantal verhuureenheden uit activabestand = aantal eenheden in verhuurbestand

Detailcontroles: 4 punten

De accountant voert de volgende detailcontroles uit:

- Voor de grootste investeringen stelt de accountant de aansluiting vast a.d.h.v. een detailcontrole op facturen en opboeking activa in uitvoering. Ook stelt de accountant de aansluiting met de investeringsbegroting vast.

- Voor de grootste desinvesteringen wordt vastgesteld dat de activa daadwerkelijk buiten gebruik zijn gesteld dan wel vervangen / gerenoveerd, inclusief aansluiting met geldbeweging.
- Middels een deelwaarneming wordt vastgesteld dat geen onderhoudskosten als investering zijn verantwoord.
- Middels een deelwaarneming aansluiting activa met verhuurbestand vaststellen.
- Voor de grootste investeringen wordt de tijdige ingebruikname vastgesteld.
- Aansluiting cijfers en waarderingsgrondslagen op in de jaarrekening opgenomen waarderingsgrondslagen.
- Ten aanzien van de waardering stelt de accountant de juistheid vast a.d.h.v. recente taxatierapporten of WOZ waardes.
- Voor alle mutaties op grond stelt de accountant het eigendom vast door aansluiting te zoeken met de data van het kadaster.
- Aansluiting verloopoverzicht op balanspost.

Vraag 5 Actuele waarde / stelselwijziging 10 minuten

HCG wil ten behoeve van een betere vergelijking met haar concurrenten, die vrijwel allemaal de verkrijgingsprijs hanteren, afstappen van de waardering tegen actuele waarde. Deze wijziging wil HCG doorvoeren per 1 januari 2017.

5a Beoordeel de toelaatbaarheid van deze stelselwijziging.

Antwoordindicatie (4 minuten)

D 103: er moet sprake zijn van een gegronde reden (2p.).

Betere vergelijking met concurrenten sluit aan met voorbeelden op p. 103 (algemeen gebruik in de bedrijfstak)

Dus toegestaan. (1p.)

(3 punten)

5b Geef aan welke journaalpost in de enkelvoudige balans moet worden gemaakt per 1 januari 2017 om deze stelselwijziging door te voeren.

Antwoordindicatie (6 minuten)

Herwaarderingsreserve (zie toelichting vennootschappelijk) 96.287(1p.)

Voorziening latente belastingen (15%) 16.992 (2p.)

a/Bedrijfsgebouwen en terreinen (1p.) 113.279

(4 punten)

Vraag 6 Controleverklaring 20 minuten

Zie paragraaf 2.2 aantekening 1.

6a Geef aan of deze bevinding materieel zou kunnen zijn voor de controleverklaring bij de jaarrekening van HCG. Geef aan welke NV COS hierbij gebruikt kan worden.

Antwoordindicatie:

De post is voor de (geconsolideerde) jaarrekening van HCG waarschijnlijk niet materieel. In de maand juli wordt circa 35% van de totale jaaromzet gerealiseerd en het systeem is 15 dagen niet operationeel geweest. Derhalve zal de storing circa 17% van de omzet van de Wolfberg betreffen. Voor de totaalomzet van HCG zal het echter niet van materieel belang zijn: het vakantiepark de Wolfberg zal hooguit een materieel belang vertegenwoordigen voor de gehele omzet van de HCG-groep. 17% zal als niet materieel beschouwd kunnen worden. NV COS 320 (1p) en 450 (1p) (4 punten)

- 6b Beschrijf beknopt de controlewerkzaamheden die de accountant uit zal voeren naar aanleiding van de bevinding zoals beschreven in aantekening 1.

Antwoordindicatie:

De accountant zal een uitgebreide cijferanalyse uitvoeren op de verantwoorde cijfers en deze in de tijd vergelijken en gerelateerd aan inkopen en het aantal gasten en eveneens aansluiting zoeken op de rapportages van de schoonmakers en de bezettingsoverzichten. Voorts zal de accountant de door de controller gebruikte berekeningsmethode beoordelen en kijken in hoeverre aansluiting is gezocht met de kas- en banktransacties (COS 500). 4 punten

- 6c Geef aan welke controleverklaring afgegeven wordt indien de werkzaamheden zoals beschreven in 6b geen verdere duidelijkheid verschaffen. Daarbij dient u er van uit te gaan dat de storing **niet alleen** vakantiepark de Wolfberg heeft getroffen maar **alle** vakantieparken in Nederland. Geef aan welke bewoordingen gebruikt zullen worden.

Antwoordindicatie:

Naar analogie van vraag a: zal voor circa 17 procent van een jaaromzet geen zekerheid verkregen kunnen worden en ontstaat een onzekerheid in de controle. Gegeven de omvang zal dit (waarschijnlijk) van diepgaand belang zijn, waarmee een verklaring van oordeelonthouding wordt verstrekt waarin de bewoordingen: geen oordeel over het geheel wordt opgenomen (COS 705, artikel 19). 5 punten, 1 punt voor de juiste bewoording in de verklaring.

Einde middagzitting

OAT 2018-06 Van Droo BV (Bootjes)

Deel 1 Bedrijfsbeschrijving Van Droo BV

1.1 Algemeen

In 1868 werd het huidige Van Droo BV (hierna: Van Droo) opgericht door Govert van Droo. Sinds 2001 is Van Droo door fusies en overnames één van de grootste bagger- en offshorebedrijven in de wereld. De aandelen zijn voor 78,5% in handen van de familie Van Droo.

De drie hoofdactiviteiten van het in Rotterdam gevestigde bedrijf zijn:

- Baggeren, waaronder de aanleg en het onderhoud van havens en waterwegen, landaanwinning en kustverdediging;
- Offshore gas en olie, het installeren van laadboeien en pijpleidingen;
- Offshore wind, het realiseren van windparken op zee.

Het bedrijf wordt geleid door een vijfhoofdige executive board (directie): Pieter van Droo is de CEO (chief executive officer) binnen de board en Jan Bosch is de CFO (chief financial officer). De overige leden van de executive board zijn verantwoordelijk voor één van de drie hierboven genoemde hoofdactiviteiten van de onderneming.

De leden van de executive board zijn ieder verantwoordelijk voor een aantal stafafdelingen.

De Raad van Commissarissen bestaat uit 6 personen waaronder een ervaren accountant. De Raad ziet toe op de ontwikkeling en de uitvoering van de strategie en het beleid van Van Droo en dan in het bijzonder de rol en het functioneren van de Raad van Bestuur (de Executive Board). Dit toezicht vindt plaats overeenkomstig de principes van de Nederlandse corporate governance code.

De jaarrekening 2016 is, overeenkomstig de wettelijke eisen, gecontroleerd door accountantsorganisatie PEYW, die hierbij een goedkeurende controleverklaring heeft verstrekt.

1.2 Missie, visie en doelen

De missie van Van Droo is: *“Wereldleider zijn op het gebied van innovatieve en duurzame bagger- en offshore-projecten”*. Daartoe werkt de onderneming nauw samen met opdrachtgevers om tot innovatieve en duurzame oplossingen te komen.

Van Droo heeft de volgende verwachtingen geformuleerd:

- de groeiende wereldbevolking heeft meer ruimte nodig;
- de vraag naar energie blijft stijgen;
- de samenleving heeft behoefte aan duurzame energiesystemen;

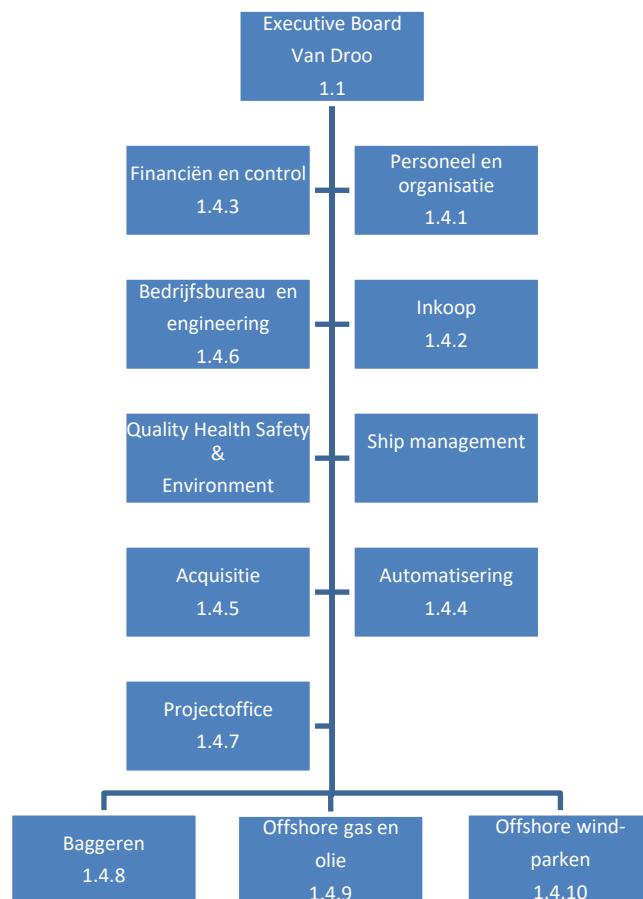
- toenemende wereldhandel vraagt om betere havenfaciliteiten;
- klimaatverandering bedreigt de kustgebieden en;
- aandeelhouders zullen alleen dan bereid zijn risicodragend vermogen ter beschikking te stellen als risico's voldoende worden beheerst en voldoende dividend wordt uitgekeerd.

De missie en verwachtingen van Van Droo zijn door de executive board vertaald in de volgende doelen voor de komende 3 jaren:

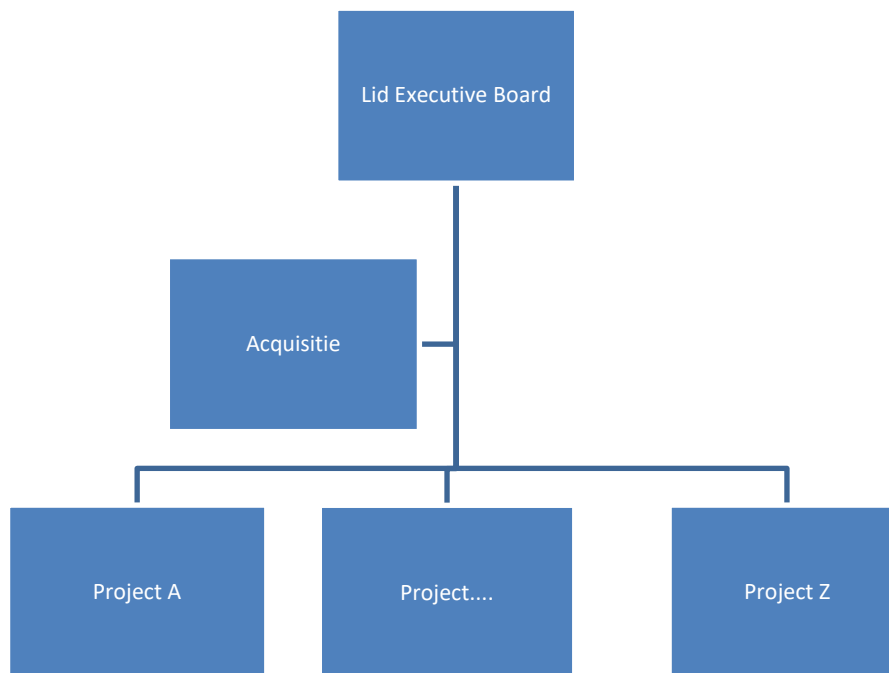
- projecten realiseren conform de eisen van de opdrachtgevers en binnen de gemaakte voorcalculatie;
- vermindering van CO₂-uitstoot door Van Droo, gemiddeld een vermindering van 5 procent per jaar;
- aantrekkelijk werkgeverschap;
- langdurige relaties met klanten aangaan;
- integer en ethisch handelen door alle medewerkers;
- elk jaar een dividend uitkeren dat jaarlijks stijgt en waarbij de dividendstijging minimaal gelijk is aan het gemiddelde jaarlijkse inflatiepercentage in de Euro landen.

1.3 Organogram Van Droo BV

De organisatie is ingericht zoals weergegeven in de volgende organogrammen:

Figuur Organogram Van Droo BV. Cijfers verwijzen naar de respectievelijke paragraafnummers.

Algemeen organogram voor de hoofdactiviteiten Baggeren en Offshore gas en olie en Offshore windparken.

1.4 Beschrijving organisatie Van Doo

1.4.1 Personeel en organisatie

Bij Van Doo werken in totaal circa 4800 werknemers, waarvan circa 2300 in Nederland. De overige 2500 medewerkers werken in 38 verschillende landen aan diverse projecten en zijn afkomstig uit verschillende landen. Projecten worden uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van projectmanagers. Deze projectmanagers hebben veel vrijheid en verantwoordelijkheid. Twee eigenschappen voor het vervullen van de functie als projectmanager zijn daarbij met name van belang: zelfstandigheid en flexibiliteit. Het aanpassen van de uitvoering aan de lokale omstandigheden is daarbij noodzakelijk. De medewerkers die voor Van Doo werken moeten daarom snel kunnen schakelen en snel op nieuwe omstandigheden kunnen reageren.

Voor medewerkers, die naar verwachting beschikken over de benodigde capaciteiten, heeft Van Doo een uitgebreid trainingsprogramma zodat zij zich kunnen ontwikkelen van junior projectmanager tot senior projectmanager.

Per project wordt een team van medewerkers samengesteld. De verantwoordelijkheid van het team ligt bij een senior projectmanager. De kern van het team bestaat uit medewerkers met een vast dienstverband bij Van Doo en dit team wordt, indien noodzakelijk, aangevuld met tijdelijke medewerkers. De tijdelijke medewerkers worden veelal geworven in het land waar het project wordt uitgevoerd. In principe hebben de projectmanagers van junior tot en met senior een vast dienstverband evenals de leidinggevende medewerkers op de schepen. Ook andere belangrijke functies worden uitgevoerd door medewerkers met een vast dienstverband.

Alle nieuwe medewerkers werkers moeten een e-learning cursus volgen en deze met succes afronden. Deze cursus sluit aan bij de functie die een medewerker gaat vervullen. Na de uitleg moet de medewerker een aantal vragen beantwoorden over de doelen van Van Droom, welke richtlijnen van toepassing zijn, de gevolgen van het zich niet houden aan wet- en regelgeving, ethiek, integriteit, et cetera. Eenmaal in dienst moet een medewerker jaarlijks een e-learning update cursus volgen. Voorts krijgen medewerkers een budget om de kennis op hun specifieke vakgebied bij te houden door middel van cursussen of opleidingen.

De arbeidsvoorwaarden zoals de beloning, de werktijden en verlofregelingen worden op het hoofdkantoor in Nederland bepaald, hierbij wordt rekening gehouden met de lokale omstandigheden zoals werktijden, beloning en arbeidsomstandigheden. Het bedrijf maakt geen gebruik van bonusregelingen. Werknemers krijgen een vast loon en bij overwerk, werk in het weekend en bij werk in een ander land dan de vaste standplaats wordt een toeslag betaald. Regelmatig verandert de lokale regel- en wetgeving inzake arbeidsvoorwaarden.

1.4.2 Inkoop

Op het hoofdkantoor in Nederland worden de inkoopvoorwaarden bepaald en vindt de (mondiale) leveranciersselectie plaats. Alle aanvragen voor inkoop door de projectleiders moeten door de afdeling inkoop worden goedgekeurd. Dit geldt ook voor de projecten in het buitenland. Technische apparatuur en onderdelen worden vanuit Nederland met het vliegtuig naar locaties over de gehele wereld gezonden. Voedsel en overige gebruiksartikelen voor medewerkers ter plaatse worden meestal, na goedkeuring door de afdeling inkoop, lokaal ingekocht onder de verantwoordelijkheid van de senior projectmanager.

Grote inkoopcontracten worden veelal in Euro's of Amerikaanse dollars afgesloten. Kleinere inkopen worden meestal in lokale valuta afgewikkeld.

1.4.3 Financiën en control

De afdeling financiën en control wordt aangestuurd door Jan Bosch, de CFO (Chief Financial Officer). Deze afdeling voert de totale wereldwijde financiële administratie en levert de maandelijkse managementrapportages aan per hoofdactiviteit en per project.

Ook voert deze afdeling de salarisadministratie. Daarnaast houdt zij alle contracten bij waaronder de inkoop-, de verkoop- en de personeelscontracten.

De afdeling is verantwoordelijk voor het uitvoeren van het door de executive board geformuleerde vreemde valutabeleid.

1.4.4 Automatisering

De organisatie maakt gebruik van een ERP-systeem. Met de leverancier van het pakket is een contract gesloten over het verkrijgen van updates en ondersteuning bij problemen. Binnen de afdeling automatisering is een team verantwoordelijk voor het beheer. Deze afdeling past het ERP systeem aan als nieuwe projecten worden gestart en als projecten zijn beëindigd. Gezorgd wordt dat lokaal, via beveiligde

netwerken, gegevensinvoer kan plaats vinden ten behoeve van onder andere de projectmodules. Projectleiders worden er bij hun beoordelingsgesprekken op aan gesproken indien zij nalatig zijn geweest ten opzichte van het bijhouden van de projectmodules.

1.4.5 Acquisitie

De leden van de executive board die verantwoordelijk zijn voor de hoofdactiviteiten baggeren, offshore gas en olie en offshore wind geven leiding aan een afdeling acquisitie en verschillende projectleiders die verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de projecten. Samen met de afdeling acquisitie proberen zij opdrachten te werven over de gehele wereld. Het bedrijfsbureau en het project office dienen betrokken te worden bij de werving van deze opdrachten.

1.4.6 Bedrijfsbureau en engineering

Het bedrijfsbureau is onder andere verantwoordelijk voor de planning vanaf de eerste projectonderhandelingen tot en met de realisatie van de projecten. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de personele capaciteit en het beschikbare materieel zoals schepen en baggermachines. Naast de eerder genoemde taken, heeft het bedrijfsbureau als taak het maken van voorcalculaties voor de projecten van drie hoofdactiviteiten

Bij nieuwe projecten moeten vaak ter plaatse speciale installaties en ruimtes worden gebouwd. De installaties betreffen bijvoorbeeld stroomvoorziening, internetverbindingen, laad- en losfaciliteiten. De ruimtes kunnen betreffen werkplaatsen, opslagruimtes, kantoorruimtes, woonruimtes. Het bedrijfsbureau plant de realisatie van deze installaties en de ruimtes die nodig zijn voor het realiseren van een project. De wijze van verrekening van deze kosten van de installaties en de ruimtes wordt opgenomen in de contracten. Voor deze kosten kan een bedrag worden bepaald dat in rekening wordt gebracht bij de klant ongeacht de werkelijke kosten. Het kan ook zijn dat het te verrekenen bedrag afhangt van de werkelijke gemaakte kosten.

Engineering werkt aan innovaties. Vanuit het werkveld en contacten met hogescholen en universiteiten ontstaan veel innovatieve ideeën. Het verder concretiseren van deze innovatieve ideeën doet deze afdeling. Mede door hun bijdrage zijn de schepen van Van Droo de meest efficiënte en energiezuinige schepen in de baggersector.

1.4.7 Project office

Voordat offertes worden uitgebracht, voeren de medewerkers van het project office een risicoanalyse uit om te beoordelen of de eventueel te realiseren risico's binnen het risicoprofiel van de onderneming passen. Deze medewerkers hebben kennis van statistische technieken en kennis over de uitvoering van projecten.

Overeenkomstig de richtlijnen van de executive board mogen geen grote financiële risico's genomen worden door Van Droo. Projecten met te grote risico's worden dan ook afgewezen behalve wanneer deze op regiebasis kunnen worden uitgevoerd. Werkzaamheden die acceptabel zijn voor wat betreft het risico, worden tegen vaste aanneemsom uitgevoerd. Een en ander wordt in detail vastgelegd in de contracten

met klanten. Contracten met een aanneemsom groter dan € 1 miljoen dienen door de voltallige executive board te worden goedgekeurd. Alle contracten met klanten kleiner dan € 1 miljoen moeten door het project office worden geautoriseerd.

1.4.8 Baggeren

De activiteit baggeren is van oudsher qua omzet de grootste opbrengstgenererende activiteit van Van Droom.

Wereldwijd dienen vaarwegen te worden uitgebaggerd. Wind en water vormen ook een constante bedreiging voor de diverse kustgebieden, wat tot opdrachten leidt op het gebied van landaanwinning en kustverdediging. In 2017 zijn tientallen projecten gerealiseerd over de gehele wereld.

Door de kennis van de medewerkers en de speciale schepen is Van Droom in staat geweest grote projecten te verwerven.

De meeste projecten hebben een omvang van meer dan € 50 miljoen. Om de operationele risico's van de projecten te beheersen wordt het project office altijd ingeschakeld (zie 1.4.5 en 1.4.7).

Een aantal grote projecten is medio 2017 op tijd afgerond. Te laat opleveren betekent veelal dat een schadevergoeding moet worden betaald.

Nieuwe grote projecten zijn nog niet gestart in 2017. Hierdoor zijn de resultaten relatief laag over 2017. Voor 2018 en 2019 zijn de vooruitzichten goed. Veel werk is verworven in 2018 en grote projecten zullen naar verwachting in de loop van 2019 worden opgestart.

Verkoopcontracten zijn in Euro's of Amerikaanse dollars overeengekomen.

1.4.9 Offshore gas en olie

De wereldvraag naar fossiele energie stijgt nog steeds. De offshore infrastructuur die nodig is om brandstoffen te transporteren wordt voortdurend uitgebreid en verbeterd.

De afgelopen jaren is het aantal grote investeringen echter aanzienlijk gedaald door de lage olieprijs die investeringen niet langer rendabel maken. Daarnaast blijven gelukkig onderhoud en verbetering van de bestaande infrastructuur noodzakelijk.

Van Droom beschikt over speciale schepen voor het plaatsen van pijpleidingen op de zeebodem die nodig zijn voor het transport van olie en gas. Daarnaast is Van Droom marktleider voor het onderzees storten van steen ter bescherming van deze pijpleidingen en andere onderzeese installaties.

De omzet voor het onderhouden en plaatsen van deze pijpleidingen is in 2016 ten opzichte van 2015 bijna gehalveerd. Ook voor 2017 zijn de resultaten slecht en de vooruitzichten voor 2018 zijn ronduit slecht. Grote projecten zijn er bijna niet en de projecten die aangeboden worden, moeten uitgevoerd worden tegen lage aanneemsommen. In afgelopen jaren heeft Van Droom ingezet op kostenreductie en besloten deze offshore gas en olie bedrijfsactiviteiten terug te brengen. Veelal kunnen medewerkers van deze divisie zonder grote problemen worden ingezet bij andere hoofdactiviteiten.

1.4.10 Offshore windparken

Algemeen

Van Droo is de hoofdactiviteit offshore windparken 10 jaar geleden gestart met een beperkt aantal medewerkers. In deze tien jaar heeft het bedrijf een goede reputatie opgebouwd. Dankzij de kennis en ervaring van deze medewerkers, het gespecialiseerde materieel en de waardevolle samenwerking met partners loopt Van Droo in Europa voorop ten opzichte van de concurrentie. Van Droo doet daarbij niet alleen scherpe aanbestedingen maar biedt ook innovatieve oplossingen aan. Bekende innovaties zijn het nieuwe kabelbeschermingssysteem en een verbeterde erosiebescherming rond de palen van de windmolens. Nieuw is ook dat tijdens de installatie van de palen op zee de zeezoogdieren zoals bijvoorbeeld dolfijnen op afstand worden gehouden met speciale apparatuur.

1.4.11 Bouw van de NBAC in 2016

Om de te verwachten opdrachten in de toekomst te kunnen realiseren heeft Van Droo na lange voorbereidingen in 2016 besloten tot investering in een nieuw schip, de NBAC. Met dit schip kunnen windmolens worden geplaatst op zee ook wanneer de omstandigheden niet optimaal zijn. Met de investering is € 65 miljoen gemoeid. Het schip heeft computergestuurde hefpoten en hijskranen. Hiermee zou het mogelijk moeten zijn om de kostbare windmolens sneller te plaatsen in dieper water met meer stroming. Om een dergelijk schip te kunnen realiseren, is gebruik gemaakt van de knowhow van verschillende partijen die in de verschillende fases van het project hun bijdrage hebben geleverd. Van het door een gerenommeerd scheepvaartkundig ingenieursbureau gemaakte ontwerp is eerst een model gemaakt dat bij een externe instantie uitgebreid is getest. Vervolgens is het ontwerp gerealiseerd in samenwerking met onder andere een Zuid Koreaanse scheepswerf, een Amerikaanse hijskraanspecialist en een Nederlands softwarebedrijf. De betrokken leveranciers factureerden naar rato van de voortgang van het project. De afdeling bedrijfsbureau en engineering was samen met het eerder genoemde scheepvaartkundig adviesbureau nauw betrokken bij dit project dat uit verschillende fases bestond. Door de executive board is een projectleider aangewezen die de regie kreeg. Het schip is door Lloyd's gecertificeerd. Hiermee wordt de zeewaardigheid beoordeeld voor een verzekeringsmaatschappij op de kwaliteit van onderdelen als de structuur van het casco, de hoofd- en hulpmachinerie, besturing, elektrische installaties, brandpreventie en de veiligheid en betrouwbaarheid van de hefpoten en de hijskranen. De testen van Lloyd's vonden na afronding van elke projectfase plaats. Eind 2016 is het schip opgeleverd.

Afbeelding. De NBAC aan het werk voor de kust van Noorwegen.

1.4.12 Activiteiten bij aanleg van een windmolenpark

Hieronder worden de activiteiten beschreven die spelen bij de aanleg van een windmolenpark op zee.

Opdrachtverwerving

Op verzoek van opdrachtgevers stelt Van Droom een contractvoorstel op voor een project. Alvorens een contractvoorstel te kunnen opstellen moeten de projectdetails bekend zijn alsmede de geraamde kosten. Een ter zake kundig senior projectmanager van het bedrijfsonderdeel offshore windparken is verantwoordelijk voor het opstellen van de kostenraming. Dit doet de senior projectmanager in overleg met bedrijfsbureau, project office en beoogd project manager.

Ontwerp

De afdeling offshore windparken maakt in overleg met de opdrachtgever een globaal ontwerp op basis van het bestek. In het bestek zijn beschreven de locatie, de grootte van het windpark en wat voor installatie de klant wenst. Het bedrijfsbureau maakt op basis van dit ontwerp en bestek een globale voorcalculatie. De aanlegkosten van windparken verschillen sterk. De bodemgesteldheid verschilt per locatie en stelt daarmee steeds andere eisen aan de fundering. De bodemgesteldheid dient te worden vastgesteld in overleg met geologische onderzoeksbureaus. Ook dient rekening gehouden te worden met verschillen tussen eb en vloed, te verwachten windsnelheden, de maximale door de overheden toegestane hoogtes et cetera. De mogelijk te plaatsen windmolens worden door een Duitse leverancier met een goede reputatie geleverd en verschillen sterk in aanschafprijs afhankelijk van het vermogen en de te verwachten levensduur.

Indien de opdrachtgever en andere belanghebbenden instemmen met het globale ontwerp, wordt het definitieve ontwerp bepaald. Deze eerste fase kan soms enkele jaren beslaan gegeven de politieke gevoeligheid waarmee de plaatsing van windmolens in sommige landen omgeven is.

Als de details van het project bekend zijn bepaalt het project office de risico's voordat een contract wordt gesloten met de klant. Projecten met te grote financiële risico's worden niet aangenomen. Een praktische oplossing is veelal dat een project wordt gesplitst in een deel met een vaste aanneemsom en een deel op basis van een regiecontract. De risicovolle delen worden in regie uitgevoerd. Bijvoorbeeld bij slecht weer kan niet gewerkt worden op zee. Contractueel wordt dan afgesproken dat Van Droo een vaste vergoeding per dag krijgt als niet gewerkt kan worden vanwege slecht weer. Na akkoord van het project office kan een contract worden gesloten. Contracten luiden in Euro's of Amerikaanse dollars.

In de contracten zijn oplevertermijnen vastgelegd. Het zich hier niet aan houden kan leiden tot substantiële boetes voor Van Droo.

Soms werkt Van Droo op no cure no pay basis. Dit betekent dat de kosten die gemaakt zijn voor het globale ontwerp voor rekening van Van Droo zijn, indien het windpark niet tot ontwikkeling wordt gebracht. Meestal zijn deze kosten echter voor de opdrachtgever en worden deze kosten op regiebasis in rekening gebracht. Na het afsluiten van het contract dient de opdrachtgever de eerste termijn over te maken. In deze termijn zijn de te verwachten kosten van de aan te schaffen windturbines en kabels opgenomen inclusief een winstopslag voor Van Droo.

Uitvoering van projecten

Bij de uitvoering van de windprojecten is veelal sprake van de volgende werkzaamheden:

1. het gereedmaken van funderingen voor de windturbines;
2. het leggen van de bekabeling;
3. het plaatsen van de windturbines;
4. het aansluiten van de windturbines;
5. het programmeren van de stuurprogrammatuur;
6. het testen en het aansluiten van het windpark op het elektriciteitsnet;
7. de financiële afwikkeling.

De doorlooptijd van de projecten kan uiteenlopen van circa 6 maanden tot enkele jaren. Dit is niet alleen afhankelijk van de omvang en technische complexiteit maar ook van de klimatologische omstandigheden gedurende de bouw.

1. Het gereedmaken van funderingen voor de windturbines

Afhankelijk van de bodemgesteldheid, de te plaatsen windturbine en de te verwachten golfhoogten, de stroming en windsterkte dient een fundering gemaakt te worden voor de windturbines. Voor deze funderingen wordt gebruik gemaakt van beton en basaltblokken. Deze worden met schepen van Van Droo op locatie aangevoerd. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de plaatselijke weersomstandigheden. De positie van de schepen die betrokken zijn bij de aanleg van de windparken op zee wordt gevolgd met een automatic identification transpondersysteem (ATS). Om de veiligheid van de bouw- en onderhoudsschepen te waarborgen geeft dit systeem van ieder schip elke 2 seconden de positie, de koers,

de snelheid en het geregistreerde scheepvaartnummer door aan alle schepen die binnen een straal van 50 kilometer zijn.

2. Het leggen van de bekabeling

Met behulp van eigen speciale schepen wordt de bekabeling volgens het ontwerp uitgerold en beschermd onder water en in de zeebodem aangebracht. Behalve schepen zijn dikwijls goed betaalde duikteams of robots nodig.

3. Het plaatsen van de windturbines

De op basis van het ontwerp door de afdeling Inkoop aangekochte windturbines worden in onderdelen per schip naar de geplande locatie vervoerd. Aldaar worden zij gemonteerd met behulp van een eigen speciaal voor dat doel ontworpen en gebouwd schip, de NBAC. Daarbij gebruikt Van Droo een complex GPS systeem dat gekoppeld is aan de besturing om de NBAC op de exacte locatie te houden zodat de werkzaamheden op de juiste locatie uitgevoerd worden.

Het plaatsen is uiteraard een zeer precair werk dat om veel ervaring en precisie vraagt. De daarbij betrokken medewerkers, zoals technisch ingenieurs, krijgen gevaren- en onregelmatigheidstoeslag. Het bedrijfsbureau bewaakt mede afhankelijk van de meteorologische vooruitzichten de planning.

4. Het aansluiten van de windturbines

Tijdens deze fase worden de windmolens door speciaal opgeleide elektrotechnische medewerkers op de stroomkabels aangesloten. Om te voorkomen dat later storingen ontstaan, dienen de kabels aan de hoogste eisen voor wat betreft corrosiebestendigheid (corrosie = roesten = aantasting van het materiaal) te voldoen.

5. Het programmeren van de stuurprogrammatuur van de windmolens

Hoewel Van Droo gebruik maakt van de standaard stuurprogrammatuur die door de fabrikant van de windmolens is meegeleverd, is het noodzakelijk om deze programmatuur aan te passen en in te regelen zodat deze voldoet aan de wensen van de klant. Opdrachtgevers stellen verschillende eisen op het gebied van beveiliging en informatieverzorging die gevolgen hebben voor de stuurprogrammatuur. Om dit te realiseren werkt op het hoofdkantoor in Nederland een team aan de verschillende projecten.

6. Het testen en het aansluiten van de windmolens op het elektriciteitsnet

Na voltooiing van alle werkzaamheden dienen alle windmolens van het gehele windpark in het bijzijn van de opdrachtgevers te worden getest. Bij deze tests wordt een aantal standaard tests uitgevoerd.

7. De financiële afwikkeling

Na akkoord van de opdrachtgever over de oplevering van de windmolens, kan de slottermijn worden opgemaakt door de afdeling acquisitie van drie hoofdactiviteiten op basis van de in de projectmodules vastgelegde gegevens. De definitieve kosten en opbrengsten worden bepaald per fase. Verschillen ten opzichte van de voorcalculaties worden bepaald en geanalyseerd door de afdeling financiën & control.

Op de windmolens geeft Van Droo een uitgebreide garantie voor een periode van 10 jaar. Buiten de garantie vallen, behalve storingen als gevolg van onoordeelkundig gebruik, ook schades die het gevolg zijn van natuurrampen. In de garantievoorwaarden staat precies vermeld van welke omstandigheden sprake moet zijn om als natuurramp te worden beschouwd.

Van Droo zal ook het onderhoud op de door haar geleverde windmolens uitvoeren. Daartoe worden onderhoudscontracten afgesloten. Tevens beschikt Van Droo over een eigen storingsdienst die 24/7 paraat staat om waar dan ook ter wereld technische storingen te verhelpen.

Deel 2 Accountantskantoor PEYW

2.1 Algemeen

Accountantsorganisatie PEYW voert sinds lange tijd de controle van de jaarrekening van Van Droo uit. PEYW heeft een AFM vergunning voor het uitvoeren van wettelijke controles en controle van OOB organisaties.

2.2 Aantekeningen uit de controle

Bij de recent afgeronde jaarrekeningcontrole over 2016 zijn de volgende zaken naar boven gekomen die nog besproken moeten worden met de executive board van Van Droo.

4. Een stagiaire HBO Accountancy van PEYW, die meewerkt in het controleteam, heeft vastgesteld dat Van Droo een zeer grote vordering heeft op een Arabische organisatie. De vordering staat 7 maanden uit. De betaaltermijn volgens het contract is 2 maanden. De stagiair vraagt zich af of er wel betaald gaat worden vanwege de lage olieprijs en de slechte financiële situatie van deze Arabische organisatie.
5. Op de eerste dag van de controle van de jaarrekening 2017 merkt de controleleider dat het gonst van geruchten binnen Van Droo over mogelijke aanzienlijke bedragen die als steekpenningen betaald zouden zijn door een lokale medewerker van Van Droo in het eerste kwartaal van 2017 voor het verkrijgen van opdrachten. Dit is zowel tegen de wet- en regelgeving in Nederland als ook in het betreffende Zuid-Amerikaanse land.
6. Bij een eerste review van de concept-jaarrekening blijkt dat de berekening van het totaalresultaat, die Van Droo altijd toevoegt aan de toelichting op het geconsolideerde eigen vermogen, nog ontbreekt.
7. Een assistent-accountant heeft opgemerkt dat zij op school altijd heeft geleerd dat het bij de percentage-of-completion-methode verplicht is om tussentijds winst te nemen. Van Droo wijkt hier van af bij projecten die voor minder dan 35% gereed zijn.
8. Uit controles is gebleken dat windmolenprojecten die zijn afgerond niet goed worden beheerst. Dit blijkt bijvoorbeeld uit: een realisatie die sterk afwijkt van de geplande realisatie per fase en het feit dat projectteams vaak lang moeten wachten op onderdelen. De accountant zal deze bevinding in detail bespreken met de executive board en raad van commissarissen.

Deel 3: Concept jaarrekening 2017 Van Droo BV (gedeeltelijk)

CONCEPT

JAARREKENING

2017

VAN DROO BV

(gedeeltelijk.

De toelichting is niet volledig opgenomen en dit blijkt o.a. uit de nummering)

GECONSOLIDEERDE BALANS (voor winstbestemming, bedragen * € 1.000)

	Toel.	<u>31 december 2017</u>	<u>31 december 2016</u>
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1)	63.375	73.868
Materiële vaste activa		1.668.523	1.613.273
Financiële vaste activa		<u>48.828</u>	<u>43.987</u>
		1.780.726	
		1.731.128	
Vlottende activa			
Vorraden		35.507	42.640
Vorderingen	4)	624.957	699.168
Liquide middelen	5)	<u>279.955</u>	<u>325.863</u>
		940.419	
		<u>1.067.671</u>	
Totaal activa		2.721.145	
		2.798.799	
Langdurig beschikbaar vermogen			
Eigen vermogen	c)	904.888	901.658
Voorzieningen		148.702	145.121
Langlopende schulden	7)	<u>465.843</u>	<u>474.401</u>
		1.519.433	
		1.521.180	
Kortlopende schulden			
Schulden aan kredietinstellingen		-	2.353
Werken in uitvoering	10)	413.930	405.870
Overige schulden		<u>787.782</u>	<u>869.396</u>
		1.201.712	
		<u>1.277.619</u>	
Totaal passiva		2.721.145	
		2.798.799	

GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING (bedragen * € 1.000)

	Toel.	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Netto-omzet	12)	1.712.935	
		2.579.269	
Kosten van werken	13)	-1.228.826	-2.011.327
Afschrijvingen materiële vaste activa		-158.678	-
156.692			
Bijzondere waardeverminderingen			
materiële vaste activa		-17.334	-
Afschrijving goodwill		<u>-10.493</u>	<u>-10.493</u>
		-1.415.331	-
<u>2.178.512</u>			
Brutomarge		297.604	
	400.757		
Algemene beheerskosten		<u>-154.940</u>	-
<u>160.936</u>			
Bedrijfsresultaat		142.664	
	239.821		
Saldo rente		<u>-27.450</u>	<u>-26.221</u>
Resultaat uit gewone bedrijfs- uitoefening vóór belastingen		115.214	
	213.600		
Belastingen	16)	-29.000	-44.000
Resultaat niet-geconsolideerde deelnemingen		<u>3.982</u>	<u>-600</u>
Resultaat na belastingen		90.196	
	169.000		

GRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGGEVING

Algemeen

Van Droo BV is statutair gevestigd te Rotterdam en dient als houdstermaatschappij van de aandelen van de Van Droo groepsmaatschappijen. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving (Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving) en voldoet aan de wettelijke bepalingen zoals opgenomen in Titel 9, Boek 2 BW.

Grondslagen voor consolidatie

De financiële gegevens van Van Droo BV en haar 100% groepsmaatschappijen worden volgens de integrale methode geconsolideerd. Het aandeel van deelnemingen en aannemerscombinaties wordt proportioneel geconsolideerd als Van Droo BV tenminste evenveel zeggenschap heeft als de andere participanten.

Grondslagen voor overnames

Verwerking van overnames vindt plaats met toepassing van de 'purchase accounting'-methode, waarbij Van Droo de identificeerbare activa en verplichtingen van de overgenomen partij op overnamedatum tegen reële waarde volgens Van Droo BV-grondslagen opneemt in de geconsolideerde balans. Het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de reële waarde van alle identificeerbare activa en verplichtingen van de overgenomen partij verwerkt Van Droo als goodwill in de geconsolideerde balans.

Grondslagen voor valuta-omrekening

De in vreemde valuta opgenomen balansbedragen van buitenlandse groepsmaatschappijen zijn omgerekend tegen de koersen per balansdatum. Opbrengsten en kosten in vreemde valuta zijn, voor zover deze gedekt worden door valutatermijntransacties, omgerekend tegen de vastgestelde termijnkoers. In alle andere gevallen heeft omrekening plaatsgevonden tegen de gemiddelde koers, dan wel tegen de koers ten tijde van de transacties. Overige valutawinsten of –verliezen worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van de resultatenrekening gebracht. Omrekeningsverschillen uit hoofde van omrekening van buitenlandse deelnemingen worden ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Grondslagen voor waardering

Immateriële vaste activa

Goodwill betreft het verschil tussen de prijs die betaald is voor nieuw verworven deelnemingen en de waarde van het aandeel in hun reële waarde volgens de grondslagen van Van Droo BV en wordt lineair afgeschreven.

Materiële vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde of lagere realiseerbare waarde, verminderd met jaarlijkse lineaire afschrijvingen en/of bijzondere waardeverminderingen op basis van de economische levensduur zoals vermeld in de toelichting van de geconsolideerde balans. Op investeringen gedaan in de loop van het jaar wordt afgeschreven naar evenredigheid van tijd.

Financiële vaste activa

Deelnemingen zijn gewaardeerd op een evenredig deel van de nettovermogenswaarde volgens de grondslagen van Van Droo BV of tegen lagere realiseerbare waarde. Langlopende vorderingen zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen

Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende schulden en schulden aan kredietinstellingen

Deze zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Werken in uitvoering

Aangenomen werken worden gewaardeerd tegen kostprijs, verhoogd met de toegerekende winst en verminderd met de opbrengstwaarde verricht werk. De toegerekende winst wordt bepaald op basis van de technische voortgang van het werk, zodra deze winst voldoende betrouwbaar kan worden bepaald en het werk minimaal 35% gereedheid heeft bereikt. Onder 'opbrengstwaarde verricht werk' wordt verstaan het totaal van de in rekening gebrachte termijnen op de onderhanden werken, verhoogd met de nog te factureren reeds gerealiseerde productie op werken in uitvoering. Een voorziening voor eventueel te verwachten verliezen wordt rechtstreeks in mindering gebracht. Algemene kosten worden niet geactiveerd.

Grondslagen voor resultaatbepaling**Omzet**

Onder de netto-omzet is begrepen de waarde van de productie in het boekjaar vermeerderd met de in het boekjaar gerealiseerde winst op werken, alsook de opbrengst van enige handelsactiviteiten.

Kosten

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Voor te verwachten verliezen op onderhanden werken worden voorzieningen getroffen.

Belastingen

De post belastingen wordt berekend op basis van het verantwoorde resultaat, met inachtneming van de fiscale bepalingen. Daarnaast wordt rekening gehouden met de vorming van belastinglatenties.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS (bedragen * € 1.000)

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
ACTIVA		
1. Immateriële vaste activa		
Boekwaarde per 1 januari	73.868	84.361
Afschrijving	<u>10.493</u>	<u>10.493</u>
Boekwaarde per 31 december	63.375	73.868
Aanschaffingswaarde	<u>160.705</u>	
	<u>160.705</u>	

Cumulatieve afschrijving	97.330	86.837

De goodwill wordt lineair afgeschreven over de periode waarin de economische voordelen van het actief worden geacht toe te vloeien aan Van Droo BV. De maximale afschrijvingstermijn is 20 jaar.

Op 27 juli 2017 heeft Van Droo de offshore windactiviteiten van Bilfinger GmbH overgenomen voor een koopsom van € 5 miljoen. De overname omvat de activa en de medewerkers met betrekking tot de offshore windactiviteiten. De verkrijgingsprijs is gelijk aan de reële waarde van de identificeerbare activa en verplichtingen van de overgenomen partij.

4. Vorderingen

Debiteuren	265.148	
	212.785	
Overige vorderingen	242.260	
	222.231	
Overlopende activa	<u>117.549</u>	
	<u>264.152</u>	
	624.957	
	699.168	

Het bedrag van de debiteuren is onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid van € 21 miljoen (2016 € 40 miljoen).

De overlopende activa bestaan uitsluitend uit de opbrengstwaarde verricht werk met betrekking tot projecten waarvan de facturen nog niet zijn verzonden.

5. Liquide middelen

Kassen, banken en giro	269.117	
	311.556	
Deposito's	<u>10.838</u>	<u>14.307</u>
	279.955	
	325.863	

Van de liquide middelen heeft € 47 miljoen (2016 € 99 miljoen) betrekking op proportioneel geconsolideerde aannemingscombinaties en deelnemingen. Dit bedrag staat niet ter vrije beschikking van de vennootschap.

	2017	2016
PASSIVA		
7. Langlopende Schulden		
Er wordt ruimschoots voldaan aan de voor de kredietfaciliteiten afgesproken financieringsvoorwaarden.		

10. Werken in uitvoering

Kostprijs werken in uitvoering, toegerekende winst en voorziening voor verwachte verliezen	-3.319.228	-
3.108.399		
Opbrengstwaarde verricht werk	<u>3.733.158</u>	
	<u>3.514.269</u>	
	413.930	
	405.870	

In de post werken in uitvoering zijn contracten opgenomen waarvan de kostprijs werken de opbrengstwaarde verricht werk overtreft. Het totaal van deze kostprijs werken en opbrengstwaarde verricht werk bedraagt ultimo 2017 € 979 miljoen en ultimo 2016 € 907 miljoen.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (bedragen * € 1.000)

c. Eigen vermogen

Het statutaire maatschappelijk kapitaal bedraagt € 40.000.000. Dit is verdeeld in 40.000 gewone aandelen van nominaal € 1.000. Het geplaatste kapitaal is € 12.100.000, namelijk 12.100 gewone aandelen.

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Onver- deeld resultaat boekjaar	Totaal
Saldi per 1 januari 2017	<u>12.100</u> 901.658	<u>270.400</u>	<u>-19.077</u>	<u>469.235</u>	<u>169.000</u>	
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	89.860	-
89.860	-					
Betaald dividend	-	-	-	-	-79.140	-
79.140						
Omrekeningsverschillen en overige mutaties deelnemingen	-	-	-7.826	-	-	-
7.826						
Resultaat boekjaar	<u>-</u> 90.196	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>90.196</u>	
Saldi per 31 december 2017	12.100	270.400	-26.903	559.095	90.196	
	904.888					

De agioreserves zijn zogenaamde belastingvrije agioreserves.

De wettelijke reserves bestaan ultimo 2017 voor € -28,1 miljoen uit een reserve omrekeningsverschillen deelnemingen en voor € 1,2 miljoen uit een reserve niet-uitkeerbare reserves deelnemingen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING (bedragen * € 1.000)

12 en 13. Brutomarge

Dit resultaat is het saldo van de netto-omzet en de kosten van de werken plus het verantwoorde resultaat op werken in uitvoering. In het resultaat zijn tevens begrepen:

- de dotatie aan respectievelijk de vrijval van voorzieningen voor te verwachten verliezen op werken;
- nagekomen baten en lasten op reeds in voorgaande jaren beëindigde werken;
- de opbrengsten van duurzame productiemiddelen die als huur aan de werken en aan derden werden doorberekend onder aftrek van de exploitatiekosten, waarin begrepen de kosten van periodiek onderhoud, exclusief de afschrijvingen;
- diverse baten en lasten zoals boekwinst op verkochte materiële vaste activa, valutaverschillen en schadevergoedingen;
- afschrijvingen en/of bijzondere waardeverminderingen op materiële vaste activa;
- afschrijving goodwill.

16. Belastingen

De post belastingen omvat zowel Nederlandse als buitenlandse belastingen. Het effectieve en het nominale belastingpercentage verschilt per land.

De aansluiting tussen het gewogen gemiddelde nominale belastingtarief en de effectieve belastingdruk is als volgt (in procenten):

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Gewogen gemiddelde nominale belastingtarief	16,1%	24,6%
Belastingeffect van:		
Gebruikmaking van niet-gewaardeerde verliescompensaties	-6,7%	-1,8%
Niet gewaardeerde, toekomstige verliescompensaties	8,6%	4,6%
Resultaten vrij van belasting en niet-aftrekbare kosten	4,1%	-7,9%
Afschrijving goodwill	<u>2,2%</u>	<u>1,2%</u>
Effectieve belastingdruk	24,3%	20,7%

Van Droo beschikt over circa € 73 miljoen (2016 € 58 miljoen) aan niet-gewaardeerde belastingvoordelen. De benutting van de compensabele verliezen is afhankelijk van onder meer eventuele toekomstige belastbare winsten.

Bijlage 1: Risicobeheersingsmodel COSO ICF 2013

Components and Principles

The Framework sets out seventeen principles representing the fundamental concepts associated with each component. Because these principles are drawn directly from the components, an entity can achieve effective internal control by applying all principles. All principles apply to operations, reporting, and compliance objectives. The principles supporting the components of internal control are listed below.

Component	Principle
Control Environment	1. The organization demonstrates a commitment to integrity and ethical values. 2. The board of directors demonstrates independence from management and exercises oversight of the development and performance of internal control. 3. Management establishes, with board oversight, structures, reporting lines, and appropriate authorities and responsibilities in the pursuit of objectives. 4. The organization demonstrates a commitment to attract, develop, and retain competent individuals in alignment with objectives. 5. The organization holds individuals accountable for their internal control responsibilities in the pursuit of objectives.
Risk Assessment	6. The organization specifies objectives with sufficient clarity to enable the identification and assessment of risks relating to objectives. 7. The organization identifies risks to the achievement of its objectives across the entity and analyzes risks as a basis for determining how the risks should be managed. 8. The organization considers the potential for fraud in assessing risks to the achievement of objectives. 9. The organization identifies and assesses changes that could significantly impact the system of internal control.
Control Activities	10. The organization selects and develops control activities that contribute to the mitigation of risks to the achievement of objectives to acceptable levels. 11. The organization selects and develops general control activities over technology to support the achievement of objectives. 12. The organization deploys control activities through policies that establish what is expected and procedures that put policies into action.
Information and Communication	13. The organization obtains or generates and uses relevant, quality information to support the functioning of internal control. 14. The organization internally communicates information, including objectives and responsibilities for internal control, necessary to support the functioning of internal control. 15. The organization communicates with external parties regarding matters affecting the functioning of internal control.

Component	Principle
Monitoring Activities	16. The organization selects, develops, and performs ongoing and/or separate evaluations to ascertain whether the components of internal control are present and functioning. 17. The organization evaluates and communicates internal control deficiencies in a timely manner to those parties responsible for taking corrective action, including senior management and the board of directors, as appropriate.

Analyse 15 minuten

Beschrijf voor elk van de hierna genoemde posten in de conceptjaarrekening 2017 van Van Droom:

1a de post Netto Omzet zoals opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening;

1b de Materiële vaste activa, zoals opgenomen op de geconsolideerde balans;

waarom deze qua aard, samenstelling en/of grootte van de post een potentieel risicogebied vormen voor de accountantscontrole. Schenk hierbij zo mogelijk ook aandacht aan de grondslagen van waardering en resultaatbepaling.

Betrek in uw motivatie

- de grootte van de post,
- de kenmerken van de post en
- de controleaspecten (waaronder begrepen de beweringen over de posten).

Antwoord (10 punten)

1a 5 punten

Grootte 1 pnt

De netto omzet bedraagt € 1,7 miljard en is de grootste post in de V&W. Daarmee is de post van diepgaand belang.

Kenmerken 2pnt

De netto-omzet is gedaald van € 2.579.269 naar € 1.712.935. Dat is met € 866.334.000 ofwel 33 %. Dit is een grote daling. (bedragen * € 1.000)

In de cases is te lezen:

Een aantal grote baggerprojecten is afgerond in 2017 en nieuwe grote projecten zijn nog niet gestart in 2018. Er zijn opdrachten verworven in 2018. In de offshore gas en olie activiteiten gaat het niet goed (verwachtingen 2018 zijn slecht).

Dit is in overeenstemming met de dalende omzet.

Verder wordt onder de omzet begrepen de waarde van de productie in het boekjaar vermeerderd met de in dat boekjaar gerealiseerde winst op werken. Deze winsttoerekening is gebaseerd op schattingen. Is er niet te veel of te weinig winst toegekend?

Controleaspecten 2pnt

De post omzet wordt gecontroleerd op volledigheid, maar gegeven de fors lagere omzet is ook denkbaar dat juistheid als richting wordt gekozen (in verband met tendentie).

Van Droom gebruikt de percentage of completion methode. Nagegaan moet worden of de toerekening van resultaten aan de verschillende jaren juist is.

1b 5 punten

Grootte 1 pnt

De post MVA bedraagt 60% van het balanstotaal. De post materiële vaste activa is van diepgaand belang voor de jaarrekening.

Kenmerken 2pnt

De materiële vaste activa zijn gestegen van € 1.613.273 naar € 1.668.523 in 2017. Dit is een stijging van € 55.250, zijnde 3,4 %. De post stijgt ondanks de, naar

zeggen, tijdelijke daling in omzet.

Gegeven het teruglopen van de activiteiten op het gebied van offshore gas en olie is de vraag of de verschillende onderdelen van de materiele vaste activa niet te hoog zijn gewaardeerd. Zijn door onderbezetting geen aanvullende afschrijvingen nodig? Ligt de indirecte opbrengstwaarde (contante waarde van de toekomstige kasstroom) niet onder de boekwaarde? De activa zijn vrij specifiek en de waarde is afhankelijk van het gebruik ervan. Kunnen de beschikbare materiële vaste activa (volledig) ingezet worden voor andere activiteiten van Van Droom?

De toename is mede te verklaren uit de bouw van het schip de NBAC.

Controleaspecten 2pnt

De post wordt gecontroleerd op bestaan, waardering, eigendom en presentatie in de jaarrekening.

Vraag 2 Risicoanalyse 30 minuten

- 2a** Noem **vier** belangrijke (inherente) risico's die de accountant betreft bij het opstellen van zijn controleplan ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2017 van Van Droom. Maak hiertoe gebruik van de onderdelen 1.4.1 tot en met 1.4.9 uit de casus.
- 2b** Geef voor ieder bij vraag 2a genoemd (inherent) risico **twee** concrete maatregelen van interne beheersing waarmee het risico kan worden afgedekt of beperkt. Beschrijf hierbij zoveel mogelijk steeds één preventieve en één repressieve maatregel.
- 2c** Geef bij twee van de onder 2a genoemde risico's aan of zij significant zijn volgens de NV COS 315 paragraaf 28. Uw antwoord moet twee verschillende soorten significante risico's bevatten en u moet motiveren waarom het significante risico's zijn.

Antwoord (20 punten)

Andere antwoorden zijn mogelijk mits juist en van toepassing op de casus.

Voor vraag 2c zijn enkele antwoordmogelijkheden uitgewerkt als voorbeeld. Er zijn meer goede antwoorden mogelijk.

Nr	A:Risiko: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
1	Er wordt gewerkt met vaste en tijdelijke (lokale)	Preventief	Complex (Cos 315 c)

Nr .	A:Risico: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
	medewerkers. Door de ingewikkeldheid danwel de veelheid van belastingregimes uit diverse landen kunnen er problemen ontstaan in het traject bruto- nettoloon die van invloed zijn op de jaarrekeningposten m.b.t. personeel. Het berekenen van de belastingen en premies is complex. Zeker als sprake kan zijn van lokale wetten en omstandigheden. Risico: kosten zijn onjuist en verplichtingen loonbelasting en sociale premies zijn onvolledig, of kans op boetes is groot. Als kosten onjuist zijn kan dat gevolg hebben voor de waardering van projecten.	Richtlijnen en duidelijke instructie over de bruto-netto-berekening. Richtlijnen over het inhuren van deskundigheid. Volgen van lokale wet- en regelgeving. Adequaat salarissysteem per land ingericht met application controls gericht op een juiste berekening. Repressief In detail een aantal lonen narekenen en controleren door de financiële administratie. Is de berekening juist, zijn de juiste inhoudingspercentages gebruikt, juiste methodiek, percentages en methodiek in de juiste periode toegepast. Dit vooral doen kort voor en na wijziging van inhoudingspercentages en wijziging van methodiek. Testverslagen van de loonprogrammatuur beoordelen. Wie heeft testen uitgevoerd, welke testen, aantal testen en de testresultaten	De berekeningen zijn complex, omdat de wetgeving per land ingewikkeld en uitgebreid kan zijn. Door een onjuiste toepassing van regels kunnen er fouten ontstaan waardoor loonkosten onjuist zijn of verplichtingen onvolledig. De werkgever is hiervoor verantwoordelijk. Het kan ook fraude (Cos 315 a) zijn als er bewust voor wordt gekozen om niet de juiste belasting en premies af te dragen. Of dat bewust een onjuist adres / werkland wordt opgegeven.

Nr	A:Risiko: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
2	Overwerk en toeslagen. In de financiële administratie worden betalingen voor overwerk verantwoord die niet worden uitbetaald. Dit geld, wat zogenaamd is betaald voor overwerk, wordt aan andere doelen besteed. Risiko: kosten onjuist verantwoord. Als kosten onjuist zijn kan dat gevolg hebben voor de waardering van projecten.	Preventief Autorisatie toeslagen door directie Richtlijnen en duidelijke instructie over betaling voor overwerk en ander toeslagen. Repressief In detail een verschillenanalyse door financiële administratie van loonkosten begroot en loonkosten betaald De gewerkte uren aansluiten met de planning van de inzet. Detailcontrole op juistheid toeslagen	Fraude Doel is om bewust een onjuiste voorstelling van zaken te geven met als doel geld te kunnen aanwenden voor andere doeleinden.
3	Inkoop in vreemde valuta. Stel de schuld luidt in dollars en op 31 december is de schuld niet voldaan. Door koersstijging kan de schuld onvolledig (crediteuren) zijn en het bedrijfsresultaat/resultaat/activa (voorraad) onjuist.	Preventief Richtlijnen over het hanteren van vreemde valutakoersen en op jaareinde de verplichtingen narekenen met de dan geldende juiste koersen. Valutaadministratie bijhouden Repressief Dollarschulden narekenen met de koers per 31 december.	
4	Baggeren	Preventief	Fraude

Nr	A:Risico: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
	Aangenomen en regie werk. Regie uren en materialen worden in rekening gebracht bij de klant, maar de opbrengst wordt niet geboekt. Uren en materialen worden verantwoord onder aangenomen werk. Opbrengst wordt onvolledig verantwoord en werken in uitvoering zijn mogelijk te hoog gewaardeerd. Het ontvangen geld wordt niet verantwoord.	Richtlijnen over het registreren van uren en materialen per opdracht. Richtlijnen over het opstellen van verschillenanalyse per project onderdeel. Projectmanager per project. Repressief technische nacalculatie door bedrijfsbureau en financiële nacalculatie door financiële administratie. Analyse op verschillen met autorisatie van de verschillen door directie.	Geld wordt ten onrechte aan de onderneming onttrokken
5	Baggeren Werken in uitvoering zijn te hoog gewaardeerd omdat geen rekening is gehouden met mogelijke gerealiseerde of nog te realiseren verliezen.	Preventief Richtlijnen over het registreren van uren en materialen per opdracht. Richtlijnen over het opstellen van verschillenanalyse per project onderdeel Repressief technische nacalculatie door bedrijfsbureau en financiële nacalculatie door financiële administratie. Analyse van verschillen met autorisatie van de verschillen door directie.	Complex Van grote projecten zal het lastig zijn te bepalen wat de gemaakte kosten zijn en lastig welke kosten nog te verwachten zijn. E.E.A. is afhankelijk van het weer, de werking van de apparatuur, et cetera

Nr .	A:Risiko: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
		Na de verschillenanalyse moet duidelijk zijn wat de oorzaken zijn van de verschillen (bezettings-, prijs- en efficiencyverschillen).	
6	Het te laat opleveren van projecten kan leiden tot boetes. Er wordt te laat opgeleverd maar de boete wordt niet verantwoord. Schulden onvolledig. of Boetes verantwoord terwijl er geen boetes zijn. Kosten niet juist.	Preventief Richtlijnen over het verantwoorden van boetes. Richtlijn over de voortgangsbewaking door het bedrijfsbureau Repressief Per project nagaan hoe de voortgang is volgens het bedrijfsbureau en dit toetsen aan de geplande opleverdatum volgens het contract Bevestigings-brief van het management opvragen.	Fraude
7	Sluiten van contracten Risiko: In de jaarrekening blijken niet de niet uit de balans blijkende verplichtingen	Preventief Richtlijnen opstellen over het vastleggen en controle van afgesloten contracten. Functiescheiding: beschikkend afsluiten van het contract, registeren, na controle vastleggen van het contract Repressief Bestaanscontrole	Fraude of complex Fraude omdat het bedrijf niet kenbaar wil maken de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Complex; grote organisatie met vele medewerkers die contracten kunnen sluiten. Door een omissie zijn

Nr .	A:Risiko: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
		Na balansdatum op basis van activiteiten en/of betalingen nagaan of van deze activiteiten contracten zijn en of deze contracten juist (volgens richtlijnen) zijn verantwoord. Nagaan of richtlijnen worden nageleefd inzake het aangaan van contracten en het registreren van de contracten. Betreft onder andere wat moet er allemaal uitgezocht worden voordat een contract kan worden geautoriseerd en wie contracten autoriseren.	bepaalde contracten niet geregistreerd.
8	Waardering materiële vaste activa zoals schepen Risiko: Deze kunnen te hoog zijn gewaardeerd. Zeker in relatie tot de omzetverwachtingen die voor 50% zijn gedaald. Is de vraag zijn deze niet te hoog gewaardeerd. Is er rekening gehouden met waardeverminderingen als gevolg van veranderende te verwachten economische levensduur?	Preventief Richtlijnen over het waarderen van activa. Bepalen van de indirecte opbrengstwaarde en deze vergelijken met de boekwaarde. Repressief In detail van een aantal activa narekenen van de boekwaarde.	Economische omstandigheden Cos 315 b)of Subjectiviteit (Cos 315 e) Door de economische omstandigheden lukt het niet om projecten te verwerven. Door een gebrek van projecten kunnen de schepen en andere vaste activa niet worden ingezet. Deze onderbezetting zal

Nr .	A:Risico: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
			consequenties hebben voor de waardering. Opbrengstwaarde of lagere directe opbrengstwaarde?
9	Project office: risico dat risico's van projecten niet juist zijn ingeschat waardoor financiële tegenvallers kunnen ontstaan is een business risk. Als een project wordt uitgevoerd en de uitvoeringskosten zijn aanzienlijk hoger dan begroot kan dit gevolgen hebben voor de waardering van een project en mogelijk moet een voorziening worden opgenomen omdat risico's niet juist zijn ingeschat. Het risico is dat de voorzieningen voor tegenvallers ontoereikend zijn.	Preventief Richtlijn over het bepalen van de financiële risico's. Richtlijnen over scholing en inschakelen van deskundigen Repressief Regelmatig nagaan of de risicoschatting per project nog klopt.	
10	Waardering installaties en ruimtes op locaties: wat na afloop van het project? Hoe zijn deze installaties dan gewaardeerd? Het risico is dat deze te hoog zijn gewaardeerd.	Preventief Er zullen richtlijnen zijn voor als locaties / installaties niet meer worden gebruikt. Moeten deze installaties en ruimtes worden bewaard en worden opgeslagen of moeten deze worden verkocht? In de begroting zullen bedragen zijn bepaald van de opbrengst van	Economische omstandigheden of subjectiviteit (Cos 315 e) Als een project is beëindigd zullen er installaties en ruimtes zijn die niet meer gebruikt worden. Denkbaar is dat om moverende

Nr .	A:Risiko: 2p per goed risico	B: IB Maatregelen: P: preventief, R: repressief 2p per goed risico	C: 2p per goed risico , mits adequaat beargumenteerd.
	Door studenten in te brengen risico's op merites beoordelen. Generieke risico's ten aanzien van automatisering leveren geen punten op.	Door studenten in te brengen maatregelen op merites beoordelen. Algemene opmerkingen als voldoende functiescheiding of goede richtlijnen levert nul punten op.	Twee verschillende risico's en gemotiveerd.
		installaties en ruimtes als projecten zijn afgerond. Repressief Per project nagaan of de richtlijnen worden nageleefd. Als het is opgeslagen hoe is dan de waardering? Is dit overeenkomstig de richtlijnen ofwel waarderingsgrondslagen? Als het is verkocht dan bepalen van de verkoopopbrengst van de locatie en/of installaties. Dit aansluiten met contracten, bankontvangsten richtlijnen, marktprijzen, taxaties.	redeneren de ruimtes worden bewaard op locatie voor mogelijke vervolgoedragen. Hoe worden deze ruimtes dan gewaardeerd? Er zullen waarderingsrichtlijn en moeten zijn maar het blijft subjectief de waardebepaling van de ruimtes.

Vraag 3 Eigen Vermogen (27 minuten)

In de geconsolideerde balans is een tussentelling opgenomen van het langdurig beschikbare vermogen. Het langdurig beschikbare vermogen bestaat uit het eigen vermogen, voorzieningen en langlopende schulden.

Vraag 3a

Is het volgens de van toepassing zijnde regels voor verslaggeving toegestaan om in de geconsolideerde balans een dergelijke tussentelling op te nemen? Onderbouw het antwoord door een verwijzing naar die verslaggevingsregels.

Antwoord (3p)

Volgens het Besluit Modellen Jaarrekening, art. 5 lid 3 mogen de uitkomsten van tussentellingen worden ingevoegd en benoemd (3p).

Vraag 3b

Geef een berekening van het vrij uitkeerbare deel van het eigen vermogen ultimo boekjaar 2017 (balanstest). Daarbij hoeft niet te worden beoordeeld of de liquiditeitspositie van Van Droo wel voldoende is om een dergelijke uitkering mogelijk te maken (uitkeringstest).

Antwoord (4p)

Voor een BV geldt dat zij geen minimumkapitaal hoeft aan te houden. Daarom zijn uitkeringen toegestaan voor zover het eigen vermogen groter is dan de wettelijke en statutaire reserves. Omdat de wettelijke reserves bij Van Droo in totaal negatief zijn, is het gehele bedrag van het eigen vermogen ad € 904.888.000 voor de balans test aan te merken als vrij uitkeerbaar (4p).

In het boekjaar 2017 is een bedrag van € 79 miljoen aan dividend uitgekeerd. Dit bedrag is fors in relatie tot het geconsolideerde resultaat na belastingen over 2017. Per saldo is er in 2017 nauwelijks sprake van een toename van het eigen vermogen. Ook over het boekjaar 2016 was er sprake van een fors dividend.

Vraag 3c

Geef een **uit de casus blijkende** mogelijke reden voor Van Droo om dergelijke forse bedragen aan winst uit te keren.

Antwoord (4p)

Volgens de casus is 78,5% van de aandelen in bezit van de familie. Vermoedelijk heeft de familie behoefte aan dergelijke forse winstuitkeringen (4p); of In de toelichting op de langlopende schulden is aangegeven dat ruimschoots wordt voldaan aan de voor de kredietfaciliteiten afgesproken financieringsvoorwaarden. Het is mogelijk dat de aandeelhouders voor de beschikbare middelen betere bestedingsmogelijkheden zien dan het aflossen op schulden van Van Droo (4p).

De dividenduitkering in 2017 heeft geleid tot een lagere solvabiliteit.

Vraag 3d

Geef een berekening van de solvabiliteit ultimo 2017, uitgedrukt als percentage eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Geef ook een berekening hoe de solvabiliteit zou zijn geweest als de dividenduitkering niet had plaatsgevonden.

Antwoord (3p)

De bestaande solvabiliteit ultimo 2017 is $904.888 / 2.721.145 * 100\% = 33,3\%$ (1p)
Zonder dividend zou dit zijn geweest $(904.888 + 79.140) / (2.721.145 + 79.140) * 100\% = 35,1\%$ (2p).

Van Droo neemt in de toelichting op het geconsolideerde eigen vermogen altijd een overzicht op van het totaalresultaat. Deze toelichting ontbreekt nog in de concept-jaarrekening.

Vraag 3e

Geef een berekening van het totaalresultaat van Van Droo over het boekjaar 2017.

Antwoord (* € 1.000) (4p)

Geconsolideerd resultaat na belastingen (2p)	90.196
Omrekeningsverschillen en overige mutaties buitenlandse deelnemingen (2p)	<u>-7.826</u>
	<u>82.370</u>

Om de te verwachten opdrachten in de toekomst te kunnen realiseren heeft Van Droo na lange voorbereidingen in 2016 besloten tot investering in een nieuw schip, de NBAC. Met dit schip kunnen windmolens worden geplaatst op zee ook wanneer

*de omstandigheden niet optimaal zijn. Met de investering is € 65 miljoen gemoeid. Het schip heeft computergestuurde hefpoten en hijskranen. Hiermee zou het mogelijk moeten zijn om de kostbare windmolens sneller te plaatsen in dieper water met meer stroming. Om een dergelijk schip te kunnen realiseren, is gebruik gemaakt van de knowhow van verschillende partijen die in de verschillende fases van het project hun bijdrage hebben geleverd. Van het door een gerenommeerd scheepvaartkundig **ingenieursbureau** gemaakte ontwerp is eerst een model gemaakt dat bij een externe instantie uitgebreid is getest. Vervolgens is het ontwerp gerealiseerd in samenwerking met onder andere een Zuid Koreaanse scheepswerf, een Amerikaanse hijskraanspecialist en een Nederlands softwarebedrijf. De betrokken leveranciers factureerden naar rato van de voortgang van het project. De afdeling bedrijfsbureau en engineering was samen met het eerder genoemde scheepvaartkundig adviesbureau nauw betrokken bij dit project dat uit verschillende fases bestond. Door de executive board is een projectleider aangewezen die de regie kreeg. Het schip is door Lloyd's gecertificeerd. Hiermee wordt de zeewaardigheid beoordeeld voor een verzekeringsmaatschappij op de kwaliteit van onderdelen als de structuur van het casco, de hoofd- en hulpmachinerie, besturing, elektrische installaties, brandpreventie en de veiligheid en betrouwbaarheid van de hefpoten en de hijskranen. De testen van Lloyd's vonden na afronding van elke projectfase plaats. Eind 2016 is het schip opgeleverd.*

Vraag 4 Investeringsproces 38 minuten

Beschrijf de bestuurlijke informatieverzorging (AO/IB) van het investeringsproces in het nieuwe schip, de NBAC in 2016. Doe dit door de volgende onderdelen uit te werken:

- 4a** De managementinformatie die wordt verstrekt gedurende de verschillende fases van het investeringsproces. Noem **vier** belangrijke informatie-elementen die in de managementinformatie moeten zijn opgenomen.
- 4b** De preventieve maatregelen van interne controle:
- Begroting van de investering in het nieuwe schip
 - Controle-technische functiescheiding
- 4c** De procesbeschrijving van de investeringen voor het schip NBAC. Geef hierbij expliciet aan de functionaris, de gegevens en het bestand dat gemuteerd wordt. Besteed aandacht aan de volgende fasen:
1. Bepalen van de technische eisen en besluit tot uitvoering
 2. Leveranciersselectie
 3. Uitvoering van investeringsproject zoals beschreven in de casus
 4. Opleveren en testen.
- 4d** Noem zes repressieve maatregelen van interne controle die noodzakelijk zijn ter controle van het investeringsproces in het schip de NBAC.
- 4e** De mogelijkheden die er zijn om:
- te voorkomen dat de in het ERP systeem ingevoerde gegevens ongeautoriseerd worden gewijzigd
 - vast te stellen wie deze ingevoerde gegevens op een later tijdstip toch heeft gewijzigd.

Antwoorden (26 punten)

4a (4p, Per genoemd item 1 punt toekennen.)

De benodigde management informatie

- Informatie over de prijs en technische gegevens in de uitgebrachte offertes door mogelijke leveranciers
- Verwachte besparingen en verwachte uitgaven van het investeringsproject
- De risico's rond het project
- De werkelijke uitgaven per fase van het project in relatie tot begroot
- De doorlooptijd van het investeringsproject in relatie tot de planning
- De uitslagen van het testen van deelcomponenten/per fase
- De uitslagen van het testen in relatie met termijnbetalingen.

4b (4p) De preventieve maatregelen van interne controle

Begroting (2p):

De investeringsbegroting wordt door engineering opgesteld aan de hand van de business case en bevat de verwachte (begrote) uitgaven die nodig zijn per bouwphase van het schip. De begrote uitgaven per bouwphase zijn de norm waar de werkelijke uitgaven mee worden vergeleken.

De investeringsbegroting is onderdeel van de begrotingscyclus van Van Droo en is onderwerp van executive boardvergaderingen en wordt door de Executive Board geautoriseerd. De begroting wordt mede opgesteld aan de hand van de technische (functionele) eisen rekening houdend met de vereiste oplevertermijn.

Controletechnische functiescheiding (0,5 p per functie maximaal 2):

- Executive board (beschikkend) → definitieve keuze ten aanzien van de leveranciers van de onderdelen van het schip; de wijze van financiering en te stellen zekerheden;
- Inkoop stelt de inkoopcontracten op overeenkomstig de richtlijnen en besluiten van de executive board;
- Finance & control (registrerend en controlerend) → legt vast de begroting per fase, gaat na of richtlijnen worden nageleefd over de te volgen procedures en autorisaties. Legt vast de verplichtingen die worden aangegaan;
Analyseert verschillen tussen begroot per bouwphase en werkelijke uitgaven en rapporteert hierover aan de executive board;
- Bedrijfsbureau en engineering (intern beschikkend) → technische eisen formuleren;
testen van de fases die zijn opgeleverd → uitvoerend;
bewaakt de voortgang van het nieuwbouwproject en rapporteert hierover aan de executive board;
- Directeur financiën → beschikkend ten aanzien van betalen
overeenkomstig het contract na goedkeuring opgeleverde elementen van het schip;
- Projectleider → Intern beschikkend ten aanzien van inzet personeel van Van Droo en afroepen diensten van geselecteerde en gecontracteerde leveranciers.

Verder is de projectleider Uitvoerend: is verantwoordelijk voor de uitvoering van het investeringsproject en zal uren inzet personeel en benodigdheden vastleggen in uitvoeringsbestanden\projectbestanden.

4c (8p) Procesbeschrijving en de vastleggingen van gegevens in bestanden

1 Bepalen technische eisen en besluit tot uitvoering (2p)

In overleg tussen de directie offshore windpark, projectleiders en bedrijfsbureau en engineering worden de technische eisen bepaald. De executive board neemt unaniem het besluit tot uitvoering van het project na beoordelen van de door bedrijfsbureau opgestelde investeringscalculatie per bouwfase van de NBAC die mede door project office op risico's is beoordeeld. Een medewerker van het bedrijfsbureau voert de volgende gegevens in het projectbestand in:

- Projectcode
- Projectplanning per fase
- Toegestane kosten per fase
- Technische eisen per fase
- Goedkeuring project office

2 Leveranciersselectie (2p):

Het hoofd inkoop vraagt na het raadplegen van het leveranciersbestand op basis van de geautoriseerde investeringsbegroting en de vastgestelde technische eisen offertes aan bij mogelijke leveranciers gedurende de verschillende fasen. De gegevens worden door het inkoopsecretariaat in het offerteaanvraagbestand (statuscodewijziging) vastgelegd.

Medewerker inkoop legt de gegevens van het door hoofd inkoop ondertekende (overeenkomstig de richtlijnen van Executive Board) inkoopcontract vast in het contractenbestand:

- contractnummer
- leverancierscode, levertermijn
- contractprijs
- technische eisen
- garantietermijn

3 Uitvoering van investeringsproject zoals beschreven in de casus (2p)

Medewerkers financiën en control leggen de gegevens van de goedgekeurde facturen van de leveranciers vast in het projectbestand per fase.

Interne medewerkers van Van Droo leggen per fase hun gemaakte uren en kosten vast in het projectbestand na autorisatie door de projectleider.

De projectleider meldt steeds in het projectbestand de afronding van een fase.

4 Opleveren en testen (2 p)

Na afronding van een fase door de projectleider vraagt het bedrijfsbureau externe instanties om testen. De gegevens staan op testverslagen die door de afdeling financiën en control in het projectbestand worden vastgelegd. **(1p)**

De gegevens van het goedgekeurde schip uit het projectbestand (kosten, levensduur, technische eisen) worden door de administratie in het materiële vaste activabestand opgenomen na gereedmelding en goedkeuring van het schip. (1p)

4d Zes repressieve maatregelen van interne controle

(6 punten voor dit onderdeel, 1 punt per genoemde relevante controle)

Ten behoeve van de beoordeling van de investering zullen de volgende maatregelen worden getroffen:

- Hoofd F&C stemt af of de bestellingen voor het investeringsproject overeenkomen met het investeringscontract, de opboeking van het projectbestand en de opboeking van de investeringscrediteuren
- Hoofd F&C stemt voor de bestede uren van de medewerkers af of de uren volgens het projectbestand overeenkomen met de shop time plus de indirecte uren
- Hoofd F&C stemt af of de afboeking van het projectbestand overeenkomt met de geteste activa volgens testverslagen
- Hoofd F&C stemt af testuitslagen met de opgeleverde bouwfasen
- Hoofd F&C controleert betaling van de termijnen conform contract met leverancier van het schip na akkoord van de testuitslagen door de testafdeling en senior projectmanager (kan ook door vbc opgebouwd in de IT applicaties)
- Hoofd F&C controleert of betaling van termijnfaktuur door directeur financiën overeenkomt met het contractenregister en afboeking crediteurenbestand = afboeking liquide middelen
- De directie zal dienen vast te stellen dat het schip conform de technische eisen aan de hand van de bestuurs-notulen en de project- en testverslagen is opgeleverd
- Opboeking investeringscrediteuren is boeking materiële vaste activa (vbc opgebouwd in de IT applicaties)
- Waarneming ter plaatse. Schip aansluiten met tekeningen van het schip en oplevering, letten op fase van gereedheid
- Nacalculatie en verschillenanalyse per fase per investeringsproject

4e Voorkomen dat juist ingevoerde gegevens in de bestanden van het ERP systeem ongeautoriseerd worden gewijzigd en vaststellen wie deze ingevoerde gegevens op een later tijdstip toch heeft gewijzigd:

1. (2 punten)

- Logische toegangsbeveiliging: username en passwords geven rechten tot bestanden en applicaties op basis van een door de directie goedgekeurde competentiematrix conform de geldende functiescheiding

- of
Controletotalen bijhouden in bestanden

2. (2 punten)

- Er is een logfile zodat je altijd kan zien welke applicaties wanneer hebben gedraaid en dat je altijd kan zien wie welke applicaties wanneer heeft gebruikt. Geldt ook voor raadplegen en mutatie van bestanden.

Vraag 5 Controle aantekening 1 (17 minuten)

Uit de controle van de jaarrekening 2017 van Van Droo is de volgende aantekening gekomen (zie casus deel 2):

Bij de recent afgeronde jaarrekeningcontrole zijn de volgende zaken naar boven gekomen die nog besproken moeten worden met de directie van Van Droo.

- 1 Een stagiaire HBO Accountancy van PEYW, die meewerkt in het controleteam heeft vastgesteld dat Van Droo een zeer grote vordering heeft op een Arabische organisatie. De vordering staat 7 maanden uit. De betaaltermijn volgens het contract is 2 maanden. De stagiaire vraagt zich af of wel betaald gaat worden vanwege de lage olieprijs en de slechte financiële situatie van deze organisatie.

De verantwoordelijk accountant, Jaap Scholten RA, heeft dit punt besproken met de executive board. De board bevestigt dat de Arabische Organisatie gaat betalen. Omdat dit telefonisch is toegezegd door een vertegenwoordiger van deze organisatie.

De accountant, Jaap Scholten RA, deelt mee dat dit onvoldoende is en dat hij nog aanvullende controles wil uitvoeren.

Vraag 5a

Beschrijf kort drie mogelijke controles/acties die de accountant zal moeten uitvoeren om deze debiteurenpost te controleren.

Antwoord 5a (3 punten, 1 punt per onderdeel)

Ontstaanscontrole: De accountant zal vragen naar het door partijen overeengekomen en goedgekeurde contract. Hierin liggen vast de afspraken tussen Van Droo en de Arabische organisatie. Hieruit zal blijken de rechten en verplichtingen van de betrokkenen. Dit contract geeft aan de betalingsvoorwaarden en wat partijen afgesproken hebben over de betalingsverplichting. Wanneer ontstaat deze verplichting en wanneer moet er betaald worden. Mogelijk is er ook afgesproken wat te doen als er te laat wordt betaald.

Saldobestemming vragen: COS 505. De accountant zal toestemming vragen aan het management van Van Droo voor het verzoeken van een (positieve) bevestiging van de Arabische organisatie. De Arabische organisatie wordt verzocht rechtstreeks aan de accountant te reageren en aan te geven of zij al dan niet instemt met het genoemde te vorderen bedrag.

Opleveringsverslag van het project met goedkeuring opdrachtgever. Na afronden van het project of deel er van dat Van Droo heeft gerealiseerd zal de klant getekend hebben voor de oplevering. Uit dit verslag zal blijken in hoeverre het project is gerealiseerd en of de Arabische organisatie akkoord is met de oplevering.

Notulen vergadering van de executive board over dit project, inclusief eventuele besluiten over de inbaarheid en de te nemen vervolgstappen.

Bevestigingsbrief van executive board en mogelijk raad van commissarissen. COS 580 In deze brief wordt gevraagd of zij bevestigen dat zij van mening zijn dat zij hun

verantwoordelijkheden met betrekking tot het opstellen van de financiële overzichten en de volledigheid van de verstrekte informatie aan de accountant zijn nagekomen. Een onderdeel hiervan is de vordering op de Arabische organisatie; is alle verstrekte informatie hierover juist en volledig?

Vraag 5b

Uit het nader onderzoek blijkt, volgens Jaap Scholten RA, dat de kans groter is dan 50% dat er niet betaald gaat worden. Het management van Van Droo is het daar niet mee eens en weigert de waardering van de post debiteuren aan te passen.

Gevraagd: Wat zijn de mogelijke gevolgen van deze handelwijze van de executive board voor de door de accountant af te geven controleverklaring?

Antwoord 5b

De kans dat niet betaald wordt is groter dan 50%. Er moet dus een voorziening worden opgenomen. Van Droo doet dit niet dus ontstaat een bedenking tegen de jaarrekening en geeft de accountant een verklaring met beperking af als te vorderen bedrag materieel is. Is te vorderen bedrag van diepgaande invloed dan wordt een afkeurende verklaring verstrekt. **(3 punten)**

Vraag 5c

Het hoofdkantoor van de Arabische organisatie van vraag 5a blijkt om fiscale redenen in Nederland gevestigd te zijn en wordt gecontroleerd door een Nederlandse accountantsorganisatie.

Jaap Scholten RA kent uit zijn studietijd Thijs de Vrede RA die nu de verantwoordelijke accountant is van de Arabische organisatie. Jaap en Thijs hebben jaren lang samen gestudeerd. Na hun studie zijn ze bij verschillende accountantsorganisaties gaan werken.

Jaap besluit zijn studievriend Thijs te bellen om te vragen hoe het zit met de vordering van Van Droo op de Arabische organisatie en hoe de schuld wordt verwerkt in de jaarrekening van de Arabische organisatie.

Gevraagd;

Geef een beschouwing van het boven beschreven idee van Jaap Scholten om meer informatie te verkrijgen over deze vordering op basis van de VGBA. Benoem relevante artikelen.

Antwoord 5c

Jaap Scholten handelt niet professioneel. Hij hoort zijn vriend niet te vragen om informatie, zie VGBA artikel 4. **(2 punten)**

Ook moet Jaap weten dat informatie die verkregen wordt vertrouwelijk moet worden behandeld en is bestemd voor het doel waarvoor de informatie is verstrekt zie VGBA artikel 16. Enige informatie uitwisseling tussen Jaap en Thijs mag niet volgens de VGBA, tenzij de Arabische organisatie en Van Droo hier schriftelijk in toe stemmen. VGBA artikel 16 d. **(2 punten)**

Vraag 6 Belastingen (17 minuten)

In de toelichting op de post belastingen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening heeft Van Droo in percentages de aansluiting opgenomen tussen het gewogen gemiddelde nominale belastingtarief en de effectieve belastingdruk.

Vraag 6a

Geef een controleberekening van de effectieve belastingdruk.

Antwoord (3p)

Resultaat voor belastingen	115.214	
Resultaat niet-geconsolideerde deelnemingen	<u>3.982</u>	
	<u>119.196</u>	
De belastingdruk is $29.000 / 119.196 * 100\% =$	<u>24,3%</u>	(3p)

Volgens de Raad voor de Jaarverslaggeving kan het aansluitingsoverzicht zoals dat is opgenomen in de toelichting behalve in percentages ook worden opgenomen in bedragen.

Vraag 6b

Geef voor Van Droo het bedoelde aansluitingsoverzicht over het boekjaar 2017 in bedragen, afgerond op € 0,1 miljoen.

Antwoord (* € 1.000.000) (6p)

Gewogen gemiddelde nominale belastingen 16,1% van 119,196	19,2	
Belastingeffect van:		
Gebruikmaking van niet-gewaardeerde verliescompensaties, -6,7% van 119,196	-8,0	
Niet gewaardeerde toekomstige verliescompensaties, 8,6% van 119,196	10,3	
Resultaten vrij van belasting en niet aftrekbare kosten, 4,1% van 119,196	4,9	
Afschrijving goodwill, 2,2% van 119,196	<u>2,6</u>	
Belastinglast	<u>29,0</u>	
(Per correct bedrag 1p)		

Van Droo heeft in de toelichting aangegeven dat ultimo 2017 een bedrag van € 73 miljoen aan fiscale verliezen niet is gewaardeerd.

Vraag 6c

Geef aan op grond waarvan Van Droo kan hebben besloten deze fiscale verliezen niet te waarderen. De omvang van de fiscale verliezen ad € 73 miljoen is immers minder dan het resultaat voor belastingen over 2017 ad € 115 miljoen.

Antwoord (3p)

Voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een actieve belastinglatentie opgenomen, voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd (RJ 271.311) (1p). Het is niet op voorhand duidelijk dat er bij alle geconsolideerde deelnemingen (buiten een fiscale eenheid) met fiscale verliezen ook sprake is van voldoende winstverwachting. Als bij een deelneming sprake is van fiscale verliezen terwijl er bij die deelneming onvoldoende winst wordt verwacht, is dat aanleiding om deze fiscale verliezen niet te waarderen (2p).

Vraag 7 Divers Toelichting jaarrekening (6 minuten)

In de toelichting op de immateriële vaste activa heeft Van Droo een uiteenzetting gegeven over de overname van windactiviteiten van Bilfinger GmbH.

Vraag 7

Leg uit waarom Van Droo deze toelichting heeft opgenomen **bij de immateriële vaste activa**.

Antwoord (4p)

De verkrijgingsprijs is gelijk aan de reële waarde van de identificeerbare activa en verplichtingen. Daarom wordt geen bedrag toegerekend aan goodwill. De toelichting heeft dus als doel uit te leggen waarom geen investering in goodwill is verantwoord. Hierdoor wordt voldaan aan het inzichtsvereiste conform artikel 2:362 lid 1 BW.

EINDE OCHTENDZITTING

Vraag 1 Werken in Uitvoering 27 minuten

De netto-omzet, zoals opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening, is niet gelijk aan het bedrag dat in 2017 door Van Droo aan afnemers is gefactureerd.

Vraag 1a

Geef een berekening van het bedrag, dat in 2017 aan afnemers is gefactureerd.

Antwoord (* € 1.000) (8p)

Netto-omzet	1.712.935	(2p)
Mutatie opbrengstwaarde verricht werk	218.889	(3p)
Mutatie overlopende activa	<u>146.603</u>	(3p)
	<u>2.078.427</u>	

Volgens de waarderingsgrondslagen wordt pas winst genomen op werken in uitvoering als deze winst voldoende betrouwbaar kan worden bepaald en het werk minimaal 35% gereedheid heeft bereikt.

Vraag 1b

Is het volgens de van toepassing zijnde regels voor verslaggeving toegestaan om geen winst te nemen op werken in uitvoering waarvan de voortgang minder is dan 35%? Onderbouw het antwoord met een verwijzing naar de van toepassing zijnde regelgeving. Geef daarbij ook aan welk argument Van Droo vermoedelijk heeft gebruikt voor het toepassen van een ondergrens van 35%.

Antwoord (4p)

In de eerste fasen van een onderhanden project is het mogelijk dat het resultaat van het onderhanden project niet altijd op betrouwbare wijze kan worden ingeschat. Meestal is het wel waarschijnlijk dat de onderneming de gemaakte projectkosten kan realiseren door deze te verhalen op de opdrachtgever. Volgens RJ 221.315 (2p) mag in dat geval geen winst worden toegerekend. Kennelijk is Van Droo van mening dat voor een project waarvan de voortgang minder is dan 35% het resultaat niet op betrouwbare wijze kan worden geschat, dus het is toegestaan. (2p).

In de post werken in uitvoering zijn twee soorten contracten opgenomen:

- contracten waarvan de kostprijs werken de opbrengstwaarde verricht werk overtreft;
- contracten waarvan de opbrengstwaarde verricht werk de kostprijs werken overtreft.

Vraag 1c

Geef een omschrijving van de voorkeursmethode van de Raad voor de Jaarverslaggeving ten aanzien van de presentatie van onderhanden projecten. Geef daarbij aan welke bedragen bij toepassing van deze methode zouden zijn opgenomen in welke posten van de geconsolideerde balans per 31 december 2017 van Van Droo.

Antwoord (4p)

Aanbevolen wordt een onderhanden project in de balans te presenteren als een gesaldeerde post van de per project gerealiseerde projectkosten en toegerekende winst, verminderd met verwerkte verliezen en gedeclareerde termijnen (RJ 221.409). Indien het saldo van een onderhanden project een debetstand vertoont, presenteert Van Droo het nettobedrag als een actief, in een afzonderlijke balanspost tussen de voorraden en de vorderingen (1p). Ingeval van een creditstand verantwoordt Van Droo het nettobedrag als een schuld (1p). Oftewel: Werken met een debetsaldo onder de activa, werken met een creditsaldo onder de passiva. Bij Van Droo zou dit leiden tot de volgende posten in de geconsolideerde balans per 31 december 2017 (* € 1.000):

Werken in uitvoering (actiefpost, 979.000 – 907.000) 72.000 (1p)
Werken in uitvoering (schuld, 413.930 + 72.000) 485.930 (1p)

Vraag 1d

Geef een berekening van de solvabiliteit ultimo 2017, uitgedrukt als percentage eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, indien de hiervoor bedoelde voorkeursmethode van de Raad voor de Jaarverslaggeving zou zijn toegepast.

Antwoord (2p)

De bestaande solvabiliteit ultimo 2017 is $904.888 / 2.721.145 * 100\% = 33,3\%$

Met inachtneming van de hiervoor bedoelde voorkeursmethode zou dit zijn geweest $904.888 / (2.721.145 + 72.000) * 100\% = 32,4\%$ (2p).

Vraag 2 Controle van de (bruto) lonen en salarissen (29 minuten)

Beschrijf de controle van de post (bruto)lonen en salarissen van de werknemers ingezet in **Nederland**, dit betreft werknemers in vaste dienst en medewerkers met een tijdelijk contract. Onderken de volgende onderdelen in de uitwerking:

1. Controledoelstellingen (2 noemen)
2. Risico's (2 noemen)
3. Organisatiebeoordeling
Besteed aandacht aan de onderdelen:
 - Functiescheiding
 - Richtlijnen (2 noemen)
 - General IT-controls (4 noemen)
 - Applicationcontrols die de accountant test (2 noemen)
4. Cijferbeoordeling
5. Overige controlewerkzaamheden:
 - detailcontroles (4 kort beschrijven)
 - welke twee geprogrammeerde verbandscontroles (verwerkingscontroles) de accountant test
 - hoe de accountant de twee geprogrammeerde verbandscontroles (verwerkingscontroles) test.

Antwoord (20 punten)

Doelstellingen (2 voor 2 punten)

- Voorkomen en nauwkeurigheid van de uurlonen en toeslagen
- Volledigheid van de uren.
- Bestaan, nauwkeurigheid en volledigheid van de met lonen verband houdende schulden.

Risico (2 voor 2 punten)

- Het traject van bruto naar netto salaris is complex. Door fouten zijn de kosten te hoog en de schulden vanwege loonbelasting en sociale premies onvolledig verantwoord
- Te veel kosten verantwoorden voor tijdelijke werknemers door langer kosten te verantwoorden dan in dienst

- Voor overwerk wordt een extra vergoeding betaald. Risico is dat geen overwerk wordt verricht maar wel als zodanig wordt verantwoord.
- Te veel kosten verantwoord door lonen te betalen aan niet bestaande werknemers.

Organisatiebeoordeling

(2 punten) Functiescheiding:

- bepalen van de arbeidsvoorwaarden door directie
- sluiten van de contracten door personeelszaken
- vaststellen aanwezigheid door afdelingschef / projectleider
- afdelingschef/projectleider autoriseert de ingevoerde uren
- loonadministratie doet bruto-netto berekening (subadministratie van financiën en control)
- financiën en control controleert berekeningen en legt verbanden (job-shop-paid time)
- directie autoriseert betalingen aan medewerkers en belastingdienst nadat hij vastgesteld dat het klopt
- financiën en control controleert aansluiting totaal brutoloon van personeel in vaste dienst volgens standenbestand en totaal brutobasisloon volgens loonadministratie
- financiën en control stelt op testbasis de fysieke aanwezigheid personeel vast

(2 punten) Richtlijnen voor:

- uurlonen per functie en medewerker
- toeslagen
- vastleggen aanwezigheid (shoptime)
- vastleggen van de tijd die is besteed aan opdrachten (jobtime)
- vastleggen afwezigheid vanwege vakantie en ziekte
- richtlijnen voor personeelszaken over het sluiten en ontbinden van arbeidscontracten
- richtlijnen voor personeelszaken over vastleggen arbeidscontracten in personeelsadministratie.

(2 punten) General controls:

- toegang-controles, back up, recovery, log files, contingency, change management

(2 punten) Applicationcontrols:

- verplichte invoervelden (uren, medewerkersnummer, projectnummer) met bestaanbaarheid en redelijkheidscontroles
- Controle of de medewerker wel gekoppeld is aan het project
- Aanwezigheid van geprogrammeerde verbandscontroles (zie bij detailcontroles)

Cijferbeoordeling (2 punten)

Cijfers voor de cijferbeoordeling aansluiten met de financiële administratie.
De accountant beoordeelt:

- Gemiddelde loonkosten per uur per functie ten opzichte van begroot
- Kosten van tijdelijke krachten per project ten opzichte van de lopende projecten in Nederland
- Tijdelijk ten opzichte van vast personeel per project

Overige controlewerkzaamheden (6 punten)

Detailcontroles:

(1 punt per goede detailcontrole maximaal 4)

- Deelwaarneming: een aantal lonen narekenen van bruto naar netto. Nagaan of netto klopt, is de berekeningsmethodiek juist en zijn en de inhoudingen juist berekend met de juiste percentages.
- Nagaan of de vergoedingen en toeslagen juist zijn bij overwerk. Van een aantal betalingen controleren of er terecht betaald is voor overwerk. Is er overwerk verricht? Dit zal blijken uit het uitvoeringsbestand dat is geautoriseerd door de projectleider. Controle of het tarief dat gebruikt is overeen komt met het arbeidscontract.
- Juistheid uurlonen vaststellen, volgens richtlijnen/cao/contracten
- Juistheid bankrekeningen waarop lonen worden gestort, aansluiten met het arbeidscontract
- Nagaan of er niet meerdere malen voor dezelfde persoon loon wordt uitbetaald
- Controleren of er geen lonen worden uitbetaald aan niet bestaande werknemers door aansluiting met de (tijdelijke) arbeidscontracten en van een aantal werknemers de fysieke aanwezigheid vast te stellen.

(2 punten) De accountant test de volgende geprogrammeerde verbanden

- Bruto loonkosten = bruto basisloon plus toeslagen (vbc in applicatie)
- Totale loonkosten = nettoloon+ premies sociale lasten + loonbelasting + pensioenpremies (vbc in applicatie)

door aanwezigheid aan de hand van de systeemdokumentatie, vaststellen van aansluiting en afwerking van verschillen door Financiën en control.

Vraag 3 Beheersing van een project 33 minuten

De Executive Board van Van Droom vraagt zich af of de beheersing van projecten niet beter kan.

Besloten is om voor de hoofdactiviteit Offshore windparken nader te onderzoeken of de beheersing van projecten niet beter kan, mede op verzoek van de raad van commissarissen.

Gevraagd:

- 3a** Wat is de typologie van een offshore windmolen project van het bedrijfs onderdeel Offshore windparken? Motiveer uw antwoord. Geef tevens twee belangrijke aanknopingspunten voor de volledigheid van de opbrengst van het project en beheersing van de kosten.
- 3b** Welke informatiebehoeften zal de Executive Board hebben ten aanzien van de hoofdactiviteit Offshore windparken? Noem 4 belangrijke informatie-items.
- 3c** Geef aan welke functiescheiding noodzakelijk is voor een betrouwbare informatieverzorging rondom de offshore windmolenprojecten.
- 3d** Geef de **gegevens** die worden opgenomen **in het projectbestand** dat gebruikt wordt voor de bestuurlijke informatieverzorging rond een windmolenproject. Geef daarbij aan **wie** de gegevens invoert en **bested aandacht aan de volgende fasen**:
- het ontwerp
 - de risico-inschatting
 - bepalen voorcalculatie
 - planning van het project
 - uitvoering van het project
 - oplevering van het project
 - financiële nacalculatie.
- 3e** De repressieve maatregelen van interne controle:
- Verbandscontroles (3 noemen)
 - Waarneming ter plaatse.

Antwoordindicatie (21 punten)

3a

De typologie is stukproductie, de projecten hebben allemaal veel unieke kenmerken. (1 punt)

Aanknopingspunten (2 punten):

- betrouwbare contractadministratie
- projectadministratie
- goederenbeweging; de molens worden ingekocht bij een Duitse leverancier
- voor- en nacalculatie per project

Administratief volgen van de geld- goederenbeweging

Waar mogelijk technische omzettingenormen

Afzet- en omzetbegroting

Inkoopbegroting

Kostenbegroting

Begrote winst

Productieplanning

Investeringsbegroting en verwachte en normale bezettingsgraden

Mens- en machine-uurtarieven VVP'n en globale en gedetailleerde voorcalculatie

Verkoopprijzen

Ordergewijze in de tijd gefaseerde voorcalculatie

Periodegewijze nacalculatie naar offerte- en verkoopresultaat en prijs-, bezettings-, efficiëntie- en calculatieverschillen

Ordergewijze nacalculatie naar offerte- en verkoopresultaten, prijsverschillen, efficiëntie- versus calculatieverschillen en voortgangsresultaat

3b

Informatiebehoeften van de Executive Board ten aanzien van de hoofdactiviteit Offshore windparken **(4 punten)**

- Afgesloten contracten ten opzichte van de lopende onderhandelingen
- Offerte resultaten per afgesloten contract
- Projectresultaten per fase
- Voortgang van de individuele projecten per fase ten opzichte van de planning
- Gefactureerde termijnen ten opzichte van de voortgang van de projecten
- Veiligheidsincidenten tijdens de uitvoering

Per genoemd item 1 punt waarbij van belang is dat het om managementinformatie (voor de Executive board) gaat en niet om operationele informatie.

3c

Functiescheiding (3 punten, 6 x 0,5 punt):

- Executive board is beschikkend omdat zij de contracten autoriseren, richtlijnen vaststellen
- Senior project uitvoerders zijn uitvoerend en beschikkend binnen de richtlijnen
- Bedrijfsbureau en engineering zijn intern beschikkend. maken een planning en voorcalculatie
- Project office is uitvoerend want zij bepalen volgens de richtlijnen of een project binnen het risicoprofiel past en geaccepteerd mag worden door de Executive Board
- Quality, Health, Safety & Environment zijn uitvoerend voor wat betreft de kwaliteitskeuring per fase van het project

- Financiën en control is registrerend en controlerend.

3d (7 punten, één per fase)

In het Projectbestand worden de volgende gegevens opgenomen:

- Het ontwerp:
 - o Afdeling engineering maakt het ontwerp, dus hoeveel windmolens, welke capaciteit.
- Risico-inschatting
 - o Door het Project office wordt een risico-inschatting gemaakt per fase van het project.
- Bepalen voorcalculatie
 - o Door bedrijfsbureau wordt vastgelegd: de toegestane materialen, manuren en machine-uren per fase van het project.
- Planning van het project
 - o Door bedrijfsbureau wordt per deelfase van het project de te besteden tijd vastgelegd en de inzet van machines. Ook vastgelegd wordt de reservering van machines, mensuren en materialen.
- Uitvoering van het project
 - o Dit wordt bijgehouden door senior projectleiders met gerealiseerde uren door medewerkers en duurzame activa en verbruikte materialen, voortgang ten opzichte van de planning, opgeleverde fases van het project.
- Oplevering van het project
 - o Door Quality, Health, Safety & Environment, die legt vast wat de kwaliteit is van het opgeleverde per deelfase en of deze zijn goedgekeurd op basis van de kwaliteitseisen in het contract.
- Financiële nacalculatie
 - o Door Financiën en control wordt per fase van het project een verschillenanalyse opgesteld.

3e

Repressieve maatregelen:

Verbandscontroles (3 punten):

- Jobtime = ingang Projectbestand
- Inkopen ten behoeve van het project = Verbruik volgens projectadministratie
- Shoptime volgens personeelsbestand = Jobtime volgens projectbestand + Indirecte uren
- Gedraaide machineuren = machineuren volgens de tellers = ingang Projectbestand

Controleverbanden gericht op de juistheid en volledigheid van verantwoorde uren

Uren volgens arbeidscontracten (geautoriseerd) = In the shop + geoorloofde afwezigheid
In the shop = On the job
On the job = directe + indirecte uren

Waarneming ter plaatse (1 punt):

- Inventarisatie van de materialen op locatie, aanwezigheid personeel, de stand van het onderhanden project.

Vraag 4 Controleaantekening 2 21 minuten

In deel 2 van de casus wordt in aantekening 2 gemeld:

Op de eerste dag van de controle van de jaarrekening 2017 merkt de controleleider dat het gonst van geruchten binnen Van Droo over mogelijke aanzienlijke bedragen die als steekpenningen betaald zouden zijn door een lokale medewerker van Van Droo in het eerste kwartaal van 2017 voor het verkrijgen van opdrachten. Dit is zowel tegen de wet- en regelgeving in Nederland als ook in het betreffende Zuid-Amerikaanse land.

Gevraagd:

4a

Welke NV COS is hier van toepassing en waarom? Geef ook aan welke werkzaamheden de accountant moet verrichten en in welke alinea van de genoemde NV COS dit staat.

Antwoord 4a

Betreft hier het niet naleven van wet- en regelgeving, COS 250 (2 punten)

(COS 250 artikel 5: De accountant is verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid dat de financiële overzichten als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevatten die het gevolg zijn van fraude of van fouten)

Werkzaamheden staan in de artikelen 18 en 19. (2 punten) De accountant heeft immers al een vermoeden van niet-naleving van wet- en regelgeving. Gaat om:

- inzicht krijgen in de aard van de handeling en omstandigheden
- invloed evalueren
- bespreken met de organen belast met governance, hier de Executive Board en de Raad van Commissarissen.

4b

De accountant heeft het gerucht omtrent de steekpenningen besproken met de Executive Board. De Board heeft zelf onderzoek verricht en schriftelijk aan de controlerend accountant bevestigd dat zij geen aanwijzingen heeft dat er steekpenningen zijn betaald.

Wat zal de consequentie zijn voor de controleverklaring als blijkt dat de accountant inzake dit gerucht over steekpenningen na aanzienlijke aanvullende controlewerkzaamheden niet kan bevestigen of het gerucht al dan niet klopt?

Antwoord 4b:

De accountant zal nu handelen op basis van zijn professioneel kritische oordeel en kiezen voor één van beide hieronder weergegeven opties, is afhankelijk van interpretatie **(5 punten voor één van beide antwoorden)**.

Geen consequentie voor de controleverklaring als de accountant niet vaststelt dat het gerucht klopt. De accountant moet zich baseren op feiten en niet op geruchten. Er is niet vastgesteld op basis van controle-informatie dat er sprake is van materiele bedragen die betaald zijn in de vorm van steekpenningen.

of

De accountant heeft onvoldoende controle-informatie gevonden ondanks aanzienlijke aanvullende detailcontrolewerkzaamheden.

De accountant heeft een onzekerheid in de controle en geeft dus een controleverklaring met beperking als het bedrag aan steekpenningen mogelijk van materieel belang is en een oordeelonthouding als het bedrag mogelijk van diepgaand belang is. In de controleverklaring licht hij de onzekerheid in de controle toe.

4c

Stel dat de accountant tot de conclusie komt dat de niet-naleving een invloed van materieel belang heeft op de financiële overzichten en dit niet op adequate wijze is verwerkt in de jaarrekening. Wat zal dan de consequentie zijn voor de controleverklaring?

Antwoord 4b:

(5 punten)

COS 250 artikel 25: Indien de accountant tot de conclusie komt dat de niet naleving een invloed van materieel belang heeft op de financiële overzichten en niet op adequate wijze in de financiële overzichten is weerspiegeld, dient de accountant overeenkomstig COS 705 een **oordeel met beperking** over de financiële overzichten tot uitdrukking te brengen.

De accountant heeft immers een **bedenking tegen de jaarrekening** van materieel belang.

Vraag 5 Verslaggeving diverse onderwerpen (23 minuten)

Volgens de grondslagen voor consolidatie wordt het aandeel van deelnemingen en aannemerscombinaties proportioneel geconsolideerd als Van Droo BV tenminste evenveel zeggenschap heeft als de andere participanten.

Vraag 5a

Leg uit op grond waarvan het Van Droo is toegestaan deze aannemingscombinaties en deelnemingen proportioneel te consolideren. Verwijs in het antwoord naar de van toepassing zijnde wetgeving (BW 2).

Antwoord (5p)

Bij proportioneel geconsolideerde aannemingscombinaties en deelnemingen kan geen van de aandeelhouders, leden of vennoten zelfstandig de rechten uitoefenen als bedoeld in artikel 2:24a lid 1 BW. Dit kan alleen krachtens een regeling tot

samenwerking met andere aandeelhouders, leden of vennoten. In dat geval mag op grond van art. 2:409 BW proportioneel worden geconsolideerd.

Volgens de toelichting op de liquide middelen heeft een bedrag van € 47 miljoen betrekking op proportioneel geconsolideerde aannemingscombinaties en deelnemingen. Dit bedrag staat niet ter vrije beschikking van de vennootschap.

Vraag 5b

Leg uit waarom deze liquide middelen niet ter vrije beschikking staan.

Antwoord (4p)

Bij proportioneel geconsolideerde aannemingscombinaties en deelnemingen kan geen van de aandeelhouders, leden of vennoten zelfstandig de rechten uitoefenen als bedoeld in artikel 2:24a lid 1 BW. Dit houdt in dat Van Droo bij dergelijke aannemingscombinaties en deelnemingen niet zelfstandig kan beslissen over de aanwending van de liquide middelen.

In de geconsolideerde winst- en verliesrekening van Van Droo is de brutomarge als tussentelling opgenomen. Zowel de afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen op materiële vaste activa als de afschrijving op goodwill maken deel uit van de berekende brutomarge.

Vraag 5c

Geef een beschouwing over het feit dat afschrijvingen en waardeverminderingen deel uitmaken van de brutomarge. Verwijs in het antwoord naar de van toepassing zijnde bepalingen uit Boek 2 Titel 9 BW en uit het Besluit Modellen Jaarrekening.

Antwoord (6p)

Van Droo maakt haar geconsolideerde winst- en verliesrekening op volgens het functionele model (model F van het Besluit Modellen Jaarrekening) **(1p)**.

Volgens art. 2:377 lid 4 BW **(1p)** worden in de winst- en verliesrekening bij toepassing van dit model de volgende posten afzonderlijk opgenomen:

- a) de netto-omzet;
- b) de kostprijs van de omzet, met uitzondering van de daarin opgenomen rentelasten, doch met inbegrip van de afschrijvingen en waardeverminderingen;
- c) het bruto-omzetresultaat als saldo van de posten a) en b);
- d) de verkoopkosten, met inbegrip van de afschrijvingen en waardeverminderingen;
- e) de algemene beheerskosten, met inbegrip van de afschrijvingen en waardeverminderingen;
- f) etc.

Dat Van Droo de afschrijvingen en waardeverminderingen tot de kostprijs rekent is dus in overeenstemming met de wet, althans voor zover het niet afschrijvingen en waardeverminderingen betreffen die kunnen worden toegerekend aan de verkoopkosten of de algemene beheerskosten **(2p)**.

Bij de afschrijving van goodwill is het niet goed voor te stellen dat deze moet worden toegerekend aan de kostprijs. Volgens de grondslagen voor waardering betreft de goodwill het verschil tussen de prijs die betaald is voor nieuw verworven

deelnemingen en de waarde van het aandeel in hun reële waarde volgens Van Droo BV-grondslagen. Het gaat dus om dat deel van de verkrijgingsprijs dat niet kan worden toegerekend aan identificeerbare activa en passiva en derhalve evenmin aan de fabricagekostprijs. Op dit punt voldoet Van Droo dus niet aan de wet **(2p)**.

Vraag 6 COSO ICF 2013

Control environment 17 minuten

Het COSO Internal Control – Integrated Framework maakt gebruik van vijf onderling samenhangende componenten. Een van de componenten betreft de beheersomgeving (control environment). Voor de beheersomgeving zijn een vijftal uitgangspunten ofwel principes bepaald.

Op basis van deze uitgangspunten zijn concreet elementen aangegeven die van belang kunnen zijn in een concrete casus situatie.

Vraag 6a:

Beschrijf kort wat het belang is van de control environment in het algemeen voor de beheersing binnen een organisatie.

De controleomgeving vormt de basis van het interne beheersingssysteem. Daarin bevinden zich met name de zachte factoren van een organisatie. **(2 punten)**

Vraag 6b:

Beoordeel per principe in welke mate bij Van Droo aandacht is besteed aan de 5 principes (zie Bijlage1) voor de inrichting van de control environment.

(2 punten per principe)

1. The organization demonstrates a commitment to integrity and ethical values.
De normen en waarden van Van Droo zijn opgenomen in de visie en missie. Het is niet acceptabel dat er steekpenningen worden betaald. Nieuwe werknemers krijgen een introductieprogramma (e-learning) zodat zij op de hoogte zijn van doelstelling en Code of conduct en dienen zich te houden aan de interne richtlijnen van de organisatie.
2. The board of directors demonstrates independence from management and exercises oversight of the development and performance of internal control. Een Raad van Commissarissen is als onafhankelijke toezichthouder aanwezig. Tenminste een van de leden heeft financiële deskundigheid en zal daarom toezicht houden op het handelen van de executive board.
3. Management establishes, with board oversight, structures, reporting lines, and appropriate authorities and responsibilities in the pursuit of objectives.
Er is binnen Van Droo een duidelijke structuur van managementrapportages, van afdelingen en projecten aanwezig. Duidelijk is aangegeven wie per project de verantwoordelijke functionaris is. Executive board moet grote contracten autoriseren. E.e.a. in lijn met de doelstelling van Van Droo.
4. The organization demonstrates a commitment to attract, develop, and retain competent individuals in alignment with objectives.

Een uitgebreid trainingsprogramma van het personeel is aanwezig om de deskundigheid van het personeel te verhogen.

5. The organization holds individuals accountable for their internal control responsibilities in the pursuit of objectives.

De projectleiders worden er bij hun beoordelingsgesprekken op aangesproken indien zij nalatig zijn geweest ten opzichte van het bijhouden van de projectmodules.

EINDE MIDDAGZITTING